سياحات الكبرى ١

اثر

سليمان شكرى

برنجى طبع

٩ رمضان المبارك ١٣٢٥ هجرى و ٤ اوكتابر ١٩٠٧ ميلادى

هر حقوقى محفوظدر

پتروسبورغ

عبد الرشيد بن عمر ابراهيموف افنديننك غلازوفسكى خانه‌سنده ١٢ نومرولى
الكتريق مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر

Электро-печатня А. О. ИБРАГИМОВА. С.-Петербургъ, Глазовская 12.

1907 г.

سیاحات الکبری

ارمغان سلیمانی — بارگاه سلطانی

اثر

سلیمان شکری.

-1282

TÜRK TARİH KURUMU
KÜTÜPHANESİ

سنهٔ هجریه ١٣٢٥ میلادیه ١٩٠٧ — 1907 г.

پترسبورغ

عبد الرشید بن عمر ابراهیموف افندینک غلازوفسکی جاده‌سنده ١٣ نومرولی
الکتریق مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر.

Типографія А. О. Ибрагимова. С.-Петербургъ, Глазовская 12.

53738.
AIII/9941

مقدمه

جناب حقك وارلغنى وحدانيتنى علو قدرتنى خلقتنده‌كه تكملدن استدلال ايدن نوع بشر رحم مادر ايله مقبره آراسنده‌كه كذران حياتنه مشابه مجارئ مياه مثللو منبعيده منصبى كبى ظلماته مربوط حالى احوال سالفه ايله مقابله‌لشديرمينجه قراكولقده‌كه استقبال دها نه‌لر طوغوره‌جغنى كوره‌ميان بصيرتنى كچمشدن عبرت آلمق صورتيله روشنلشديرمگه مجبور اولديغى ايچون خيالنى صحنهٔ حاله دوكيلان سيلابهٔ آتى‌يى لاينقطع يوتديغى حالده ينه طولمق و طويمق بيلمز اشتهاسى سكونت بولماز ماضينك بطن خفاسنده متراكم وقايع دهورى تحرى و تدقيقدن بر درلو آيره‌ماز.

بعديت معينه طرفيننده برى ماضى ديگرى آتى كبى كورينان الكتريق منظومه‌لرندن متحصل قوهٔ غير مرئيه‌يى ميانه‌ده ناقل اسلاك معدنيه‌يه مشابه حالى بويله كچمش ايله قارشولاشديران فكرينك اقتباس ايلديگى شرارهٔ ضيا ظلمات استقبالى ياروب درونده بووارلانه گلان وقايع مستوره‌يى ظهورندن اقدم رؤيته باشلاينجه‌يه دگين «ولقد كرمنا بنى آدم» نص جليلنك سرينه مظهر و مستحق اولاميه‌جغنى بيله‌رك آدميتله علاقه‌سنه دال ادراك علويسنى آرتيرمق اوغورنده اوغراشمقدن اصلا يورولماز.

خصوصات سائره‌يه حد معروفندن زياده حصر ايديلنجه طورغونلغه يوز طوتان دوشونجه‌سى طبعاً ميال معيشتاً محتاج اولديغى مسئلهٔ مبحوثه‌دن مقتبس بارقهٔ معارفله بالعكس قوتله‌شير. بو انوار مكتسبهٔ فيوضاتك مفكره‌سنه انعكاسنى متعاقب قلبنده انشراح روحنده انبساط طويمق كبى لذائذ معنويه ايله غشى اولور. ماسبقك عماق خفاسندن چيقارديغى در حقايق نوريله تقابل ايتمينجه بصرك كوره بيلديگى دائرهٔ محدوديتى ادراكدن اصلا قورتيله‌ميان ذهننى بويله غنجه كبى آچوب زنده‌لشديران قوهٔ معنويه ايسه انجق حالى بلغ ايله مشغول ماضينك تراجم احوالى ديمك اولان صحائف تاريخيه ايدوگنى بيلديكندن بو منظومهٔ مرأنى احتياجى نسبتنده بر ايستكله مطالعه و تدقيقه قويله‌رق ميدانه چقاره‌جغى نتائج محققه‌يى حاله ميزان استقباله رهبر اتخاذ ايدينير.

قصیر الادراك جهلا آره‌سنده كلام فارغ دینلان بو صیقل عقل تاریخڭ تفسیری مورخین عالیهمم ایله جغرافیون ذیفنونڭ معاون و مخبری آنجق سیاحتنامه‌لر اولمسنه مبنی ملل متمدنه رحلتنامه‌لر مطالعه‌سیله مشغول سیاحته صوڭدرجه مراقلی سیاحلره فوق الغایه محب و معیندرلر. واضع اساس تمدن واعظ استقامت ناشر ادب، منبع علوم، مشوق استحصال فنون، سائق معارف، معدن اخلاق حمیده، ناظم احوال امم، رهبر راه هدایت، معلم آدمیت، بادیٔ رفاه حیات، باعث سعادت دارین ایدوكی تسلیم كردهٔ ازكیای عالم دین مبین محمدیه‌یی مؤمن بولنمق نعمتیله مباهی ملل معظمهٔ ناجیه‌دن هر فرد رجل «وجعلناكم شعوباً و قبائل لتعارفوا» فرمان منیفیله مكلف اولدیغی فرض مطلقی ادا ایچون گزمگه مالاً وجسماً غیر مقتدر و یاخود اسباب سائره‌جه معذور ایسه سیاحتنامه‌لری گوز گزدیرمگه دیناً مجبور حكمتاً محتاجدر.

شرف نسبتیله فخر موفور ایلدیگم قوم نجیب عثمانی دائرهٔ تمدنده خطوهٔ ترقی آتان ملل فاضله‌دن بولندیغی حالده ایچمزدن افراد امتی ایقاظ عزمیله دور عالم كلفتنه قاتلانه‌جق همتلی بر سیاح چیقه‌رق كتبخانه‌مزه مفصل بر سیاحتنامه اهدا ایده‌مامشدر. السنهٔ غربیه‌یه آشنا ادبامزڭ آثار اجنبیه‌دن بالترجمه موقع استفاده‌یه قویدقلری پراكنده‌لرده ایسه عالم اسلامیته متعلق مواد مهمه مفقود و مكتومدر. دار الكتبمزده‌كه بو ناقصه‌دن طولایی مفردات احوالنی مطالعه صورتیله بحق مطلع اولامدیغم قطعات دنیایی قسماً دور ایدرك «سیاحات الكبری» عنوانی حائز شو رحلتنامه‌یی بونجه ادبایه قارشو قلمه آلمغه جسارتلنمكلكمدن متحصل تقصیراتم حسن نیتمه باغشلانه‌رق یاڭلاشی تصحیح، نواقصی اكمال بیوریله‌جغنه امینم.

دیننه دولتنه صدقی ثابتلرڭ محبلرینه‌ده معین خالق لم یزلدن بو بابده توفیق دیلر، افاضل عظامدن عفو بكلرم.

قارچین زاده سلیمان شكری

سياحات الكبرى

ارمغان سليمانى بباركاه سلطانى

کشور کشالق داعیه‌سندن قورتیله‌میه‌رق سطوتنی قارشولامغه جسارتلندکجه آجی تجربه‌لره اوغرایان نیچه دول وملوکڭ (١) عصرلرجه سرفرو ایتدیکی اورنك عظمتنه جهانگیرانه مهابت نشین عز واجلال اولان ذات قدسیت صفات خلافتعظمی وسلطنتی جامع بر ظل یزدانی بولنمسندن متحصل قوهٔ قاهره‌سیله آسیا وآفریقا قطعه‌لرینی وآوسترالیادن معدود ــ صومطره ــ جاوه ــ بورنیو ــ سیلیب ــ میلانیزیا ــ مالیزیا ــ پولینزیا ــ هبریت ــ کالیدونیا ــ ماریان ــ کارولین ــ جزائر الملوك ــ مثللو بحر اوقیانوسڭ زنکین اطه‌لرینی ونصف آوروپایی تماماً طوتوب شرف تابعیتنه گیرمك اوغورنده مفتخرانه جان فدا ایتمك ایچون او مقام معلانڭ یالکز فرمان جلالتعنوانه منتظر عالم اسلامیتڭ سراپا قاپلادیغی سکسان طقوز ملیون کیلومترو محیطنده‌که بو ساحهٔ فسیحه‌یی بر ملیار یوز یتمش بش ملیون سکنه‌سی ایله رایت ظفر آیاتی آلتنده بولندیرمق استعدادینی بحق حائز دولت قوی الشوکهٔ عثمانیه‌نڭ مهد ظهوری اولمق مناسبتیله قدسیتی درکار آناطولی

---

[١] مؤسس بنیان سلطنت غازی سلطان عثمان خان حضرتلرینڭ بروسه‌یی فتحندن فاتح جنتمکانڭ استانبولی استلاسنه دگین شرقی روما ایمپراطورلغی مقامنه قاعد قیصرلر، ایله طربزون روم ایمپراطورلغی قره‌قویو نلیلردن اوزن حسن، آل قرمان وبونلره بکزر نیجه توره دیلر بلغار، صرپ، اولاح، روس، نمسه قراللری، وارنه‌ده قوصوه، مکررا محو وپریشان ایدیلان آوروپا قوای عمومیه‌سی و بالاخره آل رمضان، آل ذوالقدریه، مصرده تفرد ایدن دولت چراکسه، ایرانده پرتو آلان، آل صفویه‌دن شاه اسماعیل شاه طهماسب وخلفاری، متغلبه‌دن نادرشاه، یمنده اجرای شقاوتله مشغول آل مطهر، تنوس و جزایر جهتلرنده ایقاع مظالم ایدن اصبانیول وحشیلری اولوقدڭ از کلتره‌سی صاییلان وندیکلیلر، موره شبه جزیره‌سنه یرلشان ایتالیانلر، قانونی دورنده ماجارستان برهمیا هرسك قراللری، فرانسه قرالی فرانسوا ژوزف، آلمانیه ایمپراطوری اون آلتنجی شارلکن وبتون آوروپا وهندستانده پورتکیزلر، سودان ایله حرارك فتحنده حبش نجاشینی، بالاخره پروت نهری کنارنده بالطه‌جی محمد پاشایه امان دیان روسیه ایمپراطوری بیوك پترو و ایمپراطوریچه قترینه ... الی اخره ...

قطعهٔ مبارکه‌سنڭ جنوبنده واقع قونیه ولایتنه مضاف حمید آباد سنجاغی ملحقاتندن اگیردیر مسقط رأسم بولنمق حسبیله مبدأ سیاحات اتخاذ قلندی.

سوابق احوالی پك شانلی اولان قصبهٔ مذکوره الحالة هذه اوچنجی صنف بر قضا مرکزی ایسه‌ده موقعنڭ لطافتی اهمیت تاریخیه‌سی شایان تذکاردر. میلاددن یکرمی ایکی عصر اقدم عراقدن آناطولی‌یه ورود ایدن لید قومنڭ آثار باقیه‌سندن اولان بو قدیم مملکت سلاطین سلچوقیه‌دن الب ارسلانڭ کشورکشالغی هنگامنده روماللیلردن نزع ایدیله‌رك ملك اسلامه الحاق اولنمش ایدی. بو سد سدیدی اله کچوردکدنصوکره آسیای غربی فتوحاتنی ازمیر کورفزینه دگین سهولتله توسیع بیوران مغفور مشارالیه آفتاب محمدیه‌یی اشراق عزمیله چین جهتنه متوجهاً حرکت وآزربیجان جوارینه مواصلت بیوردقلری صره‌ده غیوبتندن استفاده ایدیله بیلور خلیاسیله اردولری باشلرنده بالذات بولندقلری حالده بغتةً تجاوز حدوده جرأت گوسترن روما ایمپراطوری اورمانوس ایله متفقی روس قرالنڭ قوای کلیه‌لرینی اخلاط و ملازگرد صحرالرنده قارشولایوب دریالر کبی موج اوران بو مخالفین فرقه‌لرینی یگرمی دورت ساعتده تدمیر و بقیة السیوف ایله او عهدشکن حکمدارانی اسیر وجهانی لرزان ایتمش ایدی.

بویله بر هیکل شهامت و شیر صولتڭ احفادندن بولندیغی حالده خط رجعتی تأمیندن عاجز وحتی ارزاق ومهمات کافیه‌دن محروم بر صورت غیر منتظمه‌ده اوزرینه گلان درت بچق تاتاری قارشولامغه جسارت ایده‌میوب تاج وتختی براقه‌رق سلف ذیشرفنڭ شکرانهٔ ظفر نیتیله قید اسارتدن درحال عفو وعالیجنابلغی سائقه‌سیله هنوز آزاد ایلدیکی قیصر روم عائله‌سی نزدینه جان آتان سلطان علاء الدین بن کیقبادڭ جبانتی یوزندن قونیه سلطنت اسلامیه‌سنڭ سقوطنی متعاقب بر موهبهٔ سبحانی اولارق شرفظهور ایدن خاندان جلیل العنوان عثمانینڭ رونق ویردیکی تخت خلافته جلوسی اعتباریله اوچنجی پادشاه شوکتپناهمز خداوندگار غازی علیه رحمت الباری افندمز حضرتلرینڭ فرمان فرمالغه باشلادقلری زمان سعد اقترانده دربار شوکتقرارینه یوز سورمگه اراضیء وسیعه‌سنی تسلیمه گلان حمید اوغلی نام دیره بگی حضور معالیموفور همایونلرینه لطفاً قبول ایدیله‌رك طرف اشرف شهنشاهیلرندن احسان بیوریلان مبالغ وفیره ایله حوالیء مذکوره صاتون آلنمسی اوزرینه چوقدنبرو تابعیت پرمفخرتنه گیرمك اشتیاقنده بولنان سکنهٔ شجیعه او پونتوك متغلبه الندن مرحمة قورتارلمش و بو متین قلعه ینه شوکتلو بر پادشاهڭ

ملك عالمكيرانه‌لری عدادنده بولنمغه شرفی آرتمغه باشلامش ایدی.

رسم پاپانڭ تشویقی ایله آوروپانڭ هر طرفندن قیام ایدوب اوگلرنده یوروتدكلری قازی رهبر اتخاذ ایدینه‌رك بلاد اسلامه سیلابهٔ خوفناك كبی اولانجه شدت و سرعتیله لاینقطع دوكیلان اهل صلیب سرسریلرینڭ یاییله بیلدكلری یرلرده ایقاع ایلدكلری فاجعه و وحشتلرده وعندمجه آنلردن دها شنیع اولان تیمور لئیمك آسیای صغرایی بویدن بویه طوتوب انواع خباثت و شقاوته قویولدیغی او مشئوم گونلرده مردانه مدافعه‌لر ابرازیله بو خونخورا مهاجملردن هیچ بریسنه تسلیم اولمیان اگیردیر دین و دولتڭ اعتلاء شانی اوغورنده اوغراشان دلاوران دهرڭ ازقدیم اجتماعگاهی واردوی اسلامڭ اڭ جسیم مهمات مركزی ایدی.

امثالی كورولمدك بر كثرتله آقین آقین گلان صلیبیونڭ تدمیرینه شتاب ایدن قلنج آرسلان سلچوقی حضرتلری استحكاماتنڭ متانتنه گووه‌نه‌مدیگی قونیه شهرندن خاندان و خزائنی قالدیروب بو قلعه‌یه نقل بیورملری آناطولینڭ اڭ مهم ومدافعه‌لی مواقع حربیه‌سندن ایدوكنی تصریحه حاجت براقماز. صلیبیون نام كافرانه‌سیله معیوب حشرات مرقومه‌نڭ ایكی ملیون قدری قارشولرینه چیقان شجعان مسلمینڭ كسكین قلنجلریله كوزلجه طوغرانلدقدن و بر چوغی آچ و صوسز گبردكدن صكره قورتیله بیلنلری آغیزلرینڭ طاتنی آلارق مقهوراً چكلدكلری زمان پرمسرته دگین مرور ایدن مدتی عائلهٔ مشار الیها بوراده گچیروب شهری سنه‌لرجه شرفلندیردكلری معلوم و مشهوردر. سلچوقیلرڭ زوالندن دولت ابد مدت عثمانیه‌نڭ كمالنه دگین آسیای صغرانڭ اكثر سواحلی روماللیلر النده بولندیغی ایچون بو مملكت جنوب آناطولینڭ عصرلرجه ترصدگاهی وملك اسلامڭ اڭ مشهور سد وشانلی سرحدی ایدی.

اورخان غازی حضرتلرینڭ هنگام سلطنتلرندن مباشرت اولنوب قانونی سلطان سلیمان خان علیه الرحمة و الغفران حضرتلرینڭ ارتحاللرینه دگین دوام وكوپریلی خاندانڭ وزارتلرنده تجدد و تمادی ایدن آوروپا جهتی حرب و ظفرلرینڭ ابتدالرنده یعنی استانبولڭ فتحنه دگین مشغولیتمزدن استفاده‌یه قالقیشان سودسز قره‌مان اوغللری پاپا و ایتالیانلرڭ اغوا و امدادیله فرصت بولدقجه هر طرفه هجوم وغارته متجاسر اولدقلری حالده بو قلعه‌نڭ سمتنه بیله اوغرایامامشلر ایدی.

وطنڭ محافظه‌سنه عصرلرجه گوگس گران بو آرسلان مأواسنڭ تراجم احوالنی مجهولیتدن قورتارمق وجیبه‌دن اولمغله قبل الاسلام نه حالده ایدوكنی ایضاح آسیای غربینڭ سرانجامنی تصریحه محتاجدر.

آسیای غربینك احوال تاریخیه و سیاست سالفه‌سی حقنده‌كه معلومات عاجزانه‌م بر وجه آتی خلاصهٔ عرض و تقدیم اولنور.

(آسیای عثمانی)

بر قدیمك اك ممتاز محللرنده له الحمد مهم و جسیم اراضیلره مالك دولت قوی الشوكهٔ عثمانیه‌نك یالكز آسیا جهتنده واقع ملك وسیعی شمالاً بحر اسود و بحر مرمره، شرقاً قافقاسیا ایله عجمستان وخلیج فارسی، غرباً اطه‌لر دكزی و بحر احمر، جنوباً بحر عمان ایله محدود درت ملیون بشیوز بیك كیلومترو محیطنده وعموم آوروپانك نصفی راده‌سنده اولوب برادیلیشنده‌كه اختلاف طبایع اقتضاسنجه تقسیمات جغرافیه‌سی — آناطولی — كردستان — و — حوالیٔ ارزنجان — عراق — الجیره — بر الشام — بلاد العرب —ناملریله یدی اقلیمه تفریق ایدلدیكی جهتله بو عظیم احاطه‌اردن بریسنی تشكیل ایدن آناطولی یوز اوتوز بیك كیلومترو مربعنده و سطح بحردن بیك مترو مرتفعدر.

(آناطولی)

آناطولینك طوفاندن اولكی احوالی مجهولدر. بعد الطوفان بر بچق عصر قدر نوع بشردن خالی قلان بو اقلیمه ایلك دفعه گلوب مسكن طوتان بنی سامدن لیدیوندر. بونلر اسلاف قوم الاقدمیندن اولوب بلاد كلده و رأس العین جهتلرندن یعنی عراق قدیمدن گلمشلردر. تاریخ ورودلری میلاددن ایكی بیك ایكی یوز سنه اقدمدر. اسكی وطنلرندن انفكاكارینك اسباب موجبه‌سی نمارده‌نك ریاستلری آلتنده تشكل ایدوب تمدن و معارفجه خیلی ایلرولیان حكومتلرینی یعنی گلدانیٔ قدیم سلطنتینی آزربیجاندن قیام و هجوم ایدن بنی یافثك استیلا و تملكی اولمشدر.

لید قومی یكی وطنلرینك اعماریله مشغول وآزادهٔ حال یشامقده‌لر ایكن ملوك عراقك طبقهٔ اولاسنی اورته‌دن قالدیروب بابل دیارنده دولت میدیه نامیله یكی بر حكومت تشكیل ایدن بنی یافث چوق سورمكسزین بو فرقه‌نك دخی اوزرینه یورویوب آناطولینك شرق و شمالنی كاملاً ضبط ایله قیزیل ایرمغی حد فاصل یاپمشلر ایدی.

وقوعات مبحوثه آسیای وسطی و شمالیده متمكن بنی یافثك اقوام غربیه اوزرینه

يورومليری يعنی طوفاندن هنوز قورتيلان امم سالفه ايچون باشقه‌جه بر طوفان صايیلان آغازهٔ هجرتلری هنگامه‌سندن براز اول ايسه‌ده چوق آره‌لی دگلدی.

(بعد الطوفان آناطولی‌يه يرلشان اقوامڭ جنس و قدملری)

آناطولينڭ ايلك سكنه‌سی اولان ليد قومی آثوريلردن و بالآخره شوكتله گلوب شرق و شماله يرلشان ميديون بنی يافثدن يعنی اتراك الاولیندندر.

تركلرڭ جهانی صارصمغه باشلادقلری بو تاريخده آتنه و موره جهتلری انساندن خالی و صاحبسز بر اراضی اولوب يونانليلرڭ اسمی بيله يوق ايدی.

آناطولينڭ اعمارندن بر عصر صكره شعبات اتراكدن بلاسج قومی آسيادن موره شبه جزيره‌سنه گچوب آلتی عصره يقين اوراده اقامت و اجرای حكومت ايتمشلر ايسه‌ده مؤخراً ميانه‌لرنده ظهور ايدن تفرقه وعدم اتحادی يوزندن موجوديت قوميه‌لری تزلزله اوغرايوب نهايت سلطنتلری منقرض و نسللريده منقطع اولمشدر.

بلاسجيون صنعت و تجارتجه عصرينڭ فريدی غايت فعال و مترقی بر قوم اولمغله مورا حواليسنی يوليله اعمار ايتدكدن باشقه آناطولی و ايتاليا جهتلرنده دخی مهم مستملكه‌لر وجوده كتورمشلر و حتی فرانسه‌نڭ اڭ مهم اسكله‌سی اولان مارسليا شهرينی بنا و تأسيس ايتمشلردر.

آناطولينڭ منبت و مدافعه‌لی محللرنده آلان مشهور و اوران تعبير ايتديكمز خرابه‌لرڭ اكثريسی آنلرڭ آثار باقيه‌لرندندر.

يونانستانده واقع — كميكنته — يرنيثه — آرغوس — سيكيونته — اورخومنيته — قبصه‌لری دخی قوم مذكوردن قالمه‌در.

مدللو جزيره‌سنڭ امم ماضيه زمانلرنده معروف و تاريخده مقيد نام قديمی قوم مرقومڭ اسمنه نسبة بلاسجيادر.

بونلرڭ شوكتی زائل اولدقدن نيچه زمان صكره هيلينيون يعنی اسكی يونانيلر طونه واديسندن قالقوب موره جهتلرينی غصب و تملك ايدينمشلردر.

له طرفندن گلدكلری زمان غايت جاهل و نادان اولان يونان قديمده بالآخره گوريلان فضيلت طوتدقلری ديارڭ ايلك سكنه‌سی بلاسجيونڭ يعنی اتراك الاولين بقاياسنڭ ارشادی سايه‌سنده‌در.

بو صره‌ده اطه‌لر دڭزنده واقع جزائر فنيكه‌ليلر آغريبوز وآتيكه جهتلرى مصر مهاجرلرى اللرنده ايدى.

تركلره عربلره فنيكه‌ليلره قبطيلره قارشو كنديلرينى قديم و مصدر مدنيت كوسترمك و حتى آناطولينڭ صاحب اولى سوسنى ويرمك استيان يونانيلر دها ميدانده يوق ايكن يعنى ميلاددن بيڭ بشيوز اللى آلتى سنه اقدم آتنه شهرينى بنا و تأسيس ايدن مصر مهاجرلرينڭ رئيسى شيكروب نام ذاتدر. رئيس مرقوم مصرڭ طنطا مديرتينه تابع كفر الزيات قبصه‌سنه اوچ ساعت بعيد صالحجر قريه‌سندندر.

اتراك الاولين ايله كلدانيلرڭ قبطيلرڭ فنيكه‌ليلرڭ نشر انوار مدنيته توسيع معارف وعمران بلاده چاليشدقلرى مسعودانه يشادقلرى شو پارلاق عصرلرده يونانيلر اسم و موجوديتدن بالكليه محروم اولدقلرى حالده رطوبتلى لهستانڭ مستكره مغاره‌لرينه صوقولارق وحشيانه اوقاتگذار ايديلر.

بين العوام جينوز تعبير ايديلان بلاسج قومى بقاياسنڭ ارشاديله نيچه زمان صڭره كنديلرينى طوپلايوب وارلغنى وصفنى مربيلرندن اشيتدكلرى آناطولى‌يه آياق باصمه‌لرى هرقليڭ يايدقلرى ترواده حربندن صڭره يعنى ميلاددن بيڭ يوز سكسان دورت سنه اقدمدركه تركلرڭ بو قطعه‌يه يرلشملرندن طقوز يوز اون آلتى سنه صوڭره ديمكدر. بو تاريخدن آلتى يوز يتمش سكز سنه صڭره يعنى قبل ميلاد بشيوز آلتيده داراى اول بن جوستاب و اوچيوز يگرمى دورتده داراى ثانى‌يه غلبه چالان اسكندر ثالث بن فيليب ثانى و يوز يتمش سكزده رماليلر گلمكله بو ممر وقوعات راست گلان اقوامه صيق صيق انتقاله باشلايوب خرابه يوز طوتمش ايدى.

زمان جاهليت عربلرينڭ يعنى بين النهرين و تدمر جهتلرنده خيمه نشين يشايان قبائلڭ دخى بو بدبخت اقليمه ايكيده بر هجوم و غاراته دادانملرى روماليلرڭ سيأتده پويان اولدقلرى ادواره مصادفدر. شو تاريخدن يعنى روماليلرڭ ورودندن آلتى يوز طوقسان سكز سنه صڭره اسلاميت شرف ظهور ايتمكله شرقاً چين طوپراغنه شمالاً سيبريا صحرالرينه غرباً مغرب اقصايه و اورادن پيره‌نه طاغلرينڭ شمالنه طوغرو ضياء شمس كبى سرعت خارقه ايله ايلرولمگه باشلايان اردوى موحدين امويه مروانيه و خلفاء عباسيه دورلرنده بو قطعه‌يى دخى سراپا چيگنايوب اسكداره قدر طوتمش و دها صڭره‌لرى مغوللر يعنى سلچوقيلر و بونلرڭ زوالنه يقين عثمانليلر گلوب ميلاددن ايكى بيڭ ايكى يوز وشرف قدوملرندن اوچبيڭ دورت يوز سنه

اقدم اجدادلرینڭ یعنی بنی یافثڭ میدیونڭ اشغال و اعمار ایلدکلری بو اراضیٔ وسیعه‌یی بالاستحقاق وارث و صاحب اولمشلردر « و تلك الایام نداولها بین الناس ».

شوکتلو پادشاهمز السلطان الغازی « بیوك عبد الحمید خان » ثانی طول الله عمره

و ایدی سلطنته افندمز حضرتلری اوتوز سکز یاشنده ایکن تخت عالی بخت عثمانی‌یه جلوس بیوردقلری یوم مسعوده تبرکا آلنان فطوغراف همایون جناب خلافتپناهی‌یی قارئین کرامك انظار مسرتنه عرض ایله فخر موفور ایلرم.

خلقتدن هجرتڭ یدنجی عصرینه گلنجه‌یه دگین گذران ایدن بونجه اعصار ظرفنده یکدیگریله چارپیشان شرق ایله غرب اقوامنڭ باشلوجه دار الحربی کسیلان آناطولی دولت قوی الشوکهٔ عثمانیه‌نڭ شرفظهور و استقرارینه دگین استیلا قتل عام و غارات مثللو فلاکتلردن اصلا قورتیلامامشدر.

آلطی عصردنبرو نائل اولدیغی امن و امان مجرد توفیقات سبحانیه‌یه مستند شوکت عثمانیه سایه‌سنده حصوله گلمشدر.

شوكتلو پادشاهمز السلطان الغازى « بيوك عبد الحميد خان » ثانى زاد الله عمره و شوكته افندمز حضرتلرى اون بش ياشنده بر شهزادهٔ جوان بخت ايكن تبركا آلنوب والد كثير المحامد حضرت خلافتپناهيلرى جنتمكان غازى سلطان « عبد المجيد خان » افندمز حضرتلرينه رفع و تقديم قلنان فطوغراف همايون جناب ملوكانه لرينى قارئين كرامك انظار مسرتنه عرض ايله فخر موفور ايلرم.

(آناطولينڭ تقسيمات قديمهٔ سياسيه سى ايله سكنهٔ)
(سالفه سنڭ مستقلا ساكن اولدقلرى محال)

شرقدن غربه ممتد طولى آلتى يوز عرضى دورتيوز ميل چكن آناطولى اليوم — خداوندكار — قسطمونى — طربزون — سيواس — انقره — قونيه — اطنه — آيدين — جزاير بحر سفيد — سيسام — ازميد — بيغا — ناملريله جسيم طقوز ولايت بر امارت ايكى مستقل سنجاغه منقسم اولوب ازمنهٔ قديمه ده معروف تقسيمات اداريه و سياسيه سى بروجه آتى تصريح اولنور.

ليديا ياخود ليسيا — تكه سنجاغى ايله آلمالو جهتلرى

پنفيليا — علائيه سيلينتى ارمناك و حواليسى

ايتشيل — آناطولينڭ جنوب شرقيسى يعنى سيسدن ديوريكه دگين متمد اراضى

استانبول بوغازندن آورروپایه گچوب یونانیلری ازن دارای اول بن جوستاب.

میزیا — بالیکسری سنجاغی

هیلسپون — بیغا سنجاغی حوالیسی

آفریچیا — قونیه آقسرای اگیردیر کوتاهیه آفیون قره حصاری جهتلری.

بثینیا — تخمیناً طربزون اونیه نیکسار اربعه طوقاد قره حصار شرقی آماسیه قوجه ایلی جهتلری

بفلاجونیا — قسطمونی طاش کوپری سیناب صامسون کنغری حوالیسی.

قبادوسیا — قرهمان نیگده قیصری سیواس جهتلری

سیلیسیا — اطنه طرسوس مرسین سلفکه حوالیسی

(آنا طولینڭ تقسیمات سیاسیه‌سنی بو یولده اجرا و توسیم)

(ایدن امم سالفه ایله اراضیلرینڭ تفریقی)

لیدیا یاخود لیسیا، پنفیلیا، سیلیسیا، آفریچیا احاطه‌لرنده آناطولینڭ ایلك سکنه‌سی اولان لیدیون یعنی لوط قومی ساکن و هجرتلری آننده تشکیل ایلدکلری حکومت لیدیه حکمنده ایدیلر. بثنیا، بفلاجونیا، قبادوسیا جهتلرنده لیدیوندن براز صکره کلان مید قومی یعنی اتراك الاولین ساکن اولوب بلاد گلده‌یی آثوریلردن اخذ و تملکلرنده موصل شهری مقابلنده واقع ینوه‌ده تشکیل ایلدکلری حکومت میدیه‌یه مربوط و آسوده نشین ایدیلر.

ایتشیل، میزیا، هیلیسپون، لیزیا، یونیا، ایولیده، دوریده جهتلری ایله اطه‌لر دڭزنده واقع امنوس، لیسپوس، شیو، ساموس، کوس، جزائر، اسپورات طرفلرنده اولا فینیکه‌لیلر بعده مورهده آلتی یوز سنه حکم سوران بلاسج قومنڭ انقراضنی متعاقب ظهور ایدن یونانیلر متمکن ایدیلر.

(حکومت لیدیه)

طوفاندن یوز قرق سکز سنه صکره آناطولی‌یه هجرت ایدوب نوع بشردن خالی بولدقلری جهتله بالانتخاب جنوبنه یرلشان لید قومنڭ تشکیل ایلدیکی بو حکومت اون درت عصره یقین مدت مدیده‌یی حالت ابتدائیه‌ده گچورمش ایسه‌ده بالآخره گوزینی آچوب تمدن و معارفجه خیلی مراحل قطع ایتمش ایدی.

شو تیقظی سایه‌سنده موجودیتنی کوسترمکه تاریخچه شهرت آلمغه کون بکون ارتقایه باشلامه‌سی میلاددن سکز عصر اقدم وقوعبولمشدر .

ازمیرك اللی میل بعدنده واقع «سردیس القدیمه» (١) خرابه‌سی وقتیله شانلی بر شهر اولوب بو دولتك مرکز کرسیسی ایدی .

اسکندر کبیر ایله اربیل اووه‌سنده یاپدیغی صوك محاربه‌ده مقتول دوشان دارای ثانی

مورخینك بیوك اسکندر وحتی اسکندر ذوالقرنین تعبیر ایتدکلری اسکندر ثالث بن فیلیب ثانی دارای ثانی‌یه اربیل اوزرنده محو وپریشان ایدن مشار الیه اشقودره داخلنده‌که اقچه حصارلی فیلیب ثانینك اوغلی اولوب یونانیلرك ادعالری وبعض بی وقوف مورخینك اکلاتمق استدکلری کبی روم دکل آرناؤوددر .

(لید قومنك آناطولی‌یه ورودلرنده یاپدقلری تشبثات ابتدائیه)

آناطولینك بعد الطوفان ایلك صاحب وسکنه‌سی اولمق شرفنی حائز لید قومنك حین ورودلرنده‌که هیئت اجتماعیه‌لری کوچبه حالنده اولمغله مزرعه‌دن زیاده مرعایه مراقلی ایدیلر .

بو اقلیمه نیسان ابتدالرنده آیاق باصدقلری حالده بردنبره یرلشمیوب اغنام ومواشیلرینك فصول اربعه‌ده باربنه بیلمسنه الویریشلی مناسب بر محل بولمق مجبوریتیله آلتی آی طولاشدیلر .

قطعه‌نك شرق شمال وغرب جهتلرینی نظر امعاندن کچوردکدن صکره قاسم ابتدالرنده یتشدکلری حوالیء جنوبیه آرزولرینه تماماً موافق دوشمکله توطن واعماره قرار ویردیلر .

ایام صیفیه‌یی کچورمك ایچون انتخاب کرده‌لری اولان محال آفریچیا اقلیمنده

(١) صالحلی قربنده‌در .

واقع بوقارو كوكدره، جیره و حاووتلی یایلالریله اگیردیرك غربنده كائن جامعلی یایلا و قیشلاق اتخاذ ایدندكلری یرلر ایسه آیدین و مغنیسا اووه‌لریله آشاغی كوكدره وانطالیه وادیلری ایدوكی حوالیٔ مذكوره‌نك هر طرفنده مشهود آثار باقیه‌لرندن استدلال اولنمقده‌در. یكدیگرینه غایت یقین و ملاصق اولان بو جنت آسا یایلالرده یاز گونلرینی طوپلیجه گچوردكلری حالده وقت شتانك حلولنده آیدین و انطالیه جهتلرینه چكلمك مجبوریتنده بولنملرندن طولایی قوتلری ایكی‌یه آیریلییور ایدی. چوقدنبرو ذهنلرینی طیرمالایان شو محذورك اوكنی آلمق یعنی جناحینی برلشدیروب ضعف و تهلكه‌دن قورتلمق طریقلرینی تأملده‌لر ایكن مید قومنك آناطولی‌یه ورودلری خبر دهشتی شایع اولمغله قیشلاق و یایلاقلری نك وسطنده واقع اگیردیر موقعنه عاجلاً بر قلعه یاپه‌رق مركز اتخاذ ایدیندیلر. بونلرك موقع مذكوره یاپدقلری ایلك قلعه اسكی حصار تعبیری الآن باقی قبرستانك قاپلادیغی یر ایله اطرافنده واقع محلا- تك مبنی بولندقلری قیالقلردن بالاعتبار شمالاً قره ده‌نك اوستونه شرقاً تكیه مكتبندن حاجی شیخ محله‌سنك نصفنه جنوباً یللی یه‌لان و خضر الیاس نام مغاره‌یه قدر ممتد واینك دكزی حوالیسنی كاملاً محیط ایدی.

اسكندر دها گنج ایكن پدریله مناورهٔ عسكریه‌ده حاضر بولنوب اردو خلقنك بینه مدیگی سركشی بر آتی سواریلرك اللرندن الارق شو یولده قوشدیردیغی صره‌ده پدری فیلیب ثانی طرفندن « اوغلم ماكدونیا تاجی سكا آزدر كیت كندیكه لایق بر تاج تحری و تدارك ایت » كلام تقدیریه‌سنه مظهر اولمش ایدی.

لیدیون گنجلرینی بویله بر مركزه ربط و تقویه ایتدكدن صكره عقبكیرلری اولان مید قومنی یكی وطنلرندن دفع و تنكیله قرار ویروب مقابله‌لرینه چیقمشلر ایسه‌ده قوتلرینك عدم كفایه‌سنی اثنای راهده آگاه اولوب چارپیشمغه گوزلری كسمدیگندن مقدما ذكر اولندیغی اوزره آناطولینك قسم علیاسنی آنلره براغوب قیزیل ایرمغی حد فاصل یاپمق سیاستیله ایشی طاتلی‌یه باغلایه‌رق گورولتیسز دونمكه موفق اولمشلر ایدی.

شو مصالحه‌دن صكره قومین مذكورتین ارەسنده حاصل اولان امزیجه و مخاذنت

عصرلرجه دوام ایتدیکی ایچون بو هنگام آزاده‌گی ظرفنده طرفینڭ نفوسلری فوق المأمول زیاده‌لشه‌رك اراضیلرینڭ استیعاب ایده‌میه‌جگی درجه‌یی بولمشدر.

لیدیونڭ حین ورودلرنده‌که نفوس آفریچیا حوالیسنده واقع بو نجه یایلالرڭ بر قاچنی بیله طولدیره‌مدیغی حالده نسللرینڭ شو صورتله آرتمسی اوزرینه آز زمان ایچنده غرباً آیدین جنوباً آلمالو و انطالیه جهتلرینه دگین ممتد جولانگاهلرینی تماماً قاپلادقدن باشقه انقره‌دن بالابتدار سیوریحصار و آقشهر حوالیسی ایله بگشهرینڭ غرب و اگیردیر کولنڭ شرقندن بالمرو تکه و ایچ ایل سنجاقلرینی طولاشه‌رق اطنه قیصری دارنده دیوریك اوزری ارضروم اراضیسنه قدر اوزایان طوروس سلسله‌سنی بویلی بوینجه طوتمشلردر.

قوم مذکور گوچبه حالنده ایکن اینك دگری نام بابره انشا ایلدکلری ایلك قلعه‌یی حسب الایجاب تحصن فکریله یاپدقلری جهتله درونده متحفظلره مخصوص قلبه‌لردن بشقه ابنیه یوق ایدی. دور تمدنلرینڭ برنجی پادشاهی هواردیس نام ذات طرفندن بالآخره بنا ایدیلان اگیردیر گولنڭ شمدیکی بولندیغی یرده و فلك آباد نامنده بر شهر عظیم ایدی.

بونجه عصردنبرو صو آلتنده قلان شهر مذکورڭ اماکن عالیه‌سی حالا محو اولمیوب قوراقلق سنه‌لرده گولڭ عمقی تناقصه باشلادیغی زمانلر گمیدن قعرینه دقت ایدن ملاحینڭ انظار حیرتلرینی چارپمقده‌در. بو مملکتڭ صویه غرق اولمسنه سبب میدییون ایله طقوز سنه سوران ترواده حربنی قزاندقدن صوگره یعنی میلاددن بیڭ یوز سکسان دورت سنه اقدم آناطولینڭ غربنه یرلشان یونانیلردر.

قوم مذکور حیله ایله ضبط ایتدکلری ترواده یعنی چناق قلعه جهتلرنده سکز عصر قدر محصور قالوب توسیع ملکه مقتدر اوله‌مامشلر ایسه‌ده بالآخره قوت پیدا ایدن آثوریلرڭ میدیون اوزرینه یورویوب غلبه چالدقلری اثناده مدافعه‌دن خالی بولدقلری قونیه اراضیسنه یرلشدکلری زمان یعنی میلاددن اوچ بچق عصر اقدم اطرافده‌که صولرڭ قورودلمسی ایچون بر مجلس فنی تشکیل ایتدیلر. بونلر بطاقلغڭ نه یولده چکلمسی لازمکله‌جگی خصوصنی عریض و عمیق تذکردن صکره قرار قطعی‌یی امضا ایتمکده‌لر ایکن مجلس مذکوره داخل و حاضر بولنان افلاطون شهیر «چقور اووه الدن کیتدی!» دیو باغیردیغی مشهوردر.

حکیم مشار الیهڭ سویلدیگی چقور اووه فلك آباد شهرینڭ مبنی بولندیغی موقع یعنی اگیردیر گولنڭ الحالة هذه استیعاب ایلدیکی اراضیدر. شو وقعه میلاددن اوچ

بچوق عصر اقدم وقوعبولمشدر. گولی تشکیل ایدن منبع مسئله‌یی قبل الوقوع کشفده مهارت گوستران حکیم مشار الیهڭ اسمنه نسبتله الآن افلاطون صویی یاد اولنمقده‌در.

فلاکت مبحوثه‌یی تأیید ایدر ادلهٔ تاریخیه پك چوقدر. حتی قونیه‌نڭ قدیماً نیسا عنوانىنی آلمسی اطراف اربعه‌سی بو گولڭ صویی ایله محاط بولنمسندن ایلرو گلمشدر چونکه اطه‌نڭ رومجه‌سی نیسدر. اسکی یونانیلردن شاعر شهیر اومیروس ایله هیرودتس نامون مورخ لیدیا حکومتی اراضیسنه سیاح صفتیله صوقولوب آناطولنڭ قسم اعظمنی تماشا و برنجی دفعه اوله‌رق خریطه‌سنی اخذ ایتدکلری صره‌ده قونیه دیارینڭ وضعیت قدیمه‌سنه یعنی اطرافی اولوقت صو ایله محاط بولنمسنه مبنی کندی لسانلرنجه نیسا تعبیریله قید دوشمشلردرکه دها اولکی اسمی انکیوم ایدی. بعده لارنده دها صڭره‌لری قونیه دینلمگه باشلانمشدر.

(اگیردیر گولنڭ وضعیت حاضره‌سی)

شمالی افشار اوه‌سی، جنوب شرقیسی بوغاز اووه، شرقی جبل طوروس، غربی الما طاغی سلسله‌لریله محدود اولوب محیطی یوز سکسان کیلومترو، عمقی اون زراعدر.

باشلوجه منبعی افلاطون صویی و آچیقدن افراز اتی جنوب شرقیده کائن کوپری باشی نام محلده‌که ساحلدن طاشوب بوغاز اووه‌یی مجوره جیره طاسماجی اوزری غرباً قطع ایدرك تپه‌لو چایرینڭ منتهاسنده منصب اولدیغی قوغوده گولی تشکیل ایدن ایرمقدر.

عاجزانه‌ نه ترسیم و کتابه درج ایتدیگم خریطه‌ده گوستردیکی وجهله جنوب غربیدن شماله طوغرو ممتد لطیف بر شبه جزیره و بونڭ ایلروسنده تقریبا یوز مترو اره‌لی و شرقه میال جان اطه و کذا عین استقامت و ما بعده‌ده و نیس نامنده دیگر بر اطه دها واردر.

گولڭ قره باغلر نام محلنده‌که شرق ساحلی ایله نهایتنه دوشان نیس اطه‌سنڭ اره‌سنده‌که بعدیت بشیوز مترو‌یه قریبدر. یکدیگرندن مسافهٔ متساویه‌ده اره‌لی اولان بو اطه‌لر ایله شبه جزیره جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه طوغرو گولڭ وسطنه قدر قول آتوب هلال شکل لطیفنی حصوله کتورمشلردر شو وضعیتدن طولایی لدوس و پویراز نامریله ایکی قسم اعتبار ایدلمکده اولان گولڭ منتهای شمالنده حویران نامیله جسیم بر شعبه‌سی دها واردر.

صویی غایت لذیذ اولان بو گولدن کثرتله چیقان بالقلر — چپاق — صیراز —

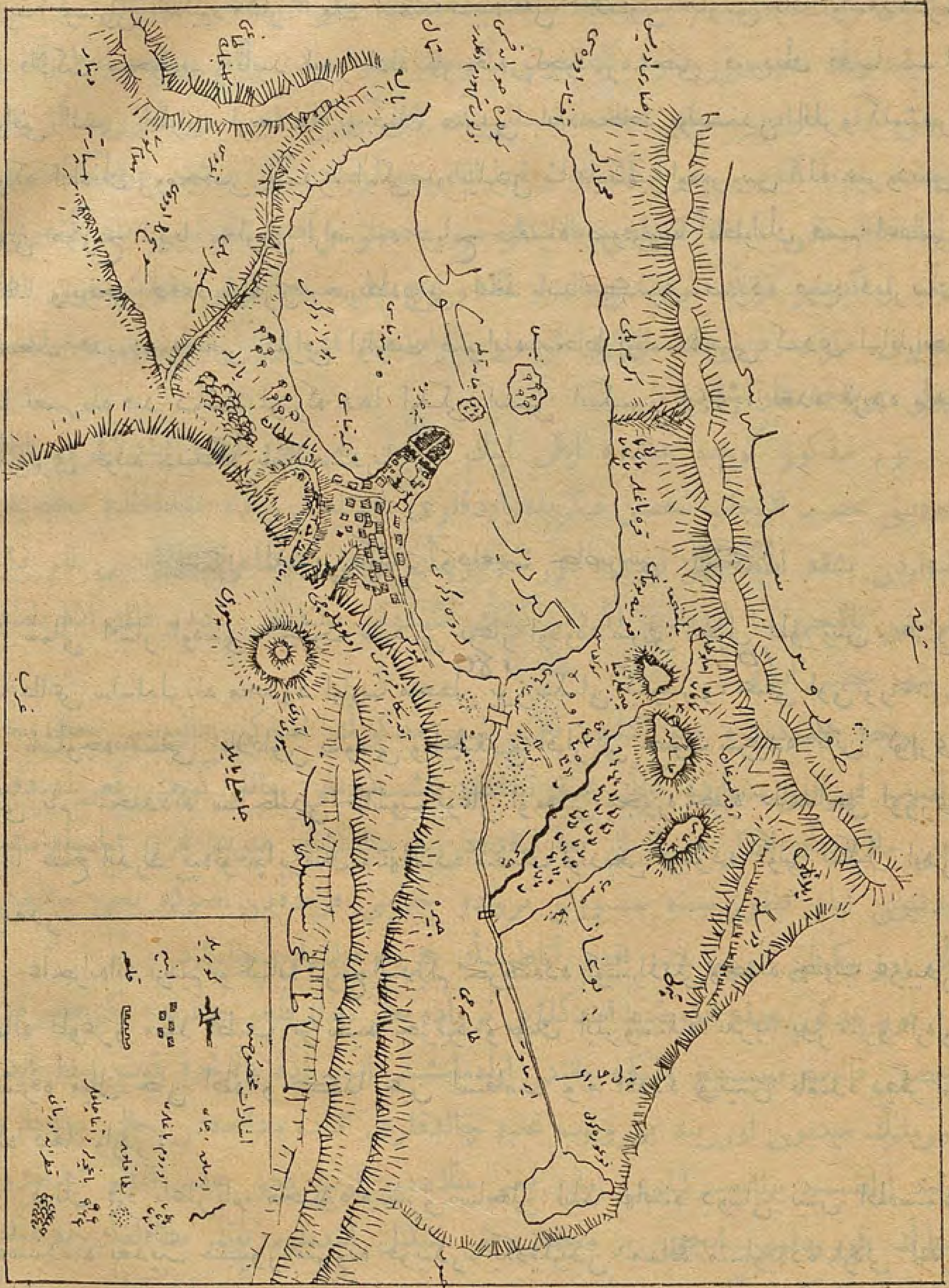

اگیردیرڭ موقعی ایله گول، آطه، باغ و طاغلرینڭ وضعیتنی
ارائه ایدر خریطه‌سیدر.

طراقلق ــ كلتن ــ قاوونه ــ شيشك ــ اگرز ــ نامليله يدى اسم و نوعه تفريق ايدلمكده‌لر ايسه‌ده طراقلق چپاغك كلتن صيرازك اوفقلرى اولمغله اسماك موجوده اصلا بش جنسدر. گولك هر طرفنده موجود بو بالقلرك باشلوجه صيد اولندقلرى محل جنوب جهتيدر. بيوكلرى مارت اواسطندن مايس غايه‌سنه دگين كوپرى باشى دينلان محلده‌كه ساحلدن جنوبه جارى ايرماغك باشلانغيجندن قاوونه و اگرزدن عبارت اوفقلرى ايسه تشرين ثانى ابتداسندن شباط انتهاسنه دگين قصبه‌نك شرقه دوشان سواحلدن ــ دوكمه ــ سرپمه ــ باصمه ــ تعبير ايديلور مختلف الاشكال آغلر ايله بلا توقف بيگلرجه كيلو صيد اولنورلر. قاوونه‌نك بيوگى و اوسقومرونك عينى اولان شيشك جنسنك صيدى گولك صارى قامش نام محلنه منحصردر.

çiçek

(اسماكك اوفقلرى)

چپاق ــ طراقلق

بونلر آچيق مائى و قويى صارى رنكلرده و پوللى اولوب غايت لذيذ و سهل الهضمدرلر.

صيراز ــ كلتن

بيوكلرى تيمور رنكنده اوفقلرى صارى‌يه ميال پوللرى خورده و خفيف ايسه‌لرده غايت ياغلى اولدقلرندن بطئ الهضمدرلر بونلرك قارينلرى ياريلديغى وقت قاز يومورطه‌سى شكلنده بم بياض و طوپارلاق ياغ ظهور ايدر.

(اسماكك بيوكلرى)

« قاوونه »

چيروز جنسى اولوب آچيق ماوى و بياض رنكلرده پولسز و صوگدرجه لذيذدر.

اگرز

بياض و آچيق صارى اوله‌رق مختلف رنكلرده خفيف پوللى و هضم خصوصنجه اسماكك جمله‌سنه فائقدر.

شيشك çiçek

اوسقومرونك رنك وجسامتنده و پولسز اولوب نادراً ظهور ايدر. هيئت مجموعه‌سى سمندن عبات و غايت قيمتداردر.

چپاق ايله صيرازك اون بش كيلوليسنه بعضاً تصادف اولنور. اوتوز كيلوليسى دخى بولنديغى مرويدر. دائما چيقانلر ايسه اوچ ايله بش و نهايت يدى كيلو

رەسندەدر. بیوك بالقلرك صیدگاهە مقدمهٔ ورودی كلنندر.

قیش آوجیلغی ختام بولەجغی صرەدە اوفق بالقلر میاننده ظهور ایتمگه باشلار. بونلر دنیانڭ اڭ لذیذ بالقلرندندر.

قسم اعظمنی طولاشدیغم جهانڭ اكثر احوالنی نظر امعاندن كچوردم. ژاپونیادن لوندرەیە بوز ایچنده بالق سوق اولندیغنی رأی العین مشاهده ایتدم.

جوارمزده بولنان ازمیرده عادی بالقلرك كیلوسی بشغروشدن اشاغی دوشدیگی یوقدر. سببی ایسه سفائنڭ كثرت ورودی بحریونڭ چوقجه اكل و اشتراسیدر. قار و بوزڭ منزول اولدیغی اگیردیرده بالقجیلق ایله مشغول اولانلر بو دقایقی دوشونەمیوب طوتدقلری یرده بر قاچ اوقەسنی بر متالكه (١) صاتمق كبی غفلتلردن قورتیلەمیەرق مساعیلرینی هبایه و یرمكدەدرلر.

حتی اسپارته و بوردورد سوق ایتدكلری بالقلری دخی بوز ایچنده گوندرمیوب یوللرده قوقودەرق قیمت و اعتبارینی زائل ایدرلر.

حس تجارت دینلان خصلت عالی قوم نجیب عثمانی‌یە عجبا نه وقت نصیب اولەجق. فم نبوتدن شرفصادر اولان «الكاسب حبیب الله» مدحیهٔ جلیلەسنه مظهریتدن الی الابد محرومی قالەجغز. بویله عاطلانه امرار حیات ایتدیكمز ایچون عمرمزی یوللقله كچوریيورز. هر طاشنه بیڭ باش فدا ایتدیكمز مقدس وطنمزدن اغیار مستفید اولیيور. ملك و سیعمزڭ اڭ مهم نجارت میدانلرینی بزلردن خالی بولان اجانب سهو لتله یرلشوب بلا مزاحم غصب ایتدكلری ثروت داخلیەمزله سعادتلر ایچنده یشایورلر. طالدیغمز خواب مدیددن اویانەرق صنعتمزی ایلرولەتوب تجارتمزی بومستولیلر الندن قورتارمیەجق اولور ایسەك مأموریت زراعت چوبانلق مثللو مشاغلك كافهٔ ثمراتی اغیارە عائد اولدیغنی بیلملی یز. زیرا بو مثللو مشغولیتلردن جیبمزده قالەجق ثروت عمویەمزه منضم و رفاه حالمزی مزداده موجب اولەجق مبالغی خارجه براقمامق ایچون طوتیلەجق اڭ مهم طریق صنعت ایله تجارتدر.

ثمرهٔ سعینڭ كندنده قالمسنی دوشونوبده بو نازك نقطەلری طوتمیان بر ملت جان طمرلرینی كسەرك وجودندن خارجه اوغراتدیغی سیلابهٔ دمی بیقیدانه تماشا ایدن مجنونلر كبی بقای حیاتنی بكلیور دیمكدر.

(گولڭ غرائب احوالی)

گول بعض سنەلر انجماد ایدر. قیشه مخصوص صید ماهی معطل اولور.

---

(١) ایكی تین، كاپك یاخود اون صانتم،

زیرا اربعین ایچنده گولی قاپلایان بوز بعضاً یتمش گون قالیر. بویله سراپا طوکدیغی زمانلرده رعد و برقی اکدیرر دهشتلی صدالر ایله یکدا نفس آلوب یوکسلمسیله سواحلده بولنان سدلری چاتمه‌لری و حتی طاغدن یوارلانه‌رق کنارلرنده قرار قیلان جسیم قیالری بیله یرلرنده اوینادیر. بو طبیعتندن طولایی کنارلرنده سد وریختیم طوتدیرمق امکانسزدر. سراپا منجمد بولندیغی زمانلرده کرك اطه‌لیلر و کیرك شهر خلقی ایسکمله بیچیمی مربع الشکل، تخته‌لرڭ آلتنه ایکی عدد اوزون کمیك ربط ایدرك بوز آتی نامیله اوستنه بینر اوجلرنده مزراق واری ومیزمیله تعبیر اولنور دمیر مودول مربوط و بر مترو اوزون ایکی عدد دگنگی اللرینه آلوب بوزه چارپه‌رق اوزرندن شمندوفر سرعتیله ایستدکلری یره آمد و شد ایدر قایار و اکلانیرلر. سفائنڭ معطل اولدیغی بو هنگامده اودون و ذخائر نقلیاتنه مخصوص قزاقلر گزدیگی دخی گوریلور. پارسڭ بوواد بولان اورمانده‌کی چقورلره قیش گونلری صو صالیویریله‌رك طوکدیریلان قلیل الوسعه بوزلر اوزرلرنده اخشاملره قدر آیاق ایله قایان فرانسزلر صحرا قدر گنیش اکیردیر گولنڭ جام کبی دوز و جلالی اوله‌رق سراپا انجمادینی گورسه‌لر لطافتنه حیران قالیر سوینجدن چیلدیریرلر. موسم بارانڭ نهایتنده کنارلری بر مترو چکلدیگی وقت شمال جهتنده‌که قسمنڭ وسطنه طوغرو یاریم میل ایچروسنده و قوش قیاسی نامنده اوفق بر جبل باشی گوستریر. اربعین ایچنده ورود ایدن مارتی قوشلری و بالقچیلر مکه و قره بولاق قوشلری استانبولڭ سرای برونده و قیز قله‌سی آچیقلرنده یاپدقلری نغمات لاهوتیه‌نڭ تماشاسنه طویولماز طوپلی اوچوشملرڭ سمعه خوش گلان آغازه‌لرڭ دها لطیفنی بو گولده اجرا ایدرلر.

(اکیردیرڭ موقعی منظره‌سی و احوال اخیره‌سی)

اکیردیرڭ شرق و شمالی نامی ایله بنام گول جنوب غربیسی زمرد کبی یشیل اولوقلاجی جبل عظیمی ایله فوقنده واقع سیوری نام وولقان قدیمدر.

اسمندن دخی منفهم اولدیغی وجهله جبل مذکور شکر کله‌سی شکلنده و تپه‌سی الآن دلیکدر. بولندیغی موقعدن یعنی شهرڭ جنوب غربیسندن بالابتدار انطالیه و آلمالو اراضیسنڭ شمالنی و دولامار قضاسنڭ شرقنی طولاشه‌رق بری مغله دیگری دگزلیده نهایت بولمق اوزره ایکی قوله آیریلان سلسلهٔ عظیمڭ تأسسنه بادی شدتلی برکانلرڭ اڭ صوڭی اولوب فعالیتدن قنغی دورده قالدیغی مجهول بو کوه آتشفشانلاو و دومانلرینی آسمانه چیقاردیغی زمانلرده منفذندن صاووردیغی قایراقلر و حرصنڭ

صوڭ دملرنده قوصديغى مواد معدنيه و صيجاق چامورلر قصبه‌نڭ غربنده واقع يازله و جنوبنده كائن بومرو طاش جهتلرينه ناظر اتكلرينى لبالب طولديرمشدر.

ليد قومنڭ ميلاددن يكرمى ايكى عصر اقدم بو موقعه مكان طوتمسنه باقيلور ايسه جبل مذكور حالت بركانيه‌سنى طوفاندن چوق زمان اول ترك ايتمش اولديغى آڭلاشيلور.

مملكت بو طاغڭ اتكلرندن معدود اينك دگزى و يللى بيلان نامون لطيف بايرلرڭ جنوب شرق و شمال جهتلرى ايله جنوب غربيدن شمال شرقى‌يه ممتد شبه جريزه و نهايتنده‌كه اطه‌نڭ اوزرلرينه مبنى اولوب اون ايكى محله‌يه مقسوم وسكنه‌سنك جمله‌سى اسلامدر.

شبه جريزه‌نڭ منتهاسندن يوز مترو اره‌لى جلن اطه اسكانه غير مساعد قليل الارتفاع و طار اولمغله داخلى شنلكسز و فقط انواع اشجار ايله مملوء لطيف بر بغچه حالنده‌در. بونڭ عينى مسافه اياروسنده واقع نيس نام اطه‌ده جسيم بر اسلام محله‌سى ايله يدى سكز خانه‌دن عبارت بر روم محله‌سى واردر.

ابن بطوطه‌نڭ رحلتنامه‌سنده جيان اطه ديو مقيد جان اطه‌نڭ او زمانلر بو عنوانى آلمسى يا جيادت هواسندن و ياخود هر طرفى اشجار و خضرات ايله مملوء و سكنه‌دن خالى بولنديغى ايچون بيلان و چايان كبى حشراتڭ اكسيك اولمامسندن ايلرو كلسه جائزدر. عجزه ومساكينى اطعام ايچون اگيرديرڭ هر محله‌سنه اصحاب الخير طرفلرندن وقتيله برر درگاه و عمارت ياپديرلمش ايسه‌ده اوقافلرى اخيراً غائب و مندرس اولمشدر. امتى عطالته سوق ايدن بو مثللو مؤسساتڭ محوى موجب مسرتدر. ليديا سلطنتنڭ صوڭ حكمدارى گيريزوس نام ذات طرفندن قبل الميلاد بشيوز آلتمش دورتده بنا و عملياتنڭ ختامنى متعاقب ميديا ملكى قيريش طرفندن ضبط و استيلا ايديلان ايچ قلعه شبه جريزه‌نڭ اوجنده اولمغله جهات ثلاثه‌سى گول و جنوب غربيسى بيوك شرامپول ايله محاطدر. شهر اسكندر كبيرڭ ضبط و استيلاسندن صوگره روملر يدينه كچديكى زمان تيمور قاپو محله‌سنڭ اولديغى موقعه قدر بر طيش قلعه دها ياپيلمش و بالآخره روماليلره انتقالنده اسكى حصار نام قلعهٔ قديم ايله برلشديريلوب اينك ديگزى جهتلرى دخى صور مذكوره آلحاق قلنمش ايدى. بر مدت روما سلطنتى حكمنده قالوب بعده خلفاء امويه‌نڭ قبضهٔ تسخيرينه دوشمش در بالآخره خلفاء عباسيه‌يه و بونلردن دخى سلطنت سلچوقيه‌يه كچديگى ادوارده قبا صقال دركاهنه دگين ايلروليان دردنجى قات قلعه خاندان جليل العنوان عثمانى‌يه

انتقال‌انده توسیع ایدیله‌رك قپولر نام محله قدر ممتد اراضی‌یی احاطه ایلمشدر. بو مملكتده هفته‌ده بر دفعه اولمق اوزره هر احد گونی مكمل بر پازار قوریلور. شرق و شمالی گول، جنوب غربیسی جبل ایله محاط بولندیغی ایچون مزرعه‌سی ملحقاتده اولمغله شهر خلقی نعمت زراعتدن محروم و عموماً صنعتكاردرلر. قصبه‌نك حوایج غدائیه‌سی یالكز كشاد ایدر قایقلر ایله بحراً افشار طرفندن براً ملحق كویلردن گلور. شهرك احتیاجاتنی مستصحباً پازاره دوكیلان كویلیلر صاتدقلری یاغ یغورط یمورطه بال طاووق اغنام اون ذخائر و حبوبات متنوعه و هر درلو كراسته و سائره‌یه مقابل آلاجه بز آیاق قابی آوانیٔ نحاسیه معمولات نسجیه و صناعیه‌دن نه‌یه محتاج ایسه‌لر اخذ و عودت ایدرلر. بو جهتله پازاری چوق ایشلكدر. احد گونلری حمید آباد بوردور و حوالیسندن خیلی بازرگان ورود ایدر. طرز عتیق قلعه‌لرك لغوندن ایكی یوز اللی سنه اقدم اگیردیرك پازار موقعی گولك جنوب غربیسی ساحلنده و شهره یاریم ساعت بعید كاربان سرای نام محلده ایدوكی بعض اوقافیه‌لرده محرردر. اولوقتلر پازار محلنك بویله اوزاق بولندیرلمسی اخذ و اعطا بهانه‌سی ایله اطرافدن گله‌جك بر طاقم مجهول الاحوال آدملری قلعه و شهر ایچنه صوقمامق احتیاطنه مستند اولدیغی شبهه‌سزدر.

دولت ابد مدت عثمانیه‌نك قدرت و سطوتی بحر عماندن ویانه و ساقسونیا جهتلرینه و مغرب اقصادن عجمستانك جگرنده واقع زنجان شهرینه دگین ممتد ساحهٔ فسیحهٔ عالمی طوتوب شعشعهٔ شوكتی گوزلری قماشدیردیغی هیبتی جهانی لرز ایتدیگی زمان بشاشت نشانده آناطولیجه هیچ بر خوف و تلاش و بو مثللو احتیاطلره اعتناره اصلا لزوم قالمدیغی ایچون اهالی‌یه تسهیلات اولمق اوزره پازار موقعی كاربان سرایدن مملكتك كنارنده و اغا محله‌سی نام سمتده واقع درنك (١) چشمه‌سنك بولندیغی موقعه نقل ایدلمشدر. ایكی عصردن زیاده بو سمتده دوام ایدوب بعده شهرك وسطنده واقع جامعكبیر جوارینه قالدیریلان پازار مذكور پارچه‌سندن دكان اوگی چارشوسی یقین وقته دگین باقی ایدی. شمدی یالكز بر بربر دكانی قالمشدر. اگیردیر خداوندگار غازی حضرتلرینك عزم عالمگیرانه‌لری ایله ملك عثمانی‌یه الحاق اولندیغی زمان بشاشت نشانده محافظلغی طرف اشرف حضرت پادشاهیدن ایكنجی شهزاده‌لری ییلدیرم بایزید خان حضرتلرینه توجیه و عنایت بیورلمش ایدی. دها

(١) درنك طوپلانمق، طوپلانلمق، درلمك معناسنه صرف تركجه بر كلمه اولمغله اگیردیر اهالیسی جمعه ایرتسنی الان دیرنك تعبیر ایدرلر. روز مذكوره بو نامی ویرملری تجار ایله ملحقات خلقی پازارك صباحنده حاضر بولنه بیلمك اوزره یوم الاحددن بر گون اول فوج فوج ورود ایدوب طوپلاندقلرندن كنایه و شو حالی افهام ایچوندر.

صکره‌لری سیدم پاشا مسیحی پاشا وامثالی اعاظم رجال محافظلقلرنده بولنمشلردرکه شو حال مملکتك اهمیت قدیمه و عظمت سابقه‌سنی دلیل جلیدر. سیدم پاشانك نامیله بنام محله‌یه یاپدیردیغی جامع شریف ایله مسیحی پاشانك قبه‌لی محله‌سنده انشا ایتدیردیکی مکتب ابتدائی مرحومان مشار الیهمانك اسملریله موسوم و الآن باقی ومعموردرلر.

ازمیر کورفزندن چین حدودینه دگین ممتد ممالك وسیعه‌ده فرمان فرما بر سلطنت عظمی ایکن کهنه جهانك هر دم گوستردیکی انقلاباتندن قورتیله‌میوب پارچه‌لانان ملکی کیت کیده آناطولینك قسم جنوبیسنه منحصر قالان دولت سلجوقیه اهل صلیب مهاجماتنه‌ده اوغرادقدن صکره بسبتون ضعفه یوز طوتوب نهایت محو ومنقرض اولدیغی صره‌ده علائیه جهتلری قره‌مانلیلردن یوسف بك انطالیه حوالیسی حمید اوغللرندن یونس بك زاده خضر بك اگیردیر یلواج قره آغاچ اسپارته بوردور حوالیلری دین‌دار بك زاده اسحق بك آفیون قره‌حصاری طرفلری مشار الیه ابو اسحق بگك برادری محمد چلبی لادق جهتلری یناج بك میلاسی حوالیسی منتشا اوغللرندن شجاع الدین لارنده قضاسی قره‌مانلیلردن بدر الدین برکی جهتلری آیدین اوغللرندن محمد بك بالیکسری سنجاغی تیمورخان قسطمونی دیاری سلیمان بك اللرنده قالدقلری زمان فترتده اسکیشهر و بروسه منطقه‌سیده موئسس بنیان سلطنت غازی سلطان عثمان خان غفره الرحمان حضرتلرینك ظل عدالتلرنده بولنیور ایدی.

هجرت نبویه‌نك یدییوز یکرمی آلتی سنه‌سنده مملکتندن چیقوب آناطولی‌یه دخی اوغرایان مغربلی ابن بطوطه‌نك «رحلت ابن بطوطه» نامنده‌که عربی العباره سیاحتنامه‌سی هندستانك دگن حیدرآباد شهرنده ایکن کتبخانهٔ آصفی‌یی تماشایه کیتدیگمده حافظ الکتب طرفندن ارائه ایدیلان اسامیء آثار میاننده کوزمه ایلیشمکله طلب و مطالعه ایتمش ایدم. بو سیاح شهیر یدییوز اوتوز سکز سنهٔ هجریه‌سنده اگیردیره دخی گلوب اولوقت طاش مدرسه‌ده مدرس بولنان حاجی مصلح الدین نام فاضلده مهمان اولدیغنی وبو موقعی مرکز کرسی اتخاذ ایدینیان سلطان ایله کورشدیکنی ومملکتك زمان مذکورده‌که اخلاق و احوالنی اولدقجه ضبط و تحریر ایتمشدر.
عصر مذکورده شرقدن جنگیز، شمالدن هلاکو، غربدن اهل صلیب مهاجمه‌لری یکدیگرینی متعاقب وقوعه گلمکله آسیای غربیده‌که بیوك حکومتلر منقرض اولوب موازنهٔ عالم چیغرندن چیقمش اورته‌لغك امن و اسایشی منسلب اولمش وحشت وفترتلر سنه‌لرجه سورمش هر قصبه سلطان نامیله بر ر متغلبه اللرنده قالمش ایدی.

مورخينك طوائف ملوك دورى ديو فصل مخصوص ايله كوستردكلرى بو مظلم زمانده حميد آباد و بوردور حواليسنه مالك دين دار بك زاده ابو اسحق بك دخى كندينه سلطان سوسى ويروب اكيرديرى مركز حكومت اتخاذ ايدينمش ايدى. بناء عليه مرحوم مشار اليه غايت متقى متدين زاهد فاضل و خلق جميل ايله موصوف واسمى كبى ديندار مبارك بر ذات اولديغى ابن بطوطهنك افادهسندن آكلاشيليور. اكيرديير سياح مومى اليهك ورودندن يكرمى بر سنه صكره خاندان جليل الشان عثمانىيه انتقال ايتمشدر. سطوت اسلاميهيى اقصى الغاياته يتشدرمك كبى هممات خارقهلريله دين مبينه بيوك بيوك خدمتلرى سبق ايدن نسل پاك عثمانينك اوزرمزدهكه ظل عدالتى جناب حق الى نهايت الزمان برقرار بيورسون آمين.

(ابن بطوطهنك اكيرديير حقندهكه مقالهسى)

« وسافرنا منها الى مدينة اكريدور مدينة عظيمة كثيرة العمارة حسنة الاسواق ذات انهار واشجار و بساتين و لها بحيرة عذبة الماء يسافر المراكب فيها يومين الى اقشهر وبقشهر (١) و غيرهما من البلاد و القرى ونزلنا منها بمدرسة تقابل الجامع الاعظم بها المدرس العام الحاج المجاور الفاضل مصلح الدين قراء بالديار المصرية والشام و سكن العراق مدة و هو فصيح اللسان حسن البيان اطروفة من طرف الزمان اكرمنا غايت الاكرام وقام بحقنا احسن قيام و سلطانها ابو اسحق بك بن الدندار بك من كبار سلاطين تلك البلاد سكن ديار مصر ايام ابيه وحج و له سير حسنة و من عادته انه يأتى كل يوم الى صلاة العصر بالمسجد الجامع فاذا قضيت صلاة العصر استند الى جدار القبلة و قعد القراء بين يديه على مصطبة خشب عالية فقرؤا سورة الفتح و الملك وعم باصوات حسان فعالة فى النفوس تخشع لها القلوب وتقشعر الجلود و تدمع العيون ثم ينصرف الى داره و اظلنا عنده شهر رمضان فكان يعقد فى كل ليلة منه على فراش لاحق بالارض من غير سرير ويستند الى محدة كبيرة و يجلس الفقيه مصلح الدين الى جانبه واجلس الى جانب الفقيه ويلينا ارباب دولته و امراء حضرته ثم يؤتى بالطعام فيكون اول ما يفطر عليه ثريد فى صفحة عليه العدس مسقى بالسمن والسكر ويقدمون الثريد تبركاً ويقولون ان النبى صلى الله عليه و سلم فضله على سائر الطعام فنحن نبداء به لتفضيل النبى له ثم يؤتى

(١) بكشهر ديمك ايستيور. بروده كولك وسعتندن خبرى يوق. ذكر ايتديكى بولره دكين ممتد دكلدر. سفائن كيتسون.

بسائر الاطعمة و هكذا فعلهم فى جميع ليالى رمضان وتوفى فى بعض تلك الايام ولد السلطان فلم يزيدوا على بكاء الرحمة كما يفعله اهل مصر والشام خلافاً لما قدمناه من فعل اهل اللورجين مات ولد سلطانهم فلما دفن اقام السلطان والطلبة ثلاثة ايام يخرجون الى قبره بعد صلاة الصبح وفى ثانى يوم من دفنه خرجت مع الناس فرأنى السلطان ما شيأ على رجلى فبعث لى بفرس و اعتذر فلما وصلت المدرسة بعث الفرس فرده وقال انما اعطيته عطية لاعارية وبعث الى بكسوة ودراهم فانصرفنا الى مدينة قل حصار .»

ابن بطوطه‌نك صرف مشهودات اوله‌رق يازديغى شو تفصيلاتدن دخى اڭلاشلديغى اوزره وقتيله غايت معمور و تجارتى واسع اولديغى ايچون كوچك مصر ديلمكه باشلايان بو مملكت غافل اهاليمزك امتعۀ اجنبيه‌يه رغبته باشلاديغى تاريخدن بالاعتبار اسكى رونق و شرفنى بردنبره ضايع ايتمشدر. الحالة هذه سكز يوز كسور خانه ايله اوچبيڭه قريب نفوسدن عبارت و بو اختصاريله برابر ينه معمور وشرينددر.

كولك ساحلندن بالاعتبار طاتلى بر ميل ايله يوكسلان سويملى بايرلرك ودوزلكده واقع شبهه جزيره‌نك اوزرلرينه مبنى محلاتده عظيم اوچ جامعشريف ايله ايكى مناره اون ايكى مسجد ايكى مدرسه ايكى يوز اون آلتى كتب معتبره‌يى حاوى مزين بر كتبخانه آلتى مكتب ابتدائى بر مكتب رشدى بر حكومت دائره‌سى بر پوسته و تلغراف خانه بر مولوى درگاهى بش خان اوچ حمام ايكى يوز يكرمى بش دكان اون ايكى چشمه وبراز اره‌لى اولان يازله نام محلۀ فرحفزاده بر دبوى همايون كذا بر جامع كبير بر مناره برشادروان و متعدد چشمه بر دركاه مكمل اوچ تربه متعدد بغچه‌لر و كول جهتنه دوشان اشاغى يازله‌ده آثار قديمه‌دن كارگير و فوق التصور عالى بر خانقاه درت تربۀ معموره و متروك بر حمام و بر چوق باغ و بغچه‌لر زمرد كبى يشيل تنزهكاهلر و بو محلات ايله شهر اره‌سنده كائن بابا سلطان ولى حضرتلرينك تربۀ دلارالريله جوارنده بر دركاه و بر مسجد و حالاتى بعده تصريح ايديله‌جك بر سقا خانه ونيس اطه‌سنده برى اسلام ديكرى روم ايكى محله و تخميناً سكسان خانه ايكى جامعكبير بر مناره بر مسجد بر تربه برى مسلم ديكرى غير مسلم ايكى مكتب ابتدائى بر حمام بريس جديد ديكرى پوت پرستلك زماننده انشا اولنمه ايكى روم كنيساسى واردر. ملحقاتى بازله باوللو ناملرنده واسع ايكى ناحيه ايله اوتوز اوچ قريه‌دن عبارتدر. محصولاتدن باشلوجه اخراجاتى انواع حبوبات ايله طعم و رائحه‌سى خوش بال اعلا جنسى آولمق اوزره كليتلو تره ياغى آفيون

شمع عسل مازی پلاموط کتره جهری سماك چام سا قزی چیره هر درلو کراسته وتخته وآلات زراعیهٔ خشبیه کورك تکنه چیقریق شمشیر قاشق وکپچه کچی قیلی یوڭ تفتك مختلف الاجناس آو دریلری وخام جلود مواشیدن کچی قیون بقر وطیانیقلی بارکیر استر و امثالی حیوانات اهلیه مصنوعاتدن آلات زراعیهٔ حدیدیه و معمولات نخاسیه مکمل سختیان قوندره چیزمه و امثالی متنوع آیاق قابلری و اعمالات سراجیه هررنك واورنکده انواع جنس آلاجه محکم بز ومنسوجات مطافیه وسائره‌در. ادخالاتی تیمور باقر قلای نیشادیر چیوید طوپان ایپلکی (١) پموق اورغان سیجیم قهوه شکر پطرول غازی صابون کوسله پارلاق سختیان و بهارات عطاریه و ابنیه ایچون الزم هر بویده تل میخلار آوروپانڭ فغفوری و امثالی وای وای چناقلری مقاومتسز و کوز بویاییجی قالب معمولاتیدر. ملحقاتنڭ غایت گور وواسع اورمانلرنده موجود اشجار معروفه چام آردیج قطران قواق میشه قره آغاج شمشیر پینار کورگن چیتلامیك قزلجق میخوش اوروم طودی وآق طوت اخلاط بیانی آرمود تسبی تعبیر اولنور لطیف چیچکلی گونلك آغاجی ایله چالی طاوشانجیل و مرسین طاغ آلماسی و دها بر چوق اجناس و اسمه مقسوم درخت نافعه‌در.

شرقده معروف اوتوز ایکی قسم صنایع صغیره‌نڭ هر صنفنه منسوب عامل ماهر بو مملکتده مع زیادة موجوددر. خارجه سوق ایدیلان کلیتلو کراسته و حبوبات ایچون باشلوجه بندر انطالیه اولمغله افشار جهتلرندن دخی قایقلر ایله کلوب تراکم ایدن ذخائری اسکلهٔ مذکوره‌یه نقل ایتمك ایچون کل یوم قطار قطار ورود ایدن عظیم الجثة یوروك دوه‌لری اورته‌لغی قاپلار شهرڭ اسواقنی کچیلمز بر حاله کتوریر بو سوقیات تشرین اول اواسطندن مارت غایه‌سنه دکین کمال گرمی ایله دوام ایدر. کراسته نقلیاتی ایسه چیل ایچندن بالمرور انطالیه کورفزینه دوکولان آقصو نهری واسطه‌سیله موسم بهارده اجرا قلنور. صنایع نسجیه‌نڭ من القدیم مترقی اولدیغی بو مملکتده منسوجات اجنبیه‌یه اصلا احتیاج یوق ایکن تعصب قومیه تعقل منافع وطنیه دینیلان خصلت ممتازه‌دن محروم ملاحظه‌سز تجارلرمز اوچ آیده بر ازمیره دوکیلوب اللرنده‌کی ثروت داخلیه‌یی اجنبی مغازه‌لرنده چوروك بزلره دگیشه‌رك چولخه اصنافنڭ باشنه یوکلر ایله بلا کتورمکده و سنه‌لرجه اسکیمك و صولمق بیلمیان یرلی قماشلرڭ سورومنه مانع اولمقده مداومدرلر. سایه‌سنده کچیندکلری قزاندقلری دیارڭ فقر و مذلته اوغرامسی کبی مهلك مضرتنی

---

(١) فابریقه‌ده بوکولان خیط محکم ومنتظمه بو نام ویرلمکده‌در.

تجارت اجنبی خدمتکارلغنی کاسبلك ظن ایدن بو غافللر امتعهٔ خارجیه‌نڭ صرف و استهلاکنه پك متهالك بولندقلرندن طوپلادقلری پاچاورالری بیچارکان فقرایه صاغلامق قصدیله — چفتجی اوکار ایسه عالم اوکار — ضرب مثلنی پاپاغان کبی بللدیوب ایکیده بر تفوه ایتدکلری حکمت فروشلقده بولندقلری باشی آغریتدقلری زمان — ارباب صنعت شریکڭزدن قورتیلور ایسه — جوابنی ویروب انتباه حاصل ایتدیرانمز یوقدر. بونلردن مال آلان یالکز زراع دکلدر. امثال بونجه مشاق و مساعیسنه مقابل میدانه گلان ثروت داخلیه‌مزی وطنده ابقا ایتدیره‌جك اولان صنوف سائره‌نڭ اوکملرندن نه ایچون فائده بکله‌میورلر. مضرتی منفعت ظن ایدن بو سرسم تجارلرمز اجنبی مغازه‌لرنده آوروپا ذخیره‌سنڭ دخی بولنه‌جغنی بیلسه‌لر چفتجیلرمز حقنده حسن نیتدن بالکلیه عاری و مجرد اللرنده‌که امتعه افرنجیه‌یی الدن چیقارمق اینتره‌سوسنه معطوف اوله‌رق یاریم آغزله اظهار ایتدکلری بو توجهیده یاپمیه‌جقلرینه قطعیاً امین اولملی یز. حمیتسزلگڭ بو درجه‌سنی ارتکابدن حیالانمیان حمقا ملل سائره میاننده شمدی‌یه دگین مشهود دکلدر.

ذخائر اغنام یاغ پیاغی بال شمع عسل و سائره پاره ایتمدیکندن پازارك طورغونلغندن مشتکی کویلیلرمز دخی بو حالڭ اسباب موجبه‌سی صیرتلرنده‌که اجنبی مالی اولدیغنی برلی مالندن یوز چویردکلری ایچون امتده تجارت مملکتده ثروت اضافده درمان قالمدیغنی عقل ایردیروبده فیأت حقیقیسنی بیلمدکلری او دگرسز مالاری دها آچیغی محرومزی موجب او مصیبتلری فاحش قیمتلر ایله آلمقدن اصلا واز کچمزلر. اصناف و زراعمزڭ غفلتلریده تجارلرمزڭ حمیتسزلکلریله یاریش یاپمقده‌دره ثمرهٔ سعیمزی اولانجه ثروتمزی اجانبه بلع ایتدیران بو ایکی صنفڭ ملاحظه‌سزلغی اعاظم رجال و اغنیا ایله مأمورینڭ دخی آنلره پیرو اولمسیدر. جناب حق بو بصیرتسزلکدن بزلرنی قورتارسون. ایقاض و انتباهمزه مرحمتله احیا و مسعود بیورسون. علتڭ ازاله‌سی ایچون بر درجه‌یه دگین ادویه مکشوف و موجود فقط عادتڭ ترك و امحاسنه یگانه دوا انجق هدایت.

هر طرفندن ماء لذیذ فیشقیرر صیق اورمانلی طاغلر چم و چیچك ایله مستور واسع مرعالر غایت منبت و احتیاجات محلیه‌دن زائد گنیش مزرعه‌لر اطرافنده مبزولاً موجود ایسه‌ده اڭ یقینی لا اقل بر بچق ساعت سوردیکی ایچون اورالره نقل مکان ایتمینجه زراعت یاپمق اغنام ومواشی یتشدیرمك قابل اولامیان بو قصبده اقامتی اختیار ایدنلرڭ صنعتسز یشاملری امکانسزدر. مگرکه ملحقاتنده چفتلکی

قصبه‌ده تجارتخانه‌سی بولونسون. لطافت فوق الغایه‌سندن طولانی آیریله‌مدقلری شو موقعڭ طبیعتنده‌که اجبار شهر خلقنی برر صنعته انتساب ایندیرمکله آره‌لرنده ایشسز و هنرسز آدم همان یوق گبیدر. صنعتکارڭ اڭ غلبه‌لکی چولخه دباغ دمیرجی قواف اصنافیدر. هر قسمڭ گندینه مخصوص برر یگیت باشیسی و عمومنه ناظر بر اصناف شیخی واردر. بو رؤسا حقلرنده‌که حرمت و رعایتلری امورلرینه اطاعتلری حسب الایجاب ترتیب ایتدکلری جزایه سس چیقارمقسزین رضالری انتظاملری شایان تقدیردر. سکنه‌سنڭ یوزده طقسانی صنعتکار اولان بو بختیار مملکت هیئت مجموعه‌سیله بر فابریقه دیمکدر. صنایعه منسوب هیچ بر فرد دزگاهی باشندن وقتسز آیریله‌ماز. فعالیت عمومیه منتظماً دوام ایدر. حتی قادینلر بیله بر ساعت بوش طورمغه عا طلانه امرار حیاته تنزل ایتمزلر. چولخه اصنافنه منسوب عائله‌لر او صنعتڭ مفردات امورینی بولنه قویمق و صنوف سائره‌یه منتسب مخدرات دخی اشتغالات بیتیه‌دن اختلاس ایتدکلری اوقاتی گندی تعبیرلرنجه چیقریق اگیرمك یعنی پاموقدن خام ایپلك بوکمك و یاخود تننه مندیل چوراب و امثالی ال ایشلرینی اعمال ایله مشغولدرلر. محور مطلوبده جاری شو فعالیت متمادیه‌یی سنه‌ده بر قاچگون تعطیل ایدوب طوپلیجه تفرجه چیقمق اصناف و اهالینڭ تعامل قدیملریدر. مقدس بیلدکلری وظیفه‌لری باشندن آیرلملری ینه جدی بر مشغولیت و حکمته مستند اولوب عمرلرندن معدود ساعاتڭ ثانیه‌سنی هبایه ویرمزلر. هر اصناف چراق (١) اولارق قبول ایتدیکی اطفالی بالتدریج صنعته آلیشدیروب قالفه (٢) حالنه گتوردکدن صکره اوسته‌لق رخصتنی ویرمك و اصطلاحلرنجه پشتمال قوشاتمق ایچون سنه‌نڭ هر ایلك بهارنده بر دفعه یاپدقلری بو تعطیل عمومیده طوپلاندقلری تفرجگاه قصبه‌یه یاریم ساعت بعید سکی باغ نام موقع دلنشیندر. صنایعڭ صنوف مختلفه‌سنه منسوب بالجمله اصنافی بو جمعیتده بلا نقصان بولندیرمق قانون قدیمه‌لریدر. جمعیتی آغیرلامق ایچون محل مذکوره قوریلان بیوك قزغانلر ایله احضار ایدیلان اطعمه ات پیلاو و حلوایه منحصر اولوب بونلردن زائد بر شیء بولندیرلمامسی اصول متخذه‌لرندندر. بو بابده وقوعبولان کافهٔ مصارفی مأذونیت آلاجق و منسوب اولدقلری صنعتڭ اوسته‌لری صره‌سنه کیره‌جك اولنلر چکر.

ایچلرنده ضعیف الحال اولنلرڭ حصه‌لرینه دوشان مصارف پیر نامنه رخصت ویرمك ایله مفتخر و مباهی اوسته‌لری جانبندن تبرکاً تدارك و اکمال اولنور.

---

(١) شاگرد (٢) معلم و اوسته.

اصنافڭ مأذونيت تشريفاتى پك وقورانه‌در. ديانت حميت قناعت متانت تقوى دينلان خصائل بر گزيده ايله تزيين ذات و صفات ايدن بو نافع انسانلر طوپلاندقلرى ودها طوغروسى شرف ويردكلرى او صحراء دلگشاده صلاة عصرى جماعت ايله بعد الادا مهيب و مشكل بر مجلس تشكيل ايدرلر. اصناف شيخى اولان ذات تقوى صفات ايله دعا ياپمق ايچون بالخاصه دعوت ايديلان عالم اڭ باشده وهر صنفڭ يگيت باشيلرى بونلرڭ يمين و يسارنده اوسته‌لر دخى جنس و مذهب گوزه‌دامه‌رك تاريخ مأذونيت وقدملرى ترتيبنجه صره وارى تشكيل ايلدكلرى صفلرده صلابتكارانه برر موقع طوتوب جمله‌سى كمال سكون و اداب ايله دينز اوستى اوطوريرلر. اكثريسى پير روشنضمير بو مشكل آدملرڭ صفوت قلب و خلوص ايله قوردقلرى شو مجلس مهيب نه درجه‌ده حلاوت بخش و قدسيت آور اولديغنى تقدير لذت تصوف دينلان اعظم نعمدن نصيبدار بختيارانڭ معلوم عرفانيدر. يكديگرلرينه قارشو احترامات و تعظيمات فائقه محبت قلبيۀ فوق الغايه و روحپرور بر حس علوى ايله سكونتى نجيبانه امتداد ايتديران حضار صدر نشين ذواتڭ مؤثر كلاملرينى اذناً و روحاً ديگلرلر. آنلردن قالمه كلام بلاغتى اكمال ايدن شيخ الاصناف رخصته مستحق اولنلرڭ اساميسنى «بو جمعيته سبب اولان ذوات كيملردر» تعبيريله يگيت باشيلردن سؤال ايدر. آنلرده صره ايله آياغه قالقوب گندى صنعتلرينه منسوب و مأذونه مستحق اولنلرڭ آدلرينى برر برر بيانه باشلار.

بو سؤال و جوابڭ ختامنده ينه يگيت باشيلر طرفندن وقوعبولان اشارات اوزرينه رخصت ويره‌جك اولان اوسته‌لردن اڭ قدمليسى اولا قيام و يرندن حركت ايدوب مجلسڭ احاطه و تحديد ايتديكى ميدان اورته‌سنه ييشنجه بالتوقف كمال احترام ايله آياقده طورير. النده طوتديغى حرير پشتمال ايله اوسته‌نڭ صاغ جانبندن واوچ قدم گيروده قائم اصناف چاوشى طرفندن رخصت آلاجق قالفه اسمى ايله چاغريلور. مرقوم مبسوط دخى عصر حاضر مدنيتڭ اڭ مهم تشريفاتلرينه اساس اولان اوضاع قديمۀ پسنديده ايله مجلسڭ قوس قزح كبى چورديكى ميدانه گيروب اوسته‌سنڭ مواجهه‌سنده دست بر سينۀ تعظيم اديبانه ديكيلور. بو اثناده اوسته كلامه آغاز ايله «صنعتنده مهارت تامه كسب ايدوب باشلو باشنه دزگاه آچمق اوسته‌لق ياپمق رخصتنه مستحق اولان فلان بنده‌لرى بودر» ديو عموم اصنافه تقديم ايدر. آنلر دخى بر آغيزدن و يك كلام اولمق اوزره «ما شا الله» گلبنگگنى القيش مقامنده عيوقه چيقاردقدن صڭره مأذونڭ منسوب اولديغى صنعتده مهارتى

مسلم قدمای اساتذه‌دن بر قاچی امتحان قلقلی بعض اسئله‌لرده بولنوب آلدقلری جواب صوابلر نهایتنده کندوسنه آفرین اوسته‌سنه تحسین کلام تقدیربه‌اری یاغدیرلمغه باشلار.

مظهر اولدیغی بو توجه عمومیدن متحصل مسرت و مفاخرندن قولتوغنه قارپوز صیغمیان اوسته صاغ طرفنده و اوچ قدم ایلروده احترامکارانه قائم اصناف چاوشنڭ ال اوستنده طوتدیغی پشتمالی کمال تعظیم و تجبیل ایله آلوب «ارنلر اولیالر پیرلر شهیدلر روحنه پیغمبرلر جاننه صلوات دیه‌لم محمده» عبارهٔ ترکیه‌سنی اوچ دفعه تکرار وحضار دخی آوازهٔ صلواة و سلامی آسمانه عکس ایتدیردکدن و بر چوق روحانی استمدادلردن صکره سوینجدن آغزی قولاقلرینه ایریشان قالفه‌نڭ بیلنه بسمله ایله باغلار. هر طرفدن «مبارك اولسون» صداسی اشیدلمکه باشلار. بو مأذون قالفه اولا اوسته‌سنڭ بعده اصناف شیخندن بالاعتبار موجود بولندیریلان عالم ایله عموم اوسته‌لرڭ اللرینی اوپدکجه هر بریسندن مقام تشکرده «بر خوردار اولاسڭ» جوابنی آلوب مجلسدن گیرو گیرویه چکیله‌رك اڭ اشاغیده دیز اوستی اوطوریر.

بعده دعاگو افندی طرفندن سورهٔ فتح قرائت اولنوب عقبنجه مفصل بر دعا یاپیلدقدن صکره مأذونیت مراسمنه ختام ویریلور. بویله مراسم ایله مأذون اولمیانلر مستقلاً دکان و دزگاه آچه‌میوب باشقه‌لری یاننده قالفه‌لق ایله اشتغال ایدرلر. پدرلری فوت اولان اوسته زاده‌لر ایسه توارث ایدن دکان و دولاب قپانمامق ملاحظهٔ مصیبنه مبنی بو قیددن مستثنادرلر. رخصت استحصالی مصارفنه غیر مقتدر وضعیف الحال قالفه‌لرڭ اذنلری بعضاً بو مثللو جمعیتلر آراسنده ادا قلنور. شو حال گران موجب عار عد ایدلدیکندن قبول و موافقتده بولنان قالفه پك آزدر. مراسم مبحوثه‌نڭ ختامندن براز صکره چمنستانه صفره‌لر سریلوب تهیه قلنان طعاملر ینمسیله گنج واورته حاللیلر اختیارلردن رخصت استحصال ایدرك اظهار مسرات ایچون اگلنجه‌لی اویونلر چیقارمغه گجکین یاشلیلرده اوبك اوبك طوپلانمغه مصاحباته باشلارلر. شو مسعودانه حال نصف اللیله دکین دوام ایدر. زیرا بو مثللو مراسمی ماهتابه تصادف ایتدیرمك معتادلریدر.

مأذونیته دائر یاپدقلری اجتماعلرده اصنافدن غیریسنڭ حضوری قاعدهٔ متخذه‌لرینه مخالف ایسه‌ده عاجزلری شاذ اولارق تصادفاً بر دفعه بولنوب شو اصول محاسن شموللرینی حیرتله تماشا ایتمش ایدم. خانه‌لرنده گیجه‌لی گوندوزلی مشغول اولان قادینلر دخی — گول دورومی — چیتلق — تفرجی نامليه مایس و تشرین اول آیلرنده ایکی دفعه یازله نام محله و حزیران غایه‌سنده ذکری سبق ایدن سکی باغ

صحراسنه ايلول ايچنده — چيچكلى قيا — ايرمق كنارى — پيكار پازارى — ناموں مسيره‌لره طوپليجه كيدوب مواسم مذكوره‌نڭ يالڭز بربر گوننى پك خوش گچوريرلر.

بو تفرجلرڭ يوم معيننده اورالره هيچ براركك اوغرايه‌ماز. زيرا محال مسروده‌نڭ اطرافى حكومت و اهالى طرفلرندن مخلوط اولارق گونديريلان سنى گچكين امين محافظلر ايله بر قاچ ميل اوزاقدن ترصد آلتنه آلنور.

سنه‌نڭ بوتون ايامى منزلنده مشغوليتله گچوروب اره صره وقوعبولان دوگونلردن باشقه يكديگرلريله ملاقاته وقت بولاميان بيچاره قادينلرڭ عموميتله برلشدكلرى يوم مسرتلرى بو آلتى گوندن عبارتدر.

قصبه‌نڭ باغلرى بر كيلومترو اوزاقده و گولڭ جنوب شرقيسنه دوشان بوغاز اووده نام محل لطيفده‌در. عموم اهالى وحتى حكومت ايلول رومينڭ اوننده باغلره گوچوب كثرتله حصوله گلان اوزوملرى بكمز، پستيل، باندرمه و هوانڭ ياپدقدن صڭره تشرين اولڭ يديسنده طوپدن عودت ايدرلر. جانب حكومتدن رسماً اعلان اولنمقسزين باغه گوچمك وياخود شهره دونمك ممنوعدر. بو موسمده بكجيلردن بشقه قصبه‌ده كيمسه قالماز. نيس اطه‌سنده متمكن اهالينڭ باغلرى گولڭ شرق ساحلنده واقع اگريم بلى قربنده و قره باغلر ناميله بنام آيرو بر محلده‌در. قصبه خلقى باغلرده بولندقلرى زمان هر گون ايچون مقتضى اخذ و اعطا چاى باشى نام محلده احد گونلرى انعقاد ايدن پازار پيكار بازارى نام موقع فرحفزاده وقوعبولور.

ناس جمعه نمازينى ادا ايچون ينه بو موقعه دوگيلورلر. زيرا بيوك جامع بوراده‌در. اهالينڭ باغلرده بولندقلرى زمانه مخصوص اولمق اوزره احد گونلرى پيكار پازارنده انعقاد ايدن آچيق پازاردن بشقه «درنڭ پازارى» ناميله نفس قصبه‌ده هر جمعه ايرتسى آيروجه بر پازار دها قوريلور. شو موسم قاسمدن صڭره انطاليه جهتلرينه گچن اون ايكى قلم يعنى قبيله يوروك عشائرينڭ اگيرديره ملحق ياي‌لالردن قشلاقلرينه عودتلرى زمانى اولمغله پازار محلنه سوريلر ايله بى حساب اغنام ورود ايدر. اعلا جنسى لحمڭ قيه‌سى يعنى درتيوز درهمى اورمان قصابلرندن اون پاره‌يه قدر آلنور. و الحاصل بو مختصر مملكتده گچينه‌جك قدر ثروت پك گوزل فيض بركت قلوب ناسده اولدقجه بهجت واردر. هر كس حالندن ممنون و شاكر اولوب وقار شرعيلريله مسعودانه يشارلر. آلين تريله قزاندقلرى مبالغى بيهوده يرلره صرف ايتميوب اغيز طاديله يمك قدرتلرى نسبتنده خير و حسناتده بولنمق كبى قاعدهٔ حكميهٔ اسلاميه‌دن اصلا انحراف ايتمزلر. ايچلرنده صنعتى تحقير ايله جنتلمن گزمگه

يلڭنن تهى دستلردن بشقه ضرورت و سفالته محكوم هيچ بر فرد گوريلەمز.

(بوغاز اووەنڭ وصفى)

حديقهٔ جنتڭ نمونه نماسى اولان بو دلكشا محل گولڭ جنوب شرقيسى ساحلندەدر. طولى اوتوز كيلومترو اولوب عرضى درتدن يدى كيلومترويه دگين تخالف ايدر. گولدن طاشان صويڭ تشكيل ايتديكى ايرمق اووەنڭ شمال غربيسندن گيروب موجوره مال طاشى اوزرى طاسماجى‌يه يتشديگنده شرقه ميل ايله تپەلى چايرى كنارندن بالمرور منهاى جنوبنده واقع قوغوده گولنه منصب اولور. اووەنڭ شرقندن بالابتدار عرضاً وسطنى قطع ايدەرك جيره كوپريسى قربنده مذكور ايرماغه التحاق ايدر بر چاى دخى جاريدر.

مشهور طوروس سلسلەسنڭ سيلابەسى اولان بو خوفناك چاى موسم بهارده مجراسنه صيغميەجق صورتده زيادەلشير. طاغلرده متراكم قارلرڭ اريمسى وياخود زيادەجه ياغمور ياغمسيله همان جوشه گلان بو چايڭ گورصوبى اعصار قديمەده دهشتلى شلال وجوده كتورەرك بيلغينجق بيلندن گوله دوكولديگنى اثبات ايدر اثار گوك طاشى (١) طرفلرنده الآن موجود و نمايانْدر. صكرەلرى وقوعه گلان شدتلى تزلزلات اسمى ايله مسمى چاى قريەسى قربندەكه حاووتلى جبلنى ايكى‌يه شق ايدوب قابز نام كچيدى آچمغله مجراسى دگيشديگنى فن طبقات الارضه وقوفى اولنلر بر كورشده آگلارلر.

شرقدن غربه جارى و جيره قريەسى قارشوسنده نذا ايرماغه قاريشور پيگار صوبى نهر صغيرى ايسه باغلرڭ منتهاى جنوبنى تحديد ايدر.

گرك چاى و گرك ايرماغڭ مجرالرى كنارلرنده نشو و نما بولان سگود قره اغاج طوشانجيل جويز و امثالى صيق ياپراقلى اشجار سايه دارڭ يشيل داللرى ايله فوقاً دخى قاپاليدرلر.

سراپا چم و چيچكلر رنگارنڭ يبانى گوللر ايله مستور بو لطافت آور اووەنڭ گول جوارنده واقع قورى كوپريدن پيگار پازارينه و ايرمقدن آغيل قريەسنه دگين طولاً بر بچق عرضاً بر ساعت سوران محلى منبت اوزوم باغلرى سمايه سر چكمش قره

---

(١) گوك طاش گوكچه وگوكجك طاشدن محرف در. زيرا گوك طاش مزرعاسى موقعنده بولنان طاشلر بياض و صارى رنگلرده وكاسه قريقلرينه مشابه لطيف المنظره قايراقلر اولوب يگديگرينه طوقنديرلدقده چينقلو كبى سس ويررلر.

آغاج شمشیر و امثالی سالخورده آغاجلر سایه‌لری لطیف انواع اشجار و هر درلو درخت میوه دار ایله مالا مال اولوب اکثر محللرنده محکم صیفیه‌لر و تعبیر محلیه‌جه منتظم کلیفلر واردر.

باغلر اره‌سنده طرف طرف آیریلان یوللرك کنارلرنده و کلیفلرك حولیلری ایله اوچ یول آییرتلرینه دوشان میدانجقلرده پیتیشان خدای نابت عرب سنبلی آل و مور منکشه‌لر و اهالیء محلیه‌نك اکثی طالدیران تعبیر ایتدکلری گوزل قوقولی لیمون اوتی و امثالی شکوفه‌لر و آغاجلرینك طاللری قالدیره‌میه‌جق صورتده حصوله گلان گونا گون رایحه‌لی میوه‌لر اورته‌لغه بوی مشام آرا صاووردقچه غشی اولان مارین و عابرین بلبللرك فریادینی و بر چوق خوش آواز قوشلرك نغمات دلفریبنی دخی اشیتدکجه طبیعتك شوجاذبه‌سنه قاپدیردیغی خواصنی ساعتلرجه جلب و استرداد ایده‌مز.

آتش به زمستان زکلستان خوشتر
خار وطن از سنبل ریحان خوشتر

یوسفکه بمصر پادشاهی میکرد
میکفت که گدا بودن کنعان خوشتر

انسانك مسعودی انجق وطننده مرزوق اولاندر و السلام «حب الوطن من الایمان» حدیث شریفنك مضمونی اولان شو دقایقی پك آجی تجربه‌لر ایله نیجه زمان صکره واقف اولمش ایسه‌مده هیهات که فرصت الدن کیتدی آه وطن!!!.

(اگیردیرده موجود آثار اسلاف)

بو مملکتده موجود و بعضیلرینك تمللری مشهور آثار قدیمه یگرمیدن زیاده‌در. طوفاندن یوز قرق سکز سنه صکره و نبی الله نوح هنوز بر حیات ایکن اورفه ایله رأس العین ودیرزور اره‌سنده‌که صحرا وسطنده واقع جبل کوکب جوارندن بالمرور فرات نهرینه دوکولان حبور ونصیبین صولری بویوندن آناطولی‌یه هجرت و اگیردیر موقعنده توطن ایدن لید قومنك میلاددن یگرمی ایکی عصر اقدم بنا ایلدیگی شهادت تاریخیه وآثار موجوده ایله مثبت ایلان قلعه کاملاً محو اولوب شمال جهتنه دوشان قیالقلر اوزرنده مشهود تمللرندن بشقه برج و باروسندن اثر قالمامش ویرینه الآن دخی اسکی‌حصارنامی ویریلان قبرستان قاپلامشدر. لید قومنك مذهبلری «زاریوس — کاریوس» نامون پتلره قربان کسمك ایله عبادت اولمغله باپدقلری اك جسیم پتخانه اگیردیرك جنوبنده واقع کاربان سرای نام خرابه ایدی. سلچوقیلر

دورنده خان و چارشو حالنده قونیلوب صکره‌لری دیوارینڭ یوزنده بولنان احجار زینتدار سوگولدیگی ایچون الآن دیش ایله صوبولمش خیار کبی اشیك دشیك گورینان بو عظیم بنا ذکری سبق ایدن فلك آباد شهرینڭ معمور وشرفلی زمانلرنده یاپیلمشدر.

لیدیوندن فریجیهٔ الصغری ملکی — بیلوبس بن طنطال — میلاددن بیڭ ایکی یوز سنه اقدم کندی اولادینی بو پتخانه‌ده قربان نامی ایله بوغازلایوب بیچاره معصومڭ اتندن برازینی طعام اولەرق پته اکرام ایتمش متباقیسی ایله عزیز مهمانلرینه ضیافت ویرمك کبی وحشیانه فداکارلقلرده بولنمش ایدی. اینك دگزندن یللی بیلان نام تپه‌یه چیقار ایکن صول قوله دوشان مربع قیالق اوزرینه براهمه‌لرینڭ یعنی متشرع علمالرینڭ اقامه‌سی ایچون یاپدردقلری بناء عظیم کاملاً محو اولوب در اودیوارندن نشانه قالمامش ایسه‌ده تمللری الآن باقی ونمایاندر.

بو محله جوار خضر الیاس نام مغاره‌ده ثابت بر پت حالا موجود اولوب مرور یام ایله اکثر محلی زده‌لنمشدر. قلعه‌دن خارجه چیقمق تهلکه‌دن خالی اولمدیغی زمانلر سکنهٔ شهر روز خضرده بو مرتفع موقعه دوکولوب تفرج یاپدقلرندن کنایه الآن دخی او روز پرسرورڭ اسمیله یاده النان مغارهٔ مذکوره اصلاً پتخانه اولدیغنی ادراکدن عاجز بعض جهلانڭ حالا زیارته گلمسی بزگگدن (١) قورتلمق نیتیله غارڭ وسطنده آصیلی اورغانه پاچاورا باغلاماسی وسقفندن داملایوب صنمڭ اوگنده‌که مصنوع چقورده متراکم صویی تبرکاً ایچمسی و حملنی وضع ایدن قادینلره سودی گلسون دیو بوماء راکددن ایچورملری و قوجه قاریلر طرفندن محلاتڭ اسکی قاشیقلری طوپلانیلەرق ثواب قصدیله هیکلڭ مواجهه‌سنه وضع ایدلمسی کبی پت پرستلك دوری مسخره‌لقلرینڭ شمدی‌یه دگین باقی قالمسی شایان استغراب‌در.

میلاددن بشیوز قرق یدی سنه اقدم لیدیا ملکی کیربزوسه غلبه چالوب بتون ملکنی ضبط ایدن میدیا ملکی «کیریش — ویاخود — قریش» ڭ اکثر تبعه‌سی عبدهٔ ثور ایدیلر.

بونلرڭ طاپندقلری «قای آو» نام عجل ایشك دائما بولندیرلدیغی صنعی ومنتظم مغاره دخی حضر الیاس غاری یقیننده واوکسوروڭ قیاس قربنده‌در. بو موقع بقر مذکورڭ اردو وهندیجه اولان اسمندن کنایه «قای آو» نامنی آلوب سلاطین سلچوقیه‌دن الب آرسلان مرحومڭ اگیردیری استیلاسنده ایران وبلوجستان جهتلرندن کتوریله‌رك قلعه‌یه یرلشدیریلان مستحفظلر طرفندن یاگلش اولەرق ترکجه‌یه ترجمه ایدلدیگی ایچون

---

[١] ایصیتمه

اینك دڭزی عنوانی آلدیغی ذهابنه دوشولییور. چونکه — قای — هندو — آو — اردو لسانلرنجه اینك معناسنه اولوب — قای — لفظنی — گاو — آو — تعبیرینی — آب — کلمه‌لرینڭ محرفی ظنی ایله — اینك صویی — یولنده ترجمه ایتمش اولدقلرینی وبو اطلاقڭ دخی بالآخره — اینك دڭزی — عنواننه تحویلی کبی تغییره اوغرادیغنی ایناتمق استینلییور ایسه‌ده بو موقع الما طاغی سلسله‌سنڭ کوله طوغرو اوزانان کوشه‌سی اولمغله — طاغدن دکزه بوك کوشه وچکه معناسنه اسکی شیوه‌جه — ایگك دڭزی — دینلوب گیت گیده ایگك سوزی اینگه چورلدیگنی شك وشبهه یوقدر. آسیای وسطی‌ده متمکن مغول ترکلری چگه‌یه ایگك دیورلر. اوستنده صویڭ نام ونشانی یوق ایسه‌ده مغروق فلك آباد شهرینه جاری کوهیزلرڭ زمیننده مبداءلری بولندیغی یریر کوریلان چقورلردن اڭلاشیلان اینك دڭزی بایرینی غرباً تحدید ایدن صرتده واقع غار مذکور قربنه وولغانڭ وقتیله آتدیغی جسیم طاشلاردن بری اولوب پك اسکی زمانلردنبرو اوکسورك قیاسی نامنی آلان بو معوج طاشه اوکسوروگه طوتولانلر گلوب اوزرینه طوگوردیگی طوپروکی طاش پارچه‌لریله باصدیره‌رق آرقه‌سنه باقمقسزین دونمك کبی آلان موجود مسخره‌لقلر دخی عبدهٔ ثور میدیون دورینڭ عادات دینیه‌لری بقایاسندندر.

قصبه‌نڭ غربنده واقع اولوقلاجی نام جبلڭ جنوب جهتنه دوشان تپه‌سنه الیوم سیوری اسمیله یاد ایدلمکده اولان وولقان قدیمدن وقتیله دوکولوب تراکم ایدن مواد برکانیه اعصار وفیره‌دنبرو موقعنده پایدار ایکن هجرتڭ تخمیناً بیڭ ایکی یوز طوقسان یدی سنه‌سی شباطنده بردنبره سقوط ایدوب یومرو طاش دینلان مرعاده‌که جسیم قبرستانی قسماً قاپلادیغی صره‌ده بو طریق ایله شهره گیران ییلان قیرقان صوینڭ مجراسنی دخی بوزمغله بیوك حمام ایچون جوارنده‌که گول کنارینه دولاب قوروب صو آلمغه مجبوریت حاصل اولمش ایدی. حمام ایله گول اره‌سنه دوشان جاده‌نڭ ساحلی تعقیب ایدن کنارنده نشوونما بولوب پویرازڭ شدت وزاننده کوتوگی طالغه‌لر ایچنده قالان جسیم چنارڭ سایه صالدیغی محلده‌که شفاف چاقللرڭ اوست طرفی احتیاج مذکوره‌دن طولایی حوض حالنه کتورلمك اوزره حفر ایدیلور ایکن بر مترو اشاغیده آغزی قپالی قدیم بر قویو ظهور ایتمشدر. عاجزلری بو تاریخده اون بش یاشلرنده ایدم. مکتبڭ تنفس زمانی اولمغله گولدن ابدست آلمق اوزره موقع مذکوره گلوب تصادفاً حاضر بولندم. وقعه تمامیله خاطرمده‌در. دائما طالغه‌لر آلتنده قالان بویله بر موقعده قویونڭ وجودینی تعجب ایدن حضار صیریقلر ایله عمقنی اسقاندیله باشلادیلر. فقط هر نه‌که اوزاتدیلر ایسه قعرینی بوله‌مدیلر. بونلر

حیرتله قونوشمقده‌لر ایکن براز ایلروده بالق آولامق ایله مشغول چوجقلرڭ یاننه گیدوب هنوز ظهور ایدن قویونڭ درینلگنی آڭلامق ایچون بالق صیدینه مخصوص اولان ایپلرینی استدم. تکلیفمی رد ایتمیوب موافقتده بولندیلر. بشوشانه تسلیم ایتدکلری ایپلرڭ کافه‌سنی یکدیگرینه اولایوب اوجونه دخی بر طاشی باغلادقدن صکره آغزینه قدر صو ایله مملوء بئر مذکورڭ اورته‌سنه صارقیتمغه باشلادم. متعدد خیوطك برلشمسندن متحصل طول یگرمی مترودن زیاده اولدیغی حالده نهایتنه یتیشه‌مدی. گولڭ حصولندن اقدم احاطه ایلدیگی یرده متمکن امم ماضیه‌نڭ آثار عظیمه‌سندن اولوب یوکسك محلاتده واقع وفوق التصور عمیق — خان آردی — ودیره‌لی — نامون قویولرڭ بوده اوچنجیسی اولدیغنه شبهه‌م قالمدی. بونلردن بشقه شهرڭ جنوبنده واقع یومرو طاش نام باصق بایردن گولڭ داخلنه یعنی مغروق فلك آباد شهرینه قدر ممتد و خراسان ایله تحکیم قلنمش وگنیشلگی درت مترو مربعنده متروك صو مجرالری دخی موجود ایدوگنی صو یولجیلغی ایله مشغول اولنلر مناسبت دوشدکجه سویلر وسعت ومتانتلرینی حیرت، ایله وصف ایلر ایدیلر.

بو قدر صولر وصو یوللری موجود ایکن طرف طرف کرهیزلر دخی یاپیلمه‌سی فلك آباد شهرینڭ کثرت بساطین و عظمتنی ایما ایتمکده‌در. امم ماضیه‌نڭ اعمال کرده‌لری اولان بو کرهیزلردن بریسیده تیمور قاپو محله‌سنده واقع برهان مکتبنڭ مبنی بولندیغی موقعده‌در.

حکومت جوارنده‌که قدیم تخته پازاری محلنه مکتب رشدیه یاپیلور ایکن چوقدنبرو خراب و متروك اولان برهان مکتبی ییقیله‌رق کراسته‌لری رشدیه بناسنه صرف ایدلمك اوزره قالدیرلدیغی صره‌ده ظهور و تعین ایدن بو کرهیز دائما صوینی ایچدکلری گوله تحت الارض جاری اولدیغی اسکی آدملر طرفندن دوشونیله‌میه‌رك اوزرینه خلا یاپدیرلدیغی گورلمش ایدی.

بونلر ایله شبهه جزیره‌نڭ منتهاسنده‌که ایچ قلعه لید قومنڭ وسیوری آردی نام محله «کلیم صباح» طرفندن یاپدیریلان پلنقه روماليلرڭ آثار متروکه‌لرندن متباقی طاش مدرسه ایله جامعکبیر و کمر اوزرینه مبنی مناره بیوك حمام و بازلده‌ده واقع خانقاه بابا سطان ولی حضرتلرینڭ تربه و سقا خانه‌لری و شهره جاری صویوللری وبتون چشمه‌لر و محلاتڭ مکتب و مسجدلری وبیلانلی اوغلی مدرسه و کتبخانه‌سی سلاطین سلچوقیه وامرای عثمانیه‌نڭ خیرات و مبرات عالیه‌لرندندر. خرابه‌سندن بحث ایتدیکم برهان مکتبی بین الاهالی حالا سویلنمکده اولان تحف بر وقعه‌لی

خاطرلاتمشدر. جنتمكان سلطان عبد العزيز خان عليه الرحمة و الغفران حضرتلرينڭ زمان سلطنتلرنده پرتو آلوب بالآخره ارتكاب ايتديكى شمر ثانيلك ايله شهرت رديده‌سى آفاقى طوتان مقتول حسين عونى پاشا تحصيل ابتدائيه‌يى بو مكتبده كورمشدر. بناء عليه كندوسى اكيرديرلى اولميوب قره آغاج قضاسنه تابع آفشار ناحيه‌سنڭ كلندوسى قريه‌سندن اشكچى احمدڭ اوغليدر.

اول زمانلر مكتب ابتدائيدن دخى محروم و جهالتده پويان بر قريه‌ده قدمنهادهٔ شأمت اولديغى ايچون پدرى اكيرديره كتوروب قواف اصنافندن حاجى موسى مرحومه توديع و او ذات دخى خير ياپيورم ظنى ايله بو مكتبه تسليم ايتمشدر. نوراده تحصيل ابتدائيه‌يى بعد الاكمال درسعادته كيتديكنى خبر آلان بعض لطيفه‌گو بر سورى اويوز مركبلرى او كونه قاته‌رق پازاره كلان پدرينه تصادف ايتدكلرنده «اولان اشكچى احمد، صپايى استانبوله‌مى كوندردڭ؟» خطابنده بولندقلرى زمان آغاى نازيكتر بليشه‌رك — كوندردم يا اوراده قوجه‌مان اولورده آجى آجى ظيرلر ايسه هيپكزى قورقوديرــ جوابنى ويرديكى مشهوردر.

اشكچى احمدڭ شر الخلقى حقنده حسى قبل الوقوع اوله‌رق سويلديكى وجهله حسين عونى نانعكورينڭ ياوان ياوان ظيرلاماسنده كه شأمت نهايت كندى باشنى ده يدى. شمندوفر اولميان يرلرده وقوع بولان يولجيلغى بالطبع كاربان ايله ياپدم. انصاف مروت انسانيت اتقا دينلان خصائل جليلهٔ اسلاميه ايله متصف هيچ بر قاطرجى كوره‌مدمكه شو غريب تصادف اوزرينه اشكجيلرڭ كرامتنه‌ده قائل اوله‌يم.

«و تعز من تشاء و تذل من تشاء بيدك الخير انك على كل شىء قدير» لا حول ولا قوة الا بالله.

(جامعكبير)

سلاطين سلچوقيه‌دن الب آرسلان مرحومڭ احياكرده‌لرى اولوب انشاآتى هجرت نبويه‌نڭ درتيوز آلتمش درت تاريخنده ختام بولمشدر. وسعت وجسامتى درسعادتده‌كه فاتح جامعشريفنڭ عينى وسقفى دخى غايت يوكسك و مزين ايسه‌ده آنڭ كبى عالى كمرلر اوزرينه مبنى و مرتفع قبه‌لره مالك دكلدر. هجرتڭ بيڭ ايكى يوز اون درت تاريخنده و اهالى باغلرده ايكن، شهرڭ قسم اعظمى ايله برابر محترق اولمسى اوزرينه اشراف محليه‌دن ييلانلى اوغلى شيخ على اغا مرحوم طرفندن غايت متين و دلنشين بر صورتده تكرار بنا و تجديد ايتديريلان بو جامعشريف قديمڭ سقفى ابراديلى

مصطفى افندى اسمنده حوبپا بر قائممقامڭ سوزيله بيڭ ايكى يوز طقسان بش تاريخنده
ييقيله‌رق سابقنه نسبة چوروك وصنعتسز بر قالبه افراغ قلنديغى صره‌ده وسطنده
واقع و محير العقول نقوشات ايله مزين و غايت جسيم مؤذن محفليده مع التأسف
محو ايديله‌رك يرينه اوفق و عادى بر شىء ياپديرلمشدر. تيمور قاپو محله‌سندن
كچر ايكن خرابه‌سى كورنلرى حيرتده براقان جسيم حمام دخى مغفور مشار اليه
طرفندن ياپديريلوب بو جامعشريفڭ اوقافى عدادينه ادخال بيورلمش ايدى. بويله
بر اثر عظيمڭ نه صورتله و قنغى تاريخده خراب اولديغى مجهولدر.

(طاش مدرسه)

اعاظم سلاطين سلجوقيه‌دن الب آرسلانڭ وزير اعظمى تنوسلى مشهور نظام الملك
مرحومڭ ارشاد معارفپروريسيله جامعشريف مذكوردن صكره و ملكشاه زماننده بناسنه
مباشرت اولنمش ايسه‌ده مشار اليهڭ هنگام حياتلرنده اكمال ايديله‌ميوب عملياتى
خلفى قلنج آرسلانڭ صوڭ سلطنتلرينه قدر سورمش واهل صليب فترتنڭ ظهورندن ناشى
ختامى قوهٔ قريبه‌يه گلان بو جسيم انشاات بالضرور يوز اوستى براقلمغله بعض
اقسامى ناتام قالمشدر. حوليسنڭ ايچ طرفنه ناظر زينتى وسعتى وضعيتى ارتفاعى قوس
قزحه مشابه عظيم كمرلرڭ اوزرينه بشقه‌جه بر زينت اوله‌رق قونلمق اوزره تسويه
ايديلان مصنع جسيم مرمرلر آلآن بنانڭ اطرافنده و پراكنده بر حالده‌در. جامع
كبير ايله قاپولرى قارشولقلى اولان بو عالى بنا ايران طرز معمارىسنده وفوق التصور متين
و مزيندر. قبله‌يه ناظر قاپوسنى محيط و صوڭ درجه مصنع و عظيم بنا ايله مربع
الشكل و لطيف حوليسنڭ شمال غربيسنده واقع و علائم السمائى آكديرر مرتفع كمرڭ
اطرافلرنده زميندن صول طرفده ينه زمينه دگين ممتد و اصول عتيق ثلث خط ايله
غايت جلى اوله‌رق محرر و قبارتمه صورتيله محكوك بر چوق تفصيلات تاريخيه
و اشعار فارسيه وا اسفاكه مضبوطم اولمديغندن ثلثى هندستانڭ دگن حيدر آباد
شهرنده ثلث ثانيسنى چينڭ «شنان سين» ايالتى مركزنده قسم اخيرنيده روسيه‌نڭ
پترسبورغ شهرنده قلمه آلديغم شو سياحتنامه‌يه درج ايتمك ممكن اوله‌مدى. فن
جليل تاريخه وجودى الزم بو قيمتدار تفصيلات ايله خوارقدن معدود بنانڭ
فطوغرافنى كتابڭ طبع ثانيسنده درج و علاوه‌يه انشا الله موفق اولورم.

(جامعكبيرڭ مناره‌سى)

تك شرفه‌لى وفقط غايت ظريف ومرتفع اولان بو نادر الامثال مناره امراى سلجوقيه‌دن

خضربك مرحومك اثر دهشتنماسيدر. فن معمارى ايله سنك تراشلقده‌كه تكملك صوك نقطه‌سنى كوستور بر صورت حيرت افزاده ياپيلان جامع كبير ايله مدرسه‌نك يكديكرينه قارشو اوله‌رق مبنى قاپولرى ارسنده حصوله كلان كنيشچه ميدان شمالاً دخى يوكسك ديوار ايله تحديد ايديلوب وسطنده واقع عظيم قاپو اوزرينه قوريلان بو بياض مناره صنايع نفيسه‌نك اك ممتازيدر.

قلعه بدنى ديمكدن بشقه هيچ بر تعبير قبول ايتميان ديوار مذكورك ايچنده جامعدن مدرسه‌يه كچيلور يول و بو طريقى شوق ويرمك و عند الايجاب مدافعه‌يه دخى يرامق ايچون ايكى طرفنده متعدد مازغاللر واردر. داخلنك بو بوشلغى ايله برابر اوزرينه برده مناره ياپيلمسى اسلاف كرامك بنالقده ترقيلرينى حسن سليقه‌لرينى درجهٔ فطانت و فضائلنى علم هندسه‌ده‌كه رسوخلرينى و معمارلغك زمانلرنده واصل اولديغى غايهٔ كمالاتى افهام واثبات ايتمكده‌در.

(بيوك حمام)

جهت ثلاثه‌سنه چوريلان عالى كمرلرك حاصل ايتديكى ياريم قبه‌لر آلتنه دوشان اوچ عدد واسع صحنه ايله بونلرك برلشدكلرى نقطه‌لره ياپيلان مختصر قاپولردن كيريلور كنيش خلوتلرده جمعاً بش قورنه و بو كمرلرك اوزرلرينه مبنى مرتفع قبه‌نك آلتنده مدور و جسيم بر گوبك طاشى و حمام قدر بيوك صغوقلغنده كذا بر خلوت ايله بر قورنه و صغوقلغك قاپوسى خارجنده طولانى بر ميدان و آنك طيش طرفنده دخى بنانك ايكى مثلى و اورته‌سى شادروانلى منتظم استراحت محلى و شو تنفس موقعنك قاپوسى اوگنده آيروجه بر آره‌لق دها اولان بو عظيم حمام جامعكبير مذكورك اوقافندن و دولت سلچوقيه دورينك يادگار مفاخرندندر.

(آثار سائره)

ايچ قلعه داخلنه قرن وسطى اصولنجه عجيب الشكل نقوشات ايله ياپيلان جامع قديم ايله ايكى خلوتلى مختصر حمام و صكره‌دن تعمير گوران فراحيه وقبه‌لى مسجدلرى و بانسينك نسلى منقطع اولديغى تقديرده حرمين شريفينه مخصوص اوقاف جليله عدادينه ادخالى مشروط كارگير پاموق خانى و مولوى دركاهى و بونك اوقافندن يوقارو حمام و نيس اطه‌سنده موجود مناره و حماملر سلچوقيلر زماننده وجوده كلان مبانىء عاليه‌دن اولوب متباقى مساجد ايله الآن معمور و موجود

مكاتب و بيلانلى اوغلى مدرسه‌سى و كتبخانه‌سى و اغا محله‌سنده‌كه جامعكبير و مناره و يازلده‌ده واقع خانقاه و جوارنده‌كه جامع و مناره و متروك حمام و مطلطن تربه‌لر و بابا سلطان دركاهى و تربه‌سى و داخلنده‌كه مسجد و سقا خانه و شهرده بولنان بالعموم چشمه‌لر امراى عثمانيه و اغنياء بلده طرفلرندن بالآخره ياپديرلمش آثار متينه‌دندرلر.

(بابا سلطان دركاهنڭ سقا خانه‌سى)

اگيرديرڭ غربى محيط اولوقلاجى جبلنڭ شمال جهتنده و فوقنده‌كه سيورى نام وولقانڭ وقتيله پوسكورديكى قايراقلر ايله مملوء و قديم قطران آغاجلريله مستور يماجڭ اتكنده و شهردن اون دقيقه اره‌لى و پك آز گونش كورير قوز بر محلده واقع بو دركاه شريفڭ سقا خانه‌سى آثار اسلاف ميانه‌نده نادراً تصادف اولنان حيرت افزا اعجوبه‌لردندر.

هيچ بر يرده ثانيسنى كوره‌مديكم شو سرداب غريب مار البيان خضر الياس مغاره‌سندن تحت الارض بو موقعه قدر ايثان قدرتى و طار بر يورتمانڭ آغزينه جسيم بر قبه ياپيلمق صورتيله وجوده كتوريلوب درونه بيوك گوبلر وضع ايدلمشدر. گولدن كتوريله‌رك بو گوبلره قونلدقدن بر كون صكره انجماد ايدر درجه‌ده بولان ماء لذيذى هر دفعه‌سنده بر قاچ ثانيه نفس المقسزين برى برى اوزرينه ايكى يوتوم ايچمك و سقا خانه‌نڭ زمهريردن نشان ويرن داخلنده خفيف لباس ايله بش دقيقه طورمق امكانسزدر. تموزده شو حالى كسب ايدن سقا خانه وقت شتاده صوبا ايله ايصيدلمش اوطه‌دن دها صيجاقدر. بونڭ اسباب موجبه‌سى اولوقلاجى طاغنڭ اينك دكزينه طوغرو اوزانان كوشه‌سى شاهقه‌سنده و يللى بيلان تعبيرندن دخى روزگارڭ اصلا اكسيك اولمديغى آكلاشيلان اسيتيلى موقعه ناظرى شرق و شمالى گولڭ شرقندن قبله‌يه طوغرو اولانجه عظمتيله اوزانوب كيدن طوروس سلسله‌سنه دگين كوز آلا بيلديكنه آچق و داخلنده قيا ياريقلرندن دوكولان داملا و صيزينتى ايله حصوله گلان رطوبت دائم و باقى خضر الياس نام مغاره‌دن سقا خانه‌نڭ درونه قدر يعنى ياريم ساعت ديكه‌سنه تحت الارض ممتد قوفلغڭ عادتا ماكنه قوتيله چكيلورجه‌سنه جريان هوايه خدمت ايتمسيدر.

(قصبه‌يه اگيردير تسميه‌سنڭ اسباب موجبه‌سى ايله ايچ قلعه‌نڭ بانيسى)

ليد قومى صاروخان سنجاغندن ارضروم حدودينه دگين جنوب آناطولى‌يى

بویدن بویه قاپلایوب قوت و شوکتلری آرتدیغی صره‌ده سالف البیان سردیس القدیمه نام شهری (۱) تأسیس و مرکز حکومتلرینی اگیردیردن اورایه نقل ایتدکلری باریخدن دورت عصر صکره یعنی میلاددن بشیوز اللی سنه اقدم شبه جزیره‌نڭ منتهاسنده واقع ایچ قلعه‌یی یاپدیران لیدیا حکمداری کیریزوس نام ذاتدر. ملك مشارالیه عصرینڭ اشـهر اغنیاسندن ایدی. بعض آچ کوزلیلرڭ آغزندن «فلان آدم قارون قدر زنگین» سوزینی الآن نصل ایشتمکده ایسه‌ك اولزمانلر دخی فلان آدم کیریزوس کبی زنکین معناسنه «فلان غنی ککیریزوس» ضرب مثلی افواه عوامده دائر و غناسی مشهور عالم ایدی. ثروتنڭ درجه‌سنی یاپدیردیغی قلعه‌نڭ عظمت و متانتی الآن اثبات ایتمکده‌در. شهر بو بانیٔ ثالثڭ اسمنه نسبة «کیریزوس» تسمیه اولنمش ایکن کیت کیده تحریفه اوغرایه‌رق «اگیریروس» بعده «اگریدور» و اخیراً «اگیردیر» دینلمگه باشلانمشدر.

(اگیردیرده مدفون بزرگان دین نوره الله مراقدهم حضراتنڭ اسامیسی)

غرائب احوالی تصریح ایدیلان سقا خانه جوارنده مدفون زورتی بابا یازله جهتنده یاتان زهدانڭ اقدمیدر. ولیٔ مشار الیهڭ تربه‌سی جوارنده و عالی قبه آلتنده مدفون خاك غفران اولان بابا سلطان ولی حضرتلری بو ذات شریفڭ تربه دارلغی خدمت پرمفخرتیله صکره‌دن تشریف بیورمشلردر. بابا تعبیرندن دخی منفهم اولدیغی اوزره ذوات مشار الیهم طرق علیهٔ بکتاشیه رجالندندرلر. زورتی بابا حضرتلری شدت زهد و تقواسندن ناشی شونڭ بونڭ معاونتیله تأمین معیشتی تنزل ایتمیوب دگرمن طاشی یاپار اتڭ امگی و آلنڭ تری ایله گچینور عنقا مشرب رجالدن ایمشلر. دست مبارکلری ایله تسویه بیوردقلری طاشلردن بر قاچ دانه‌سی تربه‌لری جوارنده حالا موجوددر.

بو ذات شریفه زورتی بابا اطلاقنڭ اسباب موجبه‌سی تیمورلنڭ باشنده‌که حشرات ایله روز خضرده سقا خانه اوگوندن گچر ایکن ولیٔ مشارالیه گویا آیاغه قالقوب سلام طوردیغنده بر طاشجی بارچه‌سی ظنی ایله کبرندن یوزونه اقمیوب صاووشمغه یلتنن دنیٔ مرقومه «زورت» دیو تحقیر و استهزاده بولنمسندن طولایی حدت گرگانی جوشه گله‌رك دلدیگی طاشی بویونه گچیردوب گوله آتدیرتمش و خونخوارلقجه‌ده اتیه بگزه‌یان دگرسز تیمور کوپری باشی نام محله یتشدیگنده زاهد

(۱) صالحلی قربنده عظیم بر شهر ایدی.

مغفور طاش بوغازنده اولدیغی حالده صو اوزرنده اوچه‌رق اوگونه چیقدیغنی کورینجه عفو نیازینه قالقیشدیغی صره‌ده — کوپری‌یی یاپدیرده اویله گچ — جوابنی ویردکلری ایچون بو تاریخدن بالاعتبار او آقصاق حریفه قارشو ایلك صرف ایتدکلری سوز ایله شهرتیاب اولدقلری متواتراً سویلنمکده‌در. گولده‌که ایری بالقلوك ایلك بهارده ایرمغه هجوم ایتمسی بو ذاتك کرامتنه حمل اولنمغله سنه‌نك هر روز خضرنده ولیء مشار الیه نامنه کوپری اوزرنده بر قربان کسوب قانی ایرمغه آقیتمق و تربه‌دارینه کلیتلو بالق گوندرمك و بونك صباحنده طوتیلان بالقلری فقرایه مجاناً طاغیتمق عادت قدیمه‌سی آوجیلرجه پك دقت اولنور مسائلدندر. آغزدن آغزه روایت اولنه گلان اعوج تیمور حکایه‌سی قیودات تاریخیه‌یه مخالف دوشییور. زیرا طغیان تیمور ولیء مشار الیهك ارتحاللرندن چوق صکره‌در. بناء علیه شقیء مرقوم اگردیری فتح ایده‌مدی میمنتسز طوپال آیاغی بو مملکته گیره‌مدیکه یازله طریقی ایله گلوبده کوپری باشنه گچه بیلسون.

روایت مذکوره‌ده‌که غلط ایسه بورادن گچن او بدطینت تیمورلنك دگل یالگز بو موقعه قدر گلمکه وقت وفرصت بولوبده درون قلعه‌یه بر درلو گیره‌میان عثمانلی دشمنی قره‌مان اوغلی زوزکلرینه مشابه باشقه بر ظالم ایکن آنك اسمی مرور زمان ایله اونودیله‌رق وقعهٔ مبحوثه شناعت شهیره‌سنه مبنی طوپال تیموره حمل اولنمسیدر. تراجم احوالنه دائر اله گچوردیگم تصریحاتی درج ایله قارئین کرامه طانتدیردیغم دیندار بك زاده ابو اسحق بك دخی زورتی بابا حضرتلرینك تربه‌لری جوارنده و مسجد ایله سقا خانه اراسنده‌که حولی‌یه مفتوح قاپونك صول طرفنده مدفون اولوب قبرلری چقورلق ایچنده و کوشهٔ نسیانده قالمشدر. سنك مزارندن برپارچه‌سی الآن موجود و تفصیلات محرر ایکن احوال ماضیه‌یی عدم وقوف گبی غفلتدن هنوز قورتیله‌میان سکنهٔ شهر بونك کیم اولدیغنی اصلا فرق ایتدیکی یوقدر. مرحوم مشار الیهك پدرلری دیندار بك ایسه اسکی حصار قبرستاننده و ولیء دیو زیارت ایدیله گلان اطرافی چوریك مزارده مدفوندر.

(دیگرلری)

یوقارو یازله‌ده مدفون محمد چلبی حضرتلریله پدر عالیلری و جد بزرکوارلریدر. اگیردیرده قدمنهادهٔ عالم اولان ولیء مشار الیهك پدرلری آزر بیجان دیارنده واقع خوی قصبه‌سندن من جهت الام جد عالیلری خراساندن گلوب طاش مدرسه‌ده

نشر علوم ایله اوغراشمشلردر. علوم ظاهره و باطنه‌ده ید طولاسی اولان ذوات مشار الیهمك مرشدی بولندقلری طریق نقشبندیدر. قلعه‌نك طوپال تیموره عدم تسلیمنده علی الخصوص فاصلهٔ سلطنت اثناسنده چلبی سلطان محمد خان علیه الرحمة و الغفران حضرتلرینه اطاعتك لزوم و وجوبنی هر طرفه یازوب صاحبسز قالملریله نه یپاجقلرینی شاشیران خلقی مغفور مشار الیهه تمایل و بیعت ایتدیرمکده ولیٔ مشار الیهك فوق الغایه یرارلقلری کوردیکی ایچون طرف اشرف حضرت شهنشاهیدن کندولرینه خیلی اراضی اهدا وعنایت بیورلمشدر. حتی قلعه قوماندانلرینه مخصوص طوغ دخی بو ذات شریفه تبرکاً تودیع و محافظاق توجیه قلنمغله مرقدلری اوزرنده الآن معلقدر. فقرا و مساکینك حالا اطعام اولندیغی درکاهلری اوقافندن بوردورده واقع اوفق بر حمامده علیل الوجود کسانك ییقانمسیله شفا بولدیغی مجرب وغایت ایشلك اولمغله دیگر حماملرك ایجارندن بر قاچ قات زیاده‌یه کرالانمقده‌در.

آشاغی یازلاده مدفون تیزمراد حضرتلریله کندی اطرافنده موجود زیارات سائره بو ذات شهیرك یتشدیردیگی رجالدندرلر. تیزمراد حضرتلرینك تربه‌لرینه متصل عظیم خانقاه یاریم مترو عرض و بر مترو طولنده کسمه طاشلر ایله درگاه مولویه طرزنده و جسیم بر جامعشریف هیئتنده بنا اولنمشدر. بو کوه مثال خانقاهك واسع سماع خانه‌سی قارشوسنده نای زنلره مخصوص مرتفع بر محفل واطرافلرنده چله‌کشلر ایچون یاپیلمش متعدد حجره‌لر و غایت گنیش اولان میدانی وسطنده مدور بر شادروان اولوب یوکسلدکجه بالتدریج طارلشان قبه‌سی تقریباً اللی مترو ارتفاعنده هوا و ضیا آلمق اوزره شربه آغزی کبی آچیق براغیلان تپه‌سنده‌که دلیك اون مترو مربعنده‌در. بونلردن باشقه بل طاشنده مدفون قره‌دده ایله شهر داخلنده‌که سیفی و برکت دده‌لر دخی طرق علیهٔ مولویه کبراسندندرلر.

شبه جزیره اوزرنده‌که ایچ قلعه‌نك اندرون قپوسنده مدفون عرب دده‌نك ترجمهٔ حالی مجهولدر. مولوی دده‌گاندن ایدوگی اسمندن آکلاشیلان بو ذات شریف سائر مملکتلرده‌که قلعه‌لر قاپولرنده مدفون و یالگز کیسك باش دده نامیله معروف شهدادن اولسه جائزدر. آناطولیده متمکن موحدین بزرگان دینك کافه‌سنه اولیا معناسنه بلا تفریق دده دیرلر. یومرو طاش طرفنده دخی «الی کبجه‌لی» نامنده بر زیارت واردر.

اگیردیرده مدفون اعزهٔ کرامك اقدمی اولان بو ذات مغفرت نصاب خلفاء امویه دورنده جهانی صارصان استیلا اردولرینك براقدقلری شهدادندر.

اگیردبر قلعه‌سی سلاطین امویه‌دن عبد الملکڭ زمان سلطنتلرنده، یعنی آلتمش طقوز سنهٔ هجریه‌سنده محاصره‌یه آلندیغی گون اردوی اسلامڭ مطبخ محلی شهید مرحومڭ مدفون بولندقلری موقعده ایمش. قره جهتندن چویردکلری قلعه‌یی فتح ایچون اولوقتڭ فن حربنجه طوپلیجه هجوم ایدن غزاة کرام یوقارو بیلان نام موقعه دگین ایلرولەدکلری صره‌ده طاغ اوچوروملرینه تعبیه قلنان محصورینڭ لاینقطع یووارلادقلری جسیم قیالر صف حربی تارمار ایدوب موحدینی پکچوق تلفاته اوغراتمغله رجعته باشلانلدیغی زمان آشجیلق انغاریه‌سنی ایفا ایله مشغول بو ذات غیور بوزغون عسکری تعقیبه جرأتلنان کفاره قارشـو طورمق عزمیله صاحبی شهید دوشان بر آتڭ اوستنه آتلانه‌رق النده‌که کبجه ایله حریصانه صالدردیغی و مهاجمه‌یی تجدید ایتدیکنی گورن شجعان عرب «انظر فی یدالمعلقه» سوزینی تعجباً صرف ایتملری اوزرینه الی کبجه‌لی عنواننی آلمشلر و نهایت شهید دوشوب اوراده دفن اولنمشلردر. اولوقلاجی جبلنڭ جنوب جهتنه دوشان شاهقه‌سی یماجنده تراکم ایتدیگی مقدمجه یازیلان مواد وولقانیه اعصار وفیره‌دنبرو جای‌گیر اولدیغی موقع مرتفعدن دهشت آور چیغلر گبی اوچوب یومرو طاش مرعاسیله کوشکلر قبرستانی قسماً قاپلادیغی زمان بو شهید محترمڭ مزاری اطرافنده تپه‌لر حصوله گتوردیگی حالده اوزرینه بر چاقل بیله صچرامدیغی متعجبانه تماشاده بولنانلردن بریسیده فقیرم. نیسده مدفون صلحادن شیخ مصلح الدین حضرتلرینڭ منسوب اولدقلری طریقت معنویه خاطرمده قالمامشدر. ذاهد مشار الیهڭ قبر شریفلرینی زیارته کیتدیمکده مرقدلری اوگنده بیغیلی طوران طاشلر نه اولدیغنی نیسلیلردن سوال ایتدم.

وقتیله طاش مدرسه‌ده نشر علوم ظاهری و باطنی ایله مشغول و زهد وتقواسی مسلم شو ذات سعیدڭ نیسه گلمسی خوارقدن دم اورمق استیان رهبانلری اسکات واهتدالرینه همت قصدیله اولدیغی ایچون مقابلهٔ معنویه‌ده عاجز قالان مشرکین مرقومه طرفندن معندانه طاشه طوتولمسی اوزرینه اظهار کرامته مجبوریت یوز گوسترنجه اوزرینه یاغدیریلان قایراقلری هنوز هواده ایکن قاپوب پنچیه‌سی ایله خمیر گبی صیقدقدن صکره مخالفینه طوغری فرلاتمغه باشلادیغی کورمك سعادتنه مظهریتله مباهی موحدین حاضره بو طاشلری تبرکاً طوپلایوب ارتحاللری وقوعنده مرقدلری اوگونه وضع ایتمش ایدوکلرینی جواباً سویلدیلر.

هجرتڭ سکزنجی عصری اواسطنده اگیردیره دخی اوغرادیغی مقدما ذکر اولنان

سیاح شهیر ابن بطوطه‌یی نزدنده مهمان ایدن مدرس اشته بو ذات شریفدر. مرقد مبارکلری اوگنده الآن ییغیلی طوران اشجار مذکوره‌یی تبرکاً المه آلوب هر طرفنی دقت و دفعاتله گوزدن کچوردم. بر انسان صولانمامش خمیردن یاپیلان ملکسی‌یی (۱) و یاخود حد معروفندن زیاده سرتلشمامش قایتجه چاموردن طاسارلانان طوپی آووجلایوب صیقدیغی زمان تضییقك تأثیریله پارمقلری اره‌سندن ناصل خارجه چیقار ایسه ولیء مشار الیهك قبضه‌سی درونده نرمیت حاصل ایدن بو طاشلر دخی پنجه‌سی ارسندن اویله‌جه خارجه فرلامش و حتی آووجنك ایچنده‌کی جیزگیلر دریسنده‌که مساماته وارنجه‌یه دگین اوزرلرینه نقش اولنمشدر.

زیارات موجوده‌نك اك مشهور و معروفی بونلر ایله عمارت محله‌سنده مدفون قبا صقال نام ولی‌در. قدس الله اسرارهم العزیز.

(اگیردك آب و هواسی)

هر درلو احتیاجاته مصروف باشلوجه صو بر بچق فرسخ ایلروده و جامعلی یایلا قربنده واقع آق پیکار قریه‌سی فوقنده‌که منبعندن عظیم یوروتماлر ایله کتوریلوب بتون چشملره تقسیم قلنان ییلان قیرقان صویی آب مشهوری ایله هر طرفی طاشلق و چاقللق گولك ماء لذیذیدر.

ایچ قلعه درونیله دیگر باصیق محللرده کائن محلاتده قدیم و جدید برچوق قویولر دخی موجود ایسه‌ده صولرینك صغوقلغندن بشقه بر مزیتی یوقدر.

قصبه‌نك جنوبنه دوشان طاشلی برون ایله ایرمق اره‌سنده و قوری کوپری قالدیرملرینك یمین و یسارنده واقع بطاقلقلر شرق و شمالی ایله جنوب شرقیسی اوفق مرئیه‌یه دگین آچیق بو لطیف المنظره مملکتك جیادت هواسنی بعضاً اخلال ایتمکده‌در. مذکور بطاقلقلر هر نقدر بر ساعت اوزاقده ایه‌لرده حزیران اواسطندن اغستوسك اون بشنه دگین اوزرلرینه چوکن زهرناك هوا جنوب روزگارینك حین حبوبنده قصبه‌یه قدر کلوب هوایی بر درجه آغیرلاشدیریقده دخل کلیلری کورلمکده‌در.

اورته‌لرنده گچن ایرماغك معاونتیله صولری بر درجه جاری اولمیوبده تماماً راکد بولنسه ایدی جیادتنی بوزدقلری هوا تنفسنی مطلقا تسمیم ایدر ایدی. گولدن حاصل اولان بو جسیم بطاقلقلرك قاپلادقلری قوجه صحرا اگیردیلیلرجه بایرا نامی ویریلان صاری زامباق ایله سراپا مستور بولندیغندن اوساحهٔ فسیحه آلتونی رنك صیرمه داللی

---

(۱) طوپی.

یشیل آطلاس فرش ایدلمش کبی لطیف بر هیئته گیردیگی ایچون منظره‌سی پك عاشقانه‌در. ایلول صره‌لرنده بسبتون چکیلان بو بطاقلقلرده بعض سنه‌لر چاموردن اثر بیله قالمدیغی حالده گوکللری صیدایدن او بی نظیر یشیللکلری کما کان باقیدر.

شمالی گول جنوبی باغلر شرق و غربی زمردین طاغلر ایله محدود بولنمسنه مبنی زمینی یشیل چینیلردن مصنوع و میدان مثللو اوستی آچیق بر صحنهٔ عظیمه‌یه آلتون خزائنی سرپیلمش کبی گورینان بو عارضه‌سز اووه‌یی گوز آلا بیلدیگنه صیم‌صیقی طولدیران او صاری چیچکلی خضرات بر متر‌ودن زیاده یوکسلدیگی ایچون گول طرفندن خفیف خفیف وزانه باشلایان پویرازڭ تحریکات متمادیه‌سی ایله منتظماً موج اوردقجه حصوله گلان منظرهٔ دلربا بدایع پرستانی اغتراقه دوشوریر. قوری کوپری‌یی جنوباً باغلره شمالاً لب دریایه ربط ایدن طویل قالدیرمڭ اوست طرفنده واقع اڭ مضر بطاقلغڭ موجبی اورادن طوپراق قالدیران چوملکجی و کیره‌میتجی اصنافیدر. بونلر نه قدر طوپراق قازارلر ایسه درت خطوه قریب گول کنارندن او نسبتده قوم و چاقل قالدیروب آچدقلری چقورلری عقبنجه طولدرمغه مجبور طوتمق خصوصی انفیه کش بلدیه هیئتنڭ خیالنه بیله گلمز.

(اگیردیرده تحدث ایدن تاریخی وقایعڭ صوڭی)

پازار آغا محله‌سنده‌که درنڭ چشمه‌سنڭ بولندیغی خان آردی نام موقعده قورلدیغی زمانلر یعنی سلطان مصطفی ثالث دورنده مملکتجه مرعی الخاطر اشرافڭ ممتازی آقپیگارلی اوغلی محمد افندی اسمنده برذات ممدوح الصفاة اولمغله پازار محلنده مجتمع اصناف تجار و اهالی مومی الیه گلمینجه اخذ و اعطایه اصلا مباشرت ایتمیوب احتراماً ورودینی بکلرلر وتشریفلری آننده بلیغ بر دعا یاپیله‌رق عموم آمین خوان اولدقدن صکره آلیش ویریشه باشلارلر ایمش.

پازار قورلدیغی گونڭ صباحنده و اخذ و اعطایه هنوز ال سورمکسزین بویله برکت و میمنت ایچون دعا یاپمق اصولی اگیردیرده حالا جاریدر، محامد ومکارم اخلاقی ایله سکنهٔ محلیه‌یی گندینه مفتون ایدن محمد افندی مرحومڭ خط کوفی‌یه آگدیرر بر نوع کوفت ثلث ایله محرر هیجه طاشنی حاوی قبری یوقارو پازلەده و شیخ محمد چلبی حضرتلرینڭ تربهٔ دلآرالری جوارنده واقع شادروان مواجهه‌سنده‌که اوفق مقبره‌ده سایه صالان قدیم چیتلق (۱) آغاجی آلتنده‌در.

(۱) چیتلامك

کوتوگی مرحومڭ سنگ مزارینه منقوش قاووغی کبی قالینلق و عظمت پیدا ایدن اوهنه درخت قبرینڭ اورته‌سنده بیتمشدر .

آقپیکار اگیردیرڭ غربنه دوشان جامعلی یایلا طریقی اوزرینه و آلما سلسله‌سنڭ اتکلرندن معدود سیوری آردی جبلنڭ زروه‌سنه مبنی هواسی صاف صویی صاغلام موقعی مرتفع و هر طرفی آچیق منظره‌سی بی نظیر مزرعه‌لری فوق الغایه منبت مرعالری چم چیچك وادیلری اورمان صحرالری گلستان ایدوگندن اعلا جنس بالی مبزول اغنام و مواشیسی کثیر سکنه‌سی غنی و معمور بر قریه اولوب شهر ایله اره‌سنده‌که بعدیت تقریباً بر بچق فرسخدر .

بو گوزل قریه‌ده اختیار اوقامت ایدن مومی الیه محمد افندینڭ ارتحالندن صكره اهالیء محلیه میاننده نافذ الکلم و نفوذی مؤثر ذوات قالمامش و مملکتڭ آداب واداره‌سی کلیاً چیغرندن چیقمش دولتمز ایسه بو اثناده ظهور ایدن قریم وبسرابیا اغتشاشلرندن طولانی شمالاً روسیه ، غرباً آوستریا دولتلری و نادرشاه فسادلرینی باصدیرمق اوزره‌ده شرقاً ایران حکومتی ایله محارب بری وبحری مشغول اولمغله امور داخلیه‌نڭ مفرداتی رؤیته وقت غیر مساعد ایدوگندن یاز گونلرینی اوته‌دنبرو جامعلی یایلاده گچوران سریکلی عشیرتنڭ قرا وقصباتلی یغمایه قویلمق کبی بغاوته جرأتلری آرتدقجه آرتمش و تربیه‌لری تأخر ایتمش ایدی. شو وقعه‌یی مسکوت عنه براغوبده ظالمی مظلوم معصومی مفسد اشیده‌رك بلا تحقیق قید دوشان مورخ احمد واصف افندینڭ مسئلهٔ مبحوثه‌یه کلیاً مخالف بر صورتده تاریخنه یوروتدیگی قیودات محتاج تصحیح ایدوگندن مشار الیهڭ مسروداتی عیناً درج و حقیقت حال ایضاح و تصریح اولنور. تاریخ واصفده محرر مقالهٔ غیر محققه شودر : — « وقایع سنه تسع و سبعین ومائة والف. اگیردیر اهالیسندن ییلانلی موسی دخی او رفتار ناهمواره سالك اولدیغندن قهر و استیصالنه آیدین محصلی وزیر عبد الرحمن پاشا مأمور اولمغله چلك پاشا زاده‌یی اوزرینه تعیین و لوازمنی تنظیم ایله هیئت اجتماعیه‌سنی سد آهنین ایلیوب پاشای مومی الیه اگیردیر قربنده مرقوم ایله آغاز قتال ومیانه‌لرنده الحرب سجال کیفیتی نمو دار اوله‌رق موسی قلعه‌یه چیقوب متحصناً متهیء جدال اولدیغی مومی الیهه معلوم اولدقده محاصره‌یه شروع ومباشرت ایله وقوعبولان کیفیتی مشار الیهه عرض واشارت ایلدکده یرندن حرکت واگیردیر طرفنه تحریك رایت هیبت ایلدیگنی باغیء مذکور استخبار ونواحیء ارمناکه طوغری فرار وبرقاچگون سرسری گشت وگذاردن صكره خادم قصبه‌سنه واروب علوم ظاهره و باطنه‌ده کعب عالی اولان متوفی خادم مفتیسی

شیخ افندینڭ اولادلرینه التجا آنلر دخی وزیر مشار الیهدن عفو جرمنی رجا ایتمشلر ایدی. مفتیء مرحوم مشار الیهڭ شیخ ومعتقدی اولدیغندن عدم مساعده‌یه امکان بوله‌میوب پیدرپی باب شفاعتی بازو مرة بعد اخری عفوینی نیاز ایتمکله اگیردیر قضاسنه فیما بعد عزیمتدن مجانبت و خادمده اقامت ایتمك اوزره رجاسی قرین اسعاف ومرقوم عفو ایله مظهر الطاف اولوب اگیردیر قصبه‌سی اهالیسی دخی بابستهٔ نذرگران ومرقومی قصبه‌لرینه ادخال ایلدکلری حالده تحصیل نذردن بشقه هر بری مظهر غضب خاقان زمان اوله‌جقلری بابنده طرفلرینه خطاباً اصدار امر جلیل الشان قلندی ــ قدمانڭ دربارشو کتقرار حضرت خلافتپناهی‌یه رفع وتقدیم ایلدکلری معروضات و تواریخه یوروتدکلری قیودات روز مره هپ بویله ایسه حقایق احوالی ماضینڭ عماق خفاسنده براقمالرندن طولایی هزاران اسف.

بویله بلا تحقیق بد نام ایدیلان قوجه‌موسی اگیردیرك یکرمی بش کیلومترو شرقنده واقع ییلانلی قریه‌سی متمکنلرندن اغنام و مواشی یتشدیرمك ایله مشغول و اصحاب اراضیدن مسافر پرور غربا وضعفایه الندن گلدیگی قدر تعاونده بولنور گندی حالنده چوبان وزراع بر آدم اولوب متبوع مفخمنه قارشو عصیان دنیلان دنائت نه فطرتنده موجود ونه‌ده قدرتندن مأمولدر. زواللی آدم حاشا عصیان ایتمدی. شوکتیله شرفلندیگمز دولت ابد مدت عثمانیه‌نڭ ناموسنی محافظه اوغورنده پك بیوك همت و خدمتده بولندی. اهالینڭ شمدی‌یه دگین حرفیاً مضبوطی اولان وقعهٔ مذکوره بافیگز نه یولده جریان ایتمشدر.

وقت شتایی آیدین اووه‌سنده، صیفی اگیردیرڭ غربنده‌که جامعلی یایلاده کچوران سالف البیان سریکلی عشیرتی ساروخان یوروکلرندن اولوب موسم صیفده دنیایی صویار فصل شتاده آیدین محصلنه ینانشه‌رق طوپراق باصدی نامیله تقدمه‌لرده بولنور تلکیلکده یکتا عفریت مشرب اشرادن مردود بر قبیله ایدی. شقاوتدن بشقه هیچ بر کاری اولمیان بو خائن عشیرت یایلایه چیقار ایکن گذرگاهلرینه مصادف کویلرڭ آغنام ومواشیلرینی غصباً اوڭلرینه قاتەرق فقرانڭ فربادلرینه رغماً بی رحمانه سوروب گوتوردکلری کبی «زراعتگزی حیواناتمزڭ اوگندن قالدیریگز» دیو زواللی چفتجیلره قارشو برده ظالمانه چیقیشور و راست گلدکلری مزروعاتی مواشیلرینه کاملاً یدیریر عودتلرنده ایسه خرمان یولرینه هجوم ایدرك فلاحینڭ وجوده گتوردکلری حبوباتی جبراً چوواللره طولدیروب دوه‌لرینه یوکلتەرك جهنم اولور گیدر حقسز حیاسو بر قبیله وامحاسی واجب مضر برچته ایدی. سلطنت سنیه‌نڭ خارجاً اوچ دولتله

بری بحری محارب و صوك درجه مشغول اولمسندن طولابی باب عالینك بو مثللو شكایتلری تدقیقه وقت بولهماسی دیگر جهتدن آیدین محصللرینك تصاحب واغماضی سببلریله جزای سزالری تأخر ایدن عشیرت مرقومه شماردقجه شماروب نهایت قصبه‌لری دخی باصمغه چارشو و پازارده هر نه‌که گوزلرینه ایلیشیر ایسه بتمامها یغمالایه‌رق بدلنی ویرمکسزین صاووشمغه باشلامشلر ایدی. شرت وبغاوتلری تحملك حد معروفنه تجاوز ایدن بو رزیل عشیرت معتادلری وجهله اگردیر چارشوسنی تكرار باصوب غارانه قویولدقلری بر صره‌ده تصادفاً حاضر بولنان ییلانلیلی قوجه موسی‌ده غیرت وحمیت اسلامیه غلیانه گلەرك مجرد حقوق امت وناموس دولتی محافظه عزمیله اهالی‌یه خطاباً «سز بنم قوماندانمی قبول ایدر ایسه‌گز بونلرك طرد وتربیه‌لری قولایدر» دیر. هر هفته اوغرادقلری طالان وتحقیر ایله آبروسز وتهی دست قالوب یأس وضرورتك صوك درکه‌سنه گلان پازار خلقی یك زبان اوله‌رق امریكه منقادز جوابنی ویررلر.

اهالیدن بو عهدی آلان او غیور قوجه موسی نزدنده بولنان ییلانلی قریه‌سی دلیقانلیلرینك بر قسمنی طاغلره تعبیه ایتدكدن صكره برابرنده آلیقویدیغی قسم دیگر ایله اشقیاء مرقومه‌نك اوزرلرینه هجوم ایدر.

سلامت عمومیه واعادهٔ آسایش بلده نامنه اولان بو گیروداره بالطبع اهالیده قاریشور. شو حال ناگهظهوره قارشو نه‌یاپاجقلرینی شاشیران سریكلی شقیلر مقهوراً فراره باشلادقلری اشاغی ییلان ایله قاپولر نام موقعه یاقلاشدقلری صره‌ده طاغ اوچوملرینه اولجه تعبیه ایدیلان دلیقانلیلر دخی حاضرلادقلری بیوك طاشلری لاینقطع یووارلاملری اوزرینه بقیت السیوف اشقیانك دخی جمله‌سی برآنده هلاك اولوب یوللر قاووق وجنازه‌دن گچلمز بر حاله گلور.

عشیرت مرقومه‌نك بو صورتله دنیادن قالقمسی طوپراق باصدی عنوانیله هر سنه هدیه‌لر آلمغه آلیشقین آیدین اشرافیله محصللرینك منافع ذاتیه‌لرینه طوقوندیغی ایچون تلطیفه مستحق قوجه موسی‌نك محو واستیصالی اراده‌سنی استحصالده مسارعت گوسترلمشدر.

آیدین محصلی دارنده‌لی وزیر خلیل پاشا احمد واصف افندینك وصفی كبی محق و معارفه آشنا بر وزیر بی همتا اولسه ایدی چلیك پاشا زاده‌یی قوجه موسی نك استیصالنه دكل تحقیقنه گوندرمسی لازمكلور ایدی. آسایش محلیه‌نك اعاده‌سیله ناموس دولتك ادامه‌سی اوغورنده یاپدیغی خدماته یرارلغه مقابل مكافات گورمسی

لازم و واجب ایکن منافع خصوصیه‌سندن بشقه بر شیٔ دوشونمیان بر طاقم بلهانڭ علیهنده صرف ایتدیککی سوزلر ایناملمسیله بالعکس فلاکتلره اوغرایوب بر دها مملکتنه کله‌میه‌رك نهایت خادمده ارتحال ایدن بو مظلوم آدمی مورخلرڭ خائن ظنیله اتهامه قالقیشملری موافق انصاف دکلدر.

(احوال عاجزانه‌م)

جدمڭ جدی ولی اغا بن سلیمان بن عبد الله بن محمد بن حمزه بروسه اسکیشهرندندر. دیب ده‌دم حمزه و محمد اغالر سپاهی اورته‌لری امراسندن اولوب حافظ عبد الله علمادن بر ذات ایمش. پیر فانی اولان پدرندن کنجلکنده یتیم قالوب تحصیلنی ایلروله‌ده‌مدیکی ایچون اجدادی کبی عسکرلکه هوسلنان سلیمان اغا مرحوم بیڭ یوز اوتوز یدی تاریخنده بالجمله تعلقاتنی اسکیشهردن قالدیروب اکیردیر کولنڭ شرقنده واقع صاری ادریس قریه‌سنه هجرت و توطن ایتمشدر. جنتمکان فردوس آشیان سلطان محمود خان اول حضرتلرینڭ تیمار اوله‌رق عنایت و احسان بیوردقلری «محمادلر» نام قدیمی «گوك اوز» موقعنه یقین بولنمق فکرینڭ اجباریله کلوب مسکن طوتدیغی صاری ادریس قریه‌سنده که جامع شریف ایله مکتب ابتدائی مرحومڭ آثار خیریه‌سندندر.

یکرمی بش سنه یاش و قلفات جهتلرنده و یدی سنه سوریه‌ده اون بر بیلده معیت سنیه‌ده استخدام اولنان بو غیور عسکر نهایت چراق چیقاریله‌رق آخر عمرینی دعاء پادشاهی ایله کچورمك اوزره مرفهاً اعزام قلندیغی مملکتندن حسب الایجاب هجرت و هنوز توطن ایتدیکی صاری ادریس قریه‌سی جوارنده که «گوك اوز» تیماربنی متبوع مفخمنڭ نام قدسیت اتساملرینه نسبة «محمودیه» تسمیه ایتمش ایکن بو عنوان جلالت نشان مرور زمانله محمادلره چورلمشدر. مرحوم مومی الیهڭ وطن ثانی اتخاذ ایدیندیکی بو قریه‌ده که زراعت و فلاحتنی نظارتله مشغول بیوك مخدومی ولی اغا بر مدت صکره اوغللرندن حسین و علی و محمود اغالری بالاستصحاب استانبوله گیدرك عموجه‌سی حمزه اغانڭ قوماندا‌سنده و ایوب صورنده بولنان اوتوز بدنجی اورته‌یه سپاهی قید ایتدیرمشدر. صنف جلیل عسکریده کسب ایتدیککی مهارتله کوستردیکی یرارلقلره مکافاة بلغراده یقین سمندره موقعی سواری قوماندانلغنه قدر ترقی ایدن حسین اغا سوکیلی پدرینڭ هیچ اولماز ایسه قبرینی زیارت ایچون چوقدن برو مهجور و مشتاق اولدیغی وطننه کلیر. صاری اوریسده بالاخره توره‌یوب

عائله‌لرینه رقیب کسیلان دلی باش اوغلی اسماعیل اغانك مفسدتندن بتون تعلقاتنك بیحضور اولدقلرینی اڭلاینجه زراعتلری اوراده باقی قالمق اوزره جمله‌سنی اگیردیره هجرت ایتدیرر. محل مذکورده واقع بیوك خرابه الآن قارچینلر یوردی یاد اولنمقده‌در.

سپاهیلکده نه درجه‌یه واصل اولدیغنه دائر معلومات مفقود. محمود اغا اوزی محاربه‌سنده شهید دوشمش بیوك برادری علی آغا ایسه جنتمکان سلطان محمود خان ثانی افندمز حضرتلرینك اوائل سلطنتلرنده بیکباشیلغه دگین ایلرولەیوب اغتشاشات داخلیه‌ده کذا شهیداً ارتحال ایتمشدر. ادرنه یولنده واقع چورلیده‌که تربهٔ مخصوصه‌ده مدفون قره بیکباشی اشته بوذاتدر. اگیردیرده ساکن سلاله‌سنه الآن قره علیلر تعبیر اولنور.

عائله‌مزك «قارچین زاده‌لر» لقبنی آلمسی اسکیشهردن صاری ادریسه نقل مکان و یوز یدی یاشنده ارتحال دار جنان ایدن سلیمان اغا مرحوم بالاده ذکر اولندیغی اوزره سپاهی اوجاغی اسکیلرندن و سلطان محمود اول دوری ارباب سیفندن و بالآخره چراق چیقارلمش بر مجاهد اولمغله آرناوودلقده قالچین تعبیر اولنان طوزلغی اولوقتك قیافت رسمیهٔ عسکریه‌سندن اولدیغی ایچون دائما گیمسندن ایلرو گلمشدر.

اجدادینك تحقیق احوالنه پك مراقلی اولان پدرم بوندن اوتوز بر ییل اقدم یعنی فقیر چوجق ایکن یوز اون یاشلرنده وفات ایدن اگیردیرلی قباق دایی اسمنده‌که پیرفانیدن اره صره استیضاحده بولنور ایدی. پدرمك متوفادن آلدیغی جوابلر ودست خطی ایله محرر تفصیلات شودر: «قارچین اوغلی ولی اغا زاده حسین اغا سپاهی اوجاغی امراسندن اولوب ایری وجودلی گورسلی بنیه‌سی قوی زیاده ملحم و یاشی گشگینجه اولمقله برابر غایت چویك سواریلکده سلاحشورلقده یکتا چهره‌سی قورقنج و کیمسه‌دن گوزی ییلماز شجیع بر ذات ایدی. بیڭ ایکی یوز اون درت تاریخنده تعلقاتیله برابر مهاجرة اگیردیره گلدیگی وقت شهرك بین الناس صاری «ویوده» نامی ایله شهرت بولان محافظی استقبالنه گیدوب خانه سنده مهمان یاپدی. کاتب محله‌سنده الآن مقیم بولندیغمز خانه‌نك عرصه‌سی مرحومه محافظ طرفندن اهدا اولنمشدر. گندوسنك محمد و سلیمان اسملرنده ایکی مخدومی وار ایدی.» سلیمان اغا فقیرك جدیدر.

احوال خصوصیه‌سنه دائر یدمزده خیلی تفصیلات موجود اولان حسین اغا مرحومك مدت مأذونیتی ختام بولمغله محل مأموریتنه متوجهاً اگیردیردن حرکت

و کوتاهیدیه مواصلت ایتدیکنده خسته‌لنه‌رق وقوع ارتحالنه مبنی اون یاشلرنده یتیم قلان جدم سلیمان اغا بیوك برادری حاجی محمد اغانك بالآخره مباشرت ایتدیکی چولخه اصنافلغی عدادینه داخل اولمشدر. اگیردیرده استاذ کل نام مفخرتنی قزانان پدرم حافظ حسین افندی مرحوم ایسه والدنك همتی ایله تحصیل علومه قویلوب خطاطلقده دخی شهرت آلمغله هنگام جوانیسنی قرأن کریم استنساخنه حصر ایدرك فضلی ایله معیشتنی برلکده توسیع و استقبالنی مکملاً تأمین ایتمشدر.

پدرمك والده‌سی فاطمه خانم فضل وغناسی ایله مشهور امیر حسین مرحومك حفیده‌سیدر. یازله قبرستاننده و اولیاء عظامدن شیخ محمد چلبی قدس الله سره العالی حضرتلرینك تربه‌لری قربنده مدفون بو ذات شریفك سنگ مزارنده محرر تاریخ انتقالی خاطرمده قالمدیغی ایچون هندستانك دگن حیدر آباد شهرنده قره لادیغم شو صحیفه‌یه درج ایتمك قابل اوله‌مدی. غفار مطلق جمله امت محمدك کچمشلری ایله برابر قبرلرینی جنت ایتسون. نسلنی تصریح ایتدیکم پدرم حافظ حسین افندی مرحوم مملکتمز خلقنك تخت تصدیق و تسلیمنده اولدیغی اوزره علما و صلحادن و عموم عندنده محترم و مرعی الخاطر بر ذات ممدوح الصفات ایدی. صغر سنمی فاضل مرحومك رحلهٔ تدریسی باشنده گچوردم. قرائته قابلیت کسب ایتدیکم صره‌ده قرأن کریمك حفظنه باشلادلدم. بو امر اهمی اتمام ایدینجه‌یه دگین کذا منزلمزدن آیریله‌میوب هم جنسم ایله انسیتم تعلقاتمزك تحدید ایتدیکی دائره‌یه منحصر ایدی.

هجرتك بیك ایکی یوز طقسان یدی تاریخنده اون بش یاشنده ایکن بتوفیقه تعالی حفظی اکمال ایتدیکم صره‌ده بلا تأخیر اگیردیر مکتب رشدیه‌سنه تودیع قلندم. وطنداشلرم اولان نورسیدگان ایله ایلك اختلاطم بو مکتبده وقوعبولمشدر.

لفکه‌لی حاجی علی حیدر افندی حضرتلری گبی فضل و تقواسی مسلم معلم غیورك خلوصی و همماتی ایله تدریساتی فوق المطلوب یولنه گیران بو دار الفیضدن برنجی درجه شهادتنامه ایله نشئت ایدوب اولا اگیردیر اعشار قلمنه و بالآخره پوسته و تلغراف اداره‌سنه ایکی سنه قدر ملازمهٔ مداومتده بولندم. بو مدت ظرفنده پدرمدن بر مقدار دها تحصیل گوروب تاریخ و ادبیات قسمنی اولدقجه ایلرولتدم. شیخ علی اغا مدرسه‌سنده قیش گونلری تدریس ایدیله گلان علوم عربیه‌نك تحصیلنه کمال خواهش و هوسله گیریشوب اوچ سنه چالمق شرطیله منلا جامینك منادا بحثنه دگین گوز نوری دوکدیگم حالده امیدلندیگم درجه‌ده مستفید اوله‌مدم.

انتظامسز اوقودلدیغی ایچون باش آغریسندن بشقه نتیجه‌سی گوریله‌میان قال یقول کان یکون لقلاقیاتدن تحمل فرسا ازعاجی حضرت جامی‌یه آرتق الوداع نداسنی یاپدیردی.

اویله اوقودیلیشله آلتی اکمال حالتی ابتدار سعادتنه مظهریت عدیم الامکان ایدوکنی چابوق کشف ایدرك انسانجه مأل دگل پاپاغان کبی یالکز مقال حفظنه چالیشمق درد سرندن تیزجه قورتلدیغمه حالا شاکرم. بو موفقیتدن صکره استحصال مأموریت ایچون درسعادته گیدرك پوسته و تلغراف نظارت جلیله‌سنه مراجعتله سایهٔ مرحموایهٔ حضرت خلافتپناهیده بر قاچ ماه ظرفنده توظیف اولندم. درسعادتده ایکن پدرمك خسته‌لغی خبرینی اشیدینجه نظارت جلیله‌نك تکلیف ایتدیکی پوزانطی مرکزی مأمورلغنی قبولده مضطر قالمش ایدم. مجرد تللرك معاینه‌سیله مخابراتك سکته‌دن وقایه‌سی مقصدینه مبنی کشاد قلنان بو مرکز طاغ باشنده و سکنه‌دن خالی بر محلده اولمغله امزیجهٔ ناسی اگلایه‌جق درجه‌ده اختلاطدن بنه محروم قالوب ملك ظن ایتدیکم بشریتك تلون حالندن حالا بیخبر ایدم. طولاشمقله نهایتی بولنماز قورقنج بر چام اورمانی ایکی‌یه بولان لطیف نهرك کنارنده واقع پوزانطی مرکزنده ایکی سنه‌یی اکمال ایدینجه اطنه‌یه تحویل قلندم

مبتدیسی بولندیغم علم حیات ایچون درس عبرت گورمکه انتباه اکتسابنه بو مرکزده باشلادم. امان یاربی صفوت قلب ایله محبت ایتدیکم مسلکداشلرمدن امیدم خلافنه کوریلان وجدانسزجه مقابله حیوانجه‌سنه معاملهٔ ابلیسانه نفاق و اخلاقسزلق نه ایدی. اولصره‌ده مجمع سفها کسیلان بو مرکزه عجبا نه تقصیراتم وار ایدیده دوشدم. دنیاده یکدیگرینه رحمت اوقودان بو لایفلحونك افعال قبیحهٔ شیطان پسندانه‌لرندن اولدرجه بیحضور ایدمکه دنیایه کلدیکمه و دها طوغروسی انسان طوغدیغمه ندامتله بشریتدن نفرت و اکراهه باشلامش ایدم. زیرا قیافتلرینه باقیله‌رق آنلره‌ده انسان نامی ویریلیور ایدی. اداتی ایله الفتدن سؤ قریندن الحزر!

(اسفار اختیاری)

بیك اوچیوز ایکی سنهٔ مالیه‌سی تشرین ثانیسنك ایلك هفته‌سنه مصادف صالی گونی صباحیسی پدر و والده مرحوملر ایله جانمدن آیریلور کبی وداعلاشه‌رق تعریفی مشکل برحس حزینك پنچهٔ قهرنده ازیلیرجه‌سنه کوز یاشلری دوکه دوکه اگیردیردن متوکلا علی الله یوله چیقوب حمید آباد، آغلاسون، انجیر خانی، صهرنج باغ اره‌سی، جبوق بوغازی، قرق گوز، اوزری انطالیه‌یه ایندکدن بر

قاچكون صكره ورود ايدن انكليز بانديره‌لى «آنطونى» نام واپوره راكباً جزاير بحرسفيدڭ سويملى اطه‌لرينى، ازمير، قلعهٔ سلطانيه، كليبولى شهرلرينى تماشا ايدرك مركز معلاى خلافته يكرمى كونده اولاشدم. اولجه سفرم و يولجيلقده تجربه‌م اولمديغى ايچون بلا تحقيق بينديكم بو ديلنجى واپورى اطه‌لر دكزنده اوغرامدق اسكله طولاشمدق جزيره براقميوب انطاليه‌دن ازميره اون سكز كونده يتشمش ايدى. انكليزلرڭ جهانى بيزار ايدن طمعى يوزندن چكديكم شو مشكل التحمل چله بار كران حياتده ايلك طاتديغم زهرلردندر.

(حميد آباد)

قومسال بر اووه‌نڭ كنارينه مبنى غربى بوردور جنوب شرقيسى آغلاسون طاغلرى ايله محاط اولديغى حالده هواسى غايت لطيف، منظره‌سى خوش، صويى بول، باغ و بستانى مبذول، سكنه‌سى فطين اولمقله برابر عظيم النفس، زينت پرست، ذوق وصفايه منهمك، اشرافى داعيهٔ تفردده پويان، فقراسى چاليشقان، مرعا ومزرعه‌لرى واسع، زراعتى يولنده، صنايع صغيره‌سى مترقى، منازل ومبانيسى اولدقچه منظم، اسواق وشوارعى دوزكون، مسيره‌لرى چم وچيچكله مستور، اطراف اربعه‌سى تبريزى دينلان طويل القامه اشجار لطيفه ايله محاط، سنجاق مركزى شن ومعمور بر شهردر.

باشلوجه صنعتلرى دباغت ايله طرزعتيق آياق قابى و اوكجه‌سى نعلچه‌لى بطال قونده‌ره، محكم لاپچين، صارى مست و جيزمه ياپمقدن عبارت ايكن اخيراً چولخه‌لغه، غايت طيانيقلى مزين كليم، منقش سجاده، منتظم خالى نسجنه و كل باغلرى يتشديروب عطريات استحصالنه دخى هوسلنه‌رك آز زمان ايچنده خيلى ترقى ايتمشلردر.

هله قادينلرڭ ال ايشلرنده كوستردكلرى حسن سليقه ومهارت، صرف تفتكدن اوردكلرى نساكارى كللى چورابلرده‌كه نقوشات خارقه و ظرافت وله رساندر. بو ماهره‌لرڭ چيرهٔ دستندن چيقان او كلدسته چورابلر ايله كونا كون شكوفه‌لر قوندورلمش زرين چوره‌لر، منتخب اشكال والوانده اورولمش ابريشم كيسه‌لر، ناديده اويه‌لر، مزين تنتنه‌لر، غايت سوسلى پرده صچاقلرى، سويملى ماصه اورتيلرى، مدنيتڭ اڭ مشهور سرگيلرينه قونلمغه، مفتخرانه تشهيره مستحق مصنوعات نفيسه‌دندرلر، ثمرهٔ سعيلرنده‌كه حيرت افزا تكملى كوردكچه لذائذ حيات اكتساب ايده‌كلان بو

مسعوده‌لرك گینملری، قرون وسطی طرز تلبسنك صوك موده‌سیدر. نو ایجاد بیچملره او قدر مراقلری یوقدر. حتی بگنمزلر. ملبوسات ملیه اوزرنده عصبیت قومیه دنیلان خصلت ممتازه‌نك تجسمی کبی بی نظیر زیب و زینت دخی اولانجه حشمتیله موجود بولندیغی دقایقنه واقفدرلر. محسنات مادیه ومعنویه‌سی غیر منکر البسهٔ ملیه‌مزك لطافت منتظمه‌سنی گوره‌میوب خارجك مسخره‌لقدن عبارت آلایش خیاطیه‌سنی برشی ظن ایله بوقلمون کبی رنکدن رنکه گیران ملاحظه‌سز کوته بین مسرفه‌لر کهنه پرستلك انجق علوم و فنونك تعالیسنه قارشو بیگانه طورمقده معیوب وله بیلدیگنی آکلاملیدرلر.

واسطهٔ تنور وتفنن، طریق تحصیل تکمل، راه ترقی، ازدیاد معلومات، احیاء صنعت، جالب ثروت، سبب شرف و سعادت اولان مشاغل نافعه وممدوحه‌یی بر طاقم معناسز سوسه، عرف میله‌مزه مزجی غیر قابل و کلیاً اجنبی کولنج هیئته دگیشوبده طاووسجه سنه بر غرور ایله سرسریانه طولاشمق نمونهٔ فضیلت دکل انجق نشانهٔ نادانی، موجب عار، بادیٔ ذلت، باعث سفالتدر. خانه‌لری غایت فطینه فعاله رئیسه‌لر اللرنده بولنمسیله مسعود رجال صنفنك هیئتلری ایسه بش قسمدر. معتبران مأمورین ملکیه قیافتنده اولوب اورته حاللیلر الفیه بیچیمی شالوار وهر درلو اقمشهٔ داخلیه‌دن بالانتخاب دیکلمه زیبون ایله اوزرینه اپیکلی یلك و آنك فوقنه نیمتن وظریف ابدستلك گه‌یر وباشلرینه قویدقلری فسه خفیف صاریق صارارلر. دکانده اوفق تفك شیئلر صاتان و مجرد کار و کسبله کچینن اصناف قسمی ماوی چوخه‌دن ویاخود قهوه و کستنانه رنکلرنده منورکدن معمول کذا الفیه بیچمی شالوار ایله آلاجه و با چتاری و باصمه‌دن دیکلمه زیبون و اوزرینه‌ده شیاق صاقو کیوب بللرینه عجم شالی باغلارلر. کنار شهرده واقع دیره محله‌سنده متمکن دباغت ومطافلق ایله مشغول اولنلرك قیافتلری آیدین بیچیمیدر.

روم ملتنه منسوب دلیقانلیلر ایسه موره‌لیلر کبی آغی پاچاسندن اوزون سیاه طون ایاقلرینه قونجی اوزون چوراب وسیوری اوکجه‌لی فوطین باشلرینه عثمانلی فسی صیرتلرینه سوسلی زیبون ایله مصنع یلك اوزرینه قیصه چاکت ویاخود پالطو گه‌یرلر.

اراضیلرنده کثرتله ینیشان قارنی قره بوگرولجه تعبیر ایتدکلری لوبیه ایله فاصولیه قوم داری نخود چودار بغدای و آرپه سبزه واتدن بامیا بادلجان توماتس پاپاتس پراسه قباق فواکه‌دن سلطانی کرز، دانه‌لری اوفق و فقط رنك ورایحه‌سی لطیف قیش الماسی، هر جنس اریك و آرمور، طعمی خوش شیره‌سی چوق قابوغی یوفقه انواع اوزوم

طاتلی و آجی نامله‌رنده ایکی نوع سرت بادم قلیل المقدار کستانه و قایصی، مواشی‌یه مخصوص خضراتدن چیچکلی یونجه و برسیمدر. ماحقاتندن بور ناحیه‌سنده چیقان بر نوع یشیل رنڭ آرمودڭ دانه‌لری یوز درهمدن درتیوز درهمه دکین تخالف ایدر.

بو قدر جسامتیله برابر قابوغی اینجه‌در دروننده اوچ و نهایت درت عدد اوفق چکردکدن بشقه اشیگی و حتی پوصه‌سی بیله اولمیوب هیئت مجموعه‌سی صوڭ درجه لذیذ ورایحه‌لی شکرلی صودن عبارتدر. بر ایکی طوگدیرمه کبی آغیزده اریر.

تنلری بیاض وشفاف یناقلری الما کبی قرمزی و رنکدار اولان اسپارته‌لیلر تناسب اندامه بحق مالك و خوب صورتدرلر. مسکنلری مختصر ایسه‌ده صحته موافق و قوللانیشلیدر اسواقنده نظافت چارشو و پازارنده لطافت و هر بر حوایج موجوددر. تجار و بقالنڭ آزه قناعتی مشتری‌یه رعایتی واردر. غایت لذیذ وصاغلام اولان صوینده دیشلری قرارتمق طبیعتی موجود ایدوکندن جمله‌سنڭ دندانی سیاهدر.

کمور توزینی و یاخود آتشده یاقلدقدن صکره دوکوله‌رك اون حالنه کتوریلان کمیك کولنی مسواك ایله دیشلرینه سوروب تطهیرینه دوام ایتسه‌لر جاذبه‌لی حسنلرینه خلل ویرن بو عارضی حالاتك بالتدریج اوکونی آلمش اولورلر.

شهرڭ موقعی دوز و فقط ارضی مرتفع هواسی سرین قیشی سرت اولمغله حرارت ویریجی مواد غدائیه‌نڭ اکلندن چکنمزلر.

اغنیا صنفی اطعمهٔ نفیسه‌یه غایت مراقلی و سهل الهضم موادك اکلی ایله مألوف ایسه‌لرده فقراسنڭ یدکلری علی الاکثر لوبیه‌در.

طاغلری صاری قومدن تحجر ایتمه مقاومتسز کفکه واورماندن بالکلیه خالی اولمغله محروقات چوق بهالیدر. آشجی اتمکجی کبابجی اصنافی صنعتلرنده بحق ماهر اوستی باشی پاك و تمیز آدملردر. اعتنایی اصلا ترك ایتمیه‌رك پیشوردکلری اطعمه لذت ایله ینور. قابونه تعبیر ایتدکلری بر نوع اتلی پیلاو ایله قایماقلی قدایف یاپمق بو مملکتڭ اشجیلرینه مخصوصدر.

اسکی یونانیلر دورنده یعنی هرقلینڭ باپدقلری ترواده حربندن صکره و قبل المیلاد بیڭ یوز سکسان دورتده موره شبه جزیره‌سنڭ — مسینه — سپرط — آغرس — آمانوس — قصبه‌لرندن آناطولی‌یه هجرت ایدن روملردن سپرطه‌لیلر بو موقعه آغرسلیلر ملغا آغروس ناحیه‌سنڭ بولندیغی محله مسینه‌لیلر اگیردیره قریب سوینج بلڭ اووه‌سنده‌که مسکنلر بیلنه آمانوسلیلر کذا قضاء مذکور ملحقاتندن و الآن آناماس اورته‌سی تعبیر ایدیلان آراضی‌یه یرلشوب هر فرقه اسکی مملکتلرینڭ اسملریله بربر قریه تشکیل ایتمشلر ایدی.

روما مورخلرندن — استرابون — ك آفريجيا اقوامی كاملاً آوروپادن گلمشلردر ديو يازديغی وقوفسزجه ادعاسنه دليل طوتمق استديگی بو بر آووج اروامدر. مهاجرين مرقومه‌نك بو موقعه ايلك دفعه تسميه ايتدكلری « سپرط » كلمه‌سی مرور زمانك تأثيری و آناطولی سكنه‌سنك هر كلمه‌يی القله اكماسی « اسپارت » ه چويرمش و امرای سلجوقيه‌دن حميد بك مرحومك حياتنده بر درجه شرفلنديگی و قصبه هيئتنه گيرديگی ايچون حميد شهری نامنی آلمش و دولت قوی الشوكهٔ عثمانيه‌يه انتقالندن صكره و يقين وقته دگين بو اسم ايله موسوم ايكن دور دلآرای حضرت خلافتپناهيده نائل اولديغی ترقی و عمران اوزرينه نام قدسيت اتسام حضرت ظل اللهی‌يه نسبةً « حميد آباد » عنوان پر مفخرتنه نائل اولمشدر. ملحقاتی شرقاً اوتوز كيلو مترو بعدنده واقع و عصرلرجه مربوط بولنديغی اگيردير شهر قديمی ايله يلواج قره آغاج قضالری گونان و گچيبورلی ناحيه‌لريدر.

كندوسنه طوغريدن طوغرويه تابع اون ايكی قريه ايله برابر دورت بيك ايكی يوز يتمش دورت خانه و اون اوچبيك يوز اللی ايكی نفوس اولوب قونيه‌نك تقريباً يوز سكسان كيلومترو غربنده واقعدر. جنوبدن شماله جاری لطيف بر نهرك ساحلنه مبنی بو دلكشا شهرده اوچ قاتلی عالی و مزين بر دائرهٔ حكومت ايله اوگنده زمرد كبی يشيل و گنيش تعليم خانه‌سی موجود غايت جسيم بر قشلهٔ همايون بر دپوی و جوارنده مكمل پوسته و تلغراف اداره‌سی بر زراعت و بر بانق عثمانی شعبه‌لری تدريساتی منتظم بر مكتب رشدی متعدد مكتب ابتدائی يدی مدرسه آلتی يوز جلد كتب عربيه‌يی حاوی بر كتبخانه اطبای حاذقه‌يه مركز بر اجزا خانه اون عدد جوامع و مساجد شريفه سكز روم بر ارمنی كنيساس يدی خان و يدی حمام سكز يوز يتمش آلتی دكان و مغازه واردر. كنارندن گچن نهردن متعدد جداول ايله آلنان براق صولر اسواقك طرفينه ياپيلان منتظم مجرالردن سويملی مناظری آهنك دلفريبی ايله دائما جاريدر. اووه‌سنك اك منبت محللری اسلام كوبی آغروس گوندورله آشاغی و يوقاری تعبيرلری ايله تفريق ايديلور ايكی عدد فندوس و علی قريه‌لرينك بولندقلری موقعدر.

(ملغا آغروس ناحيه‌سی)

طوروس سلسله‌سنك آقشهردن آيريلوب آفيون قره حصاری اوزری آيدين آراضيسنه دگين امتداد ايدن گلنجك طاغی نامنده‌كه شعبه‌سی اتكنده واقع آغروس

قریه‌سی آثار عتیقه و لطافت موقعیه خصوصلرنجه کندندن اون کیلومترو آره‌لی مرکز لوایه فائق و منتظم بر شهر هیئتنده‌در.

آغروسلیلر صامسوندن دها اعلا اولمق اوزره سنوی یوز یگرمی بش بیڭ کیلویه یقین ایچمی طاتلی رایحه‌سی خوش توتون یتشدیردکلری حالده میانه‌لرنده بر قومپانیه وجوده کتوروب بونلری مصر سودان هندستان سیام جاوا چین ژاپونیا جهتلرینه سوق ایدرك مساعیء متمادیه‌لرینڭ ثمره‌سنی بحق اقتطافده پك غافل طاورانمقده‌درلر.

(آغلاسون)

مع اینجیرلی آغلاسون ناحیه‌سی تابع اولدیغی بوردور سنجاغنڭ دورت ساعت جنوب شرقیسنده و اسپارته‌نڭ جنوبنده و نامی ایله بنام بیلدن گچیلمك شرطی ایله اوچ فرسخ بعدنده و یشیل بر دیره ایچنده‌در. نفس آغلاسون یوز طقسان خانه و یدییوز یتمش بش نفوس اولوب اینجیرلی ایله برابر یگرمی بش قریه وطقوز یوز یگرمی اوچ خانه واوچبیڭ بشیوز نفوسدر. «سغلاس سون» شهر قدیمنڭ انقاضی اوزرینه مبنی بولندیغی ایچون هر طرفی آثار عتیقه ایله محاط بو ناحیه مرکزنده محکم بر جامع کبیر ایله متعدد مساجد شریفه و ایکی مکتب ابتدائی جسیم بر حکومت دائره‌سی واردر. اگیردیر گولنه جاری افلاطون منبعنی تشکیل ایدن آق صو نهرینڭ بر شعبه‌سی بو ناحیه‌نڭ دروننده مرور ایتمکله هر طرفی باغ و بستاندر. زراعت و کسبه غایت مراقلی غیور و مسافر پرور اولان آغلاسونلیلر اسپارته، بوردور، انطالیه، پازارلرینه منتظماً دوام و کراجیلق ایله‌ده اشتغال ایدرلر. صوگدرجه منبت آراضیسنده هر درلو حبوبات ایله جویز بادم اوزوم اینجیر و امثالی فواکه کثرتله یتشمکده سکنه‌سی وسعت حال و رفاه بال ایله یشامقده‌در.

(اینجیر و صوسز خانلری)

آغلاسون ناحیه‌سنڭ مع ملحقات نصفنی محیط واسع دیره‌نڭ آجی بادم اووه‌سنه ناظر آغزنده و یکدیگرندن بش دقیقه آره‌لی و اینجیرلی قریه‌سنه جوار لطیف المنظره بر موقعه مبنی بو چفته خانلر آثار باقیهٔ سلجوقیه‌نڭ اڭ عظیملرندندر.

بر مترو طول و یتمش سانتم عرضنده کسمه طاشلردن یاپیلمه بو حیرت افزا بنالرڭ انشاسنه ملك شاه زماننده مباشرت اولنوب عملیاتی قلنج آرسلان مرحومڭ

اواسط سلطنتلرینه دگین دوام ایتمشدر. امن و اسایشی تأمین ایچون بو موقعده بولندیریلان سواری مفرزه‌سنڭ اقامه‌سنه مخصوص اولوب مرور زمان ایله مجراسنڭ بوزولماسندن طولایی چشمه‌لری قوروماسنه مبنی مؤخراً صوسز خان نامنی آلان بنا ختام بولمش ایسه‌ده قسم اعظمی اکمال ایدیلان اینجیر خاننڭ شرق جهتنده‌که پارچه‌سی معهود صلیبیون شقاوتنڭ حدوثی اوزرینه یوز اوستی براغلمغله تسویه‌لری تکمیل اولمش جسیم طاشلر قپانملری قوهٔ قریبه‌یه گلان عالی کمرلرڭ اطرافنده سرپیلمش قالمشدر. اینجیر خاننڭ موقعی شهر و قصبه‌لره اوزاق درکنار گویلرڭ وسطنده اولمغله حوليسنده هفته‌ده بر دفعه آچیق پازار قورولمقده‌در. من القدیم انعقاد ایدن بو پازاره پاره ایله کیمسه گلمز. گویلیلر یاغ، بال، یمورطه، ذخائر، کچی، قویون، قره صغیر، مانده دریلری انواع آو جلودی، وامثالی جدی شیئلر، اسپارته و بوردورڭ پازار قوغولاییجی بزازاریده یرلی و اجنبی امتعه‌لر و «قومشو چاتلادان» عنوانلی صولوجی الوان باصمه‌لر ایله بو موقعه دکیلوب مبادله صورتیله مکمل اخذ و اعطا یاپارلر. بورادن بر ساعت شرقه گیدیلنجه قدیم اوزوم باغلری وسالخورده آغاجلر ایله مستور طوپراغی قوتلی آقار صویی مفقود وفقط یاغموری چوق منبت و یشیل بر دوزلگه گیریلور. سلاطین سلچوقیه طرفلرندن متعدد وجسیم صهرنجلر یاپدرلمش اولمغله صهرنج باغ اره‌سی نامنی آلاف شو اراضیٔ وسیعه چیوق بوغازینه دگین امتداد ایدیور. هر طرفی صیم صیقی اورمان بو مخوف بوغازڭ طولی قرق گوزه قدر دیکه‌سنه أنیش اولمق شرطیله ایکی ساعتدن زیاده سوریور. باغلرڭ بولندقلری موقعده‌که منبت آراضینڭ منبعلرینی زیر زمینه قایناداڽ اولانجه صولرینی قوریدان بو دهشتلی بوغازده دخی عظیم صهرنجلر واردر. باران فیض رسانڭ نزولنده ذکر اولنان دیپولره هجوم و تراکم ایدن صولرڭ آغیر طعمی بو مواقعده پك زنگین کوکورت معدنلری بولندیغنی افهام ایتمکده‌در. سایهٔ عمرانوایهٔ حضرت خلافتپناهیده انطالیه ایله بوردور آره‌سنه اخیراً تمدید قلنان شوسه بو بوغازدن گچورلمکله مرور و عبور بحق تسهیل قلندیغنی ایکنجی سفرمده مع المسار مشاهده ایلدم. جناب حق شوکتلو پادشاهمز افندمز حضرتلرینڭ عمر و اجلال شاهانه‌لرینی مزداد بیورسون آمین.

(قرق گوز)

جهنمڭ ویل دیره‌سنه بگزه‌یان او مخوف چبوق بوغازندن یقایی صیبروب انطالیه‌یه

بر ساعت قالنجەیە دگین ممتد بیانی زیتون خروب صونا بکی پینار و امثالی درخت نافعه ایله کچیلمز بر صورتده سراپا مستور ماء جاریسی وآب زلال کبی بولاقلری مبزول عظیم اووه‌یه آیاق باصیله‌جغی یرده و تقریباً آلتی یوز مترو اوزون بر کوپریدر.

بوغازك آغزندن بطاقلغك منتهاسنه دگین ممتد بر کارگیر جسر یوز کوزدن زیاده اولوب کمرلرینك وسعتی عرضا و طولاً دورت متروden عبارتدر. کمرلر بیننده‌که دوبه‌لرینك عرضی بر ایله اوچ مترو آره‌سنده تخالف ایدییور. بو قدر اوزون اولدیغی حالده اوزرینك گنیشلگی بش متروdن زیاده دگلدر. شو جسر طویلك قریباً وسطنه دوشان اوفق جزیره اوزرنده مکمل بر ضبطیه قره غولخانه‌سی دخی واردر. اگیردیر اسپارته بوردور جهلرنده موجود دودانلر سکونت بولماز اشتهالر ایله یوتدقلری صولری دهشتلی صدالر ایله بو موقعده قوصوب قوجه اووه‌یی دریا حالنه گتورمشلردر. شو موقعه قرق گوز تعبیری یا قایناقلرك کثرتندن و یاخود جسر مذکور ایلك دفعه قیصه و قرق گوزلی یاپیلمسندن کنایه اولسه جائزدر.

بوغازك آغزی ایله کوپرینك مبدائی آره‌سنده‌که مسافهٔ قلیله‌یه شرقاً بش دقیقه اره‌لی دوز و بطاقلق بر موقعده اعصار سالفه‌دن قالمه کارگیر و منتظم بر بناء عظیم موجود و فقط متروك اولوب قاپوسنك اوستنده‌که برجلره مازغالره باقیلور ایسه اولوقتك دربند محافظلرینه مخصوص ابنیهٔ امیریه‌دن ایدوکی اگلاشلمقده‌در. قرق گوزدن انطالیه‌یه قدر عرضی آلتی ساعت طولی میلاسدن ایچ ایل طاغلرینه دگین هفته‌لرجه سوران بو جنت آسا صولی اووه سکنه‌دن بالکلیه خالی و هر طرفی حتی طاغلری وادیلری بیله ذکر اولندیغی اوزره کاملاً بیانی زیتون خروب و سائره‌در. کچی صغیر دوه رعییله طاغلرده طولاشان انطالیه یوروکلری آلتون آغاچلریله لبالب طولو شو بی نظیر اراضینك قدرینی تقدیرده عاجزدرلر. اسکان مهاجرین قومسیون عالیسنك نظر دقتنه عرض اولنور.

(انطالیه)

برغما ملکی ایکنجی اطالوس طرفندن بمفیلیا القدیم خلیجی اوزرینه قبل المیلاد بنا ایدیلان انطالیه اوچبیك ایکی یوز آلتمش سکز خانه‌لی و سکز بیك نفوسلی مکمل بر سنجاق مرکزیدر. ملحقاتی آلمالو علائیه آقسکی قاش نام‌لرنده درت قضا ایله طفور نواحی و بشیوز قرق طقوز قرایی شاملدر. سطح بحردن یتمش بش قدم مرتفع و غایت متین صورینك داخل و خارجنده آلتمش اوچ جوامع و مساجد شریفه بر

ملوی درگاهی اللی یدی مکتب و مدارس بر مکتب رشدی و براعدادی یدی روم و بر ارمنی کنیساسی و برده یهودی حوراسی اوچ حمام بوز اوتوز بر مخزن و خان التی یوز دکان واردر. مناسبات تجاریه‌سی ممالک محروسهٔ شاهانه‌دن مصر ایالتی ایله بیروت اطنه و جزائر بحر سفید ولایت جلیله‌لری کرید و قبریس اطه‌لری ایله‌در. اخراجاتی ذخائر یوڭ آفیون اخشاب ملح مواشی قطران شمع عسل خروب و کلیتلو یاغ ایله سختیان کوسله گون و خام جلوددر.

ادخالاتی صابون شکر قهوه اورغان تیمور چوخه چیت گبی شیئلره منحصر و دیگر اسکله‌لره باقیلنجه لله الحمد پك آزدر. بو محسنات ایسه سکنهٔ قطینه‌سنڭ افمشهٔ داخلیه‌یه رغبتلری ثمره‌سیدر. جناب حق ممالك وسیعهٔ عثمانیه‌نڭ اقسام سائره‌سنده متمکن و طنداشلرمزه‌ده انتباه احسان بیورسون.

خلفاء عباسیه‌دن هارون رشیدڭ زمان سلطنتلرینه مصادف یدی یوز طقسان ایکی سنهٔ میلادیه‌سنده و هجری یوز بتمشده قبضهٔ اسلامه دوشان بو مملکت اهل صلیب وقعهٔ معلونه‌سنده یعنی بعد المیلاد بیڭ یوز قرق یدیده کافی مدافعدن محروم بولنمغله فرانسه ملکی لویس سابع طرفندن ضبط و استیلا اولنمش ایدی. ریم پاپانڭ قیش قیشی ایله یوللرده سورونان قرال مرقوم نهایت مصرده اسیر اوله‌جغنی خیالنه کتوره‌میوب بوزوق دوزن عسکری ایله بورادن کمیلره بینه‌رك بحراً انطاکیه‌یه کچمش ایدی. فرانسزلر طرفندن تسخیر اولندیغی خبری قونیه‌یه عکس ایدر ایتمز درحال گوندریلان قوهٔ کافیه‌نڭ صولت شیرانه‌سیله بر قاچکون ایچنده استرداد قلنان بو قلعه‌نڭ دولت ابد مدت عثمانیه‌یه انتقالی امرای سلچوقیه بقایاسندن خضربك زماننده و هجرت نبویه‌نڭ یدنجی عصرنده‌در.

باشلوجه حاصلاتی خنطه شعیر سیسام و زیتون یاغی خروب شکر قامشی انواع لیمون دانه‌لری بیوك اعلا جنس نار و پورتقال ایله ممالك حاره و معتدله‌ده حصوله گلان هر درلو فواکه و سائره کلیتلو تره‌یاغی، مصنوعاتی منسوجات صوفیه حریریه قطینه ایله سختیان گون و کوسله‌در

شهرڭ شرقنده و خارج صورده واقع یگی قاپو جهتی اڭ معمور و لطیف محللرندندر. قلعه‌نڭ غربه دوشان شرامپولی کنارنده‌که بیوك چارشویه ناظر گوه مثال دیوارنده سلطان محمود عدلی حضرتلرینڭ طغرای غرای هما یونلرینڭ منقوش بولنمسنه باقیلور ایسه عهد قریبده تعمیر گوردیگی آڭلاشیلیور. بورایه جمعه ایرتسی گونی صباحلین یتشیوب پازار ایرتسی گونی بعد العصر ورود ایدن «انطونی» نامنده‌که

انکلیز و اپورینه بینه‌رك درسعادته متوجها حرکت اولندی. انطالیه‌دن کچدیکم صره‌ده نیشلی سلیمان افندی مرحوم تلغراف مدیری زکی بك مفتش طورخان بك متصرف معتبراندن عبدی بك ادارهٔ مخصوصه اجنته‌سی اشرافدن جمال بك مرحوم بر حیات ایدی.

اغنیاء محلیه مایس اواسطنده یایلالرده‌که چفتلکلرینه گوچوب ایلول غایه‌سنده عودت ایدییورلر عظیم. الجنه بسیراکلری زیللر ایله دونادوب اوك دوه‌سنك اوزرنده کوس و نقاره‌لر چالدیره‌رق صیفیه‌یه عزیمت و عودتلری پك سیرایدر.

تشرین ثانینك اوندن انتهاسنه دگین دوه کورشدیرمك مراقنی بو مملکتده گوردم

(ردوس)

غروبه بر ساعت قالەرق انطالیه لیمانندن حرکت ایدن واپور ادرسان برونی درت بچق ساعتده طولاشوب صالی گونی قوشلق وقتی ردوسه اولاشدی.

اهمیت موقعیه لطافت هوا و معموریت خصوصلرنجه جزائر بحرسفید ولایت جلیله‌سنه مربوط یگرمی درت اطه‌نك جمله‌سنه فائق اولان ردوس طولاً قرق عرضاً اون بش محیطاً یوز یگرمی میل اولوب نفس شهر بشبیك و عموم جزیره یگرمی بیك نفوسدر. معاویه بن ابو سفیانك شام والیلگی هنگامنده تسخیر اولنوب بر قاچ عصر صکره ظهور ایدن اهل صلیب اشقیاسی بقایاسندن شوالیه‌لرك استیلاسنه اوغرایان و بالآخره مفخر سلاطین آل عثمان قانونی سلطان سلیمان خان علیه الرحمة و الغفران حضرتلرینك عزم عالمگیرانه‌لری سایه‌سنده ملك اسلامه تکرار الحاق قلنان بو لطیف جزیره‌نك آناطولی ساحلی ایله اره‌سنده‌که بعدیت سکز میلدن عبارتدر. لیمون طورنج پورتقال موز و امثالی نافع اغاجلرك اورمان حالنه قویدیغی لطیف تپه‌جکلر اوزرلرینه مبنی عالی قصرلر جمیل المنظره کوشکلر ایله محاط قوم برونی نام ساحل دلفریب شهرك اك ممتاز تفرجگاهیدر. سایهٔ سطوتوایهٔ حضرت خلافتپناهیده بیوك طوپلر ایله تحکیم قلنان لیمانی اطه‌لر دگزنده طولاشمق ایچون تفریق و تعیین بیوریلان سفائن حربیهٔ عثمانیه‌نك مقر متینیدر. واپور چوق اکلنمدیکی ایچون بو گوزل مملکتده بر ساعتدن زیاده قالامدم.

(شیرا)

اسکی روملرك هرموپولیس دیدکلری شیرا الیوم یونان حکومتنه تابع و سیکلاد آطه‌لرینك اك جسیمی ایسه‌ده اراضیسی غیر منبت و سراپا طاشلقدر.

حاصلاتی بر درجه‌یه قدر اوزوم اینجیر و زیتوندن عبارت اولوب حنطه شعیر و امثالی حبوبات پك آز یتشمكده حتی جزیره‌نك احتیاجاتندن سكزده برینی ایله تأمین ایده‌مامكده‌در. سكنه‌سندن بعضیسی دگردن سونگر چیقارمق بالقجیلق وگیمجیلك یاپمق ایله اولمیه‌جك بر صورتده كچینه بیلیور ایسه‌ده اكثریسی ممالك شاهانه‌یه دوكوله‌رك بقاللق قهوه‌جیلك میخانه‌جیلك گبی مشاغله توسل ایله تأمین معیشته یول بولمقده‌در.

مصردن جلب ایدیلای شكر ایله راحت حلقومك اك مشهوری یاپیلان بو جزیره‌یه گزمك ایچون چیقدیغمده چوجقلرك تورقوس، تورقوس دیو آرقه‌مه دوشدكلرینی گوران پولیس بو تربیه‌سزلری چیل یاوروسی گبی طاغیتمشدر. شهرك لیمانی موقعی بنالری سوقاقلری چوق گوزل ایسه‌ده ورودمدن بر سنه اقدم وقوعبولان حركت ارضدن قسم اعظمی خراب اولمغله ییقیلان یرلرك اورته‌لغی قاپلایان انقاضی انسانه قسوت ویریبور ایدی.

تبعهٔ عثمانیه‌دن نقدر قانلی ایپسز اوغورسز سارق وار ایسه فراراً بو اطه‌یه طوپلانوب عمرلرینی سفالت و مسكنت ایچنده كچورمكده‌درلر. برلیلرینه بیله ایش ویه‌جك بولنمیان بو برگتسز اطه‌ده او مثللو سفهانك نه درجه آج وعریان یشادقلرینی تصریحه حاجت یوقدر. سویملی بر بایرك گوكسنه مبنی بو مملكتده ماء جاری وعیون بولنمدیغندن خانه یاپمق استیانلر لا اقل سكز آی یتیشه‌جك صویی استیعابه كافی محكم بر صهرنج یاپمینجه حكومتدن رخصت استحصال ایده‌میور.

(سیسام)

ازمیرك اللی میل جنوبنده واقع و آلتمش بیك نفوسلی طاشلق براطه اولوب دولت ابدمدت عثمانیه‌یه تابع امارتلرك اصغریدر. آنا طولی ساحلنده‌كه قوش اطه‌سی نام بندر ایله میانه‌سی تقریباً درت میلدر. اسكی یونانیلردن فیلسوف شهیر فیثاغورسك مسقط رأسی اولان بو لطیف جزیره‌نك هواسی صاغلام هر طرفی اوزوم اینجر زیتون و امثالی درخت میوه دار ایله مالا مال زیر زمیننده آلتون و گومش معدنلری مبزول ایسه‌ده اراضیسی طاشلق ایدوگی جهتله زراعتی همان یوق گبیدر. بیندیگم واپور مشهور اسكله‌سی و مركز امارت اولان واتی‌یه یتشدیگنده بر كون بر كیجه قالمسندن بالاستفاده خارجه چیقوب بر قاچ ساعت طولاشدم.

سكنه‌سنك كافه‌سی روم اولان بو جزیره سالف البیان شیراده نسبة اوجوزلق

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

و هر شیء بولدر. لیماننده دولتمزڭ بر قره‌غول سفینه‌سی ایله یدی سکز یلکن گمیسندن بشقه غلبه‌لك یوق ایدی انکلیز واپوری یکرمی درت ساعت قالدیغی حالده طقوز فوچی شرابدن بشقه حموله بولمامشدر ساقز ایله قالمنوس ومدللی ردوسڭ برکت ولطافتنده سائر اطه‌لر ایسه سیسامدن فرقسز وبتون سنکستان اولمغله اهمیت موقعیه و جیادت هوالرندن بشقه قاله آلنه‌جق مزیتلری یوقدر.

(ازمیر)

استانبولك درتیوز اوتوز کیلومترو جنوب غربیسنده وجبل باغوسڭ شمالنده واقع و میلاددن طقوز یوز سنه اقدم دنیایه کلان شاعر شهیر یونانی «هومیروس» ڭ مسقط رأسی بولنمسیله‌ده معروف بو بندر عظیم حرکت ارض حریق و حرب مثللو مصائب متنوعه یوزندن اون دفعه خرابه یوز طوتدیغی حالده ینه بر دنبره پارلایه‌رق الیوم ایکی یوز یکرمی بیڭ نفوسلی و اڭ معمور شهرلر عدادینه داخل اولمسی حضرت تجارتڭ کرامتنی اثباته کافیدر.

فریجیة الصغری ملکی «بیلوبس بن طنطال» طرفندن قبل المیلاد بیڭ اون تاریخنده بنا و تأسیس ایدیلان بو زنکین مملکتڭ خلیجی طولاً اللی عرضاً یکرمی کیلومترو اولوب جنوبی جبل میماس شرقی جبل باغوس شمالی جبل سیپلوس ایله محاطدر.

شماله مفتوح لیمانڭ غربنده «حمیدیه» استحکام عظیمی و شهرڭ آرقه‌سنده دوشان جبل باغوس اوزرنده یعنی جنوب شرقیده واقع مرتفع تپه‌یه مبنی قدیم قدیفه قلعه‌سی قربنده کذا مدافع جسیمه ایله مجهز متعدد استحکامات متینه موجود بولنمسی بو آباد تجارتگاهده نمایان عظمته بشقه‌جه بر مهابت بخش ایتمکده‌در. نام قدیمی «اسمیر» ایکن اسکی یونانیلر طرفندن «زمیرنی» یه چوریلوب اخیراً «ازمیر» دینلمکه باشلایان بو مرکز تجارتده اون آلتی مطبعه ایله السنهٔ مختلفه‌ده منتشر یومی و اسبوعی غزته‌لرڭ مقداری یکرمی‌یه یقین بولنمسی فروغ معارف نه درجه‌یه اولاشدیغنی کوستریر. لیمانه سنه‌ده بشیوز بیڭ طن سفائن اجنبیه اوغرایوب بوندن ایکی یوز اللی ملیون فرانقلق بیع و شرا حصوله کلدیکی رسومات اداره‌سنڭ دفتر رسمیسنده کمال مفتخرتله مشهودم اولمشدر.

ازمیر ایچون یالکز حصلات زراعیه‌سی یدییوز سکسان ایکی ملیون غروشی متجاوز آیدین اراضیٔ منبته‌سنڭ باشلوجه اسکله‌سیدر دیمکدن زیاده ثنا و صراحت اولنه‌ماز.

(قلعهٔ سلطانیه و گلیبولی)

عثمانلی طوپچیلری ایله قوهٔ بحریه‌سنه برر اردوگاه مهیب کسیلدکلری ایچون وضعیتلری هر موجده خوش گورینان بو ایکی شهر مهمك عسکری لیمانلرنده واپور چوق اگلنه‌مدیکندن خارجه چیقه‌میوب مناظر لطیفه‌لرینی قارشودن سوه‌سوه سیر ایتدم . سطوت اسلامیه‌دن صوك درجه اوردکلری ایچون اولانجه سیاست شیطانیه‌لرینی اضعافمزه حصر ایدن اعداء دینك تعبیر حسودانه‌سنجه «دنیانك اك بیوك استحکامی» اولان قلعهٔ سلطانیه لیماننده بر ساعت قدر طوردقدنصکره لنگرینی آلوب یوله دوشان واپور آرسلان اوگندن قویون گچر کبی متواضعانه سوزیله‌رك بوغازه صوقولدی . اطه‌لر دگزینه منصب آغزندن مرمریسك مبدائنه دگین طولی بش ساعت اولوب عرضی ایکی ایله سکز کیلومترو آره‌سنده تخالف ایدن بو محسود جهان بوغازك آسیا و آوروپا جهتلرنده‌که سواحلنی محیط طاغلره باییرلره تپه‌لره سراپا انشا بیوریلان استحکامات عظیمه مرمریسك باشلانغیجنده واقع گلیبولی لیماننه‌وارنجه‌یه قدر سوریبور . واپور اطه‌لر دگزینك منتهای شمالنه دوشان بوغجه اطه ایله تنه استحکاماتی اوگندن بالمرور بوغازه صوقولنجه آوروپا جهتنده - سد البحر - قوم قلعه - شاهین قلعه - آسیا طرفنده — کلید البحر — قلعهٔ سلطانیه — قلاع و استحکامات عظیمه‌لری و بونلرك آره‌سنده دخی سفائن حربیهٔ شاهانه لنگر انداز مهابت و باشقه‌جه بر سد سدید دها اولدقلری گورلمکه و شو سطوت قاهره اعدایه دهشت ، موحدینه مسرات بخش ایتمکه باشلایور . اعدایی لرزان ، اسلامی فرحان ایدن بو مدهش قلاع و استحکامات ایله آره‌لرنده یاتان کوه مثال زرهلیده موضوع مهیب و ممتاز طوپلری آرسلانلر کبی نعره آثار بیکلرجه طوپچیلری باکمال افتخار تماشا ایدرك ازمیردن حرکتمك ایکنجی گونی قوشلق وقتی مرکز معلای خلافتعظمایه اولاشمق سعادتنه مظهر و کامیاب اولدم . مجرد عزت دین وشرف موحدین اولان شوکت عثمانیه‌یی جناب حق الی نهایت الدوران بر قرار بیورسون آمین .

(درسعادت)

خالق لم یزل جهانی یراتدیغی صره‌ده زمینی زینتلندیرمك ایچون عرصهٔ جنتدن بر مقدارینی ید قدرتیله قالدیروب کره‌نك قلبی اولان استانبول موقعنه خاتم قاشی کبی قوندورمشدر . وضعیت دلفریبانه‌سی ارضك اقسام سائره‌سنه بکزه‌میان عظمت منظره‌سی عرشی خاطرلادان بو نقطهٔ لطیفه‌ده‌که روحپرورانه حلاوت نشانهٔ

جنت، جبادت هوا نمونهٔ فردوسدر. دنیانڭ دیگر یرلرنده مثلی مفقود صولرنده‌که فوائد ولذائذ آب کوثری، سکنه‌سنده مشهود فضائل وخلق جمیل ملکلری آکدیرییور.

شرقدن آسیا غربدن آوروپا جنوبدن بحر مرمره شمالدن قره دکز بوغازلرینی کوسوب سجده‌گاه اتخاذ ایدیندکلری بو مرکز معلاده باش باشه ویره‌رك خلافت اسلامیه‌نڭ تخت عالیبختنی تپه‌لری اوزرنده تعظیمکارانه طوتمقده‌درلر.

قدرتڭ اوزه‌نه‌رك خلق بیوردیغی بو ممتاز موقعڭ وضعیتنده‌که لسان حال «سرتاج افتخارم اولان اورنڭ عظمته شرف قدومیله قدسیتلندیران ظل یزدانینڭ احکام عادله‌سی سایه‌سنده بشریته سعادت کسیلان جهانڭ بر و بحرنده‌که منابع ثروت اعمارمه مختص و سزادر» مألنی پك و اضحانه افهام ایتمکده‌در.

رسمنی بحق اخذ ایتمکده فطوغرافجیلرڭ عاجز قالدیغی بو شهر شهیری لساناً تعریف قلماً تصویر امکان خارجنده اولوب نصل بر خارقه ایدوگنی آڭلامق مطلقا گورمگه متوقفدر. عتبهٔ فلکمرتبهٔ حضرت پادشاهی‌یه یوز سورمك اشتیاقیله رومادن درسعادته گلان سوریه‌لی متوفی پطرس افندی کوردیکی حقایقی بروجه آتی نظماً وصف ایلمشدر.

مذ جئت اسلامبول شمت محاسناً

دعت المحاسن کلهن الی ورا

فملوکها خیر الملوك و ربعها

خیر الربوع و اهلها خیر الوری

خلیجدن تماشاسنه طویه‌مدیغم بو دار السلطنته‌یه قوشلق وقتی ورود ایدن واپوردن چیقوب اشیالری حمیدیه جاده‌سی جوارنده واقع «ازمیر» اوتلنه براقدقدن صکره پدرمك امر وتنبیهی وجهله اولا فاتحه گیدوب جنتمکان سلطان محمد خان ثانی حضرتلرینڭ مرقد مبارکلرینی زیارتله روح پرفتوحلرندن استمدادده بولندم. بتون عثمانلیلرڭ معلومی عالمڭ ممدوحی اولان استانبولڭ لطافت و عظمتی حقنده تصریحاته گیریشمك زائددر.

سوری تربیعاً اون ایکی میلدن زیاده اولدیغی حالده شهرڭ آنجق بشده برینی احاطه ایده بیلمسی معارف و اوقاف نظارت جلیله‌لرینڭ دفاترنده سکز یوز یکرمی دورت جوامع و مساجد شریفه ایله یوز آلتمش دورت مدرسه بشیوز مکتب و یتمش بیڭ کتب معتبره‌یی حاوی قرق درت کتبخانهٔ عمومیه اوچیوز تکیه یوز یتمش بش حمام اوچیوز قرق درت خان، ارمنی روم یهودی و اجانبنڭ ذکور و اناثنه

مخصوص بر چوق دار التدریسلر و لا یعد مؤسسات خیریه و مبانیٔ عالیه بولنمسی معموریت و مهابتنڭ درجه‌سنی تعیین ایدر. الڭ اوفغی سائر محللرده‌کـه اولو جامعلر درجه‌سنده و فقط غایت مزین اولان مذکور المقدار معابد شریفه‌نڭ فوق الغایه اعظم و اشهری اون آلتی عدددر. مرقد مبارکلرینی زیارت شرف اشرفنه نائلیتله روحاً متلذذ و از هر جهت مستفید اولدیغم جنتمکان فاتح سلطان محمد خان حضرتلرینڭ جامع شریف بی نظیرنده صلاة ظهری ادادن صکره اوتله عودت و بعد الطعام سلطان احمد و آیا صوفیه جوامع شریفه‌لرینی زیارته کیتدم.

دردی اوچر متباقیسی ایکیشر شرفه‌لی غایت لطیف و عالی آلتی مناره‌سیله استانبولی تزیین ایدن سلطان احمد جامع شریفنڭ نورانیت و عظمتی آیا صوفیانڭ ارتفاع و وسعتی محیر العقولدر. آیا صوفیا جامع شریفنڭ شادروان ایله تربه‌لر آره‌سنده‌که میدانه ناظر یان قاپوسندن کیرر ایکن صاغ طرفه دوشان مرمر عموده «لتفتحن القسطنطينية فلنعم الامير اميرها ولنعم الجيش ذلك الجيش» حدیث شریفنی محرر و منقوش کورینجه کوزلرمدن بلا اختیار یاش بوشاندی. شو مدح جلیل نبویه‌یه مظهر بیورلمسیله مسعود و بختیار فاتح جنتمکانڭ تربهٔ منوره‌لرنده یاپدیغم دعا و استمداد بارگاه احدیتده قبول بیورلدیغنه شبهه‌م قالمدی. حتی بر هفته سورمکسزین نتیجهٔ خیریه‌سی ظهور ایتمشدر.

مفخر کائنات علیه اکمل التحیاة افندمزڭ مدح سنیهٔ نبویه‌لرینه مظهر دوشمسی ولایتنه نشان واضح حضرت فاتحڭ امداد روحانیسی سایه‌سنده هر درلو تسهیلاته نائل و مسرور الفواد اولدم. رحمت الله علیه رحمة واسعة. فصل شتانڭ تقربنه مبنی سیاست عالم کبی بر قرارده طورمیوب رنکدن رنکه کیران هوا ورودمڭ ایکنجی کونی بردنبره تبدل ایتمکله صوبه و منغال باشلرینڭ صفاسی کلستان کیفلرینی صولده صفر براقمش ایدی. فاتح میداننڭ چوره‌کجی قاپوسی جهتنده‌کـه صره قهوه‌لرینه «کلدی قاسم کیتدی یازڭ صفاسی» یولنده حزن آور منظومه‌لر شتادن شکایتی مشعر سوسلی لوحه‌لر تعلیق اولنمغه باشلادی. فاتح سمتنڭ حسب الجورایه بو قهوه‌لره طوپلانان شیق بکلری دخی یاپدقلری هوائی مکالمه‌لر آره‌سنده یاز الدن کیتدی دیو اسفلنمکده بعضیلریده صیف اکلنجه‌لری یورغونلقدر بن شتایی سورم یوللو موسم برفدن ممنونیت کوسترمکده و یکدیکرلرینه قارشو دلائل سردیله اقناعه چالیشمقده ایدیلر.

قبل العصر بو قهوه‌لره کلوب بر ساعت آرام معتادم ایدوکندن قهوه‌جینڭ

قدملی مشتریسی او سوز ابەسی بکلر ایله کوز آشـنالغی حاصل اولمغله ایچلرندن بریسی فقیره باقەرق «فصول اربعەدن قنغیسنی سورسگز؟» سوألندە بولندی.

«هر موسمڭ گندینه گوره بر لطافتی بر صفاسی واردر. قدرتڭ بخش ایتدیگی نعمتلردن روحڭ لذت آلمسی صحت وجود ایله سـلامت فکره وابستەدر» جوابنی ویرمکده مضطر قالوب هویتلرینی بیلمدیکم بو حوبپالرڭ طوپلاندقلری قهوەیه بر دها اوغرامدم. اون بشگوندنبرو قیش باصدیغنی کوستران هوا ینه تبدله اوغرایوب بردنبره ایصندی. اورتەلق عادتا ربیع حالنی آلدی. طبیعتڭ شو مساعدەسندن روحا مستفید اولمق استیان همشهریلردن بعض ذوات ایله علمدار جناب نبوی ابا ایوب انصاری رضی الله عنه حضرتلرینڭ مرقد مبارکلرینی زیارت و جمعه نمازینی دخی ادا ایچون بحراً ایوبه گیتدك. عودتمزده ماشیاً ادرنه قپوسـنه گلوب ترامواییه راکبا سمتمزه گچدك. صغرسنندن برو تجارتله درسعادتده بولنان همشـهریلرڭ براً عودتنه خواهش کوسترملری بویله مساعد هوالرده سور خارجنڭ اکلنجەلی اولدیغنی بیلدگلرندن ایلرو گلدیکی مشهوداتمله ثابت اولدی. اهالینڭ متدین و ممتاز صنفی فاتحه خوان اولمق ایچون ظاهری سروی آغاجلریله سوسلندیریلان بیوك قبرستانه یاییلمشلر ایدی. سرخوش و کلخان بگی طاقمی اکری قاپو ایله طوپ قاپو ارەسندەکه گنیش شـرامپولڭ قوبی یشیل چمنلری اوزرینه و یکدیگرلرندن غایت ارەلی اولەرق یریر اوطوروب اره صره جیبلرندن چیقاردقلری پاصلی شیشەلردەکه قوقمش مسکراتی کمال اشتها ایله صورمقده ایدیلر. هر طرفدن عکس ایدن نعرەلر هی‌هی‌لر او لطیف صحرانڭ حالت سکونیسـندەکه روحپرورلکی بوزمش ایدی. اخلاقلرینڭ ضدینه سسلری غایت گوزل اولان بولایقلحون کروهنڭ پاپاغان کبی بللەیوب سویلدکلری موده شرقیلر

سیسلندی هوا طرف چمنزاره نم آلدی
بلبل یوادن اوچدی گلستانه غم آلدی
باغلر بوزولوب بزم وفا شکلنه گیردی
گلزار محبتده ینه شنلك آرالدی

گفتەسیله بوکا مثال وموسمه موافق لطیف المآل منظومەلر ایدی. شرامپولڭ طوپقپویه یقین قسمنه طوپلانان بر طاقم عیاشی ارمنیلر دخی گندیلرینه مخصوص شیوه ایله:

بر کون سکا البته ایدر و اصل جانان
بو آه سـحرگاه ایله بو حال پریشان

باق بلبله صبر ایله گوگل ایلمه افغان
هنگام گله نوش میه شونده نه قالدی

نغماتنی و پولیسلزمزك اولصره‌ده چاقه‌مدقلری رموزاتی عیوقه چیقاریورلر ایدی. تربیهٔ ملیمزه مزجی غیر قابل و وجهاً من الوجوه مغایر عقل و حکمت اولان شو سفاهتلر دائمی ایسه وای باشمزه ملاحظه‌لریله ادرنه قپوسنه یتشدك. سورك شمالنه دوشان بو دهشتلی قپویه یقین لطیف بر قلبه ایله دورونده شوخ مشرب بر قیر قهوه‌جیسی وار ایدی. مرقومك درحال کتوردیکی چوروك اسکمله‌لره اوطوروب برر نارگیله و قهوه ایچدکدنصکره ترامواید بینه‌رك بایزید میداننه بلامزاحم اولاشدق.

(پوسته و تلغراف نظارتنك احوالی)

استحصال مأموریت ایچون درسعادته گلدیکمده ناظر درایت و زکاوتی غیر منکر عزت بك معاون ایسه زهد و تقواسی مسلم حسن عالی بك مرحوملر ایدی. ناظر عزت بك مرحومه توظیفم ایچون استدعا تقدیم ایتدیکم صره‌ده کیمسه‌یه یوز ویرمیان مرحوم مشار الیه حضورینه قبول ایله بشی دقیقه استجوابدن صکره ترجمهٔ حالکی و یرده منحل بر یره کونده‌رلم نوازشنی دریغ بیورمیوب گوگلمی آلدی. امتحان ایچون اولا مخابره‌یه بعده فن قلمنه و سائر اقلامه گوندرلدم. بو معامله‌لرك ختامنده سجل قلمنه محول استدعائی مستصحباً یکی جامع شریف قربنده‌که بیوك پوسته خانه‌یه کیتدم نردبان باشنده تصادف ایتدیکم اوطه‌جیلردن بریسی سجل قلمنی کوسترمك مروتنده بولندی. ایچرویه کیردم. اطرافه دقتله باقینجه سلطان مصطفی خامس دورنده‌که مستخدمین مزارلرندن قالقوب بو قلمه طوپلاندیلر ظن ایتدم. دولتمز ملل متمدنه‌نك پوسته اتحادینه دخی داخل و زمانك الجائته توفیقاً دائما مترقی بولندیغی جهتله بهرسنه تجدد و تکمل ایدن اصول و قواعدی رؤیتده عاجز نقدر کهنه مأمور وار ایسه زوالی نظارت ترحماً آچیغه چیقاره‌میوب فکراً و جسماً سریع مأمورلره محتاج وظائفدن قالدیردیغی یادگارلری بو قلمه طولدیرمشدر. مزی اك باشده بولنمسی قلمك ممیزی اولدیغنی افهام ایدن اسمر چهره‌لی اوزون بویلی ایری کمیکلی تقریباً اللی یاشلرنده قوری و غایت گوده‌زه بر ذات اوگنده‌که مزین جلدلی دفتری الی ایله یازوب برونی ایله بوزیبور و بر طرفدن دخی مصال سویلیور ایدی. « بوراسی حکایه یری دگل رسمی محلدر، امور تحریریه حماللغه بگزه‌مز، کوریورسکزکه فکراً مشغولز، الله عشقنه لقلاقیاتی براق، دیردیریاتکی

هم مشربکله بشقه برده یاب »، دیو بابالغی اسکاته جسارت ایده‌میان معیتی بییق آلتندن گوله‌رك براى خاطر دیکلیور و هر سطرده بر قاچ دفعه یاپدقلری سهویاتی یالایه یالایه دفترلری بنك بنك قره‌لیور ایدیلر.

« طمروقجی باشی افترایه اوغرایوپده آچیغه چیقاریلدیغی وقت آغا قپوسنه گیدرك سکبان باشی‌یه تقدیم ایتدیکی بر چفت گموشلی قوبور پك مقبوله گچدیکی ایچون مأموریتنی بر قاچ گون ایچنده تکرار یقالایه‌رق دشمانلرینی چاتلاتمشدر شمدی بویله عقللی آدملر نره‌ده هی گیدی زمانلر هی ! » یوللو معهود طرفندن معلومات فروشلره مخصوص بر غرور ایله یاپیلان سفسطه‌لرك آردی اره‌سی کسیلمدیکندن المده‌که اوراقی آلوپده معامله یاپملری ساعتلوجه سوردی. قوۀ تمییزیه‌دن محروم مزعج ممیزڭ طاقیندیغی کهنه گوزلکده‌که جاملردن بریسنڭ یره دوشمسی امدادمه یتشدی. بو گه‌وه‌زه‌نڭ فکری حکایه گولکدن تعمیرجیلکه انتقال ایتدیکی صره‌ده شکر معناسنه گنیشجه نفس آلان معیتندن بریسی یدمده‌که اوراقی آلوب معامله یاپمغه موفق اوله بیلدی. اسمی ظنم مصطفی افندی اولان بو تیمار خانه قاچقینی ممیزڭ رفقاسی غایت ساکن آدملردر.

بلا فاصله جاری بر طاقم باش آغریسی لاقلرڭ هر جمله‌سنده « فکرم سنده‌در » مألنی اشراب ایدن اوت، اوت، کلمۀ تصدیقیه‌سنی تمادی ایتدردکلری اثناده بر « أوت » اکسیك سویلنور ایسه « اشیده بیلدیگزمی افندم ؟ » سوألنی باصدیران او قائل لا یعقله قارشو زواللیلر چقال گبی بر آغیزدن « اوت ! » دیو باغریشمغه و بو کلمه‌یی دوامه مجبور أولیورلر ایدی. سجل قلمنڭ اولوقتکی گولنج احوالی الآن خاطرمدن گیتمز. المدن معامله‌لی عرضحالی الآن ذات ترجمۀ حالی تنظیم ایچون بری مطبوع دیگری مسوده‌لك ایکی طباق کاغد ویروب بو سواللرڭ جوابلرینی اولا عادی ورقه‌یه یازده بعده مطبوع ورقڭ اجوبه ستونلرینه گچور دیدیکی، شهادتنامه و امثالی اوراقلری‌ده صورتلرینی چیقارمق اوزره ارقداشلرینه طاغتدیغی صره‌ده گوزلك تعمیرینی اکمال ایدن ممیز افندی سرتجه بر انفیه چکدکدن صکره توکنمز سوزلرینی او عمر تورپوسی نقراتنی دها مفصل بردن طوتدیرمسونمی ! ساعتلرجه بکلدیکم حالده ینه ایش گوردیره‌میه‌جکمی آڭلاینجه بشریتدن چیقوب « فسبحان الله » جمله‌سنی جهراً سویلمش بولندم.

مجبوراً یاپدیغم شو اظهار حدت، حکایه‌سنی تعطیله اوغراتمسندن طولایی جانی صیقیلان سفسطه‌جی ممیز چورك گوزلکنی ایکی الیله طوته‌رق پس چهره بر

وضعیتله «نه سویلییورسکز؟» دینجه «رفقاکزك سویله‌یه‌مدکلری عثابی یاپیورم الله عشقنه انصافه گل بوراسی رسمی محلدر لزومسز حکایه‌لری گولنج مصاللری صرف ایتمك ایچون بنی ساعتلرجه بکلتدك سرایدن تبدیل بر ذات کلوبده شو مسخره‌لغی گورسه حالکز نه‌یه منجر اولور اوراقجینك اوراغنی صاقلایانلردن اولدیغکی بیلمدکلری ایچون سنی بو قلمه ضابط نصب ایتمشلر اخشاملره قدر توکنمیان عجوزه حکایه‌لری ندر هر کسك باشی آنانك طوز قباغی دگل بیهوده گچن ساعتلرك سنجه اهمیتی یوق ایسه اصحاب مراجعتك بعض دقیقه‌لری بر سنه‌یه معادل اولدیغنی بیلملیسکز بنی صاوده فائده‌سز سوزلریکی مصاللریکی سنه‌لرجه صرف ایت اگرجه صوصماز ایسه‌ك تخته‌سزلغکی ناظر بکه حتی راست گلانه حرفیاً آکلادیرم» یوللو چیقیشنجه له‌الحمد سسنی کسدی. مأموریته هنوز هوسلندیکم جهتله مفصل اولمیان ترجمهٔ حالی درحال یولنه قویدم. ابراز ایتدیکم اوراق مثبته صورتلرینه یاپیشدیرلمق اوزره مختلف الجنس بر چوق تمغا پولنه لزوم گورلدی. اوزرمده‌که پاره‌نك عدم کفایه‌سی، ایشی فردایه براقسم ممیز افندینك توکنمز مصاللرینی تکرار ایشتمك باشی آغریسنه اوغرامق ملاحظه‌سی، اوراقلرك چوغنی طی ایتدیردی. حتی من جهت الاب امام زین العابدین رضی الله عنه افندمز حضرتلرینك نسل پاکنه نسبت قویهٔ فقیرا نه‌مه دائر اولان اوراقیده مع التأسف چیقاروب معروف هیچ بر نسله نسبتم یوقدر قیدیله بو صعوبتی کچشدیرمش یعنی ایشی ایرته‌یه براقمقدن قورتارمش ایدم. سجل قلمنجه‌ده معاملهٔ رسمیه‌سی ختام بولان استدعا انتخاب قومیسیونه حواله بیورلدی. اولوقت نظارتده رحیم شفیق قدرشناس و دگرلی آدملر اکسیك اولمدیغندن حواله تاریخندن جزئی بر مدت صکره یوزانطی مرکزی مأمورلغنی تکلیفده بولندیلر. بو اثناده پدرمك خسته‌لغنی خبر آلدیغم جهتله بر ساعت اقدم اگیردیره یتیشوب یوزینی گورمك اشتیاقیله یوزانطی نصل محل اولدیغنی بیله تحقیق ایتمکسزین متوکلاً علی الله قبولده مضطر قالمش ایدم. امر رسمی‌یی آلدیغم زمان برای تشکر ناظر عزت بگی اتکلدیکم صره‌ده مشار الیه «بن ایلك دفعه ایکی یوز اللی غروش ایله توظیف اولنمش ایدم سایهٔ شاهانه‌ده شمدی ناظرم سن اوچیوز سکسان غروشله تعیین قلندك صداقتله چالیش انشاء الله مکافات و ترقی گوریرسك» نصایحنده بولنمش ایدی. مرحوم مشار الیهك مولا قبرینی جنت ایتسون.

درسعادتده بولندیغم مدت ظرفنده دیوان حرب بحریه سرمستنطقی غزتلو راشد بك افندی حضرتلرندن گوردیکم التفات، انسانیت پدرانه شفقت اونودیلور لطفلردن

دگلدر. زهد و تقواسی ایله علم و عرفانده اصلا دیه‌جك اولمیان بو نجیب و محترم ذاتك الی الابد منتداری‌یم.

(درسعادتدن مسرورا عودت)

مأموریت امر رسمیسنی آلدیغم گون تصادف ایدن ادارهٔ مخصوصه‌نك آرسلان واپوریله ازمیره بعده شمندوفره بینه‌رك آیدین اوزری سرای کویه کلدم. خط هنوز ایلرولەیه‌مامش اولدیغی جهتله بورادن درحال بر حیوان کرالیوب گمشن، و بوردور، گوللری کنارندن گچن صاری قواق طریقی ایله ایکی گونده اسپارته‌یه اولاشدم. بوراده تصادف ایتدیگم همشهریلردن پدرمك احوال صحیه‌سنه دائر معلومات آلمق ایستدم ایسه‌ده هیچ بریسنك حقیقتی سویلمیشی آرامی بسبتون آلدی. وقت ضایع ایتمکسزینی ساعتنجه طوتدیغم عربه‌یه بینه‌رك وطن عزیزم اولان اگیردیره بعد العصر یتشمك سعادتنه نائل اولدم ایسه‌ده سوگیلی پدرم یتمش گون مقدم رحمت حقه گیتمکله حسرتکشی بولندیغم دیدارینی گورمك وا اسفا که نصیب اولمدی. غایت سوزشلی بر ماتم خانه کسیلان منزلمزده بر قاچگون قالدقدنصکره کذا اسپارته و آغلاسون اوزری انطالیه‌یه اینه‌رك یونان باندیره‌لی بر واپور ایله بحرا مرسینه بورادن دخی شمندوفرله طرسوسه گچوب ایکنجی گونی کیرالادیغم حیوانه راکبا مزار اولوق، صاری شیخ، گولك بوغازی، تکیر یایلاسی طریقیله محل مأموریتم اولان پوزانطی‌یه اولاشدم.

(آیدین)

خداوندگار ولایتنه ملحق کوتاهیه و قره حصار صاحب سنجاقلری داخلنده‌که طاغلردن نبعان ایدوب دگیزلی اراضیسنی طولاشه‌رق چوروك صو، آق صو ایله چینه، باناز، کوبل، چایلرینی اخذ ایلدکدنصکره اطه‌لر دگیزینه دوکیلان بیوك مندرس ایرماغنك شمال ساحلنه بش کیلومترو اره‌لی قلیل الارتفاع بر طاغك اتکنه مبنی آیدین ازمیرك یوز اون بش کیلومترو جنوب شرقیسنده واقع قرق بیك نفوسلی زنگین بر شهردر.

سلطان علاء الدین کیقبادك ارتحالندن صکره تفرد ایدن آیدین بگك اسمی ایله مسمی بو مملکتدن مرورم اوچیوز اوچ سنه‌سی مایس اواسطنده ایدی. بو اثناده حکمفرما قوراقلق قوهٔ انباتیه‌سی مسلم جهان اولان آیدین اووه‌سنی یانغین یرینه

دوندرمکله هر طرف خضرات و لطافتدن زراع مسرت و نشئه‌دن کلیاً محروم و مغموم ایدی.

شمندوفر کنزرگاهنده مسکون کویلیلر بش سانتیم یوکسلدکدنصکره قورییان اکینلری اوراق ایله بیچمك قابل اولمدیغی ایچون ال ایله یولمقده ایدیلر. یدی یاشنه هنوز آیاق باصان صبیانڭ دخی ابوینی ایله برابر بو صورتله اوغراشدقلرینی گونشڭ التنده یاندقلرینی او حزن آور حاللرینی گورنجه گوزلرمدن بلا اختیار یاشن دوکولدی.

غیرت، متانت، قناعت، توکل و تسلیمیت کبی نیچه خصائل حسنه‌یه مالك و از هر جهت ممدوح زراعی جناب حق مرحمت بیورسونده بو مثللو آفاتی تکرر ایتدیرمسون. قوراقلقدن یالکز بنی بشر دکل بهائم و حتی جماداتده متأثر. عالمی احیا ایدن نصلکه باران، هم جنسنی گولدیرانده بو غیور انسانلردر. جنتلمنلکه طرفدار ظاهر پرستانڭ اعتقادات باطله‌لرنجه، کأنه مزیتلری، شهرلرده شیقلق کوسترمکدن وعادی گیملە گزان او نافع قیر خلقنی بکنمیه‌رك مغرورانه یشامقدن عبارت بعض وقوفسز، دکرسز، خودبین، عاطل زوزکارڭ محقور ظن ایتدکلری اهل قرا ارزاق عالمی تهیه و تودیعه واسطه اولدقلری ایچون ید قدرت پایه‌سنه مالك و معناً جمله‌یه فائقدرلر. شمندوفردن اینمیه‌رك قارشودن تماشا ایتدیکم آیدین شهرینڭ مفردات احوالنی تحقیق و تحریر ایده‌مدم. ازمیر، صاروخان، آیدین، منتشا دڭیزلی، ناملرنده درت سنجاق و اوتوز بش قضا ایله اللی ناحیه‌یی و ایکی بیڭ یدییوز سکسان یدی قرایی شامل اولوب وسعتی تربیعاً اللی بر بیڭ آلتی یوز سکسان یدی کیلومترویه سکنه‌سی بر ملیون ایکی یوز اللی بر بیڭ آلتی یوز کسور نفوسه بالغ برکتلی بر احاطهٔ عظیم، عنوانی ایله آڭیلمسنی دقت ایدنلره نصل بر شهر ایدوکنی آڭلاتمق ایچون یالکز «آیدین» سوزی کافیدر ظن ایدرم. «آیدین» لسان فارسیده‌که «روشن» سوزینڭ ترکچه‌سیدر. دیده‌لر روشن یرینه آچیق ترکجه‌ده گوزلرڭ آیدین دینلدیگی کبی.

بو مملکته اولجه اطلاق اولنان «گوزل حصار» اسمنڭ عنوان حاضره چورلمسنه بادی ذات دنیایه کلدیگی صره‌ده «گوزلرڭ آیدین بر اوغلڭ اولدی» تبشیرینی آلمسی اوزرینه خرم پدری طرفندن «آیدین» بك دیو آدلانمسیده متحملدر. ظلمتڭ ضدی اولان شو گوزل آد عربستانڭ محرق چوللرنده سویلانیلان ضیا اسمنڭ دیلیمزده موجود قارشولغی ایکن عدم رغبته سبب نه ایدوگی آڭلاشیله‌میور. قوم

نجیب عربك لسان عذب البیاننه نه قدر محبت ایدر ایسه‌ك دیلیمزیده اونسبتده سومكلگمز لازمدر. زیرا سودیگمزی آڭلادوبده سویلمك و سودیرمك دخی آنجق دیل ایله اولور. بو امر اهمی دوشونه‌رك تصفیهٔ لسانه چالیشه‌جغمز یرده بالعكس بویله قارشدیروب اساسی آزالتمغه اونوتمغه یوغالتمغه چبالایورز. نقدر غفلت!

(مرسین)

بو مملكتك مبنی بولندیغی محل تقریباً اوتوز سنه اقدم سكنه‌دن خالی بر اراضی ایكن حبوبات تاجرلرندن مرسین اسمنده قیصریه‌لی بر روم اوفق بر مغازه یاپدیرمسنی متعاقب فلاحین دخی فوج فوج طوپلانمغه قلبه‌لر انشاسنه باشلامشلردر.

ایكی سنه ظرفنده جسیم بر قریه هیئتنه گیره‌رك ناحیه مركزی یاپیلدیغی صره‌ده بحریونه الزم قرانتنه فنار و لیمان اداره‌لری دخی تشكیل ایدلمسی اوزرینه واپورلر صیق اوغرامغه باشلامه‌سیله اهمیت موقعیه و تجاریه‌سی آرتدقچه آرتمش و آز زمان ایچنده اغنیا و ارباب بیع وشرایه مركز كسیلمشدر. دولتلو عابدین پاشا حضرتلری اطنه والیسی بولندقلری صره‌ده طرسوس اوزری تمدید قلنان شمندوفر خطنك اكمالنده قضا و بر قاچ سنه صكره‌ده لوا صره‌سنه گیرمشدر.

قونیه، انقره، سیواس احاطه‌لرینك برلشدكلری مواقعه دوشان لوا و قضالر ایله فیض و بركتی بی نظر اطنه اووه‌سنك بندر مخصوصی بولنمغه اسكله‌سی ایشلك تجارتی واسعدر. موقعی غایت لطیف، سوقاقلری منتظم، مبانی و منازلی مكمل و معمور ایسه‌ده آب هواسی آغیر لیمانی آچیق و تهلكه‌لیدر. كافهٔ ملل و اقوامی تحت تحكمنده چالیشدیران تجارت پرمیمنتك بخش ایتدیگی شرف و ثروت سایه‌سنده یاریم عصرده میدانه گله‌رك معیتنه آلدیغی بر قاچیبك سنه‌لك طرسوس قضاسیله برابر اوچ نواحی و ایكی یوز آلتمش طقوز قراپی شامل، فیض بركتی، آقار صویی، باغ و بستانی مبزول، بیع و شراسی كبی گون بگون توسعده اولوب شمدیلك طقوز بیڭ نفوسلی مختصر و سویملی بر قصبه‌در. لیمون، تورونج، نار، اوزوم، آرمود، الما، و فواكه سائره و اعلا جنس قاون، قارپوز، و هر درلو سبزوات كثرتله حصوله گلمكده‌در زردالی جنسندن اولوب محلنده شكر پاره نامی ویریلان لطیف میوه‌نك مثلنی جهانك هیچ بر یرندن گوره‌مدم.

غایت رایحه‌لی و لذید شیره‌نك گوره‌كجه انجمادندن عبارت پوصه‌سز داخلنه گومولان اوفق چكردگنده‌كه مغز طاتلی قابوغی نازك دانه‌سی گوگرجین یمورطه‌سندن بیوكدر.

شاعر شهیر ضیا پاشا مرحوم اطنه والیسی ایکن قصبه‌نڭ شرفلنمسی فکرینه مستنداً گندی نامنه یاپدیردیغی نوا صول اوتل وغازینولر عالی بنالرندن معدوددر. لیمانه طلوع شمسدن اقدم یتیشان واپوردن وقتلی چیقدیغم جهتله صباح ترنینی قاچیرمیوب همان طرسوسه آتلادم.

(طرسوس)

حواریوندن پاولسڭ مسقط رأسی اولدیغی ایچون نصارانڭ مقدس طانیدقلری طرسوس تاریخجه مشهور پك قدیم شهرلردندر.

«سارداناپال» نام ذات طرفندن قبل المیلاد بر چوق عصر اقدم بنا اولندیغی مروی بو مملکت فنیکه‌لیلردن آثوریلره کیخسرو دورنده ایرانیلره انتقال ایتمش و اسکندر کبیرڭ استیلاسندن صکره تأسیس قلنان مدرسهٔ فلسفیه اوزرینه بردنبره پارلایوب تجارت و معارفجه آتنه و اسکندریه شهرلرینی باصدیرمش ایدی.

ماکدونیالیلردن رومالیلره اله دوشوب هارون رشیدڭ عهد خلافتلرنده ضمیمهٔ ممالك اسلامیه قلندیغی زمان دخی غایت مترقی و بر چوق فحول علمانڭ منشأ ومقری بولنمقله ممتاز ایدی. معهود اهل صلیب اشقیاسنڭ دست شآمت ملعونانه‌لریله آثار عمرانی امحا قلنان بو بدبخت شهر بالآخره اوفق بر حکومت نصرانیه‌یه مرکز یاپیلمش واره‌سی چوق سورمکسزین مصر ممالك ترکمانیه‌سی طرفندن ضبط اولنوب رمضان اوغلی نسلنڭ انقراضنی متعاقب دولت ابدمدت عثمانیه‌یه انتقال ایتمشدر. ملت نصارانڭ تیغ تعصبیله زیر و زبر ایدیلان طرسوس قدیم خرابه‌سی اوستنده مغمومانه ماتم ساز شو آجیقلی مملکتڭ هواسی چوقور اووه‌ده موجود شهر و قصبه‌لره نسبةً لطیف ایسه‌ده صویی غایت آغیردر. کنارندن گچن جیحان و نام قدیمی «کیدنوس» نهرینڭ مجراسنه قوریلان اخشاب طولابلر غریب ایگیلتیلر ایله گندی گندینه دونه‌رك درت طرفی قاپلایان باغچه‌لری بلا مزاحم سقی ایتدکلری جهتله شهر لیمون پورتقال طورنج نار و هر دورلو درخت میوه دار و بساتینه غرق اولمشدر. ایرانیلرڭ تبریزی تعبیر ایتدکلری سرو‌یه شبیه آق قواقلر سویملی

«حواریوندن پاولس»
قدیم بر قبردن چیقان تونج لوحه اوزرینه
منقوش رسمڭ عینیدر.

هامتلرینی سمایه اوزانه‌رق باغجه‌لر ایله شهری قلعه کبی چویرمشلردر . سوقاقلری طار و بو کونتیلی ایسه‌ده هر کوشه‌ده آقار صو ، واسع میدان ، مأوای عندلیب حدیقه و کلستان موجود اولمغله غم آور دکلدر .

داقیانوسـك بنا کرده‌سی اولان سورك بعض یرلری باقی ایسه‌ده اسکندرك استیلاسندن صکره ماکدونیالیلر ، عربلر طرفلرندن علاوه و توسیع قلنان طیش قلعه‌نك یالکز تمللری ایله تارلالر ایچنده منفرداً دیکیلی اوفق بر دیواری قالمشدر .

شهرك جنوب کوشه‌سنه متصل بر موقع دلکشاده لطیف شلال حاصل ایدرك یدی کیلومترو اشاغیده دریایه قاریشان جیحان نهرندن جدول ایله آلنوب پاشا دکرمنلرینی دوندردکدن صکره اکثر محلاتك درونندن کچن جسیم صو دخی اسکی سرای میداننده باغجه‌لر آره‌سنه صوقوله‌رق او واسع کلستانی اروا و احیا ایتمکده‌در .

مذکور شلال قصبه‌دن بش دقیقه‌دن آره‌لی و زمرد کبی یشیل بساتین و باغجه‌لر اورته‌سنده اولدیغی حالده اوراده‌که مفرح قهوه‌لره غازینولره سرخوش طاقمندن باشقه کیمسه‌نك کیتمیشی شهرك هر طرفی آقار صو و آغاجلر ایله مالا مال لطافتجه یکدیکرینه فائق و اکلنجه‌لی اولمسندندر . طرسوسده بولندیغم صره‌ده اغنیادن عوانیه‌نك همتیله نهر مذکور اوزرینه مکمل بر ایپلك فابریقه‌سی یاپدیرلمش ایدی .
شهرك وسطنه دوشان اولو جامعده حضرت دانیال علیه السلامك مقام مبارکلری بولندیغی کبی معابد اسلامیه‌نك اك لطیفلرندن معدود جامع نورده دخی شیث علیه السلامك مقام منورلریله خلفاء عباسیه‌دن مأمون بن هارونك قبری و اوفق بر تپه‌یی محیط ایچ قلعه‌نك اسکی جامع شریف قربنده‌که قاپوسنده مشاهیر مجاهدیندن حسن فلاح حضرتلرینك تربه‌لری واردر .

حکایه‌لرده مشهور شاه مارانك ذبح ایدلدیکی محل دانیال علیه السلامك مقاملری جوارنده‌که اسکی حمامده‌در . یقانمق ایچون مذکور حمامه کیتدیکمده شماله دوشان حلوتك قورنه‌یه یقین مرمری اوزرنده مشهود ثابت قانی شاه مارانك اساله ایدیلان خونیدر دیو کوستردیلر . قرآن مجیدده سورهٔ مخصوصه ایله احواللری تصریح بیوریلان اصحاب کهفك نوم مدیده طالدقلری غار شهرك شمال غربیسنده و اون کیلومترو بعدنده واقع و تقریباً بیك اوچیوز قدم مرتفع مدور بر جبلك اتکنده‌در . فیض و برکتنه ، موقعنك لطافتنه دیه‌جك اولمیان طرسوس اطنه ایله مرسین آره‌سنده و منبت چوقور اووه‌نك وسطنده ، آناطولینك باب مهمی صاییلان مشهور کولك بوغازینك کذرکاهنده بولنمغله شرق و غرب یولجیلرینك یکانه اوغراغیدر .

بیتك وادیلرنده، واسع اورمانلی برکتلی يايلالرنده مسکون طاغ کویلیلرینك دخی کراسته یاغ یوڭ اغنام و امثالی محصولات طبیعیه‌یی مستصحباً دوکولدکلری ومحصولات صناعیه‌دن هر درلو حوایجی مبایعه و تدارك ایلدکلری پازارنده اخذ واعطا فوق المطلوب ایشلـکدر. اسکله‌یه یقین و شمندوفر ایله مربوط بولندیغی ایچون محصولی غایت سوروملی اولمغله برکت فوق العاده‌نڭ تنزیل فیأته تأثیری یوقدر. هرشئ اطنه‌یه نسبة بره بر فرقلیدر.

نفوسی اوتوز بیڭ تخمین ایدیلیور. مبنی بولندیغی محلڭ هر نره‌سی قازلسه ایکی بوی اشاغیدن عصر اخیر سنگتراشلرینه مشق اولاجق قبارتمه چیچکلی مرمر ستونلر نقشلی طاشلر چیقیور. شو حالی گوران عوام ناس قصبه تزلزلاتدن ترس دوندیگی ایچون بالآخره طرسوس نامنی آلمشدر اعتقادینه ذاهبدرلر.

تاریخ طبیعی علماسنڭ آثار موجوده‌دن استدلالنه نظراً اطنه اووه‌سی میلاددن بیڭ بشیوز سنه اقدم بحر سفیدڭ طالغه‌لری آلتنده بولندیغی صره‌ده اصحاب کهف مغاره‌سنه مجازی مزار اولوق نام موقعده کوریلان انقاضدن باشقه تفصیلات تاریخیه‌سی مفقود «سولاسایس» شهر قدیمی دکزڭ چکلمسندن طولایی بندرلك شرفنی غائب ایتمکله اهالی اولوقت لب دریایه دوشان شمدیکی موقعه چکلدکلری محسوسدر.

اطنه‌دن گچن سیحان نهر عظیمی ایله سالف البیان جیحان ایرماغنڭ وشمالده‌که بوغا سلسله‌سی اتکلرندن دوکیلان سیلابهٔ مطرڭ مجرالری بویندن گتوردکلری چاقل قوم وسائره دریانڭ چکلمك طبیعتنی تکرار یاردم ایتمکله نیچه عصر صکره ینه داخلده قالان بو مملکت ارضنڭ تراب نباتیه ایلده‌ده قار یشان طبقهٔ محترقه‌سنده تدریجاً حصوله گلان شیشگینلك ایلك بناسنی زیر زمینده براقه‌جغی طبیعیدر. بوندن باشقه موقعی بلاد حاره‌دن بولندیغی ایچون سرین اولمق ومحاصره زمانلرنده منجنقلر ایله قلعه‌یه آتیلاجق جسیم قیالرڭ شرندن دخی محفوظ قالمق ملاحظاتنه مبنی بنالر سرداب بیچیمی ایکی بوی زیر زمیندن باشلانیلوب پك آز قالدیرلدیغی و اخیراً و قوعه کلان اهل صلیب تخریباتنده خاك ایله یکسان اولدقدن و هر طرفی یقینتیلر ایله قپاندقدنصکره تطهریله اسکی حالنه افراغی متعسر و یاخود بی لزوم کورلدیگی ایچون یکی خانه‌لر سطح انقاضه یاپیلدیغیده شبهه‌سزدر. دولت عثمانیه الندهکه اراضیسنی بویله وقتیله خراب اولمش بولوب تعمیرینه همت بیوره کلدیگی تاریخاً مثبتدر.

(مزار اولوق)

بوغا سلسله‌سی اوزرینه دوشان برف و باراندن متحصل دهشتلی سیلابه‌لرك عصرلرجه قازارق وجوده کتوردیکی جسیم وادینك اووه‌یه ناظر آغزنده و قورقنج بر اورمان ایچنده واقع مزار اولوق ایله طرسوس آره‌سنده‌که بعدیت کاربان یورویشی بش ساعتدر. طرسوس اووه‌سی قعر دریاده بولندیغی دورلرده و احتمالکه طوفاندن اقدم اسکله اولارق بو محله بنا قلنان سولاسایس شهر قدیمنك انقاضی او کچیلمز اورمان ایچنده قالمش تمللری حالا محو اولمامشدر. اعصار سالفه‌ده غایت شانلی بر شهر مبنی بولندیغی انقاضنك کثرت و وسعتیله مثبت بو موقعده الحالة هذه محکم بر خان ایله صویی کور بر چشمه‌دن باشقه بنا یوقدر.

سکنهٔ حاضره خانجیدن، شنلك بر کیجه بیتوتت ایندکدنصکره چکیلوب کیدن کثرتلی یولجیلردن عبارتدر. اووه‌نك شمالنه دوشان وادیٔ مذکوره کیرمکه بر میل قالدیغی صره‌ده و طریقك عینی مسافه صاغنده کوریلان یوز مترو مرتفع مستقل تپه ارزرنده مختصر وفقط متین بر قلعه واردر. کولك بوغازنده‌که حصار عظیمك پلنقه‌لرندن معدود ودرونی شنلکسز بو قلعه بالآخره تعمیر کوردیکی برج و باروسنك نقصانسز وهر طرفی معمور اولمسندن آکلاشیلیور. وادیٔ مذکور وسطندن کچن شوسه‌نك طرفینی طویل القامه چاملر، آردجلر ایله چالی تسبی قزلجق و امثالی کثیر الاجناس خرده آغاجلردن متشکل کچیلمز بر اورمان بویدن بویه قاپلامشدر. فوقی انواع طیوره تحتی جاناوارلره مسکن شو مهیب اورمان مغله‌دن بالابتدار آلمالو، انطالیه، ایچ ایل، مرسین، طرسوس، قوزان، دارنده اوزری دیوریکه دکین ممتد بالقان عظیمك وسطی اولمغله عرضی مزار اولوقدن نیکده طوپراغنه قدر شوسه‌نك طرفیننده بو صورتله دوام ایدیور.

سایهٔ سطوتوایهٔ حضرت خلافتپناهیده امن و اسایشی پك یولنده اولان بو دهشتلی بوغاز بشقه دیارده بولنسه یولجیلری کچورمك ایچون بر بلوك سواری ترفیقی مطلقا لازمدر. شمالده واقع نیکده قصبه‌سی قربنده‌که کاوور صیندی‌یه دکین ایکی منزل سوران بو اوزون وادینك جنوب قسمی مزار اولوقدن صاری شیخه قدر اوچ ساعت دوام ایدر. بعده مشهور کولك بوغازینه کیریلور.

(صاری شیخ)

شوسه‌نك صاغ جانبنه دوشان صاری شیخ موقعی کولك بوغازندن شرقاً اطنه

جهتنه آیریلان طریقڭ مبدأنده و اوچ یول ارەسندەدر.

اعصار سابقەده حج طریقی بولنمسندن طولایی وقتیله بنا ووقف ایدیلان عظیم کارگیر خان ایله صاری شیخ نام ولینڭ مرقدلرندن بشقه ابنیه و آثار بولنمیان شو شنلکسز طریق تقسیمندن قالقوب مخوف گولك بوغازینه گیرمك هنوز ختام بولان وادیدن دها اسهل و من کل الوجوه امیندر. زیرا بوغازڭ طولاً وسطنده واقع ضبطیه قره غولی اعلان سطوت و تأمین انضباط ایتمکدەدر.

(گولك بوغازی)

اوچیبڭ اوتوز مترو یوکسك آق طاغ ایله اوچیبڭ بش یوز مترو مرتفع سیس طاغلرینڭ شمالنده و مشهور بوغا سلسەسنده واقع گولك بوغازی طار بر کچید اولوب طولاً بر ساعت سورر، عرضی اون مترودن نهایت اللی مترویه دگین تخالف ایدن بو بوغازڭ اورتەسندن مهلك بر چای دخی جاریدر. طرفینی محیط متسلسل بالچین قیالر طقوز یوز آلتمش آلتی مترو ارتفاعنده و هر طرفی چام اردیج و امثالی خدا نابت آغاجلر ایله مستور وعود گبی یشیلدر. قدیم گولك قلعەسی بوغازڭ اڭ مضیق محلی اولان وسطنده و غربنی محیط اوچوروم جبلڭ شاهقەسندەدر.

قلعەنڭ خذاسندن یعنی جهنمك ویل دیرەسنی آگدیران اوطار و دیرین محلدن براز ایلرو گیدیلنجه ضبطیه قره غولی ایله پوسته منزلی گورونمگه باشلار.

آسیای صغری ایله برالشامی یکدیگرینه ربط ایدن بو طار کچید شرق و غرب اقوامنڭ باشلوجه ممریدر. دارای اول ایله دارای ثانی و اسکندر کبیر مثللو قرون اولی رجالنڭ ابو عبیده، هرقل و مأمون گبی قرون وسطی مشاهیرینڭ و قرون اخراده دخی سلطان مراد رابع جنتمکانڭ کچدکلری محل مخصوص اولمغله تاریخجه شهرت عظیمەسی واردر.

هر کچن مشاهیر ابقای نام و خاطرات مقصدینه مبنی بوغازڭ وسطندەکه چای دورونده دیکیلی مدور ثابت قیایه بر چوق رسملر یازیلر حك ایتدیرمشلردر.

بو عجیب بوغازه شرقدن داخل اولان یولجیلر وسطندەکه ضبطیه قره غولنه یتشدکدن صکره یاریم ساعت دها ایلرو گیدینجه شماله مفتوح اغزندەکه تکر یایلاسنه اولاشوب گنیشجه بر نفس آلورلر.

(تكر يايلاسى)

قوالەنڭ قوقمشـن قهوەلرندە مسـكنتلە اوفلەدیكى قووالنى نانكور پدرینڭ مفسدلكدەكە مهارتى ياردميله بورويه تحويل ايدن ابراهيم پاشا خائنى طرفندن متبوع مفخمنه قارشو ياپديريلان اشقيا سپرلرى بو يايلانڭ اطراف اربعەسنى محيط بايرلرى طاغلرى تپەلرينه دگين قاپلامشدر. جبالڭ مبدألرندن منتهالرينه، و طوبقڭ طرفيننده‌كه دوزلو بايرلو اوزرلرينه، باغیٔ مرقوم طرفندن يربر ياپديريلان استحكامات جسيمه طرز عتيق طوپلر ايله تجهيز قلنمشلردر. نا جنسلكنى، نادانلغنى، بونجه اسلام قانى دوكمكله بحق اثبات ايدن بو بدطنيت مقهوراً رجعتنده برابر گوتورەمديگى مدافع عظيمەيى گويا اجنبى‌يه قالەجق ايمش گبى فاليەلرينى چيويلتمك صورتيله ابطال ايتديرمشدر. طوپچيلرڭ صيقيلادقلرى گوللەلر، بيوك هوانلره يرلشديردكلرى قومبارەلر انداخت اولنەميوب حاليله قالمشلردر. خرابه يوز طوتان استحكامات مذكورەيى براى تماشا طولاشديغم صرەدە طوپلرڭ درونلرنده شو صورتله قلان مرميلرى گورنجه انفعال نفسانيەسنه اسير بر فرومايه بوزوندن دوكولان بيكلرجه موحدين قانى خيالنه گتوران حميتمندان اطرافمه طوپلانديلرده حرارت دروت ايله آغيزلرينى آچەرق شقیٔ مرقوم روحنه لعنت كلمەلرينى فرلاتمغه حاضرلانديلر ظن ايتدم.

تكر يايلاسى وقتيله كهنه جويز آغاجلريله مستور ايمش. رئيس اشقيا ابراهيم پاشا بورايه آياق باصديغى صرەدە جوار كويلردە متمكن فقرانڭ مالى اولان او قديم و نافع آغاجلرى كاملاً قطع ايتديروب بالآخره باشنده پاطلايان طوپلرينه قونداق ياپديرتمشدر. گوى چوجقلرينڭ ديولردن چيقاروب باروتلرينى بوشالتدقلرى برچوق هوان مرميلرى استحكاماتڭ اطرافنده و ديرەلر ايچنده الآن سريلى طوريورلر. دنيايه نقدر ظالم و جبابره گلديسه امال استك و اهتمام ايله ياپديرديغى قيمتلى بنالرى نهايت ييقيلەرق بوىله بايقوشلره مسكن اولمشدر. سبحان الله العزيز الواحد القهار.

(پوزانطى)

پوزانطى تكر يايلاسنڭ اوچ ساعت بعدنده و نامى ايله بنام ايرماغڭ كنارندەدر. طرسوس ايله نيگدە ارەسندەكە بعديت مسافه بالتأمل تللردە و قوعه گلەجك عوارضڭ سرعت اصلاحى ايچون كشاد ايديلان معاينه مركزى ايلك دفعه بو موقعده بولنديرلمش ايسەدە هواسنڭ و خامتندن طولايى بالآخره قالديريلان ماكنەلر بوريجك

یایلاسنڭ آلتنده و تكركڭ شمالنه دوشان انیشڭ منتهاسنده کائن «آیوا بگی» نام محله نقل و وضع ایدلمشلردر. بو معاینه مرکزینڭ نام قدیمی وقتیله خریطه‌یه گچورلدیگی ایچون تحویلنه لزوم گورلمیوب الآن پوزانطی یاد اولنمقده‌در. ایوا بگی حیف بلندن محرف اولسه جائزدر.

شوسه‌نڭ انشاسندن اقدم بورادن گچن کاربان و یولجی قافله‌لری ایله دوه قطارلری ایکیده بر دیره‌یه یوارلانوب حیواناتڭ پارچه پارچه اولدقلرینی گوران اصحاب مراحم رقته گله‌رك هر گون وقوعبولان شو حاله قارشو «حیف» دیو یازیقلنملرینك آردی اره‌سی کسیلمدیگندن کنایه اولجه اطلاق ایدیلان «حیف بلی» نامی کیت کیده حیفا بلنه وصکره‌ده حیفا «ایوا»یه «بل»ده «بگه» چوریله‌رك «ایوا بگی» دینلمگه باشلانلدیغی الآن دخی اکسیك اولمیان بعض قضالر اوزرینه صور مبحوثه ایله اسفلنمکلرڭ تمادیسی تأیید ایدییور. دروننده مألذیذ جاری عمیق بر دیره‌نڭ قعرینه دوشان شو موقعده عادی بر خان ایله بر دگرمن و بر دمیرجی دکانندن بشقه ابنیه و حتی زیاده بنا یاپمغه یر بیله اولمدیغی حالده «بك» تعبیری نره‌سنه وقنغی گوزللگنه یاقشدیرلدیغی شاشلمقده‌در.

بك اوغلی، بك شهری مثللو اسملرینه «بك» تعبیری علاوه قلنان سمنلرڭ شهرلرڭ بوراسیده کلخان بگیسی اولمالی. بناء علیه هر نقدر مسخره بر یر ایسه‌ده آسیای صغرانڭ سوریه جهتنه یگانه قپوسی بولندیغی جهتله لیل و نهار آردی اره‌سی کسیلمیان یولجیلر مرور وعبوردن یگرمی دورت ساعت منع و تعویق اولنسه‌لر تراکم ایده‌جك نفوسی بیوك قصبه‌لرده‌که ازدحامی باصدیرر. مزار اولوقدن بالابتدار نیگده حدودینه دگین طول چکن دهشتلی وادیده واقع و یمین و یسارنده‌که بایرلر، تپه‌لر، باغلر، چام، آردیج قطران اغاجلریله سراپا مستور و نا متناهی بر اورمان داخلنده اولمغله قوریلرده عالم گچورمك استیان آو مراقلیلری ایچون بولنماز بر موقعدر. اطنه‌لیلرڭ مشهور بوریجك یایلاسی بو موقعڭ اون بش دقیقه فوقنده‌در.

منظره‌سنه لطافتنه دیه‌جك اولمیان وادیء عظیمڭ جنوبنه دوشان بایرنده واقع و هر طرفی چام آردیج آغاجلریله محاط، آقار صولری مبزول اوزوم باغلری و انواع میوه موجود باغجه‌لری چوق، غرب و شمالی آچیق، هواسی سرین و صاغلام اولان بو ممتاز یایلایه حزیران ابتداسنده گلان اطنه‌لیلر تشرین اول اواسطنده عودت ایتدکلری جهتله آنلرڭ شنلك و شرفی ایله بو درت بچق آیی پك خوش گچوریر ایدم.

اوزوم باغلری کراز باغجه‌لری درونلرینه یاپیلان صیفه مناسب منازلدن بشقه بر قاچ یرنده دخی مرتفع کوشك و بنالر بولنان بو دلکشا یایلاده مختصر بر جامع شریف واردر. علماء بنامدن فضیلتلو حاجی ذاهد افندی حضرتلریله اشرافدن گولکلی زاده حاجی محمد افندی، عارف زاده عمر افندی، آلای بکی زاده حسنی بك، قوشجی زاده حسین افندی، و مجلس ادارهٔ ولایت اعضاسندن بغدادی عبدالقادر افندی حضراتی گبی دها بر چوق ذوات کرامڭ قدومیله شرفلنان بو جنت آسا یوریجگه جمعه نمازینی ادا ایچون هر هفته گیدر شرف ملاقات و مصاحبتلرندن مستفید التفاتلریله متسلی اولور ایدم.

عارف زاده اسعد گولکلی زاده توفیق کف زاده یوسف آرناوود زاده علی افندیلر گبی نجیب روحلر هر نه وقت چاغشاق صوینه تفرجه گیده‌جك اولسه‌لر فقیره مطلقا خبر گوندررلر ایدی. آب و هوا موقع و منظره خصوصلرنجه لطافتنه طویلمیان یوریجگڭ هر گوشه‌سنده جاری گور صوبندن بشقه بر قاچ دقیقه بعدنده یعنی چاغشاق و مفتی یوردی نامون محللرده دخی چام قطران آردیچ آغاجلری آلتنده قالان قیالر و چاقللر اره‌لرندن فیشقیریر متعدد صوغوق پیکارلری براق صولری بولندیغی جهتله بورالرده کباب یاپوب زمهریردن نمونه‌نما عیونه ایصلادیلان میوه‌لری اوزوملری برلکده سرین سرین یمك او روحپرور هوایی تنفس ایتمك حیاتڭ اونودیلور سعادتلرندن دگلدر.

یایلاده بولنان ذواتڭ اطنه‌یه عودتلرندن صگره یعنی تشرین اول اواسطندن اواخرینه دگین یدی آی اون‌بشگون سوران مدت مدیده‌یی دیره ایچنده منفردانه گچورمك تصور اولندیغی درجه‌ده اوصانج ویرمز ایدی. طبیعتڭ هر حالنده بر بشقه حلاوت بولندیغی جهتله بو وحدتیلکده گچن گونلر دها ذوق آور دملر ایدی. معیشت دینلان بارگرانڭ تضییقیله دیاردن دیاره لاینقطع آقطاریلان ناسی، حیاتڭ شو چکامز گیرودارینی تماشا بو موقعڭ عبرت آمیز اگلنجه‌لرندندر.

دیوان یولی گبی گیجه‌لی گوندوزلی ایشلیان بو طریق کبیرده‌که ازدحامڭ قسم اعظمنی تشکیل ایدن عربه قافله‌لریله دوه قطارلریدر. نوع بشردن بکلدکلری بر طوتام خموری یمك ایچون یوزلرجه گیلو یوك آلتنده ازیلان بیچاره دوه‌لرڭ قانون معیشتدن شکایتلرینی مشعر آجی آجی فریادلری آرامی آلیر ایدی. اخشاملری تلغراف قلبه‌سنڭ اطرافنه اینان دوه‌جیلر انصافسزجه یوکلتدکلری یوکلری ییقنجه میت گبی یره سریلان بو زوالی حیوانلر عاجلاً توزیع ایدیلان خمور طوبلری یدکدنصگره

درحال دینجلشه‌رك آرسلان كسیلملری و مهیب سسلری ایله كوپوك صاوورملری. والحاصل قیشك نهایتنه دكین شو صورتله دوام ایدن بدوبجه عالم چوق غرائبمه گیدر ایدی.

دوه‌جیلرك مراق و معتادی نصف اللیلدن صكره یوله روان اولمقدر.

بونلرك حین حركتلرنده اویانیق بولنانلر او مخوف اورمانلی بایرلره، طاغلره، عكس ایدن زیل و چاك صدالرینی اشیدینجه دجال چیقدی ذهابنه دوشرلر.

اورته‌لغی قار قاپلادیغی صره‌ده بالقانلرده ییه‌جك بوله‌میان حیوانات مفترسه اطرافمزی آبلوقه‌یه آلورلر ایدی. گیجه‌لری طرف طرف اشیدیلان قورد اولومالری چقال باغریشملری و بوقسوت انگیز سسلر شتانك صوكنه دگین دوام ایتدیگی جهتله گندمی قرون اولی اوائلنده و مغاره‌لرده اوقاتگذار ظن ایدر ایدم. تاتار پوسته‌سی ورود ایتدیگی زمان كمال شوق آلدیغم ابله چانطه‌دن والده‌م مرحومه‌نك مكتوبی ظهور ایدنجه روحم بردنبره آچیلور، بو مخوف موقع عندمده جنت كسیلور ایدی.

عید اكبر بیلدیگم بو گونی شن و شاطر گچورمك ایچون بعد العصر شیخلی قریه‌سنه گیدر ایدم. قریهٔ مذكوره بوغا طاغنك گوكسنده و اورمانلر ایچندن گیدلمك شرطیله مركزك بر ساعت بعدنده‌در. مزرعه‌لرینك عدم وسعتندن طولایی زراعتدن بولیله مستفید اوله‌میان شیخلی سكنه‌سی بو بابده‌كه نقصانلرینی اورمانك بركاتیله مع زیادهٔ اكمال ایتدكلری و بوریجك یایلاسنه چیقان شهرلیلرك اخذ و اعطاسندن دخی خیلی منفعت گوردكلری جهله پك نشئه‌لیدرلر. بو كویده بری اختیارلره دیگری گنجلره مخصوص ایگی اوطه واردر. گنجلگنده تأهل ایدنلر دخی اختیارلرك طوپلاندقلری اوطه‌یه گیدوب بكار دلیقانلیلرك مجلسنه قاریشه‌مازلر.

مجرد دلیقانلیلر، گندیلرینه مخصوص اوطه‌نك اودونی اطرافلرینی قاپلایان نامتناهی اورماندن نوبت ایله قطع و نقل ایدرلر. بكجیسز اورماندن پاره‌سز كسدكلری كوتوكلری قاپودن صیغدیره‌مدقلری جهتله بللرنده‌كه قوجه قوشاقلرینه باغلایه‌رق باجادن صارقیدرلر.

اوجلری طامدن بر آرشون یوكسكده قالان بو چیره‌لی مردكلر یاندقجه اینر، نار نمرودی نمونه یاپارجه‌سنه یاقدقلری بو آتشك باشنه طوپلانان گنجلر، قیزه‌رق جهنم حالنی آلان اوطه‌ده گولنجلی اویونلر چیقارمغه، قوال اوفله‌مگه، اولدقجه دیگلانیر شرقیلر سویلمگه، گ‍ایشی گوزل ساز و باغلامه چالمغه باشلارلر.

قار قالقینجه‌یه دگین هر گیجه دوام ایدن شن و شطارتلر صباحلره قدر سورر.

حاللرینه شاکر شو نافع انسانلر ناصل خلق اولنمشلر ایسه او صفوتی اصلا الکدلەمیوب محافظه ایتمشلردر. بونلرڭ سلامت فکر ایله بویله مسعودانه یشاملری غازینولرده بیلاردو اوینایه جغم دیه، آقچەسنی، استراحتنی، اوقاتنی اتلاف و اضاعه ایدن شهر گنجلرینڭ جعلی محبتلرینه، جدیتدن عاری و صغوق صحبتلرینه بگزه‌مز.

هر حال و حرکتلری تزیید محبت، تحکیم مودت، تجدید مخادنت اساسنه مستند و مستحسندر. بو کویده حاجی حسین افندی ومحمد اغا نامارنده معتبر مسافر پرور ایکی ذات واردر.

وسعت حاللری بر درجه یولنده اولان مومی الیهمڭ اوطەلری مهمانه دائما آچیق ایتمکلری میداندەدر. پوزانطی‌یه مواصلتمده وکالة ایفای مأموریت ایدن نیگده شاکردی رضا افندیدن مرکزی دور آلمش ایدم. بو اثناده حلب باشمدیری بولنان بدری نام زورڭ فقیرڭ ورودی اوزرینه رضا افندی‌یی ابقا ایتدیرەمدیگی و اون بش لیرادن عبارت منافعی محو اولدیغی ایچون مملکتمدن گتوردیگم کفالت سندینی قبولده تعلل گوسترمشدر. رضا افندی کیمدر، پوزانطی دینلان جهنم دیرەسی نرەسیدر، بدری نصل اوغورسزدر، جیبنه کیرەجك غیر مشروع اون بش لیرا نه دیمکدر، هنوز اوگرنەمدیگم صرەده نظارت جلیلەنڭ امریله متوکلاً علی الله گلمش بی قصورلردن ایدوگمی انسانیتله اصلا علاقەسی اولمیان ناجنس بدری دوشونوبده انصافه یناشمدی. بر قاچ دفعه اعاده ایتدیگی کفالت سندینی هر ورودنده مملکتمه گوندروب سرد ایلدیگی مشکل پسندلکلری اوتانمقسزین یازدیغی دلی صاچمەلرینی حرفیاً یاپدیردقدنصکره گوج بلا قبول ایتدی. رضا افندی گبی ذکی فطین بر گنجڭ رزقنه مانع اولمق شویله طورسون المدن گلسه فیضنه چالیشور دریا دللردن بولندیغمی بدری خبیثنه بر درلو آگلاتەمدم. آچ گوزلی بدرینڭ مقصدی رضا افندی‌یی توظیف دگل. رضانڭ ایشنی یاپوبده نیگده مدیری شوکت دلالتیله ارضا ایتدیگی اون بش لیراسنی الەمامسندەکه حدتدر. بدرینڭ رضاسی انجق کندینی ارضا ایدنلردر.

والا بیڭ رضا بدری ایچون بر آقچەدر. جیفەیه صالدیران ایت گبی غیر مشروع منافع پیشنده طولاشمغه ارتشایه آلیشقین بو قاطر گیللی حریف فیما بعد علیهمه دوشدکجه دوشدی.

پوزانطینڭ تحملگزار قیشنی او وحشیانه عالمی گچیروبده یازین براز راحت یوزی گورەجگم صرەده منسوبیندن ایلبصان قواصنڭ اوغلی آرناوود احمدی وبعضاً قره حصار شرقیلی تلکی عثمانی تبدیلهوا نامیله موقة یریمه گوندروب

چوقوراووه‌نڭ جهنم كسيلديگى صره‌ده اطنه‌يه و بعضاً مرسينه اعزام ايدرك اوصيجاقده جابر جابر يانيشمدن ذوق آلور ايدى. غدار مرقوم هر نه ياپدى ايسه سس چيقارميوب اشعارات عداوتكارانه‌سنى هضم ايله بلا اعتراض اجرا و اطاعتدن زره‌جه آيرلمدم. فقط بو عادى مخلوقده، بو عارسزده قلب يوقكه مروت و ملاحظه اولسون.

عمرمڭ گزيده چاغلرينى بويله محنتلر ايله گچورتديگى يتشمزمش گبى مأموريتمڭ ايكنجى سالى تموزنده، بادسومڭ چوقوراووه‌ده حكمفرما اولديغى او محرق موسمده انواع شيطنت ودسائس سرديله نظارت جليله‌يى بالاقناع اطنه‌يه تحويلم امرينى استحصال ايتشدر.

(اطنه)

بيڭ اوچيوز بش سنهٔ ماليه‌سى تموزنده اطنه مخابره مأمورلغنه تحويل و اعزام ايتديران انصافسز بدرينڭ صيجاقدن صيانتاً كونردديگى بنده‌سى ايلبصانلى احمده مركزى دور ايده‌رك تكير ياپلاسى، گولك بوغازى، صارى شيخ مزار اولوق طريقيله تكرار طرسوسه اينوب بورادن شمندوفره راكباً بر ساعتده اطنه‌يه اولاشدم مركزڭ اولوقتكى احوالى حقنده‌كه صراحت لازمه سالف البيان اوائل حالم ميانده بالمناسبه ثبت ايدلمكله تكرارينه حاجت يوقدر.

ارضنده‌كه قوهٔ انباتيه آيدين خاكنه مشابه بو زنگين ولايتڭ اڭ بيتك بونده واقع اطنه شهرى سيحان نهرينڭ غرب ساحلنده و بحر سفيدڭ شرقاً يگرمى بش كيلومترو بعدنده‌در. شهرڭ ربعى هر طرفدن بالتدريج يوكسلان لطيف بر تپه اوزرنده ايسه‌ده درتده اوچ قسمى دوزلگه دوشمكله موسم بهارده مجراسنه صيغميان سيحان نهرى بعض سنه‌لر مضرات ايراث ايتمكده‌در.

اره‌لرنده توسيع معارفه همتلرى سايه‌سنده بالآخره جانلشان نمروديلرڭ طغيانيله بابل ديارينڭ اختلالندن صكره سلفكه‌يى مركز حكومت اتخاذ ايدينان ميديون دورنده بو موقعه ياپيلان «بطنة القديمه» شهرى الآن تپه باغ تعبير ايديلان محلاتى وقتيله محيط سور داخلنده ايدوگى آثار باقيه‌دن استدلال اولنمقده‌در. برج و باروسندن اثر قالميان مذكور بطنه قلعه‌سنڭ تمللرى سيحان اوزرنده‌كه جسر عظيم قربنده الآن نمايانده‌در.

شهرڭ زمان جاهليتده آلديغى «بطنه» عنوانى بعد الاسلام «آدانا» يه چورلمش

ایدی. وقعهٔ معروفهٔ تاریخیه‌یی قبل الوقوع بیان بیوران «الم غلبت الروم فی ادنی الارض» آیت کریمه‌سندن مأخوذ بو اسـم عصر اخیرده یعنی تلغراف مرکزینڭ کشادندن صڭره «اطنه» یه چورلمشدر.

سـببیده «آدانا» ایله «ادرنه» یه عائد تـلغرافلری دقتله تعاطی ایده‌میه‌رك سرلوحه‌ده صیق صیق یاڭلشلقلر وقوعه گتوران مخابره مأمورلرینی مسئولیتدن و دها آچیغی درسعادت مخابرات عمومیه مدیرینی مؤاخذه‌دن قورتارمق استیان نظارتڭ کلمتین مذکورتین تلغراف حروفیله املایه آلننجه میانه‌لرنده یالـکز بر نقطه فرق قالییور اره صره وقوعه گلان قران ضعفیتی بو نقطه‌لردن برینڭ چیقماسـنه مانع اولور ایسه اسملر قاریشییور — یوللو اعتذار واهیه اختراعنه قالقیشمسیدر.

«آدانا» ایله «ادرنه» کلمه‌لرینڭ وسطلرینه دوشان «ا» ایله «ر» حرفلری اره‌سنده حقیقة بر نقطه فرق اولوب بو بابده‌که معذرت مشروع ایسه‌ده «ادرنه» نڭ آخرنده‌که «هه» ایله «ادانا» نڭ صوڭنده‌که «ا» حرفلری حقلرنده یاپیله‌جق مشابهت و تبدل تأویللری هیچ بر وقت قبول ایدیله‌مز.

مگرکه «آدانا» املاسـنڭ صوڭنی غلطه اوله‌رق «ه» ایله یازان یادگاران بولنسون. بناء علیه شهره شرف ویرن بو قرأنی اسمڭ تبدیل و تغییرندن ایسه جهلاء کتابڭ عندی اوله‌رق قره‌لادقلری املاسی تصحیح لازم ایدی. مسئولیت مسروده‌دن کندینی قورتارمق استیان بر شارلاتانڭ سـرد ایتدیگی سـطحی اعتذاری بلا تدقیق قبوله مسارعت کبی عفو اولنماز غفلت باب عالینڭ نصل بر زمانه تصادف ایتدیگی آگلاشیله‌میور.

تلغراف نظارتنڭ یوتدیردیغی یالان اینه اولوقتڭ وکلاسی قارننه یوارلانان آدی بعد الفی بشقه املاده چیقان بو مملکتڭ لطیف خانه‌لری دائرهٔ حکومتدن صالجیلر نام موقعه دگین ساحل نهری تعقیب ایدن جادهٔ کبیر اوزرنده، ممتاز محلاتی مذکور تپه ایله اطرافنده‌در. نفوسی اوتوز بشبیڭ تخمین ایدیلان بو قدیم شـهرده بیڭ بشیوز دکان ایکی یوز قرق مخزن و خان اون جوامع یتمش التی مساجد شریفه‌ درت کنیسا درت حمام بر خسته خانه ایله متعدد قطن و دقیق فابریقه‌لری واردر.

طرز عتیق مدارس ایله مکاتب ابتدائیه قرقه یقین اولدیغی سویله‌دیلر. بونلردن بشقه سیحان ساحلنده غایت مکمل بر مکتب اعدادی ایله جوارنده بر اناث مکتبی حکومت دائره‌سنڭ غربنده کذا تدریساتی منتظم بر مکتب رشدی و بر مکتب صنایع واردر. جوامع شریفه‌لرڭ اشهر و اجملی آل رمضانڭ احیا کرده‌سی اولان جامع

كبير، مدارسك اقدم و اعظمى قربنده‌كه طاش مدرسه‌در.

دائرهٔ حكومتك ميدانى واسع اولمغله شرعيه، عدليه، بلديه، پوسته و تلغراف، پوليس، دائره‌لرى و حبسخانه‌يه وارينجه‌يه دگين بالجمله اماكن اميريه و اقلام طوپليجه بر محلده و ايكى قاپوسندن بشقه گيريله‌جك يرى اولميان ميدان مذكور اطرافنده‌در. والىٔ اسبق ضيا پاشا مرحوم طرفندن عمليات انشائيه‌سى اوچكون ظرفنده اكمال ايتديريلان اخشاب تياترو بناسى ينه بو ميدانده و بلديه دائره‌سنك آرقه‌سنده‌در.

آثار عتيقه‌سى ايسه پوتخانه‌لكدن كنيسايه بعده مسجده تحويل ايديلان ياغ جامع شريفى ايله روما قيصرلرندن «يوستنيانوس» ك سيحان نهرى اوزرينه ياپديرديغى جسر عظيمدر. قديم بطنه قلعه‌سنك هنوز بوغالميان تملى موقعندن بالابتدار يكرمى ايكى قنطرهٔ هائله ايله نهرك شرق ساحلنه آتلايان بو جسيم جسر درتيوز زراع طولنده اولوب عرضى يان يانه اوچ عربه كچه بيله‌جك بر وسعتده‌در.

آثار جديده‌نك اك گوزلى مكتب اعدادى بناسى ايله ساعت قله‌سى نهر ساحلندن كچن طريق اوزرنده‌كه نواصول خانه‌لر ونادر الامثال پاشا حمامى‌در. خلفاء عباسيه‌دن هارون رشيدك مخدومى مأمون قوماندا سنده سوق بيورديغى غزاة كرام طرفندن فتح ايديلان بو مملكتى صدر اسبق عزت پاشا زاده خليل پاشا متصرف ايكن يعنى بيك ايكى يوز سكسان بش سنهٔ هجريه‌سنده ظهور ايدن حريق كبير ابنيه و اموالجه پك چوق ضايعاته اوغراتمشدر.

بو يانغيندن صكره سوقاقلرى تنظيم و حلبدن فك ارتباط ايله ايچ ايل سنجاغى علاوه قلنه‌رق نامنه نسبة تأسيس ايديلان ولايته مركز ياپلمشدر. اطنه‌نك شو صورتله احياسندن صكره واليلگى ترفيعاً عهده‌سنه توجيه قلنان خليل پاشا مرحوم مجلس اداره هيئتنى طوپلايوب اشكجى، گاوور كويى، بوقلى قوياق و امثالى كريه اسملى كويلرك نامل‌رينى دگيشديرمگه ابتدار ايدر. گاوور كوينه «يول گچن» ديگرلرينه‌ده بشقه آدلر قونولدقدنصكره مذاكره اشكجى قريه‌سنك اصلاح عنوانته گلير. گاربادن كيرو قلانك آديله آگيلديغى ايچون اولماليگه صره‌جه‌ده بتون كويلرك صوگنه دوشان بو نازيكتر قريه‌يى قاله آلدقلرى صره‌ده خليل پاشا مرحوم «بو قريه‌يه اسكى اسمنى ضمناً آگديرر بر نام ويرلسون» يوللو لطيفه‌ده بولنور.

بو كبار كويه پاشانك امرى موجنجه علم مخصوص بولمق ايچون اتعاب ذهنه باشلايان اعضالردن بريسى تيكنه عاشق، كوله مفتون - صوتى كريه - قباقولاق - ابو الحمقا مثللو اوصاف حماريه‌يى خيالنه كتوره‌ميوب واينك بو يولده‌كه افاده‌لرى دخى

خاطرندن چیقمغله اویقودن اویانور گبی بردنبره «افندم خلیلیه تسمیه‌سی انسبدر». دیر دیمز آیاغی صویه ایرر ایسه‌ده ایش ایشدن گچر. بو سورج اسـاندن زیاده‌سیله محجوب اولان هیئتده نشئه قالماز. ذهنلر برباد اولور. پاشانڭ امتداد ایدن سکوتی ترك مذاکره‌یی اشراب ایتمکله همان طاغیلیرلر.

حمارلردن قورتیله‌میان قریهٔ مذکوره حالا اسکی اسمنده اولوب یڭه بو حماقت وقوعه گلور خوفیله تبدیلی مذاکره‌سنه گیریشه‌میورلر.

اطنه‌نڭ باشلوجه محصولی انواع حبوبات ایله پاموق و سیسامدر. باغچه‌لرنده هر درلو میو و فواکه یتیشور. لیمون، پورتقال، طورنج، نار، شکر قامشی ایله قاوون، قارپوز کثرتله حصوله گلور. باغلری سنه‌ده ایکی دفعه اوزوم ویربیور ایسه‌ده فرق ویرن تعبیر ایتدکلری بو چبوقلرڭ اثماری، بیوك دانه‌لی ایسه‌ده طعمی رایحه و لطافتدن عاری، پوصه‌سی چوق، قابوغی قالین، چکردگی ایری عادی شیئلردر.

درون شهرده متعدد دقیق فابریقه‌لری موجود اولدیغی حالده قایقلر ایچنه یاپیلان طرز عتیق دگرمنلر دخی سیحان شهرینڭ شدت جریانیله دونان طولابلرینڭ باش آغربتان سسلرینی عیوقه چیقاره‌رق حالا ایشلمکده‌درلر.

کثرتله حصوله گلان قطنی قابوق و چکردکدن تصفیه ایدن ماکنه‌لرڭ ایجادندن اقدم یعنی بو عملیات اولرده ال ایله یاپیلدیغی زمانلر اطنه‌ده فقرا نامی یوق ایمش. زراعتی واسع، برکتی بولنده اولمغله اوراقجی، چاپاجی و امثالی عمله‌یه ایش چوق بولندیغندن خرپوت و دیاربکر جهتلرندن فوج فوج دوکولان غربایه مرکز کسیلمشدر. یگرمی اوتوز بیڭ غریب عمله‌یی هر آیده بر صله‌جی یاپان بو اشبو یتاغی مملکتڭ ارضنده‌که قابلیت ایله سکنه‌سنڭ سعادتی حقنده صراحته گیریشمك زائددر. بحر سفید ایله سیحان نهرینڭ منصبی قربنده تحدید ایندیکی «آغبا» نام اراضیٔ وسیعه پرنج و شکر قامشی یتشدیرمگه غایت الویریشلی اولدیغی حالده طوپراغه عدم احتیاجلرندن طولایی نظر اعتباره آلمدقلری جهتله وحشی جاموسلره جولانگاه کسیلمشدر. آتنی سلاحنی گووانانلر بو نامتناهی بطاقلغه گیدرك صاحبسز و لا یعد جاموسلرڭ تمغاسز اولنلرینی خلط آتمق صورتیله طوتار گنندیلرینه مال ایدرلر.

بو حالی موقعده طولاشان آرسلان، قورد، چقال، خنزیر و امثالی ییرتیجی حیوانلرڭ، طورنا، آنقوت، اوردك، یبان قازی و بونلره مماثل طیورو وحوشك حسابی یوقدر. آت یتشدیرمگه پك الویریشلی گوردیگم شو بوش اراضیده متعدد

حارالر حصوله کتورلمسی ایچون مقام والای سر عسکرینڭ نظر دقتی جلب اولنور. اطنه اووه‌سی اوتوز سنه اقدم امنیتدن عاری اولدیغی ایچون زراعتی محدود وراست کلان قبائل سیاره‌یه مرعا ایمش. الیوم هر طرفی باغ و بستان ومزروع اولوب مذکور آغابادن بشقه خالی یری یوقدر. تجارت و صنعته پك آز هوس ایدن یرلیلرڭ باشلوجه اشتغالی زراعت حیوان و مواشی یتشدیرمکدن عبارتدر. صنایعدن پابوچجیلق، تیمورجیلك، دباغلق ایله بنالغڭ یالکز دیوارجیلق قسمی اسلام النده ایسه‌ده قوندره‌جیلق، ترزیلك، قیومجیلق و امثالی صنایع ارامنه و اروام یدنده‌در. تجارت ایله امور صرافیه‌یی قیصرینڭ محتکر روملری ایله دساس ارمنیلری عادتا انحصاره آلمشلردر. معیشتلری یولنده اولان اسلاملر مایس اواسطندن بالاعتبار کولك نمرون، بوریجك، قزیل طاغ یایلالرینه هر سنه کیدرك تشرین اولده عودت ایلدکلری جهتله شهرڭ ازدحاملی زمانی فصل شتادر.

شمالاً انقره و سیواس شرقاً حلب غرباً کذا انقره و قونیه ولایتلری جنوبا بحر سفید ایله محدود وسعت اراضیسی اوتوز آلتی بیك طقوز یوز قرق یدی کیلومترو مربعنده سکنه‌سی درتیوز اوچ بیڭ راده‌سنده اولان بو ولایتڭ واردات سنویه‌سی اوتوز ملیون مصارفاتی آلتی ملیون غروشه یقین‌در. طوروس سلسله‌سنڭ شعباتیله شمالاً و غرباً محاط، اورمانلری، واسع تیمور، باقیر مثللو معادنی مبزول بو ولایتده مرکزدن مرسینه دکین ممتد خطدن بشقه شمندوفر یوقدر.

انهار شهیره‌سی اطنه شهرینڭ اوکوندن کچن سیحان ایله طرسوسه اینان جیحان و طاش اوجنده دکزه دوکولان سلفکه صولریدر. پوزانطی‌دن اطنه‌یه تحویلمده خرپوتلی حسن بك والی ایدی. بالآخره سری پاشا بعده شاکر پاشا مرحوملر کلمشلردر. بو اثناده مرکز مدیری بدری کرته‌سنڭ بندکانندن صرپلی کور عادل مفتش کوه‌زه‌لکی ایله مشهور موسیو اودی، باشمدیریت حلب ایدی. غایت کنج ایکن سلانیکده مخابره مأموری بولندیغی صره‌ده ..... ایدوکی سیوه‌رك تلغراف مدیر اسبقی دلی علی بکجه (۱) معلوم معهود بدرینڭ اغوای ابلیسانه‌سیله بنی راحت براقمیان کور عادل اخلاقسز ادانیدن بولندیغی ایچون بر درلو تچینه‌میوب ایکی سنه قدر محنتکشانه مأموریت ویردکدن صکره طرسوس اوزری مرسینه اورادن بحراً درسعادته کیتدم.

---

(۱) مرقوم بدری او وقت علی بك ایله برلکده مخابره مأموری ایمشلر. علی بك بوکا نه‌لر یاپدیغنی کندیسی ویله سونده دیکله‌یکز.

اطنه‌دن انفکاکم منفصلاً اولمیوب مأموریتم اوزرمده ایدی. درسعادته ورودمده ناظر عزت بك ارتحال ایتمش یرینه حسن عالی بك کچمش ایدی. اولصره‌ده داخلیه ناظری بولنان منیر پاشا مرحومه تقدیم ایتدیکم استدعا اوزرینه وقوعبولان تحقیقاتده بدری خنزیرینك حقمده یاپدیغی معاملهٔ قانون شکنانه‌سی میدانه چیقمغله باب عالیدن تلغراف نظارتنه یازیلان توبیخ آمیز امر نیکساره تحویله بادی اولوب او منافقلرك معیتلرندن قورتلمش ایدم. بو تاریخده نظارت مجلس رئیسی رشاد بك کبی بر آرسلان وبتون اعضالر محق و دگرلی آدملر ایدی.

داخلیه نظارت جلیله‌سنك امر اکیدی و ذوات مشار الیهك متفقاً قراری اوزرینه سایهٔ عدالتوایه حضرت پادشاهیده خرجراهمله متراکم معاشلری دخی اخذ ایدرك درسعادته ورودمك تقریباً اللنجی کونی فرانسز واپوریله بحراً مرسینه عودت و اطنه‌ده براقدیغم والده‌می آلارق طرسوس، مزار اولوق، پوزانطی، نیکده، قیصری، شهرقشله، سیواس، ییلدیزایلی، چاملی بل، توقاد اوزری محل مأموریتم اولان نیکساره اولاشدم. درسعادتدن راکب اولدیغم فرانسز واپوری اطه‌لر دکزندن آیرلدقدن صکره بر باش قبریسك لارناقه اسکله‌سنه بعده بیروت و اسکندرونه کچوب مرسینه عودتنده اوغرادی. لارناقه لیمانی صیغ، تجارتی دوشکون، سکنه‌سی فقیر ونشئه‌سز، قصبه‌سی خراب وایصسزدر.

(بیروت)

فراعنه‌دن «سمرامیس» ایله معاصر و مصریلر ایله فنیکه‌لیلرك دیاناتنه و طبیعیاته متعلق تألیفاتیله میلاددن بیك ایکی یوز سنه اقدم اشتهار ایدن «سانخون یاتون» نام فاضلك، مسقط رأسی اولان بیروته ورودم نیسان ابتداسنه مصادفدر. اعصار عتیقه‌ده ظهور ایدن امم شهیره‌دن فنیکه‌لیلرك تأسیس ایتدیکی بو مملکت بحر سفید ایله جبل لبنان اره‌سنده و طاتلی بر میل ایله یوکسلان سویملی بایرده واقع منظره‌سی خوش، هواسی لطیف، صویی صاغلام و معمور بر شهردر.

بحر سفید داخلنده بولنان مدائنك اجمل واشهری، تجارت و صنایعی فوق الغایه مترقی، وسوریه‌نك اڭ مهم اسکله‌سی اولمغله لیماننه آمدو شد ایدن سفائنك حسابی یوقدر. فنیکه‌لیلرك «بعل بیریث» نام آلهلری (۱) بو موقعده بولندیرلدیغی ایچون آنك اسمنه نسبةً اولا «بیریث» بعده تحریف ایدیله‌رك

(۱) شمسدن کنایه اولان بو هیکلك اوکنده انساندن قربان کسمك ازلق چوجقلری آتشده یاقمق عبادت و حشیانه‌سی دینلرینك مقتضیاتی جمله‌سندن ایدی.

بیروت دینلمشدر. فنیکه‌لیلر عصرنده بر قاچ دفعه مصرلیلره، بعده آثوریلره، کیخسرو دورنده فرس قدیمه اسکندر کبیرڭ خروجنده ماکدونیالیلره، و دها صکره روماليلره، وفاروق اعظم حضرتلرینڭ عهد خلافتلرنده اهل اسلامه انتقال ایدن بیروت جنتمکان یاوز سلطان سلیم خان حضرتلرینڭ عزم عالمگیرانه‌لری زمان سعد اقترانده دولت قوی الشوکهٔ عثمانیه‌نڭ ظل عدالتنه داخل اولمش ایدی.

فرس قدیم کسرالرندن جهانگیر شهیر کیخسرو.

دگزی آچیق ایسه‌ده صورت حسنه‌ده ترمیم وترصین ایدیلان لیمانی غایت امیندر. ریختیم بوینڭ گوزللکنی، گوگل آچیجی منظره‌سنی گورنجه گندمی سلانیکده ظن ایتدم. اسکله‌سی فوق الغایه ایشلك اولان بو شهر لطیفڭ نفوسی سکسان بیڭ راده‌سنده‌در.

منازل و شوارعنڭ انتظام و نظافتنه، باغ و باغچه‌لرینڭ، واسع گلستانلرینڭ، لطافتنه خاکنڭ فیض وبرکتنه اصلا دیه‌جك یوقدر. و الحاصل سوریه قطعه‌سنده بولنان بلادڭ معارف، تمدن، صنعت، تجارت، ثروت خصوصلرنجه اقدمیدر.

سوریه ملکی «اسکندر بلاس» ڭ جنراللرندن «دیو دوتوس اتریفون» ڭ امریله میلاددن یوز قرق سنه اقدم تخریب اولندقدن یتمش بش سنه صکره، روما قیصرلرندن «اوغسطس» تعمیرینه چالیشمش ایسه‌ده بوآنه دگین اسکی رونق وعظمتنی بوله‌مامش ایدی. یاریم عصر اقدم صیدایه تابع بر قصبه ایکن بردنبره ترقی‌یه یوز طوته‌رق، شمدیکی عمران و عظمته نائل اولمسی تحف بر مسئله اوزرینه وقوعبولمشدر.

حموله اخذیله مشغول واپورڭ توقفندن بالاستفاده گزمك ایچون خارجه چیقدیغمده قره‌مان تلغراف مدیری شاکر افندینڭ قائن برادری علی بگه تصادف ایدرك برلکده طولاشور ایکن حکومت دائره‌سی جوارنده‌کی بلدیه باغچه‌سنه ناظر قرائتخانه‌لردن بریسنی بگنوب برای تنفس اوطوردق. اره‌دن بش دقیقه کچدکدن صکره بری بیروتلی دیگری صیدالی ایکی گنج گلوب بولندیغمز موقعه متصل اوسته‌لك

طرفینه قارشولقلی اوطوردیلر. بونلر علی بگڭ احباسندن ایمشلر. فقیری آنلره تقدیم ایتدی.

بعد المصافحه قونوشمغه باشلادق. میاندمزده جریان ایدن مصاحبه بیروتڭ خوشلغی، معمورلغی، تمدنی مسئله‌سنه متعلق ایدی. بیروتلی گنج آرقداشنه گوستره‌رك «مملکتمزڭ شرف بولمسی بو عقللی صیدالیلر سایه‌سنده‌در. حکومت صیدایه قرانتنه و فنار اداره‌سی یاپدیرمق استدیگنده بونلر، خسته‌لقلی بر شیئی مملکتمزه قبول ایتمیز دیو اعتراضده بولندقلری زمان دائرهٔ مذکوره‌نڭ نه دیمك اولدیغنی بیلدیگمز ایچون بز حالاً قبول ایتدك. قرانتنه اداره‌سندن پراتیقه آلمغه محتاج واپورلر صیدایی ترك ایله اسکله‌مزه اوغرامغه باشلادقلرندن سوریه قطعه‌سنڭ نقلیات و تجارتی بو طریقه تحویل اولندیغنی گورنجه شاشه قالدیلار. قرانتنه‌نڭ عدم قبولی حقنده گوستردکلری عناد جاهلانه‌دن طولایی بالآخره یاپدقلری و الآن یاپمقده اولدقلری ندامتلرینه تحیفلرینه بویله گولر و آلیقلقلری ایله اکلانیرز.» دیدی. بو سوزی قبول گوج اولدیغنی آکلایان صیدالی گنج «قرانتنه اداره‌سی شمدی بزده یوقمی، بیروتی ایلرولتان موقعیدر» جوابنی ویرنجه بیروتلی مستهزیانه سوزه باشلایه‌رق «واپورلر بر کره بیروت لیماننه آلیشدقدن، تجارت و تجار بو طرفه گچدکدن صکره بیڭ باب قرانتنه یاپیلمسنه رضا گوسترسه‌کز بولیله فائده‌سنی گوره‌مزسکز، گچمش اولسه» یوللو مقابله‌لر ایله زواللی‌یی اسکات ایتدی. حکمت حکومتی آکلامقسزین معاملاتنه عاقلانه اعتراض باقیگز نره‌لره منجر اولیور. بیروتڭ جنوب شرقیسنده واسع بساتین و زیتونلقلر، دلربا مسیره‌لر بولندیغنی سویلدیلر ایسه‌ده واپور چوق قالمدیغندن تماشاسی میسر اولمدی.

(اسکندرون)

جنوبی رأس خنزیر شمالی قره طاش برونلری ایله محاط «سیکوس سینوس» خلیج وسیعی داخلنده واقع لیمانی امین، تجارتی ایشلك ایسه‌ده هر طرفی بطاقلق اولدیغندن هواسی غایت وخیمدر. اغنیاء محلیه و ارباب تجارت گوندزلری بالمجبوریه اسکندرونده قالوب گیجه‌لری داخلاً بر ساعت ایلروده واقع بیلان قصبه‌سنده بیتوتت ایدییورلر. بیڭ سکز یوز سنهٔ میلادیه‌سنده وقوعبولان زلزلهٔ شدیده مبانیٔ عظیمه‌سنی محو ایتدیگی ایچون آثار عتیقه‌سی قالمامشدر. بر عصر ظرفنده وجوده گلان شمدیکی بنالری کاملاً کارگیر سوقاقلری منتظم وسویملی مختصر بر شهر اولوب هواسنڭ وخامتیله سیوری سیگنڭ کثرتندن بشقه عیبی یوقدر. نفوسی اوچبیڭ تخمین ایدیلیور.

بین النهرین ده واقع مدائن و قصباتڭ باشلوجه اسكله‌سی اولمغله لیماننڭ بر سنه‌لك واردات و صادراتی آلتی ملیون فرانق راده‌سنده‌در. بیروت ولایتی حدودندن انطالیه‌یه وارنجه‌یه دگین ممتد سواحلده واقع رسومات اداره‌لرینڭ نظارت مركزیدر. یالگز پیاس ناحیه‌سیله یگرمی درت قرایی شامل اوچنجی صنف بر قضا مركزی و مربوط بولندیغی حلب ولایتنڭ برنجی قپوسیدر. چارشوسی لیمون، پورتقال، اوزوم، قاون، قارپوز، یگی‌دنیا، و انواع فواكه و سبزه ایله لبالب طولی، مأكولاته متعلق هر شیء مبزولاً موجود و غایت بوللق اولمسی اراضیسنڭ قوهٔ انباتیه‌سنی گوستریور. قصبه‌یی قاپلایان بطاقلق بر طرفدن طولدیرلمقده ایدی.

بو عملیاتڭ ختامنده جیادت هواجه‌ده تمیز و خیلی توسع ایده‌جكدر.

(نیگده)

طرسوس ایله نیگده اره‌سی كاربان یورویشی اوچ، عربه ایله ایكی قوناقدر. زمرد كبی یشیل، منظره‌سی دلربا، موقعی مرتفع، طاغلری اورماندن خالی، دوز و گنیش بر یایلانڭ شمالنده، بور قضاسندن جنوبه ممتد لطیف صرتڭ برونده واقع، سوقاقلری انتظامسز، منازلی محكم وفقط طرز عتیق، چارشوسی خراب، بركتی بولنده، اداره‌سی اهون، سنجاق مركزی مختصر بر قصبه‌در.

كندندن یاریم ساعت آره‌لی بور قصبه‌سی ایله بر حذاده و طوروس (١) سلسله‌سی شعبه‌سنڭ اتگنده كائندرلر. طاغلری، تپه‌لری، بایرلری، وادیلری، دخی قویی یشیل چم ایله مستور، صویی بول و منبت نیگده اووه‌سنڭ كوكل آچیجی منظره‌سنه، دلپسند حالتنه، باذوق ایله طویولماز لطافتنه حیران اولدم.

(قیصریه)

نیگده‌دن حركتمڭ ایكنجی گونی قوشلق وقتی مواصلت ایتدیگم قیصریه مواد بركانیه ایله مملوء قومسال بر اووه‌نڭ كنارینه مبنی جسیم بر بلده‌در. اولجه بیلدیرلدیگی اوزره میلاددن ایكی بیڭ یوز سنه اقدم لیدیونی تعقیباً گلوب آناطولینڭ شرق و شمالنه یرلشان مید قومنڭ یعنی اتراك الاولینڭ قبادوسیا عنوانیله اعمار ایلدكلری خطهٔ وسیعهٔ مذكوره‌یه مركز حكومت اولارق بورایه یاپدقلری «مزاقه» شهرینی روما قیصرلرندن «تبیریوس» بعد الاستیلا بر درجه دها توسیع و تزییندن

(١) اصل اسمی «طاوروس» اولوب زبانزدی طوروسدر «بوغا طاغی» دخی دینور.

صڭره اسم قديمنى «آوغستوس» قيصرڭ نامنه نسبة «قيصريه» يه چويرمش ايدى. اولوقت شمديكى قيصريه‌نڭ يگرمى دقيقه قدر جنوب غربيسنده و طالاس قريه‌سنڭ بولنديغى موقعده‌كه تپه‌لر اوزرينه مؤسس اولان شهر مذكور ميلادڭ ايكى يوز آلتمش تاريخنده قبادوسيايى روماليلردن ضبط و استيلا ايدن فرس قديم حكمدارى «شاپور» تماماً تخريب، سكنه‌سنيده قتل عام ايتمشدر.

فرس قديم كسرالرندن شاپور

روماليلر بالآخره كنديلرينى طوپلايوب ايرانيلرى قوغدقدنصڭره مذكور تپه‌لرڭ آلتنه مجدداً ياپدقلرى ايكنجى قيصريه دخى زلزلهٔ شديده ايله ييقلديغى ايچون سكنه‌سى طاغيله‌رق يرى بر مدت ايصسز و ويران قالمشدر. شمديكى موقعنه اوچنجى دفعه اولارق بنا و تجديد ايدن سلچوق تركلريدر. قيودات تاريخيه‌دن استدلال اولنديغنه كوره قيصريه اول وآخر تركلرڭ ياپدقلرى بر شهر اولوب روملرڭ اراجيفى كبى روما مؤسساتندن دگلدر. شمشير جلادتلرى شرق وغربى لرزان يدن اصحاب گزين رضوان الله تعالى عليهم اجمعين افنديلرمز حضراتى طرفلرندن قيصريه‌نڭ فتحى فاروق اعظمه تبشير بيورلديغنده مشار اليه فوق العاده سوديگنه دائر اولان صراحت تاريخيه‌يه باقيلور ايسه روماليلرڭ ارجيش طاغى اتكنه ياپدقلرى ايكنجى شهر بعد الاسلام باقى ايدوگى آڭلاشيليور.

آناطوليده‌كه بركانلرڭ جمله‌سندن صڭره منطفى اولديغى مظنون بوو ولقان قديمڭ سبيت ويرديگى شدتلى زلزله‌لر شهرڭ باشنه ايكنجى شاپور كسيلوب كاملاً ييقدقدن صڭره سلچوقيلر دورنده تكرار بنا و تأسيس قلنان شمديكى قيصريه جبل مذكورڭ شمالنه ناظر اتكنده و قزيل ايرماغه تابع قره صو نهرينه دوكيلن اوفق بر چايڭ اوزرنده‌در.

قوجه اووه‌يى يربر قاپلايان عظيم قيالرى وقتيله منفذندن پوسكوران بوكوه مهيب

منفرد اولارق اوچیڭ طقوز یوز آلتمش بر متره یوکسلییور.

شهرڭ وسطنه غایت محکم و منتظم اولارق عصراخیرده یاپدیریلان قپالی چارشو چوق لطیف و امثالسز ایسه‌ده درونندەکه دکانلرده بولنانلر علی الاکثر چرچی، خردەواتجی، عطار کبی سرمایەسز بایعلر ایدوگندن بو عالی بنا سوس و لباسدن محروم گوزل بر جاریه کبی چپلاق و ملولدر. بعض محلاتڭ سوقاقلری واسع و مستقیم ایسه‌ده خانەلری تحتانی اولوب یوکسك بنا پك آزدر. یقیننده‌که گویلر ایله برابر نفوسی یتمش بشبیڭ تخمین ایدیلییور. بونڭ قرق طقوز بیڭ آلتی یوزی مسلم یگرمی بشبیڭ درتیوزی نصارادر. ذکاوت فوق العادەلریله علم تجارتده‌که مهارت خارقەلری یهودیلرڭ گوزلرینی ییلدیردیغندن شهرلرینه آیاق باصدقلری یوقدر.

آناطولیده قونیه کبی علوم عربیەنڭ مرکزی صاییلان بو فیضلی بلدەده یوز اللی جوامع و مساجد شریفه اوتوز طقوز مدرسه ایله بر مکتب رشدیه اللی سکز ابتدائیه بیڭ ایکی یوز طقسان جلد کتب معتبرەیی حاوی ایکی کتبخانه اوتوز بر تکیه سکز عدد کنیسا بر غربا خسته خانەسی بر گهرچیله فابریقەسی اوچبیڭ یدییوز اون دکان و مغازه یوز اون بش فرون اوتوز خان اون بر حمام واردر. معابد شریفەلرڭ اجمل و اعظمی جنتمکان فاتح سلطان محمد خان حضرتلرینڭ احیا کردەلری اولان اولو جامعدر.

هر درلو اوزوم و فواکه ایله کلیتلو جهری حصوله گلان باغلری شهرڭ غرب جنوبسنیده واقع سازلی گول نام باتاقلق کنارنده‌که تپەلو اوزرندەدر.

غرب جهتندن گلان اینجه صو ایرماغنڭ وجوده کتوردیگی بو باتاقلق جیادت هوایی بوزدیغی حالده قوروتمیشلری حیوانات ایچون باشلوجه مرعالری بولوندیغندن ایلرو گلییور. درونده اعصار قدیمەدن قالمه بر چوق کارگیر کنبدلر بولنان اوەنڭ مرطوب محللرینی ستر ایدن گهرچیله معدنی طوپخانۀ عامره نامنه طوپلانمقدەدر. نه وقت و نه ایچون یاپیلدقلری اهالیٔ محلیەجه و حتی تاریخجه مجهول او جسیم کنبدلر رومالیلرڭ اوائل حالنده یاپیلان پتخانه و یاخود تنصرلری دورنده انشا قلنان حکمدار و مشاهیر مزارلری اولمسنه ده قرار ویریلەمیور. زیرا صلابتلی کفکه طاشندن یاپیلدقلری ایچون اوسته الندن هنوز چیقمش گبی گورینان بو محکم بنالرڭ هیچ بر برنده خط و تصاویر اولمیوب وضعیتلریده مختلفدر.

شهرڭ اطرافنده طالاس، زینجی دیره گبی آوروپا قصبەلریله رقابت ایده بیلور جسیم قریەلر واردر. لطیف تپەجکلر اوزرلرینه یشیل وادیلره یاپیلان بو منتظم قریەلرڭ

سكنه‌لرى كاملاً ارمنى واروامدر. سنجاق مركزى اولان قيصريه ايله جوارنده كه قراى معموره‌ده مسكون ملل مسيحيه اولجه ذكر ايدلديكى اوزره يكرمى بش بيڭ درتيوز نفوسدن عبارت اولوب بونڭ اون دربيڭ درتيوزى روم اون بر بيگى ارمنى بيڭ ايكى يوزى پروتستاندر.

(قيصريه‌ليلرڭ عادات و اخلاقى)

سايهٔ عاليسنده يشاديغمز دولت عليهٔ عثمانيه‌نڭ شان و شوكتيله مفتخر موحدين ذكى وشجيع اولديغى قدر متدين و فعالدر.

قطين روملر ايله ارمنيلر دخى تماماً تركجه متكلمدرلركه شو حال طاشيدقلرى عثمانلى نام جليلنه محبت قويه‌لرى نشانه‌سيدر. بو غيور انسانلر كرك مسلم و كرك مسيحى زراعتدن زياده صنعت و تجارته على الخصوص صرافلغه سالك و منهمك اولدقلرندن توسيع زرق ايچون جهانڭ اڭ اوزاق يرلرينه، گيدلمسى متعسر كوشه‌لرينه دگين شد حل ايدرلر. علم معيشتده بو درجه ماهر، قسمت قوغولامقده يكتا، جهانديده و منور الافكار اولدقلرى حالده زمان جاهليتدن قالمه بعض عادات وحشيه‌يى خالا ترك ايده‌ميشلرى شايان تعجبدر. پياده‌اكده قلنج قالقان قوللانمق اصولنڭ مقدمهٔ تحصيلى صايلان زيبك اويونى سلچوق تركلرينڭ، سوارى مناوره‌لرينى اوگرنمڭ ايچون ياپيلان جريد اويونى عثمانليلرڭ اوائل حالنده احداث قلندقلرى گبى روماليلرده صاپان طاشيله تقليد حرب ياپمق عادتنى ايجاد ايتمشلر ايدى.

عصر اخيرده‌كه تكمليله فن حربى دگيشديران اسلحه هنوز حالت ابتدائيه‌ده ايكن روماليلرڭ ياپدقلرى صاپان طاشى غوغاسنى قيصريه اهاليسى هر سنه اجرا ايتمكده‌درلر.

اسلام و خرستياندن عوام صنفنڭ اختيار و گنجلرى تپه ميداننه بتمامها طوپلانوب مخلوطاً ايكى فرقه اولدقلرى حالده شو قرون اولى حربنى اولا صاپان طاشلرى (١) ايله اوزاقدن اجرايه باشلايورلر. فى زماننا ميمونلرڭ ياپدقلرى بو مسخره‌لغى دگل تقليد، تصور بيله بى لزوم ايكن تحقيقنى ايقاعه منهمك طرفينڭ بلا فاصله صاللادقلرى صاپانلرندن چيقان يمورطه شكلى چاقللر انداخت ايدنلرڭ شو افعال جاهلانه‌لرينه تزييفاً «زمان نه زماندر» مآلنى افهام ايچون معالى ايصلقلر چالارق هدف مقصوده ياغمور گبى ياغييورلر.

(١) اسلحهٔ قديمه‌دن طاش آتمغه مخصوص ايپلى طوربه.

انفعال نفسانیه‌لرینه اسیر، جهالته تابع انسانلرڭ یکدیگرلرینه روا گوردکلری مضرات و مزاحمی ایریشدیرمك گبی شر ایشلره واسطه یاپیلمقدن سلامته چیقالی ایکی بچق عصر اولدیغی حالده قیصریه‌لیلردن بقالرینی حالا قورتاره‌میان احجار صغیره طرفیندن برینی ترك موقع ایتدیرمگه غیر کافی گلدکلری و دها طوغروسی منازعه‌جیلرڭ کله و قولاقلرینه چارپیلدقچه حدتلرینی آرتدیردقلری، قالین قفالرینی قیزدیردقلری صره‌ده درحال مخاصم کسیله‌رك جان آجیسیله روبرو گلان یادگاران بو دفعه ایکی اللریله قالدیردقلری بیوك طاشلر ایله بری برلرینڭ باشلرینی ازییورلر.

روماليلرڭ ابقای نامی ایچون اولدیغی دوشونه‌میه‌رك اره صره یاپدقلری بو شیطان ایجادنده نقدر باش یاریلور، قول قیریلور، گوز چیقار و حتی آدم اولور ایسه باباسنڭ کیسه‌سنه گیدییور. اره‌ده کیمسه مسئول طوتولمیور. بونلری ترك جهالت ایتدیرمك ایچون جانب حکومتدن اعزام قلنان اختیارلر ایله افراد ضبطیه محل وقعه‌یه یاقلاشدقلرنده وظیفه‌لرینی درحال اونوته‌رق طرفینه قاریشیویرملری دها غریبدر.

بشریته شین بو وحشی عادتی ترك ایتدرمك ایچون حکومت سنیه‌نڭ شمدی‌یه دگین یاپدیغی نصایح گوستردیگی شدت اصلا مفید اولمامشدر. ذکاوتلری تسلیمکردهٔ عالم ایکن شو حماقتی ترك ایده‌میان قصریه‌لیلردن اسلام، خرستیان، هیچ بر فرد یوقدرکه باشنڭ بر قاچ یرنده طاش یاره‌سی بولنماسون. حسن معاشرتلرینی تلخ، گندیلرینی بدخوی ایدن بو بی لزوم روما عادتنی عجبا نه وقت براقه‌جقلر؟

وجوده نافع جیمناستیقدن معدود رقص ملل متمدنه‌جه مرغوب اولمغله جهانی دهشت ویرن هیبت سابقه‌مزی مصور زیبك اویوننڭ ادامه‌سنده بأس یوقدر. دین و دیارمزڭ اعدا شرندن محافظه‌سی ایچون تحصیلی اوزرمزه فرض فنون عسکریه‌دن معدود «جرید» اویونی اجداد شجاعت نهادمزڭ ایجاد رستم پسندانه‌لرندن اولمغله یالڭز محبة دگل حکمة دخی اجراسی لازم ایکن بو اصول محاسن شمول وا اسفاکه رغبتدن دوشمشدر. گنجلرمزڭ بینیجیلکده ادمان حاصل ایتملرینه سواری چرخه‌لرینی اوگرنملرینه بادی بو گوزل عادت یالڭز اطنه‌ده اولسون اجرا قلنمقده ایکن والی بحری ثاشانڭ براقدیردیغنی ایشدوب حیران اولدم.

قیصریه‌نڭ اسلام قبرستانی نیام نیام قبائلنڭ قلبه‌لری قدر قورقنجدر.

یگی موتا ایچون قازدقلری اسکی قبردن نقدر کمیك چیقار ایسه تکرار دفن ایتمك عادتلری اولمدیغندن خونریز هلاکونڭ بغدادده انسان قفاسندن یاپدیردیغی خوفناك قلعه‌یی خاطرلا درجه‌سنه یریر بیغدقلری قفا و اعضا کمیکلری اوراقچیلرڭ

تارلالرده وجوده گتوردکلری دمت بیغینلری گبی قوجه قبرستانی قسماً قاپلامشدر. بومدهش قبرستانده بنم ایله برابر طولاشانلر شو بابامڭ و یاخود والده وقرنداشمڭ قفا کمیکیدر، شورالری صاغلیغنده بایدیغی طاش دوگوشلرنده زده‌لنمشدر دیو بلا تأثر بکا گوستریپورلر ایدی. «دیگر بر موتایی دفن ایتمك اوزره قازدیغگز قبرلرندن بونلری چیقاروبده آچیقده براقمق گناه دگلمی؟» یوللو مؤاخذه‌ده بولندیغمده «گوره‌نگمز بویله‌در» جوابنی ویردیلر. موتایه حرمتسزلکڭ بو درجه‌سنی وحشیلرده یاپماز. شهرڭ غربنه دوشان علی طاغی ایله جوارنده واقع سید بطال حضرتلرینڭ مقاملری اره‌سنده که دوزلکده قدیم قیصریه قلعه‌سندن بر دیوار پارچه‌سی قالمشدر. اتلرینی پاصدرمه یاپمق اوزره آرضرومدن جلب و ذبح ایتدکلری اوکوزلرڭ کمیکلرینی دخی ثواب نیتیله بو قلعه دیواری بقایاسنڭ دیبنه تپه‌لر گبی ییغیورلر. ارمنیلر ایله روملر اسلاملرڭ خیر ایچون اورایه دوکدکلری استخوانی فرصت بولدقجه‌بلا مزاحم چوواللره طولدیروب اسکله‌لره سوق و تجارت ایدیپورلر.

هلاکو

(شهر قشله)

قیصریه ایله سیواس اره‌سنده‌که طریق اوزرنده واقع شهر قشله هر طرفی بطاقلق بر اووه‌نڭ اورته‌سنده اولمغله هواسی وخیم ایسه‌ده مرعا و مزرعه‌لری واسع و غایت منبت ایدوگندن کثرتله اغنام و مواشی یتشدیران سکنه‌سی زنگین و مبسوطدر. آب و هواسنڭ اغیرلیغندن طولایی توسع و نفوسی تکثر ایده‌مدیگی جهتله الحالة هذه بر کوی هیئتنده اولان بو قضا مرکزی سیواس ولایتنه تابع و نام دیگری تنوسدر.

غربا ایچون یاتاجق یر اینه‌جك خان بولنمدیغندن تلغرافمدیرینڭ منزلنده بر کیجه مهمان اولوب صباحلین یاری جانلی قالقه‌رق سیواس یولنی طوتدم.

وقت عصرده بر بیوك طاغڭ اتکنه یتشدك. شوسه بو جبلك تپه‌سندن گچییور. یوقوشه چیقمقده گوچلك چکن حیوانلری آجیدیغمز ایچون عربه‌دن اینوب یورومگه

باشلادق. دیگر عربه‌لرده بر قاچ چرکس دلیقانلیلری وار ایدی. آنلرده ایندیلر. عربه‌جیلر طاغڭ تپه‌سنه یتیشور ایسه‌ك سیواس شهری گورینور تبشیرنده بولندقلری جهتله «گوروندی سیواسڭ باغلری» مثل مشهورینی سویله‌یه‌رك سوینه سوینه یوقوشه چیقمقده ایکن، هوا بردنبره بوزیلوب طولی ایله قاریشیق شدتلی بر باران یاغمغه باشلادیغندن دگل سیواسڭ موهوم باغلرینی بری بریمزی گورمکده‌ده وقت بوله‌مدق. غروب شمسه یقین طاغڭ تپه‌سنه و بر ساعت صکره‌ده دیگر جهتنه یعنی قزیل ایرمق کنارینه یتشمش ایسه‌کده بو دهشتلی نهر اوزرینه اوچیوز مترو طولنده یاپیلان کارگیر کوپرینڭ عرضی پك طار اولدیغندن دوه قطاری کبی آقین آقین گلان اوکوز عربه‌لرینڭ مرورینه دکین کوپری باشنده بر ساعتدن زیاده توقفه اوغرادیغمز جهتله سیواسه نصف اللیلده یتشدك.

(سیواس)

ملل ماضیه‌نڭ «هالیس» تعبیر ایتدکلری قزیل ایرماغڭ شرق ساحلندن ایکی کیلومترو اره‌لی دوزلکده و طاغ کنارنده واقع، اطرافی آغاجسز تارلالردن عبارت، سوقاقلری طار و چامورلی، سیاه کرپیج ایله یاپیلی خانه‌لرینڭ اوزرلری طوپراق طام اولدیغندن منظره‌سی قسوت انگیز، اوتوز بیك نفوسلی بر بلده‌در. موقعی قزیل ایرماق نهرینڭ مجراسی بویوندن گتوروب طولدیردیغی متانتسز بر طبقهٔ متحرکه اولمغله بنالری ایچوی هرنقدر دریندن تمل آتسه‌لر ینه چوق طیانمیور.

یوز سنه‌ده بر قاچ دفعه تجدید قلنییور. بو جهتله آثار عتیقه‌سی گوزدن نهان اولان شهرڭ بعض مناره‌لری اگیلمش هنوز یاپیلان اکثری منازلی دورایرجه‌سنه میل ایتمشدر. وسطندن گچن بغداد جاده‌سی دوز و گنیش ایسه‌ده اسواق سائره‌سی طار و بوکونیتلی اولوب لغملریده میدانده‌در. «طاوره» نهرینڭ بر شعبه‌سی شهرڭ ایچندن گچییور. اطرافنده شالغم تارلالرندن بشقه بر شیء بولنمدیغی حالده چارشوسنده هر درلو میوه و فواکهڭ مبزولاً وجودی ملحقاتنده‌که باغ و باغجه‌لرڭ کثرت و وسعتنی گوستریور. موقعی سطح بحردن بیڭ مترو مرتفع اولدیغی ایچون موسم صیفده یگرمی بش درجه‌یی آشمیان میزان الحراره فصل شتاده تحت الصفر اون سکزه اینیور. زمهریر ایچنده وقوعبولان بر حریقده طلومبه ایله آتیلان صو خورطومدن چیقار چیقماز انجماد ایتمکله یانغینی باصدیره‌مدقلرینی سویلدیلر.

دائرهٔ حکومت غایت عالی بنالردندر. جوارنده یوکسك اوتللر منتظم خانه‌لر واردر.

ظل عدالتنده يشاديغمز خاندان آل عثمانك خيرات و مبرات مفاخرندن پك چوق
آثار عظيمه موجوددر: از جمله قاپولرى قارشولقلى اولەرق ايران طرز معمارىسنده
ياپيلان جامع كبير وا اسفاكه ييقديرلمش ايسەده طاش مدرسه گوريلەجك آثار
عاليەدندر. وسعت و عظمتى انقاضندن آگلاشيلان جامع شريف مذكورى صدر
اسبق خليل رفعت پاشا والى ايكن ييقديروب طاشلرينى مكتب اعدادينك بناسنه
صرف ايتديرمش والآن باقى مزين قاپوسنك ايكى طرفنده پارلايان چينيلى منارەلردن
بشقه نشانەسى قالمامشدر.

خليل رفعت پاشانك مصرى يعقوب قصرى تعمير ديمك اولان شو وقوفسزجه
معاملەسى حقنده وقوعبولەجق شكايتى تصديق ايچون چفته شاهد گبى ديكيلى
طوران او سوسلى منارەلردەكه نقوشات حارەقەدن نظرمى بر وقت آيرەمدم. درسعادتدەكه
دار الحديثك وسعت و هيئتنده اولان طاش مدرسه تعميره محتاجدر. سكسان اوچبيك
كيلومترو مربعنده يعنى محيطى عموم يونانستاندن اون اوچبيك يديوز كيلومترو
زياده و فقط سكنەسى بر مليون يوز بيك رادەسنده و نامى ايله بنام منبت بر احاطەنك
وسطنده ولايت مركزى اولمغله شمندوفر خطنك و رودندن صكره چوق توسع ايدەجگى
شبهەسزدر. عبد الوهاب غازى ايله شهزاده ارطغرل حضرتلرى و صدر اسبق فؤاد
پاشانك پدرى كيچەجى زاده عزت منلا بوراده مدفوندرلر.

(ييلديز ايلى)

توقاد ايله سيواس ارەسنده غايت منبت و يشيل گنيش بر اووەنك چاملى بله
يقين كنارنده هنوز وجوده كلان بو جديد بلدەنك معموريت و منظرەسى آوروپا
قصبەلرينه بگزەيور.

تأسيسله برابر اسميله آگيلان قضايه مركز اتخاذ قلنمشدر ديار بكر ايله صامسون
ارەسندەكه جادۀ كبير اوزرنده بولنديغندن اهميت و تجارتى يوماً فيوماً آرتمقدەدر.
موقعى غايت لطيف هواسى صويى صاغلامدر.

(چاملى بل)

مشهور كور اوغلنك مركز شقاوتى اولان چاملى بلده شمدى نه چام
آغاجى و نەده اشقيا قالمشدر. تپەسندن گچن منتظم شوسه اوزرنده بر قره
غولخانه ايله جسيم بر خان واردر اسلحۀ نارىەنك ايجادنده گورديگى تفنگى

پشت آوی (١) نامی ویره‌رك یول کسیجیلگی ترك ایدن کور اوغلنڭ خیرات اوله‌رق دیره‌لره یاپدیردیغی چشمه‌لر ییقیلوب بعض دیوارلری قالمشدر. چاملی بلی وقتیله گچیلمز بر صورتده قاپلایان اورمانڭ محو و نابود اولمسنه سبب توقادده‌كه باقر قلعخانه‌سی اولدیغنی سویلدیلر.

(توقاد)

نیگده ایله چاملی بل ازه‌سنده‌كه اراضی آناطولینڭ مواقع مرتفعه‌سندن بولنمغله صوغوقدن چوق بیزار اولمش ایدك. سایهٔ سطوتوایهٔ حضرت خلافتپناهیده قوهٔ کافیه اقامه‌سیله آسایشی تأمین قلنان چاملی بلدن آشوب شماله طوغرو اوزانان دیره‌یه اینه‌رك توقاده یاقلاشدیغمزده باغجه‌لرده اوزوم چبوقلریله آصمه‌لرڭ آچدیغی لطیف قوقولی چیچکلر اطرافه بوی مشام آرا صاوورمقده حضرت بهارڭ شرف قدومنی تبشیر ایتمکده ایدی. هر قلبه مسرت القا ایدن شو لطیف موسم نابینڭ

دوشه‌دی مهر فلك یوللری دیبارلر ایله
ایتدی تشریف چمن ملکنه سلطان بهار

گفته‌سنی خاطرلاتمشدر. قدمای محررین عثمانیه‌دن موره مکتوبجیسی مشهور کنعان افندن مرحومڭ مسقط رأسی اولان توقاد آناطولی داخلنده‌كه بلاد و امصارك اڭ معمور و اجملیدر. شهرڭ گنیش میدانی کنارینه مبنی «سلطان مراد رابع جامعشریفی» ایله چارشو ایچنده‌كه پاشا جامعکبیری معابد اسلامیه‌نڭ لطافت و متانت جهتنجه ممتازلرندندر. استانبولده‌كه کاغد خانه موقعی گبی صویی بول یشیل بر دیره‌نڭ اغزینه دوشان بو کوزل شهرده بر کیجه قالوب صباحلین کیرالادیغم عربه‌یه راکباً محل مأموریتم اولان نیکساره اولاشدم.

(نیکسار)

سیواسدن توقاده گلنجه قیشدن قورتیلوب بهاره یتشمش ایدم. توقاد ایله میانه‌سی دیکه‌سنه انیش اون ساعتلك بر منزلدن عبارت نیکساره اولاشنجه اورته‌لغی تام یاز بولوب مسافهٔ جزئیه‌ده‌كه تمایل موقعیه‌نڭ تبدل مواسمه بو درجه دخلنی شاشه قالدم.

وسطندن کلکیت نهری جاری گنیش و منبت بر اووه‌نڭ کنارنده و اوچ دیره آغزنده واقع بو مملکت روماليلر زماننده تأسیس قلنوب اسمی ظن اولندیغی

---

(١) پشطو کور اوغلنك طاقدیغی پشت آوی آدینڭ محرفیدر،

اوزره نیکحصاردن محرف دکل رومجه‌ده یکی قیصریه معناسنه کلان «نؤکساریه» نك غلطیدر . هر طرفی کستانه، جویز، قزیلجق، واز، یبانی آرمور و امثالی خدای نابت درخت میوه‌دار ایله کچیلمز بر صورتده مستور و درونلرندن ماء صافی جاری، او زمردین دیره‌لرك طرفینه یاییلان محلاتده‌كه خانه‌لر کاملاً اخشاب ایسه‌لرده حفظ الصحه‌یه موافق، لطیف المنظره و عالیدرلر. موقعی دلکشا، هواسی صویی صاغلام، سکنه‌سی فعال و فطیندر. طاغلری بایرلری میوه اورمانی، وادیلری باغ و باغچه، حیوانات اهلیه ایله مملو مرعالری چم و چیچك، خارق العاده منبت مزرعه‌لری هر درلو حبوباتك عادتا انباریدر . توقاد و سیواس شهرلرینك چارشولرینی انواع جنس آرمود طعمی لطیف پرنج ایله طولدیران بو مملکتدر.

بغدای، آرپه، نخود، مرجمك، چودار، بورچق، قوقوروز، قوم داری مثللو احتیاجات محلیه‌دن یوز قات فضله یتیشان حبوباتی آلتمش کیلومترو بعدنده واقع اونیه اسکله‌سندن اخراج اولنیور. خزائن ثروت اطلاقنه بحق سزا بو بی نظیر و ممتاز اراضی ایچنده اوجی بولنماز طبیعی باغچه‌لره، مقر عندلیب حدیقه‌لره بوغولان نیکسارك بختیار سکنه‌سی غریب دوست، مهمانواز، خلوق و بشوش آدملردر.

پلونه آرسلانی غازی عثمان پاشا مرحوم.

اشرافدن ابراهیم بك زاده مصطفی بك، شریف افندی زاده ماهر افندی معتبراندن عبد الرحمن و عمر افندیلر کبی جداً نجیب بر چوق دگرلی آدملر واردر. مشاهیر جنك آوراندن شیرپلونه غازی عثمان پاشا مرحوم بو مسعود بلده‌نك طاش مسجد محله‌سنده دنیایه کلمشدر. کلکیت نهری اوزرینه أخیراً انشا قلنان آلتی یوز مترو طولنده‌كه جسر جسیم اونیه و توقاد شوسه‌لرینی

يكديگرينه ربط ايتديكى ايچون اهميت موقعيه‌سى زياده‌لشان نيكسار شمديلك درت بيك نفوسلى معمور و منتظم بر قضا مركزيدر .

قصبه‌يى قسمين عظيمينه آيران چوملكجى ديره‌سى فوقنده‌كه كستانه صويى موقعى . صفاپرستان محليه‌نك منتخب تفرجگاهى‌در . طاغلرى بايرلرى محيط لطيف اورمانلر ايچنده گيزلانان لا يعد بلبللرك نغمات لاهوتيه‌لرى ، كوفول كوفول آسن بو سرين موقعده‌كه صوغوق صو باشى مسيره‌سنه طنين انداز اولدقجه روحلرى انبساط كسب ايدن متفرجين ، سرور و شطارتله پيشورمگه باشلادقلرى شيش كبابنى ، كمال اشتها ايله بر غروب شمسه دكين محبانه وقت گچوريرلر . نيكسارده ايكى سنه قالدم ، بو مدت ظرفنده اونيه واربعه قضالرينى دخى طولاشدم . ارضروم طاغلرندن تشعبله طزبرون اوزرى غربه طوغرو ساحل بوينجه اوزانان « پونت » سلسله‌سى نيكسار ايله اونيه ارەسندن كچيور . كوتوكلرينى بش آدم گوج قوجاقلار عظيم گورگن آغاجلرى سلسلهٔ مذكوره‌نك هر طرفنى صيم صيقى قاپلامشدر .

قضانك اراضىء مرتفعه‌سنده واقع قره قوش ناحيه‌سى بو مهيب بلقانك وسطند و اونيه‌يه گيدن شوسه اوزرنده‌در ، اونيه قره دكز ساحلنده بولنان بلاد عثمانيه‌نك لطافت موقعيه‌جه برنجيسى ايسه‌ده هواسى غايت صيجاقدر .

جنتمكان سلطان محمود خان عدلى دورنده ليمانك مدخلنه انشا قلنوب اخيراً ترك ايديلان استحكام اوزرينه بالق آغلرى گروب قريم جهتندن آقين آقين گلان بيلديرجين قوشلرينى ديرى ديرى طوتمق مهارتى اونيه‌ليلره مخصوصدر . ايچنده يشامق اشتياقيله كلديگى اونيه اورمانه آياق باصه‌جغى صره‌ده لب دريايه يرير قوريلان آغلره ساعتده يوزلرجه‌سى دوشان زواللى بيلديرجينلرك آتلرندن ياپيلان كباب چوق لذيذدر . چهارشنبه اسكله‌سنده قره دكزه دوكولان كلكيت نهرينك قسم سفلاسى اوزرنده‌كه قديم « طالاظان » كوپريسيله نيكسار قضاسنه كسب التصاق ايدن اربعه بروسه اووه‌سنه شبيه و غايت گنيش بر دوزلگك وسطنده و باطوم مهاجرلرى طرفندن هنوز توسيع ايدلمش سويملى بر قصبه‌در . سايهٔ مراحموايهٔ حضرت خلافتپناهيده مالك اولدقلرى بو منبت اراضيدن بحق استفاده ايدن مهاجرين مذكوره‌نك سرفرازى رفعت اغا ، بلديه رئيسى ايدى .

بويله جوارنده‌كه قضالربده گوزدن گچورديكم نيگسارده ايكى سنه قالوب اوچيوز سكسان غروش ضم معاشله رواندزه تحويل قلندم . رواندز موصل ولايتنك منتهاسنده وعجم حدودنده اوزاق بر محل اولمغله قيش باصمقسزين همان يوله چيقه‌رق —

توقاد — چاملی بل — ییلدیز ایلی — سیواس دلیك طاش — قنغال — كمورخانی ملاطیه — كبان معدنی — معمورة العزیز — طریقیله دیاربكره اون بشكونده یتیشوب بر هفته استراحتدن صكره باغلاتدیغم گلگه (۱) راكباً — حسن كیف — جزیره اوزری موصله طقوز گونده ایندم. بوراده ایكی گون موله ویروب بعده — اربیل دیره حریر — بابا چیچك كان وطمان — سردربان — یولیله رواندزه اولاشدم. نیكسار ایله دیاربكر اره‌سندكه مسافه عربه ایله گیدلدیگی ایچون مشاق سفریه‌یی او قدر حس ایتمامش ایسه‌مده دیار بكردن بیندیگم كلك دجله نهری مجراسنڭ حسن كیف جوارنده واقع «چرخ فلك» دنیلان مخوف محلنه یتشدیگنده بیوك تهلكه‌لر گچوردم موصلدن رواندزه شوسه اولمدیغندن حیوان ایله گیدلدیگی ایچون بشگون سوران بو خاتمهٔ سفرده چوق جفا چكدم. عائلهٔ زائله‌نڭ برابرمده بولنمسی بشقه‌جه بر عذاب و كلفت ایدی. صراحتی معلوممز اولان ممالك محروسهٔ شاهانه ایچون تكثیر سواده لزوم گورمیوب داخلی سیاحتڭ بوندن ایلروسنی زبدهٔ عرض ایده‌چكم.

انواع فواكهی بتون دنیایه یاییلان ملاطیه اناطولینڭ اڭ منبت و مشهور باغجه‌سیدر.

متقدمین رجالی خاندان آل عثمانڭ شاكر الاحسان داعیلری ایدوكنی دوشونمیه‌رك سلطان محمود عدلی‌یه كوسگونلك كوستران متأخرین بكتاشیه‌نڭ یاردمیله باشنه طوپلادیغی بقیة السیوف یگیچریلره استناداً مصرده فرعونلگه یلتنن قواله‌لی محمد علی پاشا نانكورینڭ طغیاننده، اوغلی ابراهیم پاشا ایله نزیبه گلان فرق باغیه، مقابله‌لرینه رمال حافظ پاشا كبی بر جاهل كوندرلمش بولنمسندن بالاستفاده ملاطیه‌یه دخوللرنده، بتون خانه‌لری جبراً بوشالتدیروب یرلشملری اوزرینه مأواسز قلان ناس باغچه‌لرده‌كه قلبه‌لرینه چكلمشلر، اولری بویله التی سنه مصادره‌یه اوغرایان عباد الله شقیٔ مرقومڭ عونهٔ خونه‌سیله دفعندنصكره داخل سوره بر دها رغبت ایتمیوب باغجه‌لر ایچنده یرلشمشلردر. باغجه‌لرڭ یاریم ساعت بریسنده واقع بر عصر اولكی ملاطیه قاپولری پنجره‌لری سوكولمش ایصسز خانه‌لر ایله مملؤ قسوت انكیز بر بایقوش یتاغیدر.

ملاطیه كبی سنجاق مركزی اولان كبان معدننده‌كه سیملی قورشون ایشلدلمكده‌در قلعخانه‌سی شهرك كنارنده‌كی یول اوزرینه دوشیور.

(۱) درت بشیك چوال حموله‌یی استیعاب ایدن صالك آلتنه بیڭدن زیاده اوفوراش طلوم باغلایوب نهرك آقنتیسنه صالیویریورلر. اثنای راهده پاطلایان طلوملری بر طرفدن دگیشدیریورلر اوزرینه قوریلان بطال چفته گوره‌كلر ایله دخی تحریك اولندیغی كبی ساحل نهره یاقلاشدیغنده صیریق طیانمق صورتیله ده یوروسی تسریع قلنان بر صال موصله وحتی بغداده دگین گیدییور. كردستان ولایتلرینی بصره كورفزینه ربط ایدن دجله نهری اوزرنده بونلر ایله مهم اخراجات وقوعبولیور.

بورادن تقریباً قرق اوچ و ملاطیه‌دن سکسان بش کیلومترو اره‌لی اولان خرپوت مراد نهری قربنده و یوکسک بر تپه اوزرنده واقع عظیم قلعه درونده مبنی بر شهردر. محلاتنڭ ربعی مزرعه تعبیر ایدیلان دوزلکده و خارج سورده بولنیور نفوسی یگرمی بشبیکدن متجاوز اولوب بونڭ یالگز ایکی بیڭ بشیوزی ارمنی باقیسی کاملاً اسلامدر.

بو مملکتڭ صنایع نسجیه‌سنی غایت مترقی گوردم. هر درلو چتاریلر رنگارنك چیچکلی ایپك طوپلر یاپیلیور. بری ملکی دیکری عسکری ایکی رشدیه ایله بر اعدادئ ملکی ذکور واناثه مخصوص متعدد ابتدائی مکتبلری واردر. غیر رسمی مکاتب و مدارس دخی چوقدر.

«خرپوت» ارمنیجه طاش قلعه دیمك اولان «خربروت» سوزینڭ محرفی اولوب عوامڭ ذهابی گبی زمان جاهلیتده ساکن عبدهٔ اصنامڭ حمار شکلنده بر پته طاپدقلرندن کنایه دگلدر. جغرافیون عرب طرفندن اولا «خرتبرد» وبعد الاسلام «حصن زیاد» تسمیه قلنان بو مملکت هجری بیڭ ایکی یوز طقسان آلتی‌ده ولایت مرکزی یاپلدیغی صره‌ده خاقان مغفور سلطان عبد العزیز خان حضرتلرینڭ اسملرینه اضافهٔ «معمورة العزیز» دینلمکه باشلانمشدر.

دائرهٔ حکومت ایله قشلهٔ عسکریه و دبوی همایون وبر چوق کبرا و اغنیا خانه‌لری بولنان مزرعه‌ده‌که زنجیرلی خانده بر گیجه بیتوتت ایتدم.

مزرعه ایله اصل خرپوت اره‌سی یاریم ساعتدر. هر ایکیسنگده موقعی لطیف. هواسی صوبی صاغلام، فیض و برکتی بولنده و غایت اوجوزلقدر.

خرپوت اووه‌سنڭ شرقنده‌که دوه بویونی دنیلان یوقوشه چیقوب براز دها کیتدکدنصکره جسیم بر گول کنارینه یتشدم.

مزرعه‌دن سکز ساعت اره‌لی و شوسه‌نڭ صاغ جانبنده واقع بو گول تربیعاً اللی کیلومترو اولوب عمقی یتمش مترو ایمش. دروننده کثرتله بیلان بالقلری وقوندوز صید ایتمکده درلر.

دیاربکر ایله اره‌سی بر منزل وقوناق یری اولان بو موقعڭ شمالنده‌که بایرده اطرافی درتیوز اوطه‌لی قدیم بر ارمنی کنیساسی واردر. دانه‌لری وسطی اللی اوقه گلان قاون و قارپوزینڭ جسامتیله مشهور دیاربکر خرپوتڭ اون طقوز ساعت جنوب شرقیسنده و دجله نهرینڭ غرب ساحلنده اوتوز بشبیڭ نفوسلی بر شهردر. قارپوزی جسامتنده کسیلان قره طاشلردن یاپیلمه قلعه‌سنده‌که متانت گورنلری حیرتده براقییور

دولت اشکانیان دورنده «آمد» نامیله تأسیس قلندیغی مظنون بو قدیم مملکت زمان جاهلیت عربلرندن «بکر بن وائل» قبیله‌سنڭ النه گچدکدنصکره دیاربکر نامنی آلمشدر. بنی وائلدن ساسانیلره بعده رومالیلره دفعاتله انتقال ایدوب فاروق اعظمڭ عهد خلافتلرنده قبضهٔ اسلامه دوشان شهر مذکور عباسیلر دورنده آل بویه‌یه، بونلرڭ انقراضنده آل حمدانه، و اوچیوز سکسان تاریخ هجریسنده آل مروان نامنده تأسس ایدن حکومت صغیره‌یه، دها صکره بنی آرتق عائله‌سنه، بونلری دخی محو ایدن خونریز هلاکونڭ هلاکنی متعاقب قره قیونلی و آق قیونلی حکومتلرینه مرکز اولوب بالآخره شاه اسماعیل صفوی اله آتمش، و یاوز سلطان سلیمڭ چالدیران غالبیتنده مرکز خلافته ربطه ایله شرفلنمشدر.

دجله وادیسندن بیڭ مترو مرتفع قیالق اوزرینه روما قیصرلرندن ایکنجی قسطنطینڭ یاپدیردیغی درت قپولی سوری تربیعاً سکز کیلومترودر. درون قلعه‌ده یکرمی سکز جامعشریف، اوتوز ایکی مسجد، طقوز مدرسه، بری ملکی دیگری عسکری ایکی رشدیه، و بر اعدادیٔ ملکیه بر ابتدائی مکتبلری ایله یکرمی قدرده غیر رسمی صبیان مکاتبی، یدی کتبخانه، بش تکیه، سکز حمام، بشیوز آلتمش چشمه اولدیغی کبی ملل غیر مسلمه‌نڭ دخی اون بر کنیسا ایله اون طقوز مکتب ابتدائیلری واردر.

هر طرفی محکم سور ایله محاط دیاربکره حلب قپوسندن گیروب انفکاکمده شط قپوسندن چیقدم. یاریم ساعت دیکه‌سنه ایندکدنصکره باغچه‌لر آره‌سنده ودجله نهری اوزرنده‌که اون بر گوزلی کارگیر کوپرینڭ بولندیغی موقعه یتشدم. کلك متهیٔ حرکت ایدی. متوکلاً علی الله بینوب آچیلدق. کلکی سوروکلیان نهر ایکی گون صکره ماردین طاغلرینڭ سمایه سرچکن یالچین قیالری اره‌سنه صوقولدی.

ایکی طرفی دیوار کبی دوز بو گون گورمز گچیدڭ بولولدیگی یرلرده شدتلی دونمه‌لر ایله حصوله گلان جریانه قاپیلدیغمز صره‌ده کلکجیلرڭ متلاشیانه فریادی جملهٔ قوپاردیغمز جانخراش واویلا او مهیب اوچورملره طنین انداز اولییور یوزی بم بیاض کوپوك کسیلان نهرڭ کورولتیسی قیامتی خاطرلاتیور ایدی. نهرڭ بوبوکارده دونه‌رك آقان مهلك محللندن کلك بر دفعه‌ده آچیلاماز ایسه مطلقا باتیور. چرخ فلك دنیلان بو مصیبت موقعده شمدی‌یه دگین باتان کلکلرڭ غرق اولان جان و مالڭ حسابی یوقدر.

تحریفاً حسن کیف دنیلان «حصن کیفا» ایسه طولی یاریم ساعت سوران بو

جان آلیجی طار گچیددن قورتلدیغمز یرده و نهرڭ غرب ساحلنده‌در. مدیات قضاسنه ملحق بو ناحیه مرکزنده ساکن کوردلر فرات نهرینڭ طرفینی محیط قیالری اویه‌رق برر قپو طاقمق صورتیله وجوده کتوردکلری مغاره اولرده یشامقده‌درلر.

هر طرفی ییقیق حسن کیف قلعه‌سنڭ دجله نهری مجراسنه متصل مرتفع طابیه‌سی قربنه جنمتکان یاوز سلطان سلیم خان حضرتلری جانبندن یاپدیرلدیغی الآن موجود خطلردن آگلاشیلان جامع شریف مشرف خراب اولوب غایت مزین و عالی مناره‌سی میدانده قالمشدر. برازات و امثالی مأکولات النجه‌یه دگین بر ساعت قدر اگلندیگمز بو موقعدن جزره‌یه ایکی گونده یتشدك. دیاربکر ولایتی منطقه‌سنڭ شمال شرقیسی منتهاسنده، موصلڭ یوز اللی کیلومترو شمال غربیسنده و دجله نهری وادیسنڭ براز وسعتلشدیگی اڭ چوقور یرنده حصوله کلان اوفق بر اطه اوستنه مبنی جزره بغداد جادهٔ کبیری اوزرنده بولندیغی ایچون موقعی مهم و ایشلك بر قضا مرکزی ایسه‌ده هواسی وخیم، خانه‌لری خراب، سکنه‌سی مغموم و نشئه‌سز یالکز قبائل رحاله‌سی غنی و فرحاندر.

نهراوزرنده وقتیله غایت عظیم بر کارگیر کوپری بولندیغنی انقاضی اثبات ایدییور. شمدیکی جسر اخشابدر. هجرتڭ ایکی یوز اللنجی سالنده بنی تغلبدن «حسن بن عمر» طرفندن تأسیس قلندیغی ظننه مبنی «جزیرة ابن عمر» اطلاق اولندیغی گبی بین الاکراد «جزرة الشرف» دخی دنیلان جزره، مورخ شهیر «ابن اثیرڭ» مسقط رأسی بولنمسندن بشقه بر شرفه حائز دگلدر. سایهٔ سطوتوایهٔ حضرت خلافتپناهیده اخیراً تأسیس بیوریلان «حمیدیه» سواری آلایلرندن بریسنه مرکز اتخاذ قلنمسیله یالکز اسمنده مشهود «شرف» کلمه‌سنڭ مداول صحیحی حصوله گلمشدر. صورت مخصوصه‌ده انشا قلنان آلای دائره‌سندن ماعدا شمدیلك نظره چارپه‌جق مبانی و منازلی یوقدر. دیاربکر ایله موصل ولایتلری اراضیسنه حد فاصل عد ایدیلان هزیل نهری جزره قربنده دجله‌یه ملحق اولدیغی گبی براز آشاغیده زاخو ایرماغی دخی قاریشمغله صویی بر مثل دها آرتان نهرڭ جریانیده او نسبتده زیاده لشدیگی ایچون بو نصف طریقدن موصله اوچکونده ایندك.

یونانِ قدیم جغرافیوننڭ «مسوپوتامیا» تعبیر ایتدکلری بین النهرینڭ شرق شمالی کنارنده دجله‌نڭ غرب ساحلنده و «نینوی» خرابه‌سی قارشوسنده واقع موصل اون ایکی قپولی عظیم سور ایله محاط آلتمش بشبیڭ نفوسلی معمور بر ولایت مرکزیدر. سکنهٔ موجوده‌سی عرب، کرد، ترکمان ایله قلیل المقدار کلدانی، سریانی و یهودیدن

مرکب اولوب جملەسی عربجە متکلمدرلر. شهر زنکین بر مرمر معدنی موقعندە بولنمغلە عموماً سماوی رنك رخامدن یاپیلان خانەلرك سقفلری جص ایلە طوکدریلوب کنارلرینەدە یاریم قامت مرتفع سوسلی ستارەلر انشا قلنمشدر.

اکثریسی واسع و مزین حولیلرە مالك منازلی، محکم و قوللانیشلی ایسەدە شوارعی طار و بوکونیتلی اولمغلە برابر خانەدن خانەیە صیق صیق قنطرەلر دخی بولندیغی ایچون حقیلە گون وهوا گورەمدیگندن طولایی دائم و محبوسی رطوبت اطرافە عفونت نشرینە باشلایور. داخل سوردە «بنی جرجیس» باب اللکش خارجندە «بنی شیث» و دجلەنك شرق ساحلندن براز ارەلی و قدیم «نینوی» شهری خرابەسنە محازی تپەدە «نبی اللە یونس» علیهم السلامك مقام مبارکلری نام مقدسلریلە بنام جوامع شریفەلر داخلندە مطنطن و عالی تربەلر دروننده‌در.

شهردە موجود آثار عتیقەنك اك عظمتلیسی نور الدین شهید جامعشریفنك فوق التصور مرتفع منارەسیدر.

موقعی دوز قلعەدن اطرافی تجسس خدمتنە دخی یرامق ایچون پك یوکسك یاپیلان بو طوغلە منارە، زمیندن همان وسطی بر منارە ارتفاعندە مربع الشکل قالدیریلوب ایلروسی مدور و فقط اینجە اولەرق ینە بر بچق منارە بویی اوزادلمشدر.

اتابکان ایوبیەدن نور الدین شهیدك احیا کردەلری اولان بو مسجد شریف، حولیسی درت دونملك بر نماز گاه وسیع هیئتندە بولندیغی ایچون جامعکبیر نامنی آلمش ایسەدە قبالی محلی او گنیش عرصەنك طولنجە اوزادلمش عرض طار، سقفی آلچق و غیر مزین بر کارگیر بنادن عبارتدر.

مقداری اوتوزە یقین اولان جوامع شریفەلرك اکبر و اجملی بنی جرجیس، بنی شیث، بنی یونس جوامع شریفەلریلە چارشو داخلندەکە پاشا جامعی، و اندلسدە حکم سوران بنی حمیر دولتی دورندە باب الطوبدن ایلرویە و دجلە کنارینە یاپدیریلان جامع الاحمردر. غایت منبت، معتنا، و نامتناهی بر اراضینك وسطنە دوشان موصل، الجزیرە ایلە کردستاندە واقع بلادك تجارت، صنعت،، ثروت، معموریت، فیض و برکت، لطافت، و موقعجە ممتازبدر. میزان الحرارە تموزدە قرق ایکی درجەیە چیقیور ایسەدە ایران جهتندەکە سرحد عثمانیەیی اولانجە عظمتیلە بویدن بویە سد ایدن طیاری طاغلرینك تپەلرندە قیش یاز باقی برفی اوخشایەرق گلان شمال روزکاری، گیجەلری سرین سرین اسمکلە، صیجاغك او درجە تأثیری یوقدر. غایت فطین و فعال اولان موصللیلر تجارت ایلە صنعت و زراعتە صارلمشلردر. مأموریتە

اصلا میل ایتمزلر. بو جهتله تجارتڭ همان یوزده طقسان سکزی اسلام الندهدر. بو گوزی آچیق آدملرڭ مساعیٔ متمادیه‌لریله ولایتده وقوعبولان تجارت سنویه‌نڭ مقداری یاریم ملیون لیرایه یقین اولوب ادخالات ایسه یوز اون بیڭ لیرادن عبارت بولنمسی ثروت داخلیه‌سنڭ هرییل اوچیوز طقسان بیك لیرا آرتمقده ایدوگنی گوسترر بشارتلردندر. فن تجارت، و علم اقتصادجه آناطولیده برنجی صاییلان قیصریه‌لیلر موصلاوینڭ یاننده پابوج چیقاره‌مازلر.

حتی تلکیلکده یکتا آوروپا تجارلری بیله یرلی رقابته غلبه چاله‌رق حصهٔ منافع اله گچوره‌میه‌جکلرینی بیلدکلرندن بورایه آیاق باصه‌میورلر.

قیصریه‌لی بر ارمنی، بو دقایقی بیلدیگی حالده ولوکه جزئی اولسون بر شیٔ قوپاره بیلورم زعمیله گلمکه جسارتلنمش ایسه‌ده طاتلی خیالی هیچه چیقوب نهایت سرمایه‌سنیده اوسته ویرمشدر. تجارت محلیه‌یی اجانبه قاپدیرمامق خصوصنده‌که مزیتلری، مهارتلری شایان تقدیر ایسه‌ده بو معاملهٔ حکمیه‌یی نزاکتله یاپه‌میورلر. مثلا برغریب مالنی مزاده ویره‌جك اولسه دلال ایلك دفعه «ایها الناس هذا مال غریب افتح عینك» سوزینی علناً صرف ایتمکدن صیقیلمیور. تصرفه رعایتلرنده پاره قازانمقده‌که انهماکلری نسبتنده‌در.

ملك آثور

شرعشریفه توفیقاً تمیز بر آز صرف ایدرلر. دیناً و حکمةً غیر جائز اسرافدن بویله صاقینملری، عموماً یرلی مالی گیملری سایه‌سنده صاحب ثروتدرلر. چینلیلر گبی اجانبی گورمك استمزلر غربایی اصلا سومزلر اجناسی سائره ایله اختلاطدن مجتنبدرلر. میلاددن ایکی بیڭ آلتی یوز قرق سنه اقدم «ملك آثور» طرفندن تأسیس وبالآخره «نینوس» نام حکمدار زماننده توسیع و تزیین قلنوب ایکی بیك اون بش ییل صکره یعنی قبل المیلاد آلتی یوز یگرمی بشده فرس قدیم کسرالری جانبندن تخریب ایدیلان

مشهور «نینوی» شهرینڭ انقاضندن متحصل قیونجق تپه‌سی ایله بوگا محازی «نبی یونس» محله‌سی دجله‌نڭ شرق ساحلنده اولوب موصله نصفی کارگیر و ثابت و نصف دیگری قایقلر اوزرینه موضوع و سیار اخشاب کوپری ایله مربوطدر.

زیبار طاغلرندن نبعان و «نبی یونس» محله‌سی ایله قدیم نینوی خرابه‌سی اره‌سندن مرور ایدن «خوصر» ایرماغی، غربدن شرقه اوزانان بو طویل جسرڭ، یسار نهره مربوط اوجی قربنده دجله‌یه منصب اولییور. طولی آلتی یوز متره‌یه متجاوز اولان بو جسردن گچوب «یونس» علیه السلامڭ روضهٔ سعادتلرینی زیارت ایچون نام نبوتلریله بنام محله‌یه گیتدم. دجله‌نڭ شرق ساحلنه دوشان اووه‌ده واقع محیطی سکز کیلومترو، ارتفاعی یتمش متره و مدور بر تپه اوزرینه، خام کرپیچلر ایله یاپیلمه یوکسک خانه‌لردن مرکب محلهٔ مذکوره، موصلدن یاریم ساعت اره‌لیدر.

آثور عسکری

داخلنده نبیء مشار الیهڭ مزین روضه‌لری بولنان جامع کبیر ایله مطنطن حولیسنه متصل مدرسه و زاویه‌لر تپه‌نڭ شمال قسمنی بویدن بویه قاپلامشدر. بو جامع نورلامعڭ بیوك قپوسندن بیاض مرمر دوشه‌لی لطیف حولیسنه داخل اولوب شرقه طوغرو آلتمش خطوه ایلرولەدکدنصکره شمال شرقی‌یه دوشان کوشه‌سنه یشیل چینیدن بنا قلنان تك شرفه‌لی و غایت مزین و عالی مناره‌نڭ مبدائنه متصل اللی قدمه‌لی طاش نردباندن ایکنجی حولی‌یه چیقدم. قپولری برنجی حولی‌یه مفتوح طاش حجره‌لرڭ جبس صیوانه‌رق طوگدیرلمش واسع طامی اولان بو ایکنجی حولی دخی شرقاً جامعشریفڭ قپولری ایله محدود اولوب، غربنده غایت سوسلی و مفروش درسخانه‌لر واردر.

جنوبی ایسه برنجی حولی ایله محله‌یه، شمالی قیونجق تپه‌سنه، خوصر و دجله وادیلرینه و بتون موصل شهرینه ناظردر. لطافت منظره‌سی روحه انبساط ویرن بو مرتفع موقعدن هر طرفی گوریلان «نینوی» خرابه‌سنی، اذان اوقونوب جامع شریف آچیلنجه‌یه دگین ساعتلرجه تماشا ایتدم. محیط دائره‌سی طقوز ساعت سوران شهر مذکور خرابه‌سنڭ انقاضی، هلال شکلی بر وضعیت آلوب، حکمدار سرایلرینڭ یقینتیسندن متشکل و موصل قلعه‌سی جسامتنده اولان مربع قیونجق تپه‌سی بو قوس عظیمڭ وسطاً آغزینه دوشمشدر. دروننده ناز و نعیم ایله یشار یوز بیگلرجه نفوس

سانِ ایکن الحالة هذه طوپراقلر آلتنده قالوب ایکی یوز قدم ارتفاعنده متسلسل صرتلر تشکیل ایدن بو شهر شهیر انقاضنده‌که زاویهٔ مسروده‌یی گورنجه، یگرمی عصر صکره علم عثمانی اوزرینه دیکیله‌رك آثار مدفونه‌سی اخراج و اظهار قلنه‌جغنی اشارت گبی بر خط کرامت نقش اولنمش ظن ایتدم.

فرس قدیمك بورالرده یاپدیغی وحشتلر، خیالمده تجسم باشلادیغی صره‌ده جامع شریفك ایچ قپولری آچیلوب ایکندی اذانی اوقونمغله همان ابدست آلوب جماعته یتشدم. بعد الصلاة تربه داری بولوب یونس علیه السلامك روضهٔ منوره‌لرینی زیارت اشتیاقنده بولندیغمی سویلدم. نیازمی قبول ایدن مومی الیه اوگومه دوشوب روضه‌نك قپوسنی آچدی. بناسی قبل الاسلام یاپیلدیغی ایچون آیا صوفیه گبی قبله‌سی اگری اولان جامع شریفك، داخلاً شمال شرقی‌یه دوشان کوشه‌سنده واقع بو مصنع قپودن واسع و مزین بر صالونه گیروب براز ایلروله‌دکدنصکره صاغ جانبنده پارلایان یالدیزلی ایچ قپوسی ده کشاد ایتدی. بو قپودن دخی ایچرویه گیروب سکز قدمه‌لی بر نردباندن اینه‌رك نبیء مشار الیهك عالی قبه اورته‌سنده بولنان روضهٔ مبارکه‌لرینی زیارت شرف اشرفنه نائلیتله بگام اولدم. مجرد عنایت سبحانیه اولان شو توفیقه تشکراً بر قربان کسوب مسرور الفؤاد عودتمده قیونجق تپه‌سنده اوغرادم.

«بنی یونس» محله‌سی ایله کیده‌جکم خرابه اره‌سندن جاری خوصر نهری اوزرینه اخیراً انشا قلنان طاش کوپریدن گچوب براز ایلروله‌دکدنصکره، اتکنه یتشدیگم قیونجق تپه‌سنه چیقمغه باشلادم. هر طرفدن ایکیشر یوز خطوه یوکسلان بو مربع تپه‌نك اوزری صحرا گبی دوز اولمغله جوار کویلیلر دم قاون اکمکده‌درلر.

تاریخدن یاریم عصر اقدم حفریات اجرا قلندیغی ایچون اکثر محالی اشك دشیك اولان بو محلك بعض یرلرنده، جدول ایله چیزلمش گبی دوز و منتظم عظیم دیره‌لر واردر. بو وادیمسی چقورلر، موصل شهرینك جرمی جسامتنده ایدوکی شو انقاضی ایله ثابت حکمدار سراینك تقسیماتی اره‌لرنده‌که یوللر اولدیغی آگلاشیلیور. حفریات اثناسنده ظهور ایدوب نقلی مشکل گورلدیگی ایچون موقعنده قلان تصاویر و هیاکلدن چوغی، شمس و بارانك تأثیری ایله برباد اولمقده‌در. بو محتشم سراینك بیوك قپوسی طرفینده ظهور ایدن مجسم فیل هیکللری سنك تراشلق صنعتنده‌که ترقی پك قدیم ایدوکنی گوستریور.

غایت عظیم بر فیل هیئتنده بیاض مرمردن مصنوع اولوب خورطومی اوجندن بالاعتبار مناصفة ایکی‌یه شق ایدیله‌رك قپونك طرفینه قونیلان هیکل مذکور ایله

دیوارلرده که تصاویر سائره‌یی تربیه‌سز چوجقلر کسر ایتمکده و بوزمقده‌درلر.

آثار متروکه‌نڭ محافظه‌لری ایچون انکلیز حکومتی طرفندن شهری اون ایکی لیرا معاش آلور بر بکجی بولندیغنی اشیتدم. مرقوم بورالره اصلا اوغرامدیغی گبی کیم اولدیغیدن بیلنه‌میور. بو اثناده گورجی عثمان پاشا والی ایدی. مشار الیهڭ زیارتلرینه گیدوب مهاجرهٔ نیکسارده متوطن همشهریلرینڭ سلاملرینی عرض ایتدم چوق ممنون اولدیلر. موصلڭ اون آلتی ساعت شرق جنوبیسنده واقع اربیل خرپوت گبی واسع بر اووه‌نڭ اورته‌سنده مستقلاً ایکی یوز خطوه یوکسلان مربع بر تپه‌یی محیط جسیم قلعه درونده اولوب خارج سورده دخی پکچوق خانه‌لر واردر. آشاغی محله‌دن قلعه‌یه چیقان طریق اوزرنده‌که بیوك حوضه دوکیلان کرهیز صویندن بشقه ماءجاری گوره‌مدم.

علی العموم ایچدکلری بو صوڭ طعمی خوش و صاغلامدر. سکنه‌سی سلچوق ترکلری احفادندندرلر. لسانلری چوق قبادر. رشادتلو شیخ ابو بکر افندی حضرتلری کبی علم ظاهره وباطنه‌یی ذاتنده جامع بر قاچ فضلاسی بولنمقله مسعود بو مملکتڭ اووه‌سی غایت منبت هواسی منظره‌سیده لطیفدر. بغداد جادهٔ کبیری اوزرینه دوشمکله درونه گیروب چیقان گاربانڭ حسابی یوقدر. قائممقام رواندزلی عبد الله پاشا ایدی. مشار الیهی کورمك ایچون قلعه‌ده‌که حکومت دائرسنه کیتدم. دوراً ملحقاتده بولندقلری ایچون مشرف اوله‌مدم. یرینه وکیل براقدیغی مخدومی سعید بك ایله کوروشلدی. مومی الیه تقریباً یکرمی یاشلرنده غایت ادیب و عاقلدر. نجل نجیبنی بویله تربیه‌یه موفق اولان پاشای مشار الیه جداً بختیار و شایان تبریکدرلر. دیره حریر ایله باباچیچك و کان و طمان رواندز یولی اورزنده اطرافلری میشه‌لك برر قریه‌درلر. سردریان ایسه ایکی بیڭ مترو مرتفع بر طاغڭ تپه‌سنه چیقار دیك یولك اسمیدر. سیاسیء شهیر رشید پاشا مرحوم کور محمد پاشایی تربیه ایچون عساکر کلیه ایله رواندز اوزرینه کلدیکنده دلی علی بك بوغازندن کیریلان بو طریقه اوغرامیوب بوغازڭ جنوبنده واقع حریر دوزنده‌که بایردن جبله چیقه‌رق سردریانڭ تپه‌سنه أنیویردیکنی سویلدیلر. جندبان و بیخال کبی کور صولرندن بشقه اوگندن زاب نهرینڭ بر شعبه‌سی جاری رواندز طاغلق بر مملکت اولوب آب و هواسنڭ لطافتیله سکنه‌سنڭ حسن اخلاقندن بشقه ذکره آلنه‌جق محسناتی و معمور هیچ بر یری یوقدر. ایران حدودنده بولندیغی ایچون بر طابور نظامیه عسکری واردر. بوراده ایکی سنه مأموریت ویروب زاخویه تحویل قلندم.

زاخو نامى ايله آكيلان نهرك اورتهسنده حصوله كلان كنيش جزيره اوزرينه مبنى خراب بر مملكتدر. دائرهٔ حكومت ايله معتبران محليهدن شمدين اغازاده حاجى يوسف اغانك منزلندن بشقه نظره چارپار بر بنا يوقدر. هواسى غايت آغير اولان بو مملكتده دخى ايكى سنه مأموريت ويروب بعده جزره، نصيبين، اورفه، حلب اسكندرون اوزرى مرسينه كلدم. والدهٔم مرحومهيى اطنهده براقهرق سلفكه، كوك بيلان، ارمناك، قرهمان طريقيله قونيهيه و بورادن شمندوفره بينوب اسكيشهر اوزرى ايكى كونده استانبوله يتشدم. ذكرى سبق ايدن جزرهنك بولنديغى موقعدن يوقارو چيقوب جسيم طاش پارچهلرى ايله سراپا مستور بر اووهيه كيردك، عادتا ال ايله طاسارلانوب برى برى اوزرينه صيم صيقى سرلمش كبى كورينان بو عظيم قياپارچهلرى، طوفاندن صكره ينه بر طوفان اولور خوفيله قله ياپمغه قالقيشان بقيهٔ بشرك طوپلادقلرى طاشلر اولوب تبلبل لسان و قوعندن طولايى ياپهميهرق طاغلدقلرى جهلته بويله سرپيلى قالديغى اهالىٔ محليه معتقددرلر. سفينهٔ نوحك نازل اولديغى جبل جودى ايله ارهسنى دجله واديسى فصل ايدن بو عظيم اووهده سيم سياه سرپيلى طوران احجار مذكوره، آثار وولقانهده بگزهميور. سلطان مراد رابع جنتمكانك بغداده تشريفلرنده تطهير قلنان طار طريقدن چيقوبده بو اووهنك بشقه يرندن كچمك امكانسزدر. دشتى تماماً ستر ايدن سياه قيا پارچهلرى اوزرندن دگل حيوان انسان بيله يورويهميور.

تپهسنده ماردين شهرى بولنان جبلك اتكنده وبين النهرينك شمال كوشهسنده واقع نصيبين طرسوس كبى باغلق باغچهلق و صوبى بول بر مملكت ايسهده يازين صيجاق قيشين صوغوق اولان هواسى وخيمدر. جنتمكان سلطان محمود خان عدلى دورندن قالمه غايت عظيم و متروك بر سوارى قشلهسى واردر. مشهور ابو نواسك — طابت نصيبين لى يوماً و طبت لها ☆ ياليت حظى من الدنيا نصيبين — ديو ذم ايتمسنه باقيلور ايسه هواسى از قديم وخيم ايدوكى آكلاشيليور.

اورفه يوز قرق بيك كيلومترو محيطنده اولان بين النهرين كنارندهكه مدائن معروفهنك معمور و اجمليدر. جد الانبياء ابراهيم عليه السلامك مقام مباركلرى شهرك وسطنده وممتاز موقعندهدر. محل ولادتلرى اولان غارك اوكنده ليمان قدر كنيش و اطرافى منتظم صورتده ياپيلى بر حوض اولوب درونى ايكيشر كيلولق

چيناق بالغى ايله مملوءدر، عددى مليونلره بالغ بوبالقلره زوار طرفندن تبركاً نان قيرنتيسى و سائره آتلديغى ايچون انسانه آلشمشلردر. براى تماشا حوض كنارينه ياقلاشديغمده بيه‌جك طلبيله طرفمه هجوم ايتديلر. حضرت ابراهيم، نار نمروده بو موقعده القا اولنمشلر. نمرود لعينڭ او مسئله‌ده قورديرديغى مانجنيق ايچون يكپاره طاشدن ياپيلان چفته عمود قلعه اوزرنده الآن باقيدرلر. جسامتلرى فابريقه باجالرينڭ عينيدر، اسلحهٔ ناريه‌نڭ اسمى موجود اولمديغى زمانلر محصورين طرفندن خارج قلعه‌يه جسيم قياله آته‌رق محاصرلرى طاغيتمق ايچون وجودى الزم عمودين مذكورتينى دها اول ياپيلوب نبى مشار اليه دخى بونلره مربوط مانجنيق ايله ناره آتلديغى شبهه‌سزدر. زيرا هر برى استانبولده‌كه چنبرلى طاشه بڭزه‌يان بو عمودلرى دكل بر قاچ گونده بر قاچ سنه‌ده ياپوب وجوده كتورمك طوق بشرڭ خارجنده‌در.

صنعت تجارت و معموريتجه آناطولى و سوريه قطعه‌لرينڭ برنجى شهرلرندن معدود حلب چقور بر يرده سوقاقلرى طار ايسه‌ده چارشوسى ايله اخيراً خارج سوره ياپيلان جميليه و امثالى محلاتى غايت منتظم و مفرحدر. سور داخلنده‌كه جامع كبيرده يحيى عليه السلامڭ مقام مباركلرى واردر. بوراده بر گيجه قالدم. موقعڭ اهميتى معموريتى هركسجه معلوم حلب ايچون صراحته كيريشمك زائددر.

جميليه‌دن كچن نهرڭ طرفينده واقع صره قهوه‌لرنده بعدالعصر ترنمساز اينجه چالغيلرى ديڭله‌مك ايچون موقع مذكوره كيتمش ايدم.

نهرڭ طرفين سواحلنى محيط سدلر اوزرلرينه سايه صالان لطيف ياپراقلى آغاچلر آلتنده ديزيلى اسكمله‌لردن بريسى اوزرينه اوطوروب نركيله چكمكده ايكن تلغراف مأمورلرندن بيلديكم بر قاچ افندى چيقه گلمرلره اصنافچه بريره طوپلانه‌رق غريبانه دوشونمكدن قورتلدم. بونلر دخى تلغرات نظارتى سابق محاسبه جيسى معهود بدرينڭ بلاسنه اوغرايان بد بختلردن ايديلر. مرقومڭ مظالم و ملعنتنى صايمق ايله توكته‌ميان بو بيچاره‌لر اولا شو بولده قونوشمغه باشلاديلر.

— بدرى بوراده باشمدير اولوب باشمزه فرعون كسيلديگى صره‌ده و الىٔ سابق جميل پاشا مرحومڭ اوطورديغى خانه‌يى كرالامش ايدى.

هرسك اختلالنده پوسته خانه‌دن اوغرولاديغى مبالغ وفيره‌يى حكومته سزديرميه‌رك يواش يواش ميدانه چيقارمق ايچون «حرمكه ياخود كلينگه شو قدر بيڭ ليرا ميراث دوشدى، آدم كوندروب الديريگز» يوللو اره‌صره طانيشيقلى و مصنوع تلغرافلر آلان

ابلیس مرقومڭ عظمت فروشلغی معلومدر. شمدی دیار بکر باشمدیری بولنان دگرمنجی گور آگاه اولوقت بدرینڭ محرمسازی و برنجی طالقاووغی ایدی. خزینهٔ دولتدن اوغرولادیغی مبالغه مغرور بدری قشمرینڭ خانه‌سنده هر گیجه قوریلان عشرت مجلسنه بو مغنیه‌لر صره ایله جلبه جلبه باشلانلمش ایدیلر.

«منم غیری نیست» داعیه‌سنه دوشه‌رك راست کلانه طالادیغی، وکندی گبی برطاقم ایتلری باشنه طوپلایوب هم بزم عشرت اولدیغی او آزغین زمانلرنده، بعضاً بزی جلب ایتدیرر «فلان شیئی نه یاپدیگز، بوسنه‌دن نامه بشقه تلغراف چیقدیمی، مبالغ موروثه‌نڭ قبضنه امر ویردیگم ذات قاچ بیڭ لیرا آلدیغنه دائر خبر وارمی، برده مرکزڭ مخابراتی محورنده جاریمیدر، ایشلریگزه دقت ایدییورمیسگز، بنی بشقه باشمدیرلر گبی ظن ایتمیکز، صگره سزی برباد ایدرم» یوللو قارغه گبی صاچمه صاپان اوتردی. بز ایسه، نصف اللیلده امرینه انقیادا دگل، مجرد رزالتنی مشاهده آرزوسیله گلدیگمزدن، بییق آلتی کولر، ملایم جوابلر ویرر، تعظیماً یانندن چیقه‌رق خانه‌مزه عودت ایدر ایدك. معیتنی بویله ایکیده بر خانه‌سنه!!! استدوب نورسز بوزی، گووك چکه‌سی ایله تحکمه، چیقشمغه دادانمسی، باشنه طوپلادیغی گندی عیاری لایقلحونه بیوکلکنی آگلاتمق، و بزه قارشوده گویا ناز و نعیم ایچنده یشادیغی گوسترمك گبی، نجابتسزلکنه یاقیشور کپازه فکرلردن ایلرو کلدیکنی بیلیر وعقلنه کولر ایدك. بر دفعه نصف اللیلدن صگره ینه استدمش ایدی، یتاغمزدن قالقوب خبیثڭ خانه‌سنه گیتدك بو کره عیاشلغی آرتقجه یاتوب صیزمق درجه‌سنه گلدیکندن یاننه کیریله‌مدی ایسه‌ده رزالتی دانقلاقلغی عنعنه‌سیله مشهودمز اولدی.

او گیجه بو قهوه‌ده که چالغیجیلر مرقوم مغرورڭ اوطه‌سنده ایدیلر. تغنیلری

یا بَدْرَ حُسْنٍ قَدْ بَدَا مِنْ فَوْقِ بَانِی
رِفْقاً فَقَلْبًا لِلْهَوا اَمْسَا بِعَالِی

اَحْرَمْتَنِی یَا حِلْوِ وَصْلَكْ
فَجَدْ لِحَالِی لِلْهَوا فَلَوَصْلِ حَالِی

مَتَی تُوَافِی بِاللِّقَا لِمَنْ یُحِبُّكْ
اِشْرَبْ وَ غَنِّی مُطْرِبًا فِی حَالِ قُرْبِكْ

حَالِی کَمَا تَکْرَهُ الْعَوَازِلْ
مُتْ یَا عَذُولِی حَسْرَةً حِبِّی وَفَا لِی

كفته‌سى ايدى. پك ماهرانه اجرا ايتدكلرى بو فصلڭ ختامنده بدرى ديرسكنه طياديغى كل قفاسنى قالديروب قاولامش دوه يوگونه بكزه‌يان رنكسز كوسه صقالنى قاريشديره‌رق حولارجه‌سنه بر كريه صوت ايله — بن بوندن بر شئ اڭلامدم — ديدى. بويله بدلاره قولتوق ويرمه‌ده ماهر ايام رئيسى منافق آكاه شقشقه زنلكنه مخصوص بر طور ايله «بو منظومه‌نڭ باشنده ذات ولى النعميلرينڭ اسم عاليلرى شرف سبقت ايتديگى جهتله بندهٔ لطف ديده‌لرينه چوق قويدى» قارشولغنى ويرينجه كيفلنه‌رك هند طاووغى كبى قباران مماشات دوشگونى او احمق بدرى «اوت! اوت!!! بنم ده نظر دقتمى جلب ايدوب اشاغيسنه قدر قولاق ويرديران او سوز دگلمى والا صوصديرر ايدم. ابياتڭ كيروسى طاتسز و مألسزدر. ذاتمده‌كه فضائلى دوشونسونلرده مجلسمه لايق شيئلر سويلسونلر» امرينى ويردى!!!...

بعده تركجه عربجه لطيف المأل نيچه منظومه‌لر تغنى ايتدكلرى حالده او نادانه ينه بكنديره‌ميان چالغيجيلر «اشك خوشابدن نه آڭلار، صوينى ايچر دانه‌سى قالور» مألنى اشراب ايچون:

يشيللنمش قارشوكى طاغلر
بلبل آغلار صولر چاغلار
آه چنكانه‌ده نه‌لر وار
وير وير منغير رقص ايده‌لم هپمز
چنكانه‌يز چنكانه آه چنكانه‌لكدر بزم شانمز
بتون قيش چاليشير يازين‌ده ذوق ايدرز
آه فصل اولور كللر آچار طاغلر باشى سيرانكاهمز
طورماينز رقص ايدرز بويله‌ده گچر زمانمز

ديه مشهور چنكانه شرقيسنى آلديرديلر. بو قوقمش فصلڭ ختامنده اوغلنه خطابا مظهر چالغيجيلرڭ شو كفته‌سنده‌كه لذت مأل كميكلرمه ايشلدى. آلديغم ذوقدن غشى اولدم. بونلره بشر غروش صاغباش طاغيت دينجه جالغجيلر «افندم الله عمريڭزه بركات ويرسون طبيعت نازكانه‌لرينى شمدى آڭلادق فيما بعد محظوظيت عاليكزى موجب شيئلر سويلرز حساس ورقيق قلب مباركلرى ممنون اولور علوى روحلرى ذوق آلور ظنيله اقدمجه خطاء ياپديغمز تصديعلردن طولايي عفونياز ايدرز» يوللو نازكانه استهزالر ياپديلر. بويله مسخره‌لقلر ايله يشاماسنى دها مهم برزرالتى خاتمه ويرمشدر. — ديملريله «بوندن زياده‌سى صاغلق، دها نه رزالت متصوردركه

بوکا فائق اولسون» جوابنی ویردیکمده مومی الیهم غایت متأثرانه کوکس کچیره‌رك — لاشه‌نك عفونتی طوردقجه آرتدیغی کبی بدطینتکده خباثتی کون کچدکجه کوجلشیر. انجق بیکده برینی آکلاتدیغمز کیازه‌لکارینی عدم نجابت، شدت جهالت فقدان تربیه کبی اویله عادی مخلوقلرده کوریلان نواقصه حمل ایدرك، انسانیتله علاقه‌سی اولمیان عارسزلره نفرتله نظر و تباعددن بشقه نه یاپیلور دیو، مقابله‌یه تنزل ایتمیور، عیوقه چیقان سیأتنك قزاندیردیغی اکراه عامه‌یی جزای کافی کوره‌رك حدینی بیلدرمك خصوصنه اهمیت ویرمیور ایدك.

انجق کندینه لایق کوروب صوصدیغمز رذائت مسروده‌سنده مضمر نیجه مهم ملعنتلریده وار ایمش. بزم سزه‌مدیکمز بو دقایقی کشفده رجال حکومت کوجلك چکمدی. اولصره‌ده والی اشقودره‌لی زاده حسن پاشا مرحوم ایدی.

وقار اسلامیت، وقایهٔ شرف مأموریت، محافظهٔ ناموس دولت، ادامهٔ شرائط انسانیت کبی فطرت علوی و نجابتدن محروم بو عارسز عادی‌یی، موقهٔ کیف مایشاسنه ترك ایدن پاشای مشار الیهك آکلامق استدیکی بشقه مقصدلر وار ایمش. ملاحظه‌لریده بیوکلکری نسبتده اولان رجالك صبرلرنده‌که حکمت بالاخره ظاهره چیقیور. رزالتده پویان او عارسزك نشئهٔ خبیثانه‌سی امیدی کبی امتداد ایده‌مدی. کشفی مشکل ظن ایتدیکی کیزلی ملعنتلرینی حکومت عنعنه‌سیله میدانه چیقاردی. مرقوم مردودك بو درجه شمارمسی، سفاهته شقاوته قویوله‌رق اقتداری فوقنده اسرافاتدن چیکنمامسی، بنیان سلطنتی حفظنا الله تملندن هدم ایچون قازمه صاللایان ارمنی فسادجیلرینك اوراق خفیه‌لرینی، باشمدیریته مخصوص رسمی ظرفلر ایچنده کندینه منسوب مأمورین معرفتلریله طاغیتمق کبی خائنلکنه مکافاة، قومیته رئیسلری طرفلرندن بول بول آلتونلر آلمسی ایمش!!! دین و دولتی بر دیناره صاتان بو دنینك رسمی ظرفلر ایچنده کیم بیلور نه وقتدنبرو طرف طرف سوق ایده کلدیکی اوراق مضره‌یی والی غیور نهایت اله کچوردی. کمافی السابق قاچیرمق استدیکی بو مفسدتنامه‌لرك باشمدیریته مخصوص لفافه‌لری اوزرلرنده‌که لوك کندی مهریله تمغالانمش اولدقدن باشقه درونلرنده دخی «فلان و فلان یرلره محرم صورتده تودیع ایدوب جوابلرینی ینه رسمی ظرف ایله طرفمه کوندیریکز. ترفیعکز ایچون یازدیغم انهالرك ترویجی جهتنه کیدیله‌جکنی نظارتده‌که احبام خصوصی مکتوبلر ایله تبشیر ایتدیلر. ترقیکزه اوغراشدیغم کبی سزده ایشلرمه دقت ایدیکز» مآلنده و دست خطیله محرر پوصله‌لرده موجود ایدی. ملعونك شو حال و جسارتنه حیران قالان مجلس ادارهٔ ولایت هیئتی همان

بر مضبطه تنظیم و اوراق معهوده‌لر ایله معاً باب عالی‌یه تقدیم ایتدیلر. فقط هر خائنڭ بر غافل حامیسیده بولنیور.

بو بابده که اسرار آڭلاشیله‌میور. منافق مرقوم سیواسده باشمدیر ایکن یاپدیغی یالتاقلقلره قاپیلان والی خلیل رفعت پاشانڭ بو صره‌ده مقام صدارتده بولنمسی امدادینه یتشدی. اعدامی فرض بو دین و دولت دشمنی ملعونی صدر مشار الیه صاحب چیقوب حلبدن اطنه‌یه تحویلی ایله اکتفا اولنمسی لزومنی اکیداً سویلیه‌رك مسئله‌یی اورت باصدیر ایتمشدر. خائنلره مرحمت غیر جائز ایدوکنی بیله‌میان خلیل رفعت پاشا او مهم کاغدلری گوزدن نهان ایتدیسه مجلس ادارهٔ ولایتده‌که قیودات رسمیه‌یی بوزه‌میه‌جغندن خباثت مسروده‌یی آڭلامق هر نه وقت آرزو اولنور ایسه بلا مزاحم میدانه چیقار — سوزلرینی اسفلنه اسفلنه آڭلاتدیلر. بویله دولت وپادشاه دشمنی دینسزلری صحابت و استخدامده معنا نه ایدوگی بیلنه‌میور. براز هوا آلمق ایچون چیقمش ایکن بولوشدیغم ذوات ایله یاپیلان مصاحبه نهایت بویله یوره‌کلره حرارت ویرر. خبرلره منجر اولنجه حسب الحمیه پر آتش کسیلوب آرامنز قالمادیغندن یکدیکریمزله وداعلاشه‌رق محللرمزه طاغلدق.

صباحلین حلبدن قالقوب اسکندرون اوزری بحراً مرسینه کچدیکمده والده‌یی اطنه‌یه براقه‌رق سلفکه‌یه آتلادم. ازمنهٔ قدیمه‌ده «سلفقیه تراخیا» نامیله معروف سلفکه مرسینڭ التمش سکز کیلومترو جنوب غربیسنده و کوك صو نهرینڭ ساحل یمیننده وطاغ اتکنده واقع ایکی بیڭ بشیوز نفوسلی مختصر بر لوا مرکزیدر.

سلفکه‌نڭ شمدیکی موقعی سلفقیان دورنده یعنی قبل المیلاد اوچیوز اون برده عظیم بر کوفز اولوب قصبه‌یه ناظر تپه اوزرنده‌که قلعه، لیمانه حاکم ایدوکی خرابه‌لرڭ کاملاً بایرلرده بولنمسندن دخی اڭلاشیلیور. اوکندن کچن کوك صو نهرینڭ مجراسی بویوندن گتوردیگی قوملر، بحر سفیدڭ چکلمك طبیعتنی یاریم ایتمکله طولی قصبه‌دن منصبنه دگین اون آلتی کیلومترو سوران اووه اخیراً حصوله کلدیکی شبهه‌سزدر. قرون اولا محاربه‌لرنده‌که شدت و وحشتلری اثبات ایدن سلفکه خرابه‌لرینڭ قسم اعظمی مرسین جهتنه دوشن طریق اوزرنده‌در.

بویولڭ وسطنده و پاشا تربه‌سی دینلان محلده‌که «قوریقوس» شهر قدیمنڭ اورته‌لغی طوتان انقاضی، اوخونریزلکلری نظرلرده تجسم ایتدیرییور.

الآن «قیز قلعه‌سی» دینلان «غورغوس» قلعهٔ قدیمه‌سیده خرابهٔ مذکوره‌نڭ قارشوسنده قیالق بر اطه اوزرنده‌در. «لیموس» صوینی بو قلعه‌ده‌که عظیم صهرنجه

دوکوب کمیلره سهولتله طاغیتمق ایچون دیره‌دن دیره‌یه آتلار مرتفع و متسلسل طاش کوپریلر یاپه‌رق نهری اوزردن گچورملرینه باقیلور ایسه اولعصرده صو ترازوسی مجهول ایدوکی مستبان اولییور.

سلفکه‌دن طلوع شمسله یوله چیقوب بعد الظهر کوك بلاغه یتشدم. بوراسی سلفکه‌نڭ اوتوز کیلومترو جنوب غربیسنده صویی بول هواسی لطیف باغ و باغچه‌سی چوق یشیل بر وادیدر. سلفکه اغنیاسی یاز کونلری بورایه کوچوب ایلول نهایتنه دکین قالدقلرندن هر باغده برر صیفیه واردر. «کوك بلاغ» ده بر کیجه قالوب صباحلین حرکتله نصف النهارده اریك دیره‌سنه وبعد الغروب ارمناکه یتشدم. قارون کبی قصر زمینه کچن بو کون کورمز قوز دیره‌دن ارمناکه، بش ساعت دیکه‌سنه چیقمق، چکیلور دردلردن دگلدر.

سلفکه ایله میانه‌سی یکرمی بش ساعت سوران ارمناك بوغا سلسله‌سنڭ شاهقه‌سنده ویوز یکرمی مترو مرتفع قورقنج بر اوچوروم‌ده‌در. هواسی لطیف، صویی صاغلام موقعنڭ منظره‌سی دلکشا و هر طرفی باغ و باغچه ایسه‌ده ایکی کشینڭ یان یانه کچمسی مشکل سوقاقلرنده، دکل انسان، شیطان بیله دگنکله گره‌مز. بایرلری قاپلایان باغ و باغچه‌لرندن انسانڭ قضاء آیاغی قایسه، چقورلغی بش ساعت سوران وادیء عظیم قعرنده جاری گوك صو نهرینه بر لحظه‌ده اینر. انتظامسزلغی شوراعنه شبیه منازلنده‌که منظرهٔ خارجیه‌ده قسوت انگیزدر. سکنه‌سی درت بیڭ تخمین ایدیلیور. گزلماز بریماجه یایشدیریلان بو بیچیمسز بلده‌یه ورودمڭ اوچنجی گونی یوله چیقوب اره یاتمه قره‌مانه یتشدم. نهایتی گورولماز منبت بر اووه‌نڭ وسطنده صویی بول، هر طرفی باغلق و آغاجلق، منازل و شوارعی منتظم و معمور، نفوسی سکز بیڭ راده‌سنده اولان قره‌مانده بر کیجه قالوب علی الصباح یوله چیقه‌رق عربه ایله بر گونده قونیه‌یه اولاشدم. آناطولیده‌که ولایاتڭ مهملرندن معدود قونیه، نامی ایله بنام نامتناهی اووه‌نڭ کنارنده قرق درت بیڭ نفوسلی بیوك بر شهردر. قونیه کبی برکتلی و اوجوزلق مملکت آز بولنور. مثنوی شریفنده‌که «سك وفا دارد زن ندارد وفا» کلام حکمت بیاننی اولا اعتراض اخیراً بالتجربه تقدیر ایتدیکم مولانا جلال الدین رومی قدس الله سره العالی حضرتلرینڭ مرقد مبارکلرینی بعد الزیارة همان شمندوفره بینه‌رك اسکی شهر اوزری بلا توقف درسعادته گچدم. اسکیشهره کیجه‌لین کیریلوب قبل الفجر ینه یوله چیقلدیغی جهتله منتظم استاسیوننڭدن باشقه هیچ بر یرینی کوره‌مدم. قونیه ایله درسعادت اره‌سی درتیوز اللی کیلومترودر.

درسعادته ورودمڭ ایكنجی كونی ارمنیلرڭ بانق عثمانی‌یه باصمق كبی بغاوت و حماقتلری اشیدلدی. فرلداقجی انكلیزلرڭ منافعنی كویا تأمین ایچون كندی قاننه صوصامش بو بر آووج قومڭ یاپدقلری دنائت و نانكورلكی هر كس حیرتده قالدی.

دولت عثمانیه‌دن كوردكلری بونجه الطاف و عنایاتی تقدیر ایده‌میان بو بدطینت قومڭ چیقاردیغی اشقیایی تأدیب و دردست ایچون مركز خلافتڭ اسواقنده لیل و نهار دائر سواری و پیاده آلایلری ایله ژاندارمه، پولیس، افراد شجاعت نهادندن یول بولوب كچمك كوچلشمش ایدی. بو جهتله هیچ بر یره چیقمیوب نه وقت روحم صیقیلور ایسه تلغراف نظارتی دائرهٔ جلیله‌سنڭ بولندیغی كولخانه بغچه‌سیله سرای برونی طولاشمغه اعتیاد ایدیندیكمدن جوارنده‌كه موزهٔ همایونی تماشایه صیق صیق كیتمكه باشلادم.

سایهٔ انتظاموایهٔ حضرت خلافتپناهیده تكملی درجهٔ قصوایه واصل اولان موزهٔ همایونده‌كه آثار قیمتدار تعداد ایله توكنمز. ادوار سالفه‌نڭ معرفت و ترقیسنی آكلایوب عصر حاضرده جلوه‌كر اولان هنر و صنایعڭ طرز تكاملنی تدقیق ایلمك مقصد معارف پروریسیله مؤسس بو مشهر عرفانده مالا مال آثار عتیقه و مصنعه، و تصاویر حیرت افزای قدیمه‌نڭ مهملرندن بریسیده اسكندر كبیرڭ سنك مزاریدر.

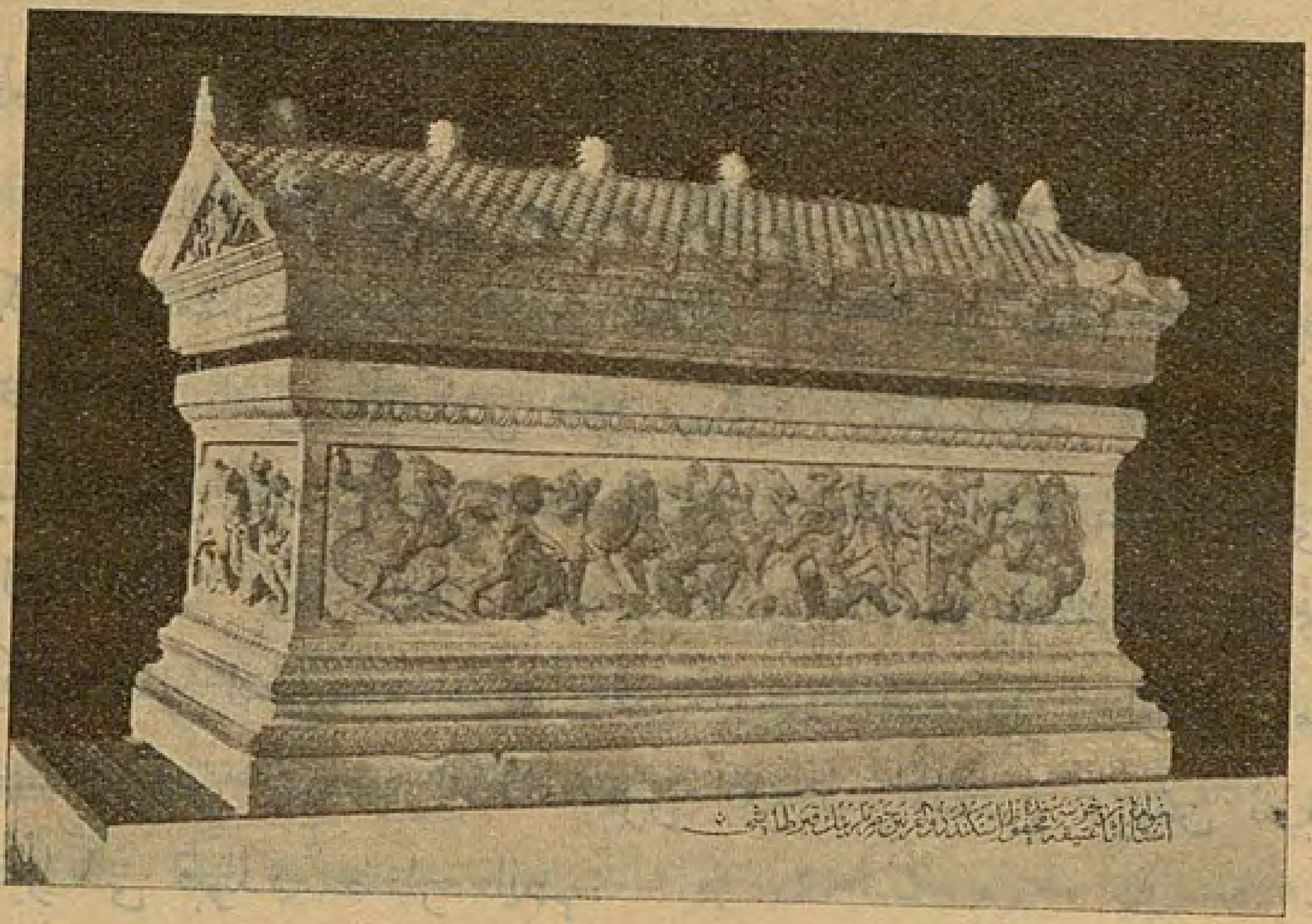

قبر اسكندرڭ بیاض مرمردن معمول مصنع صندقچه‌سی

درسعادته بو اوچنجی اوغرایشمده ناظر حسن عالی بك ارتحال ایتمش، یرینه بوشناق حسین حسیب یادكاری كچمش و حتی مجلس رئیسی رشاد بك ایله اكثری اعضالرده دكیشمشلر ایدی. حلب بحثنده ملعنتلری تصریح قلنان جبلیتسز بدری اوراد اطنه‌یه قوغولمش ایكن صدر اعظم خلیل رفعت پاشانڭ محرمسازی حاجی اغایه ویردیكی هدایای كرانبها سایه‌سنده پوسته مدیریتی وكالتله درسعادته آلدیریله‌رق بر

قاچگون صکره‌ده تلغراف نظارتی محاسبه‌جیلگنه تعیین و تلطیف قلندیغی حیرتله مشهودم اولمشدر. قوجه بر وزیر امی و مرتشی خدمه‌سنڭ آغزینه باقه‌رق بویله حامیٔ رزیل اولدیغنی شوکتمآب افندمزه عرض ایدن بولنمدیغی و دها طوغریسی هر کس اتابك زاده جاویدڭ شرندن چکندیکی صره‌ده سلیمان نه یاپسون.

بونجه بندگان صداقتنشان حضرت خلافت پناهی اویقوده دکل یا مجرد بکلدکلری بر فرصت اوله‌جقدر ملاحظه سیله مرقومڭ خباثتندن بحث ایتمیوب صوصدم.

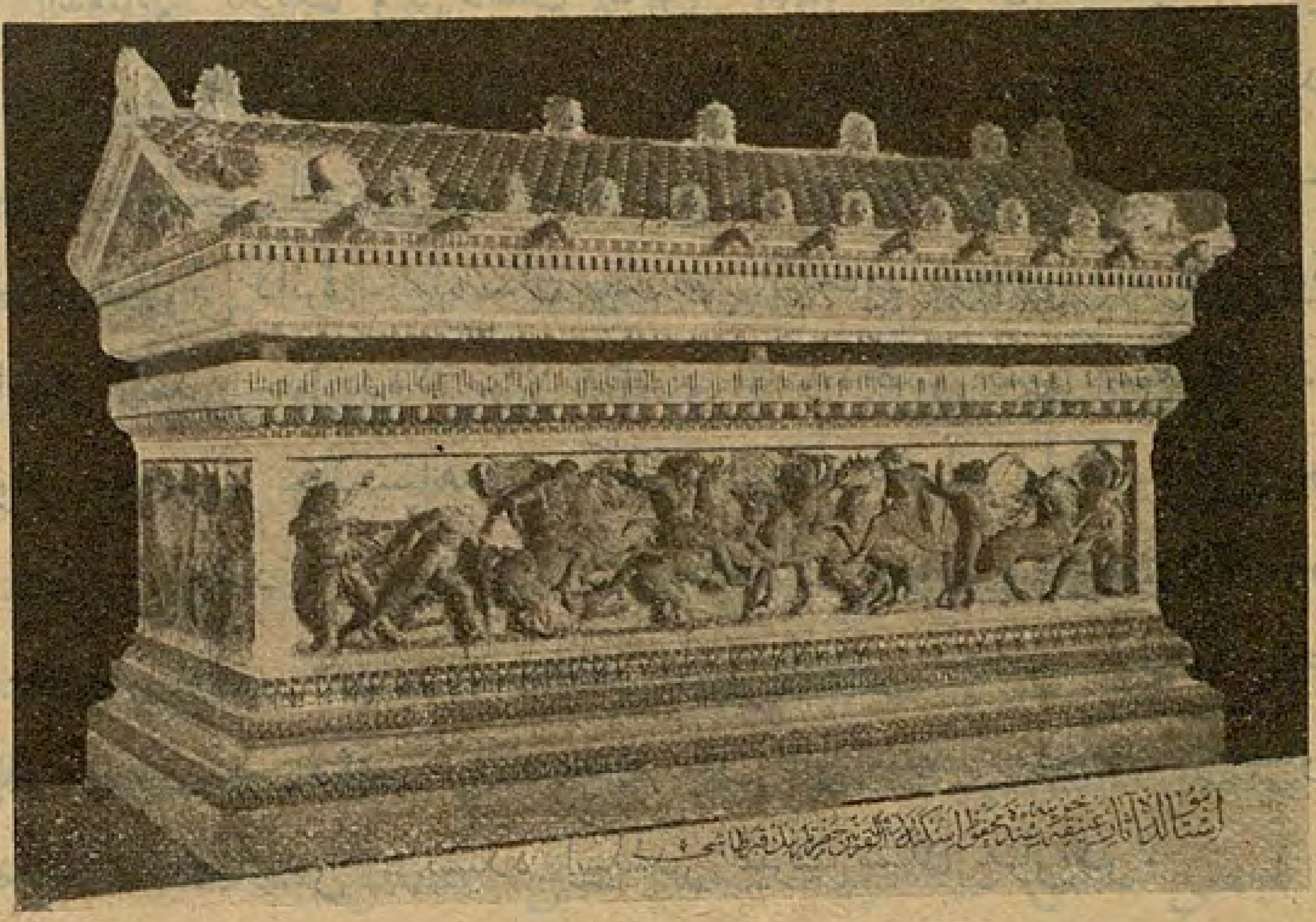

موزهٔ همایونده محفوظ آثار عتیقه‌نڭ اهملرندن صاییلان صندوقهٔ مذکوره‌نڭ دیگر یوزی

ناجنسلرڭ النه فرصت کچینجه فرعون کسیله گلدکلری معلومدر. اشته بو صنف مکروهده ممتاز بدریده حسین حسیب گبی تیمار خانه قاچغینی نادان و بی بهره ناظرڭ آی باشی بکلمکدن بشقه بر شیٔ دوشونمدیگنی گوروب اداره‌یی صاحبسز میدانی بوش بوله‌رق محاسبه‌جیلك ایله مجلس ادارهٔ نظارت هیئتی عدادینه داخل اولنجه باشی گوگه ایرمش راست گلانی طالامغه باشلامش ایدی. آزدقجه آزان بوکلب عقور اقتدارسز ناظرڭ عقل کهیاسی کسلدیکی، اولانجه اموری النه آلدیغی جهتله دردمی کیمسه‌یه آگلاته‌میه‌رق ایکی یوز آلتمش غروش تنزیل معاشله دراج مدیرلگنی قبولده مضطر قالدم.

حکومت سنیه‌نڭ قوهٔ قاهره‌سنه مقاومت امکانسز ایدوگنی پك آجی تجربه‌لر ایله آگلایان ارمنی فسادجیلرینڭ دلیکدن دلیکه قاچدقلری صره‌ده اڭ شریر معاونلری بولندیغی حلب بحثنده تصریح قالنان بدرینڭ بالعکس مقاملره اصعاد اولندیغی مکافاتلر گوردیگی بو قاریشق گونلرده درسعادتدن دراجه متوجهاً حرکت ایتدم.

ازمیره یتشدیکمده بشقه واپوره اقطارمه ایوب طوغرو مرسینه کیدرك اطنه‌ده بولنان والده‌می آلدقدنصکره عودتله بحراً سلانیکه گچدم. بو اثناده یونان حدودینه کمال گرمی ایله سوق اولنان عساکر شاهانه ایله مهمات حربیه‌یی لیل و نهار نقل ایتمکدن کوز آچه‌میان شمندوفر اداره‌سی کیمسه‌یه بیلت ویرمدیگندن ینه واپوره راکباً کرید جزیره‌سنك قندیه، رتمو، خانیه اسکله‌لرینه اوغرایه‌رق پیره، قورفو، آولونیه اوزری دراجه یتشدم.

آوروپای عثمانی‌یی غرباً تحدید ایدن ادریاتیق دگزی ساحلنده‌که قصبه‌لرمزك أوسع و اجملی اولان دراج واسع بر کورفزك منتهای شمال غربیسنده واقع قیالق بر برون اوزرینه مؤسسدر. ایلیریا یعنی قدیم تریسته حکمدارلرندن «اپیدامیوس» طرفندن تأسیس اولندیغی حالده خلفی «دیراخیوس» زماننده توسیع و تزیین قلندیغی ایچون «دیراخیوم» نامنی آلوب شمدی سویلانیلان دراج اسمی آندن مأخوذ ایدوگی و یاخود یونانیجه مخاطره‌لی معناسنه گلان «اپیدامیوس» و صحرتین دیمك اولان «دیراخیون» کلمه‌لرندن آلندیغی کتب تواریخده مشکوکاً مذکور بولنمغله اهالیء محلیه‌دن بو خصوصه دائر اشیتدیگم مهم بر خبری بر وجه آتی عرض و علاوه اقتضا ایتدی.

دراجه «دورس» تعبیر ایدن آرناوودلرك افاده‌لرینه باقیلور ایسه مملکتك مبنی بولندیغی شبه جزیره قبل المیلاد وقوعبولان شدتلی بر زلزله عقبنجه قعر دریایه باطوب گوزدن نهان اولمش و یاریم عصر صکره هیئت سابقه‌سیله میدانه چیقدیغنده اوزرینه کیتمکه کیمسه جسارت ایده‌مدیگندن سنه‌لرجه خالی قالمش و بالآخره دراجو اسمنده بر چنگانه، قبیله‌سی ایله بلا خوف گیدوب مسکن طوتمشدر.

اجناس سائره ایسه بونلرك و رودندن چوق زمان صکره گلوب یرلشدکلرندن طائفهء مرقومه‌نك رئیسلری اسمنه نسبة وقتیله ویریلان «دراجو» عنوانی دگیشدیرمامشلردر آوروپالیلرك دخی «دراج» یرینه «دراجو» دیملری حکایه‌یی ضمناً تصدیق ایدییور دراجه مواصلتمده متصرف محرم بك ایدی. بو ذاتك برسنه صکره ایپکه تحویلنده عرب زاده رضا پاشا کلمش ایدی.

ذوات مشار الیهك هر ایکیسیده بشوش، خلوق، ملتفت، مجلس آراء و کار آشنا ایدیلر. مامورینده تحریرات مدیری کاظم بك (۱) مجلس اداره باشکاتبی اسماعیل افندی (۲)، محاسبه‌جی بروسه‌لی رضا افندی، قاضی علی افندی، مدعی عمومی معاونی

(۱) تیران بکلرندن (۲) معتبران محلیه‌دن

داوود افندی (١) جزا رئیسی اسماعیل (٢) دیون عمومیه ناظری علی بك (٣) ایله بلدیه رئیسی سلیمان اغا (٤) مجلس اداره اعضاسندن سلیمان اغا (٥) بلدیه اعضاسندن حاجی احمد اغا (٦) بلدیه طبیبی نقی افندی (٧) رسومات مدیری زینل افندی (٨) وجودلریله افتخار اولنور نجیب ادیب دها بر چوق ذواتك شرف ویردكلری دراجه تحویلمدن طولایی كندمی بختیار عد ایلدم.

قلعه داخلنده كه تلغرافخانه مشرف خراب اولمسندن طولایی اغنیاء محله‌دن تورقه‌نك لب دریایه یاپدیغی عالی كارگیر خانه‌نك ایكنجی قاتنك نصفی كیرالانوب ماكنه‌لری اورایه نقل اولنمش بولدم. اخیراً استحصال قلنان مساعده اوزرینه سایهٔ عمرانوایهٔ حضرت پاشاهیده قلعه‌نك بیوك دروازه‌سی اوزرینه ایكی طبقه‌لی مكمل و عالی بر تلغراف خانه یاپدیروب اداره‌یی كرا كوشه‌لرندن قوتارمغه موفق اولدم. رسمی بر دائره‌نك مدت مدیده كرا خانه‌لرده قالمسنده كه چیركینلكدن بشقه طوتیلان منزلك اقسام سائره‌سنده آوستریا دولتیله یونان حكومتنك قونسلوسلری دخی مستأجراً مقیم بولندقلرندن مومی الیهمك ایام معینه‌ده چكدكلری باندیره‌لر مخابره اوطه‌سنك بالقونه دگین صارقدقلری جهتله، فوقنه تصادفاً اجنبی بایراغی دیكیلان بو موقعده ایفای مأموریت ملاحظه‌مه موافق دوشمیور ایدی. مسئلهٔ مسروده‌یی مرجعمه آگلادوب تلغرافخانه‌یی یاپدیرمق امرینی استحصال ایدینجه‌یه دگین جانم چیقمشدر. دراج مختصر بر بلده اولمقله برابر تجارتنك ایشلكلگی سایه‌سنده ایپجه عالی بنالر میدانه گلمشدر.

قوصوه والیسی حافظ محمد پاشا متصرف ایكن ساحل بحری تزیین ایدن بلدیه باغجه‌سی جوارینه كاركیر اوله‌رق یاپدیریلان دائرهٔ حكومت دگل لوالرده ولایت مركزلرنده بیله آز بولنور مبانیء عالیهٔ امیریه‌دندر. ابو الفتح و المغازی سلطان محمد خان ثانی حضرتلرینك وزرای بنامندن قریم فاتحی كدیكی احمد پاشا مرحوم سكز یوز سكسان آلتی تاریخ هجریسنده اولونیه‌یی ضبط و حتی ایتالیا شبه جزیره‌سنده كه اوترانته ایله دها بر قاچ قلاعی فتح ایتدكدنصكره دراجی محاصره‌یه آلدیغنده شهید دوشمكله قبری شرامپول خارجنده واقع چمنستان وسیع اورته‌سنده‌در. دین و دولتنه خدمات مبروره‌سی سبق ایدن بویله بر وزیر روشنضمیرك ادرنه‌ده حمامده اعدام ایدلدلدیكنی بلا تدقیق یازانلره — بو اسناد آوروپالیلرك قیودات بدخواهانه‌لرندن اقتباس ایده كلدیگگز اراجیف و اكاذیبك اشنعیدر — جوابنی ویروب انتباهلرینی جلب ایدرم.

(١) اركان حرب قائمقامی مناستیرلی مشهور عثمان ثنائی بكك برادریدر. (٢ و ٣) معهود بدرینك نه جنس اولدیغنی بیلور همشهریلرندندرلر. (٤) تیران بكلرندن مشهور حاجی بشیر اغا نسلندن (٥ و ٦) بوسنه مهاجرلرندن اولوب برادردرلر. (٧) یانیه نجباسندن ، (٨) پودغوریچه مهاجرلرندن و نجبادن.

دراجڭ مبنی بولندیغی شبه جزیره‌یی، شمالاً مربوط اولدیغی قره‌دن قطع ایدرك اطه حالنه صوقمق ایچون امم ماضیه طرفلرندن آچیلان قنال بالاخره خاك وخاشاك ایله طولمغله بطاقلق کسیلان موقعندن شمدی کلیتلو طوز چیقارلمقده‌در.

لیمانڭ شرقنه دوشان قوایه ساحلنده دخی زنگین بر مملحه موجود اولوب ایشلدلمکده‌در. دراجده بولندیغم صره‌ده حسب الجواریه قوایه، شیاق، تیران، اقجه حصار قصبه‌لرینی دخی گیدوب گوردم. غربدن شرقه ممتد عظیم و منبت بر اووه‌نڭ ساحله قریب محلنده واقع قوایه تجارتی دوشکون بر قصبه‌در. کذا گنیش ومنبت اووه‌سی بتون طاغلری بایرلری اورمان ایله مستور لطیف براووه‌نڭ کنارینه، هجرتڭ بیڭ یکرمی یدی تاریخنده امرای محلیه‌دن سلیمان بك مرحومڭ تأسیس ایلدیکی تیران، آرناوودلقده موجود بیوك شهرلرڭ مختصری اولمقله برابر من کل الوجوه اکملیدر. مقدونیه بکلرینڭ مقری بولندیغندن منازل عالیه‌سی چوقدر. هرطرفی زمرد کبی یشیل، سوقاقلری واسع و منتظم بو دلنشین شهرڭ نفوسی یکرمی بیکه یقین اولوب تجارتیده یولنده‌در. کتن کوملکلرڭ اڭ اعلاسی بوراده چیقیور. هندستانده‌که میمنلرڭ تکملنه چالیشدقلری قیافت اصلیه‌لرینه موافق و آنلرجه نادیده اولان بوگوملکلر هنده سوق ایدلسه ملیونلرجه سوریلور. دراجڭ درت ساعت شمالنده واقع شیاق قصبه‌سی پودغوریجه واولکون مهاجرلرینڭ یاریم عصر ظرفنده تأسیس ایلدکلری یڭی بر بلده اولمغله عمرانی هنوز یولنه کیره‌مامشدر. بو جدید قصبه ایشم اورماننڭ غرب کوشه‌سنده و تیران یولی اوزرنده منبت و صولق براووه‌ده بولنیور. دین اسلامڭ آرناوودلغه دخولندن یعنی دولت عثمانیه‌نڭ آوروپا قطعه‌سنه پایبلمسندن اقدم اقجه حصاری مرکز اتخاذ ایدینان «یان قاستریون» ڭ اوغلی عاصی اسکندری تأدیب ایچون قرق سنه سوران حربلرده اردوی همایونڭ براقدیغی شهدا، بو جبلڭ اتکنده مدفون خاك غفراندرلر. «کل نفس ذائقة الموت» مدلول منیفنجه نهایتی هرحالده اولوم اولان شو فانی دنیاده مرتبهٔ شهادته واصل اولمق نعمتنه مظهریتله بختیار اخوان دینڭ سعادتله یاتدقلری او مقبرهٔ مبارکه یشیل اورمان ایچنده‌در. اقجه حصارده خان واوتل بیتوتت غربایه مخصوص مبانی بولنمدیغندن قائممقام شریف بکده بر گیجه مهمان قالوب دراجه عودت ایتدم.

صربستانده واقع و معهود غلچائی قبیله‌سنه جولانگاه کسیلان نیش طاغلرنده‌که مغاره‌لرده اباعن جد اوقاتگذار پدری طاولجی علینڭ ایلك بهارده قوردیغی پارچه‌لانمش قیل چادر آلتنده طاسارلادیغی ماشه، کورەك، ایصقره، و اوکوز نعلنی مادریله برابر

محلاتده صاتدیغی وقت زورناجی پوقه محمود دیو معروف اولان تلغراف نظارتی محاسبه‌جیسی بدرینڭ شو ماسبق حالنی دراج دیون عمومیه ناظری علی بگله جزا رئیسی اسماعیل افندیدن (١) آڭلایوب ایجاب ایدنلره آڭلاتمق استدیکمده نظارته قارشو زباندرازلقده بولندڭ دیو برای خاطر عزل ایتدیلر.

قاضیلرڭ مدت شرعیه‌لری کبی بوراده دخی ایکی سنه‌دن زیاده مأموریت ویرمگه میدان و امکان براقمیان نظارتڭ ظلمیله معزولاً یوله چیقوب اولونیه، سراندوز، قورفو، پیره اوزری یونان حکومتنڭ مرکزی اولان آتنه‌یه کله‌رك بر قاچ کون استراحتدن صکره درسعادته دوندم. نامی ایله بنام واسع بر کورفزڭ غربنه و هر طرفی زیتون آغاجلریله مستور یشیل تپه‌نڭ کوکسنه مؤسس و ساحل بحردن یکرمی دقیقه ارەلی آولونیه‌نڭ لیمانی ایشلك تجارتی مهم نفوسی یدی بیڭ راده‌سنده، لطیف و معمور بر قصبه‌در. یانیه شهرینڭ باشلوجه اسکله‌سی اولدیغی حالده هنوز توسع ایده‌میان سراندوز اوچ بش خانه‌دن عبارت و موقعی سنگستان خراب بر قریه‌در.

(بلاد یونانیه)

« قورفو »

یونان حکومتنه ملحق جزائر سبعه‌نڭ اعظمی صاییلان قورفو، اوترانته بوغازینڭ خارجنده و شرقاً مقابلنده‌که سراندوزڭ یاریم ساعت بعدنده واقع و نامی ایله بنام منبت بر اطه‌نڭ مرکزی یگرمی بشبیڭ نفوسلی و غایت معمور بر شهردر. امین و مستحکم اولان لیمانی ادریاتیق دگزنده طولاشان واپورلرڭ اوغراغی بولنمغله تجارتی ایشلکدر. لطیف میناسنڭ اطراف ثلاثه‌سنه یاپیلان منتظم ریختمه اوفق واپورلر وردا بوردایه یناشیورلر. بو برکتلی گوزل اطه فرانسه و انگلتره دولتلری اللرنده ولندیغی صره‌ده وجوده گلان عالی بنالر ریختیم بوییله داخلده‌که اسپیناده میدان و سیعنڭ اطرافنی محیطدرلر. هر طرفی آغاجلق میدان مذکورڭ اب دریایه دوشان کوشه‌سنده ونان قرالنه مخصوص مختصر بر صیفیه دخی واردر. هواسی صویی صاغلام هر طرفی گل گلستان اولان لطیف قورفونڭ تپه‌لری بایرلری زیتون، وادیلری پورتقال ولیمون، اغاجلریله مستور اولوب منبت اوولرنده هر درلو حبوبات یتشمکده‌در. بلاد یونانیه‌نڭ تساليادن صکره منبت یری یالگز بو اطه‌دن عبارتدر.

---

(١) ذوات موما الیهم نیشلی اولمغله بدرینڭ اوائل حالنه، ونسل ناپاکنه بحق واقفدرلر.

(پیره)

آتنه‌نڭ اسکله‌سی اولان پیره بری بری ایچنده امین ایکی لیمانه مالکدر. حالت طبیعیه‌سنده قالان طیش لیمانه هنوز ال طوتونمامش و اطرافنده ابنیه و آبادی یوق ایسه‌ده ایچ میناڭ جهات ثلاثه‌سی قورفو بندری گبی صورت منتظمه‌ده ترمیم ایدیله‌رك بویدن بویه یاپیلان ریختمك اوزری رسمی و غیر رسمی بنالر ایله طولدیرلمشدر.

صاغ طرفی یعنی بلدیه دائره‌سیله طیش لیمانه مربوط آغزینه مبنی استحکام اره‌سنده‌که مواقعی بگلك ترسانه اتخاذ قلنان بو طار میناڭ، رسومات و فنار اداره‌لری خداسنه دوشان صول طرفنی دخی یونان گمیلری قاپلادقلرندن، سفائن تجاریه، زرهلیلرڭ یاتدقلری یره دگین یناشدقلری حالده ینه صیغیشه‌مدقلری جهتله خارجده‌که خالی کورفزی تعمیر ایدرك بونی عسکری بر لیمان هیئتنه صوقمق استیورلر ایسه‌ده سکنه‌سی یگرمی بیڭ نفوسدن عبارت، و اخراجاتی مفقود دینه‌جك درجه‌ده محدود مختصر بر بلده‌نڭ اورالره دگین یاپیله بیلمسی عدیم الامکاندر.

مبانیٔ موجوده علی العموم کارگیر و قسماً منتظم جاده‌لر کاملاً واسع و مستقیمدر. قصبه‌نڭ تفرجگاهی دولت عثمانیه دورندن قالمه پاشا لیمانی اوزرنده‌که میدان ایله اسکله‌ده‌که ریختمك بلدیه دائره‌سی جهتنه دوشان قسمی اولوب گزیله‌جك بشقه یری یوقدر. مبنی بولندیغی صرت اوزرنده‌که طوغری یولدن مرور ایدوب غیریسی مفقود ایکن اسواق سائره‌یه قول آتمیان و ایسلیمله متحرك ترامواي، یدی کیلومترو بعدنده واقع آتنه‌یه دگین کیتدیگی گبی بو میانه‌ده چفته خطلی بر شمندوفر دخی واردر.

(آتنه)

پیره‌دن ابتدار ایدن اوفق و قومسال بر اووه‌نڭ شرقاً منتهاسنده، اطرافی اوتسز آغاجسز تپه‌لر ایله محاط و بعض یرلرنده جزئی میل گوریلور دوز بر موقعده، مؤسس آتنه شهری یونان قدیم مدنیتنڭ وقتیله مقری اولدیغی گبی حکومت حاضره‌نڭ دخی مرکز کرسیسیدر. سکنه‌سی اوتوز بیڭ نفوسدن عبارت و مختصر ایسه‌ده علی العموم کارگیر و حتی اکثریسی رخام خامدن یاپیلان مبانی و منازلی جمیل المنظره، شوارعی واسع و مستقیم، میدانلری مزین و منتظمدر. یونان طوپراغنده بوندن جسیم و معمور شهر یوقدر. تجارتنده ایشلکلك گوره‌مدم. بو خصوصی

حاليله متناسب و محدوددر. شهرڭ ممتاز ميدانى قرال سراينڭ اوگندهكه عرصهدر.
بونڭ قسم سفلاسنه ياپيلان بلديه باغچهسنه ناظر و بناسى عالى ايكى باب مزين غازينووادر. انتخابات زماننده طوپلانان پاتيرديجيلر ايكى قسمه آيريلهرق هر فرقه بوغازينولردن بريسنه اوتوروب شماتتلرينى عيوقه چيقاريرلر ايمش. شهرڭ گزيده مسيرهسى سراى قرالى قربندهكه قورونڭ غرباً منتهاسنده وساحل بحرده واقع «فالوره» تعبير ايتدكلرى محل بى نظيردر. سكنهٔ شهرڭ صفا پرستانى بعد العصر بو موقع لطيفه فوج فوج گلوب نصف الليله دگين هوا آليورلر. ساحلى صيغ دريانڭ ايچروسنه طوغرو اوزاديلهرق اوزرنده ناسڭ طولاشمسى تنفسى ايچون گنيش بر اخشاب اسكله ياپمشلردر. مقابلنده متعدد غازينولر، منتظم لوقانطهلر، سوسلى چاى خانهلر واردر. او يونجيلرى يرليدن بر باب ياز تياتروسى دخى بولنمغله هر گيجه لعبيات اجرا اولنيور. آلمانيا ايله فرانسهنڭ ميلادى بيڭ سكز يوز يتمش برده ياپدقلرى حربى تجسم ايتديران تصاوير خارقهيى حاوى „پانوراما“ نام مدور بنا ايله موزه بو موقع قربندهدر. آثار عتيقهسى „آقروپول“ تعبير ايدكلرى تپه اوزرندهكه «پارتنون» معبد قديمنڭ ميدانده قلان مرمر ستونلرى ايله كذا بو تپهنڭ اتكندن دوزلگنه طوغرو منتهى وطاش ديركلر اوستنده معلق، گويرپمسى طريق و تارلالر ايچنده مشهور „ارخيتون“ تياتروسنڭ ديكيلى طوران عمودلريدر، برر مترو مربعنده كسيلان رخام خام يكديگرينه امتزاج ايتديريلهرڭ وجوده كتوريلان بو ستونلردهكه نقوشات بر سياقده اولوب بشقه صنعت و زينت گوستريلهمامشدر.
مدور و بعضيلرى مربع اولهرق يوكسلدكجه بالتدريج اينجهلشان مذكور عمودلرڭ بنيهلرى آشاغيدن يوقارويه منتهى اويمه ستونلر ايلر دائراً مادار تزيين قلنوب تپهلرينه قونيلان درت كوشه وياخود طوپارلاق باشلقلره قبارتمه نقشلر ياپيلمش ايسهده بونلرده بر سياقدهدر „اقروپول“ دهكه ستونلرڭ برقاچى دوريلوب اولاملرى آيرلمش وهر پارچهيى داخلاً يكديگرينه طوتديران دميركنتلر ميدانه چيقمشدر. ميلاددن بيڭ بشيوز آلتى سنه اقدم بو حواليه گلان مصر مهاجرلرينڭ رئيسى شيكروب طرفندن ايلك دفعه آقروپول تپهسنه انشا قلنان شهر مهاجرين مرقومهنڭ اسكى وطنلرى اسميله كفرالزيات تسميه قلنمش ايكن (۱) يونانيلر „ كقروپيا“ يه بعده «آقروپول» يه چويرمشلردر.

(۱) مهاجرين مرقومه مصرڭ طنطا مديريتنه تابع كفر الزيات قصبهسى ايله حواليسندن ورئيسلرى شيكروب بوبلدهيه تابع صالحجر قريهسندندر.

دها صکره بو تپه‌یه یاپیلان معبده قویدقلری عقل آلهه‌سی «آتنه» یعنی زهره نام صنملرینڭ آدینی شهره اطلاق ایتمشلردر.

بلاد یونانیه‌نڭ اقسام سائره‌سی کبی درتیوز سنه حکممز آلتنده قلان آتنه‌ده الحالة هذه بر نفر اسلام قالمیوب وقبیله جمله‌سی هجرت ایتمش بولندقلرندن استاسیون قربنده‌که مصطفی آغا جامعشریفی خالی و خرابدر. پیره‌ده نازل اولدیغم مقدونیا اوتلنڭ مستأجری ترکجه بیلدیکی جهتله بشقه یره نقل ایتمیوب آتنه‌یه هر کون کیدر نصف اللیلده اولسه‌ده ینه کیرو کلور ایدم. زیرا شمندوفر هر یاریم ساعتده برآمد و شد ایتمکده‌در. شاید عربه ایله‌ده کیدلسه بر دراخمی آلیورلر.

(بلاد یونانیه‌نڭ احوال عمومیه‌سی)

بلقان شبه جزیره‌سنڭ جزء جنوبیسنده واقع شمالی ممالك محروسهٔ شاهانه، شرقی اطه‌لر دکزی، جنوب و غربی بحر سفید ایله محاط، وسعتی تربیعاً یتمش بیڭ کیلومترو یعنی طرابلس غرب ولایت جلیله‌سنڭ انجق سکزده بری راده‌سنده، سکنه‌سی بر بچق ملیوندن عبارت اولان بلاد یونانیه‌ده هر کیلومترویه اوتوز آلتی آدم اصابت ایدییور.

نفوس مذکوره‌نڭ یکرمی بشبیکی تسالیاده متمکن اسلاملر اولوب کیرو قلانی عیسویدر. قوای عسکریه‌سی حضریده یکرمی درت بیڭ اولوب سفربرلك حالنده یتمش بیکدن زیاده چیقاره‌میور. سفائن حربیه‌سیده یالکز اوچ کمی و بر قاچ طورپیدودن عبارتدر. واردات سنویه‌سی اوچ ملیون لیرا، مصارفاتی دها زیاده اولمغله مضایقه‌سی صوکدرجه‌ده‌در. بیڭ سکز یوز طقسان اوچ سنهٔ میلادیه‌سنده دائنلره بر شیء ویره‌میوب اعلان افلاسی ایتمکله امور مالیه‌سی دول معظمه‌جه مراقبه‌یه آلنمشدر. دیونی طقوز یوز ملیون فرانقه یعنی اوتوز آلتی ملیون انکلیز لیراسنه بالغ اولییور. ملکنڭ وسعتی، ارضنڭ قوهٔ انباتیه و ثروت طبیعه‌سی، تبعه‌سنڭ دکزدن طوز و سونکر چیقارمقدن بشقه معرفتی اولمیان بر حکومت صغیره ایچون مبلغ مذبور اودانیلور بورج دکلدر. آتنه و پیره‌ده فرق ایکی کون استراحتدن صکره نمسه واپورینه راکباً درسعادته دوندم.

جناب حقڭ لطف و کرمی سایه‌سنده یوز آقلغیله درسعادته ورودمی خبر آلان غدار بدری «الخائن خائف» مدلولنجه بر خسته‌لق بهانه ایدرك خانه‌سندن یکرمی

گون خارجه چیقمیوب گیزلندی. قانون منیفڭ قنغی فقره‌سنه توفیقاً عزل ایدلدیگنی استفسار ایچون دائرهٔ رسمیه‌ده نزدینه گیتدیگم ناظر بنی کورنجه: «ها! ! ... سلیمان افندی گلدیگزمی؟ واه زواللی، برای خاطر بویله ظلماً عزلڭی بن اصلا راضی اولمدیغمی الله بیلور، بدری بك بعض اعضالردن اصرار و التماس ایله امضا طوپلامش، بنم رأی و موافقتم منضم دگلدر. استر ایسه‌ڭ قراری گوسترسونلر» سوزینی صرف ایتدی.

قوجه بر ناظر قانون دائره‌سنده اولان امرینی یوروته‌مدیگنی صیقیلمه‌رق علناً سویلر، و بویله اظهار عجز ایلر ایسه سکوتدن بشقه نه یاپیلور. بدری اعضالردن آغلیه‌رق امضا دیلندی ایسه استدیگنی احیا استمدیکنی امحایه مأذون اولمدی. شوکتمآب افندمزڭ باب مرحمتلری مظلوملره مفتوحدر جوابنی ویروب چکلدم.

مظلوملرڭ فریاد و استمدادینه امداد رسان اولمغی اقدم لذائذ حیات عدایدن پادشاه فاروقجاه افندمز حضرتلرینڭ حق سبحانه و تعالی عمربنی عافیتنی اقبالنی اجلالنی مزداد بیورسون. اوغرادلدیغم شو فضولی فلاکت سمع همایون حضرت خلافتپناهی‌یه واصل اولنجه مظهر معدلت و مسرور الفؤاد ایدلمکلګ ارادهٔ سنیهٔ جناب شهنشاهیلری شرفتعلق بیورلمشدر. مابین همایون جناب ملوکانه باشکاتبی دولتلو تحسین پاشا حضرتلری بو ارادهٔ جلیلهٔ حضرت خلافتپناهی‌یی ییلدیز تلغراف مرکزی مدیری سعادتلو وهبی بك افندی حضرتلریله نظارته ایصال بیوردیلر.

«دوستانرا تلطف ✡ با دشمنان مدارا» کلامنی بدری گبی کوپکلرڭ افکار سقیمه‌سنه متابعت افعال ملعنتنه مشارکتله مماشات گوسترمك مألنده سوء تفسیر و معامله یاپان مجلس ادارهٔ نظارت‌ده موجود بعض خلوصکاران، دگل مسروریتمه همت، دراجه گیدرکن معاش سابقمدن قطع و دریغ ایتدکلری ایکی یوز آلتمش غروشڭ اعاده و اعطاسی خصوصنی بیله ممانعتده بولنمق حیاسزلغندن چکینمامشلردر. ایلروده مسرور ایدیله‌جکمی خاندان آل عثمانڭ ناموسنه یمین ایله اقناعه چالیشان مجلس رئیسی صلاح الدین بگڭ مواعد کاذبه‌سنه اینانه‌رق مصرانه تکلیفده بولندیغی، قره‌سی پوسته و تلغراف مدیرلگنی قبول و بویله طالقاوق کروهندن تباعدی اعظم موفقیت عد ایلمش ایدم.

ما بین همایون جناب ملوکانه باشکاتبی دولتلو تحسین پاشا حضرتلرینڭ «سکا بشقه دائره‌ده گوزل بر مأموریت ویره‌لم تلغرافجیلقدن آرتق واز گیچ»

بیوردقلری زمان بو لطفی قبول و تقدیرده جهالت یاپدیغمه بالآخره چوق نادم اولدم. اذا جاء القضاء عمی البصر. قره‌سی‌یه عزیمتله ایشه مباشرتمدن صکره یاپدیغی وعد و یمینی یرینه کتورمیان رئیس مشار الیه دین و دولت دشمنی بدری خائنه جمیله کوسترمك ایچون مسرور قلنمقلغم حقنده شرف صادر اولان «ارادهٔ سنیهٔ حضرت خلافتپناهی» یی انکارده جسارت ایتمشدر.

ایکی سنه متمادیاً یاپدیغم فریادلری اصغا ایتمیان بی ارحم بی اشفق نظارتك شو کستاخلغندن فوق الحد متأثر اولهرق اوتانمقله علاقه‌لری بولنمدیغنی آڭلاتدیغم ایچون منطق و آدابه مغایر معامله‌ده بولندك دیو بر معاشك قطعیله تکرر‌نده طرد قلنه‌جغمی بالواسطه تفهیم ایتدکلری زمان آتیده‌کی تلغرافی جواباً یازمش ایدم.

صورت تلغراف:

«ارادهٔ سنیه‌یی انکار حیاسزلق اولدیغنی سویلمك منطق و آدابه مغایر دکل مقام معلای خلافته اولان محبت و عبودیتمه دال و سزای ممدوحیتدر.

بر معاشك فضولی تسویه‌سنه فقر حالم مانع اولدیغندن بو کوندن اعتباراً طردمه مسارعت ایدلمسنك نظارت جلیله‌یه عرضنی کمال مسرتله استرحام ایلورم» عدالت پادشاهی‌یه کووه‌نه‌رك یازدیغم بو جواب اوزرینه دکل طرد اخذ معاش بیله اللرندن کلمامش ایسه‌ده قرار قره قوشیلرینی برای انتباه مراکزه اعلان ایله تشهیر ایتمش اولدیلر. قانونی بر استناد بولوب ازه‌میشلری عظمتلرینه طوقونان بو لا یفلحون، ال التندن بعض اراذیلی تشویق واغوا ایله ازالهٔ وجودمه و حتی امحای ناموسمه قالقیشدقلری ایچون بشریتدن چیقه‌رق، فرصتدر دیو عتبهٔ سنیه‌یه عرض ایدیلورده استیضاح و قوعبولور ملاحظهٔ سقیمه‌سنه ذهاباً بشقه مقامه، حقیقة چیرکین و مناسبتسز یازدیغم صك استفنامه امیدم خلافته مضرتدن مضرته مذلتدن مذلته اوغراتمشدر.

یأس ایله یاپیلان معامله‌دن شمدی‌یه دکین کیم مستفید اولمشکه بکاده خیر ظهور ایتسون مفهوم مضره‌سنی دوشونه‌میه‌رك حیوانجه‌سنه یاپدیغم شو باغلشلق، مقامات عالیه‌جه بر قاریشیقلغه کله‌رك تدقیق و تحقیق ایدیلمه‌دیکی ایچون با ارادهٔ سنیهٔ حضرت پادشاهی «دیرزور» ده اقامهٔ مأمور اولدم.

(اسفار اضطراریه)

قره‌سیده یگرمی بش ماه مقدمانه و مستقیمانه مأموریت ویردکدنصکره بحکمة الله تعالی گرفتار اولدیغم مصائب مسروده اوزرینه ضبطیه یوز باشیسی عثمان اغا و پولیس حاجی مصطفی افندی رفاقتلریله بر عربه‌یه ارکاب ایدیله‌رك صومه‌یه یتیشنجه همان شمندوفرله مغنیسا اوزری ازمیره ایندکدنصکره بحراً اسکندرونه اولاشدیغمزده بلا توقف طوتیلان عربه‌یه بالارکاب، بیلان، حلب، ابو هریره طریقیله دیرزوره اعزام قلندم. ابو هریره رضی الله عنه حضرتلرینك مرقد مبارکلری سوریه صحراسنك سکنه‌دن خالی محلنده، وجد امجد حضرت خلافتپناهی سلیمان شاه جنتمکانك تربه‌لریله جعبر قلعه‌سی قارشوسنده‌در. فرات نهری بو موقعدن مرور ایدییور. شام ولایتنك شرقنده حلبك جنوبنده و فرات نهری اوزرنده واقع دیرزوره ورودمده بیغادیجلی شریف پاشا زاده شکری پاشا متصرف ایدی.

آثوریلر دورنده «یتساك» تعبیر ایدیلان بو قدیم مملکت عراق و شامیه احاطه‌لرینه آمد و شد ایدن قوافلك ممرری ایشلك بر موقعده‌در. سنجاغك اغلب سکنه‌سی کرد ایله عرب رحاله‌دن مرکب و غیر ساکن اولدیغی ایچون داخل شهرده‌که نفوسی ایکی بیکدن زیاده دگلدر.

متصرف سابق ذهدی بك زماننده سوقاقلری توسیع و تنظیم ایدیلان یکی جاده گوزل خانه‌لر واردر. کافهٔ مصارفی خزینهٔ خاصهٔ همایون جانبندن تسویه بیوریله‌رق بیاض مرمر ایله بنا قلنان «حمیدیه» جامع شریفی بو موقعه بشقه‌جه بر لطافت ویرمکده‌در. دیرزورده قرق گون قالدم. ضابطه‌نك حقمده گوستردیکی حرمتسزلکه و پیشمده طولاشدیریلان پولیسلرك اوضاع ناهموارینه حدت ایدرك بر کیجه فرات نهرینی یوزمکله کچوب بدویلردن تدارك ایتدیکم هجینه راکباً الجزیره صحراسنه آچیلدم. سکنه‌دن خالی بو قورقنج چولده شمندوفر حزیله قطع مسافه‌یه باشلادیان هجین طقوز ساعتده «جبور» صوینی آتلایوب جبل کوکب جوارنده بادیه نشین جوبور قبیله‌سنه یتشدیردی.

بو قبیله‌نك شیخی مسلط احبامدن ایدی. مومی الیهك چادرنده بر کیجه استراحتدن صکره متوکلاً علی الله تکرار یوله چیقوب جبل عبد العزیز جوارینه اولاشدیغمده شمار قبیله‌سنه تصادف ایتدم. بو بیوك قبیله‌نك شیخ المشایخی فارس پاشا ایله اره‌مزده اون ایکی سنه‌لك معارفه وجدی محبت وارایدی. مشار الیه بنی کورنجه چادرندن فرلایوب قوجاقلادی.

آردی صره پر سلاح قوشان بر چوق کوله‌لر و قولتوق شیخاری میانده قائم مخدوملرنیده «یا ابنائی تعالوا» تعبیریله نزدینه چاغیروب «اولئك اخوانك» دیو بنی توصیه ایتدی. بونلر ایله‌ده قوجاقلاشوب درون چادره داخل اولدق. مشار الیهك خیمه‌سی عسکر قشله‌سی قدر واسعدر. اك باشده کندیسی اوطوروب باصدق یرینه حطبلری آلتون قابلی بر هورکوجه طیانیور. فقیری یاننه اوطورتدی. مشایخ سائره اطرافه دیزلدیلر. درحال کتوریلان قهوه‌یی ایچوب بر ساعت قدر مصاحبتدن صکره طولی قرق خطوه سوران چادرك اورته‌سنه بویدن بویه مشین سفره‌لر سرلدی. بونلرك اوزرینه قزغان قزغان کتوریلوب دوکولان پیلاو خیمه‌نك طولنجه بر تپه تشکیل ایتدی. اوزرینه پارچه‌لانمقسزین پیشورلمش قویون گوگده‌لریله دوه نیمه‌لری دخی صره واری قونلمغله سفره‌نك دیگر جهتنده اوطورانلر گورونمز اولدیلر. طعامدن متشکل بو صرتك چوره‌سنه یاریمشر آرشون ارەلی اولمق شرطیله، درونلری تره یاغیله مملؤ طاسلر دیزلدی. بعده شیخ المشایخ فارس پاشا آیاغه قالقوب الندهکه عصا ایله یا فلان یا فلان دیو طبقهٔ اولا صاییلانلری چاغیردی. بونلر سفره‌نك چوره‌سنه علی مراتبهم دیزیلوب قارنلرینی طویوردقدنصکره چکلدیلر. بعده منوال محرر اوزره درجهٔ ثانیه‌ده اولنلر چاغیرلدی. بونلر دخی یدکدنصکره عشیرتك چوجقلری طوپلانوب اکله باشلادیلر. تقریباً بیك یدییوز کشی اکل ایتدیکی حالده انجق ربعی توکنان بو وافر طعامی نهایت کوله‌لر کلوب سینیلرایله طاشیدیلر.

آووجلریله سفره‌دن قاندیردقلری پیلاوی، طاسلر ایچنده‌که یاغه باتیره‌رق معده‌یه یووارلایان عربان ایله برلکده طعام ایتمك شهریلرك صفره‌سنی قبارته‌جغنی بیلان فارس پاشا فقیر ایچون آیروجه یمك حاضرلاتمش ایدی.

مشار الیهك نزدنده بر هفته استراحتدن صکره عزیمته حاضرلاندیغم زمان — لا تهجر الشمار فنحن والشمارلك — التفاتیله بر مدت دها قالمقلغمی آرزو کوسترمش ایسه‌ده معذرت معقوله عرضیله رخصتنی بالاستحصال وداعلشه‌رق یوله چیقوب بشکونده طای قبیله‌سنه یتشدم. بو قبیله‌نك شیخی عبد الرحمن بکك چادرنده بر قهوه ایچه‌رك همان عنتری قریه‌سنه آتلایوب معتبراندن سلیمان اغانك اوطه‌سنه نازل اولدم. مومی الیه ایله معارفه‌م وار ایدی. کیجه‌یی کمال استراحتله منزلنده کچوروب صباحلین بر آته سوار اوله‌رق نصیبین، مدیات، حزاق اوزری شرناقه آلتی کونده اولاشدم. بوراده ایکی کون قاله‌رق یورغونلغی چیقاردقدنصکره سیندی گوللی، درحوزان، مرکه، آشوت طریقیله داره‌ورده‌یه بر هفته‌ده واصل اولوب طیاری قبیله‌سنك

باش مختاری ملك اسماعیلڭ منزلنه اینديم. جلوليلر ايله اوراماريلر اره‌سنده عداوت و چارپيشمقلق اولديغنى خبر آلنجه ايلرويه كيتمك حسابمه كلمديكى ايچون عينى طريقله تكرار درخوزانه دونه‌رك سوميل، تلكف اوزرى موصله اينوب والى حاجى رشيد پاشا حضرتلرينه دبرزوردن ورودمى عرض ايتدم.

مشار اليه عفوم ايچون درسعادته دفعاتله يازمش ايسه‌ده موفق اوله‌مامشدر. اطنه‌لى كركرى زاده على افندى بي موصلده بولوب تعلقاتمڭ عافيتلرى خبرينى النجه تازه حيات كسب ايتدم.

بو صره‌ده شتا شدتله حكمفرما اولمغله قيشى مجبوراً موصلده چيقاروب نيسان روميڭ اون طقوزينه مصادف جمعه كونى بنى يونس محله‌سنه كچه‌رك بيلديكم بر ذاتڭ خانه‌سنده يدى كون قالدم. لوازم سفريه‌يى بعد الاكمال كرالاديغم بر آته نصف الليلده سوار اوله‌رق «مدد يا على!» نداى عظيمله تكرار يوله چيقوب سوريجيلر يايلاسندن بالمرور كرمامك، رشانى، بابا چيچك، آل مندان، كان و طمان، دلى على بك كچيدى، سوردريان، بيخال، رواندز، جنديان، عمراغا، بالك، رايت طريقيله خاك ايرانده واقع كهنه لاهيجانه اون كونده آتلادم. رايت (١) رواندزڭ بالك ناحيه‌سى مركزندن ايكى ساعت ايلروده و ايران اراضيسنه كيريله‌جك موقعده مهم بر كچيد اولمغله دولتمز طرفندن قرانتنه مأمورلرى بولنديرلمقده‌در. سادات كرامدن فاضل شهير شيخ مراد افندى بو موقعده ساكندرلر.

(سير سليمان ☆ باطراف جهان)

«لاهيجان»

لاهيجان اووه‌سى غرباً قورقو و قنديل طاغلرى شرقاً و جنوبا پشتره اينان لاهيجان نهرى شمالاً اورومیه طوپراغى ايله محدود، آب و هواسى لطيف و غايت منبت‌در. رواندز تلغراف مديرى ايكن معارفه پيدا ايتديكم بلباس رئيس محمد اغا بو موقعده ساكن اولمغله حدوددن بلا تذكره كچوروب معززاً خانه‌سنه كوتوردى.

دولت عليهٔ عثمانيه ايله حكومت ايرانيه اره‌سنده منازع فيه بو اراضينڭ هر طرفنى و حتى سليمانيه سنجاغنڭ شمالندن شرقه طوغرو بيوك بر زوايه ياپه‌رق جنوبده ينه غربه رجعتله بغداد حواليسنه ممتد پشتر طاغلرينى سراپا كوزدن كچوردم. فن حرب نقطهٔ نظرنجه غايت اهم و دولتمزه الزم بو دكرلى حوالى بلباس وجاف كبى

[١] آقصاق تيمور عراقه بو دربندن مرور ايتمشدر.

عثمانلی عشایرینڭ من القدیم یایلاقلریدر. آب وهواسیله لطافت منظرەسی، قوهٔ انباتیەسی بی نظیر بو دلکشا دیارده له الحمد رفاهانه یشایان وفادار دوستم محمد اغانڭ منزلنده اوچکون یول یورغونلغنی چیقاردقدنصکره رخصت آلارق ممـاش قبیلەسی ایچندن بالمرور سکز ساعتده ساویج بولاغه یتشدم.

(ساویج بولاق)

نامی ایله بنام نهرڭ یسارینه و لطیف بر بایر اوزرینه مؤسس ساویج بولاق، لاهیجان حوالیسنڭ مرکزی اولمغله جوارنده‌که بلده‌لره نسبةً تجارتی ایشلك ایسه‌ده سوقاقلری خانه‌لری رواندز قصبه‌سنڭ شوارع و منازلی کبی تنك وترابدر. نادرشاه زاده عادل شاه دورنده اغتشاشه یوز طوتان دیار ایرانی لاهیجاندن اصفهانه دگین ضبط ایدن «کریم خان زند» شیرازی مقر حکومت اتخاذ ایدیمزدن اول بورایه یاپدیردیغی سرای ایله شاه اسماعیل صفوینڭ طوغله‌دن انشا ایتدیردیکی جسیم عسکری قشله‌سی خاندان قاجاریه زماننده تعمیر یوزی کورمدیکی جهتله خراب اولمشلردر. بوراده بولندیریلان بر بلوك سربازیعنی پیاده عسکری مذکور قیشله‌نڭ انقاضی اره‌سنده یریر کوریلان قاپولری قریق مغاره‌مسی حجره‌لره بایقوش کبی صوقولمشلردر. ایرانده عسکرلك دائمی و پدردن پسره موروث اولدیغی ایچون ایچلرنده اون اوچ یاشندن یتمش یاشنه قدر سربازان کورلمکده‌در.

البسه‌لری ایله اسلحه‌لریده سنلری کبی یکدیگرینه ضد و مخالف اولان زواللی عساکر سفالتڭ تحت قهرنده ازلمکده‌درلر. تعیینات و معاش اولمق اوزره شهری آلدقلری جمعاً طقوز قراندن یعنی اون سکز غروشدن عبارت اولمغله یومیه‌لری آلتی شاهی‌یه کلمیور. حدود عثمانیه‌ده یتمش پاره‌دن دون قبول اولنان بر قران یکرمی شاهی ایدوکندن مأخوذاتلری یومی اون بش پاره بیله طوتمیور. ایران ایسه ممالك عثمانیه‌یه نسبةً برکتسز و بهالیدر. ویران قشله‌لرنده، نوبتجی باشلرنده دائمی ضابط بولنمدیغی ایچون ایلی اوچ آیده بر دفعه «شمشیر بکشید» قومانداسیله طرز عتیق یاتاغان تعلیمی یاپمقدن بشقه شغللری اولمدیغی جهتله محلات و پازاره طاغیلوب اخشاملره قدر ایرغادلق، کبابجیلق، چرچیلك، قصابلق ایله اوغراشه‌رق ارزاقلرینی تدارك ایده بیلیورلر. طابورلری مکاره‌دن دخی محروم اولدیغی ایچون هر نفرڭ کندی مالی بر مرکبی واردر. بو خراب قشله‌نڭ تماشاسنه بعد العصر گیتمش ایدم. وطنلرندن اوزاق و صاحبسز اولان زواللی انفار، الی نهایت العمر مجبور طوتلدقلری

شو طرز عتیق عسکرلکدن بیزار و مأیوس ایدوکلرینی هر حال و حرکتلریله گوستریور ایدیلر. حیوانلرینڭ ییه‌جکلرینی دخی دوشونمکه مجبور براغلدقلرندن طوپلایه بیلدکلری اوتلری بر کوشه‌یه دوکوب بول بول یدیرمکدن چکنیورلر ایدی.

طرف طرف یافدقلری آتشلرڭ قوی دوماننه گوموله پاصلی چوملکلر داخلنده منفرداً قاینایان یمکلری پیشینجه‌یه دگین دخی بوش طوره‌میوب قدرتدن قلان ٭ رکیلرینی تیمار ایتمکده و بونلرڭ سوکولان پالاگلرینی دیکمکده ایدیلر. قرون اولان قواعدینی ترك ایده‌میان ایرانیلرڭ شو حالنی گورنجه امم قدیمه رفاه و سعادتدن بالکلیه محروم اولدقلرینه شبهه‌م قالمدی. عصر حاضرڭ هردرلو ترقیاتنه قارشو بیگانه طورمق ایرانیلر گبی زکی بر قومه اصلا یاقیشمیور. جناب حق فکر تجدد احسان بیورسون.

اماکن امیریه‌سی منازل سائره‌سنه نمونه بو ویران قصبه‌ده، غربا ایچون اوطوریله‌جق خان اینه‌جك کاربان سرای دخی بولنمدیغندن قاضی علی میرزانڭ سلاملغنده بیتوتته مجبور اولدم. اهل سنتڭ امور شرعیه‌لرینی تسویه‌یه مأمور فاضل مومی الیه تقریباً قرق یاشلرنده لطیف الخلق و فصیح البیان بر ذاتدر.

ورودمڭ ایکنجی گونی گمرك رئیسی میرزا محمود خان ایله کاتبی صامسون خان بولندیغم منزله تشریف بیوروب استفسار خاطردن صکره حاکم سعد السلطنه‌نك زیارتنه گوتوردیلر. بر چوق ویرانه‌لری آطلادقدنصگره واصل اولدیغمز دائرهٔ حکومتڭ ییقیق قپولرندن گچه‌رك، حولیده چادرنشین ضابطه مأمورینڭ یاننه واروب حاکم ایله ملاقات آرزوسنده بولندیغمز خبرینی عرف بلده‌یه توفیقاً بورادن ایصال ایتدك. ایکی طبقه‌لی طوپراق بنا ایچنده مقیم سعد السلطنه‌دن بلا توقف گلان «بیورسونلر» خبری اوزرینه یاننه گیردك. سنی اللی‌یی متجاوز اولان بو ذات طار بر اوطه‌نڭ کوشه‌سنده دیز اوستی چوکه‌رك قالیان چکمکده و مفتی افندی دخی عینی وضعیتله صاغ طرفنده اوطورمقده ایدی.

سلاممزی باش صاللامقله الوب قعودمز ایچون کلیم سریلی زمینی کوستردی. زیرا اسکمله قنپه گبی مفروشات بیتیه بورالرده هنوز عادت اولمامشدر. فارسیدن بشقه لسان بیلمیان مومی الیهڭ معیتنده تبیان الملك نامنده یالگز بر کاتب ایله عماد الدین اسمنده بر تذکره مأموری اولوب بتون ایشلر بو ایکی کشینڭ الندن چیقمقده‌در.

«خوش گلدیگزنره‌یه گیده‌جکسگز» یوللو یاپدیغی سؤاللره جواب ویردیگم سعد السلطنه «قیر شهری» نره‌ده اولدیغنی سؤال ایتدی. انقره ولایتی داخلنده بر سنجاق مرکزیدر جوابنی ویردم. آزربایجانلی اولدقلری ایچون ترکچه بیلان کاتب تبیان الملك

ایله تذکره مأموری عماد الدین «آنقره نره‌سیدر» دیدیلر.

غرباً خداوندگار شمالاً قسطمونی شرقاً سیواس جنوباً قونیه ولایتلریله محدود اولوب آناطولینك وسطنه، استانبولك درتیوز اللی کیلومترو جنوب شرقیسنه دوشر یتمش بیڭ کیلومترو محیطنده عظیم بر احاطه‌نك مرکزیدر معلوماتنی ویرنجه کندی اره‌لرنده عثمانلی ملکی چوق واسعدر. آدینی اشیتمدیگمز ولایتلری وار دیو تعجبله براز قونشدیلر. مأموریتده مهمجه بر موقع اشغال ایتدکلری حالده بزده ابتدائی طلبه‌سنڭ معلومی جغرافیه‌یی بیلمیشلرینه حیران اولدم. بونلر ایله بر مقدار دها هوائی مصاحبتلر یاپوب محللرمزه عودت ایتدك. دولت ابد مدت عثمانیه‌نڭ بوراده بولنان فخری شهبندری محمود خان آغیر باشلی ساکن و معتبر بر ذاتدر.

مومی الیه مجرد تجسس احوالم ایچون یانمه کلمش ایسه‌ده حجابمدن طولایی زیارتلرینه گیده‌مدم. اولجه هیچ بر یرینی گورمدیگم ایرانك شو پژمرده بلده‌سنه ورودمدن ایکی گون صڭره کرالادیغم حیوانه راکباً یوله چیقوب بوکان اوزری سقزه اوچ منزلده یتشدم. بوکان وسط طریقده واسع بر قریه اولوب سردار ایران بوراده مقیمدر. تاریخدن یگرمی سنه اقدم بالیکسری و صومه جهتلرنده اشقیالق ایله شهرت آلدیغنی مفتخرانه سویلیان عجم احمد بو قریه‌ده ساکندر. بنم ایله قونوشمق استیان بعض ذوات ترکجه بیلمدکلرندن آنی کتوروب ترجمان یاپدیلر. شقیٔ مرقومك بو کویده‌که کنیه‌سی دار اغا اوغلی احمددر. شو عنوان پدرینك دخی مشهور یول کسیجیلردن اولدیغنی دار اغاجنه آصلدیغنی افهام ایدییور.

(سقز)

خاك ایرانده‌که سینه ولایتنده مهم بلده‌لردن معدود سقزك موقعی، محلاتی منازلی، سوقاقلری، جسامتی ساوبج بولاغك عینی و بایقوشلرك آرایوب بوله‌مدقلری و یرانه‌لرك سرفرازیدر. سلیمانیه سنجاغی ایله یاپدیغی معاملهٔ تجاریه‌سی واسع بو اسکی موده مملکتده دخی دولتمزك فخری بر شهبندری واردر. ممالك محروسهٔ شاهانه‌دن بورالره سوق ایدیلان باشلوجه متاع و محصول، مازی ایله توتون و موصلك انواع جنس آلاجه و قماشلریدر. شو اخراجاتی یاپان عثمانلی تجارلرینك بورادن اخذ و جلب ایتدکلری اشیا ایسه رشت طریقیله تبریز، اورومیه، اوزری زنجانه کلوب داخل ایرانه طاغیلان روس بزلری، فغفوری و سماورلری ایله شکر و چاییدر.

قاضی علی میرزا جانبندن سقز حاکمی احمد خان ایلخانی حضرتلرینه کمرك

رئیسی محمود خان طرفندن دخی گمرك مأموری معتمد السلطان میرزا حسین خانه توصیه‌لی یازلدیغی جهتله سقزه یتشدیگم اخشام میرزا حسین خانده مهمان اولدم. صباحلین ورودمی خبر آلای حاکم احمد خان ایلخانی حضرتلری کاتب خصوصیسی ایله سلام گوندوروب صباح طعامنه دعوت ایتدی. خانه صاحبی معتمد السلطان ایله برلکده گیتدك. یدمده‌کی توصیه‌یی تقدیم ایتدم. بعد القرائه میرزا حسین خاندن بالاستیذان اشیالرمی دخی گتورتمکله، سقزده دوام ایدن بر هفته ارام و توقفك باقی گونلرینی بو ذاتك منزلنده گچوردم. مشار الیهك نسلی ایرانده هجری آلتی یوز اللی بشدن یدییوز اوتوز آلتی سنه‌سنه دگین سکسان بر ییل سلطنت سوران حکومت جنکیزیه شعباتندن دولت ایلخانیه‌یه منتهی اولوب سنی المذهبدر. ساویج بولاق حاکمی سعد السلطنة شیعه ایدی.

سینه ولایتی سکنه‌سنك یوزده طقسان بشی شافعی اولدقلری حالده ساویج بولاقده شیعه حاکم بولندیرلمسی سنیلره اعتماد و توجهی اولمیان ایران حکومتنك قانون قدیمی ایمش. سقزه یتشدیگم اخشام صباحه قارشو انتظامسز و بلا فاصله یاریم ساعت قدر بوری چالینمغه باشلادی. شو غرائب حال مراقمه طوقوندیغی ایچون صاحب منزل معتمد السلطاندن اسبابنی سؤال ایتدم. مومی الیه گوله‌رك بو بوری‌یی چالان حمامجیلردر صو ایصینوب حمام آچیلدیغنی خلقه اعلان ایچون فجر کاذبك ظهورندن بالاعتبار یاریم ساعت بوبله گورلتی یاپمق آنلرك عادت قدیمه‌لریدر دیدی.

موصلدن سقزه ممتد سفر درازده عدم فرصتدن طولایی ییقانه‌میوب کیرلاندیگم ایچون طلوع سمسدن صکره شیخان محله‌سنده‌کی قاضی علی حمامی تعبیر ایتدکلری سوزده اڭ تمیز اولان حماملرینه گیتدم. ایرانده‌کی حماملر بزم بیلدیگمز گبی قورنه‌لی اولمیوب ییقانه‌جق یری شافعی اصولنجه یاپیلان عمومی حوضڭ درونیدر. هر کلان بو حوضه طالدقلری جهتله تعفن پیدا ایدن ماء راکدڭ اوزری عادتا یوصونلاشمشدر. بو دیارده‌کی طاغلر اورماندن خالی و محروقات بهالی اولدیغی ایچون کلخانده یافدقلری فیشقینڭ کریه قوقوسی حمامڭ دروننه و حتی او قوقمش صویه دخی سرایت ایتمکله ایچرویه گیردیگم آنده باشم دونمکه معده‌م بولانمغه باشلادی.

حوضه طالەرق غسل ایتمك دها طوغریسی تمیز گیروب پیس چیقمق حسابنه الویره‌دیگندن حمامجی‌یه آیروجه صو ایصیتدیروب بر گوشه‌ده ییقاندم. بورالرده‌کی قصبه‌لرڭ چارشولری، سوقاقلری، مبانی و منازلی، تعفن و نظافتسزلکجه حماملرینك عینیدر. بو دیار سکنه‌سنڭ شو صورتله گچوردکلری ذات حیاتی، الله دشمانمه‌ده

نصیب ایتمسون. ابا عن جد بویله گوروب الفت پیدا ایتدکلری شو مشکل التحمل حالات و معیشتڭ فوقنده رفاه و سعادت بولنەمز زعمنده‌درلر. احمد خان ایلخانی حضرتلرینڭ خانه‌لرنده بر هفته مهمان اولوب ربیع الاولڭ دردینه مصادف چهارشنبه گونی جور آباد محله‌لی قاطرجی محمد ایله یوله چیقارق قره‌ناو، قوللر، تیکن تپه، آل بولاق، دانیك، دوسکنلر، کچغان اوزری یدی گونده زنجانه اولاشدم. آل بولاق احمد علی نامنده بر عشیرتڭ کوییدر.

صویی گور بر دیره ایچنده واقع قریهٔ مذکوره‌دن بر بچق ساعت دیکه‌سنه گیده‌رك طاغ اوزرینه چیقینجه تخت سلیمان نام یایلایه یتشدك. «شاه سوه‌ن» نامنده ترکی الاصل بیوك بر عشیرت بو صحرایه قونوب مکمل یشامقده ایدیلر. قاطرجیلر شو گوزل یرده ایکی گون موله ویروب حیوانلرینی اوتلاتدقلری جهتله مذکور عشیرتدن اوچ تومانه بر قیون آلوب مکمل بر قیر عالمی گچوردك. یایلانڭ شمالنی تحدید ایدن سلسله اوزرنده حضرت سلیمان علیه السلامڭ آل بولاق قریه‌سنه یقین دوزلکده دخی زوجه‌لری بلقیسڭ کاشانه‌لری اعتقاد ایدیلان خرابه‌لرده‌که عظمت، و الآن باقی سوسلی حوضلر عقللره حیرت ویرمکده‌در.

هندستانڭ پنجاب احاطه‌سیله بلوجستان و افغان اراضیلرینڭ برلشدگلری موقعده کائن جبل عظیم فوقنده دخی بویله تخت سلیمان عنوانلی و عظیم بنالر کوردیکمده نبیء مشار الیه حقنده‌که «غدوها شهر ورواحها شهر» ایت کریمه‌سی درحال خاطرمه گلمشدر. سقزدن حرکتمزڭ اوچنجی گونی یتشدیگمز مشهور قلعهٔ گرنتو قارشوسنده و شاه‌نشین اسمنده بر یایلا دها واردر. قدیم ایران شاهلری فصل صیفی بو لطیف صحراده گچوریرلر ایمش.

(زنجان)

زنجانه ورودمده حاجی علی قولی خانسه اینوب توتون تاجری سقزلی آغا محمدڭ حجره‌سنه نازل اولدم. زیرا بو ذاته سقزده‌که شریکلری توصیه نامه ویرمشلر ایدی. واسع و منبت بر اووه‌نڭ کنارنده واقع زنجان شهرینڭ آرقه‌سی جبل، اوگی عظیم نهر ایله محاطدر ایرانڭ بیوك بلده‌لرندن صاییلان بو مملکتڭ تجارتی غایت ایشلك اغنیاسی کثرتلی اولدیغی حالده نظره چارپه‌جق مبانی و منازلی، بگه‌نیله‌جك هیچ بر سمتی یوقدر. هر اون خطوه‌ده بر بوکرلان قالدیرمسز، طار و قوقمش، سوقاقلرندن گچر ایکن قارشودن یوکلی بر حیوان کله‌جك اولسه مطلقا کیرو دونوب

اوچ يول ايردنده‌كه كوشه‌لره قدر چكلمك ايجاب ايديور.

يالكز چارشوسنڭ سوقاقلرى ايله كاربان سرايلرينڭ حوليلرى واسعجه‌در. قانونى سلطان سليمان عليه الرحمة و الغفران حضرتلرى بغداد اوزرينه يورودكلرى صرده بو طريقدن كزار بيوروب اردوى همايونلريله زنجان قربنده خيمه نشين مهابت اولمشلر ايدى. قونيه اووه‌سنه شبيه زنجان صحراسنه نصف الليلده واصل اولوب براز آرامدن صكره صباحه قارشو ينه يوللانمش ايدك.

طلوع شمسدن اوچ ساعت صكره زنجان گورونمكه باشلاينجه خاطرات تاريخيه يورغونلق و اويقوسولق مزاحمتدن اثر براقمامشدر. مفاخر مليه خاطراتيله حصوله گلان لذائذ معنويه‌نڭ، روحه اولان درجهٔ تأثيرينى يوليله آڭلاديغم بو دقيقه‌در. عزم عالمكيرانه‌لرى خيالمده تجسمه باشلايان قانونى مرحومى او جهانگير پادشاهمزى عساكر منصوره‌لرى باشنده گوره‌جكم خلياسيله اطرافه باقينمغه، اوفق مرئى‌يى صيق صيق گوزدن گچورمكه باشلادم. نظرمه چارپان طاغلر تپه‌لر، او اردوى مهيبڭ ييغديغى مهمات، اوتلرى، اورمانلر اوغيور جنكاورانڭ ازدحام عظيمى كبى گورينه‌رك، مسئلهٔ مبحوثه اولانجه شان و شوكتيله خيالمده تجسم ايتدكجه ايديور ايدى. غضنفر اجدادمزڭ سطوت ايله گيردكلرى بو عظيم مملكته كاربان ايله صوقولمق گوج گلمكه باشلادى. عرضى شرقدن غربه، طولى شمالدن جنوبه طوغرو گوز آلا بيلديككنه ممتد صحرادن قورتيلوبده شهرڭ غربنى محيط واسع ديره‌نڭ كنارينه كلنجه واديڭ انيش حاصل ايدن بايرنده‌كه قواق آغاجلرندن عبارف اورمانلق اره‌سندن گچوب نهرڭ وسطنده يعنى چقورده واقع اخشاب كوپريدن بالمرور او بر طرفده وعينى صورتده يشيل يوقوشده چيقدقدنصكره دباغ خانه‌لره، و براز دها ايلروليجه محلاته اولاشدق. كلان كچن حيوانلرڭ دوكدكلرى كوبره‌لرى صيجاغيله طوپلامق ايچون قراغيلى هواده خانهٔ مسكنتندن چيقوب النده‌كه دليك دشيك سپت ايله يول اوزرنده بكليان بر قوجه قارى بزم كاربانى تشكيل ايدن حيوانلرڭ دوكدكلرى ترسلرى، سوديكنه قاوشمش كبى تلاش ايله قاورايه‌رق قوجاقلايور، و آغزى ايله‌ده عمردن چيقان عمر اولور خلطياتنى تفوهله بزه اشيتديريور ايدى.

زنجانليلرده موصلليلر كبى نهره ناظر گزيده موقعى دباغخانه اتخاذ ايتمشلردر. طبيعت و حسن سليقه كسبى دكل داد حق اولديغى ايچون بو مزيت ممتازه‌دن بى نصيب بدبختانه، كوركونڭ، كوسترمنڭ، وصايانڭ تأثيرى كوريله‌ميور. بشرده‌كه

صورت ایله سیرت، عالمده‌که السنه ایله الوان، نه قدر مختلف ایسه حسیات نجیبه ایله حسن سلیقه دخی قوهٔ دماغیه‌یه کوره طبقات عدیده‌یه آیرلمشلردر. زنجانه ورودمڭ ایکنجی چهارشنبه کونی عربه‌یه راکباً خیرآباد، امیرآباد، خرم دیره، آغزی قره، اوزری قزوینه درت منزلده اولاشدم. زنجاندن اوچ بچق ساعت آیریلوب خیرآباده یاریم ساعت یاقلاشدیغمز صره‌ده طریقڭ صاغ طرفنده و بر میل اوزاق چول موقعده صفویلردن شاه خدا بنده ایله فاضل شهیر ابن سینانڭ تربه‌لری کورونمکه باشلادی.

(قزوین)

رشتدن طهرانه دکین روسلر طرفندن یاپیلان اجرتلی شوسه اوزرنده بولندیغی ایچون زنجانه نسبةً معمور و دها ایشلك اولان قزوینه ورودمده اسعدیه اوتلنه اینوب ایکی کون استراحت ایتدم.

بو بر قاریش شوسه‌یی یتمش بش سنه امتیاز ایله اعمال ایدن روسلر، بریر زنجیرلی گروب هر کچن عربه‌دن اوچ طومان، یوکلی حیواندن بر قران آلییورلر. اوچ طومان آلتمش غروش بر قران سکز متالکدر. حکومت ایرانیه‌نڭ شو غفلتنی دوشونیگز تبعه‌سنی نه بلالره اوغراتمش ونصل صویدیرمقده‌در. بو اوفق بر طریق ایچون دکل شوسه شمندوفر بیله تمدید قلنسه ینه یتمش بش سنه‌یه مقاوله‌یه ویریله‌مز. شو دوز اووه‌یه روسلرڭ یاپدیغی یول، اطرافی کورەك ایله براز چقورلاشدیرلمش اورته‌سنه بر عربه کچه‌جك قدر قیرمه طاش دوکولمش عادی و اویونجاق بر شیدر. اسعدیه اوتلنك صاحبی حاجی میرزا ابراهیم طبیب نامنده و درسعادتده تحصیل کورمش تك گوزلی بر ذاتدر. هر نه قدر پاره‌م ایله ایسه‌ده استراحتم خصوصنده چوق اعتنا کوسترمشدر. غایت تمیز اولان اوتلنده از غیر طعام درت قران یعنی رایج سکز غروش یتاق پاره‌سی آلیورکه شو اجرت خدمتنه، حرمتنه، اوتلڭ نظافت و لطافتنه نسبةً هیچ دیمکدر. قزوینڭ حاجی راسم حمامی نادر الامثالدر. صفویلردن قالمه بر گوزل سرای دخی واردر. سلطان سلیم قدیم حضرتلرینڭ انجال کرامندن شهزاده بایزید درت اولادی ایله اون بیڭ سواری برابرنده اولدیغی حالده ایرانه کچدیکی زمان شاه طهماسبڭ دنائت و وفاسزلغنه بو مملکتده اوغرامش و شو مروتسزلکی گوران سپاهیلرده پازاری طالان ایله اخذ ثارده بولنمشلر ایدی. چالدیرانده باشلرینه شدتلی قلنجلر چالنمسی او مشهور حرب

دخی بوندن ایلرو کلمشدر. قزوینه و رودمڭ ایکنجی کونی عربه‌یه راکبا علی الصباح حرکتله کنبد، قیشلا، یکی امام، شاه آباد اوزی بشکونده طهرانه یتشدم.
طهران ایله رشت ارەسنده آلتی ساعتده بر حیوان دکیشدیره‌رك، کیجه‌لی کوندوزلی کیدر شرکت عربه‌لری واردر.
ایرانیلرڭ «دلیجان» (١) تعبیر ایتدکلری بو عربه‌لر مسافهٔ مذکوره‌یی درت کونده قطع ایدییور. شرکتڭ آلدیغی اجرت التمش طوماندر.

(طهران)

طهرانه مواصلتم بیڭ اوچیوز اون سکز سنهٔ مالیه‌سی حزیرانڭ یکرمیسنه مصادفدر.
ارضی سطح بحردن بیڭ یوز یکرمی آلتی متره مرتفع اولدیغی حالده قیشی ارضرومی و عراق عجم صحراسنڭ شمالاً داخلنه دوشدیکی ایچون یازی ایدینی آکدیران طهرانڭ جابر جابر یاندیغی شو موسمده شاه حضرتلری سیاحة آوروپاده، وکلا سفرا، کبرا و اغنیاده صیفیه‌لرده بولندقلری جهتله شهر صوبی چکلمش دکرمنه بکزه‌یور ایدی. زیرا طهرانی شطارتلندیروب شرفلی کوستران خاندان شاهی ایله کبرا و اغنیانڭ وجودلری اولوب شهرده سویله‌جك، کوریله‌جك، اکلنیله‌جك، مطنطن و مفرح بر یوقدر. صنعتکار، بقال و امثالی اصناف دخی برای اخذ و اعطا کبرانڭ پیشنجه صیفیه‌لره دوکولملری اوزرینه شهرڭ نفوس موجوده‌سی نصف درجه‌سنه اینمش ایدی.
شو حزن آور سکونی لسان حال کسیله‌رك — پایتختڭ شرفی حکمدادر — جمله‌سنی پك واضحانه اخطار ایدن طهرانده، ارمنیلرڭ بکزه‌تمسی جمعاً درت باب اوتل واردر. بو غمکین اوتللر دخی محلاتده واقع منازل کبی بر متره مرتفع بو دورملر اوزرینه مبنی، فوقلری طوپراق طام و جمله‌سی تحتانی و رطوبتلی اوطه‌لردن عبارتدر.
شهرڭ ممتاز و عالی بنالری ناصر الدین شاه مرحومڭ یوکسکجه بو درم اوزرینه مبنی سرایلری حولیسنه بش قاتلی اوله‌رق الوان طوغله‌لر ایله منقش چینیلردن انشا ایتدیردکلری شمس العماره‌در. اسمی کبی کوزل و فقط مختصر و فلك نما هیئتنده اولان بو بنادن بشقه ایکی قات اوزرینه مبنی منازل حکومتڭ خارجیه دائره‌سیله بانق شهنشاهی، و اتابك اعظم علی اصغر خانڭ هنوز یاپدیردقلری پارك، شهزاده ظل السلطان حضرتلرینڭ سرایلری، روسیه، انکلتره، آلمانیا سفارتخانه‌لری مخبر الدوله قوناغی، درونلری کونش کورمز مرطوب و فقط عظیم و جسیم بر چوق

[١] فرانسزجه «دیلیژانس» کلمه‌سنڭ محرفیدر.

کاربان سرایلر، وبعض محله‌لرده گوزه ایلیشان اکابر و اغنیا خانه‌لری گبی محدود و شهرك بیوکلگنه نسبةً یوق حکمنده اولوب مبانیء سائره عموماً تحتانیدر. خانه‌لرك اوزرلرینه کره‌میت دوشه‌مك ایرانده عادت اولمامشدر. عالی بنالرك سطحلری ساج قابلی ایسه‌ده دیگرلرینك سقفلری طوپراق طامدر.

شهرك اڭ گزیده و گوریله‌جك محلی، شاه قپوسنه متصل طوپخانه میدانیدر. بو مربع میدانی بانق شهنشاهی، تلغراف ادارهٔ عمومیه‌سی، پوسته شعبه‌سی، بلدیه دائره‌سی، اقلام عسکریه بنالریله طوپجی قشله‌سی احاطه ایتمشدر.

اطراف اربعه‌سنده جسیم چفته قنادلر ایله قپانور مرتفع آلتی دروازه‌سی اولان میدان مذکور، ترامواینك سمت بسمت آیرلدیغی، بیوك جاده‌لرك باش اوروب برلشدکلری محل مخصوص اولمغله شرقی شنگلی شهرك اقسام سائره‌سنه فائقدر. وسط میدانده واقع صوسز حوضك اطرافی تیمور پارمقلق ایله چوریله‌رك داخلاً درت کوشه‌سنه سوس مقامنده قدیم قلعه طوپلری قونلمشدر. سرای شاهینك محافظی دیمك اولان طوپجی نفراتنك بیتوتت ایتمسی مقصدیله میدانك اطراف ثلاثه‌سنه یاپیلان اماکن عسکریه، ممالك محروسهٔ حضرت خلافتپناهیده واقع قشلهٔ همایونلر گبی عظیم قعوشلره مالك مبانیء عالیه‌دن دگل، صره واری انشا قلنمش حجره‌لردن عبارت اولوب قپولری اوکنده بولنمسی لازمگلان صحنه و کریپتیلری آلت قاته دوشان مخزنلرك اوستی آچیق طامیدر. هر بریسی دردر کشی آلا بیلان مذکور حجره‌لرك آلاك طامه آیرو آیرو آچیلان قپولری اوزرلرینه جبس صیوا ایله قبارتلمه آرسلان شکللری قوندریله‌رق «ایران جای شیران» قافیه‌سنه مضمون تهیه قلنمشدر.

باب والای سر عسکری تعلیم خانه‌سنك مرجان قپو طرفنه دوشان کوشه‌سی خارجنده واقع باقرجی دکانلرینك عینی بیچیم و قپانیشده اوله‌رق آلت قاته صره‌لانان کهنه قپولی محازن مبحوثه ایران عسکری الندە بولنان گزیده طوپلره دپوی اتخاذ قلنمشدر.

قپالی بولندقلری زمان بقال دکانی ظن اولنان بو دپولرك یعنی میدانی تحدید ایچون دیزیلان ضیق قنطره‌لردن عبارت محازنك، تخته قریقلرندن معمول دیرمه چاتمه چوروك کپنگلری آچیله‌رق برای تطهیر هر کون گونشه چیقاریلان مدافع مذکوره، جنتمکان سلطان محمود عدلی دورنده عثمانلی اردولرینك قوللاندقلری طونجدن مصنوع صحرا طوپلرینك عینیدر. شو موقعه طوپخانه عنوانی ویرلمسی حاشا اسلحه اعمال ایدیلور محل اولمسندن دگل، بو طرز عتیق بطاریه موضوع بولنمسندندر.

یاغلانوب سیلینملری بر کون ترك ایدلدیکی تقدیرده رطوبتلی بودرملره موضوع وطونج اوللرینه مبنی هر طرفی گوم گوك گوف باغلایان بو طیشی گوزل طاغ الماسی طوپلر گوزمه ایلیشدکاری صره‌ده، مجموعی یاریم بلوکدن عبارت سالخورده انفار اوزرلرینه یلکن بزی اورتوب معهود مخزنلره صوقمقده و ساعت اذانی اونبره یاقلاشمقده ایدی.

بورادن بانق شهنشاهی‌یه طوغرو ایلرولیه‌رك تلغراف ادارهٔ عمومیه‌سنه متصل دروازه‌دن چیقوب، سبزه میدانینه گیدن یولی توتدم. عثمانلی تجار وکیلی بکمزیانڭ محل مذکورده واقع مغازه‌سنه یتشدیکمده، طبل، کوس نیفیر، نقاره صدالری اشیدلمکه باشلادی. تنیکه ایله طاوشان اورکوتان کویلیلرڭ یاپدقلری گورولتیلری گلیشی گوزل چیقان آوازلری کبی، قارمه قاریشیق غلغله‌دن عبارت بو باش آغریسی نه اولدیغنی سؤال ایتدیگمده «قرون اولا باندوسیدر. فرس قدیم کسرالرینڭ دبدبهٔ زائله‌لرینی خاطرلاتمق ایچون شاه قپوسنده چالینیور» دیدیلر. استقباله آتلمسی لازمکلان خطوهٔ ترقی‌یی ماضی‌یه چویره‌رك حضرت نوحه طوغرو ایلرولیان ایران حکومتنڭ هر درلو کمالاتدن یوز چویردیگنه اشارت وسؤ بشارت اولان شو کهنه پرستلگنه قارشو حسب الاسلامیه اسفلنمکه باشلادم.

اراضیسی واسع، سکنه‌سی اون ملیونه یقین، ثروتی معاملهٔ داخلیه‌سنی چویرمگه بلغاً مابلغ کافی اولان شو حکومتڭ اصحاب کهف کبی نوم مدیده طالمسنده‌که حکمت تبعه‌سنڭ تعصبیدر. دیو سفید، رستم، دارا، اسکندر حکایه‌لریله عمر عزیزینی گچوران ایرانیلرڭ خودبینلکلری انکلیزلره، تعصبلری اسپانیوللره، بالا پرداز لقلری یونانیلره، تریاق کشلکلری چینلیلره، طرز حکومتلری قره قوش الاسدی‌یه رحمت اوقودییور. ملحقاتده مقیم رؤسای مأمورین کندی یرلرنده برر شاهدر. بیلدکاری کبی آصار کسررلر.

طهراندن گلان اوامری موزون و مقفا جوابلر ایله گچیشدیررلر. افکاری اولان قانونلرینڭ کافهٔ فقراتی — چوب بزند پول بیار — مآلندن بشقه هیچ بر شیئه شامل دگلدر. حسن نیته مالك شاه حضرتلری فکر تجددی اورته‌یه قویه‌جق اولسه «اسکی کویه یکی عادت براقمیز» اعتراضلری عیوقه چیقاریلور. «بزم شاهڭ باغی قزویندن آغزی قره‌یه قدر سورر» تفاخریله کوکللرینی اگلیان صافی درون تبعه مجتهدلرڭ مأکلیدر.

بونلرڭ اللرندن، اسارتلرندن قورتیله‌مدقلری ایچون نفسلرینه حکومتلرینه اصلا

خیرلری طوقونه‌میور. مجتهدین قنغی هوایی چالار ایسه او یولده رقصه مجبوردرلر. حکومته اطاعتلری ترقیسنه تمنیلری صوریدر.

سلاحی ناسك جهالتندن عبارت آخوندان امر ایده‌جك اولسه دوائر رسمیه‌نك بر طاشنی میدانده براقمازلر. بو امری انفاذده اگرچه تعلل گوسترسه‌لر کفرلرینه فتوی حاضردر!... کتب عربیه‌نك تتبعنه مقتدر اوله بیلدکلری ایچون فاضل نامی ویریلان مجتهدلره «اسلامیتدن دم اوردیغکز حالده شوکت اسلامیه‌نك تعالیسنه نه ایچون مانع اولییورسکز» خطابنده بولنمق کیمسه‌نك حدی دگلدر.

«پولم گیتدی، اویم ییقیلدی، چوب زندار دده‌می یاندیردیلر، وای سوموکلرم» فریادینی انجق قومشوسنه ایشتدیره بیلان بو غافل ناس، اوغرادقلری بلانك منشائنی اگلایوبده آخوندك او درجه النی آیاغنی اوپمکدن واز گچه‌رك سعادتلرینی تأمینه مهیا حکومتك دامننه صارلمازلر. یدیگی آبکوش، گیدیگی کیچه‌کلاه، طاشیدیغی افکارسقیمه، قانی منجمد، اعصابی اوبوشیك، تریاق کش بر ملتك علماسیده حسن نیتدن بویله آزاده اولور ایسه حکومت نه یاپسون. شرعاً و حکمة اخذی ضروری اولان تکالیف امیریه‌نك تبعه‌یه طرح و توزیعی علمانك اعتراضاتندن قورتیله‌مدیغی ایچون ولایتلری پای تختدن ملحقاتی والیلردن صاتون آلان معاشسز مأمورین و دها طوغریسی، ملتزمین نه نام و نه صورتله اقچه اخذ و نه ترتیبله تحصیلات یپاجقلرینی شاشیردقلری جهتله، قباحتلی قباحتسز راست گلان صاحب ثروتك جاننی یاقه‌رق ظلماً قوپاردقلری پاره‌لر ایله خزینه‌یه ویردکلری تومانلری، مصارف ذاتیه و معاشلرینی چیقارمقده مضطردرلر. والحاصل ایرانده برکور دوگوشیدر گیدییور. شاعرلکدن بشقه هیچ بر شیئی مهمسه‌میان بو ملتك، حکومتی قباحتلی بولمغه حقلری یوقدر. چکدکلری غفلت و تعصبلرینك جزاسیدر. مالنك زکاتنی بلا نقصان تسویه ایدن بو منقاد ملت علمانك اسارت و شرندن قورتیلوبده تکالیف مناسبه‌یه ربط اولنسه تأدیه‌ده اصلا تأخر گوسترمز. اتمکلرینی طاشدن چیقاریرجه‌سنه فعالیتلری مسلم ایکن استراحتلرینی آرامقده گوشك طاورانملری نقدر غریبدر.

طهرانك قپالو چارشوسونی گورمك ایچون سبزه میدانه مفتوح قپوسندن ایچرویه گیردم مرتفع کمر و قبه‌لر ایله هر طرفی قپالی اولان بو جسیم قیصریه‌نك بناسی تماماً طوغله‌دندر. هندسه‌یه تطبیقاً پك گوزل طرح ایدیلان یوللری واسع اولدیغی ایچون دروندن عربه، کاربان وحتی دوه قطارلری سربستانه گچمکده و مرور عبوری مانع اولمامقده درلر گوز آلا بیلدیکنه دوام ایدن بو اوستی قپالی یوللرك یمین و یساری مختصر دکانلردن

عبارت ایسه‌ده، بدستان درونده صیق صیق تصادف اولنان جسیم کاربان سرایلر، بیوك تجارلرڭ مرکزی، مهم تجارتلرڭ مقریدر. چارشو ایچنده طوتدیغم یولی نهایتلندیرمك ایچون یاریم ساعت کیتدکدن صکره، پای قوپوق دینلان بر میدانه چیقدم. اودون کمور کبی محروقات ایله، اورمانلری اولمدیغی ایچون آق قواقدن طاسارلادقلری کراسته‌نڭ باشلوجه بازاری بولنمسنه مبنی، یوك عربه‌لری ایله دوه قطارلرینڭ، اسب و استرڭ کثرتندن کچیلمز بر حاله گلان بو گنیش میدان وسطنه، ظهوری ملحوظ قاتللری آصمق مقصدیله یوکسك بر دار رکز ایدلمشدر. خلقڭ عبرت و انتباهنی جلب ایدر زعمیله دائما موجود بولندیریلان دار مذکور، مبروك برشیء ایمش کبی، چینقودن معمول کره شکلی و یالدیزلی اوچ گولله یکدیگرلری اوزرلرینه بندیریله‌رك تپه‌سنه گچورلمشدر.

بو یوکسك دیرکڭ باشنده برتیمور چبوق ایله طوپراغه قدرده ایکی تل علاوه ایدیله‌جك اولسه جوارنده‌که بدستنڭ محافظه‌سی ایچون سپر صاعقه‌لق خدمتنی دخی گوریر. شاه حضرتلرینڭ سرایلری خام کرپیچ و چاموردن یاپیلمه قوقمش بر سور ایچنده‌در.

یاغمورلی هوالرده یر، یر دوکیلان صیوالرینی، صولی سپاندن آچیلان یاریق و چقورلری، صمانلی چامور ایله طولدیروب دوزله‌مك عملیاتی همیشه باقیدر. صدارت، خارجیه، حربیه، عدلیه، مالیه و امثالی دوائر رسمیه ایله معلم و متعلمڭ ندرتندن طولابی ایچنده شیطانلر جرید اوینایان مکتب عالی، اندرون سرایی تنویر ایدن ضیاء الکتریقیه ماکنه‌سی، حبسخانه، خاص آخور و دها بر چوق بنالر، ملوث چای خانه‌لر، سیککلی بقاللر، ایسلی چوملکلر ایچنده آبکوش، کوفلی قابلرده چیلاو کباب، صاتان اصناف ایله صندقجی، مرانقوز دکانلری، و حوضنده‌که راکد صویی یوصون طوتمش عمومی حمام، و سربازلرڭ بیتوتتلری ایچون یاپیلان یر اوطه‌لری، سرای شاهینڭ اطرافنی احاطه ایدرك بو طوپراق قلعه‌یی لبالب طولدیرمشدر.

بو عفونتلی سورك خارجنه یاپیلان طهران شهری ایسه شرامپول واری جسیم خندق ایله محاطدر. عریض و عمیق اولان بو خندقدن شهره کیرلمك ایچون طرف طرف انشا قلنان جمعاً اون ایکی عدد طاش کوپریلرڭ داخله مربوط باشلرینه مرتفع گمرلی مصنع دروازه‌لر یاپیلوب قلعه قپولرینی صولده صفر براقه‌جق جسامتده و فقط اوزرلری ساج قابلی عظیم قناد گچورلدیگنی گورنجه خواجه نصرالدین مرحومڭ تربه‌لرنده‌که کولنج حال خاطرمه گلدی. سربازلرڭ یعنی پیاده عسکرینڭ

قشله‌لری بو قپولرڭ داخلنده ناظر آغزلرنده مدور بر میدان حصوله گتوران بر اوطه‌لریدر. طهران واسع اوه‌نڭ وسطنده بولنمغله، اطرافدن هجوم ایده‌جك سیلابهٔ مطرڭ اوگنی آلان بو خندق، هر طرفی دوز و عاصه‌سز اولان شهرڭ سوقاقلرنده‌كه صولری دخی چكوب رطوبتی بر طرف ایتمكده‌در.

سوقاقلر بر قاچ سنه اقدم هوا غازیله منور ایكن روسیه سفارتخانه‌سی طبیبنڭ «مضر و فنا قوقو نشر ایدییور» دیو ویردیگی راپور اوزرینه ترك ایدلمكله اخیراً یاپیلان فنارلره بطرول طولی لامبه‌لر قونیله‌رق باطوم غازی بول بول صورلمكده‌در. خاك ایرانده موجود شوسه طهراندن رشته، شمندوفر دخی كذا طهراندن حضرت عبد العظیمه دگین ممتد و آلتی كیلومترولق طار خطدن عبارتدر. طولی ماشیا بر ساعت سوران بو شمندوفر خطی ایله بارگیرلرڭ سوروكلدكلری تراموای هولانده سرمایه‌دارانڭ، رشتده داما دیان اجرتلی شوسه‌ده روسلرڭ اللرنده‌در. شمندوفر و شوسه‌سی اولمیای برملكڭ وسطنده واقع ایكی یوز اون بیڭ نفوسلی طهران شهرینڭ محروقات مأكولات و كافهٔ لوازماتی سواحل وملحقاتدن بارگیر، استر و حمارلر ایله گتورلمكده و نصل یتشدیرلدیگی شاشلمقده‌در. طاغلری بایرلری اورماندن خالی بولندیغی ایچون، كراسته‌لری باغچه‌لرده یتشدیردكلری قواق اغاجندن و چوروك اولمغله، بر قاتدن زیاده قالدیره‌مدقلری خانه‌لرڭ طرز معماریلری لطیف زینتلری بر درجه‌یه دگین یولنده‌در. اوزرلرینڭ طوپراق ایله اورتیلی بولنمسندن بشقه روح صیقه‌جق هیچ بر یری یوقدر. اخیراً تأسس ایدن جدید محله‌لر اره‌سنده‌كه واسع جاده‌لر طرفیندن دگرمن دوندریر صولر گچیور. مكمل آشجی دكانلری یوق ایسه‌ده چارشو و بازارنده هر درلو لوازمات طباخیه و انواع فواكه موجوددر. ملحقاتده‌كه امرادن ظلم گورنلر طهرانه چكیله‌رك امن و امان ایله یشایورلر.

طهرانڭ آوروپا شهرلرینه بگزر یری یوق ایسه‌ده گندینه مخصوص بر لطافتی واردر. شرق معیشتنه آلیشقین ذواتڭ مطلقا بگنه‌جگی بو شهر جدید عجمستانده واقع بلادڭ اكبری، و آسیای وسطی‌ده بولنان مدائنڭ اجملیدر. طوب میداندن قزوین دروازه‌سنه دگین ممتد طریق كبیرڭ مبدائنده هنوز یاپیلمه بر سواری قشله‌سی واردر. سپهسالار دائره‌سی دخی ایچنده بولندیغی ایچون باب سر عسكری دیمك اولان قشلهٔ مذكوره طهرانڭ گزیده بنالرندندر. سرای شاهی‌یی محیط طوپراق قلعه‌دن دها واسع اولان تعلیم خانه‌سنڭ بر طرفی بو لطیف بنا، دیگر محللرینی طوغله ایله بر بچق قامت قالدیریلان خفیف دیوار تحدید ایتمشدر. غایت واسع و مربع اولان

بو تعليم خانه‌نك اوچ قپوسی واردر. مجموعی اون ایکی فوج یعنی بیك ایکی یوز نفردن عبارت و قزاق تعبیر ایتدکلری سواری، محافظ نامیله سفارتخانه‌لره، تحصیلات و تبلیغ اوامر ایچون دائما ملحقاته طاغلدقلری جهتله مذکور قپولرده نوبت طوتان سرباز یعنی پیاده عسکریدر.

چارشو و اسواقده بقاللق، قصابلق، محلاتده چامورجیلق و عمله‌لك ایدن سربازان ایش بوله‌مدقلری زمان، قشله‌ده قلان بر قاچ قزاق ایله جمعاً یوز اللی نفرمیدانه چیقاریله‌رق بعض گونلر تعلیم اجرا ایتدیریلییور ایسه‌ده بو صحرا مثال محل هفته‌نك اکثر ایامی بوش و خالی قالدیغندن وقت عصره یقین فوج فوج طوپلانان آوروپالیلر قپولری قپاتدیره‌رق ایچنده ساعتلرجه طوب اوینایورلر. طهران وقتیله گوچك بر قریه ایکن صفویلردن شاه طهماسب اعمارینه چوق چالیشدیغی کبی حکومت حاضره‌نك مؤسسی آقا محمد خان زماننده مرکز کرسی دخی اتخاذ قلنمسی اوزرینه بالتدریج شمدیکی وسعتی بولمشدر. طهرانده یاتمیوب شمرانه گیدم.

(شمران)

طهرانك اك مشهور صیفیه‌سی اولان شمران ایکی ساعت اوزاقده و دماوند سلسله‌سی قربنده‌در. شمران طریقی گلیشی گوزل تسویه ایدلمش ایسه‌ده بویلی بوینجه ایکی طرفلی آغاجلر یتشدیرلدیگی ایچون منظره‌سی لطیف و فقط طوزی چوقدر، وسطنده مکمل چای خانه‌لر بولنیورر. طهراندن کرالادیغم عربه قاعدۀ متخذه‌لری وجهله یاری بولده موله ویردیگندن بو سوسلی چایخانه‌لرك زمرد کبی یشیل باغچه‌لرنده که فیسقیه‌لر اطرافنه دیزیلان اسکمله‌لردن برینه اوطوروب اون دقیقه اگلنمگه مجبور اولدم. بو یاز قهوه خانه‌لری هر نقدر چادر و چارداقدن عبارت ایسه‌لرده اطرافلری قنپه‌لر تخته ایله تحدید قانه‌رق حولی حالنه قونیلان گنیشجه میدانلرینه رنكارنك چیچکلی صاقسیلر دیزوب پك کوزل دوناتمشلردر.

شاه عباس طرفندن یاپدیرلدیغی حالده بالآخره «قصر قاجار» نامی ویریلان متروك سرای ایله قزاق تعبیر ایتدکلری سوارینك یازلق قشله‌سی بو موقع قربنده‌در. شمران باغچه‌لرندن مرور ایدن براق صولر بو لطیف محلده برلشه‌رك شاه حضرتلرینك برنجی حرملری نامنه یاپدیردقلری نو اصول صیفیه‌یه طوغرو چاغلیه چاغلیه جاریدر. مظفر الدین شاه حضرتلرینك احیا کرده‌لری اولان بو عالی صیفیه قصر قاجار ایله «یوشان تپه» کوشکی اره‌سنده و چای خانه‌لرك یاریم ساعت بعدنده‌در.

هواسی صویی منظره‌سی دخی فوق الغایه لطیف اولان بو دلکشا موقعده براز تنفس و کسب انشراح ایتدکدنصکره عربه‌جینك استعجال و اصرارینه مبنی عادتا آیرلمق استه‌میه‌رك تکرار حرکتله بر ساعتده شمرانه یتشدم. یوللر اوزرنده و باغچه‌لر کنارلرنده یتشدیریلان واسع قوریلر ایله دهشتلی بر اورمان هیئتنه گیران شمران موقعنك وسطنده جسیم بر دیره واردر. موسم باراندە وقوعبولان سیلابه‌لرك آچدیغی بو قوری چای، بم بیاض چاقللر ایله مستور و مجراسنك طرفینی باغ و آغاجلقدر.

سفارت سنیه‌یه مخصوص صیفیه بو لطیف چایك اك گزیده ساحلنده، ممتاز باغچه و منزللرك بولندقلری مواقع وسطنده‌در. شمرانه ورودمده طوغرو سفارت سنیه‌یه گیدوب سفیر کبیر عطوفتلو شمس الدین بك افندی حضرتلرینك ملاقتلریله مشرف اولدم.

(سفارت سنیه هیئتی)

سفیر کبیر عطوفتلو شمس الدین بك، مستشار سعادتلو بها بك، باشکاتب انور بك، کاتب ثانی ضیا بك، کاتب ثالث رشادبك، فارسی قلمی سر منشیسی طهرانلی علی عباس خان، آتشه ملیتر ادیب شهیر سعیدبك زاده جمیل بك افندیلر حضراتیله طبیب مهتدی فواد بکدر.

تاجر باشی بکمزبانك اصفهانلی مصطفی افندی اسمنده خوش مشرب بر معاونی دخی واردر.

غایت لطیفه گو اولان مصطفی افندی ارضروم جهتلرنده بر مدت قضا نوابلغی یاپمش ایسه‌ده قورصاغی آبکوش آرزولادیغندن اشتها سائقه‌سیله او گوزول مأموریتی ترك ایده‌رك طهرانه جان آتمشدر.

سفارت سنیه‌ده نوبت طوتان ایران سواریلری باغچه‌نك بر کوشه‌سنه طوپلادقلری قوری قیشقی‌یی آتشلیه‌رك اورته‌سی قیغلجم حالنه گلدکدنصکره ایچنه متعدد چوملکلر یرلشدیردکلرینی گوردیگم زمان آیاغنه میخ ایرن بارگیرلرك طرناقلرینی تداوی ایچون قطران قایناد‌یورلر ظن ایتمش ایدم. قیشقینك دومانندن سیم سیاه کسیلان بو مستکره طوپراق چوملکلرك، هر گون قایناماسی مراقمه طوقوندیغی جهتله، وکیل باشی نامی ویردکلری باش چاوشدن سببنی سؤال ایتدم.

آزربایجان ترکجه‌سی ایله تکلم ایدن بو قهرمان چوجق گوله‌رك « گوردیکك چوملکلرده اخشام یمك ایچون آبکوش پیشیر‌یورز. طیشنده‌کە طهارتسزلکنه باقمه!

ايچى تميزدر ديدى » ايرانده پك مقبول اولان بو طعامڭ تركيباتى ، قابنه گوره بر مقدار ياغلى ات ، و قرمه نخود ايله ليمون قابوغندن عبارتدر. پاصلى چناق ايچنده بختەلشان نازنين آبكوشڭ يمسيده اطعمۀ سائرەنڭ اكلندەكه ترتيبه بگزەميور.

قطران قابنه شباهت تامەسى اولان معهود چوملك دودى آسمانه چيقان فيشقى بيغيندن چيقارلدقدنصكره بش دقيقه قدر على حاله براغيلوب دم !! آلديريلييور.

بعده « سنگك » تعبير ايتدكلرى پيدەيى بر طباق ايچنه طوغرايوب چوملكده نقدر صو وار ايسه اوزرينه دوكويورلر. بو تريدى بعد الاكل كيرو قلان ات و نخودى بر ديگه اقطاروب هوان الى شكلندد بر اغاج ايله گوزاجه دوكەرك لاپه حالنه گتوردكدنصكره تكرار باشنه طوپلانوب صو دگميان متباقى نان ايله آيروجه يمگه باشلايورلر.

پك تحفمه گيدن شو طعامى طاتمق مراقنده ايديسەمده چوملكڭ هيئتيله گوبره ايچنده پيشورلمسى جسارتمه مانع اولييور ايدى.

ارەدن بر قاچ گون مرور ايتدكدنصكره وكيل باشى طرفندن وقوعبولان اصرار اوزرينه هرچه باد آباد بر لقمه آلدم. ليمونڭ رايحەسى ياغلى ات و نخوددن مركب بو طعامڭ طعمنى زيادەلشديرديگى جهتله يدكجه يەجگم گلدى.

بويله لذيذ بر طعامى نه ايچون تميز قابده مناسب آتشده پيشورميورسكز ، ديو ياپديغم اعتراضه جواب اولەرق « بونڭ قابى بكمز و قطران ايله علاجلانمينجه حرارت نارە طيانەمز گوبرەلى قيغيلجمدن بشقه آتش ايچنده پيشوريلەجك اولسه بو لذتى ويرمز ، زيرا آهسته پيشمسى شرطدر. اودون و كمورڭ آتشى قوتلى اولديغى ايچون بو طعامڭ طبخنه گلميور » جوابنى ويرديلر.

پيشر ايكن قاب درونته عكس ايدن فيشقى دومانى ليمونڭ خوش رايحەسى زائل ايتمكله كيرلى قابى ، او قويرقلى طاغ اودوننى خيالمه اوغراتميەرق اشتها ايله يديگمى كيم كورسه ايرانلى ظن ايدر ايدى. قوتلرى يكديگرينه عكس ايتديرلمك ايچون پشدكدنصكره هوانده دوكولان ات ايله نخود ملحم حالنه گلوب ، منظرەسى صفره قباردييور ايسەده ايلك دفعه جسارت كوستريلەرك آغزه قونلدقدنصكره اشتها ايله يديران ليمونڭ لطيف قوقوسيدر.

درت كشى يه اداره ايدەجك بر چوملك آبكوشڭ سرمايەسى اون ايكى شاهى يعنى آلتى متالكدر. فقرانڭ مقصدى دفع جوع دكلمى ؟ معدەده بولنسون و السلام.

عراقدن طهرانه آتلايشم حال پر ملالمى سمع همايونه ايصال مقصدينه مستند

اولمغله عطوفتلو سفیر بك افندی حضرتلرینه تقدیم ایتدیکم استدعا مآلی ما بین همایون جناب ملوکانه‌یه فی ۲۲ حزیران سنه ۱۳۱۸ تاریخلو تلغرافله عرض ایدلدی.

سفیر مشار الیه ذات اقدس حضرت خلافتپناهی حقنده دعوات خیریه استجلابنه ساعی رجال صادقه‌دن فاضل، متقی، صاحب قلب بر ذات ممدوح الصفات اولمغله انهاسنه جواب چیقمدیغنی کورنجه فی ۲۰ تموز سنه ۱۳۱۸ تاریخنده پوسته ایله تأکید جسارتنده کوزه آلدی. بر طاقم سودی بوزوق فراریلرك عوعوهٔ کافرانه‌لرینی اشتمکله جداً متأثر قرنای حضرت شهنشاهیده صحابته شوق، شفاعت یاپمغه یوز قالمدیغندن ایچلرنده تسریرمه همت و دلالت ایدن بولنمدی. طالعمڭ شو یاردیمسزلغنه یانمقده ایکن یوره‌کمه صو سرپان — الله غالب علی امره — نص جلیلی اولانجه عمومی تملندن سوکوب سوپورمکله بلافتور طهرانه دوندم. بو مملکتده اوتل نامی ویردکلری ویران خانه‌لر، چقورده قالمش کنیش حولیلرك اطراف اربعه‌لرینه طرز عتیق مدارس هیئتنده صره واری یاپیلمش تحتانی حجره‌لردن عبارت، نمناك، غمناك و بونکله برابر اجرتی غالی، مصرفی چوق محللر اولمغله شمراندن عودتمده اورالره اوغرامیه‌رق سردار افخمڭ انکلیز سفارتخانه‌سی قارشوسنه یاپدیدیغی بالاخانه‌لردن بر اوطه کرالایوب اوطوردم.

بو فرحلی محلده متوکلاً علی الله اوقات کذار ایکن شاه حضرتلری آوروپادن عودت بیوردیلر.

غایت حلیم، سلیم، رحیم، شفیق اولان مشار الیه حضرتلرینه بر قاچ کون صوکره تقدیم ایتدیکم استدعا، بهمه حال مسرور ایدلمکلکمه دائر مکمل در کنار ایله چیقدی.

دست خط مبارکلری ایله شرفوقوعبولان بو ارادهٔ قطعیه خارجیه نظارتنه تفهیم اولندیغی کون مشیر الدوله حضرتلری طرفندن درسعادتده مقیم سفیر کبیر ارفع الدوله پرنس میرزا رضا دانش خانه، عفوم ایچون شفاعتده بولنلمسی خصوصی کمال اعتنا ایله یازلدی. بو ذات شریف شاه حضرتلرینڭ حقمده شرفوقوعبولان التماسنی، مبتوع مفخمه عرض ایده‌جکی یرده باب عالی ایله مخابره‌یه کیریشمسونمی. بر طاقم فرومایه‌لرڭ انفعالی یوزوندن اوغرادیغم شو پوسکوللی بلایی باب عالیده اوزرینه آلاجق عفوم اراده‌سنی استحصاله جسارت ایده‌جك رجال متصورمیدر.

بو دقایقی پك رعنا بیلدیکم حالده ضعیف امید ایله بر مدت دها بکلدم.

شاه حضرتلری درسعادته تشریف بیوردقلرنده، طرف اشرف حضرت خلافتپناهیدن اهدا قلنان، یاقوت خان و الماس خان نامنلرنده که حرم اغالریله معارفه‌م اولمغله، بو انسان چوجقلر معتمد الحرم ایله کورشدیردیلر. شاه حضرتلرینڭ دار السعادة

الشريفه اغاسی دیمك اولان بو ذات معرفتیله بشقه‌جه استحصال ایتدیگم ارادهٔ اکیده، اتابك اعظم علی اصغر خان و خارجیه ناظری مشیر الدولة حضراتنه عاجلاً تفهیم قلندی.

بو ایکی مقام سفیر کبیر ارفع الدوله‌یی صیقیشدیرمغه باشلادیلر. او سفیر عاطل صیق صیق یازیلان اوامره چالیشییورم جوابلری ایله گچشدیریور ایدی. گندی حکمدارینڭ بو بابده‌که ارادهٔ عدیده‌سنی منسوب اولدیغی نظارتدن شدید و مدید امرلر ایله ترویجه مأمور ارفع الدوله‌ده گوریلان شو تسییه دول سائره سفراسندن هیچ بریسی تنزل و جسارت ایده‌میه‌جگی، و متبوعنڭ کسر نفوس عنورملیسنه طوقونه‌جغی شبهه‌سزدر.

خارجیه نظارتنه شرف ویرن مشیر الدوله حضرتلری ایران وکلاسنڭ ممتازی، طهران شهری نجباسنڭ سرفرازی، و جمله‌نڭ محبوبی محترم و متقی بر ذاتدر. هر درلو خصائل ممدوحه‌یی ذاتنده جامع بویله فاضل، فطین، رحیم، متواضع بر ذاتڭ همشیره زاده‌سی اولان ارفع الدوله‌ده انسانیتدن قاچمق گبی ضدینه اخلاق بولنمسی نقدر غریبدر.

طینت و سیرتیده، السنه، الوان، وصور گبی یکدیگرینه بگزتمیان حق سبحانه و تعالی حضرتلرینڭ حکمت خفیه‌سنه عقل ایرمیور. مشیر الدوله حضرتلرینڭ محتشم السلطنه عنوانده و اوتوز بش یاشلرنده، گندیسی قدر نجیب وملتفت بر مستشاری واردر. سفارت سنیهٔ عثمانیه ایله وقوعبولان معاملات و مخابراتڭ قید وتحریرینه مأمور سعظ الملك، سنجه محتشم السلطنة حضرتلرینڭ عینیدر. معین الملك محسن خان مرحومڭ سفارتی زماننده باشکتابتله درسعادتده بولنان مومی الیهڭ ترکجه‌سی ایله فرانسزجه‌سی فارسیجه‌سی قدر مکمل آغیر باشلی، عاقل و ایشگذار بر ذات ایسه‌ده تکبری کافهٔ محسناتنی محو ایتمکده‌در.

(شمرانڭ صیفاً صفاسی)

قواق، گورگن، جویز گبی طویل القامه اغاجلردن مرکب صنعی قوریلر، مختلف الاجناس درخت میوه دار ایله مالامال گنیش باغجه‌لر، لطیف گلستانلر وسطنده، شرقه مخصوص بر طرز دلنشینده یاپیلان مختصر صیفیه‌لری، چاغلدیه چاغلدیه آقان براق صولر، گولجك حالنده کبیر حوضلر، شدتله پوسگوردکاری گور صولری شلال گبی، کوپوکلر صاچرق یوکسکدن دوکولدکجه حصوله گلان آهنگ

منتظمه‌سی اورمانلره طنين انداز دلفريب فيسقيه و فواره‌لر ايله دخی محاط اولمغله شو صفا آور صولره، بلبل مسكنی يشيللكلره قارشو، درونلرنده اوطوروبده شمرانڭ روحپرور صاف هواسنی تنفس ايتمك جداً سعادت و بختيارلقدر.

طهرانده موجود وكلا، سفرا، كبرا، فضلا، و اغنيانڭ صيفيه‌لری شمرانده‌در. سلطنت سنيۀ عثمانيه ايله انگلتره، روسيه، سفراسنڭ اوطوردقلری صيفيه و شتائيه‌لر ميری يعنی كندی دولتلری مالی اولوب، دول سائره سفراسی هر ايكی محلده ايجار ايله اقامت ايتمكده‌درلر. طهرانده سفارتخانه ياپديرمغه هوسلنميان حكومتلر ايچنده آلمانيا دولت فخيمه‌سی، شهرده كه سفارت خانۀ عثمانيه‌يه متصل قيشلق بر ايلچی خانه انشا ايتديرمشدر.

شمرانده بولنان صيفيه ايچنده موقعی گوزل، باغچه‌سی واسع، درخت ميوه داری لايعد، اورمانی بيوك، آقار صويی پاك و مبزول، ابنيه‌سی ظريف اولانی سفارت سنيۀ عثمانيه‌يه مخصوص صيفيه‌در.

«عثمانلی سفارتخانه‌سی» عنوان جليلنی حائز اولمسيله‌ده ممتاز بو صيفيه‌نڭ، اوجی بوجاغی بولنماز باغچه‌سی وسطنده واقع قدرتی و مدور تپه اوزرينه ماهتابده چيقلويده طهران اووه‌سنی، و هر طرفی صنعی قوری، لطيف اورمان، گل گلستان، شمرانی بويدن بويه تماشا ايدركن كوه دماوند تپه‌سندن آهسته آهسته وزان ايله اوخشاديغی آغاجلر اهتزازه باشلادقجه صحرا گبی سكونته طالان ساحۀ فسيح دلفريبی، سامعه‌يه خوش گلور خفيف و حزين خيشيرديلره بوغان باد نسيمڭ، دمه صفوت ويره‌رك سرين سرين اسمسی طبيعتڭ بو موقعه بخش ايتديكی حالت روحپروری بی آرتيردقجه آرتيرييور.

سفير كبير عطوفتلو شمس الدين بك افندی حضرتلرينڭ انها و استرحاملرينه خبر خير چيقار اميد قطعيسيله فوت ايديلان ايكی آی مدتی، مشار اليهده مهمان اولديغم ايچون بو لطيف باغچه ايچنده گچوردم.

هر طرفدن برر دگرمنلك متعدد صولر گچر بو فردوس نشان حديقه‌ده كه اعلا جنس ميوه‌لرڭ انواعی، بلبللری گبی تعداده گلمز. وسعتی اورمان ايله مستور ياپلالری آگديرديغی ايچون بر اوجندن ديگر اوجنه سسی يتشمز بو عظيم باغچه‌نڭ بر كوشه‌سنده سفير بك و ديگر اوجنه مستشار بگڭ اقامه‌لری ايچون حرم دائره‌لری وسطنه دخی غايت مزين و متعدد دوائر رسميه ياپديرلمشدر. گوندوزلری مشاغل رسميه‌دن باش قالديره‌ميان كتاب، آتشه ميلتر و طبيب افنديلر دخی ير، ير،

موج اوران حوضلر، کورول کورول آقان صولر، باشلرینه سوسلی چادرلر قوردقلری جهتله کیجه‌لری طوپلانوب صباحلره قدر مصاحبه و صفا ایله وقت گچوریرلر. ذوات مشار الیهمك پدرانه التفات، برادرانه محبت، ادیبانه مصاحبتلری ایله کچن او مسعود گونلری اونوتمق امکانسزدر.

سفیر بك افندی حضرتلرینك مکتب سلطانیدن مأذون اورخان بك اسمنده فاضل وفطین بر مخدومی واردر. مستشار بها بك افندی حضرتلریده نهاد و نافع بك نامنده گنج و منور ایکی نجل نجیبه مالکدرلر.

حقمده دائما ابراز بیوردقلری برادرانه معامله‌لرندن الی الابد متشکر و منتدار قالدیغم بو عالی روحلری جناب حق اطول عمر ایله معمر بیورسون.

فرط زکاوت و نجابتلرینی اثبات ایدن ناصیهٔ حاللری، حسن تربیه‌لری، پدرلرینه خیر الخلف اوله‌جقلرینه اصلا شبهه براقمیور. انشاء الله فیضیاب اولورلر. سلالهٔ طاهرهٔ جناب پیغمبریدن امام صالح حضرتلرینك مدفن مبارکلری شمرانده‌در. بازار موقعی دخی شهید مشار الیهك تربهٔ منوره‌لری جوارنده بولنمغله هر پنجشنبه گونی گیدرك زیارتلری شرف اشرفیله بکام اولور ایدم.

امام زاده قاسم حضرتلری دخی باغچه‌لرك منتهاسندن و طاغ اتکنده مدفون خاك غفراندرلر.

وقتیله ری ایالتی تعبیر اولنان طهران احاطه‌سی یزید لعین طرفندن قاتل امام حسینه وعد اولنمش ایدی. بو موقعه شمران نامی ویرلمش شمر ملعونك اسمندن کنایه اولسه جائزدر. موقعك اسمی نقدر بد ایسه هواسی ایله صویی ضدینه صاغلامدر. استماعی قلبه قسوت روحه اضطراب ویرن شمران تعبیرینی «گلشن جنت» عنواننه تحویل ایدرك شو گوزل موقعی او مشئوم نامدن قورتارسه‌لر. صیفی خوش گچورمك ایچون طوپلانان صفا پرستانك نشئه‌لرینی تأمین ایتمش اولورلر.

آلمانیا دولت فخیمه‌سی سفارتنك کرالادیغی صیفیه دخی سفارت سنیه صیفیه‌سنه متصلدر. سفارتله بر مدت درسعادتده بولندقدنصکره خارجیه نظارتی توجیهی ایله طهرانه آلنان معین الملك محسن خان مرحومك مططن صیفیه‌لری دخی بو جوارده و دیره‌نك قارشوسنده‌در. مرحوم مشار الیهك بش یاشنده یتیم قلان مخدومنه «عظمت الملك» عنوانی احسان بیورلمشدر. انکلتره سفارتنه مخصوص صیفیه دخی دیره‌نك قارشو طرفنده و براز اره‌لی سویمسز موقعده‌در. ساعت افرنجی اون ایکی‌یه کلدیکنی عمومه بیلدیرمك ایچون هر گون وقت ظهرده طوب انداخت ایتمك

ایران حکومتنڭ تعامل قدیمیدر. روس سفارتنڭ صیفیه‌سی اطرافنده واقع جسیم محله روسیه حکمی آلتنده بولنمغله موسقوه‌دن قالدیریلوب اورایه کتورلمه بر اراضی ایمش گبی، دولت مشار الیها سفارتخانه‌سی صیفیه‌سی باغچه‌سنده دخی آیروجه بر طوب آتیله‌رق تحکم گوسترلمکده‌در. فتح علی شاه مرحوم زماننده که روسیه سفیری غریبویه‌دوفی اهالیء محلیه هجوم ایده‌رك پارچه‌لادقلری صره‌ده محافظ نامیله تودیع قلنان کلیتلو سربازان الآن مقدار اصلیسنده‌در. بونڭ دها غریبی عساکر مرقومه قنغی مملکتلردن ایسه کنیه‌لری وقتیله سفارته ویرلدیگندن، ایران عسکرلگی دائمی بولندیغی ایچون ایچلرندن بری فوت اولدقده اولاد و اقاربندن دیکرینی جلب واستخدام مسئله‌سی روسیه سفیرینه مخصوص اولوب آنلره دائرهٔ عسکریه وحکومت قاریشه‌میور.

ایران وکلاسنڭ سزلتی چیقارمیه‌رق ادارهٔ مصلحتده موفقیتی، اجانبڭ هر تکلیفنه موافقت گوسترملرندن عبارت بر سیاست اولوب بشقه هنر و حکمت ابراز ایلدکلری یوقدر. ذکری سبق ایدن رشت شوسه‌سنی یتمش بش سنه ایچون قونطوراته ویرملری، مازندران دریاسنی روسیه‌یه بلا شرط باغیشلاملری، مشهدهٔ شمندوفر تمدیدی امتیازینڭ شرطنامه‌یه ربطنی بیله‌مدکلرندن طولایی یاپمق و یاپدیرمق ایشنه الویرمیان روسلره گندی اللریله باغلانملری امور سیاسیه‌ده‌که بضاعه‌سزلکلرینی کوستریر.

طهرانلیلر شمرانه مایس ابتداسنده گیدوب ایلول غایه‌سنده عودت ایدییورلر. سنه‌نڭ بشماهی بویله شن و شاطر اولان شمرانده، تشرین اولدن نیسان غایه‌سنه دگین یدی ماه بکجیلردن بشقه کیمسه قالمیور. سفیر بگڭ حقمده یازدیغی شفاعتنامه‌لره جواب چیقمیه‌جغنی آکلایه‌رق شمراندن طهرانه عودتم تموز رومینڭ اوتوزینه مصادفدر. جلوس همایون شوکتمون حضرت خلافتپناهی روز مسعودینڭ شرف تقربنه مبنی هیئت سفارت دخی ایکی هفته صکره طهرانه عودت ایتمشلردر. هر نقدر مأیوس ایسه‌مده حمیتم توسگونلگه مانع اولدیغندن ولی نعمت بی منتم شوکتلو پادشاهم «الغازی بیوك سلطان عبد الحمید خان» ثانی افندمز حضرتلرینڭ سریر خلافت و سلطنته شرف ویردکلری او روز میامن مأنوسده عاجزانه عرض ایتدیگم نطقی تبرکاً درج ایله تزیین صحائف و افتخار ایلرم.

(صورت نطق)

جلیل القدر افندیلرم:

میل جبلیء اعتلا جویانه و آمال خالصانه‌سیله مضبوط جهان اولان ملت

معظمۂ اسلامیه و قوم نجیب عثمانیه‌نڭ شرفۂ بالای کمالاته ارتقاسی ایچون فاطر ابدی و ازلینڭ حقمده ابذال بیوردیغی بونجه بخشایشندن قابل انکار اوله‌میان یگانه‌سی متبوع مفخممز شوکتلو پادشاهمز « الغازی بیوك سلطان عبد الحمید خان ثانی » افندمز حضرتلریدرکه مبداء سعادت ملك و ملت اولان جلوس میامن مأنوس همایونلرینه تصادفی شرفیله ممتاز شو مبارك گون، مرحمت سبحانیه‌نڭ حقمزده جلوه‌نما اولدیغی بر یوم مقدس اولمغله شان علویت نشانئی عید اکبر توسیمیله تبجیل و توقیر ایدرك بویله سعادت آور بر روزی ادراك شرف اشرفنه نائلیتمزی عن صمیم القلب عرض و تبریکه موفقیتمدن طولایی معرض تحدیث و تشکرده محراب ملکوته وضع جبین رفیتله - الهی سلطان اعظم و خلیفۂ اقدس وارحم افندمز حضرتلرینی ما تعاقب الملوان عمر وعافیت احسان بیور - دعای مفروض الاداسنی قبولگاه احدیته ایصال ایله ایفای راسمۂ مملوکیت و اظهار فرط مسرات ایلرم.

مقام معلای خلافتڭ تعالیسیله مفتخر حضار کرام:

بو خیرلی گونڭ باد صباحندن جوشه گلان دریای ملیت، مفاخریله متناسب بر شطارتله شو ساعت هر طرفه موجه یاب نشئه نثار، وسکان ارضڭ قسم مهمنی تشکیل ایدن بتون عالم اسلامیت دخی غلیان حمیت ومحبتله بزم گیی بحق مفتخر وشوق وشاددر.

جناب رب منان، عمر و شوکت شهنشاهیلرینی فراوان و جمله آمال خیر اشتمال ظل اللهیلرینی قرین موفقیتله قلب پاك همایونلرینی انواع مسرات ایله مالامال بیورسون. مسلم انام اولان تدابیر صائبه، و هممات عالیۂ جناب تاجدار اعظمیلریله ملك وسیعنی بر گلشن امنیت، و بالجمله ایالات و بلدانئی انوار فیضا فیض ایله تنویر ایدوب، مکمل بر منشاء تربیه و عرفان تشکیل بیورمشدرکه او منبع فضیلتڭ یتشدیروب خدمت ملوکانه‌لرینه بخش و نذر ایلمش اولدیغی نونهالان امتدن اشته هیئت سفارت، بر نمونۂ پر مفخرتدر. زمانئی کاملاً احقاق حق، و تأمین مسعودیت برایا مثللو جدی مشغولیتلره حصر ایدن بو بیوك پادشاهڭ سیاسیاتده، ادارۂ جهان خصوصنده کوستردیککی قدرتلر، مهارتلر خوارقدن معدود اولوب بونجه حکمداران اسلام ایچنده حقیقة بر موقع ممتاز قزانمشدر.

جناب حق، باعث سعادت ملك و ملت اولان وجود اقدس همایونلرینی کمال تندرستی و عافیت احسانیله سریر شوکتمصیر خلافتپناهیلرنده الی الابد دائم وبرقرار بیورسون. قریحۂ الهام صبیحۂ همایونلرندن لمعه پاش صدور اوله گلان ارادات حکمتغایات سنیه‌لری وجود نادر الموجود ملوکانه‌لرنده که استعداد خداداداڭ درجۂ

عالیه‌سنی گوستریر مرآت جلی و برهان قویدر. توفیقات صمدانیه دائما استعداده مفتون بولندیغندن ایکی عصره یقین مدت مدیده‌دنبرو قوه‌دن فعله چیقامیان پکچوق امور مهام عهد سلطنت سنیه‌لرنده حیز حصوله گلمکله غبطة الآفاق اولان دور دلارآن حضرت «عبد الحمید خان» ثانینك نباهت شانی یالکز ظل خلافتنده آسوده نشین عثمانلیلری دگل بتون عالم بشریتی مسعود و بختیار قیلمشدر.

رایت ظفر آیاتمزده گوریلان، و لایعد مفاخرك ارائه و افهامیله سایه داران صداقت نشانی مستغرق من و سرور ایلیان حیرت افزا رونق شفقینك هر قلبه القا ایتدیگی شعاع مفتونیت، و رؤیت عظمته مشابه بر هیئت و صورتده گوزلری قماشدیران طلوع و ظهورمز هنگامندن بالاعتبار شرقه عطف نظر محبت ایلدکلرینی الی الابد بقا بولور بر خاطرهٔ فاخره اولمق اوزره باندیره‌لرینی رقت سحر گبی تماشاسنه طویولماز بدایع قدرتی آگدیرر اوچ رنگی جامع، و علائم السماء کبی دلنشین و عالی بر طرزده ترتیب محبتکاریده بولنان ازلی دوستمز آلمانلر ایله بوندن یوز آلتمش اوچ سنه اقدم جنتمکان فردوس آشیان سلطان مصطفی خان ثالث حضرتلری اظهار احتساسات محبته مقابلهٔ ابتدار بیورمشلر ایکن حیفاکه حالت طفولیتده براغیلان نفعی عمومه شامل بویله بر نزاکتی الحالة هذه حد کمال منتهایه ارشدیران، و عزم عالیء صلحپرورانه‌سیله آوروپا حوضهٔ دولیه‌سنی آلتی دفعه داهیهٔ حربدن قورتاران، و نور چشم افتخارمز اولان قوهٔ مقدسهٔ عسکریه‌مزك صوك درجه تنسیق و تسلیحنه عنایتله عثمانلیلغی علو شان و شوکتنه شایان بر صورت و عظمته ایصال بیوران، تاجدار قوی الاقتدار افندمز حضرتلرینك مفاخر و محامد سنیه‌لرینی تعداد خارج از امکان ایدوکنی تصدیق ایتدیرر ادله و براهین پك مبزول و بی غایاتدر.

قدرت سیاسیه‌سیله بتون بشریتی مسعود بیوران بویله بر خاقان فریدالزمانك ازدیاد عمر و عافیتی حقنده‌که ادعیهٔ مفروضه‌مزه، طمرلرنده انسانیت قانی ریان اولان بالجمله ملل متمدنه‌ده مشارك، و بزمله یك زباندر. نشر انوار عدالت، وحسن اجرا آتیله نوع بشری کندوسنه متشکر و منتدار براغان ذات ملائکصفات شهنشاهیلری، کمال عافیت، مزید اجلال وشان و شوکتله پك چوق سنه‌لر زینت بخشای اورنك معلای سلطنت بیورمسی تضرعاتنی تکرار ایله، فرشته‌کان علویه‌یی هر دم خشنود ایدن ادعیهٔ مفروضه‌مزی بر آغیزدن ادا و تذکار ایده‌لم «پادشاهم چوق یشا» فی ١٦ شعبان المعظم سنه ١٣٢٠ و فی ١٩ اغستوس سنه ١٣١٨.

محبت قلبیه ایله مشحون قلبمڭ ترجمانی اولان بو نطق سلطنت سنیه‌نڭ طهران سفارتخانه‌سی دفترنده مقیددر.

باشمه هر نه گلدیسه حقدن بیلورم. تقدیره رضا کبی اڭ بیوك عبادتی ایفاده بولنمق موجب مغفرت و اعظم سعادتدر. «عسی ان تکرهوا شیئاً و هو خیر لکم ..!»

(طهرانڭ قیش عالمی)

شمران مستثنا اولمق شرطیله طهرانڭ یازی نصل ردیء الهوا و شدید الحرارة ایسه، قیشیده او نسبتده سرت و صغوقدر.

ایلول اواخرنده ابتدار ایدن سورکلی یاغمورلر، تشرین اول اواسطنده صولو ساپانه، تشرین ثانی غایه‌سنده سرچه باش سلچه، شباطده طولویه تحول ایدوب نهایت نیساننده صفوته یوز طوتان سمانڭ براقلغی اصلا بوزولمقسزین آغستوس غایه‌سنه دگین سوریبور.

یاغمورسز اولان موسم صیفڭ یاقیجی حرارتندن مرعالرده اوت یتیشه‌مدیگی جهتله برسم ایله بسلنان قویون سوریلری، جاده‌لر اوزرنده‌که آغاجلردن دوکولان یاپراقلر ییدیرلمك ایچون، وقت خزانده شهره گتوریله‌رك محلاتده طولاشدیریلیور. وجودلری انجق بیابانه شرف ویرن بو حیوانلرڭ، گوز گچینجه‌یه دگین اسواقی قاپلامسی طهرانی شهرلکدن چیقاروب بیوك برکوی هیئتنه صوقییور.

جاده‌لره دوکولان کفکه اوغونتیسنه مشابه وولقانی یموشاق قوملر، یاز گونلری اورته‌لغی نصل طوزه بوغییور ایسه جزئی بر رطوبت گورنجه یاپیشاق جاموره منقلب اولمغله سوقاقلر گچیلمز بر طاقلق حالنه گلییور.

تیاترو و امثالی اگلنجه‌لردن هیچ بریسی بولنه‌مدیغی ایچون، وزرا، سفرا، کبرا صیق صیق بالولر ترتیب ایده‌رك، بومغموم گونلرڭ آجیسنی او قدر حس ایتمیورلر ایسه‌ده، قپاندقلری صوبه‌سز صغوق قهوه خانه‌لرده گیجه و گوندز اوقونان اسکندر، دارا، رستم، حکایه‌لریله گوڭلنی آووتمغه چالیشان عوام ناسده، یاز گلنجه‌یه دگین روح قالمیور. یگرمی بش سنه‌دنبرو طهرانده اقامت ایدن قسطمونیلی جلال الدین باباڭ مخدومی ساعتجی قنبر افندی ایله رمضان شریفڭ اون دردنجی گیجه‌سی بدستانه گزمگه گیتدك. شهر صیامڭ ختامنه دگین گیجه‌لری تا بصباح آچیق بولندیریلان بدستانده موجود لطافتسز چای خانه‌لر، خان حولیسی قدر کنیش اولدقلری حالده، صوبه و منغال بولندیرلمدیغندن، اگلنجه‌نڭ مفقودیتندن طولایی

بورالرده طولان اهالی، تأثیر برودتله تیریل، تیریل، تیتره‌یور ایدیلر.

صنعوقلغی سیبریا صحراسنی، طهارتسزلکی آخوری آکدیران بو چایخانه‌لرك بالنسبة اڭ تمیز و ظریفنی بالانتخاب داخلنه گیروب مومی الیه ایله بر چای ایچدك. طهرانیلرڭ طبیعتلرینی طرز معیشتلرینی بحق واقف اولیشم بو چایخانه‌ده وقوعبولمشدر. زیرا ورودمدن برو، شمرانده که سفارت سنیه صیفیه‌سنده مقیم بولندیغمدن ایرانیلر ایله اختلاطم محدود ایدی.

حسابه گلمز تریاق کشلرڭ صاووردقلری قالیان دومانندن، سیسلی هوالرده که حالت گبی گوز گوزی گورمیور و حتی نفس گوچ آلنیور ایدی. قوقوسی صفره بولاندیران دود زهرناکه بوغولمش بو حموضه‌سز هوا، آق جگر خسته‌لغی انتاج ایده‌جگنی بیلدیگم جهتله بلا توقف دونمك استدم ایسه‌ده طهرانلیلرڭ، عادتلرینی، بشایشلرینی آکلامق مراقنده بولندیغمدن او آجی دومانڭ زوریله گوزلرمدن آقان یاشی بر طرفدن سیله‌رك اون دقیقه دیشیمی صیقدم.

رمضان شریف مناسبتیله گوندوزلری طبیعی بر شیء ییامدکلری جهتله گیجه‌لری، اللرینه گچنی آغیزلرینه آتدقلرندن لا ینقطع براقدقلری، جویز، بادم، قبوقلری، خورما، اریك، ایکده چکردکلری ایله قهوه‌نڭ وحتی تخته و چولدن عبارت سریرلرڭ اوزرلری، آخورلرده که فیشقی گبی درت سانتیم یوکسلکنده سراپا طولمش، و آیاقلرندن چیقارمدقلری قوندره ایله باصیله باصیله، چامورلره غرق اولان کهنه کلیملر بیله گورنمز بر حاله گلمش ایدی.

غریبلگمزه رعایة بر حاضرلامغه قوشان قهوه‌جی سپورگیله صاریله‌رق، ایکی گشی اوطوره‌جق قدر بر محلی گوج بلا تطهیر ایده بیلدیگی صره‌ده دیره‌ك، دیره‌ك قباران طوزلر، عددی ایکی یوزه قریب مشتریلرڭ کگزلرینه صیچرامغله عمومڭ آلدیردیغی اینجه‌لی قالینلی آ نسیرق آهنگلری قولاقلرڭ زارینی پاطلاتیور ایدی.

آغیزلرندن براقمدقلری قالیانلره، مارپوچ یرینه قامش گچوردکلری جهتله، دورلمامك و دهنلرینه یاقلاشدیرمق ایچون صول اللری ایله سرندن یاپیشوب، صاغ اللرینی، منغال طولدیرر گبی آتش بیغیلمش اولان لوله‌نڭ اوزرندن اوکسوردکجه دوکولان قورلری پارمقلری یانه، یانه قالدیرمغه حصر ایتدکلرندن، گرك معهود کلیملر و گرکسه اوستی چول دوشمه‌لی تخته قناپه‌لر اوزرلرینه قوندوره‌لریله چیقه‌رق چقال اوطوریشی چوملمگه مجبوریتلرندن ناشی، قهوه‌لرنده که زمین ایله سریر مابننده اصلا فرق یوقدر.

سرکه‌جیده که حمال قهوه‌لرنده گوریلان یالین قات قدحلر ایچنده کتوردکلری

چایی صیجاقدن یاپیشه‌میه‌رق اوفوره، اوفوره ایچمکده ایکن، قهوه بلبلرندن بریسی یرندن فرلایه‌رق قوجه میداندن عبارت چای خانه‌نڭ آدیم باشنه تصادف اولنان دیرکلرنده آصیلی غریب الشکل باغلامه‌لردن سوزده اڭ گوزلنی کمال عظمتله آلوب، اوزه‌نه اوزه‌نه چالمغه، موصلقلری، قیا صیزنتیلرینی آغلاتمغه باشلادی.

اورومیه‌لیلر ایله اصفهان جهتلرنده متمکن بختیاری قبیله‌سنڭ گیدکلری دونبالك واری و طاش گبی سرت کیچه کلاه باشنده اولان بو سازندهٔ نامدارڭ، گلیشی گوزل چالمقده اولدیغی باغلامه‌نڭ بیچیمی تغنیسندن دها تحف ایدی.

نصفنه یقین بر محلدن کسیله‌رك باشنده‌که کلاهه بکزه‌دیلان صوقباغنڭ آچیلان آغزینه قوزی قورصاغی گردکدن صکره، بو گرینه گچوریلان دگنکه طوغرو، درت عدد معدن تل اوزادلمش، و بو گولنج قبضه سوسلی گورونمك ایچون بارگیر یلیسی گبی ایکی طرفلی صاچاقلره بوغولمشدر. هزار داستان نازنین طنبره‌سنی گریشه گریشه چالدقجه صاغه صوله پلپازه گبی صاللانه‌رق بجاقلرینه هواویرن بو پاچاورالردن بشقه، سازینه، خوانده‌لگنه ال چیرپان یوق ایدی.

هیچ بریسی سکوت بیلمیه‌رك باغیره، باغیره قونوشان ناسڭ آفاقی طوتان گورولتیسی و آصلا تجدید ایدلمیان قوقمش هوا باشمی دوندردیگندن، حلواجی قزغانی گبی ایگیلتیلی تغنیلر ایله چالدیغی سازڭ، اشك آریسنی خاطرلاتان سسنی کسدیرمك ایچون، بلبل دورانه، ایکی عدد عباسی ویروب، آخرت قپوسی قهوه‌دن خارجه یاری جانلی چیقدم. قرق پاره دیمك اولان ایکی عباسی درت گشی‌یه کافی آبکوش گتوردیگندن ایرانیلر عندنده اهمیتی واردر. بنی بو بلالی قهوه‌یه صوقان ساعتجی قنبر افندینڭ پدری جلال الدین بابا، روسیه محاربهٔ زائله‌سنده طوپلادیغی گوکللی افراد ایله درسعادتدن قارصه گیدن اولیا بابادر. سکسان یاشنه گیردیگی حالده الآن پهلوان قدر قوتلی و غایت ایری وجودلی اولان بو ذات حربڭ ختامندن صکره هر نه حکمته مبنی ایسه درسعادته عودت ایده‌میه‌رك تبدیل نام ایله ایرانه گچمشدر. طهرانده راست گلان بربردن طراش اولمغه گلمیور. بر قاچ مزین مستثنا اولمق شرطیله دیگرلری انسانڭ باشندن نقدر قیل قالدیرر ایسه اولقدر پاموق یاپیشدیرییورلر. معهود قهوه‌دن چیقدیغمده سراسمه‌یه اوغرایان باشم راحت اولور خلیاسیله بدستان بربرلرندن بریسنڭ دکاننه کیروب ساچلرمی کسدیرمکده ایکن النده‌که مقراصی قوللانه‌میان عجمی پروکار آز قالدی قولاغمڭ ایگنی کسییور ایدی. مسرواداتم لطیفه‌یه حمل اولنماسون هر نه عرض ایدییور ایسهم حقیقتدر.

(سربازان ایران)

ایران سلطنت حاضره‌سنك تشكلنده قان دوكن سربازان اولدیغی ایچون حقلرنده توجه عمومیه پك زیاده‌در.

عساكرینی هنوز تنسیق ایده‌میان بو حكومتك الآن گوریر گوزی، طوتار الی وباشلوجه قوتی مذكور پیاده‌لردر.

محنته متحمل، متین، شجیع، صبور، فداكار، وفادار، قناعتكار اولان افراد مرقومه‌نك قسم اعظمی آزربایجان تركلریدر.

خاك ایرانده متمكن ملل و اقوام ایچنده شجاعتله ممتاز، آزربایجانیلر ایله اصفهان طرفلرنده مقیم بختیاری قبیله‌سی اولوب دیگرلری بشنجی درجه‌ده بسیلمیر آبكوش دشمنی جعفرقولیلردن، رستم نامه مراقلیسی میرزالردن، وجودلرنده قان، دیزلرنده درمان، گوزلرنده فر قالمامش، قوهٔ مفكره‌لری صارصلمش تریاق دوشگونلرندن عبارتدر.

شمراندن عودت ایتدیگم گون سردار افخمك یاپدیردیغی بالا خانه‌لردن گرالادیغم اوطه‌ده غریبانه خیالاته طالوب، بو مدهش حال نهایت بر رؤیا حكمنه گیره‌جكمی، ملاحظاتیله مشغول ایكن اسواقده یوكسك صدا ایله قونوشلدیغنی اشیدنجه، بونلر عجبا كیملر اوله‌جقدر دیو بنانك گزینتیسنه چیقدم. اقامتگاهمك اوگنده‌كه میدان اوچ یول آییردی، و انكلیز سفارتخانه‌سنك قپوسنه موازی اولمغله اهمیتنه مبنی یاپدیریلان قره‌غول مركزنده بیتوتت ایدن سربازان، شمران دروازه‌سنه آییریلان یول اوزرنده‌كه صغیر قصابی ایله، ویره‌سی‌یه آلدقلری جگر پاره‌سنی حسابه قویولدقلرینی آڭلامش ایسه‌مده، بونلرك آزربایجان شیوه‌سی ایله: — سگا ویره‌جكم درت قراندن ایكی عباسی كم اویله دگلمی مشهدی، بویله دگلمی كربلائی — یوللو یاپدقلری محاوره تحفه‌مه گیتمكله تماشالرینه طالدم. جاموسی كینلی معند صغیر قصابی سوزینی بیلمز دانقلاقلردن اولمغله حدتی موجب آغیر لاف صرف ایتمسندن طولایی قره‌غوله طوغرو گوگرجین اوچوشی طوبلیجه سگیردن سربازان، ایچرودن برر بكجی صوپاسی یقالایه‌رق مجتمعاً عودتله اوكوز قاتلنك قضاسنی، دمیرجی اورسی امش گبی، بو قوتلی اودونلری چكج مقامنده و بری، بری، آردینجه لا ینقطع ایندیرمكه باشلادیلر.

اطرافدن قوشوشان اصناف بونلری آیرینجه‌یه دگین قصابك قفاسنه یرلشدیریلان میشه داللری، او قوتلی قوللر ایله اگرچه برمره اوروالسه ابدی مطلقا اون حالته

کلور ایدی. قورشون گچمز کیچه‌دن معمول کنبذمسی کلاه، مضروبڭ بیتنی طاغلمقدن زره مغفوی گبی محافظه ایده بیلمش ایسه‌ده اورولدقجه ایمان کنارلری قولاقلرینڭ کوکنی کسمکله دولونلرنده مهمجه یاره آچلمش ایدی.

درت قرانی اونوته‌رق ایکی قولاق دردینه دوشان قصاب طیاقدن قورتیلور قورتلماز، کأنه بر شیء اولمامش گبی مودردانه‌رق ایشیله مشغول اولمغه باشلادی.

شو حال سربازان حقنده دوائر رسمیه‌نڭ مساعده‌لی طوراندیغنی، مضروب کیسه‌ده دعواسی دیکلنمیه‌جکنی افهام ایتمشدر.

ایرانده دائمی اولان عسکرلڭ پدردن پسره موروث اولدیغی ایچون افواج اراسنده اون یاشنده صبیدن یتمش یاشنده پیره قدر انفار و ضباط واردر. پدری ضابط ایسه ارتحالی آننده درحال طابوره آلنان اوغلی ولوکه اون یاشنده اولسون کذا یکدن ضابط، اگرچه سلاح انداز ایسه کندی وحتی، فوتنده یرینه آلنه‌جق اولاد و احفادی الی نهایت العمر نفردر. وقتیله مواجب خواران دفترینه کچن بر قسم تبعه‌نڭ سلاله‌سنه منحصر خدمت عسکریه تناشیره قدر سورور. سکسان یاشنده‌ده گیرسه صیرتنده‌که سرباز لباسنی؛ النده‌که ششخانه‌یی ترك ایده‌مز.

معاش تعیینات و امثالی مصارف و مخصصاته مقابل شهری آلدقلری مواجب اون سکز غروش دیمك اولان طقوز قراندرکه یومیه‌لری آلتی شاهی یعنی رایج اوتوز پاره‌در. ارزاق و تعیینات اخذندن محروم بو زواللی انفارڭ ملبوساته متعلق استحقاق سالیانه‌لری، اوت شیاقدن معمول و کمر یری فیستان بیچیمی فیرمه‌لی خفیف و چوروك بر سترہ ایله، گوك بزدن دیکلمه گنیشجه بر پانطالون اوزری تك میل ایله قازیلدن اورولمه آلتی خام گون بر آیاق قابی، قره یوگدن دیپلمه بر کیچه کلاهدر.

یالکز حرب زمانلرنده یعنی اشقیا تعقیبی گبی حرکات عسکریه وقوعنده بر لطف فوق العاده اوله‌رق، «آل نرده‌ده پیشوریر ایسه‌ڭ پیشور» دیو یومی یوز درهم اون ویریلوب بو بیچاره انفارڭ یاغ طوز و اودون آلمغه پاره‌لری، طعام تهیه‌سنه وقتلری، قایناتمغه عجبا قازغانلری وارمیدر دوشونمیورلر.

رایج اوتوز پاره‌دن عبارت اولان یومیه‌لری ایچه‌جکلری چای و توتونه بیله یتشمدیگی جهتله ارزاقلرینی بالذات تدراکده مضطر فلان انفار، آیاقده طولاشان صاتیجیلره، اورمان قصابلرینه، محله بقاللرینه، سیار کبابجیلره، چارشو حماللرینه، ابنیه و اسواقده چالیشیر عمله‌یه اتمك براقمامشلردر.

حتی ایکی لیرایه مالك اوله بیلان سرمایه‌دارانی (!) بو پاره‌یی بر طوپره طولوسی

شاهی‌یه یعنی ایرانڭ اوفقلغی نیکل آقچه‌یه تحویل ایدرك ایشلك یوللر اوزرلرنده‌كه آغاجلر آلتنه اوطوروب راست كلانڭ تومان وقرانی بوزمق كبی كوشه صرافلغی دخی یاپه‌رق مصارفات یومیه‌لرینی چیقاریپورلر.

بو كوزی آچیق عسكری جانی كبی سون خلق خدعه‌لرندن صوڭ درجه بیلغیندر. دكانلری اولمدیغی ایچون شهری محیط خندق درونده كسدكاری صغیر واغنامڭ انلرینی محلاتده طولاشدیرمق صورتیله الدن چیقاردقلری جهتله صاته‌مدقلری لحومی، ویره‌سی‌یه اولمق اوزره خانه‌لره طاغیدان انفار مرقومه‌نڭ سرمایه‌سی بكلمكه غیر مساعده اولدیغی ایچون مجرد الدن چیقارمق اوزره وعده ایله ویردكلری ات تجربه‌یه قونلدیغی زمانی حسابلیه‌رق یعنی بر قاچ ساعت صكره دق باب ایله — بزم فوج بو كون طهراندن فلان محله كیده‌جكدر، سرهنڭ طبل چالدیرییور، امان ات پاره‌سینه بر چاره — دیو تضییقه باشلایورلر.

اولكون ایچون پاره‌سی بولنمیان زوالی قادین ویاخود اركك قومشولره مراجعتله — یاهو سرباز حیله‌سنه اوغرادم شویله بر شیء وار، دیو مسئله‌یی اكلاته‌رق استقراض ایتدیكی پاره‌یی تسلیم ایتمینجه آرام یوزی كوره‌میور.

بولندیغم محل قره غولخانه‌یه قارشو اولدیغی ایچون دها تحف حاللری كوزمه ایلیشمشدر.

اوكوز جكرندن پیشوردكلری شیش كبابنی اسواقده طولاشانلره صاتمق ایچون قره‌غولی بوش براقه‌رق اوچ یول آییردنده بزر كوشه‌یه موقع اتخاذ ایدینان نفرات قارشودن اوكی سواریلی بر عربه كلدیكنی كورنجه، آتشی سوندیرمامك ایچون اخشامه قدر صالالادقلری سوپوركه یلپازه‌یی حدتله یره آته‌رق، ییلدیرم سرعتیله نوبت محلنه یتیشوب شورایه بورایه طایایی ویردكلری ششخانه بوزمسی تفنكلری قاپیشه‌رق میدانه چیقیورلر.

وكیل باشی یعنی چاوش كیروده اونباشی نفرڭ اوكنده ویا آرقه‌سنده قالمش بورالرینه دقت اولنماز. یتیشه بیلان اوكده كچ طوراتان صوكده دیكیلور. مثلا طقوز كشی ایسه‌لر، دردی اوكه، اوچی بونلرڭ آرقه‌سنه، ایكیسی دها كیرویه دوشوب عجیب بر زاویه تشكیل ایدرلر. عربه قره‌غول حذاسندن حرمت كورمكسزین صاوشماق ایچون عادت یرینی بولسون دیو یتیشه بیلدكلری برده سلام طوردقلری جهتله هر كسك دیكیله‌جكی یر دها طوغریسی صره معین دكل تصادفیدر. رؤسا، اوكلرندن صاویشیر صاویشمز اللرنده‌كه پاصلی تفنكلری قونداغی قیریلوجه‌سنه بر

شدتله منفعلاً کوشه‌یه آتەرق. قالدیرم اوستنده قلان کباب منغالی سوندیمی دەو آغاج آلتنه نصل یتشدکلرینی بینمیورلر.

آتش اوستنده قلان کبابلر اگرچه یاندی ایسه، تأسف و تلهفله یاپرقلری سرزنشلرده‌که رموزات گچن رؤسایه شاملدر. کوفلنمش غاز تنکه‌سی درونده موضوع چیك جگرلردن بر مقدارینی کدی و یاخود کوپك شاید یقالایوب قاچیردی ایسه او جوارده بولنان آکل اللحم حیواناتك اخشاملره قدر یه‌جکلری طاش، طپاق حسابه گلمز.

پایتختك اڭ مهم موقعنده بولندیغی ایچون منتظم و ممتاز عد ایتدکاری قره‌غولك احوالی بو مرکزده‌در. دیگر سمتلرده علی الخصوص بشقه بلده‌لرده بولنان نقطه‌لر و عساکر نه حالده اوله‌جقلرینی بوندن آڭلاییگز. شجرهٔ شوکت اسلامك مهمجه بر شاخی صاییلان سلطنت ایران، عسکرینی تنظیم ایله سطوتنی تزیید خصوصنده بویله عجز کوسترمسندن طولایی بالجمله موحدینده حصولی طبیعی تأثیری اونوتدیره‌جق پك چیرکین بر مسئله دها واردر.

آیاق بر برلکی، اورمان قصابلغی، سوقاق کبابجیلغی، بزقصه‌لی سیار صراقلق، خرده فروشلق، سمسارلق الندن گلمیان و یاخود بو مثللو مشاغل و معامله‌یه صوقوله بیله‌جك اوچ بش تومان سرمایه‌یی تدارکه چالیشان بسبتون تهی دست سربازان افراد موجوده‌نك یوزده یتمشی راده‌سنده اولمغله بونلر البسهٔ رسمیه‌لری صیرتلرنده، شیرخورشید آرمه‌سی طاقیلی کیچه کلاه باشلرنده بولندیغی حالده روم، یهودی، مجوسی، ارمنی، و اقوام سائره‌نك یاپدیردقلری بنالرده یالین آیاق چامور قارمق، طاش طاشیمق، طوپراق الهمك، تمل قازمق، کراج طولو تنکه‌لری اوموزلرنده اسکه‌یه چیقارمق گبی خدمات سفلیه‌ده یار و اغیاره قارشو چالیشمقده، عمله‌لك ایتمکده‌درلر. امرای عسکریه‌نك قانسزلغنه قابلیتسزلکنه اشارت و سوء بشارت اولان شو حال اسف اشتمال حسب الاسلامیه چوق تأثیر ایتدیگندن، خیابان لاله زارده تصادف ایتدیگم سرتیب زکریا خانه، طوز طوپراقلر ایچنده اوغراشان زواللی افرادك چامورلره بولاندکلرینی گوستره‌رك — جانم برادر عسکرڭ آلتمش پاره یومیه ایله ایرغادلق ایتمسنه مادامکه گوز یومویورسگز، عمله‌لکه گیده‌جکلری زمان هیچ اولمز ایسه صرتلرندکه البسه ایله باشلرنده‌که آرمه‌یی چیقارتدیریگزده کیمسه آڭلاماسون، ناموس دولتی دوشونمگز لازمدر. اجانب سزه گولدکجه عالم اسلامیت قان آغلایور — دیدم. بو ذات اصلا متأثر اولمیه‌رق نه جواب ویرسه بگنورسگز. «عسکرڭ عمله لکده

بولنمسی دولتجه شدیداً ممنوعدر . فقط ارزاق وتعیینات ویرمك عادتمز اولمدیغندن ییه‌جكلری بولنمدیغنی بهانه ایدرك ایشه كیتمكه !! قزاندقلرندن حصه بكلیان ضابطلری !!!... مساعده ایدییورلر .

البسهٔ رسمیه‌لری اوزرلرنده اولور ایسه حقلرنده حرمت واردر . عسكر اولدقلرینی قیافتلرندن آكلایان اهالی، بونلردن ایش آرتمینجه باشـی بوزوقدن عمله طوتمازلر .

البسه‌لرینی چیقارتمیشمز ایشسز قالماملری ملاحظه‌سنه مبنیدر» دیمسونمی .

شو ذات فرمانلی بر ضابط اوله‌جق . ویردیكی منطقسز جوابده حسیات نجیبه، غیرت ملیه، افكار عسكریه كوره بیلییورمیسكز .

سپاهنك ایرغادلق یاپمسنی شدیداً منع ایدن حكومت ملحقاتدن صرفنظر مركز كرسیده كه بالعموم انفارك اسواق و محلاتده حتی شاهك سرایی قارشوسنده تعمیرینه ابتدار ایدیلان چایخانه و امثالی بنالرده البسهٔ رسمیه‌لری اوزرلرنده اولدیغی حالده آلتمش پاره یومیه ایله، شوكا بوكا عمله‌لك یاپدقلرینی اخشاملره قدر یالین آیاق چامور طاشیدقلرینی كأنه كورمیور .

حیثیت عسكریه‌یی برباد، وقار و انتظاملرینی محو ایدن مشاغل مبحوثه‌دن سربازانی منع ایتمك هیچ اولماز ایسه ارزاق بدللرینی ویرمكه وابسته ایدوكنی بیلدیكی ایچون مجبوراً كوز یومان حكومت بو حلی مشكل مسئله‌یی ضابطانك رأینه حواله بیورمشدركه شو حال آنلركده غیر كافی مخصوصاتلرینی انفارك رخصتیه تقدمه‌لریله تأمین ایتدیرییور دیمكدر .

اجانبك فرلاتدقلری زهرناك اشارتلری، خندهٔ استهزالری مهمسه‌میه‌رك البسهٔ رسمیه‌لریله عمله‌لك یاپملرینه مساعده كوسترمك، ناموس ملیه‌لری برباد اوله‌جغنی دوشونه‌میان اهالی‌یه — ایرغادلقده اولا عسكری قوللانیكز باشی بوزوغه ایش آرتار ایسه ویرلسون — امر قطعیسنی افهامدن بشقه نه‌یه دلالت ایدر .

ساویج بولاقده بولنان، كذا دیرمه چاتمه افرادك افسری سرتیبی سوهنكی ایدی بیلمم، مهمان بولندیغم محله كلوب باجاسز اوطه‌ده یاقدیغی آتشك دومانندن قان ایچنده قلان قرمزی كوزلرینی بكا دیكه‌رك، خوش كلدیكز مقامنده — بغدادك خورماسی چوق طاتلی دیورلر، كیده‌جكز اما هله بقالم — سوزینی حیوانجه‌سنه صرف ایتمك جسارتنده بولنمش ایدی .

بو دانقلاق حریفك حولارجه‌سنه یكدن سویلدیكی شو تربیه‌سز سوزه قارشو

«خورما آغاجی مرتفعدر اوتاشه‌مازسکز» جوابنی ویرمگه مجبور قالدیغمده
— ایچمزده اوزون بویلی چوقدر — دیه‌رك افكارینی بر درجه دها ایضاحدن
چکینمیان حیاسزه «عسکریکزی تنسیق و تکثیر ایتمینجه قیصه‌لقدن قورتیله‌مزسکز
بناء علیه کدی‌نه بودی‌نه» دیه‌رك ظیرلتیسنی کسمش ایدم.

بویله وقوفسز امرادن نه تربیه مأمولدرکه افراد اقتباس ایتسون.

شاه حضرتلری آوروپادن عودت بیوردقلرنده قزوین قپوسی خارجندن مشار الیهك
سرایلرینه دگین برساعتدن زیاده سوران مسافه‌یی وکلا و اکابر، بزگریلی و فقط
سوسلی موقت دروازه‌لر یاپدیروب جاده‌یی گوزلجه دونانمشلر ایدی. و طنلرندن
آیلرجه آیریلان حکمدارلری سالماً عودتله اوگلرندن کچدیگی حالده طریقك بویلی
بوینجه طرفینه دیزیلان افراد و ضابطان «چوق یشا» القیشنیده یاپه‌میوب پوت
گبی دیکلدکلرینی گوردیگم زمان انفارك آلدیغی تربیه، امراده‌که معلومات عسکریه
نه درجه‌ده ایدوکی تماماً تظاهر ایتمشدر.

شاه حضرتلریده اجانبدن بشقه کیمسه‌یه سلام ویرمیور ایدی.

ایرانك منتظم و معلم عسکری روس ضابطانی قوماندانسنده بولنان قزاق سواریسی
اولوب بونلرك مجموعیده بیك ایکی یوز نفردن عبارتدر.

انتظاملرینه حقیقة دیه‌جك اولمیان مذکور سواریلرك آتلری کندی مالیدر.

یالکز حیوانلرینك تعییناتنی حکومت ویریور. کندیلرینه‌ده ارزاق و معاش
بدلی اولمق اوزره شهری جمعاً آلتی تومان یعنی یوز سکز غروش ویرلمکده‌در.

عسکره تعیینات ویرمگه آلیشقین اولمیان شاه حضرتلری بو بیك ایکی یوز
کشی‌یه یاپیلان مصارفی استکثار ایدرك «قزاقلر پولمی چوق آپارییورلر» سوزینی
بر قاچ دفعه صرف ایله لغوارینی آرزولامش ایسه‌ده اتابك اعظم علی اصغر خان
— قبلهٔ عالم قزاقلری لغو ایدر ایسه‌ك پوسته‌لری کیم ایله کوندره‌جکز.
سفارتخانه‌لره محافظ اوله‌رق تودیع ایده‌جك بشقه سواریمز یوقدر — جوابیله
اسکاته موفق اولدیغنی سویلدیلر. حضرت شاهك شو افکاری بر قاچ دفعه
اورته‌یه قویمسی انکلیز سفیرینك تشویق و اغفالندن ایلرو گلدیگنه شبهه یوقدر.
زیرا بتون سفرایه ویریلان محافظ قزاق عسکری اولدیغی حالده بونلر روس ضابطانی
قوماندانسنده بولندقلرندن طولایی امنیت ایده‌میان انکلیز سفیری بلوجستان مجوسیلرندن
بر مقدار سواری جلب ایدوب ایران مستحفظلرینی قبولده استغنا کوسترمشدر.

شاه حضرتلرینك آوروپادن عودتلرندن بر قاچ کون صکره جملشکو تعبیر

ایتدکلری تقلید حرب اجرا قلندی . بو مانوره ایچون اردوگاه اتخاذ قلنان محل شهر ایله یوشان تپه و قصر قاجار ارەسنه دوشان صحرا ایدی .

شاه ایله شرفا ، وکلا ، سفرا ، امرا و معتبران برای تماشا حاضر بولندقلرندن مشار الیهمڭ آرام و اقامەلری ایچون پنبه ، سماوی ، قزیل و امثالی سویملی رنکلرده عظیم و مکلف چادرلر قورلدی .

جم لشکری تماشایه برلکده کیتمکه سوز ویرن احبا طلوع شمسله برابر بیتوتت ایتدیکم اوطه‌یه تشریف ایتملرینه مبنی صباحلین ایرکنجه قالقمش ایدم . اولکون قصابلغی ، کبابجیلغی ، ایرغادلغی ترك ایدن سربازان ، اوزرینه بیاض بز گچوردکلری کیچه کلاهلرڭ اوڭ طرفنه یعنی برونلرینڭ حذاسنه دوشان تپەسنه ، قزیل رنك قازیلدن (۱) یاپیلمه باشی چوماقلی برر طوبی فرانسز پیادەلرینه تقلیداً دیکەسنه کچورمکدن عبارت بر قیافت عسکریه ایله ترانپته چالەرق بولندیغم منزلك اوکندن کچمکه باشلادیلر . تفنکلرینڭ اوجنده یالین قصاطوره طاقیلی اولدیغی حالده اوموزلرینه آلمیوب قایشلرندن بویونلرینه طاقەرق صول طرفلرینه صالیویرمشلر ایدی .

عساکر ایرانیه هرنوقت طابور باغلیەرق یوله چیقسه سلاحلرینی اوموزه آلمق عادتلری دگلدر . یکدیگرندن بشر دقیقه فاصلەلی اولەرق کچن بو بر قاچ طابور افرادڭ اوکلرنده ترانپته ، و بعضیلرنده بورو ، واڭ صکره کلانده طاقمی ناقص موزیقه چالنیور ایدی . افراد ، اوکلرنده ترنمساز اهویەیه آیاق اویدیرمق افکارنده اولمدقلرندن هر کس بیلدیکی گبی آدیم آتیور و یکدیگریله قونوشیور بوریزانلرڭ توکتدکلری نفس یانلرنده قالییور ایدی . طابورلری تشکیل ایدن افراد اثنای مرورلرنده هر قفادن بویله برر صدا چیقاروب اسواقی گورولتی‌یه بوغدقلری جهتله دکانجیلر مشتریلرینڭ سسلرینی ایشتمکده گوچلك چکمکه ، بو گور گور آلایی نه وقت صاویشەجق دیو ، یوزلرینی اکشیتمکه باشلادیلر .

ضابطلرینڭ همتسزلگی تسبیبی ودها طوغریسی جهالتلری سیئەسی اولەرق تربیهٔ عسکریەدن محروم قلان بو بابا یگیت افراد سپاهیلگی سلاح حمالغندن عبارت زعمنده درلر .

بویله محبت غلغلەسیله کچدکلری اثناده ، گوزلری احباسنه و یاخود چوقدنبرو کورەمدیکی بورجلوسنه تصادف ایدن بعض افراد ، همان صرەدن آیریلوب آنکله قونوشمغه و بر قسمیده اتمکجی دکانلرینه صاپەرق آلدقلری سنکك پیدەسنی بر طرفدن یمك شرطیله ، مقصد طابوره التحاق ایمش گبی دیزبنڭ ، راست گلان محله قاریشیویریورلر .

---

(۱) یوگدن ییکولمه ایب

میریدن ارزاق و تعییناتی اولمیان افرادڭ آچلق زوریله بویله صره‌دن چیقه‌رق اتمك آلمسی چوق گورلماز.

مسجونین دخی ارزاق وادویه‌دن محرومدرلر. غرائب احواللرینی تماشایه طالدیغم طابورلر کچر کچمز احبا ایله برر غربه کرالایه‌رق اردوگاه یولنی طوتدق.

جم لشکری گورمکه قوشان شهر خلقی دها ایرکن یتیشوب اطرافی خنجا خنج طولدیرمش. اولدقلرندن چادرلر طرفنه کیتمکدن صرفنظرله قصر قاجار جهتنه دوشان تپه‌لردن بریسی اوزرینه چیقه‌رق تماشایه قویلدق.

عساکر موجوده ایکی‌یه تفریق قلنه‌رق بری دوست دیگری دشمن اتخاذ ایدلدی.

طرفین مخالفینڭ گیروده بولنان طوپچیلری گندیلرینڭ صاغنی محافظه، دشمنڭ صولنی تهدید ایله یکدیگرلرینی کورله‌مکه چالیشییور ایدیلر. استحکامات مفروضه‌یه یاتان پیاده‌لر طوپلرڭ محافظه‌سی آلتنده سواریلر دخی پیاده‌لرڭ صاغ جهتلرنده موقع طوتوب حرب نمایشنی اجرایه مهیا بولنیورلر ایدی.

طرفینڭ طوپچیلری مرمیسز آتشه باشلادقدن صکره سواریلر میدانه چیقوب موقع طوتمق مناوره‌سنی اجرایه ابتدار ایتدیلر.

بونلر، یکدیگرینی کورله‌مك ایچون اوغراشان طوپلرڭ اوزرلرندن گچن مخیل مرمیلری آلتنده صاغه صوله صالدیرمقده‌لر ایکن، پیاده آتشلریده باشلادی.

ایرانیلر سلاح اندازه «تفنك سوزنی» پیاده‌یه «سرباز» (١) سواری‌یه «قزاق» تعبیر ایدییورلر.

«گله بزنند» دینجه همان آتش ایدلمسی حقنده‌کە تعلیم شفاهی‌یی آلمق ایچون بر قاچ گونلر قفا شیشیران سربازان اولوم قورقوسی اولمیان بو تقلید حربده قوری صیقیلر ایله اپیجه گورلتیلر یاپدیلر.

وقوعبولان گیرودارڭ جانه زیانی طوقونه‌یه‌جغنی بیلدکلری ایچون اللری رعشه‌دن مصون قلان بو افراد شجاعت نهاد «تفنك بزنند» قوماندەسنی آلدقجه حالاً چکدکلری چاقماقلری منتظماً سس چیقارتیور ایدی.

قزاق سواریسی معلم اولدقلرندن، مهم مواقعی طرز قدیم سواری‌یه قاپدیرمامشلردر.

طوپچیلر علی الاکثر یاشی گچگین آدملر ایسه‌ده بو ایشده پیشدکلرندن مهارتلرینه دیه‌جك یوقدر.

فقط اللرنده بولنان مدافع عادی شیئلر اولمغله یالگز هنرورلکلریله تأمین مقصد

---

(١) کوزی قورقماز و بی پروا معناسنه ایمش.

امکانسزدر. مدافع مذکوره هر نه قدر قیچدن طولمه ایسه‌ده طونج و قماسز اولدقلرندن قوتلری قدیم پولاد طوپلرڭ عینی‌در. قارص محاربهٔ زائله‌سنده روسلره مکاره و سائره ویرمك کبی معاونتلرده بولنملرندن طولایی فوق الحد مسرور اولان چار حضرتلرینڭ بیڭ اوچیوز بر سنهٔ هجریه‌سنده هدیهٔ گوندردیگی بو قووال طوپلری بقالم نه وقت دگیشدیره‌جکلر. آتدن دوشوبده یاره‌لنان و یاخود بو قورشونسز غوغاده قورقودن بایلان اولور ایسه قالدیرمق احتیاطیله اردونڭ اطرافنده طولاشان تك بارگیرلی ایکی عدد مجروحین عربه‌سی تخته‌دن معمول و اوزری بز گریلی ایدی.

بو واسع اردگاهه طوپلایه بیلدیکلری عساکر بشبیڭ نفره گوچ بالغ اولدیغی جهتله آلافرانغه سکزده باشلایان تقلید حرب اون برده نهایت بولمشدر. خیمهٔ شاهینڭ بولندیغی موقعه دوشان فرقه نزاکةً غالب عد ایدیله‌رك آری قوواندن بوشانیر کبی قارمه قاریشیق طاغیلمغه باشلادیلر. بو ازدحامده المده‌که شمسیه‌یی غائب ایتمك صورتیله مغلوب جهتڭ ویره‌جگی غرائم حربیه‌یی اوده‌مش اولدق!.

ایران عساکری میانده مظلوم، مختکش، بابا یگیت اولانی سربازاندر. ارزاق و اقوات یومیه‌لرینی کندیلری تدارك ایدن بو مطیع و فعال انفاردن بریسی یاگیلوبده ایرغادلقده آلدیغی گنده‌لکدن ضابطنه حصه چیقارمغی شاید اونوته‌جق اولسه فرادسی گون مطلقا تعلیمه چاغریلور. بیلدیگی بللتدیگی تعلیم، صف باغلاتمقدن عبارت اولان ضابط دائما او نفره حایقره‌رق — استقامتی بوزمه شمدی قاتمه‌یی چیقاریر ایسه‌م آتاگی یاندیریرم — تهدیدینی تکراردن اوصانماز. افرادی قورقوتمق ایچون چیقارمق استدیگی قاتمه تعلیم میدانه گلور ایکن جبینه قویدیغی قناب طوپی‌در.

تریاق مصرفنی چیقارمق استیان ضابطك حدتی کماله گلدیگی صره‌ده جبیندن بو ایپی چیقاروب صفڭ استقامتنی بنا کبی اولچر. افرادڭ باشی پارمقلری برحداده بولنماز ایسه «فوجمڭ تربیه‌یه احتیاجی واردر ایرغادلغه گیتمسونلر تعلیم ایتدیره‌جگم» ژورنالنی مافوقنڭ صقالنه طایار.

ایچیمزده آیاغی اوزونلر واردر بونلر دیگرلرینڭ باش پارمقلریله بر صره‌ده باصه‌جق اولسه‌لر وجودلری کیروده قالور اعتراضلریله ضابطلرینی قاندیره‌میان سربازان بو ژورنالڭ قوقوسنی آلدیمی آرتق اولدیگی گوندر. زواللیلرڭ حقلری وار. ایشه گیتمزلر ایسه نه یسونلر.

(طهرانك احوال متفرقه‌سی)

نفوسی ایکی یوز اون بیك راده‌سنده اولان طهران خاك ایرانده بولنان بلده‌لرك اعظم و اجملیدر. مقدما عرض ایلدیگی اوزره صاغلام کراسته‌نك عدم وجودندن ناشی یوکسکه قالدیره‌مدقلری بنالر بر بوی بودورم اوزرلرینه مبنی، ترتیبلری تقسیملری مکملدر.

صیوا ایچون قوللاندقلری جس ایله حصوله کتوریلان لطیف الشکل قبارتمه چیچکلر، دیرکلره، طوانلره، صچاقلره وارنجه‌یه دگین یاپیلدیغی جهتله منقش و دلفریب ایسه‌لرده، اوزرلرینك طوپراق اولمسی منظرهٔ خارجیه‌لرینی چیرکین کوسترمکده‌در. عالی بنالرك اوزرلری ساچ قابلیدر. کره‌میت ندر بیلمزلر. غایت سوسلی اولان کبرا قوناقلری جنت آسا گلستانلر ایچنده، فقرا خانه‌لرینده کندینه گوره باغچه‌جقلر وسطنده اولمغله یگی محله‌لردن گچن شوارع مستثنا طوتلمق شرطیله دیگر سمتلرده‌که سوقاقلرك طرفینی باغچه وحولی دیوارلری ایله محاط، بولندقلری ایچون ایصسز وحسنسزدر.

مالنك زکات شرعیسنی بحق حساب ایدرك مستحقینه مقسطاً ویرلمك اوزره مجهتدینه تماماً تسلیم ایدن بو ملتك قناعتسز سائللری اون گونده بر یوشان تپه‌یه و امثالی قصرلره گزمگه تشریف ایدن شاه حضرتلرینك طهرانه عودتنه دگین هر اخشام و بشقه وقتلر هفته‌ده ایکی دفعه برر قران رسماً تصدق دخی آلدقلری، اغنیا و کبرا خانه‌لرنجه‌ده ممکن مرتبه گوزه‌دلدکلری حالده ینه راحت طورمیه‌رق سوقاقلرده باغیره باغیره گیجه‌لی گوندوزلی طولاشمقده، خلقی بیزار ایتمکده‌درلر.

اتابك اعظمك خانه‌سندن چیقه‌رق شاه قپوسنه ویاخود پارکنه گیده‌جگی زمانی بیلدیکلرندن میعاددن اقدم طوپلانوب خیابان لاله زارك ایکی طرفنه بویدن بویه دیزیلییورلر. بونلری گوران اتابك اعظمك عربه‌دن ایکی طرفه صاچدیغی اوفقلغی یغمالاشه‌جغز دیه، بری برینی گیردکلری دوگوشدکلری زمان، بو قوجه جاده‌ده مرور و عبور گوجلاشییور. دیلنجیلرك کبار صنفی یوللر اوزرلرنده‌که آغاجلر آلتنه برر سجاده سروب اوزرینه دیز چوکه‌رك رفع صدا ایله اخشاملره قدر قرآن اوقورلر.

ایرانیلرك ساداته رعایتلری آغا چاغیرمقدن اللرینی اوپمکدن عبارتدر. ویره‌بیله‌جکلری مواد حسبیه‌یی قبولده بالطبع استغنا گوستران شرفادن ضعیف الحال اولنلرك اداره‌لرینی حکومت تأمین ایدییور. اتابك اعظم ایله سائر وکلایه دخی تعظیم مقامنده اغا چاغیررلر. شاه حضرتلری هر نه وقت قاله آلنور ایسه «قبلهٔ عالم» دیو وصف اولنور.

قیشله‌لره، دروازه‌لره، حتی سرای شاهی قپولرینه دیکدکلری بایراقلری بعد الغروب ایندیرمك بیلمزلر. بونلر گیجه وگوندوز صاللانیر طوریر. هر نه وقت بزی پارچه‌لانیر

ایسه دگشدیرمك ایچون ایندیردکلری دکنکه یکیسنی طاقه‌رق درحال یرینه گچوریرلر.
داخل شهرده «مسجد شاه» «مسجد مادرشاه» «مسجد سپهسالار» ناملرنده
اوچ جامع شریف واردر. هر طرفی طوغله بنا بو جوامع شریفه‌لرك اوك صاقفلری
باصیق بر صورتده قپالی اولوب اقسام سائره‌لری گنیشجه حولیدن عبارتدر.
اطرافلرنده طلبهٔ علومه مخصوص حجره‌لر بولنان مذکور حولیلر ایله مغاره‌لر
دخی طوغله یاپی و اوزرلری صیواسز اولمغله منظره‌لری غم آوردر. سپهسالار مسجدینك
اتمامی قوهٔ قریبه‌یه گلدیگی صره‌ده انشاآت هر نه حکمته مبنی ایسه تعطیله اوغرامشدر.
عملیات انشائیه‌سی اکمال قلنان واسع حولیسنك ایکی طرفنده طلبهٔ علومه
مخصوص جسیم اوطه‌لر اورته‌سنده شافعی اصولی گنیش بر حوضی واردر. قپوسینك
طرفینده شفاف و منقش چینیلر ایله قارشولقلی اولارق یان یانه یاپیلان چفته مناره‌لر
کوریله‌جك آثار لطیفه‌دندر.

مفرح حولیسنك شمال کوشه‌سنی محیط ایوان اوزرینه ایکی بوی ارتفاعنده
و طوغله‌دن بنا قلنان مربع قله‌یه عظیم بر ساعت وضع ایتمشلردر.
«بو ساعتده ناقوص وار، جامع شریف حولیسنده ظیریل ظیریل چاك چالنمسنه
راضی دگلز» اعتراضلریله آیاقلاشان آخوندانه «چالار ساعتك موجدی اسلامدر.
نمونه‌سی آوروپایه بغداددن کیتدی» حقیقتنی افهام واقناع ایله کورولتیلرینی
باصدیرینجه‌یه دگین حکومتك نفسی توکنمش و چوق زحمتلر چکلمش اولدیغنی
رؤسای مأمورینڊن ایشیتدم. رمضان شریفدن صکره بر قاچ دفعه حضرت
عبد العظیمه کیتدم.

طهرانك ایکی ساعت بعدنده و نامی ایله بنام اوفق بر قصبه‌ده مدفون خاك
غفران اولان حضرت عبد العظیم، مرقد مبارکلری شمراندن بولنان امام زاده قاسم
حضرتلرینك معلملکلری شرفنی حائز بولندقلری جهتله اهالی زیارتنه پك متهالکدرلر.
علمدار حضرت نبوی ابا ایوب انصاری علیه رحمة الباری حضرتلرینك تربهٔ
مبارکه‌لری زیارتنه استانبول خلقی نصل بر اشتیاق ایله قوشارلر ایسه طهرانلیلرده
هر جمعه گونی ارککلی دیشیلی بورایه دوکولدکلری جهتله حاصل اولان ازدحامدن
قصبه‌نك یوللری گچیلمز بر حاله گلییور. بو ذات شریفك غایت مکلف و مزین
اولان تربه‌لری اوکنده‌کی مربع حولی فوق التصور واسع و سالخورده آغاجلرك
سایه‌لری آلتنده و صوکدرجه لطیف اولوب، جهات ثلاثه‌سی، ایچنده قبرلر طولو
اوفق اوفق اوطه‌لر، مجاورلره مخصوص حجره‌لر، گنیش مرثیه خانه‌لر ایله محاطدر.

اورته‌سنده دخی وسعتیله متناسب بر حوض واردر. عزیز مشار الیهڭ تربهٔ دلارلری اوزرنده‌كه قبه خارجاً یالدیزلی چینی طبقه‌لر ایله قاپلی اولمغله پارل پارل یانمقده شفافلغی گوز قماشدیرمقده‌در.

بو بنایه متصل و فقط اون مترو آره‌لی و اوزری یشیل چینیلر ایله قاپلی باشقه بر قبه دها واردر. لطیف ودلفریب بر صورتده بنا قلنان بو یشیل قبه آلتنده شاه حضرتلرینڭ اجداد كرامندن محمد حسن شاه ایله پدرجنت مقرلری ناصر الدین شاه مرحوملر مدفوندرلر. ناصر الدین شاه مرحومڭ قبرلری اوزرینه بر چوق لامبه‌لر ییغیله‌رق فنجانجی دكاننه بڭزه‌دلدیگنی گورنجه حیرتده قالدم.

قبری قپارجه‌سنه استیف ایدیلان بو لامبه‌لر ایله اوزرلرنده‌كه شیشه‌لر مغفور مشار الیهڭ رسملریله مزیندر. ذكری سبقت ایتدیگی اوزره طهران ایله حضرت عبد العظیم آره‌سنده طارخطلی بر شمندوفر وار ایسه‌ده آت و استر دخی بو مسافه‌یی یاریم ساعتده قطع ایتدكلرندن حیوان و عربه‌یه مالك اولنلر كمافی السابق طریق عتیقدن آمد و شد ایدییورلر.

ملك ایرانده موجود شمندوفر بو آلتی كیلومترولق خطدن و دها آچیغی ایسیملی ترامو ایدن عبارتدر.

خط مذكوره بینوب عبد العظیمه گیدر ایكن صول قولده یعنی «ری» خرابه‌سی ایچنده جسیم بر تربه گوزمه ایلیشدی. تربه‌ده مدفون كیم اولدیغی آڭلامق ایچون وقوعبولان سوالمه «یزید زماننده قالمه بر بنادر، ناصر الدین شاه تعبیر ایتدیردی» جوابنی ویردكلری صره‌ده، قارشومده اوطوران علمادن بر ذات، ایران سلچوقیلرندن طغرل بگڭ تربه‌سیدر، دیو حقیقتی لطفاً بیان بیوردی. شمندوفر بر از مسافه دها قطع ایتدكدنصكره كذا صول طرفده و طاغ اتگنده نوبتجی بر سرباز بولندیرلدیغنی گوروب بو چولده بكجی اقامه‌سنڭ اسباب موجبه‌سنی دخی فاضل مشار الیهدن سوال ایدینجه مشتاقانه بر نفس آلەرق «سید الشهدا علیه السلامڭ حرملری بو تپه آره‌سنده گزر ایكن غائب اولمغله نفوس ذكوری او طرفه اوغراتمامق ایچون دائما یسافجی بولندیریلور. چونكه او طرفه گچن ذكور درحال چارپیلیور ویاخود باشقه گونا مصائبه اوغرایور. بو مسئله‌یی بیلمیه‌رك سمت مذكوره كیده‌جك اولنلری نوبتجی اخطار صورتیله منع ایدر. نصایحدن عبارت بو منعی اصغا ایتمیان بولنور ایسه بر قاچ آدیم صكره بلاسنی بولور» دیدی.

بیلمیه‌رك و یاخود عدم رعایت ایله اورایه اوغرابوبده الی آیاغی طوتولانلری
درحال فلج اولنلری عبدالعظیمه یتشدیگمزده فقیره گوستردی. مفلوجین مرقومه سائلدرلر.
شان علویت نشانلری «قل لا اسئلکم علیه اجراً الا المودة فی القربی»
ارادهٔ ازلیه‌سیله مصرح نسل پاك حضرت سید المرسلین شقا دگل افندم. صلواة
الله تعالی علیهم اجمعین.
طهراندن یاریم ساعت اره‌لی «دوشان تپه» نامندکه قصر شاهینڭ باغجه‌سنده
قبلان، ارسلان، فیل، زرتلان، جیلان، قورد، چقال، کمتیار، و امثالی حیوانات
وحشیه و متفرسه ایله خاك ایرانده موجود انواع طیور بولندیرلمقده‌در.
واسع اووه‌نڭ اورته‌سنده و مدور بر تپه اوزرنده بولنان قصر مذکورڭ منتظم
باغجه‌سی شاه حضرتلرینڭ بیتوتت بیوردقلری کیجه‌لر الکتریق ضیاسی ایله
دونادیلییور. طهرانلیلردن بعض زوزکلر «شاه فرنکستاندن عودتنده بو قصرڭ
باغجه‌سنه بر قاچ الکتریق فناری وضع ایتدیرمکله ملکمی آوروپا یاپدم دیو
گوگلنی اگلیور» حرف اندازلغنی تفوهدن چیکنمیورلر.
موتالرینی قوشلره یدیرمك ایچون میدانده براغان فرس قدیم مذهبنه سالك
زردشتیلرڭ وقتیله یاپدیردقلری جنازه قلعه‌سی، دوشان تپه‌نڭ قارشوسنه دوشان
جبل اوزرنده و گوز اوکنده بولنمغله درت طرفی آچیق و هوادار اولان شو گوزل
قصرده‌که روحپرور منظره‌یی قسوت انکنیز بر حاله افراغ ایتمکده‌در.
طهرانڭ صولری خفر ایدیلان بیکلرجه کرهیزلر ایله شاه آباد، شمران،
و دماوندر جهتلرندن کلییور. کرهیز اعمالی ایرانیلره مخصوص بر مهارتدر.
مثلا شاه آبادده حفر ایدیلان قویونڭ صویی سکز بوی آشاغیده اولدیغی حالده
تلغراف دیره‌کی کبی بر صره‌ده ویکدیگرندن یتمش بش خطوه اره‌لی اولمق اوزره
قازیلان دیگر قویولره تحت الارض دلیکلر آچیله‌رق یکدیگربله برلشدیریلان ماء
لذیذ بش ساعت ایلروده روی ارضه چیقوب گور منبعلر کبی قاینایور.
واسع بر صحرادن عبارت و صوسز محللری اشجار و خضراتدن بالکلیة محروم
اولان خاك ایرانده زراعت صو ویرمکله یتشدیکی ایچون کرهیز یاپیله بیلان محللر
مزروع اراضیء باقیه چول حالنده‌در یکدیگرندن غایت فاصله‌لی و پك سیرك
اوله‌رق کوریلان مزروع اراضی بر تپه‌دن دقت ایدیلور ایسه نامتناهی چول ایچنده
طرف طرف حصوله کلان گولجکلرڭ مناظر غریبه‌لرینی خاطرلادییور، سقز،
آزربیجان، رشت و مازندران جهتلرندن بشقه محللرنده آقار صویی نادر دیار

فارسڭ زراعتی مطری اولمدیغی ایچون عموم کویلر کرهیز آچدیران اغنیانڭ مالی، زراع آنلرڭ خدمتکاریدر.

هر کیم کرهیز آچدیرمغه مقتدر ایسه حد و حسابی اولمیان چول اراضیدن چیقارتهجغی صویڭ یتیشه بیلهجکی وسعتده طوپراق صاتون آلیور. شو صورتله ارهصره فروخت ایدیلان اراضیٔ خالیه بدلی شاه حضرتلرینڭ مصارفات خصوصیهسنه عائددر. ایران فقراسنڭ غربته دوکوملری، کرهیز آچدیرمغه عدم اقتدارلرندن طولایی اراضییه علی السویه مالك اولمدقلرندن، تجارانڭ دخی قسماً خارجده بولنمسی، عائداتی جزای نقدی و تجریمه منحصر حکامدن قورقهرق ثروتلرینی گندی دیارلرنده ظاهره چیقارهمدقلرندن ایلرو گلمکدهدر. داخلده قلان تاجرلر ایسه وکلایه، شرفایه علمایه منسوب و یاخود سرمایهیی آنلردن آلمش آرقهلی آدملردر.

یوز دونم اراضییی سقی وارواییه کافی صو وجوده کتورمك ایچون بر ملیون دونم طوپراغی کرهیز قویولری ایله دلیك دشیك ایتدکلرندن اوزرلری آچیق اولان بو مخوف بئرلردنطولایی ملك ایرانده گیجهلین یوله چیقمق تهلکهلیدر.

کچجهاندن نصف اللیلده حرکت ایدن کاربان ایله زنجانه گلور ایکن یوك حیوانلرندن اوچ دانهسی بو لا یعد قویولردن بر قاچینڭ درونلرینه یووارلانمش ایدی.

طریق مذکور اوزرندهکه قویولریکی آچیلمش و صولری هنوز جریانه باشلامامش اولدیغندن داخللرینه اینان قاطرجیلر دوشسان حیوانلری خلط ربط ایدرك بعده حوسا ایله خارجه چیقارمشلردر.

ایران بارگیرلری قویولره دوشوب چیقارلمغه آلشقین اولدقلرندن گوج بلا قورتیلان بو حیوانلره یوکلری تکرار تحمیل ایدلدیکی وقت بلا فتور یوللرینه دوام ایتمشلردر.

ممالك عثمانیهده نهرلر، اسویچرهده گوللره، آفریقا صحرای کبیرنده ییلانلر، نقدر خوفناك ایسه خاك ایرانی ایگنه ایله هر طرفی دلنمش کاغده دوندران کرهیز قویولریده اولنسبتده خطرناکدر. بویله صنعی منابع ایله طهرانه دوکولان صولر شهر ایچندهده دخی اوستی آچیق قویولر قعرندن کچمکدهدر. بونلرڭ اوزرلرینی تیمور قفس ایله قپامق و یاخود آغیزلرینی باجا گبی بر مقدار قالدیرمق عادتلری اولمدیغندن، سرای شاهی اطرافنه قوقمش چامور ایله یاپدقلری سورڭ دیوارلری دیبنه وارنجهیه دگین محله چوجقلرینڭ بتون اسواقی طولدیردقلری پیسلك قوریدقجه روزکار ایله، یاش و ثابت قلانلریده سیلابهٔ مطر ایله درونلرینه دوشمك و دوکولمکده، غربا دخی احتیاطسز آمدوشد ایدهمامکدهدر.

مجرالری اوچ بش سنه‌ده بر تطهیر اولدیغنی صره‌ده ایچلرندن ایت کیمکلری و هنوز بوغولمش کوپک یاورولری چیقمقده گورانلرك معده‌لرینی بولاندیرمقده‌در.

طهرانه ایلك کلدیگم کون انکلیز سفاتخانه‌سی قارشوسنده بولنان حمامه ییقانمغه کیتدم.

قورناسز حماملرینه خرستیان براقمق ممنوع اولدیغی ایچون قپودن ایچرویه آیاق آتمقلغه میدان ویرمه‌رك اوکومه کربلان حمامجی اولا اسممی سؤال ایدوب اسلام اولدیغی آڭلادقدن صکره «عمری میسڭ، شیعه‌میسڭ» سؤالنی دخی یاپدی. شو مستکره تعصبلرینه صوڭ درجه روحم صیقیلدیغی جهتله حدتلنه‌رك یاهو نه آدمسکز «لا اله الا الله محمد رسول الله» اسلامم دیورم دها نه استیورسکز دینجه کیریکز امرینی اعطا بیوردی. البسه‌لرمی چیقاروب ویردیگی پاچاورا پشتمالی طوتونه‌رق حمامڭ ایچنه کیردم. آخوره بڭزه‌یان بو برباد حمامڭ هیچ بر یرنده قورنه‌دن آقار صودن اثر یوق ایدی. اوطوره‌جق بر بوله‌میان مشتریلر درت آیاق نردبان ایله چیقیلان اوفق دلیکدن ایکیده بر خزنه‌یه اتیله‌رك درونده کیمیسی صابون سورینیور، کیمیسی صاچلرینی طرایور و بعضلرینده عینی صودن غسل ایدییور ایدیلر. غلبه‌لك دفع اولنجه‌یه دکین یرمدن دپرنمدم.

شو اهل طبیعت آدملر چیقدقدن صکره طلب ایتدیکم دلاق ممنونیتمی قزانمق ایچون همان خزنه‌یه کیروب اوکنده‌نه پشتمالی قارتال قنادی کبی آچه‌رق کیرلری، صاچ قیرینتیلرینی، صابون کوپوکلرینی سوروکلیه‌یه سوروکلیه‌یه زندان دلیگنه بڭزه‌یان قپوسی اوکونه طوپلادیغی صره‌ده شدتلی موج حاصل ایتدیره‌رك خارجه فرلاتدیغی زمان کیر، کوپوك، و طوتام طوتام بیتلی صاچلر ایله امالب طولان حلوت، مزخرفاتلی دیره کبی قوقمغه صفره‌م قبارمغه باشلادی.

شو وظیفهٔ نظیفه‌یی اتمام بیوران حسن طبیعت صاحبی دلاك!..، او معدن مزخرفات مغاره‌دن طیشارویه تشریفله قولومدن طوته‌رق، دیوارلری یوصونلی حوضده‌که اویاغلی صویه صوقدی.

برای معاینه آوجمه آلدیغمده یم یشیل کوردیگم بو میقروبلی صوبك اوزرنده سیغاره پارچه‌لری، کبریت چوبلری، سوموکلر، طوکروکلر، صاچ قیرینتیلری حالا یوزمکده آجی آجی نیشادیر قوقوسی نشر اینمکده ایدی. هیچ بر یرندن آقار و کیدری اولمیان بو مستعمل ماء راکدی بر باد گورنجه همان خلوته چیقارق آیروجه ایصتدیردیغم صو ایله مهما امکن ییقانوب حماملرینه بر دها آیاق باصمدم.

دنیایی طولاشدقلری و اك طوپالی امریقایه قدر كیتدیكی حالده هنوز فكر تجدد حاصل ایده‌میان ایرانیلرك شو طبیعت و قابلیتنه ! ! . . عشق اولسون.

جلال الدین بابانك خاطرینی سؤال ایله دعاسنی آلمق ایچون سكز اون كونده بر چارشویه كیدر مخدومی ساعتچی قنبر افندی ایله كوریشور ایدم. بدستان غایت واسع اولدیغی ایچون بر كون غفلتله یولمی غائب ایتدم. طوتدیغم طولانی جاده‌نك صاپیله‌جق یرینی بولمق ایچون درت طرفه باقینه‌رق یورومكده ایكن كوزومه منتظم بر دكان ایلیشدی.

پارل پارل یانـدیغنی قارشـودن كوردیكم زمان مجوهرجی مغازه‌سی ظن ایتدیكم بو دكانه یاقلاشدیغمده درونی ایرانك رتب مختلفه‌ده كه نشانلری ایله لبالب طولو اولدیغنی كورنجه شاشالادم . هر كیم آرزو ایدر ایسه بگندیكی نشانی بو دكاندن صاتون آلا بیلیور . براتسز طاقینانلره دقت یوقدر . شاه حضرتلرینك احسان بیوردقلری نشانلر، اعمال و احضارینه تعهد ایدن بو مغازه‌دن آلنمقده‌در. طهرانده اقامتم سكز آی درت كون دوام ایتمشدر.

غربا ایچون سكز سنه دیمك اولان شو مدت ظرفنده اوفق بر شفاعتی سمع همایونه ایصال ایده‌میان سفیر ارفع الدوله حضرتلرینك درسعادتدن یازدیغی جوابلر «بنی بو قدر تضییق ایتمیكز چالیشییورم» مآلندن عبارت ایدی . سفیر مشار الیهك شو بطیآنه معامله‌سندن پك جانم یاندیغی جهتله «بخت استر ایسه صبح قیامتده كوز آچسون ٭ بز قطع نظر ایلمشز مطلبمزدن» ترانه‌سیله طهراندن پارسه كیتمكی قرارلشدیردم . استحصال رخصت و عرض وداع ایچون خارجیه ناظری مشیر الدوله حضرتلرینك یاننه كیدرك — ذات دولتلریدن كوردیكم التفات و مرحمتك الی الابد ممنتداری‌یم . بو قدر چالیشیلدیغی حالده عفو و عاطفت سنیه‌یه مظهریتله مسرور الفؤاد اولمه‌میشم مجرد طالعمك یاورسزلكندندر . سلطنت اسلامیه‌نك ایران تخت عالی بختی وجود نادر الموجودیله شرف مباهی شهامتلو مظفر الدین شاه حضرتلرینی جناب حق اورنك سطوتلرنده پایدار بیورسون . حدمك فوقنده مظهر اولدیغم التفات و نوازشدن طولایی قلبم آثار شكران ایله مشحوندر . مساعدۀ جلیله‌لریله یارین پارسه كیدییورم . «الله غالب علی امره» — افاده‌سنی یاپوب اتكیه‌رك آیریله‌جغم صره‌ده غایت متأثر اولان مشار الیه «بو قدر صبر ایتدك براز دها دیشیكی صیق . شو كونلرده بر جواب صواب كله‌جكنه امینم» بیوردیلر .

مجلسده حاضر بولنان محتشم السلطنة حضرتلری دخی «پرنس ارفع الدوله‌دن

بو هفته گلان جوابده چالیشیورم عجله ایتمیگز دیو یازلمشدر . براز دها صبر ایتسه‌گز فنا اولماز» دیدی . مروتسز ارفع الدوله‌نڭ باشدن صاومه «چالیشیورم» سوزینی سکز آیدر ایشیده، ایشیده اوصاندیغم جهتله ینه تکرر ایدینجه بشریتدن چیقدم .

شاه حضرتلرینڭ حقمده‌که اراده‌لریله مرجعنڭ اوامرینی مهمسه‌میان پرنس ارفع الدوله حضرتلری عجبا قنال‌می آچیور، ریختیم‌می طولدیور، بو قدر چالیشمقلغی ندر بر دراو عقل ایردیره‌مدم . مدت مدیده‌دنبرو چکدیگم گوگل عذابنه وزیر حضرتلرینه ایکیده بر تعجیز ایتمك محجوبیتی دخی منضم اولمغله بسبتون ازلمکده‌یم . عفومه توسط بیورلمسنه دائر یاپدیغم استرحامدن بالکلیه واز گچوب آگا بدل صوڭ رجا و تضرعم توجهات آصفانه‌لرینڭ کما کان بقا ودوامیدر . مظلومیت سائقه‌سیله وقوعه گلان تصدیعاتدن متحصل تقصیراتمڭ عفوی تمنیسنده‌یم . افکار سابقه‌دن تمامیله صرف نظر ایتدم . دنیا باشمه ییقیلمادی یا، سایهٔ رسول اللهده نره‌ده اولسه یشارم مرحمة مساعده بیوریگز «خدا حافظ شما» دیو قطعیاً عرض وداعده بولندیغمده غایت متأثرانه تفکره طالوب بعده «خدا معین شما» فقط شاه حضرتلرینڭ سزه بر مقدار احسانلری واردر بو بابده‌که اراده‌یی دون آلدق . یارین خارجیه دائره‌سنه گلیگز تسلیم ایده‌لم بیورملریله متشکراً حضورندن آیریلوب اقامتگاهمه دوندم .

بر وقتلر درسعادتده نشر ایدیلان فرانسزجه معلومات غزته‌سی محررلرندن اولوب اخیراً طهرانه گله‌رك فارسیجه «خلاصة الحوادث» ژورنالنی چیقارمغه باشلایان فضلی پاشالی هاجی‌یان ایله احبادن دها بر قاچ ذات بعد الغروب چیقه گلملریله مأیوسانه وحدت نشینلکدن قورتلدم . نصف اللیله دگین دیره‌دن تپه‌دن قونوشملریله براز انشراح قلب حاصل ایتدیگم ذوات مومی الیهڭ عودتلرندن صکره صویونوب یاتمق استدم . فقط اویقوم کلمدی .

سعادت حیاتی تلخ ایدن غموم و آلام اولانجه شآمتیله تکرار هجومه باشلادی . آرامسزلغه انیس اولمق بدبختلگندن بو چکلمز چله‌دن عجبا نه وقت قورتیله‌جغم دیو حزینانه تفکره طالدیغمده موصلده ایکن دیون عمومیه سابق باشکاتبی ابراهیم افندینڭ تعریف ایتدیگی طریق استخاره خاطرمه گلدی .

همان ابدست آلوب بر موجب تعریف نافله نیتنه ایکی رکعت نماز قیلدم . رکعت اولده بعد الفاتحه ومع بسمله «قل اعوذ برب الفلق» رکعت ثانیده کذا بعد

الفاتحه و مع بسمله «قل اعوذ برب الناس» اوقویوب نمازی اتمام و سلامدن صکره قبله‌یه قارشو اوطوردیغم حالده یوز دفعه سورهٔ اخلاصی و بشیوز اللی دفعه «صلی الله علیك یا محمد» قرائتی‌ده ختام بولنجه صلواة ابراهیمیه‌یی بلا تعداد ورده باشلادم. بو صلواة شریفه‌یی دوامم یاریم ساعت گچمه‌دن بین النوم و الیقظه بر ذات ظهور ایتدی.

«سن چوق یرلر طولاشه‌جقسڭ، باشیگه چوق شیئلر گله‌جك، و چوق زحمتلر چکه‌جکسڭ، فقط صوکڭ چوق، چوق، چوق ایی اوله‌جق» دیوب صاوشدیغنده بن اویقویه طالمشم. صباحلین قالقینجه خاطرلادیغم شو غرائب وقعه‌یی دفترمه یازوب «المقدر لایغیر»ی ملاحظه ایله فتوری ترك ایتدم. بنی حیرتده براغان بو ظهورات معنویه‌یی بشقه‌لرینه ایناندیرمق مشکل ایدوگنی بیلدیگم حالده مشهوداتمڭ مهملرندن بولندیغی ایچون یازمغه مجبور اولدم.

بو مسئله‌یی خیاله حمل ایده‌جك اولنلر، مسرودات واقعه‌نڭ شمدیلك قسماً باشمه گلمسنی نه دیه‌جکلر. تصادفمی؟ لا والله، اونلرڭ سوزینه‌مو یوقسه کندی گوزمه‌می اینانه‌جغم.

بناء علیه معروضات مسروده، هر شیئی احتماله حمل ایدرك نتیجه‌لندیرمگه عازم ارباب اختصاص ایچون اولوب جهلای عنوده شمولی یوقدر.

آیلرجه تحت قهرنده ازلدیگم آلام و اکداری اللهه توکل سایه‌سنده یوره‌گمدن سیلوب چیقاردیغم بو موفقیت آور گیجه‌نڭ صباح خیرنده فریح فخور بر چای ایچه‌رك ساعت افرنجی اون بره گلنجه مشیر الدوله حضرتلرینڭ اراده‌لرینه امتثالاً نظارت خارجیه دائره‌سنه گیتدم.

آلت قانده‌کـه صالونڭ قپوسی اوکنده طوپلانان خدمه‌لرڭ اوته‌یه برویه قوشوشملری مشار الیهڭ معیتیله برابر طعامده بولندقلرینی افهام ایتمکله یوقارویه چیقوب مستشار دائره‌سنده اوطوردم. طهرانده بولنان اماکن امیریه‌نڭ اکبر و اجملی خارجیه دائره‌سیدر.

دائرهٔ صدارت اولمق اوزره انشا قلنديغی حالده اتابك اعظم علی اصغر خان حضرتلری دیوان شاهی‌یه کیملر گلوب گیتدکلرینی بالذات تفحصده بولنه بیلمك فکریله بر بوی بودورم اوزرینه مبنی دائرهٔ قدیمه‌یی ترك ایتمیه‌رك بو عالی و لطیف بنانڭ خارجیه نظارتی اتخاذ قلنمسی امرینی ویردیگنی موثوقاً خبر آلدم.

خارجیه اداره‌سی رؤسای مأمورین و کتبه‌سنه، ایام تعطیلیه مستثنا اولمق اوزره

هر گون ساعت افرنجی اون ایکیده میریدن بر دفعه طعام ویریلییور. صالونه بویدن بویه بیاض بز گریلەرك اوزرینه چیلاو کباب طباقلری دیزیلان بو سفرەدن هر کیم ایرکن قالقار ایسه تربیه و ناظره احترامده بولنمش عد ایدلدیکندن بعض ریاکاران ایلك آلدیغی لقمەیی هنوز یوتمقسزین یرندن فرلایەرق النی ییقایوب یوقارویه چیقیور. بونلر تماماً چکلمدکجه ناظر و لوکه قارنی طویمش اولسون سفرەدن قالقەمیور. زیرا قالقەجق اولسه دیکرلرینك اصلا اوطورەمیەجقلری و طویمقسزین چکلمکه مجبور قالەجقلری طبیعی و توقفی گوزل بر حسابدر . فقیر محتشم السلطنەنك اوطەسنده و رودلرینی انتظارده ایکن هر کسدن اول طعامدن چکیلوب یوقارویه گلان مستشار قلمی کتبەسندن مشیر دیوان ایدی.

بونك و رودندن اون دقیقه صکره طعام صالوندن دائرەسنه عودت ایدن مشیرالدوله حضرتلری مستشار اوطەسنه مفتوح قپودن کچدیگی جهتله فقیری گوروب سلاملریله التفات و گل دیو اشارت بیوردیلر.

آرقەلری صره ایچرویه گیردم . مشار الیه حاضرلامش اولدیغی مکتوبی مز اوزرندن قالدیروب کرفت یازی ایله «صح» اشارتی محرر خط شاهی‌یی لف ایدرك بونی امین الدولەیه تسلیم ایت بولندیغی محله امیر تومان دائرەسی دیرلر. «در اونجا» دیو مالیه دائرەسنی پنجرەدن گوستردی . امیر تومان دائرەسی دائرهٔ صدارتك دیگر کوشەسنده واقع و طوپراق قلعەنك دیوارینه متصلدر.

مشکل پسندلگی قیافتندن آکلاشیلان امین الدوله اللی یاشلرنده قصیر القامه بر آدمدر . میشر الدوله حضرتلرینك مکتوبلرینی ویردیگمده آزربایجان ترکجەسی و اینجه بر صدا ایله «پك اعلا وزیر حضرتلرینه سلام سویلیکز شمدی پارەمز یوقدر ایلروده ایجابنه باقارز» دیمسیله متعجبانه عودت ایتدم . امیر تومان دائرەسندن چیقارق سبزه میداننه ناظر نقاره خانه اوگندەکه بیوك حوضك اولدیغی محله یتشدیکده اوچیوز بشده اطنه و طرسوس شهبندری بولنان عیسی بگك مخدومی مهدی خان قارشومه گلوب نه یاپدیگز دیو سؤال ایتدی . مسئلەیی اکلاتدم . شمدی نرەیه گیدییورسکز دیدی . منزلمه و یارین دخی یوله چیقاچغم دیو وداعلاشمق استدم . مومی الیه کولەرك امین الدولەنك اخلاقنی بیلان محتشم السلطنه عکسیلك ایتمامسی لزومنی تفهیم ایچون بنی گوندرمشدر . شمدی اورایه گیدییورم سز پك چابوق چیقدیگز یتشەمدم . هیچ اولماز ایسه محتشم السلطنەیی گورملیسك اصرارنده بولندی . برلکده کیتدك . کمال بشاشتله قبول ایدن مستشار

محتشم السلطنة امین الدوله ایله نه یاپدڭ دیدی . تقدیم ایتدیکم خط شاهی‌یی اوقودقدن صڭره شمدی پاره‌مز یوقدر بعده ایجابنه باقارز جوابنی ویردیلر دیدیکم زمان یرندن فرلایوب ناظرڭ یاننه کیتدی .

ایکی دقیقه سورمکسزین مشیر الدوله فقیری استدی . حضورلرینه کیردم سلامی باشی ایله الدقدن صڭره امین الدوله نه جواب ویردی ایسه صیقیلمه سویله بیورمسیله «وزیر حضرتلرینه سلام سویلیکز شمدی پاره‌مز یوقدر بعده ایجابنه باقارز» امرنده بولندیلر جوابنی ویردیکم زمان حدتندن قیب قیرمزی کسیلان مشار الیه طرف شاهیدن اراده بیوریلان مبلغی همان جیبندن چیقاروب تسلیم ایتدی . ویردیکی پانقنوطلری آلوب تعظیم ایله چکلدم . جهت وحدت اسلامیه‌نڭ رابطهٔ قدسیتی نظردن دور طوتمیان شاه حضرتلرینڭ شو احسانلری نقد موجودمه منضم اولنجه وسعت حال ایله پارس یولنی طوتدم . فرداسی کونی کیده‌جکمی خبر آلان سالف البیان حرم آغالری سرای همایون حضرت خلافتپناهیده تربیه کورمش انسان چوجقلر اولمغله معتمد الحرمڭ قالیسقه‌جیسی اسماعیل آغانی عربه ایله منزلمه کوندروب آیریلق طعامی ییه‌لم تعبیریله دائره‌لرینه دعوت ایتدیلر . حرم خانهٔ شاهیده نوبتلرینی بعد الایفا عودت ایدن مومی الیهمڭ اقامتکاهلری اندرون قپوسی خارجنده‌در . ایرانیلرڭ عادتی آوروپالیلر کبی کوندوزلین آلافرانغه ساعت اون ایکیده کیجه‌لین سکزده طعام ایتدکلرینی بیلدیکمدن تعجیز اولمامالری ایچون دائره‌لرینه بعد الغروب کیتدم .

ترکجه قونوشمغه پك مراقلی اولان یاقوت خان ایله الماس خان بنی دیکر آغالره تقدیم ایتدیلر . ایچلرنده یالکز محمود خان بیاض دیکرلری حبشیدر .

لا ینقطع دوام ایدن مکالمه و محبت سطوت عثمانیه بحثنه کلدی .

اویله بر مقامده کندی کندمزی مدح ایتمك قبالق و حسابسز اولدیغندن عثمانلی نام جلیلنی وصفه باشلیان ذواتڭ کلاملرینی دیکلیور و جواب ایجاب ایتدکجه «جناب حق حکومات اسلامیه‌نڭ جمله‌سنی شوکتلرنده پایدار بیورسون» دعاسنی عن صمیم القلب ایفا ایله زائد کلامه لزوم کورمیور ایدم . سطوت قاهرهٔ عثمانیه تبجیلاً یاد اولنور ایکن قوناقدن بریسی — عثمانلی دولتنڭ قباغنده شمدی هیچ بر کوپك اوغلی طوران کشی دکلدر — تصدیقیله محاوره و مباحثه‌یی نهایت ویرمش ایدی .

عراقدن طهرانه قدر شد رحل ایدرك آیلرجه بکلدیکم حالده مأیوساً عودتمه

اسفلنان بو تربیه‌لی اغالو ایله وداعلاشه‌رق اقامتگاهمه دوندم . یدمده تذکره‌م اولمدیغی جهتله روسیه اوزری آوروپایه کچمك امکانسز ، کاربان ایله بندر عباسه اینمکده قرق بشگونه متوقف اولمغله مازندرانده ایران تذکره‌سی یقالایه‌رق خراسانه کیدوب امام رضا رضی الله عنه افندمزی بعده بخارایه آتلایه‌رق شاه نقشبندی قدس الله سره العزیز حضرتلرینی زیارت ایتمکی و اورالری دخی گورمکی قوردم .

قوم قپو کنیساسنده نطق اوقویه‌جغم لغت پارچه‌لایه‌جغم دیرکن غافلانه مضر مضمونه صاپمغله درسعادتده دیگیش طوتدیره‌میه‌رق طهرانه جان آتان طبیب شهیر تریاقیان افندی خوش مشرب بر ذات اولمغله اره صره گوریشور راحتسزلگمده دخی دوا آلور ایدم .

حذاقت مسلمه‌سنه مبنی شاه حضرتلرینك طبیب خصوصیلری عدادینه داخل اولان بو ذات مازندران والیسی وزیر تشریفات ظهیر الدوله ایله پك گوزل گورشدکلرندن پساپورت مسئله‌سنه بر تدبیر یاپیلمسی خصوصنی مشعر بر سپارشنامه آلدقدن صگره بیك اوچیوز اون سکز سنهٔ مالیه‌سی شباطنك اون دردینه مصادف پازار گونی صباحلین طهراندن حرکت و دماوند طریقنك اوه جهتنه دوشان آب اینجیلك ، سربندان ، فیروزکوه ، سورخول آباد ، زیرآب ، علی آباد ، اوزری مازندران ولایتنك مرکزی اولان ساری‌یه یدی گونده یتشدم .

طهراندن براکده چیقدیغمز دیگر کاربان کسدیرمه دیو طاغ یولنی طوتمش ایدی . سکسان استر ایله اون درت نفر انساندن مرکب بو قافله جبلك شاهقه‌سنه یتشدکلرنده بردنبره چیغ اوچمغله جمله‌سی قار آلتنده قالوب هلاك اولدقلرینی اخیراً خبر آلدق .

کوه دماوندك صولنه دوشان آب اینجیلك طهرانك سکز ساعت بعدنده و استر آباد سلسله‌سی اوزرنده جسیم بر قریه‌در . ایکنجی قوناق کذا سکز ساعت ایسه‌ده سربندان ایله فیروز کوه اره‌سی غایت گیرگین و اون ایکی ساعتدر .

(کوه دماوند)

طهرانك شمالاً قرق میل بعدنده و استر آباد سلسله‌سی اوزرنده واقع و از قدیم آتش فشانلغی ایله مشهور دماوند طاغنك ارتفاعی ایرانیلر اون بشبیك فوت اعتبار ایتمکده‌درلر . مبدائنك محیطی طولینك یگرمی مثلی اولان کوه دماوند شکر کله‌سی کبی تدریجی اینجه‌لشه‌رك بلوطلره یتیشیرجه‌سنه سر چکدیگی ایچون سلسلهٔ مذکوره

اوزرنده غایت عظمتلی و منفرد کورونمسندن کنایه — بورادهٔ بشقه طاغڭ وجودینه محتاج دگلدر — ادعاسنی پروردگاره قارشو متکبرانه صرف ایدرمش افسانه‌سی بین الاعجام سویلنمکده‌در . حالت بر کانیسی ترك ایده‌لی اعصار وفیره مرور ایتدیکی حالده مزاب ارضڭ هجوم وتضییقیله هیئت مجموعه‌سی گونده بر قاچ دفعه صاللانمقده و تپه‌سندن اره صره دومان چیقمقده‌در .

امیر المؤمنین عثمان بن عفان رضی الله تعالی عنه حضرتلرینڭ امریله سعید بن عاص قوماندا‌سنده سوق ایدیلان غزاة مسلمین طرفندن استیلا قلنان طبرستان ایالتنڭ مقر اداره‌سی دماوند شهری نامی ایله بنام کوه مذکور قربنده‌در .

(فیروز کوه)

فیروز کوهڭ جنوب شرقیسی واسع چمنستان ، غربی طاغدر .

وقایع تاریخیه‌سیله مشهور فیروز کوه حصن حصینی بو جبلڭ تپه‌سنده قصبه دخی شماله ناظر اتکنده‌در . موقعی طهراندن آلتی یوز اللی ذراع مرتفع اولدیغی جهتله میزان الحرارة ، صیفڭ اڭ صیجاق زمانلرنده صباحلین طقوز ، وقت ظهرده نهایت یگرمی بش درجه‌یی گوچ یتشدیگنی سویلدیلر . طاغ و اووه‌لری اورماندن خالی ایسه‌لرده نیگده صحراسی گبی سراپا چم ایله مستور بولنان دشتی نزهت القلوب ، و شکارگاه مرغوبدر . بو لطیف مرعانڭ وسطندن جنوبه طوغرو آقان دلی چای نهری قصبه‌نڭ اورته‌سندن کچییور .

نهر مذکور برکاتیله زحمتسزجه پك چوق ذخائر یتشدیران غیور اهالی خاك ایرانڭ اقسام سائره‌سی گبی کرهیز اعمالی کلفتندن وارسته‌درلر . خراب تواب بر حالده کلان بو قصبه‌ده اوچ حمام ، طقوز باب مسجد ، بر تکیه ، اللی دکان واردر . سربتداندن گلور ایکن قصبه‌یه کیریله‌جك برده یعنی تپه‌سنده فیرز کوه قلعه‌سی مبنی اوچوروم جبلك دیبنده و دلی چای نهری ساحلندن کچن یول اوزرنده امام زاده اسماعیل و ابراهیم ، پازار موقعنه یاقین محلده امام زاده برهان — عمران و کنعان شمالنه شرقی‌یه دوشان محله‌ده دخی امام زاده شبیر و شبر — عیسی — صالح — اشرف — زید — عبد الله — رضی الله عنهم حضراتی مدفون خاك غفراندرلر . شهرڭ شماله دوشان تپه اوزرنده دخی حضرت امام رضانڭ حرملری مدفوندر .

بو ولیهٔ صالحه‌یه — خاتون قیامت — یاد ایدییورلر . لسان فارسی اوزره محرر حبیب السیر نام تاریخڭ نقلنه باقیلور ایسه سلطان رکن الدین بن سلطان محمد

خوارزمشاه پدری طرفندن عراق عجم و الیسی تعیین قلندیغی صرهده جنگیز خانڭ خبر ورودینی ایشیدینجه متانتنه مبنی بو قلعه‌یه تحصن ایدوب مغول عساکرینڭ آلتی آی سوران محاصرۂ شدیده‌سنه شیرانه مدافعه‌لرده بولنه‌رق نهایت تعلقاتیله برابر شهید دوشمشدر.

غزنه ایله هرات ارەسنه دوشان فیروز کوه افغانستانده بو ایسه دیار طبرستانده اولمغله وقایع تاریخیه‌یی مراق و تطبیق ایتمك استیان ذواتڭ دقت بیورملری لازمدر.

طهرانده آغاجلر یاپراقلرینی آچمش فیض نامیهٔ بهار دشت و صحرایی چمله چیچکلره غرق ایتمش ایدی. ری ایالتنه تشریف بیوران سلطان بهار، طبرستانه هنوز اوغرامدیغی مجهولم اولمغله طهرانده‌که ربیعڭ بخش ایتدیکی انشراح سائقه‌سیله «تام زمانیدر» دیو یوله چیقمغه جسارتلنه‌رك بیڭ محنتله یتشدیکم فیروز کوه بر مترو قار آلتنده اهالی زملکلرده شمال روزکاری اورته‌لغی یاقوب قاورمقده ایدی.

شتانڭ شمشیر ظلمی پویرازدن دها ظالم قاطرجیلر نصف اللیلده یوله چیقمغله فیروز کوه صحراسنڭ شمالنی تحدید ایدن تپه‌یه طلوع شمسدن بر ساعت صڭره دوشه قالقه یتیشوب شاه عباسڭ یاپدیردیغی وقف خانه ایندك.

دربند محافظلغی ایله بوراده بولندیریلان سربازان، کثره تیکنلرینی یازدن طوپلابوب شو ویران خانی نصفنه قدر طولدیردقلرینی گورنجه دفینه بولمش مغربی گبی سوینمکه باشلادم. صغوقدن رنگم اوچمش اولدیغنی گوران سربازلر نار نمرودی نمونه بپارچه‌سنه یاقدقلری آتشی قارشوسنده براز گندمه کلمش ایسه‌مده طرناقلرم سوکیلورجه‌سنه سیزلایور ایدی.

ویردیکم بر تومان (۱) بخششدن ممنون قلان بو انسان چوجقلرڭ گتوردکلری چایی ایچر ایچمز ترله‌مکه باشلادم. فیروز کوهده بر مترو تراکم ایدن قار بو بلده انسان بوینجه ایدی.

بر قاچ ساعت استراحتدن صڭره وقت ظهرده تکرار یوله چیقوب غروب شمس ایله برابر سورخول آباده یتشدك. ارض زمهریرڭ منتهاسی صایلان بو بلالی بلدن ایلروسی بار فروش اووه‌سنه دگین انیش اولدیغندن آدیم آندقجه صغوقدن اوزاقلاشیور و چوق سوینیور ایدم. آلتی ساعتده یتیشه بیلدیکمز سورخول آباد طهران گبی بهار حالنده ایدی.

اوکچیلمز قار، چکلمز صغوقدن هر نه قدر قورتلدق ایسه‌ده یولجیلر ایچون

---

(۱) ۱۸ غروش.

دها مشكل اولان چامورە تصادف ایتدیكمز جهتله ساری‌یه دگین راحت یوزی كورەمدك .
جنوبدن شماله طوغرو دیكه‌سنه انیش اولەرق ایكی گون طول چكن بو دهشتلی بوغازك وسطنده و شرقه ناظر بایر اوزرنده واقع سورخول آباد مكمل و معمور بر قریه‌در .
عید اضحاده طهرانده بولنەرق وظیفهٔ اصلیه‌لرینی ایفا ییورمق ایچون ساریدن حركت ایدن مازندران والیسی وزیر تشریفات ظهیر الدوله حضرتلرینی بو قریه‌ده تصادف ایتدم . مشار الیه ساه شهیدك دامادی یعنی مظفر الدین شاهك همشیرهٔ محترمه‌لری ملكهٔ ایران حضرتلرینك زوجیدر . فقیر كاربان ایله یول اوزرنده‌كه خانه اینمش ایدم . مشار الیه قریه‌نك اوست طرفنده واطیف بر بایرده بولنان پوسته منزلنده بیتوتت بیوریورلر ایدی . تشریفلرینی آلافرانغه ساعت سكزده خبر آلدیغم جهتله ملاقات طبیعی ممكن اوله‌میوب یدمده‌كه توصیه‌یی آدملری معرفتیله تقدیم ایتدم . هنوز اویقویه وارمامش اولان مشار الیه كاربان نصف اللیلده حركت ایده‌جكنی بیلدیگی ایچون صورتی آتیده محرر سپارشنامه‌یی درحال تحریر و ارسال مروتنده بولنمشلردر .

صورت توصیه

« حكام وحفاظ بین راه مملكت ایران‌را زحمت میدهد چون سركار معز همایون سلیمان افندی مدیر تلغرافخانه‌ها و پستخانه‌های دولت علیه عثمانیه زید مجده مسافر بسمت خارجه است محض ترضیهٔ احوال مشار الیه می‌نویسم كه در هر نقطه وارد می‌شود هر شرایط توقیر و احتراماتش‌را بطوریكه راحت باشد منظور و مرعی دارند .
وكسی مزاحم خاطر مشار الیه نشود در راه این بطور خوش از خاك ایران تا خارج نمودن هر كسی بمقتضای تكلیف خود رفتار خواهد نمود زیاده‌چه می‌نویسم (وزیر تشریفات ظهیرالدوله) »

یدمده پساپورط بولنمدیغی جهتله مشار الیهك احسان بیوردقلری شو توصیه چوق ایشه‌مه یرادی . فیروزكوه صحراسنده قانلری طوگمش اولان قاطرجیلر سورخول آباده‌ده ملایم هوایی بولنجه بایغینلقلری تابصباح دوام ایتمكله طلوع شمسدن اقدم یوله چیقه‌مدیلر . شمس شعله بار كائناته نشر انوار ایلدیگی صره‌ده حركت ایدن كاربان ایله اون دقیقه قدر یول آلدیغمزده ظهیرالدوله حضرتلری دخی اطرافنده بر چوق ایران سواریلری بولندیغی حالده كمال دبدبه ایله

قارشودن کلیور ایدیلر . مشار الیه قافلهیه یاقلاشدقلرنده فقیری کورنجه آتنك دیزکننی چکوب بش دقیقه قدر استفسار خاطر و التفاتده بولندی . کیجهلین کوریشهمدیکندن طولاییی معذرتلر سردیله نزاکت دولتلرینی ابراز و نجبایه مفتون کوکلمی لبریز شوق و سرور بیوردیلر . کلدیکم یولك احوالنی سؤال بیورملریله برفك کثرتنی عرض ایتدم . کندیلریده آشاغیلرده چامور چوقدر بطاق یرلره زنهار اوغرامیکز ان شا الله مخاطرهسز کچرسکز جواب دلنوازی ایله دخی التفاتلرینی ایثار بیوردقدن صکره یوللرینه دوام ایتدیلر .

وقت عصرده یتشدیکمز زیرآب ، بار فروشده بحر خزرده دوکولان علی آباد نهر عظیمی اوزرنده لطیف بر کویدر . بو دفعه چاموردن قورتلدق ایسهده بو قورقنچ نهرك کچیدلرندن ایکیده بر قارشویه آتلامق کبی شدتلی آقینتیلره اوغرادق . شوسه انشاسنه حالا هوسلنمیان ایرانیلر ، مملکترنده تك توك تصادف ایدیلان انهار اوزرینه کوپری یاپمغی دخی عادت ایدینمامشلردر ،

علی آباده یتیشنجهیه دکین مجراسنك صاغنه صولنه یدی دفعه کچدیکمز بو شدید الجریان نهرده یوك حیوانلرینك ایکیسی بوغولدی .

و الحاصل مازندران یولنده تصادف ایتدیکم شدت برودت ، قار و چامور ایله اوزرلری کوپریسز انهاری آتلامق مشکلاتی آنامدن امدیکم سودی برونمدن کتورمشدر . شمندوفری شوسهسی اولمیان مملکه آیاق باصماملی و السلام .

(ساری)

شباطك یکرمی سکزنجی کونی بعد الغروب یتشدیکم ساری مازندران ولایتنك مرکزیدر .

یورومك ایله توکنمك بیلمز یولدن لله الحمد قورتیلوب لاغیر حیوان صیرتندن اینجه خانجینك کوستردیکی اوطهیه اشیالری یرلشدیردکدنصکره درحال تلغرافخانهیه کیدرك سالماً و رودمی طهرانده‌که احبایه عرض ایتدم . ساری تلغراف مدیری ناصر الدین شاه مرحومك همشیره زادهسیدر . قوپیهده‌که امضامی کورنجه هم مسلکلری بولندیغمی آکلایان بو ذات بشوشانه یانمه کلوب المدن یاپیشهرق اوطهسنه کوتوردی . استفسار خاطری ایفادن صکره ظهیر الدوله حضرتلرینی نرهده تصادف ایتدیکمز راحت کیدییورلرمی سوألنده بولندی .

سورخول آبادده مشرف اولدم لله الحمد عافیتدهدرلر ، احوالنی بیلدیککز

مازندران بولندن بلا مزاحم کچمك ممکنمیدر . صولردن چامورلردن قورتلمشلر فیروزکوه
جهتنده‌که برفی‌ده کچوب طهران اووه‌سنه دوشرلر ایسه راحت اولورلر جوابنی ویردم .

فیروز آباده ایکی کون اقدم اولاشملری لازم کلور ایکن هنوز یتیشه‌مامللرندن طولایی
چوق مراقده ایدك شوتبشیراتکی والی وکیلنه عرض ایده‌یم مستریح اولسونلر دیو بر
پوصله کوندردی .

اکرام بیوردقلری چایی ایچدکدن صکره خانه عودت ایتدم . اره‌دن یاریم
ساعت کچمکسزین مجلس ادارهٔ ولایت کاتبلرندن بریسی یانمه کلوب مشار الیهڭ
احوالنی بشقه‌جه سؤال ایتدی . تلغراف مدیرینه ویردیکم معلوماتی تکرار ایتدم .
کوردیکمی کورشدیکمی تأمین ایچون، مشار الیهدن آلدیغم توصیه‌یی دخی کوستردم ،
تماميله اطمئنان حاصل ایدن بو ذاتڭ عودتندن اون دقیقه صکره مجلس باشکاتبی
میرزا مهدی خان اسمنده کنج برافندی ایله بر قاچ خدمه کلوب والی وکیلنڭ
بالخاصه سلاملری واردر . ظهر الدوله حضرتلرینڭ توصیه‌لریله تشریف بیوردقلری
حالده معلومات ویرمیه‌رك نه ایچون خانه اینمشلر دیو اسفلنیور اشیالری اوشاقلر
قالدیرسونلر بزده مهمانسکز خطابیله دائرهٔ حکومته کوتوردی .

خانه ایندیکمدن طولایی اسفلر اظهار ایدن والی وکیلی حقمده پك زیاده
احترام و التفاتلرده بولندی .

سلطان سلیم قدیم حضرتلرینڭ چالدیرانده صیقیسنی یدکدنصکره قزوینده
دیکیش طوتدیره‌میه‌رق مرکز حکومتلرینی خاك ایرانڭ اڭ هجری کوشه‌سنده واقع
ساری‌یه نقل ایدن صفویلرڭ آثار متروکه‌لرندن معمور ومکمل متعدد سرایلر موجود
اولمغله بونلرڭ بریسی دائرهٔ حکومت اتخاذ قلنمش دیکرلری بوش قالدقلری
ایچون رؤسای مأمورین و کتبه‌نڭ بیتوتتلرینه مساعده کوسترلمشدر .

وسعتی تربیعاً ایکی میل سوران معمور بر باغچه‌نڭ وسطنه یکدیکرلرندن ایکی
یوز اللیشر متره اره‌لی اوله‌رق بر بیچیم و استقامتده بنا قلنان بو عالی قصرلر سکز
عدددر . باغچه‌نڭ کنارندن ایلك بنانڭ اورته قپوسنه، و عینی استقامتده اوبر
جهته مفتوح بابدن دیکر بنایه و الحاصل بو صورتله سرایلری یکدیکرینه ربط ایدن
طریق، حدیقه‌نڭ منتهاسنه دکین بر استقامتده کیدیور . هر ایکی یوز اللیشر
متره‌لك فاصلهٔ متساویه‌ده، اوزرینه برر قصر عالی انشا قلنان طریق مذکورڭ طرفینی
کول فدانلری، لیمون، پورتقال، طورنج، آغاجلری دیوار کبی تحدید و داللری
ایله‌ده فوقنی ستر ایتمشدر .

واسع، مستقیم و منتظم اولان بو طریق دلفریبدن گچیلور ایکن اشجار مذکوره‌نڭ قویی یشیل یاپراقلری اره‌لرنده آتش گبی یانان لطیف میوه‌لری نظره چارپنجه قمرڭ گورونیشی جسامتنده بیکلرجه ییلدیزی حاوی بشقه‌جه بر سما خلق بیورلدی ظن اولنیور .

شرقاً خراسان و استرآباد، جنوباً طبرستان، غرباً رشت طاغلری و بحر خزر ایله محاط مازندران اووه‌سنڭ وسعتی، وضعیتی، آب و هواسی، قوهٔ انباتیه‌سی، اطنه ولایتنڭ قسم مهمنی تشکیل ایدن چقور اووه‌نڭ عینیدر . حتی دکز کنارینه دوشان محللری اطنه‌نڭ آغبا تعبیر ایدیلان محلی گبی بطاقلقدر .

مازندران سکنه‌سی فارسی الاصل دگلدرلر .

بونلرڭ سیمالری، معیشتلری، طرز تلبسلری، ایرانیلره اصلا بگزه‌میور . حتی لسانلریده بشقه‌در . سورخول آبادڭ فوقندن ساری‌یه دگین طولی بش منزل سوران وآدینڭ علی آباد نام موقعنه یتشدیگمده طریقڭ طرفینی محیط اوچوروم قیالرده بر چوق مغاره‌لر گورنجه گندمی دجله وادیسنده واقع حسن کیف قصبه‌سنده ظن ایتدم . رستم نامه‌ده محرر مشهور دیو سفیدڭ اقامتگاه اتخاذ ایدیندیگی جسیم مغاره دخی بو موقعده‌در . مازندران خلقنڭ تکلم ایتدکلری مهیب لسانی ایرانیلر «زبان دیو سفید» دیورلر . قوم مرقوم جنوباً اعجام شرقاً افغان غرباً و شمالاً دخی جنس اتراك ایله محصوردرلر . قامتلری عادتا، وجودلری زنده و قویدر .

ارککلری استرآباد جهتلریده متمکن ترکمنلر قیافتنجه ملبس ایسه‌لرده قادینلری بللرینه فستان گبی قیرمه‌لی و دیز قپاقلرینه دگین یتیشه بیلور بر اتکلك طاقوب اوررینه یالکز نیمتن آیاقلرینه اوزون قونجلی چوراب گیورلر . بجاقلری طونسزدر بالدیرلرینی رنکارنك چورابڭ قونجلری، دیز قپاقدن یوقارو اعضالرینی ده قیصه فستانڭ اتکلری ستر ایدییور . شو قیافت عجیبه اقتضاسنجه زیبکلر گبی دیزلری آچیقده قالییور تناسب اندامه بحق مالکدرلر . قاشلری گوزلری صاچلری سیاه وجودلری بغدای رنکیدر . مازندرانه ورودم موسم بهاره تصادف ایتمکله ساری‌نڭ لطیف تفرجگاهلرینی، شاه باغچه‌لرینی تماماً گورمك ایچون ایکی گون اقامت ایتدم . مواصلتمده والی وکیلی مهمان آلمش ایسه‌ده صباحلین باشکاتب میرزا مهدی خان، اخشامه تلغراف مدیری، ایکنجی گونڭ صباحی سپهسالار اسبق موسی خان مرحومڭ مخدومی لشکر نویس میرزا مهدی خان و بو گونڭ اخشامنه موقع

قوماندانی دعوت ایتملریله مشار و مومی الیهمڭ ترتیب بیوردقلری بو ضیافتلر مناسبتیله بتون باغچەلری، مسیرەلری، متروك شاه سرایلرینی گورمش اولدم . سارینڭ وسعتی، وضعیتی، معموریتی، موقعجه لطافتی اشقودره ولایتی داخلندەکه سالف البیان یتران قصبه‌سـنی آگدیر‌یور . عید اضحی نڭ ایلك گونی قبل الظهر ساریدن حرکتله وقت عشاده اشرفه یتشدم .

هر طرفی اورمان و بطاقلق اولان بار فروش دشت عظیمنده واقع بو ایکی بلده رەسندەکه بعدیت سکز ساعتدر .

(اشـرف)

ساری مرکزندن حرکتمی خبر آلان اشرف تلغراف مدیری میرزا مهدیخان نازل اولدیغم کاروان سرایه نصف اللیلده تشریف ایدوب ایکی ساعت قدر مصاحبتده بولندی . مملکتلرینه وقتسز اولاشدیغمی ملاحظه ایدن مومی الیهڭ لطفاً حاضرلاتدیغی بر سفره طعام دخی ورودی عقبنجه کلمکله بو طاوق قزارتملرینی گوزلجه یدم . اخشامدن قرارلاشدیردیغمز وجهله صباحلین ایرکنجه تشریف ایدن افندیء مومی الیه ایله شاه باغنڭ بیوك قپوسی اوگندەکه حمامه گیدوب ییقاندق . شاهان صفویەنڭ خصوصی حماملرندن اولدیغی ایچون نظافتی ظرافتی یولندەدر .

بعد الغسل اقامتگاهمه عودته مساعده ایتمیان بو غریب دوست ذات مصرانه خانەسنه گوتوروب برده چای ضیافتی ویردی .

مازندران دریاسی ساحلنده واقع اشرف، ساریدن دها گوزل بر قصبەدر . صفویلر دوروندن قالمه شاه سرایلرینڭ، قصرلرڭ، کوشکلرڭ، باغچەلرڭ دها مکملی اشرفدەدر .

ساریده بولنان سرایلر شاه اسماعیل صفوینڭ اشرفده کیلر شاه عباسڭ آثار متروکەلرندن ایمش . بکـقوز سرای همایونی گبی یشیل بر دیرەنڭ آغزینه و اطرافی سور ایله محاط گنیش و باغچه ایچنه بنا قلنان « چهل ستون » نام قصر عالی ناصر الدین شاه مرحوم طرفندن بر دفعه تعمیر ایتدیرلمش ایسەده محافظەسنه دقت اولنمدیغندن تکرار خرابه یوز طوتمشدر .

ملیونلر ایله وجوده گلان بو نادیده سـرای، میرپنج عباس قلی خانڭ انها وتنسیبی اوزرینه حاجی نصر الله نام تجاره بیڭ تومانه صاتلمشدر . سرایڭ فروخت و فراغی ارادەسنی شاه حضرتلرندن استحصال ایدن عباس قلی خان حاجی نصراللهدن

ایکی بیڭ تومان رشوت آلدیغنی سویلدیلر . الآن دخی حاکم بلده بولنان میرپنج مرقوم کندی چفتلکی اولان ربوطه نام قریه‌یه کیتمکله کوردمدم .

شاهان کرامه مخصوص بر قصرڭ صاتلمسنی روا گوران مأمورده‌که حمیتسزلك ایله صاتون آلمغه جسارتلنان حدینی بیلمز بی منعزڭ قانسزلغی ، و اسلاف عظامڭ آثارینی محافظه بیورمقده لاقید حضرت شاهڭ سرای صاتمق نره‌لره و اره‌جغنی دوشونه‌مامس کبی من الباب الی المحراب ملاحظه‌سزلق احوال ایرانی آکلامق استیانلره اهدا قلنه‌جق نمونه‌لردندر .

شمدی حاجی نصر الله خانه‌سی اولان بو سابق شاه سراینك یان طرفنده «صاحب زمان» اسمنده دیگر بر سرای دها اولدیغی کبی صول جهتنده دخی — باغ خلوت — باغ شمال — چشمه عمارت — نامللرنده و یکدیگرلرندن یاریمشر ساعت اره‌لی بر چوق کوشکلر واردر . قصبه‌نڭ غربنده دوشان تپه‌ده «صفی آباد» و بونڭ شرقنده «اربعین ستون» نامللرنده جسیم ایکی قصر دها موجوددر . ساریده و حتی طهرانده امثالنی گوره‌مدیگم بو شاهانه سرایلری محیط واسع باغچه‌لر ، قدیم سروی آغاجلری ، پرتقال ، لیمون ، طورنج ، نار ، و دها نیچه درخت میوه‌دار ، ولا یعد گل فدانلری ایله مملوء نمونه نمای کلغزار جنتدر . وقت عصردن صکره قصبه‌نڭ غربنده‌که یشیل تپه‌یه چیقوب «صفی آباد» سراینی تماشا ایتدم . باشنده بکجیسی اولمیان بو متروك سرایڭ قسم خارجیسنی تزیین ایدن منقوش چینیلر تربیه‌سز چوجقلرڭ کسر ایچون آتدقلری طاشلر ایله پارچه‌لاندقجه سقوط ایدوب بنانڭ درت طرفنی طولدیرمشدر .

طوکلری ، یر ، یر دوکولمش دوه کبی چیرکین بر هیئته کیره‌رك ملولانه دیکیلان بو بدبخت سرایڭ اطرافنده تپه‌لر تشکیل ایدن چینی قرینتیلرنده‌که الوان و نقوشات گورنلری حیرتده براقییور . آبادلغی آرتق برباد ایدیلان صفی آبادڭ درسعادتده‌که سلیمانیه جامعشریفی صونده دوشان میدان کبی یوکسکدن دریایه ناظر حولیسنده وقتیله یتشدیرلمش سرویلردن بریسی آلتنه و قویی یشیل چمنلر اوزرینه اوطوروب بحر خزری تماشایه قویلدم . بوندن سکز عصر اقدم اجدادمزڭ اقامت بیوردقلری اراضی بو مملکتدن بدأ ایله استرآباد ، بسطام ، دامغان ، سبزه وار ، نیشاپور ، مشهد ، وماهان حوالیلری اولمغله شو وقعهٔ تاریخیه خاطرمه گلنجه افق مرئی‌یه طوغرو مشتاقانه امالهٔ نگاهه باشلادم . بو حس ایله بشقه‌لشان خواصم ، گوره بیلدیگی یردن آیریلمه‌میان گوزلرمدن دها زیاده اعتنا ایله اطرافی متهالکانه دیگله‌یه‌رك میدانده

اثری قالمیان مقابر قدیمه‌دن « خوش گلدڭ احفادمڭ حفیدی » آوازهٔ نوازشکارانه‌لرینی ایشیتمك استیور ایدی . ایران ایله روسیه اراضیسی اره‌سنده حد فاصل اولان مازندران دریاسنڭ بو مرقعده‌که ساحلندن بر قورشون منزلی اره‌لی و « قیون اطه‌سی » نامیله طولانی بر شبه جزیره واردر .

وضیعتی اتمکجی کوره‌گنه بگزه‌یان جزیرهٔ مذکوره‌نڭ بندرگز یولی اوزرنده قریه‌یه مربوط محلی یالگز آلتی متره گنیشلگنده وسطی اوچیوز متره عرضنده اولوب طولی بار فروش میناسی حزاسنه دگین امتداد ایدییور . او دریا ، ناصر الدین شاه مرحومڭ اوائل سلطنتده بر خدعهٔ سیاسیه ایله استرحامکارانه طلب ایدن روسلره « آب شوره مال پدرشی ! » حدتیله بخش و اهدا بیورلدیغی ایچون مذکور یاریم اطه دخی برابر کیتمکله درونده متعدد قشله‌لر و مقدار کافی مسقوف عسکری واردر .

خاندان آل عثمانڭ یعنی اوغوز خان نسلنڭ بورالردن چکلمسیله قالب بی روح کسیله‌رك گاه روسلره و گاه ایرانیلره اسیر اولان ترکمنلرڭ تکلم ، طرز تلبس و معیشتلری حتی سیمالری اناطولی سکنه‌سنڭ عینیدر . ساری ایله اشرف اره‌سنه دوشان دوز اراضینڭ بعض برلرنده‌که تپه‌لری بایرلری لطیف وادیلری قاپلایان اورمانلر اره‌سنده و هر طرفی زمرد کبی یشیل اووه‌ده لایعد معمور کویلر واردر . صفی آباد سراینڭ بو گوزل اووه ایله دریایی گوز آلا بیلدیگنه گوستران جنت آسا حوالیسنده‌که طویولماز منظره‌یی وداع ایدرك قصبه‌یه عودتله درحال کرالادیغم حیوانه راکباً بعد العصر یوله چیقوب قاطرجینڭ اوچ ساعت ایلروده واقع کوینده کیجه‌لدم . بو قریه‌نڭ سکنه‌سی عموماً ترکمندرلر . لسانمزڭ عربجه و فارسیجه‌دن تصفیه‌سیله ابنای ترکڭ تعاطیٔ افکارده صعوبت و تفرقه‌دن تخلیص و توحیدلرینه دائر عاجزانه قره‌لادیغم « ترکجه آرایانلره قلاغوز » (١) نام کتاب ایچون براز لغت طوپلایوب فرداسی گونی علی الصباح حرکت ایتدیگم جهتله ارض ایرانڭ شمالاً انتهاسی اولان بندرگزه قبل الظهر یتشدم . اشرف ایله بندرگز اره‌سی بویدن بویه بطاقلقدر .

(بندرگز)

روسلر خیوه حوالیسنی ضبط ایتدکدن صڭره بحر خزرده واپور ایشلتمکه باشلادقلری زمان تأسس ایدن بو مملکت قوم ایچنده و هر طرفی بطاقلق اسکله‌سی صیغ ،

[١] دیلیمزی یوغالدان عربجه وفارسیجه سوزلری آته‌رق اله گچوریلان دکرلی قارشولقلر ایله آچیق ترکجه یازیلان قلاغوز ایکی یوز یاپراقدن آرتق اولوب بو کونلرده باصیله‌جقدر .

صویی طوزلی، هواسی مهلك، تقریباً ایکی یوز خانه‌دن عبارت بر ویرانه اولوب خاك ایرانڭ صوڭ بلده‌سیدر.

روسلرڭ نقلیه واپورلری درونه یاپدقلری جسیم ساچ انبارلره بادکوبه‌دن طولدیردقلری پطرول غازی بوراده تنکه‌لره وضع ایدیلەرك بلاد ایرانڭ هر گوشه‌سنه سوق ایدلدیگندن «بندرغاز» و یاخود غاز اسکله‌سی معناسنه «بندرگز» عنوانني آلمشدر. توسیع رزق ایچون جهانی طولاشمقدن اوشانمیان ارمنیلر بو برباد اسکله‌یه‌ده طولمشلردر. صرافلق، بزازلق، بقاللق، قهوه‌جیلك، توتون فروشلق، میخانه‌جیلك خانجیلق، تنکه‌جیلك مثللو مشاغلی کیمسه‌یه قاپدیردقلری یوقدر.

قصابلق ایله اشجیلق واتمکجیلگیده یاپمق اشتیاقنده ایسه‌لرده کسدکلرینی، پیشوردکلرینی عجملر یمدکلرندن بو هوسلری قارنلرنده قالمشدر. قصابلق، آشجیلق اتمکجی لك، شکرجی لك، چایجی لق، عطارلق کبی اوفق شیلر ایرانیلر النده‌در. ظهردن وقت عصره دگین گچوردیگم درت ساعتدن عبارت مدت قلیله تنفسی تصعیبه اوغراداں وخامت هوادن طولایی بر سنه‌لك مزاحم حکمنی ویرمشدر. ساعت اذانی اونده برصنداله آتلایه‌رق دریانڭ یاریم ساعت داخلنه روسلر طرفندن اسکله مقامنده وضع ایدیلان دوبه‌لر اوزرینه یتیشینجه کنشچه نفس آلمغه باشلادم. اسکی گمی وفرسوده معونه‌لرڭ برلشدیرلمسیله حصوله گتوریلان بواخشاب اطه‌ده خاك ایرانه آلتی ساعتدن زیاده امالهٔ نظرله وقت گچوردکدن صکره بارفروش بندرندن ورود ایدن «ترکمن» نام روس واپورینه راکباً حرکت و فرداسی گونی قبل الظهر کراسناواسکی‌یه مواصلت اولندی.

(ایرانڭ احوال عمومیه‌سی)

خاك ایرانڭ شمالی بخارا امارتی ایله بحر خزر و گرجستان، شرقی افغانستان وبلوجستان جنوبی خلیج عمان غربی خلیج فارس و عراق عربی وکردستان ایله محدود، شمالدن جنوبه اولان معظم طولی بیڭ، عرضی سکز یوز، محیطی بشیوز بیڭ میل مربعنده یعنی فرانسه‌نڭ درت مثلی بر وسعتده اولوب سکنه‌سی طقوز ملیون نفوس، بودجه‌سی اون ملیون تومان راده‌سنده‌درکه مبلغ مذبور ایکی ملیون عثمانلی لیراسنه یقین دیمکدر.

ایرانیلر نفوس موجوده‌لرینی اون ایکی ملیون ادعاسنده ایسه‌لرده ایچلرندن بعضیلری سکز ملیونه قناعت گوستروب زیاده‌یه چیقمیورلر.

آوروپالیلر ایسه درت ملیون درتیوز بیکدن عبارتدر نفوس باقیه بلوجستان وافغانده قالمشدر، دیەرك تحقیقاتلرینی شویولده تقسیم و تعریف ایدییورلر:

مقدار نفوس عدد	
١ ٠٠ ٠٠٠	شهر خلقی
١ ٧٠٠ ٠٠٠	خیمه نشین اولان ترك عرب واكراد
١ ٧٠٠ ٠٠٠	قصبه و قراده ساكن اولنلر
٤ ٤٠٠ ٠٠٠	یكون

آوروپالیلر هر نه سویلر ایسه سویلسونلر، مشهودات واقعەده یاپدیغم تخمین سكز ملیوندن زیادەدر.

خاك ایران اسامیسی آتیده محرر اون بر ولایته تقسیماً اداره اولنییور.

اسامیء ولایات	اسامیء مراكز ولایات
١) عراق عجمی	طهران
٢) طبرستان	دماوند نام دیگری «آمل»
٣) مازندران	ساری
٤) گیلان	رشت
٥) آزربایجان	تبریز
٦) كردستان فارسی	گرمانشاه
٧) خوزستان	شوستر
٨) فارس	شیراز
٩) گرمان	سرجان
١٠) قوهستان	شهرستان
١١) خراسان	مشهد

ایران اراضیسنك وسطی سیار سیاه قومدن عبارت صو و سكنەدن بالكلیه خالی واسع بر چول اولوب بونك اطراف اربعەسی ممكن مرتبه معمور و مزروعدر.

بحرخزر وقتیله بو چولده بولندیغنی فن طبقات الارض علماسی دلائل مقنعه سردیله اثبات ایتمكدەدرلر. مشهد شهرینك شرقنده واقع بو صحرا خراسان احاطەسی ایله عراق عجم ارەسنده اولوب طولی بشیوز یكرمی، عرضی ایكی یوز سكسان كیلومترودر.

کرمان صحراسی ایله برلشدکدن صوکره محیطی قرق بیڭ میله واصل اولییور. وسطنی بو وجهه چول قاپلادیغی ایچون (ایران جای ویران) تعبیر ایدیلان عجمستانڭ مدائن شهیره‌سی شونلردر.

اسامئ مدائن	مقدار نفوسی (عدد)
طهران	٢١٠٠٠٠
تبریز	١٨٠٠٠٠
اصفهان	٩٠٠٠٠
شیراز	٣٢٠٠٠
مشهد	٦٠٠٠٠
همدان	٣٥٠٠٠
کرمانشاه	٣٢٠٠٠
دیزفول	٣٠٠٠٠
کشان	٧٠٠٠٠
یزد	٥٠٠٠٠
گرمان	٤٥٠٠٠

نفوس ایرانی تشکیل ایدن عنصر فارسی، ترك، تاتار، عرب، کرد اولوب خراسانڭ جنوبنده ویزد جهتلرنده دخی درتیوز عائله یعنی یدی بیڭ ایکی یوز نفوس فرس قدیمڭ زردشتی مذهبنه سالك عبدهٔ نار ایله آزربایجان حوالیسنده جمعاً یکرمی بشبیڭ نفوسی قدر نسطوری، یعقوبی، ارمنی، و یوز آلتمش بیڭ یهودی موجود و متمکندرلر. حکومتڭ واردات سنویه‌سی کمرك پوسته و تلغراف حاصلاتی برابر اولدیغی حالده بزم حسابله یوز سکسان ملیون غروشدر. بونڭ طقسان آلتی ملیون ایکی یوز اللی بیڭ غروشی مصارفات عسکریه نامیله نره‌لره کیتدیکی کندیلرنجه‌ده مجهول اولوب اون اوچ ملیون یدی یوز اللی بیڭی دخی مجتهدین و علمانڭ اعاشه‌لرینه یکرمی یدی ملیون بشیوز بیڭی شاه حضرتلرینڭ مخصصات سنویه‌لرینه مبتاقی قرق ایکی ملیون بشیوز بیڭ غروشیده مصارفات ملکیه ایله اخیراً کیردکلری بورجڭ فائضنه ویریله‌رك خزینه طام طاقر براغلمقده‌در.

ملکڭ تجارت سنویه‌سنه گلنجه ادخالات کذا بزم حسابله ایکی یوز اللی آلتی ملیون و اخراجات یوز قرق سکز ملیون غروش اولوب ثروت داخلیه بهر بیل یوز سکز ملیون غروش تناقصه اوغرامقده‌در. شاه حضرتلرینڭ خزینهٔ خاصه‌لرنده موجود مجوهراته ایکی یوز قرق یدی ملیون بشیوز بیڭ غروش قیمت تقدیر ایدلمکده‌در.

(ایرانڭ قوای عسکریه‌سی)

قوهٔ عسکریه‌یی یوز اللی بر بیڭ اوچیوز نفر کوسترمکده‌درلر. بونڭ سکسان

بريكى سوزده عساكر منتظمه يعنى سالف البيان سربازان بيك ايكى يوزى سوارى، بشيكى طوپچى، اوچيوز سكسان طوب چكن دوه‌لر اوزرينه مأمور مبتافيسى رديف مستحفظ معاونه و امثالى افراد غير منتظمه ايمش.

ساويج بولاق، سقز و كرمانشاه جهتلرنده متمكن اكراد شافعى ايسه‌لرده تبعهٔ باقيه‌سى سنى دشمنى شيعه اولان بو حكومتك مذهب رسميسى جعفريدر.

(مذهب جعفرى)

اسلاميتى تفرقه‌يه دوچار، ضعفه كرفتار ايدن خارجى مذاهبدن جعفرى شيخى، اصولى، متشرع ناملريله اوچ قول اعتبار ايدلمكده‌در. شيخى ايرانده بولنان مجتهدلره تابع اولنلر، اصولى كربلاده مقيم ميرزا مماغانى‌يه منسوب بولنانلردر. متشرعدن بعضيلرى شيخى‌يه و بر قسميده اصولى‌يه تابع و رأيلرنده مختاردرلر.

كرمان ولايتنده كريم خانى ناميله بشقه‌جه بر مذهب دها ظهور ايتمشدر. مجتهدلرى حاجى كريم خان اسمنده بر آخونددر. فاره‌نك اكلنى حلال ايتديكى ايچون كنديته تابع اولنلر بو پيس حيوانى كمال اشتها ايله يمكده‌درلر. اليوم بر حيات بولنان حاجى كريم تاريخدن درت سنه اقدم امام رضايى زيارت ايچون مشهده كلديكنده بين الاهالى بيوك بر كورلتى اولمشدر.

مجتهد مرقوم مشهد واليسى شهزاده نخير الدوله‌نك داييسى اولديغى حالده اصلا اهميت ويرميان اهالى هجوم ايله شهردن اوره اوره چيقاردقلرى وقت يكنى هيچ بر شىء ديه‌ميوب آليق آليق باقه قالمشدر.

(ايرانده كنديني فاضل ظن ايدنلرك نمونهٔ افكارى)

بيك ايكى يوز يتمش ايكى سنهٔ هجريه‌سنده على محمد بن محمد حسين الاصفهانى طرفندن جمع ايديلان «كتاب جام جم» نام هذيانامه‌نك اوچيوز طقسان دردنجى صحيفه‌سنده «تركها مكان ستايش خداوندرا مسجد ميكويند و امام پيشواى دين‌را مفتى ميخوانند و از دنيا كذشتكانرا درويش مينامند و شهنشاه خودرا پادشاد و سلطان و سين ير كبير ميكويند و رعاياى او پادشاهرا ظل الله و خداى روى زمين و برادر آفتاب و ماه و تاج بخش سلاطين ميشمارندر» بو قالين قفالى حريفك افاده‌سنده‌كه حاشا «خداى روى زمين» تعبيرى نقدر كافرانه افترا

«برادر آفتاب و ماه» سوزلری نه درجه مبالغهٔ عجمانه اولدیغی قارئین کرامڭ انصاف و تأمللرینه محولدر .

کذا سفسطه نامهٔ مذکورڭ درتیوز آلتمش اوچنجی صحیفه‌سنده «ترکها هرکز این ملاحظه ندارند چنانچه دلاك بسیار جاهل را مفتی می کنند، ویا حمالیکه نه می خوانند ونمی نویسند وزیر مملکت میسازند» شو ادعاسنی اثبات ایچون اکرچه مصر والیء اسبقی قواله‌لی محمد علی پاشا خائننی نمونه گوسترر ایسه بر شیء دیمگه یوزومز یوقدر . بناء علیه علماء اهل سنت حقنده‌که عداوتکارانه حرف اندازلغی عفو و هضم اولنه‌ماز .

ایرانڭ حافظ، سعدی، فردوسی، فرید الدین العطاری، نصیر الدین طوسی کبی شعراسی ادباسی حکماسی وقتیله موجود ایمش . فضلاء مشار الیهمڭ غیبوبت ابدیه‌لریله علمسز وویران قالان ایرانده شمدی علی محمد اصفهانی کبی دانقلاقلر میدانه چیقارق قارغه‌جه‌سنه اوتملری طبیعی گورلدیگی ایچون قابل خطاب اولمیان بویله نادانلره جواب ویرمگی نصل تنزل عد ایدر ایسه‌ك مرقومڭ قره‌لادیغی جهالتنامه‌یی رسمی مکتبده شاکردانه اوقوتدیران ایران حکومتنڭ مناسبتسزلکنه اونسبتده اسف ایلرز . تریاق و قالیان دومانیله درونی قروم باغلایان مظلم قفالرده ضیأ زکا، او عفونتلی دماغلرده افکار نجیبه نه گزر . اسلامیت جهالتدن چوق اوزاقدر .

حکومتری میلادن ایکی بیڭ اوچیوز سنه اقدم «کیومرث» طرفندن تأسیس قلنان ایرانیلر — فیشداذیان — کیانیان — آل ساسان — زمانلرنده صنایعجه و فاروق اعظمڭ عهد خلافتلرنده دائرهٔ اسلامیه دخوللرندن صکره یعنی — امویه — عباسیه — طاهریه — آل بویه — بنواللیث الصفادر — غزنویه — سلچوقیه — خوارزمیه — دورلرنده دخی اخلاق و معارفجه خیلی مراحل قطع ایتمشلر ایدی .

جنگیز و هلاکونڭ احفادندن خانان مغولیه و ایلخانیون — تیمورلنك — قره قیونلیلر — آق قیونلیلر — عصرلرنده بسبتون تدنی‌یه یوز طوتوب، آل صفویه‌نڭ ظهور شأمتندن بالاعتبار — نادرشاه — کریم خان زند — ایله ال قاجارڭ هنگام حکومتلرنده بویله جهالتلره‌ده کرفتار اولمشلردر .

(ممالك روسیه)

«کراسناووداسکی»

کراسناوواسکی بخارا و طاشکند شمندوفرینڭ مبدائی وبحر خزرڭ مهم اسکله‌سیدر .

آسیای وسطی شمندوفرینڭ انشاسنه ابتدار قلندیغی صره‌ده تأسیس ایدلمش یگی، بر مملکت اولدیغی حالده بردنبره ترقی‌یه یوز طوتوب مهم قصبه‌لر صره‌سنه گیرمشدر. غایت امین اولان لیمانه اوچیوز مترو طولنده یاپدقلری تیمور کوپری‌یه واپور بوردا بوردایه یناشیور. ساریدن اله گچوردیگم ایران تذکره‌سی «اسماعیل پسر عباس» اسمنده ایدی بندرگردن بو اسکله‌یه بر گیجه‌ده یتیشان ترکمن واپورندن چیقدیغمده موسقوفلر اولا تذکره‌یی المدن آلوب اشیالری معاینه‌یه قویلدیلر.

اله گچوردیگم ساخته پساپورطی روسلره یوتدیرمق ایچون کندمی ایرانیلره بگزتمگه مجبور اولدیغمدن صیرتمه عجم عباسی باشمه سیاه کلاه گیمش ایدم.

اشیالرڭ معاینه‌سندن صڭره پولجیلرڭ تذکره‌لرینی بعد القید تودیعه باشلادقلری صره‌ده بگا عائد تذکره‌ده‌که اسماعیل کلمه‌سنی چیقاره بیلوب آخرینی هجه‌له‌مکده اولان اسکله پولیس مأمورینه طوغرو سیاه کلاه ایله ایران طرزی باشمی صاللایه‌رق پسر عباس جوابنی ویرنجه پساپورطی بلا سؤال المه طوتشدیر یویردی. حسب الایجاب یاپدیغم شو طور عجمانه‌یی آلدانه‌رق بنی ایرانی ظن ایدن تبدیل پولیسلردن بریسی آزر بایجان ترکجه‌سی ایله حماله خطاباً «بو حاجی‌یی مشهدینڭ قهوه‌سنه گوتور روسلرڭ جاینه گیدر قاپاندقلرینی بیلمه‌رك ایچر ایسه گناهی بزه اولور» تنبیهاتنده بولندی.

بو ملت محبنڭ تعریف و توصیه‌سی وجهله مذکور چای خانه‌یه گیدوب براز استراحتدی صڭره شهری تماشایه چیقدم. بو مختصر و سویملی بلده‌نڭ بر قاچ سوقاقدن عبارت پازارینه یتشدیگمده گوردیگم مکمل بر پروکار دکانه گیروب ساچلرمی دوزلتدیردکدن صڭره مشهدینڭ مکانته دوندم. شهری طولاشمغه چیقار ایکن یاپدیغم تنبیه وجهله تهیه ایلدکلری طعامی بعد الاکل حجره‌یه چکلدیگم صره‌ده چایجی یانمه کله‌رك «بو کون عشق آباده گیتمگه نیتڭ وار ایسه شمدی استاسیونده بولنملیسڭ» دیدی همان حسابنی بالاعطا محطه یولنی طوتوب آلدیغم ایکنجی موقع بیلتنی جیبمه قویمغه بیله فرصت بوله‌میه‌رق ترنه طار یتشدم. بلاد روسیه غایت صغوق اولدیغندن اوچنجی موقعه بینمك امکانسزدر.

برنجی و ایکنجی درجه واغونلر بخار بوریلری ایله ایصیدلدقلری حالده صغوقدن ینه طورلمیور.

گراسناوودسکیدن بعد العصر حرکت ایدن شمندوفر فرداسی گونی ساعت اونده یعنی یگرمی درت ساعتده عشق آباده یتیشه بیلمشدر. روسیه‌نڭ ترکستان

شمندوفری ساعتده انجق سکز ورست (١) آلا بیلور . بر بچق ساعتلك یولی بویله بر ساعتده قطع ایدر بطیء الحرکة شمندوفری هیچ بر یرده گورمدم .

(عشق آباد)

ذی الحجه‌نك اون بشنه مصادف پازار گونی عشق آباده مواصلات ایدوب «لندن» اوتلنه نازل اولدم . کراسناوودسکی ایله برابر تاریخدن یگرمی سنه اقدم تأسیس قلنمش یکی بر مملکت اولدیغی ایچون طرز جدیده توفیقاً سطرنج تخته‌سی کبی طرح ایدیلان جاده‌لری واسع و مستقیم میدانلری گنیش و منتظمدر .

خانه‌لری بربوی بودورم اوزرینه مبنی و علی العموم تحتانی ایسه‌لرده طرز معماریلری ، ترتیبلری ، تزیینلری غایت لطیف و مکملدر .

خراسان و خیوه جهتلری طرق قوافلنك دخی اوغراغی اولمغله دیارین مذکورینده مقیم تجاران بو موقعی سپارش مرکزی اتخاذ ایدیند کلری ایچون اهمیتی گون بگون آرتمقده‌در .

بحر خزردن خیوه و بخارایه دگین ممتد صحراء وسیعه وسطنه تأسیس قلنان بو یگی بلده‌دن بشقه اطرافده قصبه بولنمامسندن طولایی ماوراء بحر غزنینده بادیه نشین قبائل سیاره برای اخذ و اعطا بازارینه دوکولمکده‌در . منظره‌سی حساس قلبلری هر حالده اهتزازه کتوریر جنت آسا بر چایرلقده واقع عشق آبادك جنوبنده طاتلی میللی یماجلر ، لطیف تپه‌جکلر بولندیغی ، دوه گبی دوزلگه آلیشقین روسلر کوره‌میوب شهری سیلابهٔ مطرك جریاننی تسهیله خادم بو سویملی بایرلره بنا ایتمدکلرندن یغمورلی هوالرده گول کسیلان سوقاقلرندن دگل پیاده عربه ایله گوج گچییور .

عشق آباده ورودم نوروز سلطانی‌یه تصادف ایتمش ایدی . معتبران اسلامدن حاجی میرزا شکر آغا و تعلقاتندن اسکندر محمدوف فقیری اوتلدن آلوب نوروز مناسبتیله شهرك هر طرفنی گزدیرمشلردر .

مهاجرهٔ بوراده متوطن طاغستانلیلرده ایرانیلر گبی عید نوروز مراقلیسیدرلر .

هند پادشاهلرندن عالمگیر مرحومك دهلیده اله گچوردیگم مکتوبی روز نوروز نه دیمك ایدوگنی گوسترمکله شورایه درجی لازمگلدی .

---

(١) بیك بش یوز آرشین .

« صورت مکتوب »

« فرزند سعادت توأم محمد معظم حفظه الله تعالی و سلم :

از عرض بی غرضی ظاهر شدکه امسال جشن نوروزی بطور اهل ایران بتکلف کرده‌اند . بفضل الهی عقائد خود درست دارند . این بدعت تازه ازکه اموخته‌اند . ظاهرا آن عربکه خودرا سید میگویند . مصرع « بد نام کننده نیکونامی چند » تعلیم کرده باشد بهر حالی چون این روز از اعیان مجوس است و باعتقاد کفار هند روز جلوس بکر ماجیت لعین و مبداء تاریخ هند من بعد بعمل نیاید و چنین جهالت بفعل نکر اید .

بیت

گفته گفته من شدم بسیارگو

از شمایك تن نشد اسرارجو

استغفر الله من کل ذنب و اتوب الیه . »

مغفور مشار الیهڭ مکتوب دیانت اسلوبنده ماهیتی مصرح عید نوروزی ایرانیلر کبی طنطن بر صورتده اجرا ایدن طاغستانلیلر رمضان و قربان بایراملرینی اولقدر اهمیت ویردکلری یوقدر . ایرانیلره تقلیداً عید اتخاذ ایدیندکاری روز نوروز بشاشتی بر هفته سوریبور .

هر فرد منزلنڭ بیوك اوطه‌سنه و یا خود دیوانخانه‌سنه بویدن بویه بیاض بز سروب اوزرینه انواع شکر، مختلف الجنس غرابیه، بقلاوه، بورك، و هر درلو حلویات ایله مملوء طباقلری سراپا دیزیبورلر .

وسطه سفره‌یی تزیین ایدن شکوفه دانلر اره‌لرنده، کموش نارکیله‌لر، مصنع قالیانلر . یالدیزلی سیغاره پاکتلری دخی بولندیرلدیغی کبی زواره چای، قهوه، شروب طوکدیرمه مثللو مواد اکرامیه‌ده تقدیم و ایفا ایدیلیبور .

« ان الله یبسط الرزق لمن یشاء » آیت کریمه‌سیله « و یرزقه من حیث لایحتسب » ارادهٔ ازلیه‌سنی، خاطرلادان شو سماحتی اخوان دینه عیدلرده ارائه ایتسه‌لر امکاری معقول، مصرفلری مشروع ،روشلری مرغوب، اکراملری ممدوح اولور ایدی .

نوروز مناسبتیله گوندوزلین احبابی خانه‌لرینه گزدیران حاجی میرزا شکر آغا و اسکندر محمدوف افندیلر بعد الغروب قلوبه دخی گوتوروب دها بر چوق دوستلری ایله‌ده کوریشدیردیلر .

قلوبه باشی آچیق گرمك قاعدهٔ متخذه‌لرندن اولمغله بیوك قپودن اره‌لغه د خوامزده

پالطولرمز ایله باستونلری و آتلرڭ پاپاقلرینی قپوجی‌یه تسلیم ایدوب یالکز فقیر عرف ملیه‌مز وجهله فسیمی براقمیه‌رق یوقارویه چیقدق .

ایکی قاتلی و مصنع بر صورتده یاپیلان بو قلوب عشق آبادڭ ممتاز بنالرندن و مجمع کبرا اولمغله مطالعه صالوننده هر درلو غزته و رسائل بولندیرلمقده‌در . واسع و منتظم اولان مطالعه خانه‌سیله طعام صالونی اره‌سنده یان یانه ایکی ایوان دها واردر .

مداومیندن مطالعه‌یه مراقی بولنمیان طاقم بو اوطه‌لرده سطرنج ، طویله ، دومینه بزیك ، بیلاردو ، قونچنه ، اوینامق ایله وقت گچورمکده‌درلر .

خدمه‌لر تربیه‌لی ، طعاملر نفاستیله برابر اهوندر . عشق آبادده ایکی گیجه قالوب ذی‌الحجه‌نڭ اون یدیسنه مصادف صالی گونی ساعت اذانی درتده حرکت ایدن شمندوفره راکباً یگرمی درت ساعتده بخارایه اولاشدم .

عشق آباد ایله بخارا اره‌سی گچلمز بر قوم صحراسیدر . روزگارڭ تأثیریله طالغه‌لر شکلنده حصوله گلان قوم تپه‌لری ایکیده بر یرلرینی دگشدیردکلرندن بو قره قوم صحراسنده ایز تعیینی امکانسزدر .

شمندوفر کورگاهنه هردم هجوم ایدن بو سیار قوملری تطهیر ایچون خط بوینجه بولندیریلان دائمی عمله‌نڭ کورك اللرندن دوشدیگی یوقدر .

کراسناودسکیدن عشق آباد اوزری گلان شمندوفر دروں بخارایه اوغرامیوب غرباً مروه بعده شرقه توجهله طاشکند ، سمرقند ، و فرغانه ، جهتلرینه کچدیگی ایچون کاقانده اینوب دیگر شمندوفره بینیله‌رك بخارایه اون دقیقه‌ده یتشیلییور .

(بخارا)

زرافشان نهری اوزرنده و نهایتی گورلمز بر اووه داخلنده واقع بخارا ماوراء النهرده بولنان مدائنڭ اعظمی و مرکز امارت اولدیغی حالده غربا ایچون اینه‌جك بر اوتل یوقدر .

ورودمده آیم سرای تعبیر ایتدکلری ویران بر خانه اینـدم . موجود کاربان سرایلرڭ سوزده معمور و مشهوری بودر . عشق آبادده‌کی احبا حرکتمی امیرڭ ترجمانی آزات بکه لطفاً خبر ویردکلرندن مومی الیه درحال آیم سرایه گلوب اشیالری منزلنه نقل و نزدنده مهمان ایتمکله بنی بو مصیبت ویرانه‌دن قورتارمشدر . بخارانڭ آب و هواسیله موقعنڭ لطافتنه ، فیض و برکتنه اصلا دیه‌جك یوق ایسه‌ده سوقاقلری ضیق ، محلاتی ویران و غمناکدر . نفوسی یوز اللی بیگدن زیاده اولان بو کهنه

شهر عتیق بر سور ایله محاطدر . طیش قلعه‌سی اون درت کیلومترو مربعنده اولوب اون ایکی قپوسی واردر .

« نومشکند » تعبیر ایتدکلری ایچ قلعه شهرڭ باغچه‌لره ناظر کوشه‌سنده و التمش یدی متره مرتفع گنیش بر تپه اوزرنده‌در . بو تپه‌نڭ اوزرینه خام کرپیچدن یاپیلان سور دخی اون متره یوکسکلگنده اولمغله قسم خارجیسنڭ ارتفاعی سکسان متره‌یی بولمشدر . دارالاماره بو ایچ قلعه‌ده‌در .

جنکیز خونریز طرفندن استیلا قلندیغنده احراق بالنار ایدلدیکی ایچون شوکت سابقه‌سی بالکلیه زائل اولان بو مملکتده اوچیوز آلتمش جوامع و مساجد شریفه یوز اون اوچ مدرسه اوتوز سکز خان اون آلتی حمام اون بش چارشو واردر .

جوامع شریفه‌لرڭ اکبر و اجملی امیرڭ سراینه یقین سجستان میداننده‌که جامع کبیر و مدرسه‌لرڭ اوسع و اشهری « مدرسهٔ عبد الله » در . جامع شریف مذکورڭ محیطی یوز متره قبه‌سنڭ ارتفاعی التمش متره‌در .

مدرسه‌لرڭ اکثریسنده فقه ، حدیث ، طب ، تدریس اولنیور .

بخاراده دها کیمسه ایله کوریشمکسزین مشرف اولدیغم ذات قاضی گلان حضرتلریدر . فاضل مشار الیهڭ زیارتلرینه کیتدیگمده بشاشتله قپودن قارشولایوب اولا اللرینی قالدیره‌رق فاتحه اوقودقدن صکره دراغوش ایله یاننه اوطورتدی . غایت نطوق اولان حضرت قاضی رؤیتده بولندیغی محاکمه‌یی همان تعطیل ایدرك بخارانڭ آڭلاشلماز ترکجه‌سی ایله مصاحبه‌یه و نجیبانه نوازشلره التفاتلره باشلادی .

اره‌دن بشدقیقه کچمکسزین بیوك طباقلر ایچنده ات ، پیلاو ، و تپه کبی ییغیلی هوه‌نك اوزومی ، وقوجه طاسلر طولوسی یغورت کلوب محکمه‌یه مکلف بر سفره قورلدی .

بخارالیلر اوزاقدن گلان مسافره قهوه‌دن اول عاجلاً طعام اکرام ایدییورلر . مارت ایچنده تازه اوزومی گورنجه نصل صاقلادقلرینی سوأله مجبور اولدم .

ملاقاتمدن جداً ممنونیت و مصاحبه‌یه خواهش کوستران فضل مشار الیه « طوپراقدن معمول و غیر مستعمل طباقلره یاری‌یه دگین قوم طولدیروب چبوقلرڭ آلتنه دیزرز .

بعده کسمگه باشلادیغمز صالقملرڭ صاپلری باشنه کندی چینگیلندن قوپاردیغمز حبه‌یی کچیروب مذکور طباقلرده‌کی قوملر اوزرینه برر ایکیشر یاتیریرز . بونلر آصمه‌نڭ آلتنده اوچ گون اوچ کیجه علی حاله قالیر . بعده قالدیروب صاپلرندن صاچ ترتیبی اوریلان قامشه کچوردکدن صکره هوادار بر اوطه‌نڭ وسطنه یعنی دیواره تماس ایتدیرلمیه‌رك تعلیق ایدرز . بو ترتیبله صاقلانیلان هونڭ بر سنه

دگل اوچ سنه‌ده طیانه بیلور» افاده‌سنی اکمالدن صکره بخارايي نصل کوردیکز بیوردی. آل سامان دورینڭ زوالنه ماتم زده ، محنتکده ، دار الحزن جوابنی ویرینجه گوزلرندن یاش گلدی.

خصائل ممتازهٔ عالیجنابانه ایله متحلی بو ذات نجیب فضل و عرفانی تواضع و محویتله مزج ایتمش بر وجود مبارك اولمغله طعامدن صکره کلان قهوه‌یی خدمه‌دن آلوب کندی الیله اکرام بیورمق کبی حدمڭ فوقنده حرمتلر ابراز و عثمانلیلق نامنی تبجیلاً محبتلر اظهار بیوردی.

بوراسی مرکز معلای خلافتده‌که دائرهٔ جلیلهٔ مشیخت کبی مطنطن، معظم و هر شیء مکمل و موجود دگلدر. قصوره باقمیکز حجازدن عودتمده او شوکتی گوردم دیو متحسرانه گوگس گچیردی. حضورلرینه قبول بیوردقلری صره‌ده رؤیتده بولندیغی محاکمه‌یي بوز اوستی براقدیغنی گوردیگمدن شو رسمی محلده حد معروفندن زیاده قالمیوب فضیلت و نجابتلرینه حیران اولدیغم حالده وداعلشه‌رق محلمه عودت و ایکنجی کونی بخارادن دخی انفکاك ایتدیگم جهتله تکرار کوریشمك نصیب اولمدی. سکنه‌سی حالا صرفیون و نحویون اقوالی محاوراتیله مشغول بخاراده شوکت قدیمه و عمراندن اثر قالمامشدر.

میدانده عسکر و حتی اماکن عسکریه یوقدر. سوابق احوالی پك شانلی اولان بو بیوك شهر شمدی صاحب سطوت بر امارت مرکزی دگل شدید البطش !.. صرفیون ایله نحویونڭ مبارزه‌گاه و مقربدر. اوموزلرنده‌که آپولتلری روسجه رقم ایله محرر !... بر قاچ عمل مانده انفار، امیرك خالی سرايي قارشوسنه اقامه‌لری ایچون یاپدیریلان کپنکسز دکانلرده گیجه‌لری یاتوب گوندوزلری چرچیلره کرایه ویرمکله گچینیورلر. امارتڭ بو کون الندە قلان اراضی بشیوز طقسان بیڭ کیلومتره مربعنده یعنی بلاد یونانیه‌دن سکز بچق دفعه بیوك و فرانسه طوپراغنڭ ایکی مثلثه یاقین اولدیغی حالده بودجه اون ملیون فرانقه گوج اولاشیور.

افغان ، اعجام ، تاتار ، قیرغیز، اوزبك ، ترکمن ، هنود و یهوددن مرکب نفوس موجوده ایکی ملیون بشیوز بیڭدن عبارت ایکن قوهٔ عسکریه سوزده اوتوز بیڭ سواری یتمش بیڭ پیاده کوستریلیور ایسه‌ده مقدار نفوسه نسبة شایان شکران اولان شو سطوتڭ وجودینه دال بر اثر و نفر گوریله‌میور.

اسواقده طولاشان اوچ بش نفر دیرمه چاتمه گوگللی گروهنه مشابه و تویهٔ عسکریه ایله نوایجاد اسلحه‌دن محرومدرلر.

ملت و حکومت ترك اولدیغی حالده لسان رسـمی فارسـیدر !!!.

بخارا خانلغی میلادی بیك اوچیوز یتمشده بنی ساماندن ضبط ایدن اوزبك خانداننه منسوب امیر لاحق عبد الاحـد بیك سکز یوز اللی درتده روسیه حمایه‌سنه گیردیگی ایچون هر ییل پترسبورغه کیدرك عرض احترامه مجبور اولیور.

زمان جاهلیتدن برو اوفـق اوفـق خانلقلرد آیریله‌رق اداره اولندیغی انچـون استیلاء اجانبدن هیـچ بر وقت قورتیله‌میان ترکستان غربی قرون اولی اوائلنده کیخسروك ید ضبطنه کچمش ایـدی . فرس قدیمدن اسکنـدر کبیره انتقال ایدوب مشـار الیهك فوتندن صکره سلفـکیان ، اشکانیان ، و آل سـاسـان حکملری التنه گیرمش و نهایت عثمان بن عفان رضی الله عنه حضرتلرینڭ زمان خلافتلرنده ملك اسلامه الحاق بیورلمش ایدی .

بالآخره خلفاء امویه و عباسیه ، بنی سامان ، آل بویه ، آل سبکتـکین حکم و اداره‌لرنـده بولنوب میـلادی بیك اوچیوز یتمشـده اوزبکلر النه دوشـمشـدر . امیر لاحق عبد الاحد حضرتلری بو سلاله‌دندرلر .

اوچیوز اوتوز سنهٔ هجریه‌سنده مقام امارته شرف ویرن نصر بن احمد سامانی حضرتلرینڭ همماتیله معارف و معموریتی غایهٔ کماله واصل اولان بخارا شمدی اصفهان ویرانه‌سنه دونمش او انوار فیضا فیض وا اسفا که سونمشدر .

جنکیزك تیـغ ظلمیله اسـکی رونق و عظمتنی غائب ایدن بو بدبخت شـهر فیما بعد اعمـارینه چالیشه‌جق همتلی بر حـکمدار حـکمنه دوشه‌مامشـدر .

امیر حضرتلری گرمنه‌ده اقامت بیوردقلری ایچـون خـالی بولنـان سـرایلرینی ازات بڭ تماشـا ایتدیردی .

طیش قلعه‌نڭ دارالاماره‌یه مقابل کوشه‌سنه طرز عتیقه توفیقاً یاپدیریلان قصر مذکور بخـارایه نسبةً مکمل ایسه‌ده اوطه‌لری مغموم دیوانخـانه‌لری ضیق و قراگولقدر . قرون اولی موده‌سی بو مختصر قصرڭ اطرافنی محیط باغچه قارمه قاریشیق غرس ایدلان اریك و زردالو آغاجلریله طولدیریلوب ترتیبسز و مغموم چالیلغه بگزه‌دلمشدر . علوم عصریه ، فنون سیاسـیه ، نه ایدوگنی بیلمیان بخـارالیلر حسن سلیقه‌دن دخی کلیاً محرومدر .

بو گوزی قپالی حکومتده فـکر ترقی گوره‌میان روسلر ، فن معمارینڭ عصراخیرده واصل اولدیغی طرزتـکملی کوسترمك ایچون « کاقان » موقعی قربنه آیروجه بر بنا یاپدیروب امیرڭ رکوب و نزولنه حصر ایتمشلردر . امیر هر نه وقت کرمنه‌یه

وسائر محله کیده‌جك و یاخود گله‌جك اولور ایسه شمندوفر تعظیماً بو موقعده بندیریلوب اندیریلور ایمش .

واق تعبیریله دائما چیکنادکلری توتون طوزینی آغیزلرندن چیقاروبده علوم عصریه وفنون نافعه تحصیلنه، تیقظ و تنوره هوسلنمیان بو غافل بو عاطل خلق اوزون یکلی زیبونلری کنبدمسی قاووقلری ایله مذکور بنانك یاننه کلوب «روس باپیسه شو لزومسز مصرفه بیهوده امکه باقیگز» دیو کولوشیورلر بر وقتلر شعشعهٔ شوکت وشهامتی آفاقی قاپلایان اسلامیتك قوای معنویه‌سنی بویله تزلزله اوغرادان سنیلك شیعه‌لك داعیه‌لری عداوت مذهبیه بخاراده اولانجه شدتیله حکمفرمادر. اخیراً موقع اقتداره گلان قوش بکلری یعنی وزرا شیعه اولدقلرندن سنیلری ازمکدن باشقه بر شیٔ دوشوندکلری یوقدر!!، بو سببدن طولایی اهالیده سلامت فکر، راحت قلب، حب وطن قالمامشدر .

امیرکرمنه‌ده اقامت ایتدیکی ایچون بخارایی طلوع شمسدن وقت ظهره قدر قاضی گلان ونصف نهاردن غروبه دگین قوش بکی یعنی وزیر حکم ایدیور . کیجه‌نك حکامی بکجیلردر . سمرقنددن گلوب شهرك کنارندن مرور ایدن زرافشان صویی ایله ایکی قوناق اوزاقدن گچن جیحون نهری اره‌سی بویدن بویه دوتلق اولمغله کلیتلو ایپك یتشدیرلمکده‌در . اراضی کهرچلیه‌لی و شوره زار ایسه‌ده غایت منبتدر . سنه‌ده ایکی دفعه حاصلات آلیورلر . زراعت شتویه‌لری مطری ایسه‌ده فلاحت صیفیه‌لری صولامقله میدانه گلیور . کثرتله قالدیردقلری بغدای، آرپه، سیسام، چودار قوم داری و پاموقدر . ازوم، اینجیر، آرمود، اریك، آیوا، شفتالو، بادم، قاون، قارپوز، و امثالی فواکه وسائره‌نك اعلا و انواعنی جناب حق بخاراده خلق بیورمشدر . باشلوجه صنعتلری منسوجات قطنیه و حریریه ایله قیومجیلق، دباغت جلود، و اسلحهٔ قدیمه اعمالندن عبارتدر .

ایرانده صرف اولنان سختیانلر مشهد طریقیله بورادن سوق اولنیور .

بخارایه ورودمك ایکنجی گونی شاه نقشبندی حضرتلرینك مرقد مبارکلرینی زیارته گیتدم قطب مشار الیهك تربه‌لری بخارادن ایکی ساعت اره‌لی قصر عارفان نام قریه‌ده‌در . غایت عظیم و یوکسك اوله‌رق بیاض مرمردن یاپیلان مرقد شریفلری اوزرنده تربه یوقدر . هیچه طاشلرینه نقشبندی کلاهی نقش ایدلمش و مرقدلرینك بو گرینه قلبه اشارت کره شکلنده سیاه طاش کچورلمشدر .

تاریخ ارتحاللری هجری یدی یوز طقسان بر سنه‌سنده ایدوکی مرقدلرنده محرر بو پیردستگیرك باش اوجلرنده‌که قویودن صو چیقاروب تبرکاً ایچیران ذات ایله مزار

شریف اوگده دیز اوستی مقیم خلفه‌لره بر منات توزیع ایدرك چكلدم . بورادن اوتوز متره گیروده تیمور گرگانی طرفندن طوغله ایله یاپدیریلان جامعده جمعه نمازینی بعد الادا بخارایه دونوب همان شمندوفره آتلایه‌رق عشق آباد ارزی کراسناوداسکی‌یه بورادن بحراً بادکوبه‌یه کجدم . عشق آباد ایله کراسناوداسکی آراسنده واقع صحراده روسلر مختصر بر موزه یاپمشلردر . بو اراضی روسیه‌نك ترکمنلر ایله حرب ایتدیکی و بر چوق تلفاته اوغرادیغی محل ایدوکی رکز ایدیلان ستونده محرردر . یولجیلرك موزه‌یی سیر و تماشا یاپملری مقصدیله شمندوفر اون دقیقه توقف ایدییور .

موزه‌نك قپوسی اوکنه سلطان محمود عدلی جنتمکانك طغرای غرای همایونی اوزرنده منقوش بر طوب ایله انکلیز مارقه‌لی و عینی جسامتده دیکر بر مدفع یان یانه قونلمشدر . روسلر مدافع مذکوره‌یی ترکمنلردن ضبط ایتدکلری ایچون آنلره امداد ویرن بو ایکی دولتدر معناسنه تشهیر ایتمکده‌درلر .

بو حربده روسلری گوزلجه طوغرایان ترکمن دلی محمد ایله بر مسقوف عسکرینك مشکل هیکللری بنا داخلنده‌در . دلی محمد، بجاغنده طون، صرتنده اتکلری دیزلرینه قدر اوزون آلاجه انتاری، النده بیوك یتاغان اولدیغی حالده روس نفرینك اوزرینه شیرانه صالدیرییور، قارشوسنده تتره‌یان نفر اوجنده سونکی طاقیلی تفنکنی او قهرمان دلی آغایه صاپلامق و حقندن کلمك استیور ایسه‌ده موفق اوله‌میور . بو دلی پهلوان حالا الندن صالمدیغی دهشتلی یتاغان ایله پکچوق روس تلف ایدوب نهایت شهید دوشمکله قهرمانلغنه حیران قالان دشمن هیکلنی رکز ایتمشدر . کراسناوداسکی ایله بادکوبه اره‌سنده‌که مسافهٔ بحری اون سکز ساعتدر .

(بادکوبه)

بحر خزرك غربه دوشان ساحلنده و رأس بشرن نام شبه جزیره‌نك جنوبنده کائن بادکوبه‌یه و رودمده نیقالایوسقوی نام محلدن کچن دادشیوا جاده‌سنده واقع اسماعیل محمدوفك تحت ایجارنده بولنان اوتله نازل اولدم .

جهانك کافهٔ اقلیمنه سوق ایدلمسندن طولایی اسمی هرکسجه معلوم اولان باطوم غازینك معدنی باطومده دگل عجملرك تخفیفاً باکو تعبیر ایتدکلری بادکوبه شهرنده‌در .

بوراسی وقتیله اون ایکی بیك نفوسلی مختصر بر قصبه ایکن غاز معدننك کشفیله اخراجنه ابتدار ایدلدیکی تاریخندن بالاعتبار توسع و عمرانه یوز طوتمشدر .

نفوسی یوز بیگه یاقلاشدیغنی سویلدیلر. یگرمی بش نبع عظیمدن گیجه‌لی گوندزلی
استحصال قلنان غازك مقداری سنه‌ده یگرمی بر ملیون یوز بیك «هیکتولیتر»ه
بالغ اولمغله دنیاده موجود پترول منابعنك اك زنگینی صاییلمقده‌در.

فرس قدیم مذهبنه تابع عبدهٔ نارك تقدیس ایده گلدکلری بادکوبه شهرنده الآن
دخی بر مجوسی معبدی واردر.

ایرانده متمکن زردشتیلر هر سنه بو مملکته گلوب کهنهٔ مخصوصه‌لرینی
زیارت ایدییورلر.

قوم مرقومه «گبر» نامی ویرلمکده‌در. تجارت ایله ملاحت وفلاحتك قسم
مهمی اسلام النده‌در. بر چوق تجارت واپورلری، جسیم یلکن گمیلری ایله
مملوء لیمانده روسلرك ایکی عدد قره‌غول سفینه‌سی واردر.

ترك، عجم، چرکس، گورجی، روس، ارمنی، یونانی و امثالی عناصر مختلفه
مسکون اولدیغی ایچون شقاوت پك زیاده‌در. هر کون اکسیك اولمیان قتل،
ضرب، جرح، سرقت گبی جرم و جنایاتك اوگنی آلمقده عاجز قالان روسلر
عرفی اجرآتی گون بگون شدتلشدیرمکده‌درلر. قافقاس سلسلهٔ شهیره‌سی
بادکوبه شهرندن بالابتدار بحر سیاهك منتهای شمالنه یعنی آزاق دکزینك باشلانغیجنه
دگین امتداد ایدییور. طولی بیك یوز، عرضی یوزدن اوچیوز کیلو
متروبه دگین تخالف ایدن سلسلهٔ مذکوره‌ده واقع جبل بروز دریادن بشبیك
التی یوز التمش متره مرتفع ایمش. اك مشهور گچیدی «داریال» بوغازی
اولوب طرفینی محیط یالچین قیالر ایکی بیك بشیوز طقسان متره مرتفعدر. جبل
مذکورك بحر خزره متصل مبدائی اتکنده و عارضه‌لی بر موقعده کائن بادکوبه
شهرنده روسلرك املا ایتدکلری اسکله بویندن بشقه دوز یر یوقدر. لیمانه
ناظر تپه‌یه ایرانیلر زماننده یاپیلان متین قلعه شهرك وسطنده قالمشدر. معمور
محله‌لر عالی بنالر گوزل جاده‌لر لطیف میدانلر قلعه خارجنده‌در داخل سورده
اخیراً انشا قلنمه بیوك بنالر سویملی منزللر اکسیك دکل ایسه‌ده طرز جدیده هنوز
افراغ ایدیلمه‌میان سوقاقلر غایت طار و بوکونتیلی اولمغله یولیله گونش گوره‌مدیگندن
طولایی قورویه‌میان رطوبت نیشادر روحی گبی کریه عفونت نشر ایتمکده‌در.

برج و بارولری منتظماً موجود بو جسیم قلعه‌نك بیوك میدانه مفتوح قپوسی
طرفینه عجملرك وقتیله حك و وضع ایتدکلری مجسم آرسلان شکللری، قارشولقلی
قالدیردقلری یالین قلنج ایله «آثار عمران دینلان نسنه‌یی ایچرویه براقمیه‌جغز»

تعصبنی غضوبانه افهام ایتمکده‌درلر . بادکوبه‌نك بخار ایله متحرك دقیق دگرمنلری بز ، پاتسقه ، و اقمشهٔ حریریه نسجنه مخصوص متعدد فابریقه‌لری «رأس بشرن» نام شبهه جزیره‌ده‌که باغچه‌لر جهتنده‌در .

مذکور فابریقه‌لرك بر قاچی متمولین محلیه‌دن حاجی زین العابدین تقییوف حضرتلرینکدر . روسیه‌ده ملیونر عد ایدیلان بو ذات نجیب ایله کوریشدم . تقریباً اللی یاشلرنده غایت مدبر و فطین‌درلر . ترکجه فارسیجه روسجه تکلم ایدییورلر . پازارك اسکله‌یه قریب و دگرلی موقعنه یاپدردیغی تجارتخانه و بانق دائره‌سی دگل بادکوبه‌ده ، اوروپانك اك بیوك شهرلرنده بیله ممتاز بنالردن صاییلور . حساب مأمورلرینه مخصوص دوائر و اقلام آلت قاتده اولوب ایکنجی قاتی اقامتنه حصر ایتمشدر .

هر نه وقت خانه‌سندن چیقار ایسه بو عالی بنانك اوست قاتنده بر قاچ ساعت وقت کچیرییور . قپوجی ایله قارتی گوندرنجه بلا توقف قبول بیورمشلردر . ملا قاتلریله مشرف اولدیغم صره‌ده کاتبلردن بریسی قارشوسنده و آیاقده اولدیغی حالده نامنه گلان بر چوق غزته و رسائلی صره ایله اوقوییور کندوسی دیگلیور ایدی . حقمده غایت نجیبانه التفاتلر ابذال بیوران بو ذات فطانت صفات یاننده اوطوران سکز یاشلرنده‌که مخدومنی طرفمه گوندروب مصافحه‌لشدیرمق گبی نوازشلریده دریغ ایتمدی . عشق آبادده المه گچن غایت گوزل و فقط حلقه‌سی اوفق لعل یوزوك اوزرمده بولندیغندن پدرینك امرینه اطاعة ادیبانه یانمه گلان بو نجیب روحك پارماغنه طاقدم .

بویله شیئلر یاننده زره‌دن معدود اولدیغی حالده تربیه‌لری اقتضاسی رد ایتمیه‌رك مفتخرانه قبول بیورلمسی امرینی ویرن تقییوف حضرتلری بادکوبه‌دن و یانه‌یه قدر برنجی موقع شمندوفر بیلتنی اخذ و تودیع صورتیله مقابله‌ده بولنمشلردر . غایت اویانیق و فطین بولنمغله احوال عالمی اطلاعه چوق مراقلیدرلر .

خصوصی مکالمه و مصاحبه‌نك ختامنده بخارا معلوممزدر ایرانی نصل گوردیگمز دیدی . قرون وسطی موده‌لغنی محافظه ایچون دائما قرون اولایه امالهٔ نظر ایدییور . مدنیت حاضره‌نك هر درلو ترقیاتنه قارشو بیگانه و درین اویقوده‌در دیدم . غیرت اسلامیه سائقه‌سیله متأثرانه نفس آلارق هر کیمدن سؤال ایتدم ایسه و بردکلری جواب بیوردیغکزك عینیدر . مظفر الدین شاه حضرتلرندن بکلدیگمز امید تجدد بوشه چیقدی شاه شهید هیچ اولماز ایسه بورجه کیرمامشلر ایدی .

شمدی تحمللری قوقده مذبونده اولدیلر . ایرانده بشیوز شاه دگیشسه فائدهسی
گوریلهمیهجك . اسکی طاس اسکی حماملقدن وا اسفاکه قورتیلهمیهجقلر . بو
کهنه حکومتی قیروب یگیدن قالبه دوکمینجه ایشه یرامیهجغی آڭلاشلدی . شاه
ایله وکلاده میل معالی گوره بیلدیگزمی دیدی .

شاه حضرتلری غایت حلیم سلیم رحیم شفیق بر ذاتدر و کلانڭ دخی فطین
و مدبرلری واردر .

بونلرڭ بسیلهدکلری فکر تجددی مجتهدلرڭ مداخلات تعصبکارانهلری محو
ایدییور . ایرانڭ خاك مذلتدن سیلکینوب قالقمسی تعصبڭ زوالنه وابستهدر
جوابنی ویرینجه «قیریلهرق یگیدن قالبه دوکولمسی لازمکلان جهت اشته بوراسیدر.»
دیو تأثرلر کوستردی .

ایران بحثی ختام بولدیغی صرهده و رود ایدن چایی ایچر ایکن صمیمی محبت
وجدی خطاب ایله — «عثمانلیلر سلطان عبد الحمید خان حضرتلرینڭ قدرینی
بیلیگز . قوی دشمنلرڭ مهاجمات متوالیهسیله شرقده غربده انحطاطه یوز طوتان
سطوت اسلامیهیی خارق العاده فطانت و قدرتی ایله احیایه عازم او حامیٔ مقدسڭ
شو صرهده وجودی بر موهبهٔ سبحانیه اولدیغنی تقدیرده تغافل و کفران نعمت
ایدییورسگز . بو ذات قدسیت صفات عالم اسلامیتی مرض موتدن قورتارمغه عزم
ایتدکجه اسلاملردن معاونت یرینه مخالفت گوریور . آوروپایه فرار ایدن تربیهسزلرده
بو حامیٔ دینی راحت براقمیوب فکرینی اشغال ایدییورلر .

حمیتی کوسگونلکه مانع اولمسه ایدی چوقدن زواله یوز طوتمش ایدیگز . بو
مقدس ذاتی الله عشقنه حالنده راحت براقیگزکه سلامت فکر ایله ایش گورسونده
اسلامیت براز نفس آلسون . سلطان المعظم بو گون بریچق ملیون منتظم و مکمل
عسکره مالکدر . ایراند فسده بو همت نه گزر . شو شوکت و شرفه شکر
ایتملی یز» دیدی . ذات اقدس حضرت خلافتپناهینڭ فرمان حکمت نشانی حرفیاً
اجرا اوغورنده جان فدایی جانه منت بیلان امم عثمانیه ممکنمیدرکه او بیوك
پادشاهڭ قدرینی تقدیر ایدهمسون .

آوروپا و افریقاده نشریات بدخواهانه ایله اوغراشان سودسز حریفلر اتی گوریر
برلشیر کمیگی کوریر خیرلاشیر ایت گروهندن عبارتدر . اسلامیت و امتدن من کل
الوجوه بعید اولان او دینسز فرومایهلرڭ عوعوهٔ کلابانهلرینی نه ذات اقدس حضرت
خلافتپناهی اهمیت ویریر و نهده ملت اصغا ایدر .

آنلرك اره‌مزدن سچیله‌رك وطندن آیرلمه‌لری امت ایچون مصیبت دگل «یالیت بینی و بینك بعد المشرقین فبس القرین» مداول منیفنجه بیوك نعمتدر.

ایچیمزده‌كه اعتقادسزلرك كفر و كافر طرفداری او منافقلرك بو صورتله خارجه چكلمسنی قوت طالعمزه حمل ایدییورز. جناب حق بر قومی احیا ایده‌جك اولور ایسه میانه‌لرنده توره‌یان اراذلی بویله اره‌دن قالدیرر، جوابنی ویردیگمده فوق الغایه مسرور اولدی. خاكپاك عثمانی خارجنده متمكن بالجمله مسلمینی حسب الحمیه دوشوندیران شو حالی تصریح ایله حقیقتی اظهار و اقناع ایتدیككڭ ایچون فكرم راحت قلبم مستریح اولدی. جناب حق شوكت اسلامیه‌یی زوالدن محافظه بیورسون.

خارج ممالك عثمانیه‌ده متمكن موحدینڭ افكارینی یوران غایت مهم بر سؤالم دها واردر.

حكمتی بزجه مجهول اولان بو معمانڭ دخی حلنه همت ایدر ایسه‌گز منتی آرتیرمش اولورسگز. دنیاده غرضسز هیچ بر امل و مساعی اولمدیغی معلومدر. هر كسی قان ترلره بوغارق چالیشدیران آنجق حس منافعدر.

طبیعتڭ بو اجباری اولمسه كیمسه یرندن قیملداتماز. جهانده هیچ بر فرد یوقدركه نفسنی اونوته‌رق اغیارڭ منافعنی احضار اوغورنده آرام و راحتنی فدا ایتسون. انسانیت نامنه اره صره یاپیلان فداكارلقلر محدودیتدن قورتیله‌مدقدن بشقه بو مثللو همماتده مشهود مساعیٔ مصروفه، استحصال منافع خصوصیه اوغورنده گوستریلان عزم وجدیته اصلا معادل اوله‌میور. موازنهٔ عالمی تأمین ایچون قدرتڭ وضع ایتدیگی شو قانون طبیعتی مهمسه‌میه‌رك خارجنده حركتله صافدرونانه خیر بكلمه‌مك عدم حصول امله رضا و زوال امیده استعجالدن بشقه بر شیٔ دگلدر.

برادری عموجه زاده‌سی ایچون چالیشوبده اولاد و احفادینی آنلره محتاج براقمق گبی حكمتسزلگی كیم قبول ایدر. قیاس نفس لازمدر.

طبیعته كلیاً ضد و عمومه مخالف اولان طرز عتیقی آرتق براقیگز. عقل سلیمدن یوز چویرمك معندلگنی ترك ایله توارث سلطنت امر اهمنی یولنه قویمقده مسارعت گوسترمز ایسه‌گز و الله العظیم محو اوله‌جقسگز جمله‌لرینی دخی پك جدی بر صورتده اخطار ایله استیضاحده بولندی.

حلی حدمڭ فوقنده اولان بو معمایی معقولانه سو آلگزله پك گوزل ایضاح بیوردیگز. اسلاملرڭ وطنی دین اساس اعتقادی «اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولو

الامر منكم » فرمان ذو الجلالی اولدیغی ایچون مؤسس بنیان سلطنت سلطان عثمان خان غازی علیه رحمة الباری حضرتلرینك ، اجداد عظامندن عالمگیر شهیر اوغوز خان زماننده قوریلان قانون قدیمه توفیق حرکت اولنمسی حقنده‌که ارادهٔ قطعیه‌سنه قارشو امت بر شیٔ دیه‌میور . تصریح بیوردیغکز محاذیری احتمالدن دور طوتمیوب تغییر احوالده‌کی محسناتی بیلییورز .

فقط دین مبینه بیوك بیوك خدمتلری سبق ایدن خاندان جلیل العنوان عثمانی‌یه فرط محبتمزدن ناشی ، او آل پاك رجال عظامنك هر بریسنی بر موجب دأب دیرین عرش سلطنتده گورمك افتخاری بزجه اقدم لذائذ حیات ایدوگی جهتله تصریح بیوردیغکز منافع ، روحمزی غدالاندیران بوحس علوی یاننده هیچ قالییور . امتك بو درجه محبتنه مالك بر پادشاه شوكت پناه ملكنی محافظه‌ده گوچلك چكمز . اعداء دین و مخالفینك كثرتی عندمزده هیچدر .

یالگز اللهدن نصرت استرز . خلافت كبرای محمدیه‌یی حائز بولنمسیله ممتاز سلطنت عثمانیه اصول قدیمه‌سی وجهله او خاندان جلیل الشانك اكبر و ارشدینه عائد اولمسه ایدی محامد سنیه‌لرینی بحق تعریف و تعداد بیوردیغکز ذات قدسیت صفاتك جهانی انگشت حیرت بر دهان ایدن عزم عالم پسندانه‌لری ایله حال حاضرده‌كه شرف و سطوته مظهریتمز ممكنمی ایدی . سلطان احمد اول ، مراد رابع ، سلیم ثالث نور الله مراقدهم حضراتی كبی بلا ذریت ارتحال دارجنان ایدن پادشاهلرمز واردر .

ولایتی غیر منكر جنتمكان غازی سلطان عثمان خان حضرتلرینك ارادهٔ كرامتعاده‌لری اولان بو اصول محاسن شمولی اسلاف كرام عدم رعایتده بولنسه‌لر ایدی تخت خلافت بوندن اوچ عصر اقدم حفظنا الله پادشاهسز قالوب دولتمز محو و منقرض اولمش ایدی . امتده حسن نیت ، خاندان سلطنتده قدرشناسلق موجود اولدقجه بو اصولك بقاسی الزمدر .

عكسی حالنده تعریف بیوردیغكز ترتیبه تبعیتده دقیقه فوت ایتمیه‌جگمزه امین اولیگز . بناء علیه اصیل آزمازكه عكس حال ملحوظ و مشهودمز اولسون .

مغرضلرك سزلره بیلدیردكلری كبی غافل دگلز . قوای معنویه‌سی جداً یرلنده اولان عثمانلیلرك آب مشفق بیلدكلری پادشاه شوكتپناهلری اولاد نظریله باقدقلری تبعهٔ صادقه‌سنك تأمین حقوقیله احضار و استحصال مسعودیتندن باشقه هنوز بر طاقم بدخواه اراذلك اقوال كاذبه‌سنه باقمیگز . بو جهت بزجه محقق واند میده

اولمسه بیوردیغکز طریقه توسلده ثانیه فوت ایتمیز جوابنی ویرنجه مومی الیه براز دوشوندکدنصکره « ویردیککز جوابده موافق حکمت بولدیغم تمادیء سلطنت مسئله‌سی اولوب دیگرلری تأمین مقصده کافی دگلدر » دیدی.

ذاتاً آرزو اولنان بقای سلطنتدر . اللهدن دها نه ایسترز . شهزادکان جوان بختان حضراتی بیننده‌که درجه و تفاوتی جمله‌دن زیاده واقف ذات اقدس حضرت خلافتپناهینڭ هر درلو اراده وفرماننه از جان و دل منقادز . بو امر اهم و اعظم ایچون دخی نصل تصویب بیوریرلر ایسه قبول و اطاعت اوزرمزه فرضدر . امل وارزوی اصلی او خاندان ذیشاندن بر ذات مقدسی مقام معلای خلافت وسلطنتده گورمك مباهاتی دگلمی .

بو خصوص هر نه‌صورتله اولسه امتدن صدای اعتراض چیقماز . مکرکه تعریف بیوردیغکز محاذیر تعین ایتسون . جوابنی اعطا و اکمال ایتدیکم صره‌ده مجلسه بر باشقه آدمڭ گلمسی مکالمه‌یه ختام ویرمکله و داعلشه‌رق اوتله عودت ایتدم . شروان خطه‌سنڭ مرکزی بادکوبه آناطولینڭ قونیه‌سی کبی یکدیگرلریله چارپیشمغی سور بیرتیجی گنجلرڭ مقریدر .

قونیه دلیقانلیلری اظهار مردانگی عزمنده بادکوبه گنجلری آره‌سنده‌که سفها ایسه غصب وغارات، وفضائح پشنده اولدقلری ایچون آره‌لرنده فرق عظیم واردر . اخلاقسزی اشقیاسی پك زیاده اولان بو راحتسز مملکتده ورودمڭ ایکنجی گونی بعد الغروب بیندیگم شمندوفر بلاد قافقاسڭ وسطندن روستوف وکیف طریقیله قریم، اولاحیا و بسرابیانڭ ارقه‌سندن طولاشه‌رق پولتاوا و پتروویسکی اوزری دون و دیناپر نهرلرینی بالمرور طقسان آلتی ساعتده وولوچیسکی‌یه یتشدی . وولوچیسکی روسیه ایله اوستریا اراضیسنی تفریق ایدن قارباج طاغلری قربنده و بسرابیا قطعه‌سنڭ منتهای شمالنه دوشان صحرای عظیم کنارنده کائن اوفق بر قریه‌در . استاسیون جوارینه برر قاتلی اوله‌رق اخیراً یاپیلان خانه‌لرڭ بولندقلری موقعدن باشقه معمورجه یری یوقدر . منازل باقیه اثنای راهده گوردیگم روس کویلری کبی دیواری خام کرپیچ، اوزری قامش مستکره قلبه‌لردن عبارتدر .

قیش ارزاقی اوله‌رق هر خانه‌ده ایریلی اوفقلی بش اون طموز بولندیریورلر . وسطندن گچن شوسه اوزرنده بر چوق کهنه و قدیم قره آغاجلر واردر .

(تركستان غربی ایله قافقاسیایه متعلق معلومات مفیده)

مازندران دریاسی ایله افغان وچین قطعه‌لری و سبیریا چولی اره‌سنده واقع تركستان غربی تماماً روسیه‌نك حكم و حمایه‌سنده اولوب محیطی اوچ مليون كيلومترو، سكنه‌سی یدی ملیوندر. نفوس مذكوره‌نك بر مليونی ایرانی الاصل، آلتی يوز بيكی روس، متباقيسی ترك، تركمن قیرغیز و اوزبكدر . ثروت طبيعيه‌سی ياقوت، زمرد، الماس لعل فيروزه و امثالی احجار قیمتدار ایله گموش، قورشون، طاش كموری معادنی و پترول غازی منابعیدر . آب و هواسی ایله قوهٔ انباتیه‌سی‌ده يولنده اولان بو دگرلی قطعه‌ده طوغریدن طوغری‌یه روسلره تابع اون ولایت — بخارا — خیوه — مرو كبی يالكز امور داخلیه‌لرنده مستقل اوچ امارت واردر. تاریخدن یاریم عصر اقدم روسیه حمایه‌سنه كچن بخارانك ذكری سبقت ایتدی.

بيك ايكی یوز سنهٔ هجریه‌سنده دولت ابد مدت عثمانیه حمایه‌سنده ایكن یكیچریلرك اطاعت و انتظامدن چیقدقلری صره‌ده دیگر اولكالر كبی الدن گیدن خیوه خاكنه اوغرامدم.

بخارانك غربنده و مرغ آب نهری اوزرنده واقع مرو امارتی دخی خیوه‌نك سقوطندن اون بش سنه صكره یعنی بيك سكز یوز سكسان درت میلادسنده روسیه حمایه‌سنه دوشمشدر.

اراضیسنده لعل، فيروزه معادننك كثرت وجودیله معروف — قوندوز — باد كشان — بلخ — امارتلری اخيراً وقوعه گلان شو تقسیمات سیاسیه‌دن خارج و افغانستانه تابعدرلر. خوقند و سمرقند خانلغی لغو ایدلمشدر . ما وراء بحر غزنین (١) وسواحل جیحون طوغرودن طوغرویه روس واليلری اداره‌سنده‌در.

خطه‌یه تطبیق قلنان شو تقسیمات سیاسیه بخارا و خیوه خانلقلرینك اطرافنی چویروب، ایران و افغان حكومت اسلامیه‌لری ایله هم حدود بولنديرمق ملاحظه‌سنه مستنددر . هر درلو احتمالاته قارشو تدابیر لازمه‌ده قصور ایتمیان روسلرك قورقدقلرینی باشلرینه گتوره‌جك استعداد بونلرك هیچ برنده یوقدر . بر درجه‌یه دگين كنديني صايديران موجوديتنی گوستران افغان امارتیدر . روسلر كراسناوو داسكیدن بدأ ایدن طاشكند شمندوفرينك گذرگاهی ایچون بخارا امارتندن رأی و مساعده طلب ایتدكلرنده «تمديد ایده‌جكز شمندوفرك بزه ضرری یوقدر» جوابيله ملكلرندن باد هوا كچمسنه مساعده گوسترمشلر و بو بابده‌كه مضرات و منافعی بر درلو دوشونه‌مامشلردر.

(١) ذكری سبق ایدن عشق آباد شهر جدیدی بو ایالتك مركزیدر

شو سوسملكلرندن فوق الغايه مستفيد و محظوظ اولان روسلر بخارادن كرمنه‌يه آتدقلرى امير عبد الاحد يادكاربنڭ قولتوغنى قبارتمق ايچون « كاقان » ده آيروجه بر استاسيون ياپوب بونى او مغفلك آمد و شدينه حصر ايده‌رك مستهزيانه بر احترام كوسترمشلردر . روسيه‌نڭ و حتى بتون آوروپانڭ قوت طالعى ديمك اولان غفلت اسلام نه درجه‌لره وارديغنى تأمل بيوريگز . جناب حق دولت ابد مدت عثمانيه‌نڭ شوكتنى مزداد بيورسون . حكومات باقيهٔ اسلاميه اويقودن اويانه‌جق يرده موته انتقال ايتمكده‌درلر . دول نصارانڭ بويله تحت تحكمه دوشان امارت اسلاميه انتباهه عدم همتلرندن برائت ايچون اسارتى بهانه ايديورلر ايسه‌ده ايران و مراكش مثللو مستقل اولنلرڭ عطالتلرينه نه معنى ويره‌لم . آوروپاليلرڭ حقسزلقلرينى تعداددن بشقه اللرندن بر شىء كلميان بو يادكارلر مجرد جهالتڭ يد مخربانه‌سيله ييقلدقلرينى دوشونه‌رك تنوره توسل ايله اعادهٔ حياته عجبا نه وقت عزم ايده‌جكلردر .

شمالاً آوروپاى روسى ، جنوباً آسياى عثمانى و خاك ايران ، شرقاً بحر خزر ، غرباً بحر اسود ايله محدود وسعتى بشيوز كيلو مترو مربعنده سكنه‌سى يدى مليون راده‌سنده اولان قافقاسيا احاطه‌سنڭ قسم اعظمى سنكستاندر . باطومدن بادكوبه‌يه تحديد اولنان شمندوفر يولى و تفليس جهتلرينه قول آتوب آوروپا خطلريله برلشديرلمشدر . جهانده حصوله گلان نبات و فواكه ايله تحت الارض كشف و استخراج اولنان معادنڭ همان هر جنسى بو احاطه‌ده موجوددر .

آب وهواسى بى مثل اولان بو اقليمده متمكن امم و اقوامڭ اجناس مختلفه‌سى تعداده گلمز . هر قبيله‌نڭ كنديلرينه مخصوص برر لسانى اولديغى ايچون اره‌لرنده‌كه السنه يوزدن زياده‌در . ظهور اسلامده فاتحلگه عزم ايدن غزاة كرام بو احاطه‌يه يتشدكلرنده هر قبيلنڭ بر منوال محرر برر زبانه مالك اولدقلرينى كورملريله خيرتده قالوب ديارى « ام الالسنه » تسميه ايتمشلر ايدى . خلفاء امويه و عباسيه دورلرنده سكنه‌سى اون آلتى مليوندن متجاوز ايكن جنكيز ، هلاكو ، تيمور و متغلبهٔ سائره مظالمندن حرابه يوز طوتوب الحالة هذه يدى مليونه تنزل ايدن بو طالعسز قطعه‌ده متمكن امم شهيره ترك ، تاتار ، تركمن ، عجم ، چركس ، گورجى ، اباظه ، ارمنى ايله روس ، آلمان و يونان مهاجرلريدر .

چركسلر قافقاسيانڭ شمالنده ، گورجى وسطنده ، اباظه شمال غربيسنده ، ارمنيلر جنوبنده ترك ، تاتار ، تركمن و اعجام شرقنده يعنى طاغستانده ساكندرلر . نصفى

اسلام و جزئیسی نصارا اولان گورجیلرڭ مقدار باقیەسی قنغی مذهبە تابع ایدوکی
مجهول و قارمه قاریشیق بر شیئدر . بونلرە گورجی اطلاقی مسکون اولدقلری
محلدن گچن «قورا» نهرندن کنایه ایمش . بو دریادە متمکن ارمنیلر یدییوز
یگرمی بیڭ، روس مهاجرلری بر ملیون اللی بیڭ رادەسندەدر . آلمان یونان
مهاجرلری ایسه اون بیگه گوج بالغ اولییور . گورجیلردن خرستیانلغه صاپان
جزء قلیل دخی بعد الاخراج متباقی بش ملیون ایکی یوز کسور بیگی لله الحمد
کاملاً اسلامدر . بو قطعەنڭ محصولات وفیرەسی قرق ملیون نفوسی
اعاشه ایده بیلیور .

(آوستریا)

روسیەنڭ منتهای غربندە واقع وولوچیسکیدن آوستریا حدودینه آتلایەرق تکرار
راکب اولدیغم شمندوفر — تارنوپول — بوداپشت — پرسبورغ — اوزری اوتوز
آلتی ساعتدە ویانەیه یتشمشدر . آوروپا قطعەسنڭ اڭ منبت محللری روم ایلیٔ
شاهانه ایله صربیه، اولاحیه، روسیهٔ جنوبیه، آوستریا و مجارستاندر؛
آوروپا نیلی اطلاقنه پك یاقیشیق آلان قوبه طونه نقدر میمنلی بر نهردرکه
زراعت ایچون بساتیندن بشقه بر طامله صوییه احتیاج مس ایتمدیکی حالدە فوق
الغایه فیض و برکت کچدیکی یرلرڭ اطراف اربعەسنه منحصر قالمسی موجب استغرابدر.
روسیه حدودندن ویانەیه دگین سرعت قطاریله ایکی گون بر کیجەدە قطع ایدیلان
اراضیٔ وسیعەدە متمکن زراعڭ همّمات متتابعەسیله تارلالر اطرافنه دیکیلان میوه آغاجلری
پك گوزل نشوو نما بولمشلردر . زراعته سکته ویرماسی ایچون یالکز اڭ یرلرینه
کمال مهارتله غرس ایدیلان و اکثریسی بادم بو نافع آغاجلر ، وقت حصاددن
صکرە اراضیدە حصولی طبیعی حالت خزانی بر طرف ایتمکدە و انواع زاویەلر
وجودە کتورەرڭ قاپلادقلری او ساحهٔ فسیحەیی یشیل یاپراقلریله زینتلندرمکدەدرلر .
عثمانلی کویلیلرینه، اللرندەکه اراضینڭ قدر واعمارینی بیلەمیان اومستغنیلرە عبرت.
بر قاریش طوپراغی هبایه ویرلمیان شو جنت آسا حوالیدە شمندوفر ایله سیاحت
بر عمردر . ذکر اولنان آغاجلرڭ گوگدەلری طوپراقدن بالاعتبار بر بچق مترو
یوکسلنجەیه دگین اوکوز سیدیکیله ازلمش تباشیر بولاماجی سوربلەرڭ عموماً بادانالانمش
اولمغله بر ایله آغاجلرڭ یشیللکلری ارەسنه کیران بویك سیاق بیاضلغی واغونلرڭ
پنجرەلرندن حیرتله تماشایه قویلان مسافرین، یاری آچیق هوالردە یر، بر گوریلان

چیویدی سمایه و شعاع شمسه قارشو ساکنانه وبم بیاض بر وضعیت آلان دلربا بلوط بیغینلرینه، نظیره یاپلدیغی ذهابه دوشر.

آوستریا کویلیلرینڭ اعمار اراضیده کوریلان همتلری، مهارتلری، سلیقه‌لری شایان تقدیردر. فاضلانه اقداماتی سایه‌سنده اراضیسندن یولیله مستفید اولان بو فعال کویلیلرڭ، لطیف تپه‌جکلر زمردین یماجلر اوزرلرینه مبنی منتظم قریه‌لری، حفظ الصحه‌یه موافق مختصر خانه‌لردن مرکبدر.

غرب کویلیلری هر نقدر فنڭ صوڭ نقطه‌سنه رعایت صورتیله گیجه‌لی گوندوزه قاتەرق چالیشمقده و چوق محصول قالدیرمقده ایسه‌لرده ثمرهٔ سعیلرینڭ قسم مهمی بر طاقم نام و عنوان ایله حکومت اللرندن آلدیغی جهتله بزم کویلیلرده کوریلان وسعت معیشته بر درلو نائل اوله‌میورلر. بونلرڭ انجق بیگده بشی اراضی اون بیگده بری اغنام و مواشی صاحبی اولوب نفوس باقیه اجرت یومیه ایله غدالانور، عمرینی کیرا کوشه‌لرنده مختلف گچوریر بیچارگاندر.

آوروپا کویلیلرینڭ طرز تلبسلری حقنده ایضاحاته احتیاج یوقدر. زیرا شرقده مأمورین ایله بعض اغنیا و کبریایه مخصر و محدود، سترە، یلك، قوله‌لی گوملك، و پانطالون ایله کینمك قیافتی آنلرده عمومیدر. شهرلیلردن کویلیلری فرق ایتدیران جهت، قماشی قیمتجه اهون لباسلرینڭ، صولوق و قبا بیچیملی اولمسی سوس و نظافتلرینڭ بالنسبه نقصان بولنمسیدر. بزم کویلیلر کبی یوموشاق آیاق قابی خفیف چاریق کیمگی بیلمزلر. عمومنڭ آیاقلرنده گوریلان پارمقلری عملدن ساقط ایدرجه‌سنه آزر، رفعی مشکل ناصورلر یپار، سرت و ثقیل قوندوره‌لردر. کویلیلرمزڭ سیاه یوگدن معمول شالوارلق منوره‌کلرینی صولماز و سنه‌لرجه اسکیمك بیلمز عبالق شیاقلرینی آوروپا کویلیلری هیچ بر وقت اله گچوره‌مزلر. چولوق چوجوغی ایله لیل و نهار دیمیوب چالیشدیغی تربرینه قان دوکدیگی حالده، یومی انجق بر قوری اتمك ایله بر شیشه شراب بدلنی چیقاره بیلور ایسه کندینی بختیار صایان امانسز بر دیار فقراسی یرلرنده صوڭ درجه غالی او مثللو یوڭ منسوجاتی آلوبده محسناتندن وجودجه، طیانیقلیلغندن تصرفجه فائده کورمك سعادتنی نصل نائل اوله بیلسون.

قریه خلقنڭ صیرتلرنده‌که لباس سیاه و سائر کوز بویایجی رنکلر ایله عیبی سترا ایدلمش چوروك بزلردن پچاورادن معمول طیانیقسز جوخه‌لردن قناویچه اوتیله بر طاقم آغاج لیفلرنده منسوج صغوق شیاقلردن عبارتدر. بو صنف

خلقڭ طائفهٔ نساسی عادی باصمه‌دن اتکلك تعبیر اولنور یاریم فستان اشاغی جنس قدیفه ایله قرمیز و سائره‌دن بر چاکت کیوب اوزرینه کنارلری صچاقلی فانیله اوموزلق براقیبورلر . آیاقلرنده بولنان هر رنك کتان و چوخه‌دن و یاخود قویون دریسی خفیف سختیاندن، مختلف بیچیمده یاپیلمه، و آلتی ضعیف کوسله، اوکجه‌سی کاغد، اهون القیمه فوطینلردر .

دائما آچیق بولندیردقلری باشلرینی حرارت و برودتدن محافظه ایچون تپه‌لرینه طوپلادقلری صاچلرینی قوردیله و پارلاق معدندن معمول طوپلی ایگنه و دوکمه طراقلر ایله بند و تزیین ایدییورلر . شمندوفر کذرکاهنه قریب قریه قیزلری، و طول قادینلر استاسیونلره دوکوله‌رك اراضی و اغنام صاحبلرینڭ تراکم ایدن سود ویموطه‌لرینی یولجیلره صاتوب گیجه‌لی گوندوزلی دوام ایدن بو اخذ و اعطادن حصه‌لرینه دوشان جزئی بر تمتع ایله گچینیورلر .

ممالك وسیعهٔ شاهانه‌ده مسعودانه یشایان کویلیلرمز گبی اورمانلردن بول بول اودون کسوب یاقمق و صاتمق و مجاناً کراسته‌لر قطع ایله رخصتیه و ارضیه بدلاتی ویرمکسزین استدیکی سمت و یارده کیفنه کوره مسکن بنا ایتمك طاغلردن کیڭ، تپه‌لردن ککلك، وادیلردن طوشان اوره‌رق اتلرندن پیشوردکلری کباب ایله دخی فریح فخور یشامق آو دریلرینڭ بدلاتی تکمیلاً جیبلرینه قویمق سعادت و مساعداتنه مظهریت و دلیقانلیلری بر یره طوپلانوب گورش یاپمق، نشان آتمق، حیاتی، شن و شاطر کچورمك نعماتنه نائلیت اویله رفاه حال، حضور قلب، سلامت فکر آنلرده یوقدر .

هر کس آج قالورم خوفیله ارکك، قادین، پیر، صبی دائما تلاشده ولا ینقطع اشتغالده‌در . بونلردن قدس شریفی زیارته کلوب ممالك محروسهٔ شاهانه‌نڭ بعض اقسامنی گورنلر، عثمانلی کویلیلرینڭ عموماً اراضی و علی الاکثر کلتیلو اغنام و مواشی صاحبی اولدقلرینی، آز چالیشمقله چوق رزق اله گچوردکلرینی، یکدیگرلرینه شفقت و تعاونلرینی، مسافر پرورلکلرینی حکومت سنیه‌نڭ حقلرنده‌که پدرانه معاملاتنی صوك درجه مساعداتنی، و قدرتڭ او اراضیه بخش ایتدیگی هر درلو نعماته مستغرق بولندقلرینی و فقط پك غافل و عاطل اولدقلری ایچون حوایج ضروریه‌لرینی تأمین ایله اکتفا ایدوب قولایلقله اله کچه‌جك خزائن ثروتی یقالایه‌مدقلرینی تعجب و تأثرله یاد ایدرلر .

طوپراقلری نفوسلرینه غیر کافی بولنان اوروپالیلر برکت ارضیه ایله تأمین احتیاجات

و تغذی یه مقتدر اوله‌مدقلرندن اهالینڭ اوچده ایکیسی صنعت، تجارت، طبابت، معدنجیلك، و معلملك ایله كچندكلری جهتله حكومته بار اولمقسزین كندی كندیلرینه هر قصبه و قریه‌ده اجزا خانه، دار الكتب، متنوع مكاتب خصوصیه، فابریقه‌لر، تجارتخانه‌لر، شركتلر وجوده گتوروب بو صورتله هم مؤسس و همده خلق و حكومت استفاده‌لنمكده‌در.

(ویانه)

آوروپاده ایلك دفعه كوردیگم بیوك شهر استانبولدن صكره ویانه‌در. مجراسی درونده جسیم واپورلر ایشلیان طونه نهری بو كشور عظیمڭ شرقاً اوكندن گچیور . جنوب آلمانیاده واقع بادن كبیر دوقه‌لغی اراضیسنده‌كه قره اورماندن نبعان ایدوب طولی ایكی بیڭ سكز یوز كیلومترویه بعد الوصول بلغاریه خاكی ختامنده قره دگزه دوكولان نهر مذكورڭ بورادن گچن قسمنه «دون» دنیلیور. اوزرینه منتظم و گوزل كوپریلر یاپیله‌رق مجراسی طرفیننه اوچ ویرن یوللر برلشدیرلمشدر. متفننِ بر قومڭ یدی عصر اوغراشه‌رق وجوده گتوردیگی بو شهر شهیر نه درجه معمور و منتظم اولدیغی سكنه‌سنڭ شاهراه ترقیده كسب ایتدیگی تمدن و تنوری تصریحه كیریشمك زائددر . وسط آوروپاده واقع و یانه دینیلنجه مدبدب و معظم بر مشهر مدنیت منفهم اولور . علی الاكثر یدیشر قاتلی عظیم و كارگیر مبانیسنڭ طرز اعماری، منتظم و مستقیم جاده‌لری، ازهار و اشجار گونا گونه مستغرق باغچه‌لری، واسع و مزین میدانلری، یولیله ترمیم و تزیین قلنمش نهر بویلری، دلكشا سیر و تماشا یرلری، جنت آسا تفرج محللری، مكلف اگلنجه گاهلری، معظم و مدبدب مطالعه خانه‌لری، بر چوق دار الصنایعی، لا یعد فابریقه‌لری، زنگین تجارتخانه‌لری، هر قسم موزه‌لری، حیوانات و طیورڭ اجناس معروفه‌سی تماماً موجود حدیقه‌لری، حسابسز گلستانلری، علم هندسه‌نڭ احاطه ایده بیلدیگی دقایق خارقه‌یی گوسترر ترتیبات و تقسیماتی، كائناتڭ كافهٔ الوانی طبیعتڭ بالجمله حسن و آنی بشریتڭ اولانجه خواهشنی جامع تزیینات و تلویناتی، هر طرفنڭ طهارتی نظافتی، حسابسز آثار مدنیه‌سی، لطافت موقعیه‌سی، كثرت ماء و جیادت هواسی، پاریس و لوندره شهرلرینه شبیه و یانه‌نڭ بونجه گوزللكلری محاسنی میانده نظر دقتدن قورتیله‌میان تحف بر غرابتی نادیده بر زینتی دها واردركه اوده بیوك استاسیونڭ صنایع تنویریه‌سیدر.

ویانه‌دن پارسه حرکتم غروب شمسدن بر بچق ساعت صکره‌یه تصادف ایتمش ایدی . بناسنه ملیونلر صرف ایدیلان بو استاسیونه بلا فاصله وارد قطارلر ایچون مرتب یوزلرجه طریق تقسیماتی اوچ کیلومترو محیطنده مهمجه بر مسافه‌یی قاپلادیغندن اوقوموتیفلری یاگلش حرکت ایتدیرمامك، وضعیتلری بلا فاصله تبدیل و تحویل قلنان مقاصلرك بند و فتح ایلدکلری طرق آکلاشلمق و مقوه‌لره مربوط زنجیرلری چکمك ایله اوزاقدن اجرا قلنان بو رای برلشدیرمه اصولی قارشودن گوریله‌رك سهوسز و سهولتله یاپیلمق، و جهانك بتون استاسیونلرینه قارشو تکملجه بر حق رجحان دخی قزانوب شو انتظام پرولکده گوزه آلدقلری فداکارلغی طبیعت اربابنه تقدیر و دیللره داستان ایتدیرمك افکار عمران مداریله دائرهٔ فن و امکانه صیغه بیلان تزیینات تنویریه‌یی وجوده گتورمکده زره‌جه قصور ایتمامشلردر. صوك مقاص یرینه دگین دوام ایدن بو ضیا زینتنك امثالنی دیگر شهرلرده که استاسیونلرده گوره‌مدم . ییلدیزلرده علائم السماده، شکوفه‌لرده، معادن و احجارده مشهود کافهٔ الوان ایله جهانده موجود بویالرك امتزاجندن حصوله گلمسی ممکن بالجمله رنکلرده جاملر احضار ایدیلوب انواع شکل و زاویه‌لرده مختصر فنارلر یاپیله‌رق موقفده مکك کبی ایشلیان قطارلرك مانوره میدانی زمیننه سراپا سرلمشدر .

بتون رایلر اره‌لرینه و گزرگاهك آچیق یرلرینه پك ماهرانه بر صورتده وضع ایدیله‌رك ضیاء کهربائی ایله شعله‌لندیریلان مصنع فنارلرك رنکارنك الواندن متحصل بو زمین تزییناتی قطار یورودکجه ثانیه‌ده طرز آخره تبدل ایدرك محیر العقول بیکلرجه اشکاله گیرمسی عامللرینی بیله وله و حیرته دوشوریور. جهانی عصرلرجه لرزان ایدن سطوت عثمانیه‌دن اولجه گوزلری ییلدیغی ایچون دائما اورکن آوروپالیلرك بو قوهٔ قاهره‌یه قارشو بر سد اولمق ملاحظهٔ احتیاطکارانه‌سیله مجارستانی ربطاً وجوده گتوردکلری اوستریا ایمپراطورلغی قرق بر ملیون نفوسه قریب ایسه‌ده اراضیسی آلتی یوز یکرمی درت بیك کیلومترو مربعنده یعنی بزم طرابلس غرب ولایتنك اوچده ایکیسی راده‌سنده‌در . بهر کیلومتروسنه آلتمش درت نفوسی اصابت ایدن بو طار اراضینك نصفندن زیاده‌سی یعنی تربیعاً اوچیوز یکرمی درت بیك کیلومتروسی مجار قرداشلرمزك ملك صریحی اولدیغی کبی نفوس موجوده‌نك اون ملیوندن متجاوزی آلمان، اون طقوز ملیونی اسلاو، یدی ملیونی مجار بر بچق ملیونی اسلام، و بر چوغیده رومانیالی، ایتالیالی، بوهمیالی، و عناصر سائره‌یه منسوب بولندقلرندن آوستریادن فك ارتباط ایله کندی جنسلرینه التحاق ایچون فرصت

انتظارنده‌درلر . قوای معنویه‌سی متزلزل استقبالی غایت تهلکه‌لی اولان بو حکومتك بقاسنه خادم و کندینه منسوب نمسه‌لیلر اوچ بچق ملیوندن عبارتدر . تجارت داخلیه‌سی دول سائره‌دن زیاده ایسه‌ده مستملکاتی اولمدیغندن تجارت خارجیه‌سی تأخرده‌در . زنکینلکجه بشنجی درجه دولتلردن عد ایدیلیور .

ثروت داخلیه‌نك قسم اعظمی و حتی تجارت و اپورلری یهودیلر ایله آلمان جنسی الندە‌در . بودجه‌دن تعمیم معارف نامنه مفرز مبالغ ایکی ملیون لیرادن متجاوز اولدیغی حالده تدریسات عمومیه متعصب قتولك پاپاسلرینه مودوع بولندیغی ایچون آوروپانك اقسام سائره‌سنده گوریلان ترقی علوم بر درلو حصوله کله‌مامشدر . فرانسزلر ایله امریقالیلره انکلیزلره ، ایتالیان و آلمانلره نسبة معارف و صنایعجه متوسط عد ایدیلان بو دولتك واردات سنویه‌سی سکسان بش ملیون ، بورجی آلتی یوز ملیون انکلیز لیره‌سیدر . بو دین عظیم ایچون سنوی یگرمی بش ملیون لیرا فائض ویرمکده‌درلر .

فنون بحریه دنیلان سیر سفائن علمنده مجارلر ، تجارتده آلمان جنسی ایله یهودیلر صوك درجه‌ده مترقیدرلر .

سکنهٔ سائره وسطی فکرك یتیشه بیلدیگی ایشلر ایله اوغراشمقده‌درلر .

(لسانسزلق بلاسی)

آوروپایی صارصان دوراستیلامزده « قزیل آلما » عنوانی ویردیگمز و بانه‌نك شرقنده و قهرمان اجدادمزك ایکی دفعه اردوگاه اتخاذ ایدیشلری حسبیله مفاخر عثمانیه‌یی الی الابد یاد ایتدیران تاریخی محلده کائن استاسیونه یتشدیگم زمان بیلتك حکمی ساقط اولمغله ترندن اینوب اشیالری معاینه مأمورلرینه گوستردکدن صکره تکرار شمندوفره عودتله قرق پاره‌یه بر نول آلارق غرب جهتنده واقع بیوك استاسیونه کچمك تسهیلاتنك وجودینی عدم وقوفمدن طولایی بیندیگم عربه بو مسافه‌یی آتلاتمق ایچون اون ایکی فرانق آلمشدر . لسان بیلمدیگم جهتله نه پازارلق و نه‌ده بو اجرت تعرفه‌نك اون قاتیدر دیو اعتراض ایده بیلدم . غربا دشمنی عربه‌جی آوجمده گوستردیگم پاره‌نك ایچندن اون ایکی فرانق آلارق جهنم اولدی کیتدی . بویله دیلسزلك و تجربه‌سزلك یوزندن نقداً متضرر اولمش ایسه‌مده شهری بویدن بویه گورمك استفاده‌سی یانمه قالمشدر .

مذکور استاسیونه یتشدیگمده قولنده‌که نومروسنی ارائه ایدرك یانمه صوقولان بر حمال چانطه‌لری اوموزلایوب بیلت ویریلان پنجره‌نك قربنه براقدی .

بی زبانلر گبی اشارت یاردمیله افهام مرام ایده بیلمک افکارمی آگلاتمق ایله اوغراشور ایکن «فرانقیل» اسمنده بر یهودی و هلة چیقه گلوب ترکجه تکلمه باشلاینجه دنیا بنم اولدی ظن ایتدم .

آتنه‌ده داماد محمود پاشایه تصادف ایدرك بر چوق احسانلر آلدیغنی و دها طوغریسی مرحوم ایله انجال کرامنی یهودیجه صویدیغنی وبو صورتله یونانستانده رفاه بال ایله گوزل دملر گچوردیگنی تعریف ایده ایده توکنه‌میان مرقوم تقریباً اوتوز یاشلرنده اولوب اصلاً بلاطلی ایمش . بو مثللو چارپیجی سرسریلر ایله اختلاطك موجب اوله‌جغی مضراتی بیلمز دگل ایسه‌ده دیل بیلمامزلك مشکلاتندن طولایی مرحبا دیمکده مضطر قالوب و یانه‌یی بحق گورمك ایچون حرکتی بر گون تأخیر ایتدم . ابلیس مرقوم و یانه‌یی طولاشدیرمق ایچون یقالادیغی اون فرانق اجرتدن، چارشو و اسواقده یاپدیریغی لزومسز صرفیاتدن ماعدا بیلت کسدیرمك بهانه‌سیله آلدیغی یوز سکسان فرانقك یتمشنی طولاندیروب گوزدن نهان اولمشدر . و یانه‌یی گوزلجه گزدکدن صکره بعد الغروب استاسیونه گله‌رك وقت عشاده پارسه متوجهاً حرکت ایدن ترنه بینوب آچیلدم . «بوروسقوف» ه دگین بر قاچ یرده اقطارمه یاپان بو عادی قطاری براغوب دیگر پوسته‌یه آتلامش ایسه‌مده بو دفعه آدیم باشنه تصادف ایدن دوقه‌لقلر حدودنده اینه‌رك اشیالری معاینه یاپدیردقدن صکره تکرار بینمك کلفتی ظهور ایتدی .

آوستریا اراضیسنك سمت غربیسنده دخی منبت و مزروع اوولره، معمور کویلره، قسم شرقیسنده کوریلان احوال و اشکالده چالیشقان کویلیلر، گوگسلرندن صولر فیشقیرر اورمانلی طاغلر، آقینتیسیله دگرمنلر فابریقه‌لر گراسته قطعنه مخصوص حزارلر چویرر لطیف ایرماقلر، مجراسی عریض چایلر، واردر .

بر چوق منبت مزرعه‌لری یشیل وادیلری، ضیق کیچدلری، مخوف تونللری، سیر سریع ایله آتلایه‌رق لیل و نهار یولنه دوام ایدن شمندوفر ویانه‌دن حرکتمك ایکنجی گونی بعد العصر الساس لورن ایالتلرینك منتهای حدودینه یتشدی .

اوچنجی ناپولیونك اسارتیله مانیه ایدیلان جنك مشهورده فرانسه خریطه‌سندن طی ایله کندی ملکلرینه الحاقه موفق اولان آلمانلرك غنائم ظفرلری، بو ایکی ایالت حدودینه قارشولقلی یاپدقلری غایت جسیم استحکاماتی صاغ و صولده براغوب فن حربجه آتش خطی صاییلان محللری طولاشدقدن صکره یشیل بر اووه‌یه گیرلدی . طاغ و اورماندن خالی و جنوب غربی بطاقلق اولان بو واسع چمنستان فرانسه‌نك

اڭ بیوك عسکری خاراسی ، سواری و طوبجی حیواناتنڭ باشلوجه مرعاسیدر . اوفق قصبه‌لر شکلنده بر چوق معمور قریه‌لری قارشودن کورینان بو اووه‌نڭ . آلمانیا طوپراغنه ملاصق بایرلرنده ، و صو آلتندن هنوز قورتلمش دوزلرنده‌که احتیاجدن زائد چایرلقلری فرانسه کویلیلری اوکوز چفتی ایله سوکوب ناداس یاپمقده ایدیلر .

خداوندگار ولایت جلیله‌سنه مضاف باندرمه‌دن بالیکسری‌یه کیدن طریق وسطنده واقع صو صغرلق ناحیه‌سنڭ سلطان چایری نام محلنه یرادیلیشده شبیه بو لطیف صحرایی شمندوفر اولانجه سرعتیله قطعه باشلادیغی صره‌ده نصف قطری گوزدن نهان اولوب صوڭ وداعنی لسان حال ایله افهامه باشلایان شمسڭ قوتسز ضیاسیله اورته‌لغڭ کسب ایتدیگی فجرمسی نورانیتی ، و احوال جنانی آگدیرر شو بدایع قدرتی تماشادن روحاً دویدیغم لذتلر پك طاتلی حسلر ، خیالی جهان دگر مطالعه‌لر ایله غشی اولمش ایدم . ویانه‌ده ایکن معارفه پیدا ایدرك شهری بر قاچ ساعت طولاشدقدن صکره برلکده یوله چیقدیغمز موسیو دوردیل اسمنده بر فرانسز دلیقانلیسنڭ گوزلری طولوغوب تأثر اظهارینه باشلامسی بنی بو حیات بخش استغراقدن اویاندیردی .

فکراً مشغول بولندیغمی حس ایدن موسیو دوردیل خیالمی حالنده براقمدیغنی آڭلامامزلغه اوروب یأس و تأثرڭ حصولی زمانلرنده طبیعی الوقوع کسیك و تتره‌ك بر صدا ایله « قارشوده‌که بیوك بنا آلمانلرڭ دوربین فابریقه‌سیدر » دیو اطرافی تعریفه قویلدی . بو گنج فرانسزده گوریلان حزن و تأثرڭ موجب اولدیغی مسئلهٔ تاریخیه‌یی بیلدیگم جهتله یولداشلق مناسبتیله تخفیف آلامنه بادی تسلیت بخش مکالمه‌لره گیریشدم . محبت قومیه دنیلان اوصاف بر گزیده ایله تزیین ذات و صفات ایدن حمیتمندان بویله یرلردن ممکنمیدرکه بلا تأثر کچه بیلسون .

بوهمیادن بحر عمانه ، فاسدن آزربایجانه دگین ممتد ساحهٔ فسیحهٔ عاطی تسخیر ایدوب فرمان فرمای جهان اولان جنتمکان قانونی سلطان سلیمان خان ایله اخلاف عظامندن آوجی سلطان محمد خان غفره الرحمن حضراتنڭ هنگام شوکتلرنده آورپانڭ تا جگر گاهنه صوقوله‌رق اظهار مهابت بیوران غضنفر اجدادمزڭ ویانه شهری اطرافنه انشا بیوردقلری محاصره استحکاماتی مواقعنی سیر و تماشاده بولندیغمز صره‌ده مفاخر ملیه‌مزی تبریك ایلیان موسیو دوردیل شایان احترام فضلادن اولمغله بورادە بر عکس اوله‌رق آنده گوریلان اسف و المڭ تسکیننه بادی تسلیت آمیز محاوراته شتاب ایله مقابله‌ده بولنمغه مجبور و مدیون ایدم . وطننڭ اوتوز بش سنه اقدم اوغرادیغی عظیم فلاکت و انقلابی خاطرلایه‌رق فوق التصور متأثر و محزون

كلماتى صرف و تسليماته باشلادم .
اولان بو حميت مجسمه‌يه قارشو آتيده‌كى
« تماشاسنه طويمقسزين كوزمزدن شمدى نهان اولان معموره‌لر، خوش واديلر،
يشيل صحرالر، فرانسه خريطه‌سندن آيرلدى ايسه بو فاضل قومڭ عصرلردن برو
يكديگرينه تفوق داعيه‌سنده بولنان فرقه‌لرى انتباه كسب ايدرك برلشدى . فرانسه‌نڭ
وجودندن بوبله اوفق بر عضو قوپمسنى متعاقب بنيه‌سنده‌كه مهلك علل بر طرف
اولدى . قبل الانقلاب كنديني مسعود ظن ايدن فرانسه‌نڭ جسمى معلول معاشرتى
تلخ فكرى مسموم ايدى .
بو داخلى اختلافلرڭ انتاج ايتديكى ضعف معنوى يوزندن الساس ايله لورندن
بو قسمڭ ضياعى فرانسه‌نڭ اختلافات داخليه‌سنى او مرض مهلكى تماماً قالديره‌مامش
ايسه‌ده توقف و عدم توسعنه بادى اولمشدر . بو منافع معنويه گوز اوكنه آلنه‌رق
اهون الشره اوغرادقلرندن طولايى فرانسزلر او درجه متأثر دگل متشكر و متسلى
اولمليدرلر . بر ملت حسب البشريه غافل اولنوب نعم اتحادى اونوته‌رق وطندن
بر جزؤ غائب ايتمكله بدبخت صاييلماز .
بدبخت اخلاقى تدنى‌يه صنعت و معارفى توقفه اوغرايوب اتحاد قوميه‌سنه كلياً
خلل طارى اولان امم ايله ايقاظ و انتباهى اميدسز اقوامه اطلاق اولنور .
اڭ بيوك مشكلاتى معارف اسلاميه سايه‌سنده متينانه بر طرف ايدوب آز زمان
ايچنده كنديني طوپلايه‌رق سوابقندن دها محكم بر قدرت و شوكت ايله موجوديتنى
عالمه گوسترمك كبى خارقه‌لرى مسلم جهان عثمانليلر دموغ اسف و تأثرينى انجق
حالت نومده بولنان اقوام جاهله ايچون صرف ايدرلر . فرانسه ايسه سزڭ كبى
مليونلرجه صاحب حميت فضلايه مالك اولديغى ايچون استقبالى دائما امين و بختياردر .
هر درلو مشكلاتى قلع و قمع ايديجى سلاح فضيلت النده اولنلره ياقيشه‌جق
اسف دگل تفاخردر » ديدم . مسروداتمدن محظوظ اولان بو ذكى فرانسز كمال
صميميتله اليمى صيقار ايكن شكر و سرورينڭ درجهٔ غايه‌سنى آثبات ايچون صول
الى ايله‌ده شاپقه‌سنى ايندیروب سلاملامق كبى نزاكتلرده بولندقدنصكره « يوره‌گمى برندن
قوپاريرجه‌سنه شدت گوستران تأثر درونيمڭ رفعنه مصروف نوازش و التفاتڭزى تخطر
ايتدكجه متلذذ اوله‌جغم . عاجزلرى بيروتده چوق قالدم تركجه‌يى ده اوراده اوگرندم .
عثمانليلرى اساساً سورم . فرانسزلر حقنده‌كه مطالعهٔ توجهكارانه كزدن طولايى
ذات فضائلڭزه محبتم زياده‌لشديكنى تأمين ايتمكله بختيارم .
بولنديغم اجزاخانه ليسه پوناپارت مكتبى قربنده‌در وقتڭز مساعد اولدقجه تشريف

ایدیکز کوربشه‌لم اقامتگاهگزی اوگرنجه زیارتگزه گلورم و برلکده گزرز دیدی.

آری قوانی کبی ایگیلتیلی صدا نشر ایدرك یورومکده مداوم شمندوفر اوفق بر استاسیونه یتیشوب بش دقیقه توقف ایتدیکی صره‌ده بولندیغمز واغونه بر چوق یولجیلر گیردی. بونلردن بعضیلری یکی دوستمك بیلدیکلری ایمش . فقیری آنلره تقدیم ایتدی. جمله‌سی ایله مصافحه‌لشدق . یاتدیغمز قماره‌نك ایکی قاریوله‌سی بوش اولمغله بونلری ایچرویه آلدق. پارس یاقلاشدیغی ایچون قاریوله‌یه‌ده احتیاج قالمامش ایدی. مرقومون قانتال ولایتنك اوریلاق شهرندن ایمشلر . باشمده که فس تحفلرینه کیتمش اولملی که پارسه یتیشنجه‌یه دگین گوزلری بندن آیرلمدی . بو استاسیوندن دخی یوك و یولجیلری بش دقیقه‌ده اخذ ایله همان حرکت ایدن شمندوفر بر ساعت سورمکسزین پارسه یتشمشدر . و بانه‌دن پارس شمندوفر ایله اوتوز ایکی ساعتدر.

(پارس)

صغر سنمدن برو مدحنی ایشیده ایشیده غیاباً عاشق اولدیغم پارسه بیك اوچیوز اون طقوز سنه‌سی نیسان رومیسنك التنجی گونی اخشامی آلافرانغه سکزده مواصلت ایدوب بولیوار سنت ژرمنده واقع درت نومرولی اوتله نازل اولدم. بخارا ایله پارس اره‌سنده‌که مسافهٔ بعیده‌یی ایکی یوز اوتوز ساعتده آتلادم . بو یولجیلغك اون سکز ساعتی مازندران دریاسنده واپور ایله مبتاقیسی گیجه‌لی گوندوزلی یولنه دوام ایدن شمندوفر ایله وقوعبولمشدر . آلمانیا حدودیله پارس میانده‌که مسافه شمندوفر یورویلیشی بش ساعتدر . بو ایکی دولت اره‌سنده تکرار بر منازعه ظهور ایده‌جك اولسه محاربه ینه پارس جوارنده وقوعبوله‌جقدر.

طهراندن بخارایه اورادن پارسه دگین هفته‌لرجه دوام ایدن سفر دراز وجودمی پك صارصدیغی ایچون استراحته صوك درجه محتاج ایدم.

و رودمده هیچ بر یره باقمیه‌رق همان یتاغه سریلوب ایرتسی گونی قوشلق وقتنه دگین اویانه‌مدم . بو خواب مدیددن قالقدیغمده یوللرده طوز و طوپراقدن برباد اولدیغی ایچون بوبر سورلمش گبی آجی آجی بر گیدیشمه پیدا ایدن گوزلرم قاریوله‌نك قارشوسنده آصیلی اولان ساعته ایلیشدی.

ضعف بصره مبتلا اولنلر گبی اون ثانیه قدر ساعتدن نظرمی آییره‌میوب آلا فرانغه اون بره گلدیگنی گوج گوره بیلدم . طعامی وقتسز اوله‌رق شمندوفرده یاپوب و رودمده عدم اشتهایه مبنی بر شیء یمکسزین یاتدیغم جهتله اویقودن

قالقدیغمده قارنم آچلقدن زیل چالییور ایدی . صاغ طرفمده که دیواره وضع ایدیلان الکتریق زیلی دوگمه‌سنه باصوب غارصونی چاغیردم .

بلا تأخیر ورود ایدن بو آدمجیگز قاعدهٔ متخذه‌لرنجه صاغ الڭ پارمقلرینی قولاغنڭ حذاسنه دگین قالدیروب احترام ایله جواب استدی .

فقط لسان یوقکه افکارمی اڭلاته‌یم . طهراندن چیقار ایکن گوردیگم یول تدارکی میاننده بر قاچ دسته سیغاره کاغدی وار ایدی . اوزرلرنده مارقه اوله‌رق بر اینڭ رسمی ایله «بغداد اینگی گونده اون ایکی اوقه سوت ویریر» عباره‌سی بولنان بو کاغدلردن بر دانه‌سنی غارسونه کوستروب الیمی اینگڭ ممه‌لرینه طوغرو اوزاته‌رق سوت صاغار گبی یاپمقله سوت طلبنده بولندیغمی آڭلاتدم فرانسزجه «وی وی» جوابنی ویروب گولومسه‌یه‌رك اوطه‌دن چکلدی .

یوزومی گوزومی ییقامقده ایکن گتوردیگی سوت ایله چایی ایچوب لباسمی گیه‌رك اشاغی‌یه ایندم .

یریمی غائب ایتمامك ایچون اوتلك قارتنی آلوب قپودن طیشارویه چیقه‌رق حال طفولیتمدن برو گورمك آرزوسنده بولندیغم پارس شهرینی مسرتله مشاهده‌یه باشلادم . هر نره‌یه گوزم ایلیشدی ایسه تماشاسنه طویمق آیرلمق بیلمیور ایدی . یگرمی دقیقه قدر یورودم اوگومه آلتی یره آیریلیور بر جاده تقسیماتی و تعبیرمزده آلتی یول آییردی کلدی .

بو گوزل یوللرڭ اولا قنغیسنه گیده‌جکمی انتخابده متردد ایکن مشتری تحریسیله طولاشمقده اولان عربه‌لردن بریسنی اشارت ایله طوردیروب بیندم .

سفارت سنیه‌نڭ اولدیغی محلی و یانه‌ده فرانسزجه حرفیله بر کاغده یازدیروب جیبمده صاقلامقده بولندیغم جهتله بونی عربه‌جی‌یه ارائه ایدینجه باشنی صاللایه‌رق حیوانلرینی سورمگه باشلادی .

سفارت سنیه دائره‌سی شانزه‌لیزه‌دن بولان اورمانه منتهی جادهٔ مشهوره اوزرنده و پارس شهرینڭ اڭ ممتاز موقعنده، شهبندرخانه ایسه آوی نوبوسکی سوقاغنده اللی اوچ نومروده‌در .

سفیر کبیر عطوفتلو منیر بك افندی حضرتلری مأذوناً درسعادتده ایمشلر . باشکاتب نابی بك افندی حضرتلری ایله بعد الملاقات پارسڭ گوزل یرلرینی گزمگه گیتدم ورودمدن بر هفته صکره رتبهٔ سامیهٔ وزارتله تلطیف بیورلدیغنی خبر آلدیغم دولتلو سفیر پاشا حضرتلری یگرمی گون صکره پارسه عودت بیورمشلردر .

آوروپانڭ لوندره‌دن صكره اعظم مدینه‌سی و دنیانڭ اڭ معمور و مزین شهری اولان پارس «سین» نهرینڭ ایكی جانبنه كمال عظمتله یاپیلمشدر . غایت منتظم و مزین جاده‌لرڭ طرفیننده سلسلهٔ جبال كبی گورینان مبانیٔ عظیمه‌نڭ طرف طرف قول آتماسیله تشكل ایدن بو حیرت افزا شهر تربیعاً یگرمی میلدر . نفوسی حقنده درت و یا یدی ملیوندر یوللو آغیزدن مبالغه‌لر ایدیلیور ایسه‌ده قیودات رسمیه ایكی ملیون بشیوز بیڭ كوسترمكده‌در .

پارسی ویانه‌یه تقدم ایتدیران آثار مدنیه، «آیفل» كبی یوكسك و یكتا قله‌سیله نامتناهی گلستانه بكزه‌یان شانزه‌لیزه جاده‌سی، و بو ممتاز محل كنارندن كچن سین نهری اوزرینه محیر العقول بر صورت و زینتده یاپیلان نیقوله كوپریسی، و بویلی بوینجه ممتد تونللری، مشهور عالم اوپراسی، مشاهیر هیاكلی ایله مزین میدانلری، فردوسی اگدیرر حسابسز باغچه‌لری، اعصار سالفه‌یی گوز اوگنه كتوریر مكمل موزه‌لری، ، مقر فضلا مدرسهٔ عمومیه‌سی، بر ملیون درتیوز بیڭ جلد آثار معتبره‌یی حاوی كتبخانهٔ بی نظیری و برده نفوسنڭ زیاده‌لگی اولوب سائر جهتلری ویانه‌نڭ عینیدر . شكوفه‌لر ایله‌ده تزیین ایدیلان واسع و مستقیم جاده‌لرینڭ ایكی طرفنه هر كوشه‌ده موجود سوسلی میدانلرینه، غرس ایدیلوب یتشدیریلان آغاجلر، لطافت اندام و خضراتجه دنیانڭ اڭ ممتاز درختی، یاپراقلری صیق چیچكلی اشجاربدر . پارسده هیچ بر میدان یوقدركه متعدد هیكللر بولنماسون و هیچ بر كوشه یوقدركه اشجار و ازهار گونا گون ایله تزیین ایدلمش واسع باغچه‌لردن لطیف میدانلردن خالی اولسون . پارس هیئت مجموعه‌سیله آغاجلر، باغچه‌لر، چیچكلر، نقشلر، زینتلر، ایچنه غرق اولمش طولانی بر چینی طباق، مذهب بر بللور لوحه‌در . هر قنغی سمتنه گیدلسه جنت آسا حدیقه‌لره، درونلرنده انواع حیوانات موجود باغچه‌لره، بناسی عالی و انتیقه‌جه زنگین موزه‌لره تصادف اولنور . هیچ بر دكان و مغازه هیچ بر خانه و بنا یوقدركه یكدیگرندن گوزل اولماسون .

سایه‌لری لطیف آغاجلرڭ دالری ایله فوقاً مستور پاك و پارلاق جاده‌لری، مزین قالدیرملری، چیچكلی میدانلری وسعت و نظافتجه یكدیگرلریله رقابت داعیه‌سنده‌درلر .

موزه‌لرنده موجود آثار تاریخیه امم ماضیه‌نڭ طرز معیشت وصنایعنی تماماً ارائه و تصویر ایدر .

جابجا ركز ایدیلان لایعد هیكللری وقایع ماضیه‌نڭ بربر فهرستیدر . شهرڭ چوق یرلرنده موجود دهشتنما آثار عتیقه‌لرده كوریلان صنایع رقیقه و مهارت

فرانسزلرك فن معماریده‌که ترقیء حاضره‌سنی صولده صفر براغییور . هندسه‌ده
یدطولاسی اولنلرك یاپه بیلدکلری تقسیمات خارقه، علمك محیط اولدیغی عملیات
انشائیه ، اولانجه دقایقیله پارسك اعماری خصوصنه حصر ایدلمشدر . بو دنیا
جنتی حصوله گتورمك ایچون صرف ایدیلان ثروت بر یره طوپلانه‌جق اولسه
شهرك جرمی قدر عظیم ، بر آلتون تپه‌سی وجوده گلور .

هر طرفی بوی بوندن گوزل و نقصانسز اولوب حزن آور هیچ بر یری
یوقدر . قبرستانلری بیله گلستان حالنده‌در . سوقاقلرینك طرز تقسیماتی
باقلاوه سینیسنده‌که چیزگیلری آگدیرییور .

بو امثالسز یوللر آره‌سنده باقلاوه دانه‌سی وضعیتنی آلان هر پارچه برر محله
اعتبار ایدلمکده‌در . شهری باقلاوه سینیسی شکلنده کوستران اوسولی جاده‌لر اوچیبك
راده‌سنده اولوب طرز مسروده اوزره حصوله گتوردکلری محلات سکسان عدددر .

جمله‌سی بر وسعت و وضعیتده اولان بو جسیم پارچه‌لر غایت سوسلی و منتظم
یان یوللری ایله بر قاچ برلوندن بالمجبوریه شق ایدلدکلری ایچون وضعیت
عجیبه و لطیفه‌لری باشقه‌جه بر زینت دها قزانمشدر . عرضی قصبه‌لرده‌که قیصه
جاده‌لر طولنده اولان بو عظیم بولیوارلرك وسطنه یتشلدیگی زمان مكك اوجی کبی
قارشویه کلان محله مبدألرنده طبقی جسامت و زینتده ایکی طریق ظهور ایدییور .
هیپسی بر بیچیمده و یدیشر قاتلی کارگیر بنالر اورته‌سندن گچن بو منتظم یوللرك
طرفینی بویلی بوینجه سوسلی قالدیرملر چیچکلی آغاجلردر .

هر طرفی رنگارنك طاشلر ایله دوشه‌لی اولدیغی ایچون هیئت مجموعه‌سی
مصنع و منقش سجاده کبی کورینان بو پاك جاده‌لر سوپورلدکدن صکره حیوانه
چکدیریلان بر نوع عربه‌لره موضوع دونر فورچه‌لر ایله متمادیاً ییقانمقده‌در .

یمین و یسارده عادتا سلسلهٔ عظیمه کبی کورینان منازل عالیه‌نك آلت قاتلری
داخلاً و خارجاً یالدیزلره غرق اولمش مزین و سوسلی غازینولر ، زنگین
دکان و مغازه‌لر و هر طرفی پازار اولمغله مستقل چارشوسی محدوددر .

ات ، بالق ، سبزه و امثالی آغیر رایحه نشر ایدن موادك فروختی ایچون
مناسب محللره جسیم مرکیتلر یاپیلمشدر . وضعیتلری باقلاوه دانه‌سنه شبیه محله
اوجلرینك طرف طرف برلشدکلری یرلره آلتی عدد بولیوار عظیم باش ویردکلری
ایچون ییلدیز شکلنده سوسلی و سویملی میدانجقلر حصوله کلمکده‌در . اك
زیاده کیرا کتوران منازل، دکاکین، مغازه و غازینو بو کوشه‌لرده بولنوب

او مزين ميدانلره باقانلردر . زيرا آلتى عدد بوليواردن سيل كبى آقان ناسڭ بولشدكلرى بو مواقع ممتازه‌ده هم ميدان و همده عرضى ميدان قدر جسيم يوللر اولانجه لطافتلريله كوز اوكنده قالييورلر .

استانبولڭ كوكل آچيجى وضعيتندن محروم ودوز بر موقعده بولنان پارس بو ترتيبده ياپيلمامش اولسه ايدى اسوأقڭ طرفينى قاپلايان كوه مثال منازل آره‌سنده ير ايله سمادن باشقه بر شئ كورونمز ، داخلنده يشانماز ايدى .

چونكه شهرڭ يورومكله نهايتى بولنميوركه كنارينه چيقيله‌رق تنفس ايديله بيلسون . شو دلفريب تقسيمات فاضلانه هيچ اولماز ايسه بوليوارلرڭ بوينجه مد نظر حصوله كتورمشدر .

(پارسده يكتا شانزه‌ليزه جاده‌سى)

شانزه‌ليزه جاده‌سى دينجه ايكى طرفى صره‌وارى ديكيلان سايه‌لى آغاجلر ايله سوسلنديرلمش اورته‌سنه يا مالطه طاشى و ياخود شوسه اصولى عمليات ترابيه اجرا ايديله‌رك اوزرينه تراموای رايلرى دوشنمش اللى و حتى يوز مترو عرضنده چاى مجراسنه مشابه اوزون بر سوقاق خياله كتورلماسون .

پارس مختلف الاجناس بر دوتام شكوفه اعتبار ايدلديكى حالده شانزه‌ليزه بو رنكارنڭ چيچك دسته‌سنڭ زينتنى زياده‌لشديرمك ايچون وسطنه يرلشديرلمش بر غنجه‌در .

پارسى ايكى‌يه بولان سين نهر عظيمنڭ اڭ كزيده ساحلنى بويلى بوينجه قاپلايان بو جنت باغچه‌سى صنايع معماريه‌نڭ عصر اخيرده واصل اولديغى غايهٔ كمالاتى كوسترر حكمدار سرايلرى ، عالى موزه‌لر ، جسيم سفارتخانه‌لر ، پرنسلرڭ ، قونتلرڭ ، خصوصى كلستانلر ايچنه ياپديردقلرى عظمتلى قوناقلر ، عاشقانه كوشكلر ، تماشاسنه دويلماز ظريف بنالر ، ممتاز مسكنلر ، زنكين تجارتخانه‌لر ، اندرون و بيرونى كوز قماشديرر بر صورتده مزين ومجلا غازينولر ، برنجى صنف اوتللر ايله محدود ، مأواى كبرا و مجمع ظرفادر . عرضى درتيوز اللى متره اولوب طولى سين نهرينڭ مجراسنه تبعاً يديوز متره امتداد ايدن بو ساحهٔ بى نظير درت طرفه بوى مشام آرا صاووريرر ازهار و اشجار كونا كونه غرق ايديله‌رك ضياء كهربائى ايله سراپا دونادلمشدر .

وسطنه يتيشيلنجه نامتناهى ظن اولنان بو بلبلستانى سرتسر قاپلايان رنكارنك چيچكلرڭ قوى يشيللكلرڭ تحديدى ايله طرف طرف آيريلان جاده ايچنده جاده‌لره

پنبه، مور، قیرمزی، یشیل، سیاه و الوان سائره‌ده منتخب مصنوع طاشلر، ومحکم اولارق دوکولمش غایت سوسلی و منقوش چمنتو طبقه‌لر، پلید کوتوگندن دیکه‌سنه کسیلمش میشه قالبلری، و بعضیلرینه دخی اجزای کیمویه قارشدیرلدیغی ایچون قورشونی رنك مرمر حالنی آلان زیفت دوشانلمش، و بالنسبه طار ظن اولنان یان و آتلامه یوللرینه‌ده آلتون رنکنده قزیل قوم دوکولمشدر.

انواع نقوش و الوانده یاپیلان شفاف چینیلر ایله محیر العقول شکللر وجوده گتوریله‌رك تفریش و تزیینه همت ایدلمسندن طولانی یمین ویسارده قوس قزح گبی پارل پارل یانان مجلا قالدیرملرك، سوس و زینتی درجهٔ نهایه‌یی بولان بو پیاده مجرالرینك اره‌لرنده دلپسند بر حاله گلان او ظریف جاده‌لر صره واری یتشدیریلان ملیونلرجه آغاجلرك چیچك ایله قاریشیق یشیل یاپراقلری آلتنده گوزللکلرینی گونشه گوسترمکسزین گوز آلا بیلدیگنه سوزیلور گیدرلر.

قدرت بشرك یتیشه بیله‌جگی همتلر، مصرفلر، عمیق ملاحظه‌لر ایله وجوده گتوریلان بو بی نظیر جاده ایچنده طمر گبی یر، بر آیریلان او مستقیم و مصنع یوللری یکدیگرندن تفریق ایدن واسع چمنلکلر، کومه کومه، چیچك تپه‌لرینك یاپیلشلرنده‌که ظرافت ایله جریانلرنده‌که لطافت گوگللری صید ایدر حسابسز فسقیه‌لرك مقر دلپذیریدر. بر قاچ یولك باش ویردیگی محللرده طبیعتیله وجوده گلان مزین میدانلره غایت جسیم شادروانلر یاپلمشدر. فسقیه‌لری اون بش مترو ارتفاعنده و اوچ شرفه‌لی اوله‌رق پولاددن معمول بو مصنع شادروانلرك گول گبی موج اوران واسع حوضلری مدور، اطرافنده‌که ستاره زمیندن بر متره مرتفع و پولاد رنگنده سیاه مرمردندر. عمودی ارتفاعی نسبتنده قالین اولان فسقیه‌لر تپه‌لرینه موضوع عجیب الشکل و عظیم شرفه‌لرك بیوگی آلتده، وسطیسی اورته‌ده، اوفاغی وستنده‌در. شو نادیده شادروانلرك فوق التصور جسیم فواره‌لری فوقندن آدم بلی قالینلغنده سمایه فرلایان ماء لذیذ خوفناك سیلابه‌لر گبی منبعنه رجعتنده شرفه‌لرده اشلاله‌لرده یاپه‌رق دائما موج اورن حوضه دوکولدکجه بیاض کوپوکلری صاچمقده طوفان نوحی خاطرلاتمقده‌در. برنجی ناپولیونك مزاری اوزرینه یاپیلان گنبد عظیم اوگنده واقع فدیرندن قالقوب نیقوله کوپریسنی گچه‌رك نمونهٔ باغ ارم اولان بو جاده‌یه متصل «قونقورد» میدان لطیفی وسطنه یتشدیگم زمان بر صره‌ده کوردیگم اوچ عدد شادرواندەکه عظمت و صنعت بنی بهت و حیرته دوشورمشدر. بو وله رسان شادروانلرك اعظمی اورته‌ده اولوب طرز معماریسنده حضرت نوحك طوفانده‌که احوالی

بحق تجسم ایتدیرلمشدر . نبی الله نوح ایله سفینه‌سنده بولنان ذواتڭ مجسم هیکللری، محیر العقول بر صنعت و جسامتده یاپیلان بو مصنع شادروانڭ مرتفع فواره‌سی وسطنۀ موضوع پولاد گمی ایچنده و دهشتلی سیلابه‌سی آلتنده‌در . جسامتی شادروانڭ جرم و عظمتی ایله متناسب مدور حوضده قائماً حلقه تشکیل ایدن دگر انسانلری، اللرنده‌که عظیم الجثه اسماك آغیزلرندن طولومبه خورطومی گبی پوسکوران گور صولری، فواره‌نڭ عمودینی قاپلایان چادر شکلی شرفه‌لره یتشدیرمکده و حالت طوفانی تجسم ایتدرمکده‌در . متمادیاً اچدقلری صالقملی چیچکلری هر موسمده پایدر یشیل یاپراقلری ایله سمایی ستر ایدن صیق داللی آغاچلرڭ لطیف سایه‌لری آلتنده قالان شانزه‌لیزه جادۀ شهیره‌سی ایچنده جاده اوله‌رق سمت بسمت طرح ایدیلان بر چوق عظیم یوللر اره‌لرنده واقع چمنستانه، باصته، چیچك وغزته صاتیجیلرینه مخصوص اوله‌رق جابجا یاپیلان لطیف المنظره مجلا قلبه‌جکلری، شربت طوندیرمه، غازوز، و امثالی مشروبات و توتون فروشلر ایچون طرف طرف انشا قلنان مصنع قمریه‌لر درکنار محللرڭ دخی زینت و شنلگنی تأمین ایتمکده‌در .

پارسی دها نه گبی شیئلر ایله زینتلندیرمك لازم گله‌جکنی تأمل و تذکردن بشقه هیچ بر فکر ایله مشغول اولمیان شهر امانتی بتون جاده‌لرده گورلدیکی وجهله شانزه‌لیزه‌نڭ دخی مناسب محللرینه یشیل بویالی دمیر قنپه‌لر وضع ایتدیکی ایچون ایاقله طولاشانلر یورولدقجه اوزرلرینه اوطوروب محشردن نمونه‌نما ازدحامی، دهشتلی سیلابه‌لری آگدیران مرور و عبوری، اطرافڭ طویولماز لطافتنی مستریحانه تماشا و ازهار گونا گونی اوخشایه‌رق گلان خوش رایحه‌لی صاف هوایی تنفس و تازه حیات کسب ایدرلر .

زمینی سراپاچم و چیچك، فوقی درخت شکوفه دار ایله تماماً مستور وطولاشمق ایله توکنمك بیلمیان شانزه‌لیزه‌نڭ هیئت مجموعه‌سنی قوردیله‌لر ایله بزه‌نمش یشیل جاکته بگزه‌دان لا یعد سوسلی یوللرینی یکدیگرندن تفریق ایدن گلستانلر ایچنده و سعتی مساعد گورینانلری درونده، اوقانطه، غازینو، اوتل، صیفی تیاترو، قرائتخانه مثللو موقع بموقع یاپیلان بللور بنالر قارشودن گورلدکلری زمان ملتمدن متحصل کوپوکلره بورونمش دریاده گیدر ایکن سیرك بلوطلر اره‌سنده عرض دیدار ایدن قمر گبی پارلی پارلی یتارلر . اطراف اربعه‌سی و حتی قبه‌لری ابنیه‌نڭ بوینه اولچیسنه گوره دوکولمش انواع رنك ونقشده بوزلی بللور اوحه‌لردن، غایت عاشقانه بر صورت و بیچیمده یاپیلان اویالدیزلی قصرلرڭ هر بریسی خارجاً یاسمین، گل و تافله

آغاچلری، و میوه‌لری اوزرلرنده پورتقال، طورنج و لیمون فدانلری ایله ایکی مترو مرتفع سور ایچنه آلنمش، و بو دلنشین تحدیدك داخلاً حصوله گتوردیگی مدور حدیقه منتظماً طرح و چیچکلر ایله تزیین ایدلدیگی گبی شفافلغی گوز قماشدیران حیرت افزا بنانڭ عظیم پنجره‌لری کوشه‌لرینه و بر قاچ قدمدن عبارت سوسلی بردبانلرڭ مجلا باصامقلری کنارلرینه صنعی باغچه‌لرده ممتادیاً یتشدیرلمکده اولان هر موسم أزهاری اوزرلرنده کوپریر زینتلی صاقسیلر دیزیله‌رك جنت حالنه گتورلمشدر. هیچ بر یرنده تخته، طاش، طوغله مثللو ظلماتی مواددن مصنوع عمود و عملیات گورلمیوب هیئت مجموعه‌سی، ترشه‌سز اولاقسز اولمق اوزره صرف بللوردن یاپیله‌رق داخل و خارجی رنگارنك الکتریق آویزه‌لری ایله تزیین و تنویر قلنان بو بیعدیل کاشانه‌لر گیجلدکدن صکره انکلتره سفارتخانه‌سی ایله رئیس جمهوره مخصوص قامتگاهڭ و سائر قوناقلرڭ اطرافنی محیط گلستانلر اوزاقدن اوزاغه گورونمکه شانزه‌لیزه‌نڭ عرضی نهایت بولمغه باشلار.

لطیف بللور قابلره وضع ایتدیگی طوندیرمه ایله لیموناطه، دمیرهندی، میان کوکی و امثالی شروبی لا أقل بشیوز فرانق قیمتلی سوسلی ال عربه‌لرینه لبالب طولدیردیغی بوز درونه یرلشدیره‌رك ایته ایته طولاشان آیاق صاتیجیلری، طرف طرف اجرای لعب ایدن بیك و حقه‌باز اویونجیلری، یگی چیقان شرقی نوطه‌لرینی بگندیروب فروخت ایتمك ایچون اوزه‌نه اوزه‌نه هوالر چالار گزیجی سازنده‌لر، و بعد العصر عسکریه بلدیه ایله مکاتب صناعیه‌نڭ هر کوشه‌ده ترنمساز باندلری و بو محللره اسکمله متعهدلرینڭ دیزدکلری حسابسز قنپه‌لرده مقیم بیگلرجه تماشاگران، اغاجلر اوزرلرنده دالدن داله اوچوشان قوشلرڭ، لطیف الالحان قناریه‌لرڭ نغماتی، لایعد عربه‌لر، نادیده آتلر انواع موده‌ده اوتوموبیللر، ولوسیپدلر، دقیقه باشنه مرور ایدن الکتریق تراموایلری ایله طاشینان ناس، محشری آگدیرر ازدحام ثانیه‌ده بیڭ رنگه گیرن منظره، آفاقی طوتان ولولهٔ شطارت های هوی و مسرات بو موقعده نصف اللیله دکین دوام ایدر. آیفل قله‌سی جوارنده که بو وادبولان اورمانیله شهرڭ حسابه گلمز بلدیه و حیوانات باغچه‌لری، زینتی ظرافتی و صف ایله توکنمز بولیوارلری، هپ بویله شن و شاطردر.

سوسلی موسیولرڭ گوزل ماداملرڭ مجمع و مشهری غروب شمسه دکین بورالر اولوب گیجه‌لری فد یرلری ایله مزین غازینولر، صاییلمق ایله توکنمز اویون محللری، چالغیلی قهوه‌لری، قلوبلر، ممتاز تیاترولردر. مواقع مذکوره‌دن هر قنغیسنه

کیریلسه، قارشودن باقلدیغی زمان غلبه‌لکڭ قسم اعظمنی تشکیل ایدن طائفهٔ نسانڭ باشلرنده‌که صنعی شکوفه‌لر، طوپلاندقلری ساحه و صحنه‌یی رنگارنڭ چیچکاره غرق اولمش گلستانلره بگزه‌دییور.

اسکی مصریلر گبی هیکللر، طاق ظفرلر رکزینه منهمك فرانسزلر پکچوق انقلاباته اوغرامش اقوام قدیمه‌دن اولمغله پاریسڭ هر بری وقایع سابقه‌لرینی خاطرلادیر آثار تاریخیه ایله مملوءدر . شانزه‌لیزه‌نڭ بوواد بولان اورمانی جهتنه دوشان آغزنده و مرتفعجه بر موقعده واقع «اتوال» میداننده‌که باب ظفرده گوریلان صنایع نفیسه، مهارت سنکتراشیه آثار باقیه‌نڭ جمله‌سنه فائقدر . دیوارلری ازمنهٔ قدیمه پهلوانلرینی اطرافلری فرانسز عساکرینڭ هر عصرده‌که قیافت مختلفه‌لرینی گوستریر مربع الشکل و غایت مرتفع و عظمتلی اوله‌رق یاپیلان بو درت آغزلی قاپو گورنلری حیرتده براقمقده‌در . آمریقالیلر گویا آغیرلغنجه آلتون ویره‌جك اولمشلرده صاتمامشلر .

ایمپراطورلق دورینڭ طونج لوحه اوزرینه منقوش جسیم قارتال آرمه‌سنی، جمهوریت طرفدارانی بو عالی قاپونڭ قبه‌سی آلتنده‌که درت یول آیردینه دوشان گنیش میدانی گوبگنه برلشدیروب گلان گچنی چیگنتدیرمق صورتیله تسکین غیظ ایتمکده‌درلر . پاریسك بشقه سمتلرنده مصنع بر قاچ قپو دها گوروب نقوشات و عظمتلرینه حیران قالمش ایسه‌مده جمله‌سندن اکبر واجمل اولان بو قپوده‌که تصاویر مهمه آنلرڭ بنالرنده گوستریلان مهارت سنکتراشیه‌یی هیچ حکمنده براقمشدر . ناپولیون بونا پارتك مصردن گتوردیگی دیکیلی طاش سالف البیان قونقورد میدانده‌در . سلطان احمد میدانده‌که دیکیلی طاش هیئتنده و اوتوز آرشون طولنده اولوب اوزرنده کذا «هیه روغلیف» ایله محرر کتابه‌لر واردر .

باغچه‌سی بو میدانه متصل «لوفر» سرایی صنایع نفیسه موزه‌سی اتخاذ قلنمشدر، بو عظیم سرایڭ باغچه‌یه ناظر مثلث جبهه‌سنه «شارلمان» دن اسبق رئیس جمهور موسیو «ادولف تیرس» ه گلنجه‌یه دگین بتون فرانسه حکمدارانی هیکللری رکز ایدلمشدر .

(آیفل قله‌سی)

پارسه ورودمڭ ایکنجی کونی بر جاذبهٔ معنویه ایله اوغرادیغم سفارت سنیه دائرهٔ جلیله‌سندن عودتمده قونسلوس جمیل بگی کورمك ایچون «آوی نوبوسکی» جاده‌سنده واقع شهبندر خانه‌یه کیتدیگمده ایلك دفعه کوزمه ایلیشدیگی زمان بو

گشور عظیمڭ موقعنی ، شهرتنه حیران سکان جهانه گوسترمك و یا خود زمیندن سمایه بر دیرڭ اولمق اوزره یاپیلدی ظن ایتدیکم آیفل شهرڭ شمال غربیسنه دوشان سرکی میداننده و موصلده‌که نور الدین شهید جامع شریفی مناره‌سنڭ اوچ مثلی ارتفاعنده‌در . اون سانتیم قالینلغنده تراکم ایدن تراب نباتی آلتنده قالمش دوز بر قیالغه کبیر دمیر کیریشلر ایله قفس هیئتنده و اوچیوز طقسان آرشون ارتفاعنده انشا قلنان بو مشهور قله درت آیاق اوزرینه مبنی اولوب ارضدن ایاقلرینڭ فوقنده‌که عظیم کمرلره دگین هر طرفدن بایر وضعیتنی آلارق بردنبره طارلشان مربع قطری بعده دیکه‌سنه بر وضعیتله یوکسلدکجه بالتدریج اینجه‌لشمکده‌در .

فیل جرمنده ابتدار ایدن آیاقلری درت مترو مرتفع مرمر دوبه‌لر اوزرینه مبنی اولمغله تملنده متانت یوقدر . طیانیقسز رخام سفیددن یاپیلان دوبه‌لر اوبار ثقیلڭ آلتنده شمدیدن ازلمکه هر طرفی چاتلامغه باشلامشدر . یدی ملیون فرانق صرفیله وجوده کلان بو اثر عظیمڭ مبدائنده‌که متانتسزلك بر عصردن زیاده دوام ایده‌میه‌جکنی گوستریبور . داخلنه یاپیلان ییلان قاوو طریقدن آیاق ایله اوزرینه چیقمق طاقت بشرڭ فوقنده‌در . بلوطلره باش اوررجه‌سنه یوکسلان بو عجیب قله‌نڭ تپه‌سندن پاریسی سیر ایتمك ایچون هر کون کلان بیکلرجه ناس صعود ماکنه‌سی ایله چیقاریلوب ایندیرلمکده‌در .

مایس رومینڭ ایلك هفته‌سنه مصادف پازار کونی بواد بولان اورمانه گزمگه کیتمش ایدم . افق مرئی‌یی طولدیران مرتفع چام آغاجلری آلتنده صاغه صوله آیریلان منتظم یوللری ، زمرد کبی یشیل مسیره‌لری ، مشروبات صاتیجیلری ایچون موقع بموقع یاپیلان سوسلی قلبه‌لری ، اویونجیلره ، چالغیجیلره مخصوص مصنع قمریه‌لری خصوصی گلستانلرده بیله گوریله‌میان بو لطیف اورمانده هر کون موجود بیکلرجه متفرجین پازار مناسبتیله یوز بیکلره بالغ اولمش ایدی .

اورمان دگل بالقان قدر جسیم بر حدیقهٔ حیرت افزا اطلاقی دها یاقیشیق آلان بو نادر الامثال قورینڭ زیاده‌سیله یوکسلمش آغاجلری آلتنده‌که قویی یشیل چمنلکلره اوبك اوبك طوپلانان عائله‌لر اره‌سندن گچوب جنوبنه دوشان صنعی گوله یاقلاشدیغمده بر صنداله بینه‌رك وسطنده گورینان واسع اطه‌یه آطلادم . چام ، کورگن ، قطران ، آردیچ و امثالی کولکه‌لری کورونیشلری لطیف طویل القامه آغاجلرڭ صیق داللری ایله فوقاً قپالی ، زمینی چم و چیچك بو دلکشا اطه‌ده اگلنجه ازدحام دها زیاده ایدی . پارسلیلرڭ پك مسعوانه گچوردکلری شو غبطه بخش

حیاته بر قاچ ساعت اشتراك ایدرك عودتمده گلدیگم یوله دونمیوب یکدیگرلرینه متصل و اره‌لری منتظم جاده‌لر ایله تفریق اولنمش واسع و متعدد چمنستانی ماشیاً آطلایه‌رق قلعه‌نك اولدیغی موقعه یتشدم . اوزرینه چیقمق ایچون آلدیغم بیلتی مأمور مخصوصنه تسلیم ایده‌رك قلعه‌نڭ تك آتلی عربه جسامتنده اولان واغونلرندن بریسنه بیندم اشاغیده بولندیریلان بخار ماکنه‌سنك ایشلمنی ماکنیست صالیویرمسیله درونلری انسان ایله طولو صره‌وازی واغونلر تراموای سرعتیله سمایه دوغرو یول آلمغه باشلادی . مناره یوکسکلگنده اولان باشلانغیجنده‌که مربع محل فوقنه یتشنجه درت طرفی جام ایله قپالی دیگر واغونلره اقطارمه ایدیلوب قسم علیاسنی دیکه‌سنه چیقدق . قویودن قوغه چیقار گبی هوالانان بو ایکیجی پوسته واغونلرینڭ درت کوشه‌سنده کچوریلان سکز عدد تکرلکلر کذا درت طرفدن رایلره مربوطدر . مبدأ و منتهایه برلشدیریلان ایکی عدد کبیر ماقره‌یه مربوط قالین زینجیری وینج دوندردکجه فوقده‌که واغونلر تحته اینمکده زمیندن حرکت ایدن بالایه چیقمقده اولدیغندن طرفیندن بیان تماشاجیلر قلعه‌نڭ وسطنده روبرو کلمکده‌درلر . قلعه‌یه آلا فرانغه ساعت او چده چیقوب بش بچقده ایندم .

انجق اوتوز دقیقه‌سی یوقاروده کچن بو مدتڭ ایکی ساعتی چیقوب اینمکده ضایع اولمشدر . فوقنده انواع مشروبات ایله نادیده هدیه‌لکلر صاتار قیزلر واردر . صاتیلان اشیالرك اوزلرنده قلعه‌نك رسمی منقوشدر . بر پوسته شعبه‌سی ایله برده پوسته قوطیسی موجود ایدکندن هر کلان قپالی و یاخود آچیق ورقه‌لره برر خاطرات یازوب شعبه‌نڭ قله رسمی منقوش مهریله ابطال ایتدردکدنصکره قوطی‌یه آته‌رق اقربا و احبابنه ایصال ایدییور . مصائب مسروده‌یه مبنی مملکتم ایله مخابره‌یه غیر مقتدر بولندیغم جهتله هر کس گبی بر خط یازوب گوندره‌مدیگمدن طولایی پك محزون اولدم .

(نیقوله کوپریسی)

پارس شهرینه جنوب شرقیدن کلوب وسطنه قدر شمال غربی‌یه، بعده دونه‌رك جنوب غربی‌یه آقان «سین» نهری اوزرنده واقع یگرمی آلتی کوپرینڭ مشهوری ارکول و رویال جسرلری اره‌سنه دوشان یدی عدد کوپری اولوب یگرمی یدنجی اولمق اوزره مؤخراً یاپیلان نیقوله کوپریسی بوسچمه جسرلرڭ دخی ممتازیدر .

روسیه ایمپراطورینك پارسه زیارتی خاطره‌سی اولمق اوزره بالخاصه انشا قلنان

بو دمیر کوپری، قوجه «سین» نهرینڭ واسع مجراسنی بر قنطره‌ده قطع ایتمشدر.
نهرڭ صاغ و صول سواحلنه مربوط آغیزلری طرفیننه یاپیلان مرمر دوبه‌لرڭ بر بوی مرتفع سکیلرنده مجسم آرسلان شکللری، و محراب واری آرقه‌لرینه دوشان ایکنجی قات دوبه‌لرڭ قره‌یه ناظر یوزلرینه، قبارتمه پیاده رسملری و عمودلرڭ فوقنده عظیم الجثه قادانه‌لره بینمش سواری هیکللری، طولاً یمین ویسارینه یاپیلان قورقولقلرڭ نهره باقان یوزلری وسطلرنده دخی غایت ایری وجودلی پهلوان تماثیلی واردر. مذکور ارسلان شکللری ایله پیاده عسکر رسملری مرمردن معمول اولوب پهلوان تماثیلی قورقولقلرڭ رنگنده سماویدرلر.
دوبه‌لرڭ فوقنده‌کی سواری هیکللری آتلریله برابر تونجدن مصنوع و اوزلری یالدیزلی اولمغله شعاع شمسه قارشو پارلادقجه گوز قماشدیرمقده‌درلر.
نهری بر کمره آتلادیغی حالده اوزرنده یقوشلقدن اثر گورلمیان بو مزین کوپرینڭ زمینی اینه طرفینده‌کی عریض قالدیرملره دیکه‌سنه کسیلمش پلید طپقه‌لر دوشنمشدر.
فرانسه‌نڭ خلافگیران فرقه‌سی سیاحته چیقان روسیه ایمپراطور و ایمپراطوریجه‌سنی پارسه صوقمدقلرندن ملته قارشو مضطر قالان موسیو لوبه مشار الیهما ایله مارسلیاده گوریشه بیلدیگی ایچون مغلوب و محجوب اولان روس طرفدارانی عنادینه بو کوپری‌یی یاپدیردقلرینی سویلدیلر.
شانزه‌لیزه گبی جهانده ثانیسی بولنمیان جادۀ دلکشا قربنده بویله عدیم الامثال بر کوپرینڭ وجودی پارسه بشقه‌جه شرف ویرمکده‌در . مانش دکزندن سین نهرینه صوقولوب پارسه قدر کلان سفائن صغیره و شهرڭ طولنجه آمدوشد ایدن نقلیه واپورلری بو کوپریلرڭ آلتندن سربستانه کچمکده‌درلر . قوندور جبلندن مانش دکزینه دگین ممتد طولی آلتی یوز یتمش آلتی کیلومترو اولان سین نهرینڭ شهر خارجنده‌کی مجراسی بعض محلده یاییلەرق اوتوز درت کیلومترو گنیشلك حاصل ایتمکده‌در.

(پارسڭ احوال عمومیه‌سی)

سین نهرینڭ تشکیل ایتدیکی «سین» و «سنت لویی» اطه‌لریله طرفیننه کمال عظمتله یاپیلان پارس شهری تقریباً یگرمی طقوز میل وسعتنده‌در . اداره‌جه یگرمی دائرۀ بلدیه‌یه آیریلیور . اطرافنی محیط استحکامات قویه‌نڭ اللی آلتی قپوسی و داخلندن گچن شمندوفرلرڭ طقوز استاسیونی واردر . تحت الارض هر طرفنه ایشلیان تونللرڭ محیر العقول محطه‌لری بو حسابه داخل دگلدر . تاریخك

قرن اخیری اوائلنده نفوسی یاریم ملیوندن عبارت ایکن بردنبره پارلایه‌رق یوز ییل ظرفنده بش مثلی تکثر ایتمکله شمدیکی وسعت و عمرانه واصل اولان مرکز فنون و مهد العلوم پاریسڭ «ریشیلیا» سوقاغنده اون دوردنجی لویس طرفندن یاپدیریلان مکتب ملکیه کتبخانه‌سنده بر ملیون درتیوز بیڭ جلد کتب متنوعه موجوددر . یوز یگرمی بشبیگی ال یازوسی اولان کتب مذکوره‌نڭ اوچیوز بیڭی اطلس یعنی خریطهٔ بریه و بحریه‌یه، یوز اللی بیڭی مسکوکاته متعلقدر . متباقی طقوز یوز اللی بیڭی نباتات، طب، علم حیوانات، قوزموغرافیا، طبقات الارض، تاریخ، فن میخانیکی، ادبیات، و امثالی علوم نافعه‌دن باحثدرلر .

بویله زنگین بر کتبخانه‌یه مالك ریشیلیا مکتبنڭ بنای عظیمی بشبیڭ قدم طولنده و یوز اوتوز قدم عرضنده‌در .

صنعت، تجارت، غنا، کندنده ظهور ایدن بو فیضلی شهرڭ حد کماله ایریشان معارف و صنایعی تعداد ایله توکنمز . نباتات و حیوانات باغچه‌لرینی، حسابسز موزه‌لرینی، هر طرفی بری برندن گوزل سمت و اسواقنی جمله‌سی جهاندن نشان ویرن میدانلرینی، کوه مثال مبانیسنی، حیرت بخش عقول عظمت و زینتنی، آثار قدیمه و جدیده‌سنده گوریلان صنایع، مهابت، ظرافت و غرابتی قلم ایله تصویر امکان خارجنده‌در .

سیاست، معارف، صنعت، تجارت، دیانت، ادبیات، و امثالی جدی شیئلردن باحث ایکی بیڭ یوز طقسان آلتی جریدهٔ یومیه اسبوعیه و شهریه نشر اولنمقده و بونلر ایچون اوچبیڭ یتمش کاتب کامل چالیشمقده‌در .

چیچکجیلکی دخی درجهٔ قصوایه اولاشان پارسده موجود لوانطه دار الاستحضاراتنڭ داخلاً یاپدیغی کلیتلو صرفیات مستثنا اولمق شرطیله جهانڭ هر طرفنه سنوی آلتمش ملیون فرانق دگرنده عطریات سوق ایتدیگی دوشونیلور ایسه شهر نه درجه شکوفه‌لره گومولدیگی و نصل بر گلعذار ایدوگی آگلاشیلور .

ید قدرتڭ اوزه‌نه‌رك وجوده گتوردیگی استانبول موقعنڭ لطافتی، شهرڭ عظمت و مهابتی، آب حیات تسمیه‌سندن بشقه خواص عدیده‌سنی تعریف قابل اوله‌میان صولری، تنفسی عمری تزیید ایدن صاف هواسی گونشڭ ضیاسیله نورلره غرق اولان مرمره‌سی خلیجی، حزین حزین آقان بوغازی، و بو جریانڭ ایکی طرفنه مختص منظرهٔ دلربا، بحرسیاه واطه‌لر دگری جهتلرندن بیاض یلکنلرینی آچه‌رق مرکز خلافتی سجده ایدرجه‌سنه یوارلانه گلان حسابسز کمیلر، دگری کوپوکلره بوغارجه‌سنه بر شدتله

دومانلرینی صاووره صاووره سوریلر ایله آمدوشد ایدن طاغ کبی واپورلر، اسکدار، حیدر پاشا، اطه‌لر، بوغاز ایچی، قاسم پاشا، ایوب جهتلرینه مکوك کبی ایشلیان شرکت خیریه واپورلری، میری استمبوطلر، خلیجده و ریختیم اوکلرنده یتان واچیقلرده شماندره بند سفائن حربیه و تجاریه، و بونلرڭ اره‌لرینه یاییلان بیکلرجه مزین صندالل‌ر، کمرك و ریختیم بویلرنده محشردن نمونه نما ازدحام، کوپریلر اوزرلرنده دها زیاده نظره چارپان شو حیرت افزا احوال ایله لایعد واپورلرڭ آردی اره‌سی کسیامیان انواع چشید دودوك صدالری، صندالجیلرڭ دریا یوزنده باغریشملری، بر قسمی دکره قونمش و بعضیلری هوایی طولدیرمش سود کبی بیاض مارتی قوشلرینڭ بالقجیلرڭ اوچوشملری خوش آوازه‌لری، غلطه، بك اوغلی، اسکدار، حیدر پاشا و استانبول جهتلرینڭ کوز اوکنده بولنمسی کبی وضعیت دلفریب، قبهٔ آسمانه طوغرو اولانجه لطافتلریله اوزانان متعدد شرفه‌لی بر چوق مناره‌لرڭ، یمین و یسارده عظمت اندامنی کوستران ترصد قله‌لرینڭ کورونیشلری، کوکللری صید ایدن بو لطافت، کورنلری حیرته دوشوران بو شرف بو درجه شوکت و مهابت جهانڭ پارسنده‌ده یوقدر .

لطافت موقعیه‌دن محروم اولدیغی ایچون صنعی مواد و کنیش میدانلر ایله سوسلندیریلان پارسڭ منازل و شوارع جمیل المنظره، تیاترولری مذبذب باغچه‌لری بی نظیر و مفرح، اکلنجه کاهلری وافر و مشعشع ایسه‌ده عظمت طبیعیه‌سی سونوکدر .

هیچ بر وقت کوز طولدیره‌میان عملی شیئلر ایله کوکلنی آلداوبده او دغدغهٔ تکلفدن لذت آلامیان بدایع پرستانڭ، سن ساحلنه قوشدقلری سین نهرنده سس صدا یوقدر .

شهرڭ شو منتخب و معتنا موقعنده کوزه چارپان شنلك و شطارت، هر یکرمی دقیقه‌ده ظهور ایدر اوفق بر واپوردن عبارتدر . حتی مصرده که نیل نهرنده فوق قومپانیه‌سنڭ ایشلتدیکی سوسلی و جسیم سیاحت واپورلری ایله یرلی سفائن تجاریه «سین» ایچنده طولاشان واپورلرڭ عددجه یوز مثلیدر . استانبول خلیجنه دوکولان کاغد خانه نهرینڭ یوقاریلرده و طار بر موقعده اوکی طوتیله‌رق مصرك حزانی کبی شیشیرلدکدن صکره آصمه کوپریلر و یاخود جسیم دمیر بوریلر ایله ادرنه قپوسنه چیقاریلوب فاتح و بایزید اوزری سلطان احمد میداننده یره باتانه و یاخود کلخانه‌یه طوغرو عظمتلی بر شلال حاصل ایتدیریله‌رك دریایه دوکدیرلمسی ممکنمیدر . خلیجڭ طولمه‌سی خوفنی دخی بر طرف ایدن بو عملیات عالیه و اعمارڭ حصولندن صکره استانبول هیئت مجموعه‌سیله امثالسز بر شانزه‌لیز کسیلدیکی

زمان او مشهور پارس، جنت الفردوسه مشابهتڭ امکانسزلغنه مبنی تقدمه یول بولهمیهرق پارسلگنده قالور ایدی.

سایهٔ سما پایهٔ حضرت خلافتپناهیده شو فکرڭ فعلیاتنی انشاء الله گوریرز. شوکتلو پادشاهمز افندمز حضرتلرینڭ عهد سلطنتلرنده حیز حصوله گلان عمران عظیمه و خوارقدن معدود بونجه آثار جسیمهیه قارشو مسئلهٔ مبحوثهنڭ وجود بولمسی هیچ حکمندهدر. پارسده موجود اماکن شهیره هر نقدر بیوکده اولسه بشکطاش ساحلسرای همایونی ایله آیاصوفیه، سلطان احمد، یگی جامع، فاتح، بایزید، سلطان سلیم، شهزاده نور عثمانی و امثالی جوامع شریفهلر کبی تام یاپی اولمیوب اوزرلری دوز اولهرق قپانمش یاریم بنالردر. رویال کوپریسنڭ غربنه دوشان مجلس مبعوثان دائرهسی یعنی قدیم بوربون سرایی ایله سین نهرینڭ او بر طرفنه و قارشولقلی اولهرق یاپیلان مریم آنا کنیساسی مبانیٔ ممتازهسندن معدود اولدیغی حالده اوزرلری طام حالنده قپانمشدر. ناپولیونڭ مزاری اوزرندهکه کنبددن بشقه اوزری قبهلی تام بنا کورهمدم

مبانیٔ موجوده علی العموم یوکسک و مهیب ایسهلرده اوزرلرینڭ طام شکلنده دوز قپادلمش اولمسی هیئت خارجیهلرینه نقیصه ایراث ایتمکدهدر. فقط اوپرا بناسندهکه عظمت، صنعت، زینت غیر منکردر. زمینی اون ملیون بشیوز بیڭ فرانقه آلنان بو بی نظیر بنادڭ انشاسنه اوتوز آلتی ملیون فرانق صرف اولنمش و صحنهسندهکه پردهلر یدی یوز اللی بیڭ فرانقه اعمال ایتدیرلمشدر. بناء علیه مدنیت حاضره پارس کبی بیڭ پارس یاپه بیلور. فقط جهانده یکتا کتبخانهسندهکه یوز بیگلرجه آثار معتبرهیی اله گچوروبده نظیرینی وجوده کتورهمز. فرانسزلرده گوریلان فضیلته، فعالیته، حسن سلیقهیه آصلا دیهجك یوقدر.

قابلیت و زکاوتی موجب حیرت بو ممتاز ملت، احیاء علوم و فنونه مصروف هممات بر گزیدهسندن طولایی مستحق حرمتدر.

تشنه گان علم و عرفانی کندیلرینه الی الابد منتدار برافمشلردر. محصولی طولغون فیأت ایله همان پارهیه قلب اولان پارسڭ باغچیلغی، باغچهجیلغی، فلاحتی، فنی اولدیغی ایچون آشیسز هیچ بر اغاج هیچ بر نبات یوقدر.

بونڭ ایچون المالری، آرمودلری، اریکلری، اوزملری، شفتالولری، کرازلری، ویشنه و چیلکلری غایت بیوك دانهلی، زیادهسیله گوستریشلی و شفافدر. شهر جوارنده بولنان اوزوم باغلری آنا طولی و روم ایلیٔ شاهانهده، استانبولك مقری

کوبی اسکدارڭ قارتال بابا و نوح قیوسی جهتلرنده گورلدیگی گبی بر آصماسی اولمیوب صیریقلر و گرگیلر اوزرلرینه قالدیرلمش اورمان وازی بور گلواتلقلردر . چبوقلری بویله یوکسلتمکدن مقصدلری اراضی‌یی بر شبهٔ حصر ایتمیه‌رك التنده طاووق بسیله‌مك ایچوندر . عموماً سچمه و آشیلامه اولان آصمه‌لر قوت بولوب چوق اوزوم و طولغون صالقم ویرملری ایچون دیبلرینه تباشیر دوکییورلر . بویدن بویه گلوات یاپیلمسندن طولایی اوستی قپالی اولان زمینی هوادن محروم ایتمامك فکریله شمال و شرق جهتلرنده آچیق براقدقلری محللری چبوقلرڭ قول آته‌رق قپاتمسنه میدان ویرمیوب دائما یوقلایورلر .

وطنداشلرمزدن اولوب پساپورط و عائله‌سیله پارسه گلان اوقانطه‌جی گیرقور آغانڭ ایکی یاشنده بر کریمه‌سی وفات ایتمش ایدی . آوروپالیلر عندنده جنازه‌یی تعقیب ایدن عربه‌نڭ کثرتی منسوب اولدیغی عائله‌یه بیوك بر شرف صاییلمغله هم بو محزون عائله‌نڭ گوگلنی آلمق و همده ماشاتلقلرینی عادتلرینی گورمك ایچون بر عربه‌یه بینوب پیشلرنجه گیتدم .

هر طرفی قپالی سیاه عربه ایچنده قونیلان موتا اوگده گیدییور ایدی . جنازه عربه‌سنڭ آتلری و حتی عربه‌جیسنڭ البسه‌لری بیله سیاهدر .

دولابه سوقاغندن یوله چیقوب غربه متوجهاً بر ساعت کیتدکدن صکره پارسڭ کنارینه اولاشدیغمزده تارلالری پارل پارل یانیور گورنجه حیرتده قالدم . بو زینتلی زمینه یتیشنجه‌یه دکین پارلتینڭ حکمتنی آکلایه‌مدم . زیرا سواله قونوشمغه موقع و حال مساعد دگل ایدی . فرانسه‌نڭ فعال باغجه‌وانلری اردی ارده‌سی گسیلمکسزین هر موسمده یتشدیرمکده اولدقلری مارول ، توماتز ، انگنار ، قارنی بهار ، و امثالی سبزه‌واتی صغوقدن محافظه ایچون ، کوفه قدر جسیم بللور چناقلر تدارك ایدرك بو قوجه صحرایی طولدیران فدانلرڭ اوزرلرینه آیرو آیرو قپادقلری جهتله شعاع شمسه قارشو نورلره بوغولان تارلالره یاقلاشدیغمده ، پارس حوالیسی سمایه چکیله‌رك ییلدیزلر ایچنده مکان طوتدی ظن ایتدم . بو سوسلی تارلالری صولده شهری صاغده براقه‌رق براز دها کیتدکدن صکره قبرستانه اولاشدق .

بلدیه باغجه‌لرندن دها گوزل ، دها سوسلی بر گلستان اولان پارس ماشاتلقلرینڭ قپولرنده هر گلان جنازه‌نڭ ، اسمنی صنعتنی ، سننی ، سمتنی ، عائله‌سنڭ نام و شهرتنی صره نومروسی ایله ضبط ایتمك ایچون مطنطن برر دائرهٔ کتاب موجودر .

بر جنازه‌نڭ دفنی ایچون حکومته یوز اللی لیره ارضیه ویریله‌مز ایسه او موتا

گومولدیگی یرده الی الابد قالامیور . قبرك بقاسنی آرزو ایدنلر بر دفعه‌یه مخصوص اولان یوز اللی لیره ویرمك ایله‌ده قورتیله‌میورلر .

طولاشمق ایله نهایتی بولنمیان ماشاتلغك قنغی سمتی انتخاب قلندی ایسه قبر او موقعده‌که مقبرهٔ موجوده‌نك تزییناتنه مطابق و بلا تأخیر یاپدیرلمق اوزره بدل مقرری دائره‌نك صنایع صندیغنه تسلیم و یاخود بشقه درلو تأمین لازمدر

بو آغیر ویرگویی اعطا ایدنلرك مصنع قبرلری اوزرلرینه موتانك هیکللی و یاخود ملائکه تمثالی و بعضیلرینه صلیب شکلی رکز ایدلدیکی کبی بر چوق سوسلی چلیکلر قونلمش، اطرافنه‌ده درونلری چیچك طولی ساقسیلر دیزلمشدر. هنوز صاتیله‌مدیغندن طولابی ضعیف الحال اولنلره حصر ایدیلان خالی جهتنه قلعه شرامپولنه شبیه جسیم خندقلر حفر ایدلمشدر ، بر طرفدن حفر و تهیه قلنان بو خندقلر ایچنده النده کوره‌ك ایله دائما موجود عمله، نفوسك کثرتندن طولایی لا ینقطع ورود ایدن جنازه‌لری تمل طاشی قور کبی صیرت صیرته دیزوب اوزرلرینی بر مقدار طوپراق ایله باصدیرییورلر .

خندقك تملی بو صورتله طولدقدن صکره صاغ طرفه کچه‌رك بالآخره کلان جنازه‌لری کمافی السابق اوزرلرینه دیزوب سکز اون صره‌ده زمین ایله برابر اولنجه‌ اك اوسته اصابت ایدنلرك باشی اوجنه برر دمیر لوحه کچیرییورلر . بو لوحه‌لرك اوزرلرینه آلتده بولنان جنازه‌دن بالاعتبار دفترده‌که صره نومروسی اشارت ایدیلیور .

بو خندق ایکی سنه صکره تکرار حفر ایدیله‌رك چیقان کمیکلر خارجه آتلدقدن صکره بر منوال محرر بشقه جنازه‌لر قونیلیور . موتا قبرلرنده بویله ایکی سنه یتا بیلمك ایچون دخی لا اقل بش لیرا ویرلمك لازمدر . اون سنه، یگرمی سنه، اللی سنه، یاتمق ایچون دخی مختلف بدللر واردر .

ابدی یاتمنك مقدار ویرکوسی ایسه اولجه ذکر ایدلدی . ارتحاللرنده بر اقچه‌سی و یاخود بو بدلی ویره‌جك صاحبی اولمیان بیکس و بی قدرتلرك جثه‌لرینی حکیملر تشریح ایچون پارچه‌لایوب طاغیتدقدنصکره ات و کیمکلرینی بر چقوره طولدیره‌رق سونمدك کراج ایله یاقیورلر . احوالی مجهول و اوزرنده اقچه‌سی مفقود اوله‌رق کوشه‌ده بوجاقده کوریلان موتالری تشهیر و تشریح ایچون دخی آیروجه بر دائره واردر .

بو مثللو جنازه‌لر اقربا و اولادی غائب اولنلرك دائما باش اوردقلری دائرهٔ مذکوره‌یه قالدیریله‌رق بر قاچ گون آچیقده و بوز ایچنده براغلییور .

اشکاللری غزته‌لر ایله اعلان اولندقدن اوچکون صکره‌یه دگین تصاحب ایدن

بولنماز ایسه تشریحخانه ویریلەرك حكیملرڭ جراحلرڭ كسكین بچاقلری ایله طوغرانلدقدن صڭره كذا بر چقوره آتیلەرق كرج ایله یاقیلیور.

مدنیتڭ یالڭز صنایع و فنون قسمنده مترقی اولان آوروپالیلر بزم تقدیس ایتدیكمز مرحمتی اسراف و مرض عد ایدییورلر. «فقرا فرصت بولسه انسانڭ گوزینی چیقاریر. ذلت سؤال ایله افنای حیاتدن حیالانمیان عاطللره، ارباب سعی و ناموس خادم دگلدر. قانون معیشت، چالیشانلره رفاه و سعادت، تنبللره سفالت و حقارتله حكم ایدر. بن قزانەیم او یسونی قبول ایدر ایسەك ملكمز ممالك شرقیه گبی عطالت خانه كسیلور. ایشلر فابریقەلر یوز اوستی قالور، بلادمز اویله خراب اولور. یوخسوللره مرحمت انجق ایش بولمق چالیشانلره چالیشدیرانلره مكافات، وجوده كتوردكلری متاعی مخرج حاضرلامقدر. راست گلانی بلا سعی گچندیرمك تنبللگه آلشدیرمق مرحمت دگل ملت و وطن دشمنلغیدر» دیورلر.

فرنگستان محشر گبی نفسی نفسی، دینی دینار، آمانسز، ایمانسز بر دیاردر.

(فرانسزلرڭ اخلاق و اطواری)

تاریخڭ قرن اخیرنده كوستردكلری فضائل و اختراعات خارقه ایله حكمت و صنایعی احیا ایدن فرانسزلر، نفعی آشكار ماءلذیذ گبی رنكسز بر قومدر.

هر دم دگیشمكده اولان افكارلرینڭ بولانوب صافیلشمكدەكه اطرادسزلغی سیلابهٔ مطر ایله ایكیده بر بوزولان چای صولرینه بگزەیور. حد معروفندن زیاده و اعتدالسز اولان انبساطلری مارت هواسی گبی بر قرارده طورمیوب بغتةً تهور و غضبه تبدل ایدن بو عجیب قومڭ طرز محبت و معاشرتلری حساس ترازویه بگزەیور.

زرەدن آغدیران بو میزانڭ مسرت و باخود مضرت گوزینه خردەبین ایله گوچ كورینور مواد جرمنده بر شیء تماس ایدەجك اولسه موازنهٔ مصاحبەلری حالاً دگیشیر. ثانیەنڭ مبدأنده كوستردكلری مسرتلر قهقهەلر جهانی صارصار، منتهاسنده وهلة قوپاردقلری بایغرەلر آفاقی طوتار. سریع الادراك اولدقلری نسبتده سریع الغضبدرلر. دقیقەلری دقیقەلرینه اویماز.

كافهٔ محسناتلرینی پایمال ایدن، منافع و موجودیتلرینی هر دم صارصان بو خفتلری، بو لزومسز غضبلریدر.

انكلتره قرالنڭ پارسه گلدیگی گون یاپیلەجق احتراماتی سیر ایتمك اوزره شانزەلیزەیه كیتمش ایدم.

استانبول خلقی کبی ذوق و صفایه منهمك ، اسرافه عطالته آلیشقین هوائی مشرب پارسلیلر ، سرسریانه طولاشمغه پك دوشکون اولدقلری ایچون بو بهانه ایله ایشی گوجی براقه‌رق طوپلاندقلری گذرگاهی محشر حالنه گتورمشلر ایدی .

قرالك استاسیونه و رودی تقرب ایتمسنه مبنی برای استقبال سرایندن حرکت ایدن رئیس جمهور گچرایکن سیرجیلردن بر فرقه «یشاسون» و بعضیلریده «کبرسون» دیور و بو سوزلری ایشیدان زواللی موسیو لوبه جمله‌سنه گوله‌رك باشی ایله سلاملایور ایدی . اردن یاریم ساعت کچمکسزین رئیس جمهور ایله قرال بر عربه‌ده ، وکلا ، سفرا ، یاوران بشقه بشقه عربه‌لرده اولدقلری حالده طورنا قطاری تشکیل ایدرك دوندکلری زمان جاده‌لرك طرفینی طوتان عساکر سلاحلرینی یرندن قیمیلداتمامش و قرالك باش اوینادەرق ویردیکی سلامنی یالکز ضابطان بوش اللرینی قولاقلرینه قدر قالدیرمقله مقابله ایتمشدر .

ممالك اسلامیه‌یی افساد و استیلا نیت بدخواهانه‌سیله آوروپاده قپو ، قپو طولاشان آسایش دشمنی قرالك گله‌جکنی بر هفته اقدم خبر آلان غزته‌جیلر « انکلیز قرالنك فرانسه‌ده ایشی نه‌در » یوللو بر چوق مقاله‌لر نشر ایدرك پارسه صوقمامق ایستامشلر ایسه‌ده لونده غزته‌لری بر چوق مدافعه‌لردن صکره « بزم قرال اتمکلری یمکه گلمیور ، پارسه اولاشدیغنده کندی سفارتخانه‌سنده مهمان اوله‌جقدر » جوابنی ویرملری اوزرینه مبهوت قالان فرانسز غزته‌لری منع دخولی قضیه‌سنی براقه‌رق « انکلتره قرالی گلدیکنده کمیسه شاپقه‌سنی چیقارماسون » کبی بر چوق مقاله‌لره گیریشمشلر ایدی . عالم اسلامیت حقنده‌که نیتنك یوزوقلغندن طولایی پیغمبر شماری اوله‌رق بویله آغیر نشریاته هضمی مشکل سوزلره هدف اولان قرال پارسه و رودنده هیچ بر یره اینمیوب کندی سفارتخانه‌سنده بیتوتت ایتمشدر .

اعتدال دمی هیچ بر وقت محافظه ایده‌میان فرانسزلرك شو اوضاع غریبه‌لرینی گولمکده ایکن ویانه‌دن پارسه دکین برلکده گلدیکمز سالف البیان موسیو دوردیل ازدحام اره‌سنده تصادفاً بنی گوروب قوشه‌رق یانمه گلدی . همراهلق معارفه‌سنی حقوق قدیمه درجه‌سنده تلقی ایدن بو انسان چوجق بولندیغم محلی آکلاتدیغم حالده نه ایچون گلمدیکنز . پارسمزی زیارته گلان بر عثمانلی حقنده هر طرفه گزدیرمك کبی تسهیلات و احترامه مدیونم . شو تلون حالمزی گوروبده بندن قاچمه . ترکیاده پرورشیاب اولان فرانسزلر بونلره بکزه‌مز عاجزانه تقدیم ایده‌دیکم محبت قلبیه‌می رد بیوریورسکز » تعریضاتنی لطائفه قارشدیره‌رق صرف

ایتدی . مدنیت باغجه‌سی پارسده سزك کبی فاضل بر فرانسز ایله کزمك بختیارلغی قوت طالعه حمل اولنور . اول و آخر گوسترديککز حسن توجه و نوازش اونودیلور لطفلردنمیدر . آدرسکزی شفاهاً بیان بیوردیغکز زمان بولندیغکز منزلك نومروسنی سویلمدیکز. قوجه پارسده یالکز سوقاق اسمیله نومروسی اوکرنلمیان محلی بولمق ممکنمیدر . معذرت مشروعه‌مك قبولیله دلشاد بیوریله‌جغمه مفتون اولدیغم نزاکتکزدن امینم . منسوب اولدیغکز قوم فاضلك تعریضکزه اوغرایان قرارسزلغی قوهٔ مفکره‌لرنده‌که ضیاء زکانك لمعانندن ایلرو کلییور . حدت زکا سرعت انتقال اصحابنده کوریلان غرائب احوال شدت حمقه مبتلا وقوفسزلرك سهولرندن زیاده‌در . ملتکزده کوردیکم فروغ معارفه، احیاء فنونه همته، فعالیته، حسن سلیقه‌یه حیرانم» جواب بی ریاسیله تبرئهٔ ذمت، قابلیت و ترقیلرینی تبریك ایلدم . تربیه‌لی بر عائله‌دن اولدیغی حسن حرکتندن آکلاشیلان بو ذات «نومرو مسئله‌سنی میدانه قویوب دعوایی قزاندیکز «پاردون» دیو الی صیقدی . ملتمز حقنده کوستردیککز توجه فطانت و نزاکتکز اثریدر تصریحکز وجهله هر حالمزه دیه‌جك یوق فقط شو خفتمز اولمسه دیو کوکس کیچردی .

فطرة عالیجناب و لطیف الخلق کوردیکم بو ذات اخشامه قدر یانمدن آیرلمیوب حوصمان، مالیزرب، سیواستوپول، مونمارتر، بولیوارلرینی، علم نباتات، طبقات الارض و معادن موزه‌سی اتخاذ قلنان «لوکسمبورغ» سراینی بلدیه و حیوانات باغجه‌لری کبی شایان تماشا مواقعی کزدیردی . بعد الغروب آلافرانغه یدیده مومی الیه ایله وداعلشه‌رق بولندیغم سمته بونالوب «جنرال فوا» نام موقعه یتشدیکمده انکلتره سفارتخانه‌سی جهتنه کیدن طریقك طرفینه پولیسلر بویدن بویه دیزلدکلرینی کورنجه توقف ایتدم .

شوراعی اساساً چراغان حالنده اولان پارس قرالك و رودندن طولانی بر قات دها دونادلمش ایدی . جمله‌سندن زیاده زینتلندیریلان بو جاده‌یه اره‌لری اونر خطوه فاصله‌لی اوله‌رق دیزیلان پولیسلرك آرقه‌لرنده قلان واسع قالدیرملر اوزرلرنده‌که ازدحام میاننده سلانیکلی بر یهودی کوزمه ایلیشدی .

عسکر و اهالینك نه‌یه منتظر اولدقلرینی سؤال ایتدیکمده «کندی نامنه ترتیب ایدیلان تیاتروی تماشا ایچون اوپرایه کیدن انکلیز قرالنك عودتی انتظارنده‌درلر . سیر دلیسی پارسلیلردن یول یوقکه او بر طرفه کچه‌یم بشقه یردن طولاشوب سمتمه کچمك چوق اوزاق دوشه‌جك» جوابنی ویردی . ساعت افرنجی طقوزه یاقلاشدیغی صردد

بر قاچ عربه کچدی . بو فیطونلرڭ ایچنده قرال معیتنده کلان انکلیز امرا و ضابطانی بولنیورلر ایدی .

بش دقیقه صکره‌ده قرالڭ عربه‌سی کچدی . طریقڭ طرفینده‌که قالدیرملر اوزرلرینه صیم صیقی طوبلانان فرانسزلردن بعضیلری شاپقه‌لرینی قراله طوغرو اوزاده‌رق «یشاسون بوئرلر» دیو باغرمشلردر .

بو نزاکتسزلکی ملل سائره‌ده تنزل ایدن بولنماز . فرانسزلرڭ اعتدال دم اثناسنده یاپدقلری صالون محبتلری چوق طاتلیدر . وعدلرنده دخی قویدرلر . مثلا فلان ساعتده گله‌جکم و یاخود قبول ایده‌جکم دیو سوز ویررلر ایسه اصلا خلف ایتمز و دقیقه‌سنی شاشیرمازلر .

فقط حکومتلری سوزینڭ اری دگلدر . بیوك ایلچیلکله درسعادتده بولنان اصالتلو موسیو قونستانس حضرتلری طرفندن بکا قارشو یاپیلان مواعدڭ چوروگه چیقمسی فرانسه حکومتنڭ نه مال اولدیغنی گوستریر . بناء علیه ملاحظه‌سز روسلره صغوق قانلی مفسد انکلیزلره بکزه‌مزلر . نجابتلری ، فضیلتلری آصلا انکار اولنه‌ماز . هر حالده دگرلی آدملردر .

یالکز حکومتلرینڭ سوزنده ثباتسزلغنه تلوننه اسف اولنور . بو بابده آلمانلر ثابتقدمدرلر .

(پارسده بولنان فراریلر حقنده معلومات مجمله)

کائناتده گوریلان کافهٔ غرائب خلقتنده موجود نوع بشرڭ تجربه‌یه متعلق خصلتی ، پروانه‌ده‌که طبیعتڭ عینیدر . ظاهر حالنه قاپیلوبده اوزرینه مشتاقانه قوشدقلری آتلدقلری آتشده خاك هلاکه سریلان همجنسلری گوزلری اوکنده اولدیغی حالده ینه انتباه حاصل ایتمیه‌رك بالذات تجربه‌یه گیرشیلڭ ، دام بلایه دوشمك مراقندن قورتیله‌میان کلبکلر اخلاقنده یرادلدیغمز جهتله بیڭ نصیحتی ، یوز بیڭ عبرتی ، کوش اهمیت و اعتباره آلمیوب سائقه جهالت و بصیرتسزلك ایله طوتلدیغمز مصائبدن ، نفسمزی ظلماً القا ایتدیگمز مهالکدن ، قورتلق ایچون قیوراندقجه قیورانیور و نهایت قابلیته گوره متنبه اولییورز .

مرض جهلدن قیاس ایله قورتیله‌میانلرڭ مطلقا طاده‌جقلری بو تحملفرسا دوا زهردن زهر، انسان اولنجه‌یه دگین گزران ایدن مدت حیات جحیمدن اشد . خلقتڭ بو مهلکه‌لی صراطی گچیلمینجه تکمل قابل دگل . مروری محنتی

هر عذابدن اليم او طريق مصيبتده ييقيلميه‌رق سمت سلامته گچوب انسانيته آياق باصان بختياران، گرداب بلايه دوشديگی آنده کسب ايتديگی انتباهی رهبر اتخاذ ايله ابليسلردن اوزاقلاشان سعدادر. انسان کامل ايسه، رباه مزاجلقده‌که مهارتيله سيأتنی ستره موفق رياکاران دگل، بويله آجی تجربه‌لر ايله خطاسنی اگلايان متنبهلردر. نفسنی بو زهرناك محنگه اورمق جسارتيله نيك و بدی تفريق سعادتنه نائل اولنلر جهالتك سوق ايتديگی جهنمده معصيتی چله‌سنی طولديرانلر گبی مظهر عفو و مغفرتدرلر. قباحت بيلمامك دگل بلله‌مامکدر. قوللری حقنده مرحمتی مبزول حی ابدينك غفلتدن اوياندير‌مق استديگی دقيقه‌يه دخولمده موجب انتباهم اولان بلايه نصل دوشديگمی پارسه نه صورتله اولاشديغمی آگلايه‌مدم.

هر درلو تسهيلاتی تماميله احسان بيوران حق سبحانه و تعالی حضرتلرينك لطف و کرمنه شکرلر اولسونکه صواب ظن ايتديگم خطايی، اشکدن احمق، ابليسدن الچق، اسلاميت و انسانيتدن بالکليه اوزاق فرومايه فراريلرك نه مال اولدقلرينی آگلامقده گوجلك چکدم. اولجه طانيمديغم بو ايتلری فاضل، کامل، اديب، نجيب، ملته محب، دولته خادم اعاليدن ظن ايله مجلسلرينه بيوك بر خواهشله جان آتديغم زمان بر آلای لا يفلحوندن عبارت اولدقلرينی کورنجه کوك باشمه ييقيلدی ظن ايتدم. «مستربيولا» نام موقعده‌که سکسان ايکنجی نومرولی آپارتمانك دردنجی قاتنه دوشان اوطه‌ده موجود بولديغم احمد رضا، دوقتور حکمت، ممدوح، دوقتور عبد الله غالب، ادهم روحی، خواجه قدری، شکيب، رؤف، نام سفهادن عبارت ايدی. احمد رضانك پدری انکليز، آناسی ايتاليان، تربيه‌سيده جنسی گبی اسلاميتدن بالکليه اوزاق، دينسزلگی افعاليله هيچ بر دينه منسوب دگلم ديو مفسدتنامه‌سنه درج ايتديگی اقواليله اقراريله مثبت. صقالنی فرعون گبی ديزلرينه دگين اوزاتمش، باشنی يوکسك شابقه ايله اورتمش، لحم خنزيرك لذتنی مدح، ديانتی تحقيردن بشقه بر شیء بيلمز، کلاه قاپمق استيان لئيملرك يازوب تسليم ايتدکلری خائنانه سطرلری امضاسی آلتنده نشر ايتمك خباثتيله مفتخر، بدخواهانك پهپهنه، دين دشمنلرينك مماشاتنه مفتون، راست گلانه‌جعلی تواضع گوسترر، بشغروش اله گچورمك ايچون بشبيك اولکانك محو و بر بادينه مع الممنونية راضی اولور، دائما جر منافعنی حياتنك خوش گچمسنی مجرد نفسنی دوشونور، دنيا يانمش امورنده دگل يزيددن انصافسز، شيطاندن دها زياده خودبين، و غايت آج گوزلی، گورگوسز دگرسز حريفلردندر. مرقوم احمد رضا کفره‌سنك يانده بر دفعه

گوردیگم دوقتور حکمتده زکاوت انسانیته قابلیت اولدیغی حالده بیلمیه‌رك صوقولدیغی ملاعین مجلسندن گندینی قورتاره‌میشی شایان استغرابدر . قونیه و الی معاونلگنده بولندیغنی ادعا ایدن ممدوح بیلگیچ گچینمك استیان سرسریلرڭ شارلاتانلقده ممتازی ، منافقلقده تلکی مزاجلقده یکتا ، و صوڭ درجه حسود ، دین دگیشدیرمك چماشیر دگیشدیرمکدن قولایدر کلام کافرانه‌سی آغزندن دوشمز اخلاقسزلردندر .
دوقتور غالب خرپوتدن حمار اولدیغی حالده درسعادته گلوب سایهٔ مراحموایهٔ حضرت خلافتپناهیده مکتب فنون طبیه‌یه داخل اوله‌رق براز درس گورمشدر .
تربیه‌سی اوغورنده بونجه مصارفی گوزه آلان دولت و ملته یراه‌جغی انسان اوله‌جغی صره‌ده وطندن انسانیتدن قاچوب ینه اصلنه رجعت ایتمشدر .
داماد محمود پاشانڭ بعده مخدوملرینڭ معاونتی شونڭ بونڭ تصحیحی ایله چیقاردیغی «عثمانلی» نام مفسدتنامه‌یی گوزدن گچورانلر نه مال اولدیغنی تفریقده گوچلك چکمامشلردر . محمود پاشانڭ ارتحالندن صکره کندی اداره‌لرندن عاجز قالان مخادیمی دوقتور غالبه معاونت نقدیه‌ده بولنه‌میه‌جقلرینی جف القلم جواب ویرملری اوزرینه کهله‌یه مغلوب اولان او نازنین غالب کسمك بیلمدیگی پیس طرناقلری ایله بیرتنه ، بیرتنه جلد خسته‌لغنه اویوزلغه اوغرامش ، آجلقدن درمانی کسیله‌رك ظیرلامغه طاقتی قالمینجه سمری قارنی آلتنه گلمشدر .
ادهم روحی مکتب طبیه‌ده بر سنه بیله درس گورمکسزین فرار ایتمش اصلی فصلی مجهول حوبیا اولدیغی قدر جاهل و بی وقوف ، ازهر جهت گورگوسز ، نره‌ده چالغی اوراده قالغی ، کیمڭ هکبه‌سنده اتمك گوریر ایسه چفتجی کوپکی گبی آنڭ ارقه‌سنه دوشر کوته بینلردن دوقتور غالبك پیشنه طاقیلمش صپالردندر .
تقریباً التمش یاشلرنده اولان خواجه قدری بوسنه‌لیدر . بو تیمار خانه قاچغینی زوزه‌گڭ لقلقه زنلگنه باقوبده آدم ظن ایدن امرای مصریه‌دن بعض حیوانلر کیرمیه‌جك قدر بر اتمك پاره‌سی دها آچیغی آغزینه بر کمیك آتدقلری جهتله دارالفراعنه‌دن قویوروغی اوموزلادیغی گبی پارسه آتلامشدر .
لاشه یمش ایت گبی دهان عفونت فشانندن دائما آقان مستکره صالیا کوکسنه آقا آقا پژمرده لباسی کوفلنوب زنك باغلامشدر .
سیاه چوخه‌دن کندی الیله دیکدیگی صوبتاری کلاهی باشنده اولدیغی حالده چنگانه‌لر گبی مزبله‌لگه اوطوروب ، مجرد قیافتنی سیر ایدنلره قارشو دین و دولت علیهنده زباندرازلق یاپمغی ، انواع فضایحی فضیلت ظن ایدن بو احمق هر یرده

هر دقیقه‌ده یاوان یاوان اورمکله، قارغه گبی اوتمکله وقت گچوریر بدخواهانی گولدیرر، دوراندیش اجانبڭ حیرت و استهزالرینی اصدقاء دولتڭ غیظ و غضبنی جلب ایدر بدطینت بوناقلردندر.

اسم منحوسی سبق ایدن ممدوحڭ قلمیله «انتباه» نام مفسدتنامه‌یی لیطوغرافیا اوله‌رق چیقاران بیروتلی شکیب حقنده تفصیلاته حاجت یوقدر. شکیب اسمنی هر کیم ایشیدیر ایسه «ها شو معهود چوجق» جوابنی ویرر.

آتنه سفارت سنیه‌سی کاتبلرندن رؤف پارسه مأذوناً گلدیگی حالده مفسدلره قاریشه‌رق کافر نعمتلکنی اثبات ایتمشدر.

داماد محمود پاشا زاده صباح الدین و لطف الله بگلر بیوك بر عائله ایچنده پرورشیاب اولمش بیوك تربیه گورمش نجیب و محجوب نورسیدگاندن ایدوکلری جهتله، بو لایفلحون گروهڭ تبصبصات کاذبه‌لرینی، قولتق ویرملرینی آلدانه‌رق، اولانجه وارلرینی، اولانجه سعادتلرینی الدن چیقارمشلردر.

بو بیچاره جوانلرڭ خوش کونلرنده یگانه مداحی اولنلردن خواجه قدری «جانم بو محمود پاشا زاده‌لر نه سفیهدرلر اللی درت بیڭ لیرانڭ ایکی سنه‌ده آلتندن گیروب اوستندن چیقدیلر. شمدی اوطوردقلری اوتلك پاره‌سنی ویرمیوب فرنگلره کپازه اولییورلر. بونلر ایکی گشیدر هر بریسنه شهری بیگر فرانق نه ایچون کفایت ایتمسون. بن طقسان فرانق ایله اداره ایدییورم» دیو غلیظ غلیظ آتدی طوتدی. کوپگڭ حولاماسندن انسانلر بعضاً منفعت گوردکلری گبی خواجه قدرینڭ عمرنده بر دفعه سویلدیگی بو درست سوزدن محبان دولت مستفید اولمشدر. ضابطان عسکریه‌دن حقی بك اسمنده بریسی دها واردر.

بو بیچاره محمود پاشا زاده‌لرڭ تسویه امورندن بشقه هیچ بر شیئه قاریشمز. طعام ایچون صوربون مکتبی اتصالنده واقع کیرقورك اوقانطه‌سنه گیدر ایدم. بر گون مار البیان ممدوحی اوراده بولدم. قونوشمقده ایکن مصرلی مصطفی فاضل پاشا زاده محمد علی پاشا آتنه سفارت سنیه‌سی کاتبلرندن مرقوم رؤف ایله برای طعام ورود ایتدیلر: ممدوح بنی محمد علی پاشایه تقدیم ایتدی. مفسدت، قمارباز پدری مصطفی فاضل پاشادن موروث محمد علی پاشا ملاعین مجلسنه مداوم بوش قفالیلرڭ آزغینیدر. ایلك کوریشده اسلام اولدیغنی آڭلایه‌مدیغم فولجی محمد علی پاشا اوچنجی ناپولیونڭ قیافتنی پك بگنمش اولملی که صقالنڭ یان طرفلرینی قازیدوب اورته‌سنی قاطر قویروغی گبی اوزاتمشدر.

قاشلرینه وارنجه‌یه دگین بتون قیللری بیاض، وجودی زنده، اسلامیتی تحقیر، اسلاملری حماقت ایله توصیف، دولتی مذمتده دوام ایدن بو شنیع شرابخورك باشنده دخی اوبرلری کبی اوزون بر فرانسز شابقه‌سی واردر. بولیوار سنت ژرمندن صوربون مکتبی اوگنده‌که میدانه چیقان یوقوشومسی جاده‌نك مبدأنده‌که لطیف غازینوده اینجه چالغی سسی ایشدوب گیرمش بولندم .

فراریلردن متالك طوتانلرك دوام ایتدیکی بو غازینونك مستأجری، مرقوملری یاغلی مشتری ظنیله ممنونیتلرینی استحصال ایچون درسعادت مطبوعاتندن ترجمان حقیقت، اقدام، صباح، کبی معتبر غزته‌لری جلب ایتمکله لاجل المطالعه هفته‌ده بر قاچ گون گیدر اشخاص مرقومه‌یی تصادف ایدر ایدم .

خلقی اضلال ایچون دین بوزوجی مسیونرلردن دها زیاده مالایعنی صرف ایدن خذلهٔ رزیله‌یه مقابله یاپه‌جغم دیو باش آغریسنه اوغرار، گلدیگمه ندامتلر یاپه‌رق جان صیقینتسیله اقامتگاهمه دونر ایدم .

بو فرق ضاله‌ده اوتانه‌جق یوز یوقکه مناظره‌ده‌که مغلوبیتلرینی آکلایوب حقی تسلیم ایتسونلر . آج قالمش ایت کبی شوراده بوراده اولوشماغه اعتیاد ایدینان بو گروه سفیله‌نك کریه کریه چیقاردقلری صدای منحوسه‌دن حکومت سنیه معکوساً مستفید اولمشدر . طینتی انجق تجارب عدیده ایله ثابت اوله‌جق اخلاقسز حریفلری آکلامق ایچون دولتمزك تجربه کلفتندن قورتلمسی نعم الیهینك اعظمیدر . نقدر بدخواه و بداصیل وار ایسه بو گروه ضاله‌نك اولومالرینه، چقال کبی بردن اشتراك ایتمشلر و اکثریسی فرارا باشلرینه طوبلانوب ایپلر ایله کوتولر زحمتسزجه سچیلمشلردر . دنیاده قنغی عائله واردرکه برادرینه، عموجه‌سنه، خاندانه عداوت و حقارت بیانلری دوست طوتسون . جهانده قنغی ملت ملحوظدرکه حکمدار ذیشانه اطالهٔ لسان ایدنی سوسون . عالمده قنغی امت متصوردرکه معتقد اولدیغی دینی تحقیر، واو دینك حامیٔ ذی اقتداری اولان ذات قدسیت صفاته بغض ایدنی خیر خواه و بو مغرضلرك کلام شأمت نشانلرینی صواب عد ایتسون .

حسرت الدنیا والآخره اشقیای رزیله‌دن ایدوکلرینی لله الحمد تیز آکلادیغم بو گروه کریهه ایله یاپدیغم مناظره بر گون شو یولده منازعه‌یه منجر اولمش ایدی .

ایشیده، ایشیده بشریتدن چیقدیغم بی ادبانه لقلاقیاتی کسیگز . افکاریگزی هم مشرب بولدیغگز دینسز ارازیله دیکله‌دیگز چوق لاف ایستمام . اسپرتو ایله صولانمش قانیگزك، لحم خنزیر ایله پرورده اولدیغی ایچون قورتلانمش وجودیگزك،

ایمانسزلقله قرارمش قلبگزك خائن ذهنگزه القا ایتدیکی اوهامات شیطان پسندانه‌لری مفسدتنامه‌گزده کوران اهل اسلام اشکگزه چوقدن قائل و لعنت خواندر .

دین ، تربیه ، اخلاق ، اطوار خصوصلرنده کلیاً بیکانه و اجنبی اولدیغگز بر امته ، کندیگزی نه یوزله منسوب بیلوب گویا منفعتلرینی آرامغه قالقیشمق کبی منافع شخصیه استحصالنه یلتنیورسکز . به دانقلاقلر سزی کیم وکیل ایتدی . شریعت مطهرهٔ احمدیه ایله تزیین ذات و صفات ایدن موحدیندن جمعیت ملعنتکزه حاشا ملاقی اولان سزه عجبا سلام ویرن وارمی . کتاب الله اولو الامره اطاعت امر ایتدیکی حالده بو فرمان ذو الجلالی دیکله‌میه‌رك طغیان ایدن سزك کبی شقیلره پیغمبر و شریعت قبول بیورمزکه امت مرحبا دیسون . ایمپراطوریچه ویقتوریانك ارتحالنده برای تعزیه انگلتره سفارتخانه‌سنه کیتدیگگزده هیچ بریگزی ایچرویه صوقمیان ترجمان «تشکر ایدرز فقط سزکله مناسبت پیدا ایده‌میز» جوابیله قپودن اوغراتدیغی زمان زره قدر اولسون صیقیلمدیگزکه سزدن آبرو بکلانیلسون . بتون بشریتك ظلمت جهل ایله مستور بولندیغی حسسز زمانلرده بیله قوم نجیب اتراك حکمدارلرینی اب مشفق نظریله باقوب ، هر بر امرلرینی کمال امنیتله انقیاد ، و اوفق بر المرینی گورنجه بیوك اسفلر ایله اشتراك ایتمشلر و حتی خاقانلرینك ارتحالی وقوعنده ، آتلرینك قویروقلرینی و کندی قولاقلرینی کسمك کبی ولوکه وحشیانه اولسون او دور وحشتده هیچ بر قومك یاپه‌مدیغی و یاپه‌میه‌جغی فداکارلقلر ایله زمانه نسبة تقبیح ایدیله‌مز آجیقلی ماتملر طوتوب محبت و صداقتلرینك درونیلکنی ، قدر شناسلقلرینك درجه‌سنی ، شجاعتلری نسبتنده وفی و منقاد بر قوم اولدقلرینی عالمه کوسترمشلردر . امرای امویه جنکاورانندن امیر قتیبه‌نك شمشیر جلادتی دیار کشغرك منتهای شرقنه طیاندیغی زمان سعد اقتراندن براز صکره معارف اسلامیه ایله‌ده تنویر ایتدکلرندن امانته خیانت جائز اولمدیغنی ، و کندیلری ایسه پادشاهلرینه ودیعة الله اولدقلرینی ، عادی بر آدم بیله حسب الدیانه امانته خیانت ایده‌مدیکی حالده بر حکمدار عالیشعار اللهك امانتنه اصلا خیانت ایده‌میه‌جکنی وجدانلری قانع اولوب خاقان ذیشانلری حقنده‌که حس حرمت و محبتلری تقویت بولمسی یوزندن حضور و سعادتلری آرتدقجه آرتمش ، و بو سایه‌ده شان و شرفلری آفاقی طوتمشدر . بویله صاحب قلب ، صادق ، محب ، مطیع متدین ، امین و هر درلو ترقی‌یه مستعد ممتاز و نجیب بر قومه نسبت ادعاسنده بولنانلر ، او قهرمانلرك عروق حمیتلرنده شو صورتله ریان اولان خون فیضك کندیلرنده دخی بولندیغنی فعلاً کوسترمینجه اثبات نسل و فخر ایده‌مزلر .

تاریخڭ مطلع اولەبیلدیگی زماندن بوآنه دگین وقوعه گلان بونجه هرج ومرجیلره گوگس گره‌رك بقای موجودیت ایله شرف ملیه‌مزی الی الابد محافظه‌یه موفقیتمز انجق پادشاهلرمزه اعتماد، انقیاد، تقدیس و احترام گبی اوزرمزه فرض خصائل بر گزیده‌یی ارثاً حائز بولنمقلغمز سایه‌سنده اولدیغنی اونوتمامق لازمدر . حقایق تاریخیه میدانده طوریبور . اغوای ابلیسانه‌گره اویارق مزیت مستحسنه‌مزی گوز گوره آیاقلر آلتنه آلامیز .

بزی اخلاقسزلغه ترغیب، سرکشلکه تشویق ایدنلری، جنسمزڭ یبانجیسی، دینمزڭ عدوسی بر آلای مذهبسز، مشربسز، و مجهول النسب ادانی طانیر سمتلرندن اوزاقلاشیرز جوابلرینی ویروب چکلدکدن صکره او فرومایه‌لرڭ طوپلاندقلری غازینویه بر دها اوغرامدم .

بونلر اولقدر لئیم، اخلاقسز حریفلرکه بر طرفدن دین و دولت علیهنده سویلمدك سوز براقمیورلر . بر طرفدن دخی سفارت سنیه‌یه صوقوله‌رق بری برلری علیهنده ژورنال و حوادث ویرمك کبی مرائیلکلر ایله پاره چارپمق استیورلر . ولایات شاهانه‌ده موجود منفیلرڭ اکثریسی خارجده بولنان بو شقیلری انسان ظن ایدرك اقچه و حوادث گوندران اره صره مخابره لشان قوش باشلیلردر . لعنت الله علی المنافقین . سفیر کبیر دولتلو منیر پاشا حضرتلری پارسده وقوعه گلمکده اولان هر درلو احوالی کاملاً واقف بر وزیر روشن ضمیر اولمغله بویله کوپکلرڭ یلان یاگلش اخباراتنه احتیاجدن مستغنی اولدیغی جهتله مرقومونڭ یوزلرینه بیله باقدیغی یوقدر .

(فرانسه‌نڭ احوال عمومیه‌سی)

آوروپای غربیده واقع فرانسه اراضیسنڭ شمال غربیسی مانش دگزی ایله بادوکالیه بوغازی وبحر شمال، شمال شرقیسی بلچیقا واوکسمبورغ دوقه‌لقلری شرقی آلمانیا ایله اسویچره، ایتالیا، جنوبی آق دگز واسپانیا، غربی بحر اطلانطیق ایله محدود وسعتی بشیوز اوتوز بدی بیڭ کیلومترو مربعنده یعنی آسیای عثمانینڭ طقوزده بری رادە‌سنده اولدیغی حالده سکنه‌سی اوتوز سکز ملیوندر . افریقا ایله هندستانده وهندچینی‌ده موجود مستعمراتیله برابر اراضیٔ موجوده‌سی جمعاً اون ملیون کیلومترو مربعنه نفوسی طقسان ملیونه بالغ اولییور . سنوی وقوعبولان تولدات بیکده ایکی یوز یگرمی بش رادە‌سنده، وفیات ایسه بو مقداردن زیاده اولمغله

نفوس دائما تنزلده‌در . اوروپالیلرده گوریلان علوم و فنونك منبع و مصدری اولان فرانسه‌ده معارف و صنعت حد غایه‌سنی بولمشدر . ابتدائی ، رشدی ، اعدادی و عالی مکتبلرك حد و حسابی اولمدیغی ایچون فضیلتی درجهٔ قصوایه اولاشان بو ملتك علماسی دهری آدملردر . تعلیم ابتدائی اجباری اولمغله اوقوبوب یازمقدن محروم قلان انجق یوزده آلتی کشیدن عبارتدر .

فحشیات جهتی دخی معارفی گبی صوك درجه‌یه واصل اولان بو مملکتده دینسزلك موده‌لشدیغی ایچون مدارس دینیه‌نك وجودی قالدیرلمشدر .

فرانسه‌ده یاریم ملیون پروتستان یتمش بیك یهودی اولوب نفوس باقیه گویا قاتولیکدر .

بیك سکز یوز یتمش بر میلادیسنده تشکیل ایلدکلری جمهوریت دستوریه بشیوز سکسان بش اعضالی مجلس شیوخدن مرکبدر . مجلس نوابك انتخابلری درت سنه‌ده بر تجدید قلنیور ، سناتو تعبیر ایتدکلری مجلس شیوخك ثلث اعضاسی هر سنه انتخابه قونلمقده‌در . رئیس جمهور ایسه یدی سنه‌ده بر تبدیل و انتخاب ایدیلیور . عسکرلك عمومی ایدوکندن بدل نقدی قبول اولنمیور . نشر ایدیلان استاتستیقه نظراً درت ملیونه قریب اولان قوهٔ عسکریه‌سنك یوز قرق درت بیگی بحری متباقیسی بریدر .

حضریده سلاح بدست عساکر بریه‌سی آلتمش آلتی بیك نفردن عبارتدر ، نفرات مرقومه‌نك آلدقلری معاش گونده بر سو یعنی اون پاره وشو حسابله شهریه‌لری یدی بچق غروشدن عبارتدر ، ارزاقلری ایسه هفته‌ده بر دفعه لحم خنزیر متباقی گونلر اوگوز و یاخود بارگیر کمیکلری ایله قایناد‌لمش پراصه صاپی الاخنه یاپراغیدر ،

پاریس آلمانلر طرفندن محاصره اولندیغی صره‌ده مجبوراً یدکلری بارگیر اتنی آلیشدقلرندن اکلنی الآن ترك ایتمیورلر . پیاده‌لرینك صرتلرنده‌که ، عساکر عثمانیه‌نك بر وقت گیدکلری آغی گنیش شالوار ایله قیصه نیمتن یعنی گللی البسه‌نك عینیدر . سواریلری ، کناری قرمزی شریطلی ماوی پانطالون ایله پارلاق بر معدندن مصنوع گوگسلك گییورلر ، گوگده‌لرینی عدونك قورشون و قلنجندن محافظه ایده بیلمك فکریله طاشیدقلری بو بار ثقیل ایچنده جندره‌یه قیصدیرلمش گبی حرکتده بی مجالدرلر وجودلرینك قسم علیاسنی قپلسز یلك گبی اوگلی آرقه‌لی قاپلایان بو کسوهٔ جدید حدید زره ترتیبنجه بری برینه کچمه و اولاقلی اولمیوپ صاغ قولتوق آلتنده ویده ایله قپانور ایکی پارچه معدن لوحه ایدوگندن ، انفارك اگیلمسنه امکان براقمامقده قاصیقلرینی یاره یاپمقده‌در .

عساکر منصورهٔ حضرت خلافتپناهیده‌که « اولور ایسه‌م شهید ، قالور ایسه‌م غازی‌یم »

اعتقاد و مفاخری دین مبین محمدی‌نڭ احسان ایوردیغی زره سعادت آوروپالیلره نصیب اولمدیغندن نه یپاجقلرینی شاشیروب بو بوکلری ، بو ازینتلری چکمه‌ده‌در لر .

فرانسه‌نڭ مالیه‌سی غایت مضبوط ، بودجه‌سی یوز قرق ملیون لیرا ایسه‌ده هر حکومتدن زیاده مدیون اولمغله مضایقه‌سی صوڭ درجه‌ده‌در .

دیونی علی الاکثر گندی ملتی سرمایه دارانه اولمق شرطیله بر ملیار بشیوز ملیون انکلیز لیراسیدر . مجموعی یوز ملیار فرانقدن عبارت ثروت عالمڭ اوچده برینی تجاوز ایدن بو دهشتلی دین ایچون سنوی قرق ملیون لیرا فائض ویرلمکده‌در ،

فرانسزلر علمی و عملی زراعتده فوق الغایه ترقی ایتمشلردر . منطقهٔ معتدله‌ده نشو ونما بولان هر درلو حبوبات و اثمار فرانسه‌ده موجوددر . علی الخصوص توتون ، زیتون ، لیمون ، پرتقال ، اینجیر کثرتله حصوله کلمکده‌در .

غایت گور و واسع اولان اورمانلرنده انواع اشجار بولنیور . آلتون معدنلری پك آز و قلیل الوجود اولمغله مصارفنه قورومدیغی ایچون ایشلتمیورلر .

واپور گموری ایله تیمور معدنلری غایت زنکین اولمغله دائما اخراج ایدلمکده‌در ، تباشیر ، شفاف و لطیف رخام ابیض و مطبعه طاشی اوجاقلری ، صحت ایچون مفید میاه معدنیه بو اولکه‌ده حسابسزدر .

معدن صولری ایچنده شهرت آلان میاه «فیشن» در . بیڭ اوچیوز اون طقوز سنه‌سی مایس رومیسنڭ یکرمی یدیسنه مصادف صالی گونی بعد الغروب پارس شهرینی وداع ایدرك شمندوفره راکباً مارسلیایه کچدم . پارس ایله مارسلیا اره‌سنده‌که مسافه‌یی سرعت قطاری اون درت ساعتده قطع ایتمشدر .

(مارسلیا)

پارسدن حرکتمڭ ایکنجی گونی وقت ظهرده مارسلیایه یتیشوب یکرمی بر نومرولی «روقورتین» اوتلنه نازل اولدم . بر مدت ایچنده یشادیغم پارسڭ شطارت ولطافتی ایله انسیت پیدا ایتدیکم جهتله شمندوفردن چیقدیغم زمان قوجه مارسلیا نظرمده صویی چکلمش دگرمن مشابه‌سنده قالنجه جنتدن دنیایه آتیلان ابو البشر کبی عادتا محزون اولدم .

فنیکه‌لیلرڭ میلاددن آلتیوز سنه اقدم آق دڭز ساحلنه بنا ایتدکلری بو مملکت دنیانڭ اڭ مهم تجارت بندرلرندن اولوب نفوسی اوچیوز سکسان بیڭدن زیاده‌در . فرانسه‌نڭ هر درلو مصنوعات و منسوجاتی ایله مواد طبیه ، زیتون یاغی ، صابون ،

کبریت، شکر، مقرونیه مثللو معمولاتی گوزل میوه‌لری و الحاصل اکثر اخراجاتی بورادن سوق اولنییور.

معارف و صنایعی غایهٔ کماله واصل اولان مارسلیا وضعیت، معموریت، تجارت خصوصلرنجه ازمیرک عینیدر. بیک ایکی یوز واپور استیعابنه کافی بر وسعتده ترمیم و ترصین ایدیلان لیمانی سفائنک باریننمسنه غایت الویریشلی ایسه‌ده ظهوری محتمل حرب و تجاوزراته قارشو محافظه‌سز و اچیقدر.

بوراده اوچکون قالوب مایسک اوتوزنجی گونی قبل العصر فرانسز واپورینه بینه‌رک تونسه متوجهاً حرکت ایتدم.

اوتوز درت ساعتده بزرته اسکله‌سنه یتیشان واپور مذکوردن چیقوب بر کیجه استراحتدن صکره بزم حسابجه یوز یکرمی غروشه کرالادیغم عربه‌یه راکباً تونس شهرینه درت ساعتده اولاشدم. مارسلیادن آلدیغم بیلت تونسه قدر ایدیسه‌ده واپورده چوق صارصلدیغم جهتله صحتم بوزولدیغندن بزرته‌یه چیقه‌رق مسافهٔ باقیه‌یی براً کیتمگه مجبور اولدم.

(آفریقا قطعه‌سی)

« بزرته »

آفریقای شمالی‌یه مواصلتم بیک اوچیوز اون طقوز سنه‌سی حزیران روميسنک ایکنجی گوننه مصادفدر.

تونس امارتنه تابع بزرته شهری یدی بیک نفوسلی مهم بر اسکله‌در. فرانسزلر داخلده بولنان عربلرک وقوعی ملحوظ مهاجماتنی تأثیرسز براقمق ایچون شهری قنال ایله چویره‌رک اطه هیئتنه صوقمشلردر.

سفائن وارده عموماً بو قناله گیروب کنارلرینه یاپیلان منتظم ریختیملره بوردا بوردایه یناشییورلر. صباحه یقین یتشدیگم بزرته‌ده درحال حمامه گیدوب گوزلجه کیسه صابون سوریه‌رک براز راحت ایتدم. بورالرد بولنان اسلاملر حقنده مرحمتسز نصارانک روا کوردکلری مظالم وحقاراتی یازمغه یورک طیانماز.

دینی تعصب عد ایدن فرانسزلرک دینسزجه‌سنه یاپدقلری تعدیات تونسک احوال عمومیه‌سندن صکره آچه‌جغم بند مخصوصده تصریح اولنه‌جقدر.

بزرته ایله تونس آره‌سنده‌که مسافه تماماً زیتونلقدر.

(تونس)

آفريقاى شمالينڭ بحرسفيد ساحلنده و اسمى ايله مسمى خليج اوزرنده واقع تونس يوز اللى بيڭ نفوسلى آب و هواسى غايت لطيف و معمور بر شهردر .

قرون اولاده حكم فرما روماليلر ايله مدت مديده چارپيشان جنگاور شهير آنيبالڭ اواخر عمرنده قرتاجه‌ليلردن روماليلره ، فاروق اعظم دورنده اصحاب كزيندن عبد الله بن ابي سرح رضى الله عنه حضرتلرينڭ قومانداسى آلتنده سوق ايديلان غزاة كرامڭ هممتيله هجرتڭ يگرمى طقوزنجى سالنده قبضهٔ اسلامه دوشوب بعده — مهالبه — اغالبه — عبيدين — صنهاجه — آل حفظه — ناملرنده بش عائله حكم سورمش و نهايت دولت عليهٔ عثمانيه‌يه انتقال ايتمشدر . ادارەسى الآن موجود و حاكم عائلهٔ حسينيه‌يه حواله بيوريلان بو امارت مركزينه حزيران رومينڭ دردنجى گونى مواصلت ايدوب داخل سورده بر ايتاليان اوتلنه نازل اولدم . ايكنجى گونى ورودمى خبر آلان احبا لطفاً اوتله تشريف بيوروب اوقاف كتبه‌سندن على رضا افنديڭ نهج النهرده واقع يگرمى بر نومرولى خانه‌سنه قالديرديلر . تركجه ، عربجه ، فرانسزجه ايله ايتاليان و انگليز لسانلرينى تكلم و كتابته بحق مقتدر فضليت و فطانتى نسبتنده نجيب اولان على رضا افندى حلب شهرينڭ ازكياى نورسيدگانندندر .

اعاظم آثار خيريهٔ حضرت خلافتپناهيدن حميديه حجاز تيمور يولى انشا آت جليله‌سنه ناظر ياور اكرم حضرت شهر يارى مشير دولتلو كاظم پاشا حضرتلرى اشقودره والى و قوماندانى ايكن يعنى بيڭ اوچيوز بشده ملازم اول رتبه‌سنده اولان مومى اليه على رضا افندى مشار اليهڭ معيتلرنده مقام ياورى ايديلر .

بو تاريخدن دراج تلغراف مديرتيندن منفصلاً درسعادته رجعتمده مأذوناً كذا استانبوله عودت ايدن مومى اليه ايله يونانڭ پيره شهرنده بولوشمش ايدك .

او تاريخدن بالاعتبار ترك ديار ايدرك بورالره دوشمش و تونسده بولنان فرانسه عساكرى ضابطانڭ حسب المسلك وقوعبولان تصاحب و التماسى اوزرينه اوقاف اداره‌سنه كتابتله يرلشديرلمشدر . معاشى سكسان فرانقدن عبارت اولمغله معيشتجه چوق كوجلك چكمكده سعادت سابقه‌سنى تحسرله ياد ايتمكده‌در .

مومى اليه على رضا افندى كبى نعمتڭ قدرينى بيلميه‌رك ترك دار و ديار ، و بالآخره ندامت ايدنلردن ازميرلى محمد رأفت افندى ايله درسعادتلى رشيد و يهودى البر و مكتب طبيهٔ شاهانه‌ده اكمال تحصيل شرفنى حسب الجهاله دوشونه‌ميانلردن چورومللى حاجى اسماعيل و چناق قلعه‌لى فس فروش محمد افنديلردن و اميرڭ

یاوری یوزغادلی میرآلای علی آغادن باشقه تونسده ترك یوقدر . مومی الیهمدن محمد رأفت و البر افندیلر مکتب طبیهٔ شاهانه‌دن مأذون بولندقلری ایچون طبابتله، عسکرلکی براغان علی رضا افندی اوقاف دائره‌سنده کتابتله، طبیهٔ شاهانه طلبه‌سی ایکن فرار ایدن چوروملی حاجی اسماعیل افندی ساعت سازلق، معهود احمد رضانك تعلقاتندن رشید افندی تجار کاتبلکی ایله مشغول اولوب سائر فراریلر کبی حد و ادب خارجنده هیچ بر حال و حرکتده بولندقلری یوقدر . چناق قلعه‌لی محمد افندی ایسه فراریلردن اولمیوب تونسه برای تجارت کلان ناموسکاران امتدندر . والد جلیل المحامد حضرت خلافتپناهی جنتمکان فردوس آشیان «سلطان عبدالمجید خان» غازی علیه رحمة الباری افندمز حضرتلرینك هنگام سلطنتلرنده تونسه کلرك سلك جلیل عسکری‌یه داخل اولان میرآلای یوزغادلی علی اغا هنوز عربجه‌یی اوگرنه‌مدیگی کبی ترکجه‌یی ده یاری یاری‌یه غائب ایتمش سنی کچگین بر ذاتدر .

تونسه اشقیا طرزنده صوقولمقدن حیالانمیان فرانسزلر، کندی ملتلرینه منسوب تهی دستلری قایرمق ایچون امارتك ملکیه و عسکریه‌سنده مستخدم نقدر ترك وچرکس وار ایسه جمله‌سنی بر کونده خارجه اوغراتدقلری حالده میرآلای علی آغایه ایلیشمیشلری امکدارلغنه رعایتدن دگل فکراً و جسماً هیچ بر شیئه مقتدر اوله‌مدیغنی بیلدکلرندن ایلرو کلمشدر .

بو ذات پارسدن تونسه کلان دوقتور نجم الدین عارفه هم‌شهریسی اولدیغی ایچون اوچیوز ناپولیون اهداسی کبی حالنه نسبةً مهم بر معاونتده بولنمشدر .

آه وطن سوزی آصلا آغزندن دوشمیان میرآلای مومی الیه ورودمك ایکنجی گونی بعد العصر بولندیغم محله گلوب حسب الشیخوخة رعشه پیدا ایدن اللری ایله الیمی یاپیشه‌رق دار الامارةیه گزدیرمگه گوتوردی .

دائرهٔ حکومتده ساعت آذانی اون برده اولاشدق ، اخشام تقرب ایتدیکی جهتله عموم مأمورین و کتبه طاغلمش نوبتچیلردن بشقه کیمسه قالمامش ایدی . هم‌شهری محبی علی اغا درحال اوطه‌جیلری چاغیروب عموم دائره‌لری و حتی امیرك اقامت و حکومت ایتدیگی مکلف اوطه‌لره وارنجه‌یه دگین هر طرفی آچدیره‌رق برر، برر تماشا ایتدیردی .

بنا هر نقدر عظیم، متین و مزین ایسه‌ده وقتیله طرز عتیقه توفیقاً طرح و انشا قلندیغندن اوطه‌لرك اکثریسی قرانلقدر . امیرك اجدادی وطن اصلیلری اولان

بوزغاددن مأموريتله موره يكيشهرينه گلمش و بالآخره تونسه تحويل ايديله‌رك امارت منصبنه نائل اولمشدر .

بو عائله مصرده طغيان ايدن قواله‌لى محمد على پاشا خائنى گبى نانكور فرومايه‌لردن دگلدر .

يالكز امير سابق صادق پاشا جبينى ايچلرنده بد طينت چيقوب شرف نسللرينى بر باد ايتمشدر . خاندان جليل العنوان عثمانينڭ فرمان جلالت عنوانيله منصب امارته نائل اولان صادق پاشا گوربگورى تونس ايالتنڭ فقر حالندن بحثله متبوع مفخمنه سنوى بر مليون فرانق مخصصات تقديمنده بيله اظهار عجز و اعتراضدن اوتانمديغى حالده بو گون فرانسزلره يتمش مليون فرانق ساليانه ويركو ويرمكده كنديسنه لعنت اوقويان عائله‌سى ضيق معيشتله قهر اولمقده‌در . مرقوم صادق پاشا حياسزينڭ فقير ديو ادعا ، وارداتنى كتم و سرقت ايتديگى امارت بودجه‌سى يوز مليون فرانق اولوب بونڭ يتمش بش مليوننى فرانسزلر يك قلم اخذ ايتمكده و مصارفات عموميه ايچون يگرمى بش مليون فرانق براقمقده‌در . ملكڭ صاحب حقيقيسى و عائله‌سنڭ ولى نعمت بى منتى اولان دولت عليۀ عثمانيه‌يه سنوى بر مليون فرانق ويروبده متباقى طقسان طقوز مليوننى درجيب ايتمك سعادتنه بو بيوك مساعده و مرحمته راضى اولميه‌رق انواع دسائس و جعلى گوز ياشلريله يوقلقدن بحث و واهى معذرتلر سرد ايدن بو خدعه كار عائله اليوم التى بيڭ ناپوليون يعنى يوز يگرمى بيڭ فرانق مخصصات سنويه آلا بيلمكده‌در . حتى بو مخصصاتده طوغرودن طوغرويه اللرينه تسليم ايدلميور . مصرف ناظرى بر فرانسزدر .

طولغون معاشنى كذا بو مخصصاتدن آلان ناظر مرقوم اميرڭ هر استديكنى اخذ و مبايعه ايتميوب تقديم الاهم على المهم قاعده‌سنه كمال رعايت و غايت حسنله صرفيات ياپيور . سنه باشنده مخصصاتدن هر نه قالور ايسه بالمصادره « سنڭ مصارفڭ بوندن عبارتدر ، زياده آلمغه حقڭ يوقدر » ديوب سنۀ جديده تخصيصاتنى او نسبتده تنزيل ايديور . دينسزڭ حقندن انجق ايمانسز گلور .

مصر خديو اسبقى اسماعيل پاشا زوزگى ايله هم عصر هم سفاهت اولان تونس بگى متوفى صادق پاشا نادانى متبوع مفخمنه بر مليون فرانق عائدات مشروعه‌سنى اعطاده گوستردیگی اظهار عجزينى قبول ايتديرمك و ذات اقدس حضرت خلافتپناهى‌يه وديعة الله اولان تونسليلر حقنده روا گورديگى انواع مظالم و جناياتى سمع همايونه اولاشديرمامق ايچون اولوقتڭ اخلاقسز ، حميتسز وكلاسنه ، بيت المال مخصصاتندن

بش مثلی رشوت گوندردیگی، جانی چیقدقدن صکره گوزدن گچوریلان اوراق خصوصیه‌سی میاننده هر درلو تفصیلات مضره‌یی شامل مکاتیب و مقبوضلر ظهور ایتدیگنی سویلدیلر.

کندیلرینی افلاطون زمان ظن ایدرك حکمت حکومتدن دم اورمق استیان دینسز، اجهل، سبکمغز فراریلرك مدح ایده ایده طویه‌مدقلری حسین عونی پاشا، مدحت پاشا و امثالی ظاهری گوزل طاغ آلماسی ریا کارلرك ایچ یوزلرینی گوره‌بیورمیسکز بویله اخلاقلری بوزوق وکلایه پادشاهمز ملك و ملتنی ناصل امانت و امنیت ایتسون. مؤسس بنیان سلطنت غازی سلطان عثمان خان علیه الرحمة و الغفران حضرتلرینڭ ابتدای سلطنتلرندن قانونی مرحوم دورینه دگین عصرلرجه دوام و تمادی ایدن موفقیتلر امور مهام دولتی کیمسه‌یه ایناتمیه‌رق بد اقتدارلرینه آلان پادشاهلرمزڭ نیت خالصانه‌لری سایه‌سنده وجوده گلمشدر.

بیڭ تاریخندن سلطان ابراهیم مرحومڭ صوڭ سلطنتلرینه دگین سرایجه دقت آزالدیغی ایچون مفسدلر الندە بر باد اولان امور دولتی بر عزم قهرمانانه ایله یولنه قویان مراد رابع جنتمکانڭ تجدید بیوردیغی بر اصول محاسن شمولی خاقان فرید الزمان «السلطان الغازی بیوك عبد الحمید خان ثانی» اید الله سریر سلطنته بالعز و الاقبال افندمز حضرتلری بر درجه دها تقویه و احیا بیوروب سلامت امت، و حفاظت دیانت نامنه خواب و راحتلرینی فدایه مجبور اولمشلردر. خاندان آل عثماندن بشقه خیرمزی آرایان بولنمدیغی بیلوب پادشاه حکمتپناه افندمز حضرتلرینڭ عزم عالم پسندانه‌لری ایله امور دولت بر طاقم خائنلر الندن قورتارلدیغنه ممنون و متشکر اولملی‌یز. روسیه محاربهٔ زائله‌سنده یکدیگرینه امداد ایتمیان مرتدلر ایله آنلری اویله مهم بر وظیفه‌یه انتخاب و اراده‌سنی استحصال ایدن دین و دولت دشمنلرینی دگل طرد و تبعید دیری دیری آتشده یاقمق جزاسی بیله آز ایدی.

نوع بشرڭ وحشتله یشاماسنه خاتمه چکن فکر تمدن و معارف شط ساحلنده نمرودیلرده، نیل وادیسنده قبطیلرده، طرابلس غرب و تونس حوالیسنده قرطاجه‌لیلرده ظهور ایتمش ایدی.

بو شهیرهٔ قدیمه‌دن قرطاجه‌لیلرڭ تأسیس ایلدکلری تونس حکمداران سلچوقیه‌دن آلب آرسلان و ملکشاه مرحوملر دورنده وزیر اعظملق مقامنه شرف ویرن نظام الملك مرحومڭ مسقط رأسی بولنمق جهتیله‌ده مشهوردر. مشاهیر اسلام میاننده بر موقع ممتاز قزانان او وزیر بی نظیر تونس شهرینڭ نهج الوادی

نام سمتنده دنیایه گلدیگنی موثوقا خبر آلدم . اطرافنی محیط سور وسعت و وضعیتجه بخارا قلعه‌سنڭ عینیدر .

قرطاجه‌لیلر دورنده‌که موقعی روماليلرڭ وحشت معلومه‌سنه اوغرادقدن صکره دگیشدیریلان بو بدبخت شهرده، قدماء مورخینڭ وصف ایتدکلری حالت عمران و عظمت کلیاً زائل اولمش ایسه‌ده شمدیکی شرف و اطاقتی ینه غبطه بخشادر . متعدد تپه‌لر، باصیق بایرلر اوزلرینه یاپیلان شهرڭ اڭ معمور و ممتاز محللری ساحله یقین دوزلکه دوشییور . آوروپانڭ گزیده شهرلرندن آصلا فرقی اولمیان بو سمتلری تشکیل ایدن مبانی، عالی منازل، زنگین مغازه‌لر، مزین غازینولر، غران اوتللردر . ایچندن گچن جاده‌نڭ عرضی اللی مترویی متجاوز و طرفینده یتشدیریلان آغاجلرڭ گور داللری ایله هر طرفی مستور اولوب وسطنده حصوله کتوریلان طولانی گلستان نهایتنده‌که بلدیه باغچه‌یه دکین امتداد ایدییور . یرلی و اجنبی ذوق پرستانڭ الافرانغه ساعت اوچدن اون ایکی‌یه دگین گزیندکلری، اگلندکلری، وهر درلو چالغیلرڭ، اویونجیلرڭ بولندقلری محال بو گزرگاهده‌در . تونسلیلرڭ باشلوجه اشتغالی زراعت ایله اغنام ومواشی یتشدیرمکدن صنعتلریده دباغت جلود طرز عتیق اسلحه و غایت قبا فس اعمالندن، کلیم وسجاده نسجندن عبارت اولمغله چارشو و پازاری انکلیز و فرانسز امتعه‌سی قاپلامشدر . بو جهتله ادخالاتی قرق بش ملیون، زیتون یاغی، حبوبات متنوعه، کلیم سجاده، یوڭ، سختیان، طوز، وسمکدن عبارت اخراجاتیده اون طقوز ملیون فرانقه بالغ اولمقده و ثروت داخلیه‌سی سنوی یگرمی آلتی ملیون فرانق تناقصه اوغرامقده‌در . دول نصارانڭ آیاق باصدقلری یرده خیرمی قالیر . طاووق خرسزی گبی زنانه و قانون شکنانه بر صورتده تونسه گیران فرانسز جنرالنڭ هیکلی ساحل قربنده واقع بلدیه باغچه‌سنه رکز ایدلمشدر . اشقیالقدن بشقه هیچ بر تعبیر قبول ایتمیان بو مثللو حقسزلغی موفقیت، مرتکبلرینی مشاهیر عد ایدن فرانسزلر سیویل البسه ایله قائم اوله‌رق طاسارلادقلری هیکل مذکورڭ التنده یعنی موضوع بولندیغی مرتفع عمود مبدأنده جالس اوفق ایکی هیکل دها وجوده گتورمشلردر ..

بولانیق صوده بالق آولامغی هنر ظن ایدن جنرال جسورڭ ! ! آیاقلری التنده واقع بو هیکللردن بریسی تونسلی دیگری فرانسز و تقریباً اونر یاشلرنده قارشولقلی اوطورمش ایکی چوجقدر .

باشنده خصیر شابقه، آیاغنده قونجلی فوطین، بجاغنده طار پانطالون،

صیرتنده قیصه چاکت، بیوننده بیاض قره‌وت بولنان فرانسز پسری، صرتنده عادی گوملك؛ باشنده پوسکلسز فس، بجاعی طونسز، آیاغی چپلاق بر حال حقارتده تصویر ایدیلان تونسلی صبی‌یه فرانسزجه الفبایی اوزاته‌رق درس ویرمکده‌در.

اشایش بلادی اعاده!! مملکتلری معمور!! انسانلری فاضل و مسعود یاپه‌جغز!!! دعوا و دساسلغی ایله صوقولدقلری یرك ثروتنی سولوك گبی اممك، قوت و سعادتنی محو ایتمك اساس سیاستلری اولان خدعه کار نصارانك اك متعصبی قتولیك فرانسزلر، سوزده ترك و تحقیر ایتدکلری دینلرینك معهود تعصبنی بر درلو براقه‌مدقلرندن بو سائقه ایله وقوعه گلان چیلغینجه‌سنه معامله‌لری عالمی گولدیرمکده‌در. تونسده طوب و تفنك زوریله گیرمشلر گبی فاتحلك طورینی طاقینمقدن آصلا صیقلمیورلر. صادق پاشا جبیننی قرد مصالیه، آلداوب صوقولدقلری او یوم منحوسی خاطرلاتمق ایچون هر صالی گونی (١) بعد العصر بیوك جاده‌ده موزیقه چاله‌رق رسم کچید اجرا ایتمکده مداومدرلر. مقداری بیك نفره بالغ اولمیان فرانسز عسکری، باشلرنه پوسکلسز و تپه‌سی آرقه‌یه یاتیق و غایت قبا تونس فسی ایله بجاقلرینه قرمزی چوخه‌دن آغی اوزون گنیش شالوار، صیرتلرینه عساکر عثمانیه‌نك قیافت سابقه‌سی اولان گوللی نیمتن گیمکده‌درلر.

سیاه شابقه‌نك رنگی ایله گیزلیه‌رك براز یولنه قویدقلری بوز طوگلری، آل فس آلتنده بسبتون میدانه اورمغله، منظار هیئتندن قورتیلان کله‌لری تپه‌سی باصیق قباق چیچگنه دونمشدر. یرلیلره حقارت یاپمغی سجاعت ظن ایدن عساکر مرقومه سمیت یاپیلمش یاغمورلق بویونلرنده، قراوانه‌یه وارینجه‌یه دگین اشیا و چانطه‌لری صیرتلرنده اولدیغی حالده هفته‌ده بر دفعه بو رسم گچیدی یاپدقلری گبی هر گون طلوع شمسدن صکره طابور اوله‌رق محلاتی طولاشوب سطوت گوسترمکده‌درلر. حربه و یاخود عودته مهیا بولندقلرینی و دها طوغریسی تمللی اوطوره‌میه‌جقلرینی گوستران شو حال، سفر بری، عسکرك نوبت بکلدکلری زمانلرنده دخی جاریدر. نوبت محللرنده بولنان انفارك یغمورلقلرینی خلقه یاپدقدن صکره بویونلرینه گچوروب چانطه مطره و حتی قراوانه‌یه وارینجه‌یه دگین صیرتلرینه باغلایه‌رق دیکیلدکلرینی گورانلر رجعت بوروسی چالنمق اوزره‌در ذهابنه دوشرلر.

امیرك شخصنه مخصوص و رسمی آلایلرده مستخدم عساکر خاصه‌سی و قوتی آلتی یوز نفر پیاده، بر بلوك سواری ایله بر بطاریه طوبدن عبارت براغلمشدر.

[١] ظنم صالی کونی اوله‌جق خاطرمده قالمادی

عساكر منصورهٔ شاهانه قیافتنده اولان بو یرلی عسکرڭ باشلرینه کیدکلری دخی عثمانلی فسیدر . امیر ایسه قبا و قالبسز تونس فسی کیمکده، بوکولمامش خام ایپکدن معمول طرز قدیم اوزون پوسکل طاقینمقده‌در .

فرانسزلرڭ عموم ایالتده‌که قوهٔ عسکریه‌لری اوچ آلای پیاده ایکی آلای سواری ایکی بطاریه طوپدن عبارتدر . بالجمله موحدینڭ مفتون اولدقلری قیافت عثمانیه‌یی گیرمك ایچون تونسلیلرڭ گوستردکلری خواهش و انهماکی چکه‌میان فرانسزلر، عثمانلی بیچمی لباس و قالبلی فس گیتلری عدو نظریله باقییورلر . رئیس جمهور موسیو لوبه برای دور و تفتیش تونسه گلدیگی زمان اوقاف ناظرینڭ باشنده عثمانلی فسی گورنجه « فرانسه طرفداری اولسه عثمانلی فسی گیمز » دیو بیچاره‌یی آصلا التفات ایتمامش و مأمورین سائره‌یه طاغیتدیغی نشانلردن محروم براقمشدر .

تونسلیلر صلیب طاقینمغه حاشا مفتون دگل یا، استرسه هیچ ویرلمسون . ولی عهد پرنس عزیز صو قباغندن آصلا فرقی اولمیان تونس فسنی چیقاروب غیر رسمی زمانی اولان کنجلگنده عثمانلی فسی گیمکه بوز بیڭ التماسلردن صکره رخصت آلا بیلمشدر . امیرڭ عسکری ایله فرانسز عسکری بولندقلری قشله و قره غوللر اوگلرندن کچدکلری زمان بری برلرینه سلام طورمق کبی رعایت ایتدکلری یوقدر . طرفین یکدیگرینه قارشو دوه نعلبنده باقار کبی باقییورلر .

تونسڭ نهج سیدی محرز نام محله‌سنده واقع « جامع الزیتونه » وضعیت، وسعت، و تعلیمجه مصرده‌که جامع الازهرڭ طبقیسیدر ، بوراده نشر انوار علوم ایله مشغول کبار مدرسین میاننده شیخ صالح شریف حضرتلری بر موقع ممتاز قزانمشلردر .

تونسڭ شرقنده و شمندوفر ایله یاریم ساعتده یتیشیلور بر قریه‌ده اقامت بیوران فاضل مشار الیه طرفندن گلان دعوتنامه اوزرینه، اوقاف کتبه‌سندن علی رضا، دوقتور محمد رأفت و البر افندیلر و یرلیدن حسن عبد الوهاب و علی بگلر ایله اخشاملین منزلنه گیدوب شرف ملاقاتلرینه نائل اولدق .

غایت جسیم و مزین اولان خانه‌سی امیرڭ سراینددن دها مکملدر . اجدادی وقبیله بو دیارڭ حاکمی ایمشلر . ایرادی چوق وسعت حالی یولنده‌در . غربا و ضعفا ایچون سفره‌سی دائما آچیق خانه‌سنده مهمان همیشه موجوددر . حکومت و اهالینڭ توجه و محبتلرینی بجق قزانان بو ذات شریف تقریباً قرق بش یاشلرنده و فضیلتلری اقتضاسی غایت نطوق، متواضع و ملتفتدرلر . فرانسزجه‌یی دخی مکملاً تکلم و کتابت ایدییورلر .

فاضل مشار الیه جریان ایدن محبت اثناسنده، آوروپانڭ علی الخصوص پارسڭ احوالندن سؤال بیوردقلری صره‌ده پارس بحثنده خباثتلری سبق ایدن فراریلردن ادهم روحینڭ احوالنه دائر ایضاحات استدی . محمود پاشا زاده‌لرڭ سفره قرینتیسیله اوتلانیور . طویغوسزلقی سایه‌سندن وجودی زنده‌در دیدم . مرقوم فراراً تونسه یتشدیگنده آغزندن سود قوقوسی گلیور ایدی . سفالت و صباوت حالنه ترحماً اللی لیرا قدر بر شیء تدارك ایدرك وسعت حالنه چالیشدم . بورادن پارسه دگین مقتضی بیلت بدلی و امثالی مصارفی ایچونده بشقه‌جه کوشش‌ده بولندم . بوآنه دگین بر مکتوبنی آلامدیغم گبی نشر ایتمکده اولدیغی «عثمانلی» نام هذیاننامه‌یی گوروب زیاده‌سیله اسفلندم . بویله آداب قلمیه‌یه مخالف نشریات، بو درجه نادانلق، دانقلاقلق اولورمی . عثمانلیلرده فساد اخلاقه مبتلا و شایان اصلاح انجق گنجلر اولدیغنه آرتق شبهه‌م قالمامشدر بیوردی .

ادهم روحی شمدی‌یه دگین دولت و ملت خدمتنده انسانلر ایله مجالستده بولنمامش، مرحمت پادشاهی سایه‌سنده گیردیگی مکتب فنون طبیه‌ده تربیه گوره‌رك آدم اوله‌جغی انسانلر اره‌سنه قاتیله‌جغی صره‌ده قابلیتسزلگی اقتضاسی او دارالفضدن قاچوب، تحصیل علم و ادبدن یوز جویرمش برپسی پایه‌در . بویله‌لر هر ملکده هر ملتده بولنه بیلور .

مرقومڭ کروه ارازلدن اولدیغنی بیله‌میه‌رك مرحمتگزی اسراف بیورمشسگز . ادب و اخلاقدن بی نصیب اویله عوام طاقمنی کوروبده قوم نجیب عثمانینڭ قوای معنویه‌سی حقنده امیدسزلگه یأسه دوشمیگز . سایهٔ فیوضاتوایهٔ حضرت خلافتپناهیده بحق تربیه کورمش ازکیای نو رسیدگان پك چوق اولدیغنی تبشیر ایله فخر ایلرم .

ادهم روحی گبی ملکمزده اسمی مجهول حشراتڭ نامنی قاله آلمق تنزلدر . مندرجاتی ادبه نقدر مخالف و مفهومسز ایسه عباره‌سیده اونسبتده ربطسز اولان معهود سفسطه نامه‌یی شونڭ بونڭ تصحیحی ایله اره صره چیقاران خرپوطلی دوقتور عبد الله غالب زوز گیدر . ادهم روحی شارلاتانی مرقومڭ یماغی ومبیضیدر دیدم .

ویردیگم جوابلردن زیاده‌سیله محظوظ اولان فاضل مشار الیه، جناب حق خاندان آل عثمانی سریر سلطنتده الی نهایت الدوران بر قرار بیورسون .

او خاندان جلیل الشانڭ سایهٔ شوکتی حفظنا الله تعالی اوزرمزدن زائل اولور ایسه اهل اسلام ایچون فیما بعد سلطنت و خلافت تشکیلی عدیم الامکاندر .

زیرا دور بشقه لشدی . اوتەده بروده تك تولئ گوریلان حکومات صغیرهٔ اسلامیەنڭ بقاسیده بو شوکتلو خاندانڭ وجودی سایەسندەدر . اجانبك احوالنی، افکارینی بزم قدر بیلمزسگز . نصارا استیلاسنه اوغرایان تونس قطعەسی سکنەسنڭ حالت اسارتده چکدکلری مذلتی انواع حقاراتی گوروبده الله عشقنه متنبه اولیگز . سلطنت اسلامەنڭ قدرینی بیلیگز . دهرڭ قطبی اولان پادشاهه او خلیفهٔ رسول اللهه قارشو گوستریلان نابجا حرکتڭ، کفران نعمتڭ جزاسی اولان اسارته حفظنا الله دوشرسەگز بزم گبی یاپەجغگز تخیفلر، ندامتلر فائده ایتمز ، جواب حکمت بیانیله اخلاقسز ادانی حقنده متأثرانه سرزنشلرده بولندی .

مشار الیه گبی مربیء امت ذوات فضائلسماتی جناب حق اطول عمر ایله معمر و امثالنی مزداد، مخالفینه ملحق فرق ضالەیی محو و برباد ایتسون، آمین .

اساساً اسمی مجهول ادهم روحینڭ کیم ایدوگنی بیلمیەرك پارسده تصادفاً وقوعبولان ملاقاتمده مرقوم ایلك کلام اولەرق «محمود پاشا زاده باتاقجیلرنده اللی لیره آلاجغم واردر . پارەیی قورتارمق ایچون هر نه سویلدم ایسه اوتاندیرەمدم . انسانیت نامنه ویردیکم اقجه بقالم نه وقت المزه گچەجك» یوللو کورگوسزجه شکایتلرده بولنمش ایدی . محمود پاشانڭ ارتحالیله مضایقەیه اوغرایان مخدوملرینڭ او درجه معاونته مقتدر اولەمدیغی صرەده بو أیی گون دوستنڭ، اسکی لطفلری اونودەرق نانکورلکله بحث ایتدیگی اللی لیرا شیخ صالح شریف حضرتلرینڭ تونسلیلردن طوپلایی ویردیگی مذکور اعانەدر . محمود پاشا ایله مخدوملرینڭ معاونتلری سایەسنده سکز سنەدنبرو آوروپاده طولاشدیغی حالده تونسده دیلندیگی بو اللی لیرەنڭ حالا توکنمیشنه، شو کفران نعمته، افترایه باقیگزده بویلەلردن آبرو و صلاح حال امید ایدیگز . مأمورین موجودەنڭ گویا لیاقتسزلکلرندن بحثلر آچمغی مجرد اغیاری گولدیرر انواع هذیانی فضیلت ومهارت ظن ایدن بو مثللو اجهل، اجوف، بی وقوف، احمق، ناجنس، نادان حریفلر فرض محال اولەرق وطنمزه عودت ایدەجك اولسەلر دوائر دولتده قنغی انتخاب قومیسیونی واردرکه «سن مکتبده تحصیلگی اکمال، ادب و دگریگی اثبات ایتده بعده گل» دیو قپو طیشارو اوغراتمسون .

بو سبکمغزاره افکار نجیبه نصیب اولمامشکه حدلرینی و نصل بر حشرات یدوکلرینی گندیلریده بیلسونلر . پارسده بولندیغم زمان بونلرڭ عقلا گچینانلری «افندم چالیشانه معاش ویرلمیور . طولغون مخصصاتی چالیشمیانلر آلیور» کلام

ابلهفریبانه‌سنی صرف ایتدکلرینی ایشیدینجه «معاش چالیشانه دگل چالیشدیران آدمه ویریلور . بر عمله مهندسدن یوزقات زیاده محن و مشاق ایله چالیشدیغی حالده یومیه‌سی نه ایچون بر فرانقدر . سز قازمه کوره‌ك صاللامقدن بشقه بر شیء الندن گلمیان عمله‌یه او متفنن مهندسدن زیاده یومیه ویرلمسنه رضا گوستررمیسگز» دینجه تکدیره اوغرایان نیش چنگانه‌سی گبی صوصمشلر ایدی .

بو بوزوق دوزن مجلسده موجود بولنانلردن بیروتلی شکیب طامدن دوشر گبی «افندم رتبه‌لر، نشانلر زیاده‌لشدی بوگا نه دیرسگز» دیمسونمی . بو مثللو ادراکسزلر ایله محاوره اشکه ایش باشیلق اوگرتمك قبیلندن اولمغله بیهوده نفس توکتمنڭ عدم لزومنی بیلدیکم حالده دیگرلرینه ایشتدیرمك ایچون «خدمات حسنه ابراز ایدن ذوات چوغالدقجه مکافات بالطبع زیاده‌لشیر . مقصد و تمنیگز مستخدمینڭ بطائتی، حکومتڭ مکافاته عدم رعایتی جهتنه معطوف ایسه حمیتگزه عشق اولسون» دیه‌رك صوصدیرمش ایدم .

دیگرلری «مکافاتلر سنڭ سویلدیگڭ گبی خدمت مقابلی دگلدر فرصت بولدیغمزده نشانلری کلیاً، رتبه‌لری قسماً لغو و تبدیل ایده‌جگز . رفع اولنه‌میانلردن مثلا وزارتی بالا، اولایی متمایز، ثانیه‌یی ثالثه و الحصل جمله‌سنی بر مرتبه تنزیل ایده‌جگز بشقه چاره یوقدر .» افادهٔ اطفال فریبانه‌سنی اللرنده و حدلری داخلنده ایمش گبی حمارانه سرد ایتدیلر . حدینی ادبنی بیلمیان شو دنیء الخلق، تختەسز، دگرسز، کوته بین، زوزك فرومایه‌لرڭ افکارلری ادراکلری، ایشگذارلقلری بویله سفسطه فروشلقلردن عبارتدر . لعنت الله علی الفاسقین .

(فرانسزلرڭ تونسده یاپدقلری مظالم وحشیانه)

تونس بگنڭ مصارفات خصوصیه‌سی ایچون مماللری ایمش گبی اللری تتره‌یه‌رك مساعده گوستردکلری سنوی یوز یگرمی بیڭ فرانق مخصصات خسیسه‌یه وارنجه‌یه دگین قونطرول آلتنه آلمق مروتسزلگندن صیقیلمیه‌رق ییل باشنده فضله گوردکلری ولوکه بر ناپولیون اولسون همان قطع ایله کندی خزینه‌لرینه یك قلم آشیردقلری مبالغ جسیمه‌یه ضم ایدن طعکار فرانسزلرڭ هیچ بر معامله‌لرنده انصاف و اعتدال یوقدر . عالمه بگندیرمك استدکلری مشهور لقلقه زنلکریله کندیلری آصلا عامل دگلدرلر . بتون دول نصارانڭ اتخاذ کرده‌لری وجهله فرانسه حکمنده دخی هر درلو حقوقه نائلیتله رفاه گورمك انجق فرانسز اوله‌رق دنیایه گلمگه وابسته‌در .

تحت تحکملرینه دوشان آقوام قنغی جنس و مذهبه تابع اولور ایسه اولسون عندلرنده هیچدر .

کندی عرقلرندن غیریسنی انساندن عد و زره قدر اعتبار ایتمیورلر . تاریخلرینڭ هر صحیفه‌سنده اکسیك اولمیان آجیقلی وقعه‌لر، دهشتلی فلاکتلر، بنیهٔ شوکتلرینه قپانمسی مشکل انواع رخنه‌لر آچان انقلابات متمادیه «فرانسه قانونی فرانسزلر ایچوندر . حکممز آلتنده بولنان اجناس سائره‌نڭ حقوقی محدوددر» ادعاسی او نصرانیت تعصبی روما افکارینی براقه‌میه‌رق خودبینلکده مصر اولملرندن ایلرو گلدیگی میدانده ایکن حالا انتباه حاصل ایده‌میشلری موجب استغرابدر . فرانسز یوزلرینه حمرت خجالت نصیب اولمیان انگلیزلرڭ ارتکاب ایتدکلری مفسدتی موجب شین دساسلغی آله آلارق تونسه دولتجه‌سنه دگل اشقیا طرزنده دخوللری دها بر قاچگوندن عبارت اولدیغی علی الخصوص موقة اوطوردقلری حالده امارتڭ بالجمله مأموریتلری ایله هر درلو شرکتلرینی منبت مزرعه‌لرینی کندی ملتلرینه حصر و ضبط ایدرك سکنهٔ اصلیه‌یی آچیقده براقمشلردر .

شمندوفر، تراموای، غاز، صو، ریختیم، سیغورطه و امثالی شرکتلر فرانسه سرمایه دارانڭ ید انحصارنده‌در .

فرانسه‌ده نقدر صنعتسز، ثروتسز محتاجین وار ایسه درحال جلب ایدیله‌رك دوائر حکومتڭ هر شعبه‌سنه طولدیرلدقلری جهتله سکنهٔ قدیمه‌یه انجق اوطه‌جیلق ایله ضبطیه نفرلگی محله و چارشو بکجیلکلری گبی اللی غروش معاشلی وظائف قالمشدر . یرلیلردن کندیلری قدر فرانسزجه بیلنلر و لوکه نصارا اولسون نهایت یوز غروش معاشله ترجمانلغه و یاخود یوز اللی غروشله عربی کاتبلگنه کچه بیلوب بوندن بشقه مأموریت و ترقی‌یه نائل اوله‌میورلر .

مأمورین موجوده میانده یرلی اوله‌رق گوریلان مستخدمین بونلردن عبارتدر . وظائف عالیه ایله معاشی طولغون ایشلرده مهم مأموریتلرده بولنانلر کاملاً فرانسز جنسنه منسوبدرلر .

یرلیلره یوز و نهایت یوز اللی غروشه کوردیریلان سالف البیان مأموریت محدوده دخی حرص و طمعلرندن قورتیله‌میوب فرانسز جنسنه منسوب محتاجیندن عربجه تحصیل ایدنلره درحال ویرلدیگی زمان، سکنهٔ اصلیه‌یه قارشو تزییدی امکان خارجنده گوستریلان او مخصصات ناچیزه حالاً یگرمی ناپولیونه ابلاغ ایدیلیور . زیرا بو اقجه امارت بودجه‌سنه ترك ایدیلان مبالغدن تسویه قلنوب کیسه‌لرینه طوقوندیغی یوقدر .

نفوسنڭ همان یوزده طقسان طقوزی موحد اولان بر امارت اسلامیه‌ده بیله آوروپالیلرڭ ارتکاب ایتدکلری شو مروتسزلکی، چکلمز مظالمی، هضمی مشکل حقارتی ممالك محروسه‌ده‌ٔ مقدارلری بر آوجدن عبارت ایکن هر صنف مأموریتلره گچه‌رك رتبهٔ سامیهٔ وزارته قدر ترقی ایدن ملل غیر مسلمه حرفیاً واقفدرلر.

بویله ایکن دولت ابد مدت عثمانیه‌نڭ قدرینی بیلمیه‌رك مجرد منافع ذاتیه‌لری پیشنده طرلاشان خدعه‌کار آوروپالیلره طاپینمق کبی کفران نعمتدن حالا وازگچمیورلر. «ولن ترضی عنك الیهود ولن نصارا حتی تتبع ملتهم» بصیرتلری باغلی اولان بو اقوام مرحمت اسلامیه‌دن بحق مستفید ایکن شکران نعمته یناشمدقلری جهتله مکولرندن بر درلو قورتیله‌میورز. کافر نعمتڭ عدوسی اللهدر. حق طوغرویه یاردمجی اولدیغنی آنلر بیلمزلر ایسه بز بلیورز. نتکم هر حاللرینی بیلیورز.

کافر نعمت ارمنیلرڭ چیرکین کوردکلری، گوسترمك استدکلری مسائله سبب ینه کندیلری ایدوکی معلومدر. قول آزمینجه حق یازماز. بو ایالت اسلامیه‌نڭ بالجمله مأموریتلرینی، شرکتلرینی، اولانجه عوائدینی مصادره و کندی جنسلرینه حصر ایدن فرانسزلر اراضیٔ موجوده‌نڭ دخی اڭ منبت و دگرلی پارچه‌لرینی بر طاقم بهانه و دسیسه‌لر ایله فرانسز مهاجرلرینه مال یاپه‌رق طوپراغڭ اصل صاحبی ابا عن جد زراعی اولان اهالیٔ قدیمه‌یی صوسز یرلره یاقیجی و قومسال بایرلره آتمشلر و قسم اعظمنی ده تارلاسز براقمشلردر. آیاق باصدقلری یرڭ تأمین سعادتنی اصلا خیاله گتورمیه‌رك کافهٔ ثروتنی بر آنده پارسه آشیرمق استعجالنده بولنان فرانسزلر ملکڭ اڭ مهم مرعا و مزرعه‌لرینی‌ده بویله مصادره و استیلا ایدرك سکنهٔ اصلیه‌یی هر شیئدن محروم و تهی دست براقمق مظالمی ایله‌ده قانع دگلدرلر، اتمکه محتاج بر مهاجر اولدقلری حالده علی الاکثر الساس لورندن گلوب مستملکاته مخصوص قانون مستبده‌لری سایه‌سنده بادهوا غصب ایتدکلری اراضیٔ وسیعه‌ده مقیم فرانسزلردن هر فردڭ درحال وجوده کتوردیککی چفتلکنده، حدتلنوبده رأی خودبله حکم ایتدیکی یرلیلری قپامق ایچون غیر رسمی برر حبسخانه‌سی واردر. حریتدن دم اوران بو چیلغین قومڭ هر فردی حکومت ایچنده حکومت اوله‌رق فوق القانون اجرای احکام ایدرده اصلا مسئول اولماز! ! . زیرا ایقاع مظالمی تأمین آسایش نامیله تأویل ایدن کندی حکومتندن مأذوندر ! ! ! .

یرلیلر قنغی مذهبه تابع اولورسه اولسون چفتلك صاحبی فرانسزلرڭ کیفنه گوره حرکت و هر تکالیفنی اجرا ایتمدیمی بیتاب قالنجه‌یه دگین ضرب ایله معهود

حبسخاسنه آتیلیور . هر نه وقت گوگلی اولور ایسه چیقاریبور . دیلرسه محبسده و یاخود طیاق التنده اولدیره بیلیور . صوك درجه مرحمت ایدرسه انکزیسیون نمونه‌سی زندان خصوصیسندن چیقاروب چفتلکنده سنه‌لرجه مجاناً چالیشدیرییور . ایلرو ارتق مروتنه محول . بویله حقوق قانونیه‌دن بالکلیه محروم افریقالیلرك حیات و مماتی، فرانسز جنسنه منسوب اهالی النده‌در .

تونس بگی بو کپازه‌لك ندر دیه‌مز . زیرا سویلمکه صلاحیت براغلمامشدر . دولت عثمانیه‌نك سطوت قویه‌سی افریقانك بو جهتلرینه یتشمزدن اول تونسه مستولی اولان اسپانیوللر دخی محلاتده بر خانه اسلام و بر خانه اسپانیول، چارشوده کذا بر دکان اسلام و بر دکان اسپانیول اوله‌رق اقامت ایدر و ایکی اسلامی بر یره کتورمز وقونوشدیرمز ایمشلر . بو مظالم طاقتفرسای نصرانیه اولوقت مقام خلافتعظمایه رونق بخش سلطان سلیم قدیم حضرتلرینك مسموع عالمگیرانه‌لری اولنجه قپودان دریا سنان پاشا مرحوم قوماندا‌سنده کوندریلان دونمای همایون شوکتمون بیك بشیوز یتمش درت میلادیسنده تونسه یتیشه‌رك اسپانیوللر طرد و تدمیر حقوق اسلام تأمین بیورلمش ایدی . آوروپالیلر الحالة هذه یالگز صنعتجه ترقی ایتمشلردر . اسکی تعصبلری و حشتلری اصلا تبدله اوغرامامشدر . حال حاضرده گوریلان غدارلقلری سوابقنه رحمت اوقودییور . بونلرك مدنیت و انسانیته دائر سرد ایتدکلری قرد مصاللری مجرد اغفال ایچوندر . سوزلرینه، عهدلرینه اصلا اعتماد ایتمیه‌رك هر خصوصده قلنجمزه طیانوب اللهدن نصرت استملی‌یز . اخلاقدن آبرودن بالکلیه محروم ایدوکلرینی شو حاللری اثبات ایدن آوروپالیلرك کندیلرندن بشقه کیمسه‌یه رحملری انسان نظریله باقدقلری یوقدر .

مؤسس بنیان سلطنت سلطان عثمان غازی حضرتلرینك اورخان غازی‌یه خطاباً بیوردقلری «قرد کبی وار سوری‌یه، آرسلان اول باقمه کیرویه» وصایای حکمیه‌لرینی دستور اعظم بیلملی‌یز .

تونس لیماننه وروندنده دنمای همایونده‌که شجعان مسلمینی همان قره‌یه دوکه‌رك اسپانیول وحشیلری ایله شدتلی حربه گیریشان سنان پاشا مرحومك بر قاچ ساعتده قرق بیك اسپانیول ظالمنی خاك هلاکه سردیگی محل اسکی تونسك یعنی قرطاجهٔ قدیم خرابه‌سنك اولدیغی یرده و شمدیگی شهرك شمال غربیسنده ویاریم ساعت بعدنده‌در . دگز کنارینه یقین بو مرتفع محلده مؤخراً بر چوق صیفیه‌لر یاپیلمشدر .

قارتاجه حکمداری مشهور آنیبال صبی ایکن عظیم تشریفات ایله کتوریلەرك روماليلردن اخذ انتقام آلمق اوزره، يمين ایتدیگی پتخانه آلان موجود اولوب قتولك کنیساسی اتخاذ قلنمشدر. مصرلی متوفی مصطفی فاضل پاشانڭ كريمەسی نازلی خانم هر سنه موسم ربیعده تونسه گلوب قرطاجهٔ قدیم خرابەسنی قاپلایان باغچەلر ایچنده واقع صیفیەلردن بریسنی کیرالایەرق سیأتنی کیمسه ایشیتمیور ظنیله افکاری کبی سربستانه عالم کچورمکدەدر .

تونسدن بزرتەیه گیدن شوسەنڭ کجدیگی قوجه صحرايی اورمان حالنه قويان قدیم زیتونلغه امیرڭ یاپدیردیغی صیفیه ایله شهر آرەسنده واقع جسر عتيق قرطاجەلیلردن قالمه آثارڭ اڭ جسیمیدر .

صو ترازوسنڭ ایجادندن آقدم قلعەیه ماءلذیذ اسالەسی ایچون بنا قلنان جسر مذكوردەکه ارتفاع، امتداد، عظمت، سلسلهٔ جبالی آکدیرییور . بر طاغدن نبعان ایدن نهری، اوزرندەکه مجرای عظیمه آلارق دیگر طاغه نقل ایتمك ایچون یاپیلان بوکوه مثال جسرڭ طبقیسنی مرسین ایله سلفکه آرەسنده دوشان پاشا تربەسی نام محلده، دیگرلرینی بلاد یونانیەنڭ اتنه شهرنده وقاهره قربندەکه اسکی مصر خرابەسنده کورمش ایدم .

امم ماضیەنڭ علو همتنه، شوکت زائلەسنه برهان اولان آثار قدیمهٔ مذكورەنڭ جملەسی بر عصرده یاپیلدقلری طرز معماریلرندن آکلاشلمقدەدر . محل مذكورەیه یاپدیردیغی صیفیەده اقامت ایدن تونس امیری محمد بك گوندوزلری شهره گلوب دار الامارەدن آخشامه دگین آیریلەمیور .

بونڭ دار الامارەیه منتظماً دوامی حکومت ایچون دگل فرانسزلر هر نه سویلر ایسه بلا اعتراض اجرا و یالکز اوراقلری امضا ایچوندر .

بو بیچاره آدم استاسیونه بش دقیقه صکره گیدەجك اولسه شمندوفر کندینی بکلمدیگی ایچون تفتیش احوالنه تعيين قلنان فرانسز مأموری «هایدی وقت کچدی ترن گیدر صکره قالورسڭ» دیو عادتا سوروکلرجەسنه بر حقارتله ایش باشندن چکییور . ظلمەده نزاکتمی اولور .

بناء علیه مؤید من عند الله اولان دولت عثمانیەیه قارشو خیانته جرأت ایدنلرڭ محقور اولمدقلرینی کیم گورمش . متبوع مفخمندن تباعدی تعالی ظن ایدن بو عائله خیال بد خواهانەسنڭ مخمورلغنی بویله ایگیلەیه ایگیلەیه چکمکدەدر .

تونسده یگرمی ایکی گون قالدم . بیڭ اوچیوز اون طقوز سنەسی حزیرانڭ

یگرمی بشنجی گونی فرانسز واپورینه راکباً حرکتله تموز رومینك برنجی صالی گونی وقت ظهرده طنجه‌یه اولاشدم .

تونس ایله طنجه آره‌سنده‌که مسافهٔ بحریه‌یی ساعتده اون میل آلان واپور یدی گون یدی کیجه‌ده قطع ایده بیلمشدر .

(طنجه)

ملکتك شماله دوشان سواحلی ایکی یوز قرق میل بحریدن زیاده سوردیگی حالده امور اداره‌ده‌که غفلتی بطائتی حسبیله اعمار و محافظه ایده‌میان فاس حکومتی آق دگزده تتواندن بشقه اسکله‌یه مالك دگلدر . آوروپا ایله افریقا قطعه‌لرینك یکدیگرینه اك زیاده یاقلاشدیغی یرده یعنی اون التی کیلو مترو عرضنده اولان سبته بوغازینك بحر محیط اطلاسی‌یه مربوط آغزنده و آفریقا جهتنده واقع و اطرافی عتیق بر سور ایله محاط تقریباً درت بیك خانه ویگرمی بشبیك نفوسدن عبارت طنجه مراکب بحریه‌نك صیغینمسنه غایت الویرشلی طبیعی بر لیمانه مالك و ملکتك ایچرولرینه نسبة اولدقچه معمور و تجارتی ایشلکدر . یالکز شمالی آچیق اولان بو بیوك لیمانك غربنی مملکتك مبنی بولندیغی برون، شرقنی نطوان طاغلری، جنوبنی دهشتلی قوم تپه‌لری تحدید ایتمکده‌در . پویراز روزکاری اسدکجه دگزك پوسکورمکده اولدیغی قوملردن متحصل بو تپه‌لرك ارتفاعی یوماً فیوما زیاده‌لشمکده‌در . شهرك مبنی بولندیغی موقعدن شرقه طوغرو ممتد قیالقلر شمالی کاملاً آچیق اولان لیمانك کنیش آغزینی بر درجه طارلاشدیرمشدر .

قلعه برجلری عرضنده و بر استقامتده اوله‌رق ایکی یوز یتمش متره طول چکن بو قدرتی سدك ساکن هوالرده میدانه چیقان تپه‌سی دیوار ایله یوکسلدیله‌جك اولسه لیمانك چوق یرلرینی صیغلشدیروب شهر اطرافنده‌که اراضیٔ و سیعه‌یی ستر ایدن قوم سیلابه‌لرینك بالکلیه اوکی آلنمش اولور . عصرلردنبرو اوغراشدقلری حالده بیهوده‌لکنی تسلیمه یناشمدقلری کیمیا سوداسی مغربیلری عطالته دوشوروب محو ایتمشدر . اعمار ملکه متعلق جدی مواده مباشرتله مستفید اولمق استعدادندن پك اوزاقدرلر .

چالشمقسزین کچنمنك یولنی بولمق اوهامندن قورتیله‌میان بو یادگارلر کیمیا ودفینه دردی ایله مغاره‌لردن آیرلمدقلری ایچون غاردن و مغاربدن کنایه تحریفاً مغربی نامنی آلمشلردر . ملکلرینك غربده بولنمسندن ایلرو کلدیکی ظنی واهیدر .

زیرا آفریقانك غربنده کندیلرندن بشقه مللی و اقوام مسکون اولدیغی کبی

آوروپانڭ غربنده و قارشولرنده متمكن اسپانيوللر ايله دها ايلروده فرانسزلر متوطندرلر. بونلرڭ نام مذكور ايله بنام اولمیشلری و عنوان معهوده يالكز بو تنبل فالجيلره حصر ايدلمسی مسروداتمڭ صحتنه برهان قويدر.

غرباً و شمالاً دكز ايله محاط بولنمغله آراضيسی مطری، محصولاتی بولنده، مزرعه‌لری واسع، اغنام و مواشيسی احتياجاتی فوقنده، هواسی، صاغلام، مصرفی اهون، كبراسی غافل، علماسی اوهام پرست، جهلاسی سركش، حكومتی عاجز، انضباطی مفقود، امنيتی منسلب، سكنه‌سی، خشين و خودبين فاس اولكاسنڭ وقوعبولان ادخالات و اخراجاتی على الاكثر طنجه طريقيله اجرا قلنديغی ايچون تجارانه مقر باشلوجه شهری و اڭ مشهور اسكله‌سی بوراسيدر.

باشلوجه اخراجاتی هر درلو ميوه و حبوبات ايله ياغ، يمورطه، طاوق، قيون، كچی، اوكوز، اسب، استر، خام جلوده يوڭ، سختيان، ايچ ياغی، شمع عسل، قليل المقدار پاموق و حرير مثللو طبيعی و محدود شيئلره ادخالاتی قهوه شكر چای فابريقه اونی و سائر آوروپا معمولات و منسوجاتنه منحصردر. ممالك محروسهٔ شاهانه‌دن جلب ايتدكلری ازميرڭ طحن حلواسی ايله حلب شام و بيروتده چيقان اقمشهٔ حريريه‌در.

مغرب اقصی سكنه‌سنڭ طرز تلبسنی گورانلر كنديني قرون وسطی‌ده ظن ايدرلر. علما وسادانه رعايتلری فوق العاده، زيارت قبوره انهماكلری پك زياده اولوب عموماً مالكی مذهبدرلر. اندلسده باشلرينه كلان مظالم و شنايعی اونوته‌مدقلری ايچون وحشيلره رحمت اوقوتان مكار نصارايی داخل مملكته براقمق عادتلری دكلدر.

دول اجنبيه قونسلوسلری ايله آوروپالی تجارلر، و حكومتڭ خارجيه ناظری طانجه‌ده اقامت ايتديريليور بخارا امارتی گبی علوم عصريه و سياسيه‌دن بی خبر بو حكومتڭ تبعه‌سی كاملاً عرب لسان رسميسی عربجه‌در. مسكوكات مصريهٔ شاهانه‌نڭ عينی قيمت و اقسامنده اولان كموش اقجه‌سنه «دورو» تعبير ايديليور. آلتون سكه‌سنی كوره‌مدم. الآن پوسته‌سی تلغرافی و حتی معين بودجه‌سی يوقدر. سواحلده بولنان اجنبه‌لر داخل مملكه دخی مكتوب قبول ايدوب اجرت ايله طوتدقلری مغربيلره توديعاً طرف طرف سوق ايتمكده‌درلر.

منافعنی غصب، حقوق و استقلالنی تجاوز صورتيله ايشلتديريلان بو اجنبی پوسته‌لری اثنای راهده بر قضايه اوغرايه‌جق اولور ايسه تضميناته بيله موافقت كوستران غافل حكومتڭ وارداتدن حصه‌سيده يوقدر.

امور داخلیه‌سنه کلنجه بیوك شهرلر حکومت طرفندن منصوب حاکملره مودوع ایسه‌ده بونلره ملحق قصبات قرا و قبائل شرفا و مشایخ معرفتلریله اداره اولنمقده‌در . خزینهٔ دولتڭ یکانه ایرادی اولاً تکالیف امیریه‌نڭ توزیع و تحصیلی انصافلرینه محول بو مثللو وقوفسز رؤسا، وجبار عمده‌لر طرفلرندن هدیه ناميله سنه باشنده کتوریله‌جك مجهول المقدار تقدمه‌لردن عبارتدر .

آلتمش پاره تقدیم ایتمك ایچون آلتیوز حشرات ایله گلان رؤسای مرقومه‌نڭ کندیلریله قپو خلقنه بر معتاد کیدیریلان خلعتلر کتوردکلری مبالغ جزئیه‌نڭ دگرینه یقین اولمغله خزینه‌یه ایراد و مصرف سندانتدن بشقه بر شیٔ کیردیکی یوق دیمکدر . حکمت حکومتدن بالکلیه بعید فاس سلطنتنڭ گویا اویانیق رجالی دول متحابه قونسلوسلری ایله جریان ایده‌جك امور مهامی رؤیت ایچون طنجه‌ده بولندیریلان باش وکیل سید محمد طوریس حضرتلریدر . فاس حکومتنڭ عموم مستخدمینی کبی علماء اسلام قیافتنده اولان مشار الیه تقریباً یتمش بش یاشلرنده ایری وجودلی نورانی و لطیف الخلق بر ذاتدر . طانجه‌یه ورودمڭ اوچنجی کونی زیارتلرینه کیدوب مراکشه کچه‌جکمی سویلدم . ضعف پیریدن اللری رعشه، باشی صالالانمه حاصل ایتمش قولاقلری اغیرلاشمش اولمغله افکاریمی افهام ایدر ایکن باغیرمقدن نفسم قیصیلدی .

ایشیتمك ایچون یدی محله‌یی راحتسز ایده‌جك گورسه محتاج اولان بو پیر فانی غایت ضعیف بر صدا ایله — ابو حماره‌نڭ ایقاع ایلدیکی اغتشاشات هنوز باصدیریله‌مدی . یوللر امین دگلدر . ویره‌جکمز ایکی ضبطیه سنی محافظه ایده‌مز زیرا اشقیا اردولرمزی بوزییور . چوللرده باشیکه بر شیٔ کلمیه‌جکنی سلامت کچه‌جککی سوز ویره‌مام . رأیکده مستقلسڭ جوابنده بولندی . مولای حسن حضرتلرینڭ ارتحالندن صکره مقام پدره کچن مولای عبد العزیز سن رشده هنوز بالغ اولمش و بر سنه قدرده جزایرده تحصیل کوروب فرانسز تربیه‌سنی آلمش الافرانغه‌یه غایت میال تجربه‌سز بر ذات اولمغله تبعه‌سنڭ اخلاق و مشوارینی دقت، سرایڭ تعامل قدیمنی رعایت ایده‌میوب اره‌صره پیانو چالدیرمسی و واوسپیده بینه‌رك گزمسی هر احوالنی لوندره‌یه اخبار ایتمك ایچون یاور صفتیله یاننه صوقولان مقلین نامنده که مفسد بر انکلیزڭ اون دردریاشنه هنوز آیاق باصان حسنا ایکی قیزی ایله بعضاً طوپ اوینامسی صوفی مشرب مغربیلرڭ تعصبلرینی طبیعی تحریك ایتمکله قیل و قال آرتدقجه آرتمش و نهایت بتون قبائل آیاقلاشمشدر . ایکی سنه‌دنبرو

مليونلر صرف و نيچه جوانلر تلف اولديغى حالده بو يوزدن وقوع بولان اختلافاتى هنوز باصديره‌مامشلردر .

مغربيلر غايت محارب، وطنلرينڭ محافظه‌سنه مهيا، ملل مسلحه‌دن ايسه‌لرده مكمل اسلحه‌لرى، انتظاملرى و حتى عسكرى نظارتلرى يوقدر .

مقدار صحيحى حكومتچه دخى غير معين بو قيدسز و تعليمسز جنودى فن حربدن بى بهره كوى عمده‌لرى، باصديغى يرى كورمكدن عاجز بر طاقم كهنه ضابطلر قوماندا ايتمكده‌درلر . فرنك مشربلكى ترك ايتمسى ايله آتش فسادڭ اطفاسى ممكن ايكن عنادندن واز كچميه‌رك بيهوده قان دوكمكده مداوم مولاى عبد العزيزڭ ايلك دفعه اوله‌رق آوروپادن مبايعه ايتديكى ياريم بطاريا طاغ طوپى طنجه‌يه چيقوب سوزده اڭ معلم ضابطلرينه توديع قلندى .

اوچ بش سنه كوى مختارلغنده بولنديرلمق عملياتى ايله افراد اهاليى‌يى اداره‌ده تجربه‌سى و ياخود بر قاچ اشقيانڭ باشنى كسمك كبى شجاعتى تصديق قلنديغى ايچون ضابط ياپيلان بو يادگارلر تسليم آلدقلرى نو اصول طوپلرڭ استعمالنى بر درلو عقل ايرديره‌مديلر . اسكله باشنده پورتقال شروبى صاتان اختيار بر شاملى، ضابطانڭ شو تخته‌سزلغنى گورنجه حدتله يانلرينه صوقوله‌رق ــ بن سلطان عبد العزيز جنتمكان زماننده بغدادده طوپچى نفرى ايدم . كوريپر گورمز شاشيرديغكز بو قواللرى قشله‌يه قالديريكز . نصل قوللانيله‌جغنى اوراده تعريف ايده‌يم . اطرافكزى طولديران تماشاجيلرڭ اكثريسى اجنبيدر . جهالتكزى اظهار ايله خندهٔ استهزالرينه هدف اولميكز ديدى .

قوجه اختيارڭ مجرد غيرت اسلاميه سائقه‌سيله سويلديكى بو تكدير آميز كلامه مستحق اولدقلرينى اڭلايان فس ضابطانى هنوز كوردكلرى يكى طوپلر ايله قارشولرنده طوپ كبى گورليان اسكى طوپچى‌يى درحال قيشله‌يه گوتورديلر . شو حالى گورن گمرك مأمورلرى فطرة عسكر اولان عثمانليلره الله زوال ويرماسون دعاسنى دوامه باشلامشلردر .

جهت وحدت اسلاميه‌نڭ رابطهٔ قدسيتنى هيچ بر وقت نظردن دور طوتميان دولت قوى الشوكة عثمانيه طرف اشرفندن اهدا بيورلديغى ايچون «واپور ترك» تسميه ايتدكلرى اخشاب واپوردن بشقه سفينه‌لرى يوقدر .

ليمانده قره‌غول وظيفه‌سنى ايفا ايدن بو واپورڭ قپودانى اسپانيول، طائفه‌لرى مغربيدر . ايچنده اللى قدر عسكر ايله آغزندن طولمه درت طوپ واردر .

مولای حسن مرحومك طنجه لیمانئه یاپدیردیغی تقریباً ایکییوز متره اوزون دمیرکوپرینك حاصلات منتظمه‌سندن اللرینه کچن بر قاچغروش ایله کمینك مصارفات متفرقه‌سنی قپودان وطائفه معاشاتنی قپاتمقده‌درلر .

مستخدمینك دقتسز ولیاقتسزلکلری حسبیله اداره‌سی چیغرنده چیقان گمرکدن گوردکلری استفاده اهمیتی نسبتنده دگلدر .

هله لیمان و فنار حاصلاتی نه دیمك ایدوگنی بیلمیورلر . اوتوز میل بعدنده واقع جبل طارق لیماننك نصفی انگلیز گمیلرینه مخصوص نصف دیگریده اسپانیا حکومتنه عائد اجرتلی بر یر اولدیغی ایچون جوار صولرده ایشلیان یلکن سفینه‌لری بو امین لیمانه طوپلانوب کلفتسز مصرفسز قیشله‌مقده‌درلر . جبل طارق ایله طنجه اره‌سنده کونده اوچ دفعه منتظماً مناقلات یاپار قومپانیه واپورلری اولدیغی کبی بحر محیط غربی و اطلاسیدن ایچ دگزلره و هند صولرینه آمد وشد ایدن حسابسز مراکب دخی ازراق و حموله‌سنی آلمق ایچون علی الاکثر بورایه اوغرادقلری گوز اوگنده آلینور ایسه وقوفسز حکومتك نه درجه جسیم منافعدن محروم قالدیغی نمایان اولور . بولیمانده طوتیلان بالقلرك اوچده بری حکومتکدر .

جهانده اره‌صره ظاهر استیلا اردولری هر نره‌یه گیدر ایسه اموال غنائمی اوجوزجه الده ایتمك طمعیله پشینی براقمیان یهودیلر سطوت قاهرهٔ اسلامیه‌نك شرق و غربی تترتمکه باشلادیغی زمانلرده سوریه‌دن قالقوب بورالره دخی یایلمشلردر . بو قطعه‌نك اك هجری کوشه‌سنده بیله وجودی اکسیك اولمیان و سرچه‌یی بلبل دیه صاتان بو محتکر ملت اطه‌لی روملر کبی آرقه طرفی باصیق فس گیمکله ابراز مسکنته محکوم ایسه‌لرده تجارتی کیمسه‌یه قاپدیرمدقلرندن حقیقتده مسکنته اوغرایان فاسیلیردر .

مولای عبد العزیزك صرف نفسنه عائد، و انگلیز جنسنه منسوب یاورك وجودندن غیریسی مضرتدن عاری، حرکتنی چکه‌میه‌رك اختلال چیقاران او خام صوفی مغربیلر هر درلو مصارفی کوزه آلارق اجنبی پساپورطی استحصالنه چالشمقده و بو حالی گورن یادکار حکومت ایسه بودالالقده آنلردن دها ایلرو اولمغله آصلا سس چیقارمیوب آرزو وقوعنده بلا اعتراض تصدیقه مسارعت کوسترمکده‌در .

مولای عبد العزیز برای حج حرمین شریفینه گیدن تبعه‌سنك تسهیل اموری ایچون جده‌ده بر شهبندر بولندیرمق آرزوسنی درسعادته عرض و مساعده بیورلمسنی استرحام ایدر، باب عالیدن یازیلان جواب موافقنده بر عثمانلی شهبندرینکده دخی مقابلهٔ طنجه‌ده بولنمسی لزومی علاوه بیوریلور . سبته بوغازنده کوزی آچیق بر دولت بولنمسی ایشلرینه

ال ویرمیان مکار انگلیزلرڭ بو خبر شعورلرینه طوقینور . عثمانلیلر فسلیلره درس سیاست ویرر خوفیله بو تقرره یوز طوتان رسمی اختلاطڭ اوکنی آلمق ایچون باشلوجه سلاحلری اولان مفسدلکه صاریلەرق بو بابدهکه مهارت مسلمەلرینی صرفه باشلارلر . مولای عبد العزیزڭ سراینه یاور صفتیله صوقدقلری مخبر مخصوصلری آلدیغی تعلیماته توفیقاً — افندم اهالینڭ ترك تابعیته خواهشی معلومدر . طنجەده عثمانلی شهبندرینڭ بولنمسنه مساعده بیورەجق اولور ایسەکز هر کس فوج فوج کیدرك کمال افتخار ایله عثمانلی تابعیتنه کیرر ، حکمکده کیمسه قالماز — افادهٔ منافقانەسنی ابلیس پسندانه بر صورتده تفهیم ایدر .

استفادەلرینی عموم ملتلرڭ غفلتنده ، ضدیتنده ، یکدیکرلریله بوغوشملرنده آرایان بریتانیا تلکیلرینڭ بر تقریب یانته صوقمغه موفق اولدقلری بو انسانیت دشمنی مفسدی عقل کهیاسی اتخاذ ایدینان مولای عبد العزیز اخطارات مبحوثەدیه کوزلجه الدانەرق جدەیه شهبندر کوندرمك فکرندن بالکلیه واز کچر . زیر دستانی حسن اداره ایله دول سائره تابعیتنه کیرملرینی بیله منعه غیر مقتدر فاس حکومتنڭ شو غافلانه تحفظنه باق . مولی انتباه احسان بیورسون .

مغرب اقصی شمالاً آق دکز ، شرقاً جزایر ، غرباً بحر محیط اطلاسی ، جنوباً صحراء کبیر ایله محدود اولوب وسعتی سکز یوز بیڭ کیلومترو مربعنده ، سکنەسی سکز ملیون رادەسندەدر .

هنوز انتظامه کیرمیان بو اولکانڭ شهرلرینه مراکشده مقیم فاس حاکمی ، قرا و قبائلنه شرفا حکم ایتدکلری ایچون نواحی ، قضا ، لوا ، و ولایات تقسیمی ممکن اولەمدیغی جهتله ادارەسی ایکی‌یه منقسمدر . قسم اول طوغریدن طوغری‌یه مأمورین حکومتڭ ، قسم ثانی شرفانڭ ادارەلری التنده بولنییور .

آق دکزده واقع و یالکز جبل طارق ایله معامله یاپان تتوان اسکلەسیله بحر محیط اطلاسیده کائن — طنجه — رباط — مغادر — بندرلری مراکش ، مکناسه ، فاس شهرلری قسم اولك یعنی حکومتڭ الندە اولوب جنوب مراکشه دوشان صحرادەکه خلق ایله عین صالح قصبەسی شرفا حکمندەدر .

اون آلتنجی عصر میلادیده اسپانیوللرڭ فاسدن ضبط ایتدکلری بش اسکلەدن سوته نام صحیحی « سبته » جبل طارق مقابلنده اولوب بنون ، دوفیلیز ، حسیمه نام دیگری هوسماسی ، ملیلا زبانزدی نیله ، جزایر حدودندەدرلر . جملەسی آق دکز ساحلنده اولان مدائن مذکوره اسپانیول مجرملرینڭ محل منفاسیدر .

بر وقت روماليلر النه كچن بو اولكاده بالآخره اسپانيوللر حكمنده‌كه فندال قومى اعلان استقلاى ايتمش و خلفاء امويه‌دن وليد بن عبد الملك زماننده يعنى آلتى يوز سكسان بر ميلاديسنده اسلام اداره‌سنه كچمش ايدى .

نهايت ادريسيين — بنى زناته — مرابطين — موحدين — مريديين — شرفاء سعديين — صره‌سيله اجراى احكام ايتدكدنصكره دولت حاضره اداره‌سنه دوشمشدر .

طنجه‌ده بش كيجه بيتوتت ايدوب تموز روميڭ آلتيسنه مصادف پازار كونى بانلردن چرخلى اوفق بر انكليز واپورينه راكباً جبل طارقه كچدم . طنجه ايله جبل طارق آره‌سنده‌كه مسافهٔ بحرى بو عادى واپورڭ يورويشى ايله اوچ ساعتده قطع ايديلييور .

(جبل طارق)

بيڭ اوچيوز اون طقوز سنه‌سى تموز روميسنڭ آلتنجى كونى بعد العصر مواصلت ايتديكم جبل طارق سبته بوغازينڭ بحر سفيده متصل آغزنده و آوروپا جهتى ساحلنده يكرمى بيڭ نفوسلى معمور بر قصبه‌در . آوروپاليلر غلط اولارق «جبر آلطار» ديورلر .

درونده اوچ طريق ايله گيريلور واسع بر صحرايى آگديران بحر سفيدڭ جنوب شرقيسنده واقع سويش قنالى ايله شمال شرقيسنه دوشان قلعهٔ سلطانيه و غربنده كائن سبته بوغازلرى اشقه دگزلره چيقمق ايچون غايت مهم برر قپو اولمغله بو اوچ موقع طوتلديغى تقديرده بحر مذكور اطرافى سور ايله محاط امين بر گول حالنى آلير . آقصاى شرقده مهم علاقه‌سى اولان انكلتره‌نڭ موقعى طيش دگزده بولنديغى ايچون بو اهميتى بالطبع نظردن دور طوته‌ميوب جبل طارقى ايكى عصر اقدم يعنى ميلادى بيڭ يديوز درتده اسپانيه‌دن ضبط ايتمشدر .

تربيعاً يگرمى كيلومترودن عبارت اولان بو محلى متين سور و استحكامات ايله تحكيم و ليمانى اسكندريه ليماننه مشابه بر صورت آمنده‌ده ترميم ايتدكدن بشقه شمال و شرقى محيط جبلڭ شاهقه‌سنه ياپديغى طرز جديد طابيه‌لره نو ايجاد مدافع جسيمه و لوور طوپلرى ايله طولديرمشدر .

هند طريقنى تأمين ايچون آق دگزده طولاشان انكليز فيلوسنڭ مجمع و مأواسى جبل طارق ليمانى اولمغله ترصد ايفاسنه تخصيص وتفريق ايتدكلرى متعدد فرقتين و طورپيدولر طنجه آچيقلرينه دگين گيجه‌لى كوندوزلى طولاشديرلمقده‌در . بو مهم

موقعی محیط قلعه‌نڭ غرب و جنوبی دگز ایسه‌ده شمال و شرق شمالیسنه دوشان قره جهتی و حتی سورك دیوارینه متصل خارج شهر اسپانیا ملکی اولمغله وسعتی مملکتڭ جرمندن عبارت بو طار محلی محافظه خصوصنده انگلیزلرڭ کوستردکلری تلاش و تدابیر شایان تذکاردر .

قره جهتی درتیوز اللی مترو مرتفع، درت طرفی غایت دیك و اوچوروم جبل ایله مسدود بولندیغی ایچون اسکله‌دن باشقه قپوسی اولمیان بو مملکته گیرانلرڭ هر بریسنه بور بیلت ویریلییور . گلان یولجینڭ اسمی، تابعیتی، وقاچگون قالاجغی لیمانده‌که پولیس دفترینه یازیلیور.

قصبه دورنده بولنان غربانڭ مقداری آلتی بیگه بالغ اولنجه آرتق کیمسه‌یی براقمیورلر . فرداسی گون نقدر نفوس خارجه چیقار ایسه او نسبتده آدمڭ دخولنه مساعده کوستریلیور . واپوردن صندال ایله لیمانه چیقیله‌رق رسومات قولجیلرینه و پولیسلره مخصوص متعدد قلبه‌لرڭ حزاسنه پارمق قالینلغی دمیردن معمول بساقلقلرڭ کچید محللرنده باشقه باشقه استجواب اولندقدن صڭره قلعه قپوسنه گلنیور .

ایکی طرفنده چفته نوبتجی بولندیریلان بو قپودن دخی ایچرو گیرلدکده اطرافی عسکر قشله‌لری ایله محاط و یوز سکسان متره مربعنده بر میداندن گچیلدکدن صڭره شهره آیاق باصیله بیلییور .

جبلڭ غرب و جنوبه ناظر وغایت دیك بر بایردن عبارت اتکرینی قاپلایان قصبه‌نڭ اسواق و محلاتی انگلیز مهندسلرینه مخصوص همت و مهارت ایله پك گوزل طرح و ترتیب ایدلدیکی ایچون جاده‌لری دوز و مکملدر .

مملکت دائما تعمیر کورمکده اولان عتیق قلعه‌نڭ متین دیوارلری ایله سپر آلتنه آلندیغی کبی یوکسکه دوشان محلاتیده وقوعی محتمل بومباردماندن قوریمق ایچون دول متحابه قونسلوسخانه‌لرینی صره واری جبهه‌یه یاپدیرتمق شیطنتیله دها رصین بر سور ایچنه آلمشلردر . بحر سفیدی بحر اطلاسی‌یه ربط ایدن بوغاز کندی اسمی ایله بنام سبته شهری جبل طارقڭ قارشوسنده و آفریقا جهتنده‌در .

ظل عدالتنده آسوده نشین تبعه‌سنڭ رفاه و سعادتی اسبابنی من کل الوجوه تأمین بیورمق ایچون دنیانڭ هر کوشه‌سنده برر وسائط مکمله بولندیران دولت ابد مدت عثمانیه‌نڭ بوراده دخی بر شهبندر وکیلی موجود ایدوگنی کوروب فخر موفور ایلدم .

لسانمی آڭلایان هیچ بر فرده تصادف ایده‌مدیکم ایچون پك صیقلدیغمدن .

مواصلتمڭ ایکنجی کونی طوغری قونسلوسخانه‌یه گیتدم .

قرق یاشلرنده ایدوگی سیماسندن منفهم اولان قونسلوس بك آلمانیالی‌در . نه کندیسی و نه‌ده معیتی ترکجه بیلمدکلرندن بر پارچه قونوشوب دفع غم ایده بیلمك امیدی بالکلیه بوشه چیقدی .

فرانقفورت شهرنده ایکن بتون آلمانلردن گوردیگم نزاکت و محبتڭ عینی نوازشلر ایله حسن قبولده بولنان بو ذات کمال صمیمیتله صیقدیغی الیمی براقمیه‌رق عثمانلی و آلمان آرماللرینڭ تزیین ایتدیگی نظیف صالونه گوتوردی . معیتی کاتبلرندن بریسنی درحال پازاره کوندروب بر تجار جلب ایتدی . مغربیلر حسب الجواریه اسپانیول لسانی آگاهدرلر .

فاسڭ عموم سواحلنده اسپانیول اسپانیانڭ هر یرنده مغرب تجارلری اکسیك دکلدر . بو ایکی حکومتڭ اخراجاتی کاملاً دینه‌جك درجه‌ده یکدیگرینڭ ملکنه منحصردر . قونسلوس بکڭ جلب ایتدیکی مغربلی ابو بشیر ، باشنده‌که صاریق قدر بیوك بر تجار ایمش . غایت شیشمان اولدیغی ایچون برقاچ آدیم یورمك ایله نفسی طارلاشمسندن طولایی صیق صیق صولویان بو ذات ایله مرحبالشدقدن صکره عربجه‌یی آڭلادیغم قدر سویله‌یورم معروضاتمڭ نواقصنی حین ترجمه‌ده اکمال فطانتکزه ، حوادر مقدمه‌سنی متعاقب ، عربجه چات پات یاپدیغم افاده‌لرڭ ترجمه‌سنی قونسلوس بگه عرضه باشلامسیله روحمده انبساط قلبمده انشراح حاصل اولدی . جریان ایدن مکالمه‌نڭ خلاصه‌سی شونلردر : قونسلوس بك افندینڭ کوسترمش اولدقلری اثر نجابت و نزاکتڭ منتداری‌یم . جبل طارقه دون اخشام اوستی گلدم . اوزرمده بولنان تونس مسکوکاتنی کیمسه آلمیور . بشقه جنس پاره‌م یوقدر . لسان بیلمامك مشکلاتیده بودرده منضم اولدی . نقد موجودمك ناپولیونه تحویلی ایچون بر تدبیرده بولنسونلر دیو جیبمده‌که تونس آلتونلرینی چیقاروب اوگلرینه قویدم .

قونسلوس بك جواب اوله‌رق بوراده آلمانیه و دولت عثمانیه تبعه‌لرینڭ امور و استراحتلرینی تأمین وظیفه‌سی ایله مکلفم . کندیلری ایچون زائد بر خدمتده بولنه‌مدمکه کوستردکلری منته مستحق اوله‌یم . تونس مسکوکاتی کندی اراضیسندن غیری یرده تداول ایتمز . اوفق حکومتلرك پاره‌سنی کووه‌نوبده محللرنده تبدیل ایتدرمکسزین یوله چیقمق جائز دگلدر .

بونلر مادامکه آلتوندر مراق ایتمیکز ایجابنه باقارم بیوردیلر . درحال بدلنی ویروب یانلرنده آلیقویدیلر .

محلنده یكرمی فرانغه كیدن تونس لیره‌سنی اون فرانغه ویره‌جك اولدیغم حالده اوتلجی آلمامش ایدی . بو ذات اصلا زیان ایتدرمكسزین دگر حقیقیسنی تماماً تسویه بیورمشلردر . یاریم ساعت قدر سوران مصاحبتده بعض هوائی مكالمه‌لر دخی جریان ایتدكدنصكره بولندیغم اوتلك اسمنی سؤال ایدوب ترجمانی ایله اورایه قدر گوندردیلر . مجرد نفوذ پادشاهی سایه‌سنده شو مشكلاتدن سهولت ایله قورتیلوب شهرك شایان تماشا یرلرینی مستریحانه طولاشمغه باشلادم .

بندیكم عربه بر بچق ساعت ایچون اون فرانق اللی سانتیم آلمشدر . ساعتده یدی فرانق آلمق انصافسزلغنی انكلیز عربه‌جیلرنده كوردم . آسیانك غربنده آناطولی ، آفریقانك شمال غربیسنده سبته ، اوروپانك شرقنده بلقان ، جنوب غربیسنده اسپانیا شبه جزیره‌لری بین الاقوام وقوعه گلان حادثات عظیمه‌نك همان نصفنی طولدیرمشدر . اوستنده یشادقلری كره‌نك دریالری كبی یرلرینی دكشدیره كلان انسانلر هر نه انقلاباته اوغرادیلر ایسه سرزدهٔ ظهوری مواقع مذكوره‌یه منحصردر اسپانیا فنیكه‌لیلردن ، یونان قدیمه بعد؛ قرطاجه‌لیلره ، متعاقباً روماليلره ، اخیراً المان جنسه منسوب فندال قومنه ، وبونلردن دانیمارقه‌لیلره ، ودرتیوز یتمش میلادیسنده فرانسه‌ده متمكن غوثیلره ، وایكی یوز سنه صكره یعنی هجرت نبویه‌نك طقسان ایكنجی سالنده امویلره ، وطقوز یوز سكسان بش سنهٔ هجریه‌سنده اراغون قرالی خونخوار فردبناندە شارلكان ، دورندن ناپولیون پوناپارتك هلاكنه دكین بر قاچ دفعه تكرار فرانسزلره ، اك صكره بوربون عائله‌سنه ، والحاصل اقوامدن اقوامه انتقال ایتمش بر قطعه اولمغله هر طرفنده ملل مختلفه‌نك آثار متروكه‌سی موجوددر .

مجموعی بیك یدییوز دلاوردن عبارت بر قوت ایله وسعتی تربیعاً یاریم ملیون كیلومترویه سكسنه‌سی اون یدی ملیونه بالغ بو قوجه قطعه‌یی تسخیره یورودیكی زمان قارشوسنه چیقان قرال رودریكه حصول ظفر افرادك كثرتنده دگل انجق قوای معنویه‌سنده اولدیغنی بیلدیرمك ایچون « اولمك وار ، دونمك یوق » دیو سفائن موجوده‌یی دخی احراق ایدرك رجعت امیدینی یار و اغیار فكرندن بالكلیه سلب و شیرانه صولتیله او جیش عظیمی تارمار ایدن حضرت طارقك نام جلالت عنواننه اضافة یاد قلنان جبل معروف قارشوسنده واقع سبته بوغازینك شرقه ناظر آغزینه یونان قدیم دورنده هركولین ناملرینه رنز ایدیلان عمودین حالا باقیدرلر .

سوابق احوالی گوگل اوزونتیسندن عبارت بو ممر وقوعاتده قرق سكز ساعت قالوب اوچنجی گونی ورود ایدن فرانسز واپورینه راكباً نیله غزوات طریقیله جزایرك .

وهران اسكله‌سنه كچدم . واپور ساعتده اون ميل آليور ايدى بو مسافه اوچ كون اوچ كيجه‌ده قطع ايديله بيلدى .

(نيله)

منافعنى توسيعه الويريشلى كورديكى ولوكه بر قاريش اراضى‌يى استملاك اوغورنده بشقه‌لرى ملكندن سنجاقلر ولايتلر فدا ايتمك كبى كوپرى آلتندن صو باغشلامغه آليشقين مكار انكليزلر جبل طارقڭ ضبطندن طولايى اسپانيوللرده متحصل غيظ وعداوتى تسكين ايچون فاس حكومتنڭ اجزاى ممالكندن معدود نيله‌نڭ مقابلهٔ اشغالى لزومنى تشويق و بو بابده بر طاقم مطالعات مغفله سرديله زواللى مغربيلريده اقناع ايتمش اولديغندن اهميتجه ايكنجى طانجه صاييلان بو اسكله كريم انكليزلرڭ تقدمه‌سى مأيوس اسپانيوللرڭ حق سكوتى اولمشدر .

عتيق بر قلعه درونده واقع تقريباً ايكى يوز خانه‌دن عبارت بو قصبه‌نڭ هر نقدر ليمانى محافظه‌سز موقعى صوسز اراضيسى قومسال بركتى مفقود ايسه‌ده اقطار عالمه طولاشان سفائن تجاريه‌نڭ اوغراغى و محصولدار فاسى ملكنڭ شماله دوشان سواحلى وسطنده اولمغله الدن چيقمسى مراكش حكومتى ايچون بيوك بر مصيبتدر .

كابوس مزعج انكليزلره قاپديردقلرى جبل طارقه عوض اوله‌رق فاسليلردن ضبط ايتدكلرى نيله‌ده متروكاتلرندن زياده اراضى يقالايه‌مدقلرى جهتله يالكز قلعه درونه مالك اسپانيوللردن بريسى خارج سوره چيقوبده اون دقيقه ايلروده كورينان قوم تپه‌لرينه طوغرى كيتمكه جسارتلنه‌جك اولسه مترصد فاس كويليلرى اصلا امان ويرميوب قوش كبى آولايورلر . وطنلرينه كوز ديكن دشمن بى امانى ايچرويه صوقمامقده حقليدرلر . داخلده بر قاريش اراضيسى اولميان نيله‌نڭ زراعتى كبى تجارتيده مفقوددر . سكنه‌سى اسپانيه‌دن تبعيد قلنان مجرمين ايله قوم يهوددن و جمله‌سى سكز يوز نفردن عبارتدر . اخذ و اعطاسى قلعه درونده بولنانلره منحصر چارشودن، بعض آوروپا معمولاتنى داخله كوتوروب اقچه‌يه ارزاقه تبديل صورتيله قصبه‌نڭ تحت الصفر دينه‌جك معاملاتنى اولدقجه انبساط ويرن، مأكولاته دائر حوايج ضروريه‌يى ايچرولردن جلب و صعوباتى تسهيل ايدنلر فاس كويليلرينه منسوب يهوديلردر . زيرا فاسليلر نيله‌يه اينه‌رك اسپانيوللر ايله اخذ و اعطايه ميل، اختلاطه آصلا تنزل ايتميورلر . تعصبى مسلم جهان اولان

اسپانیوللر غفلتی نادانلغی ترك ایله فاس كوبليلرينك محبتلرينی جالب نوازشی الدن براقمیه‌رق میانه‌لرنده‌که منافرتی تخفیفه موفق اوله بیلسه‌لر نیله تجارتنك بردنبره پارلادیغنی كوریرلر .

(غزوات)

تاریخك قرون اولاسنده قرطاجه‌لیلر ایله روماليلرك ، و خلفاء راشدیندن عثمان بن عفان رضی الله عنه عهدنده عمرو بن عاصك یرینه مصر والیسی تعیین بیوریلان عبد الله بن سعد ایله روما جنراللرندن غریغوارك ، و آلتمیوز آلتمش آلتی میلادیسنده شام والیسی معاویه طرفندن كوندریلان سردار عبد الله بن زبیر ایله آلتمیوز یتمشده بتكرار اعزام قلنان امیر عقبه بن نافعك كذا روماليلر ایله و آلتمیوز طقسانده برابره رئیسی دمیة ایله مسلمینك و كذا میلادی یدیوز قرق آلتیده زناته قبیله‌سی رئیسی ابو سعد البقری ایله موسی بن نصیرك و بیك اللی بر میلادیسنده فاطمیلردن مغز ایله نجدیلردن بنی هلال قبیله‌سنك رئیسی حسن بن سرحانك و متعاقباً تلمسانلیلر ایله كذا هلاليونك ، واون دردنجی قرن میلادیده بار باروس خیر الدین پاشای نامدار ایله ایمپراطور شارلكنك و بیك بشیوز یتمش درتده قپودان دریا سنان پاشا ایله كذا اسپانیول وحشیلرینك و بیك سكز یوز اوتوزده شیخ محی الدین حسینینك و ارتحالندن صكره مخدومی عبد القادرك فرانسزلر ایله عصرلرجه چارپیشدقلری میدان معركه اولمغله غزوات تسمیه قلنان بو قانلی محل جزایرك فاس حدودینه متصل صوك اسكله‌سیدر .

هر طرفی قلاع قدیمه و طرز عتیق استحكامات ایله محاط اولان بو مملكت غایت معمور و ایشلك بر اسكله ایسه‌ده افریقای شمالیده اعصار وفیره دنبرو وقوعه كلان عظیم حربلرك محل وقوعی بولندیغی ایچون طوپراغی قان ایله ملمع ایدوكندن غایت مغموم و نشئه‌سزدر .

(وهران)

بیك اوچیوز اون طقوز سنهٔ مالیه‌سی تموزینك اون ایكنجی كونی مواصلت ایتدیكم وهران شهری اوچ احاطه اعتباریله اداره قلنان بو قطعه‌نك جزایردن صكره اك مهم اسكله‌سی و ولایت مركزیدر . موقعی مرتفع آب و هواسی لطیف لیمانی غایت امین و ایشلكدر . میناسنك غرب ، شرق وجنوب جهتلرینی محیط طاغلره تپه‌لره

یاپیلان استحکامات جسیمه اوور طوپلری ایله تجهیز قلنمشلردر. وضعیتی، معموریتی، تجارتنك، وسعتی سکنه‌سنڭ صنعت و ثروتی، ارضنك برکتی، ممالك محروسهٔ شاهانه‌نڭ اقسام سائره‌سنده واقع بیروت شهرینه مشابه و نفوسی سکسان بیڭ راده‌سنده اولان بو بندر عظیمه ورودمده طوغری عرب محله‌سنه کیدرك تلمسانلی عبدالمجید افندینڭ اوتلنه نازل اولدم . هر نره‌یه آیاق باصارلر ایسه کندیلرینی من کل الوجود ممتاز طوتان آوروپالیلر حین تسلطلرنده دائما اسکله بوینی یقالایه‌رق سکنهٔ اصلیه‌یی درکنارِ اتمق انصافسزلغنی قاعده اتخاذ ایدیندکلرندن آفریقای شمالینڭ مدائن سائره‌سی کبی شرلرندن قورتیله‌میان وهران دخی عرب و افرنج ناملریله سمتین عظیمه‌یه آیرلمقده‌در . صورت منتظمه‌ده ترمیم ایدیلان لیمانی غایت چقورده اولدیغندن بر طاقم زاویه‌لر حصوله کتوریله‌رك درت طرفلی یاپیلان ریختیم بوینده کمرك و امثالی اماکن امیریه ایله رسمی مخزنلر جسیم مغازه‌لردن بشقه ابنیه و منازل بوقدر.

اسکله‌دن طولاشه‌رق چیقان دیك یوللردن دریایه ناظر تپه‌لرده‌که فرنك محله‌لرینه دکین تراموای ایله اون سکز دقیقه‌ده اورادن دخی عرب محلاتنه بر ساعتده کوج یتیشیلیبور . بنی حفصك آثار باقیه‌سندن اولان جامعکبیرده صلاة جمعه‌یی ادا ایچون کیتدیکم زمان اوزون شاپقه‌لی درت نفر فرانسزڭ منبره یقین دیرکلره طیانه‌رق دیکلدکلرینی کورنجه حیرتده قالوب حکمتنی برابرمده کلان اوتلجی عبدالمجیددن سؤال ایتدم . مرقوم متأثرانه کوکس کچوره‌رك بونلر جمعه و بیرام نمازلرنده منبره مقابل، اوقات خمسه‌ده کوشه‌لره دیکیله‌رك عبادت اثناسنده‌که احوال خصوصیه‌مزی دخی دقته مأمور بصاصیندر .

خطیب منبرده، امام محرابده دعا ایدر ایکن خلیفهٔ رسول الثقلین افندمز حضرتلرینك اسم مبارکلری اولان عبدالحمید نام قدسیت اتسامنی ذکر ایده‌جك اولسه‌لر بیچاره‌لری درحال محبسه قالدیروب نمازی یاریده براقدیررلر .

بونلرك منبر مقابله‌سنه دیکلملری پادشاه اسلامڭ اسم جلیلنی قاله آلدیرمامق ایچوندر . امیر المؤمنین اولان ذات قدسیتصفاتك نام جلیلنی خطبه و دعاده کتورمیه‌جك اولور ایسه‌ك جمعه و بیرام نمازلرمز فاسددر .

دین خصوصی مداخله اولنه‌مز دیو یاپمدق اعتراض و استرحام براقمدق . هیچ برینی سمع و اعتباره آلمادقلری جهتله اوزرمزه فرض اولان بو دعایی قلباً یاپیورز. ائمه و خطبا دخی خلیفهٔ اعظم و اقدس افندمز حضرتلرینڭ اسم مبارکلرینی قلباً ذکر ایدوب ظاهراً اللهم انصر سلطان الحنفی جمله‌سندن بشقه بر شیء سویلیه‌میور.

حتى بو عبارەيىدە قالە آلديرمامق استديلر ايسەدە اهل اسلامك بردنبرە غليانە گلان حدت و هيجانى كورنجە سكوتە مجبور اولديلر . جوابنى ويردى .

خطيب اثناى خطبەدە — اللهم انصر — كلمۀ دعائيەسنى سويلدكدنصكرە بر قاچ ثانيە توقف ايدرك — سلطان الحنفى — عبارۀ جليلەسنى اوقومشدركە شو توقف اثناسندە شوكتمآب افندمز حضرتلرينك نام قدسيت اتساملرينى قلباً ذكر ايتدكلرينە شبهەم قالمامشدر .

نصارا حكمندە قلان اسلاملرك چكدكلرى ذلت و محنتى تحمل حوصلۀ بشرك خارجندەدر . بيچارەلرك اولانجە وارلرينى اللرندن آلوب هر درلو حقوقلرينى پايمال ايتمشلردر . ماللرينە قصد ايتدكلرى كبى دينلرينەدە كوز ديكەرك حيات معنويەلرينى دخى امحايە چاليشمقدەدرلر .

شرتدە شيطان ايلە ياريش ياپان انصافسز نصارانڭ تحت تحكمنە دوشمكدن بزلرى محافظە بيوران حق سبحانە وتعالى حضرتلرى او دين دشمنلرينك احكام ظالمانەسندە حزينانە چيغيريشان بو اخوان دينى دە اللرندن قورتارسون . ديانتدن بحث ايدلديكى صرەدە مغاير مدنيت و تعصب ديو قيامتلر قوپاران شارلاتان آوروپاليلر بورالردە نقدر منتخب مواقع وار ايسە كنيسا ياپەرق هر طرفى پاپاس و ناقوس ايلە طولديرمشلردر .

نفوس موجودەلرى اوچ بچق كشيدن عبارت اولديغى جهتلە يوزدە يوزدە طقسانى بوش قلان بو بيهودە بنالرك ايچلرندە شيطانلر جريد اوينايور .

اللرينى اوپديرمكە آووجلرينى يلاتمغە جماعت بولەميان پاپاسلر مأيوسانەسيگڭ اولايورلر .

اسلاملر سوسلى بنالرە اليسەلرى دوزگون صقاللرى طاشقين راهبلرە دكل اللهە عاشق اولدقلرينى حالافهم ايدەمامكدەدرلر . خلقى تنصر ايتديرمك ايچون ياپدقلرى منطقسز مواعظ ، موجب خندە سوزلر آغزلرندن چيقوب آبافلرينڭ آلتنە دوكوليور .

كيمسەنك قولاغنە گيرديگى يوقدر . اسلاملر فرانسزجەيى فرانسزلردن دها اعلا تكلم و كتابت ايديورلر . فطانتلرى فضيلتلرى شجاعت و ديانتلرى فوق الغايە يولندە ايسەدە املاك وآراضيلرينى مستوليلرە قاپديردقلرندن اللرندە ثروتلرى ، قيملدانمغە قدرتلرى قالمامشدر . وهرانـدە بولنديغم اثنادە حاجى داوود فركوح قومپانيەسـنە منسوب واپورلردن برينك ليمانە ورودينى خبرآلان مسلمين رايت ظفر آيات عثمانيەيى تماشا ايتمك ايچون اسكلەيە دوكولدكلرينى كورنجە كوزلرمدن ياش بوشانمشدر .

دربار شوكتقرار حضرت خلافتپناهى يە مربوطيت قوۀ معنويەسى دركار اولان موحدينڭ دولت ابد مدت عثمانيە حقندە بسلدكلرى محبتلر ، اشتياقلر ، نە درجەلردە ايدوگنى حقيلە تصوير امكانسزدر .

فرانسزلر مدللی‌یه گمی گوندرمك زوزکلکنده بولندقلری زمان جزایرلیلره خطابا
بز عثمانلیلر ایله حرب ایده‌جکز سزده گیدرمیسکز دیو افکارلرینی اسقاندیل ایتدکلرنده
«سلاح ویریکز حرب ایده‌لم» جوابنی آلوب بو معنالی سوز اوزرینه تکنه‌لری گبی
شابه اوطورمشلردر . وهرانده بر هفته استراحتدن صکره تموزك اون طقوزنده
شمندوفره راکباً جزایره آتلادم . وهران ایله جزایر آراسنده‌که شمندوفر درتیوز
یگرمی بر کیلومترو اولوب ایکنجی موقع اوتوز سکز فرانقدر .

(جزایر)

تموزك یگرمنجی گونی طلوع شمسدن بر ساعت صکره جزایر استاسیوننه یتیشان
شمندوفردن چیقارق همان بر عربه کیرالایوب اسکله باشنده واقع اوتوز اوچ نومرولی
«رولمرین» اوتلنه نازل اولدم . بو اوتلك التنده‌کی یدی نومرولی عظیم دکانی
کیرالایوب «مطبخة الاسلامیة» نامنی ویرن امین اغانك لوقانطه‌سنده طعام ایدر ایدم .

جنتمکان فردوس آشیان قانونی سلطان سلیمان خان حضرتلرینك فرمان
فرمای جهان اولدقلری عصر پر مفخرتده بتون اوروپایی لرزان ایدن شوکت
بحریه‌مزك ناظر معالیمظاهری بارباروس خیر الدین پاشا مرحومك یاپدیردقلری
جامع کبیر جزایر لیماننك وسطنده و ریختمك اك ممتاز محلنده‌در .

ریختمك حین انشاسنده طولدیریلان زمین بش مترو ارتفاع کسب ایتمکله
جامعشریف مذکورك قپولری چقورده قالمشلردر .

نازل اولدیغم رولمرین اوتلی ایله اسکله باشندن بالابتدا بری غربه دیگری
جنوبه آیریلان بیوك جاده‌لرك طرفیننده واقع و نهایتلرنده‌که میدانلره وارنجه‌یه دگین
ممتد عظیم کارگیر بنالر جامع شریف مذکورك اوقافیدرلر . بورایی وهراندن دها
معمور گوردم . شهرك نفوسی یوز بیگدن زیاده‌در آفریقای شمالیده بولنان اسکله‌لرك
اسکندریه‌دنصکره اك ایشلکیدر .

لیماننك اطرافنی محیط تپه‌لره متعدد استحکاملر یاپیله‌رق جسیم طوپلر وضع ایدلمشدر .

جزایر ، وهران ، قسطنطین ناملریله اوچ ولایت اعتبار ایدیلان بو قطعه شمالاً
آق دگز شرقاً تونس آیالتی غرباً مراکش حکومتی جنوباً صحراء کبیر ایله محدود
اولوب وسعتی آلتی یوز یتمش بیك کیلومترو محیطنده سکنه‌سی درت ملیون بشیوز
بیك راده‌سنده‌در بونك درت ملیونی اسلام متباقی بشیوز بیگی فرانسه مهاجرلری
ایله ملل سائره و غربادر .

سكنه‌سی كاملاً اسلام دیمك اولان بو مملكتك بلدیه و امثالی مجالس رسمیه‌سنده اولا فرانسز، بعده مقداری بشبیگه یتشمیان یرلی نصارا دها صكره یهودی ونهایتنده اسلام اعضالر اوطوردلمقده و بو صورتله امضا ایتدیرلمكده‌در. قوم نصارانك عالم اسلامیت حقنده كوستردكلری بو عداوت و حقارتلر عجبا حین شوكتمزده محو ایتمیه‌رك محافظه‌لرینه چالیشدیغمزدنمی ایلرو گلیور . صافی درون اقوامی مجرد اغفال و اسیر ایتمك ایچون ایشكمبهٔ كبرالرندن حریت، عدالت، مساوات، سعادت!!! كلمه‌لرینی فرلاتان بو وحشی مشرب آوروپالیلرك اسلامیت علیهنده اوتانمیه‌رق یاپدقلری حقسزلقلری ادبسزلكلری گوروبده «لعنت الله علی الكافرین» دیمگه نفرته مجبور اولییورز. نانكورلكده كدیدن، خائنلكده قرددن، اغفالده تلكیدن فرقلری اولمیان دول نصارانك عالم اسلامیته قارشو اختیار ایتدكلری وجدانسزجه معامله‌لرندن، غدارلقلرندن دلخون اولمیه‌رق بالعكس سوینمكلگمز لازمدر .

چونكه مكارلق و انسانیتسزلك كبی نادانلغی هر درلو حقسزلغی ارتكابده یكدیگرینه رحمت اوقودان بو غدار ملتك دیش كچیره بیلوبده پایلاشه‌جقلری بر شیء قالمدی. مقدمهٔ فلاكتلرینی مبشر بو اخلاقسزلقلری سائقه‌سیله نهایت بری برلرینی پارچه لیه‌جقلردر . طرابلس غرب فرقهٔ همایوندن اللی بیك دلاورك هجومی افریقانك شمالنی، یمندن دخی بو مقدار غضنفرك باب المندب طریقیله صوماله سوقی جنوبنی، عساكر مصریهٔ شاهانه‌دن اوفق بر مفرزه‌نگده سودانده صحرا نشین اسلاملر ایچنه اعزامی وسطنی سراپا ضبطه كافی اولوب بشقه قوت و كلفته اصلا حاجت قالمیه‌جقدر .

زیرا چندرهٔ مظالمده و الی الله المشتكی فریادیله حزینانه چیغریشان مسلمین كندیلرینی كفار جورندن قورتارمغه كلان عساكر منصورهٔ شاهانه‌نك پاینه یوز سوره‌رك التحاق ایده‌جكلری، یاپدقلری خائنلكلری بیلن دین دشمنلرنجه‌ده مسلمدر . جزایرده‌كه فرانسه عساكری تونسده بولندیردقلری جنودك مقدار وقیافتنده‌در. موره یگیشهری مهاجرلرندن محمد افندی اسمنده و تقریباً اللی یاشلرنده تك كوزلی بر ذات جزایره گیدرك توطن وتجارته توسل ایتمشدر. صاتدیغی چرچی مالیله توتون وسیغاره‌دن عبارت ایسه‌ده شرعاً مذموم اولان اسرافدن صاقیندیغی ایچون ایپیجه سرمایه طوپلامشدر .

زبان عذب البیان عثمانیی‌ی غایت فصیح وبلیغ اوله‌رق تكلم و كتابت ایدن بو ذاتك دكانی اوگندن گیجه‌لین افرنجی ساعت سكزده گچر ایكن «بر چای ایچده صكره كیت» دیو یانه چاغردی ، مومی الیه ایله قونوشمقده ایكن حالت نزعه كلنلرك

قوتسز صداسی کبی کسیك، کسیك بوری چالەرق یاریم بلوك قدر عسکر و ارقەلرنده کذا قرق اللی قدر باشی بوزوق فرانسز کنجلری نعره آتەرق کچدیلر . عسکرك کیجەلین بوری چالەرق چارشودن کچمسی، و آرقەلرینه دوشان فرانسز دلیقانلیلرینك مجنونانه نمایشلری نەدن ایجاب ایدییور یوللو سـوالده بولندم . محمد افندی گولەرك بو اوچ بچق عسکری صباحلین طلوع شمسـدن اقدم و گیجەلین دخی سکزده قشلەدن چیقارەرق چارشو و محلاتی طولاشدیررلر .

مقصدلری اسلاملری قورقوتمق و ابراز سطوتدر . آرقەلرینه دوشان لا یفلحونك شارلاتانلقلری ایسه عسکرمزك ازلغنه باقمیکز ایجابنده بزده سـلاح توته بیلورز مألنی افهامدر . اسـلاملری عاجز و احمق، کندیلرینی اقوی و اعقل ظن ایدن چیلغین نصارانك حرکات ابلهفریبانەلرینی قاله آلمق تنزلدر . بو حاللرینی خندهٔ استهزالر ایله مقابلەده بولنورز جوابنی ویردی . سـلطان محمود عدلی جنتمکان عهدنده جزایر اوجاغی امیراللرندن محمد پاشانك حفیدلری ایله بلدیه اعضاسندن حبیب بن القطاط فضلای نور سیدکان محلیەدن «عمر جندور» و مذکور توتونجی محمد افندیلر بنی یالـکز براقمدقلرندن جزایرده غریبلك حزننی اصلا حس ایتمدم .

طنطا شهرنده کراسته تجارتیله مشغول عموجەسی وفات ایتمکله اموال متروکەسنی آلمق اوزره مصره متهیء عزیمت بولنان عمر جندور افندی ایله تموز رومینك یگرمی یدنجی گونی آلمان پوسته واپورینه بینەرك، دیلیس، بوجی، فیلیب فیل، عنابه، و کاله اوزری تونس صولرینی و بعده طرابلس غرب سـواحلنی بالمرور سکز کون سکز کیجەده اسکندریەیه یتشدك طرابلس غربدن بشقه هیچ بریره اوغرامیان واپور ساعتده اون میل آلییور ایدی . دیلیس اوفق بر اسکلەدر . دیگرلرینك احوالی مختصراً ذکر ایدلمش ایدی .

(طرابلس غرب)

طرابلس غرب، جزایر لیمانی ایله اسکندریه ارەسنده که مسافەنك وسطندەدر. شرق و جنوبی شهر، غربی قرطاجەلیلر دورندن قالمه خراب بر دیوار ایله محاط و فقط غایت گنیش و امین اولان لیمـانه یاقلاشـدیغمزده قپودان قلاغوز آلمقسزین ایچرویه گیرەمدی .

شمالی دریا، شرقی ایله غرب و جنوبی گوز آلا بیلدیگنه نخلستان اولان طرابلس غرب شهری اسکندریه کبی دوزلگه دوشدیگی ایچون لیماندن داخلنی گورمك

قابل دگلدر . نهایتی گورنمز بر بالقان حالنده اولان مذکور خورمالغڭ اڭ جسیمی مملکتڭ جنوب غربیسندەدر . واپوردن خارجه چیقمدیغم جهتله قلعهٔ قدیمەنڭ لیمانه ناظر تعبیەسی اوزرنده واقع دائرهٔ حکومت ایله شرقه دوشان خورمالقلر ایچنده دهشتنما استحکامات عظیمەیه یقین بر قاچ صیفیەدن و اسکله باشنه غایت صنعتکارانه اولەرق یاپیلان استانبول قهوەسی نام بنای ظریفدن بشقه هیچ بر یرینی گورەمدم .

طرابلس غربڭ موقعی مدافعەیه غایت الویریشلی و مستحکمدر . دریادن آتیلەجق طوب مرمیلری شهری طوته میەجغی گبی دشمنڭ لیمانه صوقولمسیده امکانسزدر . ساحل بویلی بوینجه صیغ و مدافعهٔ طبیعیەیه مالك اولدیغی ایچون سکز میل آچیقده توقفه مجبور سفائن لیمانڭ شماله باقان آغزندن گیرر ایکن قلاع و استحکامات همایونده موضوع مدافع عظیمەنڭ آتش خطندن کچمکه مجبوردر .

ازمیر لیماننه گیران واپورلر حمیدیه استحکام سطوت بنامی اوگندن ، او مهیب طوپلرڭ حزاسندن مرور ایدر ایکن صاغ وصوله صاپەرق مانوره یاپمغه محل و وسعت بولەمدیغی گبی بوراده دخی هر طرف صیغ اولدیغی ایچون صاپمغەمیدان و بشقه طریق بولمغه امکان یوقدر . جناب حق دولتمزڭ شوکتنی مزداد بیورسون . سایهٔ قدرتوایهٔ حضرت خلافتپناهیده میدانه کلان بو مثللو آثار سطوت ملکمزڭ هر طرفنده نظر مفخرته چارپمقده ، دوستلری شاد و خندان بدخواهانی حیران و نالان براقمقدەدر .

مصر حدودندن بحر محیط غربی‌یه ، بحر سفیددن صحراء کبیره دگین امتداد ایدن شمال افریقاده کائن طرابلس غرب تونس ، جزایر ، فاس اقلیملرینی شامل اراضیٔ وسیعەیه دیار مغرب اطلاق اولنمقدەدر . وسعتی تربیعاً درت ملیون کیلومترو سکنەسی یکرمی ملیون رادەسندەدر . نفوس موجودەنڭ اون طقوز ملیون اوچیوز بیگی اسلام ، متباقیسی قوم یهود ایله صگرەدن کلوب یرلشمه قلیل المقدار نصارادن عبارتدر .

بلاد بربر دخی تعبیر ایدیلان احاطهٔ مذکورەده واقع تونس ، جزایر ، فاس اقلیملرینڭ طبیعت ارضیه و هوائیەلری یکدیگرلرینه مشابه و مساوی ایسەده طرابلس غرب خاکی قلت جبال وفقدان انهار گبی نواقصدن طولایی آنلره بگزەمیوب صحرایی آگدیرمقدەدر . بناء علیه بلاد مغربڭ اوسعی طرابلس غربدر . وسعتی بر ملیون بشیوز بیك کیلومترو مربعنده ایسەده سکنەسی بربچق ملیون اولمغله نفوسجه باقیلرینڭ دوننده قالیور . طرابلس غرب ، جبل غربی یعنی غدامسی ، فزان ، خمس ، بنغازی نامندە درت سنجاغه آیریلەرق اداره قلنان بو جسیم ولایتڭ مرکزی

اولان طرابلس غرب شهرنده اوتوز بیڭ نفوس ایله متعدد مکاتب ابتدائیه، و بر عدد رشدیهٔ ملکیه، و بر اعدادیٔ عسکریه، پیاده، سواری و طوپچی جمعاً اون ایکی بیڭ عساکر نظامیه موجود بولندیغنی واپوره گلان پولیس قومیسرندن خبر آلدم .

شرقدن غربه ممتد وسطح بحردن بیك متره مرتفع اولان اطلس سلسلهٔ جبالی خاك مغربی اقلیم سواحل، اقلیم هضبات، اقلیم صحاری نامل‌ریله اقسام ثلاثهٔ طبیعیه‌یه آیرمقده‌در . بلاد معتدله‌ده نشو و نما بولان هر درلو حبوبات و سبزه ایله خورما، زیتون، پرتقال، طورنج، نار، موز، اینجیر، طوت، اوزوم، شکر قامشی و امثالی فواکه و اثمار، اعلا جنس قاوون، قارپوز و خشخاش، اقلیم هضبات ایله اقلیم تل دخی تعبیر ایدیلان اقلیم سواحلده مبزولاً حصوله کلمکده‌در . جبل اطلسك جنوبنه دوشان اقلیم صحاری قوم دریاسندن عبارت و هواسی یاقیجی ایدوکنی و تك توك تصادف اولنان واحاتده‌که خورما آغاجلریله قلیل المقدار زراعتدن بشقه خضرات و حاصلات بولنمدیغنی سویلدیلر . ایتالیادن اون درت دفعه بیوك اولان بو دیارده یگرمی ملیوندن زیاده نفوس بولنه‌میشی قلت امطار و انهاردن ایلرو کلمکده‌در .

سیاسهٔ درت قطعه‌یه آیریلان بو قوجه اراضیده موجود مجاری میاه، مجرده، شلیف، ملویه، سیبو، تنصیف، وادی درعه، نامل‌رنده التی نهردن عبارتدر .

بروسه، بیروت، حلب، شام، بغداد، معمورة العزیز ولایت جلیله‌لرنده نسج ایدیلان اقمشهٔ حریریه و قطنیه ایله چارشافلقلر، پنجره پرده‌لری قنپه‌لکلر، ال حولیلری، حمام طاقملری، فابریقات همایونڭ چیقاردیغی اقمشهٔ صوفیه وحریریه، فس وپاتیسقه، محصولاتدن بکیجه و صامسون توتونلری مصنوعاتدن، راحت حلقوم، قزلجق وویشنه شروبلری، اوزوم شیره‌سندن یاپیلان اینجاز و قیسی رچللری ملاطیه‌نڭ یاندیرمه‌لری آناطولینڭ طحن حلواسی بورالرده پك مقبول اولدیغی حالده مع التأسف گتوران یوقدر . یرلی تجارلردن بعضیلری ازمیردن اره صره طحن حلواسی جلب ایدرك کیلوسنی اون دردر غروشه قدر صاتیورلر .

اناطولی و روم ایلیٔ شاهانه ایله استانبولده اوقه‌سنی طقسان پاره‌یه صاتمق ایچون اخشاملره قدر دکانده سکّك آولایان حلواجی اصنافندن مشتریسی آز اولنلر بورالره کلسه‌لر آز زمان ایچنده چوق ثروت ایله دونرلر . امتعهٔ داخلیه‌مزڭ سرومی هر یرده شعبه بولندیرمغه مقتدر بر شرکتڭ وجودینه وابسته‌در . تجارتمزی توسیعه زره قدر میل و دقت ایتمیورز .

هر شییٔ حکومتدن بکلمه‌مك بطائتندن قورتیلمه‌مق . وقوفسزلغمزڭ آچدیغی رخنه‌لری

تعمیردن گوز آچه‌میان زواللی حکومت قنغی بر امورمزه باقسون . عاطل وغافل اصنافمز ایچون بز، و حلوا تجارلغیده یاپه‌جق دگل یا . ملاحظه و انصاف لازمدر.

(اسکندریه)

هجرت نبویه‌دن طقوزیوز اللی و میلاددن اوچیوز اوتوز ایکی سنه اقدم مصری فرس قدیمدن استرداد ایدن اسکندر ثالث بن فیلیب ثانی طرفندن بحیرهٔ مربوط ایله بحر ابیض اره‌سنده واقع دیلك شماله طوغرو اوزانان برونی اوزرینه بنا قلنان بو لطیف بندره اغستوسڭ سکزنده اولاشوب مصر محطه‌سی جوارنده‌که هندستان اوتلنه نازل اولدم. جودت موقع وجیادت هواسندن طولایی بانیء مشار الیهمڭ خلفلرندن دولت بطالسه‌نڭ مقر حکومت اتخاذ ایدیندیگی بو مملکت سوریه ساحلنده قانده گیردیگی صور شهرینی آگدیره‌جق درجه‌یی بولمشدر.

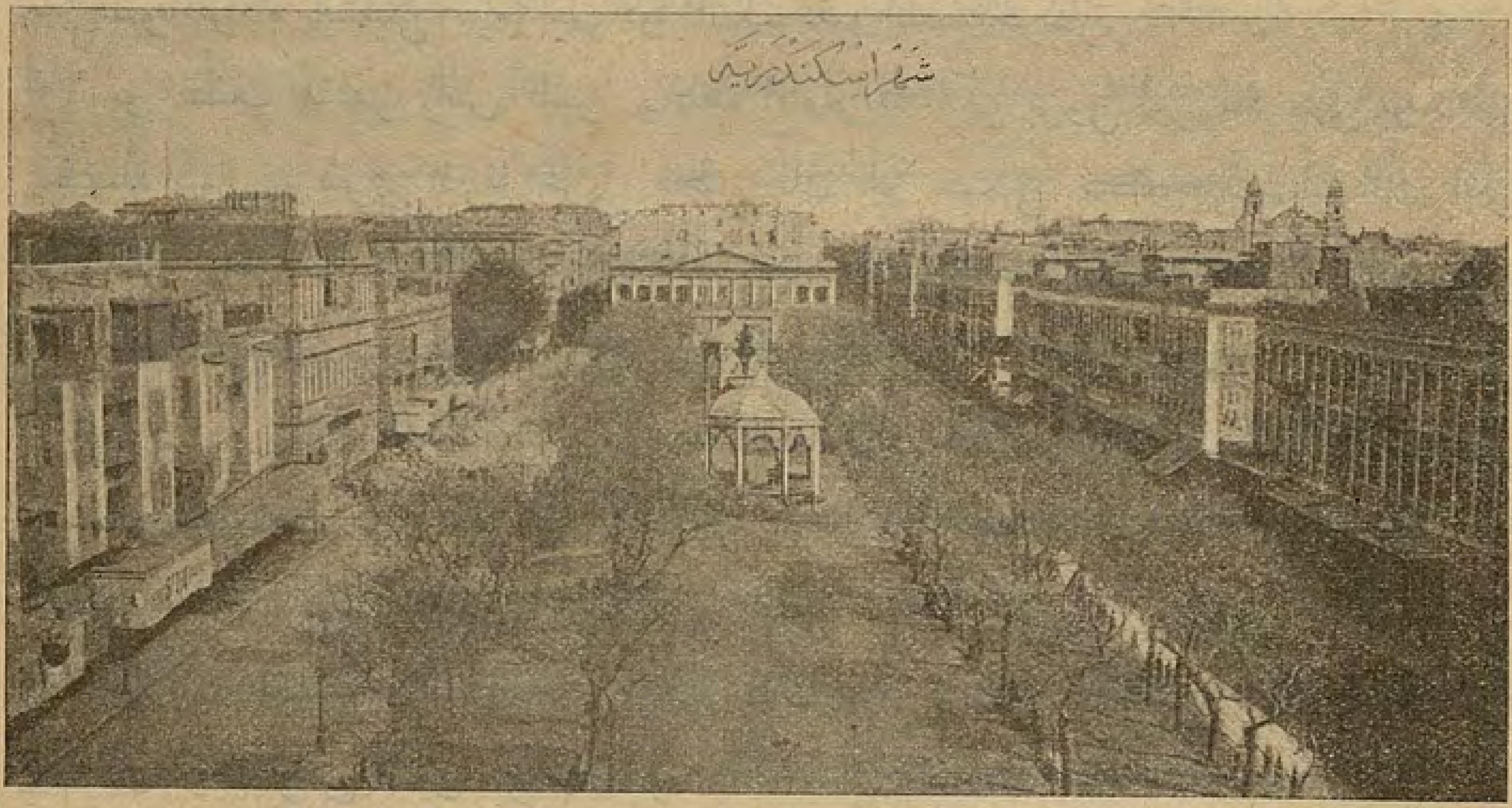

اسکندریه شهرینڭ مواقع ممتازه‌سندن منشیه میدانی

قطر مصرڭ هر طرفنه توزیع قلنان مصنوعات اجنبیه‌نڭ اغلبی ایله خارجه سوقی لازمگلان محصولات داخلیه‌نڭ قسم اعظمی ایچون مرکز مخصوص اولمغله امتعهٔ عالمڭ مخزنی، شرق و غرب تجارانڭ مقری کسلمشدر.

جمرك ، منشیه، اللبان، مینا البصل، العطارین، محرم بك، رمله ناملریله یدی سمت و مرکزه آیرلمسی و سعت و عمرانڭ درجه‌سنی گوستررر.

سکنه‌سی اوچیوز یکرمی بیك راده‌سنده‌در.

خدیوه مخصوص رأس التین، منتزه، رمله، سرایلری ایله محکمهٔ مختلطه، بلدیه، بورصه،

بانق عثمانی دائره‌سی و عمارهٔ مونغرانو و امثالی عالی بنالر حسنة البهجة قصرلر پك‌چوقدر .

الك كوزل میدانی ، وسطنده محمد علی پاشا نك هیكلی مركوز منشیه ، و غایت مكمل اولان اسواقی میاننده ممتازی ، محمد علی و شریف پاشا جاده‌لریدر .

یمین و یسارنده یتیشدیریلان شكوفه‌لی آغاجلرك كور داللری قویی یشیل یاپراقلری و غایت سرین كولكه‌لری آلتنده ، لطیف بنالر مزین دكانلر زنكین مغازه‌لر مجلا غازینولر ارەسنده و بر استقامتده كوز اله بیلدیكنه طول چكن منتظم جاده‌لرینه ، درت طرفی اماكن عالیه ایله محدود واسع میدانلرینه ، اللی سانتیم عرض و طولنده كبیر الجثه و مربع مالطه طاش فرش ایدلمشدر .

منشیه‌دن نومرو‌ی ثلاثه نام محله كیدن شریف پاشا جاده‌سنك میدان جهتنده‌كه قسمی آوروپا اصولنجه سماوی‌رنك ذیفت مخالطه‌سی ایله طوكدیریله‌رق طرفیننده‌كه قالدیرملرینه منقش چینی طبقه‌لر دوشنمشدر .

سوقاقلرنده ایشلیان ترامو ایلر قوهٔ الكتریقیه ایله متحركدرلر .

بو لطیف شهر رأس التین و قلعه نامليه ایكی برون اوزرینه مبنی بولندیغی جهتله شمال و شرقی دریا غربی محرم بك نام سمتدن كچه‌رك لیمانك ایكی كیلومترو بعدنده دریایه دوكیلان فم نیل ایله محاط و شبه جزیره حالنده‌در .

قلعه‌نك مبنی بولندیغی برون رأس التین ایله رمله ارەسنده ، رأس التین برونی دخی فم نیل ایله قلعه میانه‌سنه دوشمكله شهرك اطراف ثلاثه‌سنی محیط سواحل هیئت و وسعتی قوس قزحی آكدیرر دلربا بر وضعیت آلمش و بو حیرت افزا منظره هلال شكل لطیفنده جسیم اوچ لیمان اولمشدر .

مراكب جسیمه‌نك ورود ایتدیكی بیوك لیمان ، رسومات قرانتینه و فنار دائره‌لری ، فم نیل ایله رأسی التین ارەسنده‌در .

قلعه ایله رمله ارەسنده‌كه مواقع جسیمه‌یی امین و منتظم لیمان هیئتنه صوقمق ایچون ایتالیانلره سكز ملیون لیرا بدل ایله احاله ایتدكلری ایچون بر قاچ سنه اقدم انشاسنه مباشرت اولنان ریختمنك عملیات املائیه‌سی قوهٔ قریبه‌یه كلمشدر .

فوا كهه دائر اولان ادخالات و اخراجاتی بو موقعه حصر ایتمك استیورلر . قلعه ایله رأس التین ارەسنده‌كه قسمك ریختمی وقتیله انشا و اكمال قلنمشدر . فره طرفی تنظیم ایدلدیكی حالده دكز طرفی عدم احتیاجدن طولایی ترمیم قلنمیان بو موقعه هوا معتدل اولدیغی زمانلر سفائن صغیره یناشیور ایسه‌ده بارینه‌میورلر .

قلعه‌نك مبنی بولندیغی برون غرب جهتندن كلور ایكن دكزدن كورونمیان

شهر ایله سراپا لیماندن عبارت سواحل مسرودهٔ لطیفه‌یی محافظه‌یه بحراً و قوعبوله‌جق تجاوزاتی حکمدن اسقاطه غایت الویرشلی و مدافعه‌لی بر موقعدر.

بر طرفدن روس محاربه‌سی دیکر جهتدن قره طاغ صرب اولاح و موره اختلالی، یانیه‌ده تپه‌دلنلی علی پاشا موصل جهتنده اینجه بایراقدار، کرکوك دیارنده رواندزلی کور محمد پاشا فسادلری اناطولیده دیره بکلرینڭ طغیانی، خرپوطده کرد اشقیاسی، جزیرة العربده وهابیلر، یمنده زیدیلر عصیانی ظهور ایتدیکی و بونلری تنکیل ایله اوغراشدیغی هنکامده قزغان قالدیران یکنچری فساد اوجاغنی دخی سوندرمکه مجبور اولان سلطان محمود عدلی جنتمکانڭ عساکر جدیده ترتیبنه مباشرت بیوردیغی و النده هنوز منتظم عسکری بولنمدیغی اثناده ملغا یکیچریلرڭ بقیة السیوفی باشنه طوپلانمسنی، کندی قدر خائن عارفی پاشانڭ دونمای همایونی تسلیم ایتمسنی فرصت اتخاذ ایدینه‌رك بولانیق صوده بالق اولامق کبی نانکورلکدن کیرو طورمیان محمد علی پاشا مکارینڭ احفادندن کور سعید و سفیه اسماعیل پاشالر دخی فرانسزلرڭ طاتلی ممه‌سنی قاپیله‌رق او رفتار ناهمواره یلتندکلری و فقط زمان او زمان اوامدیغی شوکت عثمانیه‌نڭ غایهٔ کماله یتشدیکنی بیلدکلرندن جسارتلنه‌مدکلری صره‌ده، موقع مذکورده‌که قلعه‌یه احتیاطاً قویدقلری طرز عتیق طوپلری دها شنیع بر فکره ذاهب توفیق پاشا بدخواهی دکشدیرمدیکی جهتله اشارتیله کلان انکلیزلر قولایجه کیرمشلردر.

پدری اسماعیل پاشا سفاهت مسلمه‌سندن طولایی عزل ایدلدیکنی دوشونمیه‌رك سؤنیته حمل ایدن توفیق پاشانڭ مخابرات خفیه‌سی ایله کلان انکلیز سفائنی اسکندریه آچیقلرینه یتشدکلرنده طوپ انداختنه باشلادقلری حالده مقابله اولنمیشی قهوه‌لرده چبوق ایچمکده اولان حایطا بقاباسی اختیار ترکلرڭ تعجبنه کیدرك بو حریفلر نه خلط ایدییورلر دیو حدت ایله لوله‌لری یره چارپه‌رق قلعه‌یه کیدوب خالی طوران طوپلری آتشلامغه باشلامشلر ایسه‌ده بو مدافع عتیقه‌نڭ پوسکوردکلری مرمیلر واپورلرڭ بولندقلری مسافه‌یی طوته‌مدیغندن مساعیٔ حمتیکارانه‌لری ثمره‌سز قالمشدر.

قواله‌ده یتیشان بو کورکوسز عائله‌نڭ فکر سقیمی خیانتدن آیریله‌مدیغی ایچون دکشدیرلمیان چوروك طوپلر ایله بش آلتی ساعت حرب ایدن بو غیور اختیارلر اولوب مصر طوپجیلری توفیق پاشانڭ امریله برر طرفه صاوشدقلرینی وقعه‌ده حاضر بولنانلر ایله موثوق الکلم بر چوق ذواتدن ایشتدم.

توفیق پاشانڭ بدخواهلغی نتیجه‌سی اوله‌رق مصره صوقولان انکلیزلر اسکندریه‌یی

یاقدق ایسه ینه بیارز سوزیله کلیشی کوزل تعمیر و جهانی اغفال ایتدکدنصکره — مملکتی طوپه طوتمقلغمزه سز سبب اولدیکز — دیه‌رك بو مصارفك اون قاتنی مطرود اسماعیل پاشانڭ استقراض و سفاهتنه صرف ایتدیکی درتیوز ملیون لیرایی تسویه‌ده مداوم زواللی مصریلردن جبراً آلمشدر .

قواله‌نڭ قه‌قمش قهوه‌لرندن نشئت ایتمه بو عادی عائله‌نڭ فرصت بولدقجه یاپدیغی عادیلك دوکدیکی اسلام قانی ایله هوسات شهوانیه‌سنه کیف مایشا صرف ایتدیکی ثروت اسلامیه‌نڭ حد و حسابی یوقدر .

عاقبت کرك زاده کرك شود ☆ کرچه با آدمی بزرك شود

بودجه‌سی اون ایکی ملیون لیرایه بالغ قوجه مصردن حفاظت دین ایچون متشکل بیت المال مسلمینه کیران سنوی یدی یوز اللی بیڭ لیرادن عبارتدر متباقیسی او توره‌دی عائله‌یه نسبت داعیه‌سیله فرنکستانده سرسریانه طولاشان لحم خنزیر عاشقی لایفلحونه لقمه اولمقده‌در ، وظیفه‌سنی براقه‌رق سنه‌نڭ قسم اعظمنی آوروپاده اطفال فریبانه اکلنجه‌لر ایله کچوران خدیو اون ایکی بیڭ، ممه‌دن هنوز کسیلان اوغلی اون اونبشبیڭ ، والده‌سی ایله حرمی اون بدیشر بیڭ لیرا ماهیه آلمقده صایمق ایله توکنمك بیلمز تعلقاتی ایسه خزینه‌یی بشقه‌جه صویمقده‌در .

تونس بکنه فرانسزلرڭ ویردیکی مخصصات سنوی بشبیڭ ناپولیوندن عبارت ایدوکی و بوده طوغریدن طوغری النه ویرلمدیکی یازلمش ایدی . باشلوجه مهارتی ایکی آقچه بخشیش آلمق ایچون قواله قهوه‌لرنده اخشاملره قدر قووال اوفورمکدن عبارت ایکن اورته‌لغی بوش بولدیغی صره‌ده فرعون کبی کلاه قاپان محمد علی پاشا بن حمال ابراهیم عائله‌سی مصرده انجق دولت عثمانیه سایه‌سنده زارت زورت ایتدکلرینی، تبعهٔ شاهانهٔ مصریه‌نڭ قهرلرینی چکمسی مقام معلای خلافتعظمادن شرفصدور فرمان جلالت عنوانه انقیاد « اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولوا الامر منکم » ایت کریمه‌سنه اعتقاد تامه‌لرندن ایلرو کلدیکنی و او مقام مقدسڭ بو تأثیری اولماسه « جدکز آغزندن طوامهٔ کوفلی بر طبانچه ایله کلمشدر . موزه‌ده موجود او معهود قوبوریکزی خاکمزی تلویث ایدن قبوریکزده‌که لاشه‌لریکزی بالاستصحاب شورادن یقیلکز . آلتونلرمز ایله قارونلشدیغکزی دوشنمیه‌رك کیمه خوروسلانیورسکز نانکور نادانلر . پادشاهمزڭ بشقه آدمی یوقمی ظن ایدییورسکز » دیه‌جکلری ، اوتوره‌دی عائله‌نڭ متبوع مفخملری حقنده‌که سؤ نیتلری میدانه اورینجه هضمه طاقتلری قالمیه‌رق بردنبره قباران افکار عمومیه یعنی اعرابی پاشا مسئلهٔ مدهشه‌سی کوزلری اوکنده ایکن ینه متنبه دکلدرلر .

خدیویت قصرندن قالدیریلەرق کما فی السابق قواله قهوه‌سنده اقعادلریله نتیجه‌لنه‌جك بدخواهلغی حالا ترك ایتدکلری یوقدر . شوکتمآب افندمزك دشمانی نقدر آزغین فراری وار ایسه بو عائله‌نك خاه‌لرنده چفتلکلرنده حتی خدیوك سراینده بول، بول آقچه‌لر آلوب رفاهانه یشامقده ماهتابه قارشو یاوان، یاوان حولامقده‌درلر . خدیو لاحق عباس حلمی پاشا تجربه‌سزی و یانه‌ده تحصیلده ایکن قبولك کنیساسنده نکاحلادیغی لهلی حرمنی زیارت ایچون هر سنه‌نك ایلك بهارنده معتادی وجهله آوروپایه کیتدیکی زمان یعنی بوندن شش سنه اقدم حوبالغنی بیلن کلخان بکلری آرقه‌سی صره شو یولده بر مکتوب کوندررلر .

صورت مکتوب :

« افندینا

سیدنا حسین طرفنده قدیم بر خرابه قازیلور ایکن اموتلر دورنده یاپیلمه نادیده بر قلنج ظهور ایتدی . اوزرنده « مسند جلیل خلافتك عائلهٔ خدیوی‌یه انتقالی عباس پاشا حلمی الثانی عهدنده وقوعبوله‌جقدر » تبشیراتی خط کوفی ایله محرردر . بو سیف مبارکی اله کچوران آلتی یوز لیرا آلمینجه کیزله‌دیکی یردن میدانه چیقارمیور . امریکز اولور ایسه اشترا ایده‌لم . . . . . . ! »

بر اقچه صرف ایدرم دیو اودی قوپان خدیو حاضر عباس حلمی پاشا خسیسی خلعت خلافتی اکتساب حرصی ایله « آلیکز » امرینی سرعت ممکنه ایله یتشدیرر ! ! . بو قلنجی یاپدیران مکتوبی یازانلر اولوب یاپان اوسته دخی الآن موجود، و شو مسخره‌لغه واقف بالجمله مصریلرك طانیدیغی، و هر کوروشده حال معهودی خاطرله‌یه‌رق گولوشدکلری بر عربدر . بو زوزك عائله‌نك افکار غباوتکارانه‌سنه پك موافق دوشان مهم بر پیلانی یوتدیرمق ایچون مکتوب مذکوری یازان ابلیسان مرقومانك زیاده بدل ذکر ایتمیشلری خدیوده‌کی شدت خستی بیلدکلرندن جواب آلنه‌مز دیو قورقدقلرندن ایلروگلمشدر . بویله بر دسیسه ایله طمعی مسلم خدیوك دست بخالتندن پاره قوپاران چارپیجیلر، او مسئلهٔ مضحکه‌یی راست گلان یرده شو یولده سرد ایتمکده‌درلر .

« مرقومونك افاده‌لری »

خدیو بیت المالی صویوب پاره‌لری آوروپا فحشخانه‌لرنده صرف ایدیور . بزه بر خیری یوق . آلنمزك تری ایله قزانیلان مبالغك هیچ اولماز ایسه بر مقدارینی قوپارمق طریقنی بو یولده دوشوندرك یالان میدانه چیقنجه‌یه دکین هم

کندیسی بر قاچ گون شاد اولدی و همده‌او پاره‌یی ثروت اجنبیه‌یه انضمام ایتدرمیه‌رك داخلده صرف ایلسه بر قاچ گون یشادق . تبشیرات مصنعه‌نك وقوعنه دگین یوزومزه باقمیان خدیوك اخیراً یاپدیغی التفاتلری گورملی ایدیکز .

بزم اواتمکلك قلنجی سراینده‌که خصوصی سلاح موزه‌سنده و اك باشه آصوب اسم شریفنی « لعاب المنیه! » تسمیه بیورمش ایدی . » حدینی بیلمیان حوپپا خدیو معهود قلنجده محرر تبشیری ! ! ! آلدیغی صره‌ده برونی فیل خورطومی کبی یوکسکه قالدیره‌رق کیمسه‌یی طانیمامغه جهانگیرلك طاسلامغه باشلار . بو تاریخده مصر قاضی القضاتی وفات ایتمکله منحل قلان مقامنه باب والای مشیختدن دیگر قاضی کوندریلور .

شیطانلرك اغواسنی رحمانی الهام کبی قانان عباس پاشا یادکارنده پرواسز قونوشمق جرأتی زیاده‌لشمسنه مبنی « مصرده علما قیتلغمی وار قاضی‌یی بز تعیین ایدرز!!! » دیمگه و یگی قاضی افندینك یدنده‌که فرمان جلیل الشان همایونی « اولا کوره‌لم نه یازلمشدر » خطابنی حدی فوقنده صرفه قدر ایلرو گیدر . آداب رسمیه‌یی بیلان قاضی افندی . « فرمان همایونك سوزه تسلیمی قاعده‌دن دگلدر بالجمله وزرا ، امرا ، کبرا ، علما ، شرفا ، عساکر مصریهٔ شاهانه و قونسلوسلر ایله تبعهٔ صادقه معتبراننك محکمهٔ شرعیه‌یه رسماً طوپلاندقلری دست بر سینهٔ تعظیم صفلر تشکیل ایتدکلری وسزده بو میانده بولندیغکز صره‌ده بر موجب دأب دیرین احترامات فائقه ایله قرائت اولندیغی زمان مفهوم شریفنی اگلارسکز » جوابنی ویرر . خدیوك جرأت ایتدیکی بو تربیه‌سزلکی فاضل مشار الیه دولتلو غازی احمد مختار پاشا حضرتلرینه اولدیغی کبی آگلادیر . مشیر مشار الیه دخی کیفیتی عتبهٔ فلکمرتبهٔ حضرت خلافتپناهی‌یه با تلغراف حرفیاً عرض ایدر .

ما بین همایون جناب ملوکانه باشکتابت جلیله‌سندن شرفمورود ارادهٔ تلغرافیه‌ده « بو خصوص ایچون لازمکلان تفصیلات بشنجی اردوی همایون مشیریت جلیله‌سنه یازلمشدر جوابی اورادن طلب ایدیگز » امری تفهیم بیوریلور .

بو مسئله‌نك بشنجی اردوی همایون مشیریت جلیله‌سیله عجبا نه مناسبتی اوله بیلور دیو حیرتده قلان غازیء مشار الیه مقام معروضه‌یه مجبوراً مراجعت ایدر . شامشریفه درحال یازدیغی مستعجل تلغرافه « اوچیوز بیك عسکر مصره متهیء حرکت و امریگزه منتظردر » جواب مختصری ورود ایتمکله بو دهشتلی خبردن چیلدیررجه‌سنه اورکن خدیو « بویله مسئله‌نك جریانندن خبرم ، هیچ بر شیئدن معلوماتم یوقدر . قاضی افندی حضرتلرینه بویله مناسبتسز سوزلری کیم سویلمش حاشا » دیو

خطایی شونڭ بونڭ اوزرینه آتمغه افترایه انکره قویلورلر . شو موجب خجالت خفتلری خبر آلان والده پاشا «اوغلم ! ! پدرڭ بو مثللو افکار سقیمه پیشنده طولاشمقدن واز کچمدیکی ایچون چوق حقوقنی غائب ایتمشدر .

سنده بر بلایه دوشه جکسڭ . طرف اشرف حضرت خلافتپناهیدن عهده‌که توجیه بیوریلان رتبهٔ سامیهٔ خدیویت آز شیئمیدر . راحت اوطور . سایهٔ عنایتوایهٔ حضرت پادشاهیده ذوق و صفا ایله یشا »نصایحنده بولنور .

حدیثی بیلمیان خدیوڭ تاریخ مذکوره دگین عرشده گزدیردیگی انفی، بو دقیقه‌دن بالاعتبار اسفله سقوط ایدر . ظاهر حالی، شمدی اپك کبی ایسه‌ده باطنی ینه ابو جهل قارپوزیدر . فراریلره امداد و التفاتدن، دولت طرفدارانی عداوت و حقارتدن و از کچه‌میور . آوروپادن عودتمده طرابلس غرب لیمانده یتشدیکم زمان مشیر دولتلو رجب پاشا حضرتلرینڭ یانده گیدرڭ شفاعت استرحامنده بولنمسنی نیاز خاطرمه گلمش ایدی . احوال خصوصیه‌سی اولوقت مجهولم اولان خدیو عباس پاشانی شوکتمآب افندمزه خیرخواه و آدم ظن ایتدیگمدن، یپاجغی شفاعت دها مأثر در خلیاسیله واپوردن چیقمیوب مصره کچمش بولندم . ورودمده دولتلو غازی احمد مختار پاشا حضرتلریله خدیو آوروپادن هنوز عودت ایتمامش ایدیلر . اصلنی اهمیته آلمامق کبی یاگلش بر فکر ایله عفومی وساطت انسانیتنده بولنه‌جغنی امیدلندیگم خدیو هر ییل آوروپاده یاپه گلدیکی سفاهتلردن اوصانه‌رق انمکلگی مصره عودتنده درسعادته اوغرایوب عتبهٔ شاهانه‌یه یوز سوردکدنصکره قاهره‌یه کله‌جگنی خبر آلدیغمدن. خاك پاك وطنڭ هواء نسیمنی بر ساعت اقدم تنفس ایتمك، و مسقط رأسمه یتیشه‌رڭ آوان شبابت خاطره‌لریله آخر عمرمی اولسون خوشجه گچورمك، و حسرتلرینه طیانه‌مدیغم اقاربمه قاوشمق اشتیاقنڭ اجباریله یازدیغم تظلمنامه‌یی ویانه‌ده کندوسنه یتشدیرمك مروتنده بولنمسنی معارف ناظری فخری پاشادن استرحام ایچون درحاله رمله‌یه کیتدم . مستأجراً اوطوردیغی بیوك اوتلده بنی بشاشتله حضورینه قبول ایدن پاشای مشار الیه استدعانڭ مآلنی و افکارمی اکلادقدن صکره «خدیو حضرتلری الآن ویانه‌ده‌در . بویله ایشلره قاریشمدیغنی بیلدیگم ایچون و ساطده معذورم استدعاگزی راساً گوندروب تجربه ایده بیلورسگز بوراسی بارشدیریجی بر حکومتمیدر ! ! مادامکه مصره گلدیگز فکریگزدن دونمیه‌رڭ بشقه‌لری کبی مناسب بر وظیفه طلبنده بولنمگز لازمدر» جوابنی ویردی .

اون بش دقیقه قدر دوام ایدن هوائی مصاحبتدن صکره حضورندن قالقوب

وداع ایده‌جگم صره‌ده خدیو حضرتلری بو لطفی دریغ بیوریرلر ایسه دولتلو غازی
مختار پاشا حضرتلرینه مراجعت ایدرم . و یاخود طوغریدن طوغری‌یه گیدرم .
پادشـاهمڭ علو مراحم و عدالتندن امینم معصومیتم محاکمه‌ده تعین ایدر .
دشمنلرمڭ سـوردیگی بو بش پارمق لکه اوزرمدن قالقمینجه دگل مصرده، حتی
فردوس اعلاده تقرر ایده‌جك اولسـه‌م ینه یشـایه‌مام . انسانلرڭ سیمالری
کبی، مرآت افکار و حمیتی دیمك اولان سیرتلریده بر دگلدر . دولتمدن
اوزاقلاشـمق، افکار سـلیمهٔ امتی زهرلهمك باغیلگنی وجدانم قبول ایتمیور .
تصدیعاتده بولندم عفو بیوریگز» دیو قالقوب یوروديگم صره‌ده اوطوردیغی اوطه‌نڭ
قپوسنه دکین تشییع نزاکتیله نجابه تقلیداً التفاتلر اظهار ایتدی . مأبوسـاً منزلمه
دونه‌رك اولاجه یازوب برابر گوتوردیگم مذکور استدعایی پارچه‌لادم . اسکندریه‌نڭ
کنارنده شمندوفر ایله یاریم سـاعت اره‌لی و ساحل بحرده واقع رمله، صفوتی
مسلم شمال روزگارینڭ دائما اسدیگی سـرین بر موقعده، لطافتی، جودت هواسی
بولنده اولدیغی ایچون کبرا واغنیانڭ خصوصی حدیقه‌لر اورته‌سنده یاپدیردقلری جمیل
المنظره صیفیه‌لر، عالی بنالر ایله طولمش، هر طرفی جنت آسا بر حاله گلمشدر .

بو سمتڭ جنوبنده کائن محمودیه جهتنده تجهیزیه، ابتدائیه، نامیلرنده مدارس
امیریه تعلیم علوم ولغات ایچون دخی متعدد مکاتب خصوصیهٔ اجنبیه مکمل
اجزا خانه‌لر، و مصرڭ بالجمله شهر و قصبه‌لرنده شـعبانی موجود مخازن کبیرهٔ
تجاریه، هر درلو احتیاجات بیتیه داخلنده صاتیلور ورشهٔ عظیمه، بز، صابون،
کبریت، اعمال ایدر متعدد فابریقه‌لر واردر .

و الحاصل مدائن مصریه‌نڭ قاهره‌دن صکره اکبر و اجملی اسکندریه شهریدر .
وقتیله بو موقعده بولنان «هلیوبولیس» شـهر قدیمی دخی جهانڭ مرکز تجارتی
دار العلوم و حکمتی ایدی .

علوم طبیه، طبیعیه، ریاضیه، و الهیه‌ده ید طولاسی اولان حکماء یونانیه‌دن
سقراط، بقراط، افلاطون ایله اقوام سـائره‌یه منسوب بر چوق فحول علما، اکابر
حکمـا و مشاهیر بو شهر شهیرڭ «حضر» نام مکتب مشهورندن نشئت ایتمشلر ایدی .
اول عصرڭ مشتـاقین علم و عرفانی جهانڭ هر طرفندن بو کنز العلومه طوپلانه‌رق
کتبخانه‌سنده، متراکم آثار اسلافی تتبع ایله اکتساب فضائل و استحصال کمالاتده
بولنورلر ایدی . نتیجه فضلانڭ منشأی اولان بو دار الفنونڭ مجمع حکما کسیلان
کتبخانه‌سنده‌که آثار نادره‌یی آتشلره ویرن روما حکمداری «چول» نام قیصر

اجهل مکتبی دخی بر ایله یکسان ایدرك موقعنی اسمی کبی چول یاپمش ایدی . اسکندردن صکره ظهور ایدن دولت بطالسه‌نك ایلك حکمداری « سوطیربن لاغوس » نام ذات فاضل بو مکتبی تکرار احیا ایدرك کتبخانه‌سنه طوپلادیغی آثار نفیسه مصر، یونان، حبش، کلدانی، هند، فرس، فنیکه، عبرانی، علمای بنامنك مؤلفاتندن یدییوز بیك راده‌سنده اولدیغی عربجه « سیاحة المعارف » ده مصرحدر .

یوزلرجه دانانك عصرلرجه چالیشه‌رق وجوده کتوردکلری آثار فضائلی بر نادان بك ثانیه‌ده محو و نابود ایتمشدر . یگرمی طقوز مترو طولنده و درسعادتده‌که دیکیلی طاش قالیبلغنده اولان « عمودی السواری » دن بشقه آثار عتیقه کوره‌مدم . بونلر وقتیله اوچ دانه ایکن بریسی لونده‌یه دیکری نیورق شهرینه آشیرلمشلردر .

شهرك اطراف ثلاثه‌سنی محیط سواحلی بویدن بویه قاپلایان ریختملر اوزرنده غایت کنیش و امین صنعی لیمانلر کنارلرنده منتظم جاده‌لر، مزین میدانلر، عالی بنالر، لطیف قصرلر، و امثالی آثار جدیده پك چوقدر سفائنك طریقنی تعیین، قپودانلری ارشاد ایچون یکی یاپیلان فنار قله‌سی دخی غایت مرتفع و جالب نظردقتدر . دانیال علیه السلامك مقام مبارکلری بولنمسیله‌ده مغبوط بو مملکتك یاریم ساعت بعدنده اصحاب کزیندن حضرت « جعبر » رضی الله عنه مدفون خان غفراندرلر . ورودمك یکرمی سکزنجی کونی یعنی ایلولك یدیسنده بعد الظهر شمندوفره بینه‌رك دمنهور، طنطا، بنها العسل اوزری اوچ بچق ساعتده قاهره‌یه اولاشوب قسطمونیلی عبد القادر اغانك عتبه الخضراده واقع اوتلنه نازل اولدم . اسکندریه ایله قاهره اره‌سنده‌که دمیر یولی ایکی یوز سکز کیلومترو طولنده‌در .

(مصر القاهره)

افریقا قطعه‌سنده واقع مدائنك اعظم واشهری اولان قاهره شاطیء نیلك شرقنده‌در .

کافور الاخشدینك خلفی ابی الفوارسك فوتندن صکره مصرده تشکل ایدن دولت فاطمیه‌نك ایلك حکمداری اولوب معز لدین الله العبیدی لقبی طاقنان مغربلی ابو تمیم بن منصورك سر عسکری جوهر الصقاللی طرفندن اوچیوز اللی طقوز سنهٔ هجریه‌سنده اساسنه مباشرت قلنه‌رق یدی سنه‌ده شهر حالنه کیرمش وصلاح الدین ایوبی دورندن بالاعتبار توسعه باشلامغله کیتکیده شمدیکی عظمت وعمرانی بولمشدر .

جسامتی تربیعاً یدی میل سوران بو معمور شهرده مقیم و متمکن یرلی و اجانب بشیوز سکسان بیك راده‌سنده‌در .

آل بیت النبی صلی الله علیه و سلمدن امام حسین رضی الله عنه افندمز حضرتلرینك رأس مبارکلری مدفون مقام معلا ایله خاندان مشار الیهدن حضرت زینب رضی الله عنهانڭ مدفن شریفه‌لری هجرتڭ قرق اوچ تاریخنده انتقال ایدن فاتح مصر عمرو ابن العاص و ایکی یوز درتده ارتحاللری وقوعبولای امام شافعی رحمة الله علیهم حضراتی کبی پکچوق اصحاب کرام وائمهٔ عظام مدفون خاك غفرانداری . طرفینی مبانیٔ فاخره و منازل جمیله مهم و مزین تجارتخانه‌لر عالی مغازه ودکانلر سوسلی غازینولر ایله محدود و اشجار شکوفه دارك قویی کولکه‌لری آلتنده استقامت منتظمه‌سی کوز آلا بیلدیکنه دوام ایدن پاك و سویملی سوقاقلری هوا غازی، واسع و لطیف میدانلری ضیاء کهربائی ایله منور و هر سمتنده الکتریق تراموایلری و بالجمله آثار مدنیه و تسهیلات موجوددر . الوایلی، اوزبکیه، بولاق، موسکی، باب الشعریة، جمالیه، عابدین، درب الاحمر، سیدة زینب، الخلیفه، مصر العتیقه، نامارنده اون بر قسم و سمت اعتبار ایدیلیور .

الوایلی قبه و عباسیه جهتلرینك متباقیلری اسامیٔ معروفه‌لری ایله مسمی مواقعك مراکز مخصوصه‌سیدرلر .

صره واری آغاجلر بر برچمنلکلر کومه کومه چیچکلر یتیشدیریلەرك جنت حالنه قونیلان میدانلری مالطه طاشی، لطافتنه طویلماز منتظم جاده‌لرینڭ طرفینده‌که کنیش قالدیرملری نقشلی و الوان چمنتوطبقه‌لر ایله مفروش‌در بو پیاده مجرالرینڭ وسطنه دوشان عربه و ترامواى کذرکاهلری علی الاکثر شوسه ایسه‌ده بعض یرلری مالطه طاشی دوشه‌لیدر . قنالك کشادندن صکره آوروپا افریقا و هند تجارتلرینڭ بندر مخصوصی کسیلمسندن ناشی ثروتی سعادت معموریت و نفوسی کون بکون آرتمقده شرفی زیاده‌لشمکده اولان قاهره‌ده موجود معابد اسلامیه‌نڭ اشهر و اقدمی روماليلری قهر و تنکیل بیورمقله بو قطعه‌یی خباثتلرندن تطهیر ایدن فاتح مصر طرفندن یکرمی بر سنهٔ هجریه‌سنده مصر العتیقه‌یه انشا بیوریلان عمرو بن العاص جامعشریفی ایله قاهره‌یی ایلك دفعه شهر هیئتنه صوقان سرعسکر مشار الیهڭ یاپدیردیغی جامع الازهر و سلطان برقوق حضرتلرینڭ بشیوز یکرمی یدی‌ده بناسنه ابتدار بیوردقلری جامع بر قوق و مرکز حکومت مصر القدیمه‌ده ایکن یعنی قاهره‌نڭ اشتهارندن طقسان سنه اقدم خلفاء عباسیه نامنه مصرده اجرای احکام ایدن احمد بن طولون حضرتلرینڭ آثار باقیه‌لرندن جامع طولون وسلطان حسن حضرتلرینڭ احیا کرده‌لرندن سلطان حسن جامع جمیلی قلاون، غوری، مؤید، قایتبای، و امثالی مساجد شریفهٔ عظیمه‌در .

مؤخراً وجوده کلان جوامع شریفه میانندن اڭ جسیم ولطیف اولانی قاتل اسلام محمد علی پاشانڭ بیت المالدن کیزلەدیکی اقچه ایله قلعەیه یاپدیردیغی جامعکبیردر . متبوع مفخمنه عصیان ایدرك دوکدیکی بونجه خون اسلامی اونوتدیرمق شیطنتی و موجب مغفرت زعمیله انشا ایتدیردیگی بو جامع درسعادتدەکه نور عثمانی جامشریفی وسعت وبیچمنده ایسەده دیکرلری سیدة زینب جامع شریفنه مشابه وعرب طرز معماریسندەدر . بر چوق فحول، علما ومشاهیر ادبا و حاذق حکمانڭ من القدیم منشأ ومجمعی اولان جامع الازهر اسکی رونق و شهرتنی حالا غائب ایتمامشدر . علوم عقلیه و نقلیه ایله علوم ریاضیەنڭ هر شعبەسی حکمت فلسفه طب هیئت افاضل علما طرفندن کما فی السابق تدریس اولنمقده ومشتاقین علم و عرفان جهانڭ هر کوشەسندن لا ینقطع ورود ایتمکدەدر . شهر داخلنده بولنان آثار عتیقۀ عجیبه قاهر اهل صلیب سلطان صلاح الدین یوسف بن ایوب حضرتلرینڭ یاپدیردیقلری قلعة الجبل ایله سلطان مشار الیهڭ وزیری معهود قره قوش الاسدینڭ اون بش قدم قطرنده و ایکی یوز یتمش قدم عمقنده آچدیردیغی بئر یوسفدر .

شهره جوار آثار عتیقه اسکی قاهره یعنی منفیس شهر قدیمی و چیزه اوتلی قربنده واقع اهراماتدر . بو اهراملر یکدیکری آرقەسنده اوچ عدد اولوب برنجیسی میلاددن قرق ایکی عصر اقدم حکمران طقوزنجی سلالۀ فرعونیەدن کیوبس — یاخود خوفو — طرفندن بنا ایدلمه کندی مزاریدر . ایکنجیسی کیوبسڭ مخدومی سنساوفیس ویاخود خافرا و اوچنچیسی منشار یاخود منکەرا طرفلرندن کندی مزارلری اولەرق یاپدیرلمشلردر . مصردەکه اهراملرڭ اڭ اول یاپیلانی بونلردر . سفینکس نامی ایله دخی یاد ایتدکلری ابو الهول هیکل قدیمی بو اهراملرڭ یانندەدر . کیوبسڭ میلاددن بیڭ سکسان ایکی سنه اقدم بنا ایتدیکی بیوك اهرامڭ ارتفاعی درتیوز سکسان قدم یعنی یوز اللی متر ودر . عرضی ایکی قالینلغی بر پچق طولی درت مترو جسیم طاشلر ایله اوچ کوشەلی اولەرق یاپیلان بناسی یوکسلدکجه طارلشمقدەدر یدییوز التمش درت قدم محیطنده اولان مبدائی اون بر فدان وسعتنده اراضی اشغال ایتدیکی حالده تپەسی بر مترو مربع اینجەلکه نهایت بولمقده و قرق بش میل اوزاقدن کورلمکدەدر .

اون بر فدان اون آلتی دونم ایکی اولکدر . هرم مذکورڭ بناسنده عمله و اوسته اولەرق یومی یوز بیڭ نفر چالشدیغی حالده یکرمی سنەده کوج ختام بولندیغی تواریخ مصریەده مصرحدر ایکنجیسنڭ مبدائی التی یوز طقسان قدم

مربعنده و درتیوز قرق طقوز قدم یوکسلکده‌در . اوچنجی اهرامڭ مبدائی اوچیوز اوتوز اوچ قدم محیطنده اولوب علوی ایکی یوز اوچ قدمدر . بو کوچك اهرامڭ داخلی آچیلدیغی وقت ظهور ایدن منشار نام فرعونڭ مومیا و تابوتی انکلتره‌یه اشیرلمغله لوندره موزه‌سنده الآن موجوددر .

مدنیت قدیمهٔ مصریه بو اهراملر ایله جوارلرنده خرابه‌سی مشهود منفیس شهرینڭ تاریخ تأسیس و بناسندن باشلامقده‌درلر . سویش قنالینڭ و بالآخره سودان دیارینڭ آچلمسندن طولایی تجارتی فوق الغایه اهمیت کسب ایتمکله کون بکون بیومکده اولان قاهره خدیویت مرکزی اولدیغی ایچون ایالت مصریه‌نڭ بتون نظارلری ایله مهندسخانه مدرسة الحقوق توفیقیه عربیه نامرلنده ایکی عدد مکاتب معلمین و مدارس تجهیزیه لیلی و نهاری متعدد ابتدائیه مکاتب اهلیه ومکاتب کتاب و مدرسهٔ طبیه و امثالی دارالعلوم غایت مهم تجارت بورصه‌سی عموماً شهر مذکورده‌در مطبعهٔ امریه ایله صو، غاز، ترامواى، شرکتلرینڭ دوائر مخصوصه‌لری ترامواىلری تحریك و عالی بنالر ایله میدان و سوقاقلری تنویر ایدن عظیم الکتریق ماکنه‌سی، قصر النیل کوپریسنڭ غرب جهتنده یعنی نیلڭ غرب ساحلنده واقع جزیره قربنده‌در .

شاطیء نیلڭ غربنه دوشان بولاق نام محل نیل نهرندن صعید دیارینه آمد و شد ایدن سفائنڭ اسکلهٔ مخصوصه‌سی ایکن روضه الفرجه کیدن امبابه کوپریسنڭ انشاسندن صکره انواع حبوباتی حامل سفائن وارده بو جسر جدیدڭ قربنه یاپیلان ریختیملره یناشمغه باشلامسندن طولایی موقع مذکورڭ اهمیت سابقه‌سی ساقط اولمشدر .

قاهره‌نڭ تأسیسندن اقدم بو دیارڭ مرکز حکومتی اولوب الیوم مصر العتیقه عنوانی آلان فسطاط شهر قدیمنڭ بولندیغی موقع دخی صعید ایچنه ایشلیان سفائنڭ مورد عظیمی ایمش امبابه کوپریسنڭ انشاسنی متعاقب بورانڭ دخی اهمیت تجاریه‌سی زائل اولمشدر . بو شنلکسز سمتده کائن عمرو ابن العاص جامعشریفی قطر مصرده ایلك دفعه بنا قلنان معابد اسلامیه‌دن اولمغله هر سنه رمضان شریفڭ آخر هفته‌سنده ناس طوپلانوب احتفالات ایله صلاة جمعه ادا ایدلمکده‌در . هواسی غایت لطیف اولان الوایلی جهتنده دخی اماکن خدیویه‌دن قبه سرایی ایله اغنیا وکبرانڭ یاپدردقلری بهجت النظاره بر چوق منازل عالیه و عباسیه نام محلده مکمل رصد خانه جسیم عسکری قشله‌لری و ایکی بیڭ آلتی یوز نفوسلی مطریه‌نڭ البلسم نام میسره‌سنده دخی نصارانڭ طاپندقلری بر شجرهٔ عظیمه واردر . یهودیلرڭ

شرندن بیحضور اولان حضرت مریم عیسی علیه السلام ایله بیت المقدسدن فرار و مطریه‌یه مواصلت بیوردقلری زمان ـ شجرة العذراء ـ توسیم ایتدکلری و قدیم اغاجك كولكه‌سنده بر مقدار آرام بیوردقلری روایت اولنیور . زلیخانك حضرت یوسفه قارشو (قدت بها قمیصی) کلامنی صرف ایتدیکی عین شمس موقعی دخی بوندن براز ایلروده یعنی مطریه المرج ارەسندەدر .

مصرده غریبلك سائقه‌سیله مغموم اولدیغم زمانلر اره صره بورالرده گزر و بعضاً جبل جیوشده کائن بکتاشی درگاه شریفنه کیدرك جانلر ایله دره‌دن تپه‌دن محبت و انشراح حاصل ایدر ایدم درگاه شریف مذکورك حلاوت معنویه‌سندن بشقه موقعی غایت مرتفع هواسی صاف منظره‌سی لطیف در بو درگاه شریفدن اطرافه احالهٔ نظر ایدیلدیکی وقت منفیس خرابه‌سی ایله اهراملر و صحرایی زمرد حالنه کتورن نیل مبارك و قاهره شهری آیاق آلتنده قالور . اصلا یانیه‌لی اولان بابا حضرتلریله ولایت مذکوره ملحقاتندن تشریف ایدن جانلر غایت لطیف الخلق و مبارك آدملردر .

قاهره‌یه یتشدیکمده اولا عتبة الخضراده بعده سیدنا حسین طرفنده بر مدت اقامت ایدوب بالاخره برکة الفیل‌ده شرفمقیم سرور پاشا مرحومك فرزند نجیبی محمد بك افند حضرتلرینك خانه‌لرنده یتمش کون قدر مهمان قالدم . عساکر مصریهٔ شاهانه میرلوالرندن اولوب بر قاچ سنه اقدم قرب حقه کیدن سرور پاشا مرحومك محمد بك جلال بك عثمان بك نامنلرنده یتشمش اوچ مخدومی واردر . ایچلرنده ترکجه بیلن یالکز محمد بكدر .

مرحوم مشار الیهك اك بیوك مخدومی اولان مومی الیه محمد بك ترکجه عربجه فرانسزجه تکلم و کتابت ایدر غایت فطین فاضل و جلیل القدر بر ذاتدر . میر مومی الیهك سرور بك اسمنده و تقریباً یکرمی یاشلرنده بر نجل نجیبی واردر بو ذات فضائلسماتك حقمده ابذال بیوردقلری التفات و نوازشی تعلقاتمدن کورمدم دیسه‌م جائزدر . اسماعیل پاشا زماننده سرور پاشا مرحوم اسکندریه محافظی ، محمد بك سرای خدیویده یاور ایمش . اعرابی پاشا فترتندن و پدرینك ارتحالندن صکره یاورلکی ترك ایدرك سوراینه چکیلان محمد بك زراعت و ایرادیله اوغراشوب خدیودن دها راحت یاشامقده ، خانه‌سنده بولندردیغی متعدد خصوصی عربه‌لره بینه‌رك بکندیکی یرده حر و سربست کزمکده و مسعودانه حیات کچورمکده‌در . جناب حق عمرینی عافیتنی استراحتنی مزادد بیورسون .

(مصرده بولنان ژون تورکلرڭ احوال رديئه‌سی)

مصرده بولنان فراريلر صنفين رزيلينه آيرلمشلردر .

بونلرڭ بر قسمی خديو ايله بوكا يالتاقلنان امرانڭ چفتلكلرنده زراعت ناظرلغی ياپه‌رق كبرميه‌جك قدر بر رزق اله گچورمكده ديكرلری ارزاق يوميه‌لرينی تداركدن عاجز راست كلانی تعجيز ايتمك كبی ذل سؤالی مرتكب اخلاقسزلقده يكديكرينه فائق نجابت و آبرودن بالكليه محروم غيرتسز مذهبسز ادبسز عادی حريفلردر .

خائنلكلرينڭ جزالرينی كورمامك ايچون ايت كبی قاچه‌رق عدالت قانونيه‌دن قورتلدم ظن ايدن سفهای مرقومه جزای عمللرينی بو صورتله كورمكده سفالتڭ تحت قهرنده ازيله‌رك كيرپاص ايچنده آچلقله رزالتله محقورانه عمر كچورمكده‌درلر .

اسلاملری كوريرلر ايسه استانبولده بيوك مأموريتلره بولندقلرينی وكلا اولادی وزير دامادی ايدوكلرينی ارمنيلره تصادفلرنده حكومت حاضره‌يه مخالف اشرادن اولدقلرينی يهوديلره ياقلاشدقلرنده بلاطده‌كه خاخام باشی دائره‌سنده تركجه كاتبی ايكن حسب القدر بو حال كلدكلرينی ديلنمكه مقدمه ياپه‌رق ميخانه‌لرده اخشاملره قدر چكه چالمقده افنای عمر ايتمكده مداوم و اكثريسی آننه‌ده آجلق زوری ايله دينی دكشديره‌رك بدری ايكن بدروس يعقوب ايكن يانی اولمش كنيسانڭ معاونتيله مصره يتشدكلرنده نصرانيت پاره ايتمديكندن ينه اسكی اسملرينی طاقينمش تبديل مذهب عندلرنده تبديل جامه‌دن دها اسهل بو كپازه‌لرڭ ايچمزدن سچيله‌رك فيشقی كبی بو يره طوپلانملری قوت طالعمزه محمولدر . « ياليت بينی و بينك بعد المشرقين فبئس القرين »

- شوكتمآب افندمز حضرتلرينه قارشو حاشا طغيانلرندن دكل اعدا و رقبالرينڭ اغتسافندن جانلری يانه‌رق مأيوساً مصره كلوب اشخاص رزيلهٔ مرقومه ايله اختلاطه اصلا تنزل ايتميان و محامد سنيهٔ حضرت خلافتپناهيدن باعث « ترك » غزته‌سنی چيقاران بعض ناموسكار كنجلر دولت ابد مدت عثمانيه‌نڭ التنجی عصره داخل اولان تاريخ تأسسنی ياد ايچون امتده ايلك دفعه اولمق اوزره قونتيننتال اوتلنده بر ضيافت مكمله ترتيب و مسرتلر اظهار ايتمشلر ايدی .

مؤسس بنيان سلطنت جنتمكان غازی سلطان عثمان خان حضرتلرينڭ روح پرفتوحلرينه فاتحه خوان اولمق اوزره ناموسكاران امتڭ طوپلاندقلری بو مجلس مفخرته متعلق نطق عاجزانه‌م صورتنی تبركاً درجه مجاسرت ايلرم .

صورت نطق :

محترم وطنداشلرم .

منسوب اولديغی ملت و حكومتڭ اعتلای شان و ارزياد شوكتنه حصر افكار

ایدنلر انسان اولەرق دنیایه کلان اولاد آدمڭ مابه الافتخاریدرلر . محبت ملیه ایله مشحون مطهر قلب ، پاك یورەك انجق سزك کبی حمیت مجسمه اطلاقنه بحق سزادوات فضائلسمادن ده بولنه بیلور . عرش سلطنتی تزیین ایدن حکمدارلری اغورنده جان فدایی جانه منت بیلمك کبی خصائل عالیەلری مسلم اجدادمزڭ آفاقی طوتان مفاخرینی احتفالات مخصوصه ایله هر سنه یاد ایتدیرمك طریقنی نجیبانه تأمل ، تاریخنی تعیین ، کوننی تخصیص ، عیدینی اجرا جملەکزه بخشایش سبحانیه اولان فطانت و علو جناب سائقەسی و خیر الخلف اولدیغکزڭ برنجی نشانەسیدر . مردلکی نسبتنده فرد و فرید اخلاقجەده معظم و نجیب بر قومڭ خون فیضی طمرلرمزده ریان اولدقجه تحدیثاً للنعمة اظهار شادمان و مسرت و بویله عید مفخرت حقمزدر . شو اصول محاسن شمولی امته افهامده عمومه تقدمکزدن طولایی نقدر فخر ایتسەکز ینه آزدر . عثمانلی نام جلیلنی شرفهٔ بالایه کمالاته ارتقایه ساعی نو رسیدکان وطنه منتدارانه عرض شکران فریضەسنی ایفایه مسارعت ایلرم . سعیکز مشکور عیدمز مبارك اولسون .

سطوتی عصرلرجه جهانی صارصان دولتمزی شانلی موجودیتمزی و شو یوم مباهاتی شرفلی حیاتی بزم ایچون وقتیله احضار ایدن جنتمکان غازی سلطان عثمان خان حضرتلرینڭ خاندان جلیل العنوانی جناب حق الی نهایت الزمان برقرار بیورسون .

یشاسون پادشاهمز ، کبرسون بدخواهان ، دائم اولسون آل عثمان .

یوم صالی فی ٢٦ کانون ثانی سنه ١٩٠٤ — سلیمان شکری

تونس بحثنده ذکری کچن دوقتور نجم الدین بك عارف مصرده اجرای طبابت ایدییور . شارع عبد العزیزدن کچر ایکن بولندیغی اوتلك قاپوسنده « دوقتور نجم الدین بك عارف » یازیلی بر طونج لوحه کورنجه ایچرویه کیروب کورشدم . مومی الیه روسیه محاربهٔ زائلەسنده دردنجی اردوی همایونده و بالاخره مصرده غازی احمد مختار پاشا حضرتلرینڭ معیت دولتلرنده باشکتابت وظیفەسنی ایفا ایدن عارف بك مرحومڭ مخدومیدر . انسان ایلك دفعه گورشدیگی بر آدمه « نصلسکز ، نرەلیسکز ، نه وقت تشریف ایتدیکز ؟ » سؤالنده بولنەجغی معلومدر .

قاعدهٔ مسروده اقتضاسنجه بورادن باشلایان تعاطیء افکار ختام بولدقدن صکره تلغراف نظارتی محاسبەجیلکندن مطرود الکجی بدرینڭ احوالندن سؤال ایتدی . احبابی اولدیغنی بیلمدیکمدن « بدری چنکانەنڭ بریسیدر نرەده دوکون کورير ایسه زورناسنی اوراده چالار ، تلغراف نظارتی محاسبەجیلکندن طرد اولدقدن صکره

فولاینی بولوب مالیه‌یه صوقولمش» جوابنی ویردیکمده ذاتکزك یاکلشلغی وار بدری بك بوراده بولنان اخوانه اره صره پاره کوندرانلردندر . بکا بو کون مکتوبی کلدی شورای امت غزته‌سنك دوام نشرینه مدار اولمق اوزره اون لیرا حواله ایتمشدر . دیو مکتوبی المه طوتشدیردی .

بدری کراته‌سنك فی ٤ ایلول ٣١٩ تاریخنده یازدیغی بو مکتوبی بتمامها کوزدن کچوردم . طوپخانه ناظری دولتلو ذکی پاشا حقنده یازمدق الفاظ غلیظه براقمامش. «دولت عثمانیه‌یه خدمت عین حماقت اولدیغنی بالآخره آکلادم» ادبسزلکندن باشلایه‌رق آغزینه کلان هذیانی یازمش ونهایتنده «سایه‌مده آدم اولان تلغراف نظارتی مجلس رئیس ملعنت انیسی آبو قارینلی (١) صلاح الدین ایله رفقاسی مالیه نظارتی مجلس اعضالغنه نقل ایدلدیکمدن طولایی بنی صایمامغه، و عاجزلرینه منسوب نقدر مدیر، مفتش، معاون و مأمور وار ایسه جمله‌سنی یرلرندن قالدیروب (٢) کوشه‌یه بوجاغه آتمغه باشلامامشلردر . کچنلرده کوندیردیکم خبرلرك مآلنی غزته‌ده کوردم . بو خصوصك دخی باشقه طرزده و حس ایدلمیه‌جك بر صورتده نشری ایله خائن مرقوملرك تشهیر بیورلمسنی درایتکزدن بکلرم . غزته‌لری دائما پیره‌لی اسپرویه گوندریکز . هر نسخه‌یی منتظماً آلیورم . اوستنده اسپرو اسمندن باشقه تصریح ادرسه لزوم یوقدر . کیمسه‌دن پرواسی اولمیان اسپرو اجنبی بولنمغله مسئولیت و مضرتدن مصوندر . شاید چیق دیه‌جك اولورلر ایسه کندوسنه لزومی قدر معاونت نقدیه‌دن بولنه‌جغمی بیلور . و بکا غایت محب و صادقدر . » مفهومنده بر چوق شکایتلر، ملعونانه تعلیمات وافکارلر قره‌لامشدر . الی گوکسنده منافقك ایچ یوزینی گوردیگزمی . بو خائن قبطینك مکتوبنی بعد القرائه «بدرینك بو حالنی بیلمیور ایدم جوابیله محبتی باشقه جهته چویردم . منافق مرقومك تلغراف نظارتی محاسبه‌جیلگندن طردینی بر قاچ کشیدن ایشتدیگم حالده اینانه‌میور ایدم . کندی أل یازوسی ایله محرر شو مکتوبنی کورمکلکمله مسئله تحقق ایدینجه « الحمد لله الذی مسخك کلباً وکفانا حرباً» دیمکه سوینمکه باشلادم .

امان بو سودسز حریف بو حیاسز چنکانه بزدن اوزاقلاشسونده استر ایسه مالیه ناظری اولسون بویله آلچقلره، حیاسز حریفلره اویمق نصل تنزل ایسه منافقلغنه

---

(١) قیلغی، قیافتی، قارنی، قاصیغی، قابرغه‌سی، قورصاغی، صیادلر بیشنده قوشان طازینك عینی بدرینك ایشکمبه‌سی فی الواقع بیوك دگلدر نقط متصف اولدیغی منافقلغنی، ملعنتنی شیطان گورسه الحذر ایله گذار ایلر.

(٢) ازمیر کبی مهم بر موقعده مرانقوز یشارك باشمدیر، عربه‌جی نوح حلمینك مفتش اولمسی نصل تجویز ایدیله بیلور، بویله یرلرده آنلر کبی آخورده یتشمش نادانلر دگل متفنن آدملر لازم، نظارت پك گوزل یاپمش.

ملعنتنه تحمل دخی موجب تورم اولمغله ارباب ناموس نه یپاجغنی شاشیرمش ایدی .

تونس بگنڭ یاوری میرآلای علی آغا نجم الدین بگه اوچیوز ناپولیون یعنی آلتی بیڭ فرانق معاونت نقدیه‌ده بولندیغی بحث مخصوصنده ذکر ایدلمش ایدی .

مومی الیهدن گوردیگی شو انسانیته مبنی فطوغرافنی بیوك بر لوحه‌یه نقش ایتدیره‌رك باشی اوجنه آصان نجم الدین بگه « بو ذاته مکتوب گوندردیگڭزده فقیردن سلام بازار ایسه‌ڭز ممنون اولورم » دیدم . بونی نره‌دن طانیورسڭز وفاتی تاریخی یگرمی سنه‌یی طولدیردی جوابنده بولندی .

تونسده گوردم . امیرڭ یاوری میرآلای علی بابا بو ذات دگلمی دینجه یوزی قیزاره‌رق ضعیف بر صدا ایله « خیر او دگل جدمدر » ادعاسنده بولندی .

هر کسه بو یولده آگلاتدیغندن طولایی حقیقتی سویلیه‌میه‌جگی منفهم اولنجه « انسان انسانه بگزه‌یه بیلور ! » دیه‌رك سکوت ایتدم . مومی الیه علی اغایی جدم دیو طولمه یاپارق یوتدیرمق استیور ایدی .

محجوب اولمامسی ایچون سکوتده واروب آغزمی آچمدیغم جهتله طاسارلادیغی یلانجی طولمه الده، بیلدیگم علی آغانڭ رسمی باشی اوجنده قالدی . او عظیم الجثه علی آغایی نجم الدین بگڭ جدی صایمق کبی قوجه بر یلانی یوته‌جق آغز، هضم ایده‌جك معده بنده نه گزر . نجم الدین بك، عارف بك مرحوم کبی جدأ انسان بر پدره مالك ایکن آنی براغوب، علی آغایی جد یاپارق بیهوده تفاخره قالقیشمسی استغرابمه کیتمشدر .

وقتیله فراعنه یتاغی ایکن شمدی بر طاقم اخلاقسز ملاعنه‌یه مرکز کسیلان مصرده بر قاچ گون اگلندکدنصکره شلالی گورمك ایچون کانون ثانیء رومینڭ اون برنجی گونی شمندوفره راکباً بنی سویف، اسیوط، سوهاج، قنا، الاقصر طریقیله اصوانه کیتدم . مصر ایله اصوان آره‌سی سکز یوز طقسان اوچ کیلومترو اولمغله شمندوفر بو مسافه‌یی درت گون درت گیجه‌ده قطع ایده بیلمشدر .

(اصوان)

اصوانه ذی الحجه‌نڭ آلتنجی کونی مواصلت ایدرك اغنیاء محلیه‌دن مصطفی منصورڭ نیل کنارنده‌که وارشه اوزرینه یاپدیردیغی – قونتیننتال – اوتلنه نازل اولدم .

محدودهٔ مصرده و نیلك شرق ساحلنده واقع و نفوسی اون اوچبیڭ یوز راده‌سنده اولان بو مملکت وادی خلفانڭ یگرمی ایکی درجه عرض شمالیسندن بالابتدار قنا

احاطه‌سنه دکین ممتد اصوان سنجاغنك مرکزیدر . سگنه‌سنك قسم اعظمی بربری اولوب کندیلرینه مخصوص لسان ایله متکلم در عند الایجاب عربجه دخی قونوشمقده‌درلر .

مصر ایله سودان آراسنده‌که تجارتك مرکز مهمی بولندیغی ایچون دیارین مذکورینده چیقان هر درلو محصولات و متاعك مبادله‌لری بوراده اجرا قلنیور . اسکندریه ایله قاهره حوالیسنده اولان رطوبت اصوانده یوقدر . قیش غایت لطیف و راحت ایسه‌ده مواسم سائره‌سی تحملك فوقنده صیجاقدر .

کانون ثانینك اون بشنده کلدیکم حالده نخودلر چیچك آچه‌رق دانه باغلامش تازه بقله‌نك موسمی کچمش ایدی . فصل شتاده حکمفرما برودتی کورمامك ایچون تشرین اولدن بالاعتبار قطر مصرده دوکیله‌رك آثار عتیقهٔ موجوده‌یی بتمامها کوزدن کچورمك اوزره هر شهرنده برر هفته اقامت صورتیله ایلك بهاری کتوردکدنصکره مملکتلرینه عودتی اعتیاد ایدینان آوروپا اغنیاسی بو مدتك اکثریسنی اصوانده کچورمکده‌درلر . اسبابی ایسه هواسی رطوبتدن بالکلیه عاری و آثار عتیقه‌سی چوق و شلال اول قربنده اولمسیدر .

بلاد شمالیه قار وبوز آلتنده قالدیغی هر کس تیریل تیریل تتره‌دیکی موسمده بورالرك کسب ایتدیکی صاف وملایم هوایی تنفس اشتیاقیله هر طرفدن هجوم ایدن سیاحین نهراً واپورله وبر قسمی براً شمندوفرله لاینقطع ورود ایتمکده و مقدارلری بعض کونلر شهرك نفوسنی باصدیرمقده اولدیغندن اصوانه یاپدیریلان نادیده اوتللر اسکندریه‌ده یوقدر .

— سفوای — کتراخت — اصوان — قونتیننتال — اسملرنده غایت عظیم و منتظم درت اوتل واردر . قونتیننتال اوتلی تجاران معتبرانه متباقیلری سیاحینه مخصوصدرلر .

(الفنتین)

سیاحینه مخصوص اوتللرك ممتازی شهرك قارشوسنده و نیلك غرب ساحلنه یقین اوله‌رق حصوله کلان ، الفنتین ، نام جزیرهٔ لطیفه‌ده انشا قلنان سفوای اوتلی ایله مملکتك جنوبنه یعنی شلال جهتنه و نهرك شرق ساحلنه یاپیلان کتراخت اوتللریدر . ایکنجی درجه‌ده اولان اوتل اصوان وارشه اوزرنده واقع دائرهٔ حکومتك جنوبنده واوتل قونتیننتال شمالنده‌در .

غایت واسع و لطیف چیچك بغچه‌سی وسطنه یاپیلان سفوای اوتلی ایله شلال اوتلی معناسنه اولان اوتل کتراخت داخلاً و خارجاً ضیاء کهربائی ایله منوردرلر .

اهالیء محلیه‌نڭ قبة الهوا تعبیر ایتدکلری بنای عتیق سفوای اوتلنڭ ارقه‌سنده یعنی نیلڭ غرب ساحلنه دوشان مرتفع تپه اوزرنده و فراعنه دورندن قالمه هبه‌تر عبادتخانهٔ قدیمی ایسه شهرڭ جنوبنده‌در . بو حوالیده بولنان آثار عتیقه صایمق ایله توکنمز .

بلاد شمالیه‌نڭ شتاء شدیدندن تحفظ و آثار مذکوره‌یی دخی تماشا فکریله اقطار عالمدن آقین آقین کله‌رڭ تشرین اول اواسطندن کانون ثانی‌یه دکین بورالرده وقت کچوردکلرندن سیاحینڭ رغبت ایتدیکی سن الفیل، ریش النعم تمساح مومیاسی طرز عتیق تفنڭ قالقان قلنج خنجر مزراق الوان بونجقلر ایله سوسلنمش باروت قباقلری جلد جاموس البحردن معمول باستون قرباج و امثالی مواد و مصنوعاتی صاتانلر خیلی آلیش ویریش ایدییورلر .

آنتیقه فروشلقده مهارت کامله کسب ایدن اصوانلیلر بو بابده یهودیلره اتمك براقمامشلردر . شعاع شمسڭ انعکاسیله پارل پارل یانان نیلڭ کمال لطافت و عظمتله آقمسی وطاشدیغی زمانلرده کنارلرینه ییغدیغی چامللرڭ ساقز کبی بم بیاض کورونیشی، وسواحلنی اورمان کبی ایکی طرفلی قاپلایان خورماقلرڭ مجراسنه تبعاً بیم یشیل اوزایوب کیتمسی، تماشاسنه طویلماز مناظر بدیعه‌دندر .

« قوق » قومپانیه‌سنه منسوب سوسلی واپور لطیف چینه‌لر سویملی صندالر نیل ایچنده صاغه صوله مکڭ کبی ایشلدکلرینی کوردکچه کندمی استانبولڭ بوغاز ایچنده ظن ایدر ایدم .

باداناری بیاض، پنبه، صاری، ماوی و امثالی عاشقانه رنکلرده اوچ قاتلی وغایت کنیش وبچملی اولان بو واپورلردن بشقه قومپانیهٔ مذکوره‌یه عائد مکمل بلکنلر اولدیغی کبی بعضاً لوردلره مخصوص کوزل یاتلر دخی و رود ایتمکده اصوان چول ایچنده شن بر اسکله کسیلمکده‌در .

شهرڭ نیل کنارنده‌که بیوك وارشه‌سنه اوزری اورتیلی و درت طرفی آچیق وغایت سوسلی و مجلا اوله‌رق بلدیه طرفندن یاپدیرلمه ایکی منزلخانه واردر .

بونلرڭ بریسی سفوای اوتلی قارشونده دیکری استاسیون قربنده یعنی اوتل کتراخت جهتنده‌در ، پالانلری نقشلی دینج مرکبلر ایله حاوتلری انقره کچیسی پوستی ایله اورتیلی هجینلر صاحبلری باشلرنده اولدیغی حالده بورالره صره واری دیزیلیور . قارشوده بولنان بیوك اوتلدن چینه ویاخود صندالر ایله نیلڭ شرق ساحلنه کچن سیاحین بو منزلخانه‌لردن مرکب ویاخود هجین کیرالیه‌رق اسوانی وبتون نخلستانی

کومه کومه طولاشیورلر . آوروپالی مادام مادموازل و موسیولرك بندکاری دوه و مرکبلری سوقاقلرده وادیلرده قوشدیرملری و حیوان صاحبلرینك آرقه‌لری صره طبانه قوت سکرتملری پك غرابتمه کیدر ایدی . هجینه راکب اولنلر آرقه‌لرینه آلتی یاشلرنده برر بشاری چوجغی بندیروب اوته‌یه بریه قوشدقدن صکره فوطوغرافلرینی چوجق ایله برابر دوه اوزرنده ایکن الدیره‌رق اوتله عودت ایدیورلر .

بشاریلر اصوانك شرقنده‌که چوللرده ساکن و عموماً اسلامدرلر . وجودلری کستانه رنکنده‌در . صاری‌یه میال و قیویرجق اولان ساچلرینی کسمك بیلمدکلرندن دائما آچیق بولندیردقلری باشلری قرتال یوواسی هیئتنی المغله پك مخوف کورونمکده‌در . پهلوان کسونی کبی دریدن یاپدقلری بچاسز برطون ایله یالکز اود یرلرینی ستر ایدن بو قومك سائر اعضالری میدانده‌در . سلاحسز کزمك عادتلری اولمدیغندن اوموزلرندن فیتیللی تفنك بللرندن غریب الشکل خنجرلر یان طرفلرندن بونجقلر ایله صچاقلر یاپیله‌رق سوسلندیرلمش باروت قباقلری صیرتلرندن تمساح دریسندن قالقان اللرندن طوپوز اصلا دوشمز . بشاری اسمنده مستقل و حادث بر لسانلری دخی واردر . غایت متدین و ذکیدرلر . شهرلرده بولنان سیاحین ایله اختلاط ایتدکلرندن انکلیزجه‌یی تکلمه باشلامشلردر .

وادی نیلك طارلاشدیغی و همان مجراسنه منحصر قالدیغی ضیق و طاشلق بر محلده واقع اصوانده عقرب پك چوقدر . بو مضر حیوان هر کیمه چارپار ایسه یاپدیغی یاره‌یی درحال اوستره ایله جزوب براز قان آقیتدقدن صکره بر لیمون کسه‌رك یاریسنی یاره‌نك اوستنه سورمك و دیکر پارچه‌یی مصابه ییدرمك صورتیله تهلکه‌نك اوکنی آلییورلر . بو عملیات ایله زهرك تأثیری ساقط اولدیغنی بر قاچ دفعه مشاهده ایتدم .

بشاری قبیله‌سی کوزلرینه قان هجوم ایتدیکی و یاخود آغریدیغی زمانلر بو فنجان ایچنه یاری‌یه قدر صافی صو طولدیروب اوزرینه بر لیمون صیقه‌رق قارشدیردقدن صکره یواش یواش کوزه اقیدوب بیقامق ایله خسته‌لغك‌ده اوکنی آلییورلر .

کوز قپاقلرنده شیشکینلك حصوله کلدجك اولور ایسه بر دیلم انمکی صوده ایصلادوب باغلامق صورتیله بر قاچ ساعت صکره او عارضه‌دنده یقایی صییریورلر .

بر بریلرك یاپدقلری کوز علاجی بر وجه آتیدر . چوجق و بیوکلر ایچون بشقه بشقه اوله‌رق اجزا خانه‌لرده صاتیلان چینقو نام علاجه براز کل صویی قارشدیروب آغریان کوزه یالکز بر طامله اقیتدیرمق صورتیله تداوی ایدییورلر .

کوزده پسنك فضله ایسه دواء مذکورده‌یه بر مقدارده قوقه‌یی قارشدیرمق ایله مریضی اوچ کونده قورتاریورلر . موسم شتاده جنت حالنه کلان بو مملکتلردن یازین قاچملی شباطدن تشرین اوله دگین دوام ایدن شدتلی حرارت کوزلری بر باد ایدییور . هوا ایصنمغه باشلاینجه رؤسای مأمورین قاهره‌یه صاوشیورلر . بیوك تجارلرگده هیچ بریسی قالمیور . اصوانده احمد اسمنده دلسز و صاغر بر اسکیجی یعنی قوندره تعمیرجیسی کوردم . احراسلر مخصوص اولان زکایه مالك بو بیچاره بکا یاقلاشه‌رق دیلم اولمدیغی ایچون سویلیه‌مدیکمدن طولایی قارنم تپه کبی شیشمشدر مفهومنی اشارات ایله آکلاتدی . آنادن طوغمه دلسز و صاغر اولدیغی حالده عربی العباره اوقویوب یازمسی هر کسك تعجبنه کیتمکده‌در .

بونك اوچ مخدومی واردر ایکیسی مکتبده دیکری کندیسی کبی دلسزدر .

حضرت حمزه رضی الله عنه سلاله‌سندن محمد عباس بن فرجون اسمنده و تقریباً یکرمی یاشلرنده حبشی اللون و نحیف الوجود بر ذاته تصادف ایدوب دوست اولمش ایدم . ذی الحجه‌نك طقوزنجی کونی بولندیغم اوتله کلوب بیرام نمازینی الجزیره‌ده قیلار ایسه‌کز دها مناسب اولور . تعلقاتم چوقدر انلرك مصاحبتلریله غریبلك حس ایتمزسکز یوللو نوازشلر سردیله کوکلمی آله‌رق قریه‌سنه کوتوردی . مومی الیهك کوبی اولان الجزیره اصوانك شمالاً یاریم ساعت بعدنده و نیل ساحلنده‌در .

بعد العصر بر مرکب کرالیه‌رق یوله چیقوب الجزیره‌یه غروبده یتشدك بو قریه اوجی بوجاغی بولنمز بر نخلستان ایچنده‌در . سمایی خورما اغاجلرینك داللری زمینی سراپا قوم قاپلامش طرف طرف یاپیلان قامش قلبه‌لرده متمکن انسانلر کمور کبی سیم سیاه اورته‌لق دخی قراکلق اولمغله روحم صیقلمغه خوف و وحشت کلمکه باشلادی . اره‌دن یاریم ساعت کچد کدنصکره دیشلرندن بشقه هر یری سیاه و چرچپلاق آدملر باشمه طوپلاندیلر . بونلرك اکثریسی محمد عباس فرجونك اقرباسی ایدیلر .

بر کیجه ایچلرنده قالوب صباحلین ایرکنجه قالقه‌رق بیرام نمازینی بونلر ایله برابر قوملر اوزرنده ادا ایتدکدنصکره اصوانه دوندم . قبیلهٔ مذکوره سیاه و چپلاق بولنمغله ظاهرده وحشی ظن اولنییور ایسه‌لرده غایت فطین ، غریب دوست ، مسافر پرور ، متواضع آدملردر . ایچلرنده فاضل و کامل اولنلری پکچوقدر . احواللرینی اکلامق قارشودن کورمك ایله ممکن دکل انجق اختلاطه متوقفدر .

اصوان قطر مصرك اسکی حدودی اولمغله سودانه قارشو یاپیلان طرز عتیق استحکامات و تحتانی بر چوق اماکن عسکریه الآن موجوددر .

اصوان ایله الجزیره اره‌سنده عادتا بر قصبه تشکیل ایدن بو قشله‌لر شمدی بوش ایسه‌لرده هر سنه تعمیر کورمکده و دائما بکجی بولندیرلمقده‌در .

بو قدر اماکن عسکریه نه ایچون و نه زمان یاپلدیغنی سؤال ایتدیکمده شو یولده جواب ویردیلر « بو بنالر اوتوز سنه اول یاپلدی . سودان درویشلر الندن قورتارلدیغی زمان بدویلردن النان عساکر حرملریله برابر بو قشله‌لرده بیتوتت ایدرلر ایدی . سودانی اولان نفرك كندیسنه اوچ ، حرمنه اوچ بچق غروش یومیه ویریله‌رك آوودلمقده ایدیلر . خدیو سابق توفیق پاشانك اواخر حکومتنده درویشلر کاملاً پریشان اولوب سودانك ایچرولرنده‌که طاغلره چکلدکاری زمان اصوانده‌که قوهٔ عسکریه خرطومه قالدیرلدیغی کوندنبرو بنالر بوش طورمقده‌در .

فرانسزلر درویشلره سلاح ویرمك استدیلر ایسه‌ده انکلیزده نصارا فرانسزده بونلرك هیچ بریسنه منت و امنیت جائز دکلدر . یا موفقیت یا شهادت دیو آبدالجه‌سنه آتشه صالدیره‌رق هلاك اولدیلر .

بو متهد محاربه‌سنده اسلام اسلامی قیرمشدر . حرب ایدن مصر عسکری ایله ترك کوکللیلری ایدی . انکلیزلر نیل ایچنده تحصن ایتدکلری کمیلردن طیشارو چیقه‌میوب قارشودن سیرجی اولدیلر . خزانك فوقنده‌که ارض بربره کیتسه‌کز انسان کمیکلرندن کچه‌مزسکز . محاربهٔ مذکور صحراده و بربر قریه‌سی قربنده وقوعبولمش ایدی . مقتولین دفن ایدیله‌مدکلرندن میدانده چوروديلر . کمیکلر ، قفاطاسلری کومه کومه بیغیلیدر . بربر قریه‌سی شمدی خراب اولوب اهالیسی بش ساعت ایلرویه بشقه کوی یاپدیلر . آچیقده ترك اولندقلری ایچون تعفن ایدن موتالرك اتلری چورومش ایسه‌ده کمیکلری کبی طرناقلریده آیریله‌رق میدانده قالدیغندن روزکار شدتله اسدیکی زمانلر دهشتلی بر خیشیرتی ایله انسانك یوزینه کوزینه چارپمقده سیاحین تل کوزلك طاقمینجه کچه‌مامکده‌درلر .

آدیمز اسلام اوله‌جق . بری بریمزی محو ایتدك . بوقسه انکلیزلری چیك ، چیك ، یر ایدك . زنانه بریتانیالیلری الآن هیچه صایارز . الله دولت عثمانیه‌یه زوال ویرمسون . دینك دیرکی و باعث افتخارمز اودر .. مقام معلای خلافتدن انشا الله بر ارادهٔ سنیه شرفورود ایده‌جك اولور ایسه انکلیزلرك فویه‌سی اولوقت میدانه چیقار . آه او شرفلی کونی کورمك استرز » یوللو بر چوق تفصیلاتی یانه یاقیله آکلاتدیلر . الجزیره‌ده بر طابور نظامیه ایله بر بلوك سواری اصوانده ایسه یالکز اللی نفر پولیس واردر .

(مخزن اصوان)

شبـاط رومينڭ اون سـكزنجى گونى محمد عباس فرجون ايله تعلقـاتندن مرسى‌بى آلارق شلال اول موقعنه بنا قلنان خزانڭ تماشاسـنه گيتدم . اصوانڭ جنوباً ياريم ساعت بعدنده واقع بو مستحكم سد بر ميل وربع ميل طولنده و يوز قدم ارتفـاعنده اولوب عرض اسـفلده يتمش بش، علياده يگرمى اوچ قدمدر .

ايجابنده فك و سد ايدلمك اوزره يوز سكسان عدد عيون يعنى قنطره ياپيلمشدر . نيل طاشديغى زمانلر بو قنطره‌لرڭ سكسان قدرينى آچيورلر . تناقصه باشلاديغنده حساب و مقياس ايله برر ايكيشر قپاته‌رق دورهٔ تنازل حد معروفنى بولنجه يالـگز اون گوز آچيق براغيليور . موقعى مرتفع اولان سدڭ عرضاً وسـطنه صره وارى ياپيلان قناطر مذكوره‌دن هر بربسى برر ايرمق تشـكيل ايده‌جك درجه‌ده صولر فيشقيرمقده‌در . عيون مذكوره‌نڭ شدتله پوسكورديگى صولر، آلتمش قدم آشاغيده كه قيالقلر اوزرينه قورقنچ صدالر ايله دوكولدكجه بلوط ييغينلرينه مشـابه كـوپوكـلر حصوله گلمكده مجرانڭ هر طرفى بم بياض كسيلمكده‌در .

تماشايه گيتديگم تاريخده نيل هنوز تزايده باشلامديغى جهتله عيونڭ يوز يتمشى مسدود اونى مفتوح ايدى . دورهٔ تنـاقصنده بيله ايچنده قوجه و اپورلر ايشليان بو نهر عظيم سدڭ اون گوزندن كچمسى ملاحظه اولنور ايسه قنطره‌لرڭ جسامتلريله دوكدكـلرى صولرڭ كثرتى تعين ايدر .

شرق و غربى يوكسك تپه‌لر ايله محاط شلال موقعنڭ اوكى طوتيله‌رق بالتدريج تراكم ايتديريلان صو ايكى يوز اوتوز ميل مربعنده عظيم بر گول حصوله گتورمشدر .

نيلڭ جريان طبيعيسنه مانع سدڭ تدريجاً توقيف ايتديكى بوماء احتياط آلتنده قلان وادىٔ عظيم وقتيله نخلستان اولديغى ايچون قديم خورما آغاچلرندن بعضيلرى حالا باقى ، صودن ايكى قاريش يوكسلكده قلان باشلرى يم يشيل و ميوه‌داردر .

وضعيت و منظره‌سى جبال مرتفعه اوچوروملرينه مشـابه سـدڭ، واسـع شوسـه‌يه بگزه‌يان تپه‌سـنه ايكى طرفلى اوله‌رق يوز سكسـان سانتيم قالديريلان قورقولقلر بش بچق قاريش عرض، اون قاريش طولنده و ايكى قاريش قالنلغنده غرانيت طاشلريله ياپيلمش و اوزرينه متره‌سى يگرمى ايكى كيلو ثقلتنده آغير راى فرش ايدلمشدر . قنطره‌لرڭ يدى قاريش عرض و اون قاريش طولنـده و اون ايكى سـانتيم قالينلغنده اوله‌رق دميردن معمول قاپولرينى ايندیروب قالديرمق ايچون ايفل قله‌سى شـكلنده ياپيلان عظيم وينجڭ آياقلرى مذكور رايلر اوزرنده‌در . اره‌لرى سـكز مترو فاصله‌لى

اولان رایلر اوزرینه باصه‌رق بخار قوتیله سدڭ طولنجه ایلرو گیرو حرکت ایدن بو جراثقالڭ آلتنده یعنی سدڭ ستاره‌لر اره‌سنده قلان تپه‌سنه، متروسی اون آلتی کیلو ثقلتنده بشقه‌جه بر رای دها دوشنمشدر . بو طار خط تجدید و تبدیلی لازم گلان قاپولری اعمالاتخانه‌یه نقل ایتمك ایچون یاپیلمشدر . قنطره‌لرڭ شماله ناظر آغزینه ایندیریلان بو دمیر قاپولردن بشقه جنوبه دوشان آغزلرینه قفس شکلنده برر اخشاب قاپو دها یرلشدیرلمکده‌در .

سدڭ غربه دوشان مبدأنده غریب بر قنال واردر . عرضی نیل واپورلرینڭ کچه بیله‌جکی وسعتده اولان بو قنال اون سکز مترو مرتفع بر بایرڭ کوکسنده‌در . صاغی سدڭ مبدأی، صولی نیلڭ شرق ساحلی اولدیغی ایچون طرفینه یاپیلان دیوارده ییقلمق خوفی یوقدر . جنوبدن شماله طوغری بر کیلومترو امتداد ایدن طولی اوزرنده جسیم قاپولری واردر . دریادن شلال موقعنه دگین گلان واپورلر قنالڭ مبدأنه صوقلدقلری وقت بخار ایله متحرك بو دمیر قاپولردن بریسی أرقه‌دن قپانه‌رق تراکم ایدن صو ایله یوکسلکه قالقنجه دیکر قاپو آچیلییور . والحاصل هر قاپوده بر آدم بویی یوکسلکه چیقمق صورتلریله بو اون سکز مترو مرتفع یوقوشی سهولت ایله آتلایوب سودان یولنی طوتیورلر . سدڭ انشاسندن اقدم شلاله قدر گلان گمیلر سودان جهتنه کچورلمك ایستنلدکد ایگی اوچیڭ عمله معرفتیله چکدیریلور، بو شدتلی جریان اره‌سنده یا باتار و یاخود سلامتی بولور ایمش . حکومت بو واپورلردن مروریه نامیله هنوز بر شئ آلدیغی یوقدر . الاقصرڭ جنوبنه دوشان اسیوط حزانی دخی یاپیلشده بونڭ عینی ایسه‌ده وسعتی ربعی درجه‌سنده‌در .

لونده‌لی ویلکوکس نام مهندس ماهر معرفتیله انشا قلنان بو سدلرڭ متعهدی — جون ایرت — عنوانده بر قومپانیه ایمش .

حین انشالرنده قیالری یارمق طاش تدراك ایتمك ایچون آتیلان لغومات و سائره‌دن بیك سکز یوز نفوسی تلف اولمشدر .

مخزن اصوانڭ انشاسنده اوسته عمله یومیه‌لریله طاش تدراکی و سائره ایچون اوچ ملیون بشیوز بیڭ لیرا، تهیه و تسویه قلنان طاشلری نقل ایتمك، تملدرده‌که صولری لا ینقطع بوشالتمق، کبیر قیالری فوق دیواره یتشدرمك خصوصلرنده قوللانیلان متعدد ماکنه و وینجلرڭ اشتراسیله بونلره یاقیلان طاش کمورینه، بنایه صرف ایدیلان چیمنتو و سائره‌یه دخی بر ملیون بشیوز بیڭ‌که جمعاً بش ملیون انکلیز لیراسی صرف اولنمش اسیوط حزانی ایسه ایکی بچق ملیون لیرایه حصوله کلمشدر . هر

ایکیسینه یدی ملیون بشیوز بیڭ انکلیز لیراسی صرف ایدن قومپانیه حکومته طقوز ملیون لیرایه صاتەرق بر ملیون بشیوز بیڭ لیرا کار ایتمشدر . سدڭ شرق جهتنه یرلشدیریلان مربع مرمرده — خدیو عباس پاشا حلمی الثانینڭ اوان حکومتنه مصادف بیڭ سکز یوز طقسان طقوز سنهٔ میلادیسنده انشاسنه ابتدار و بیڭ طقوز یوز اوچ ده اتمام ایدلمشدر — عبارەسی محکوکدر . اسیوط خزانڭ انشاسی وجه القبلیده واقع بر ملیون فدانلق اراضیی صیفاً سقی ایتمك مقصدینه مستند ایکن وادیٔ مذکورده مرکوز قصر انس الوجود هیکل عظیمنی غرق و تخریبدن صیانت عزمیله متفقاً فریاد وشکایته قالقیشان اثار عتیقه علماسنی قیرمیەرق سدی مهندسڭ حاضرلادیغی خریطه خلافنه اولەرق بر از نقصان قالدیردقلرندن بو اثر عظیمدن بکلانیلان فائدهٔ جلیله یعنی وجه القبلیدەکه وادینڭ احیاسی مع التأسف حصوله کلمامشدر . ملکڭ اعماری ایچون بو قدر کلفت و فداکارلغی کوزه آلان آیالت مصریهٔ شاهانه مخزن اصوانی آلتی مترو دها قالدیروب وجه القبلیده واقع یدی ملیون فدانلق «وادیٔ قومونبو» اراضیٔ خالیەسنی اسقا و احیا عزمندەدر . جناب حق توفیق احسان بیورسون . یهودیلر وادیٔ مذکوردەکه — دراوه — موقعنی مرکز یاپەرق یرلشمك استدکلرندن قومپانیەیه اشتراکده استعجال کوسترمکدەدرلر .

شلال اول ایله اصوان ارەسنده اصحابدن پك چوق ذواتڭ قبر شریفلری واردر . خلفاء راشدین دورنده شرق و غربی تترتمکه باشلایان اردوی موحدین بلاد نوبەیی بعد الفتح عودت و بو موقعه مواصلتلرنده صلاة عصری ادادەلر ایکن رومالیلر بغتة باصمغله اوچیبڭ قدری شهید دوشمشدر . بعد الصلاة سیفه صاریلان بو آرسلانلر دشمانلرینی امان ویرمیەرك تماماً طوغرامشلردر .

جملەسی تابعیندن اولان شهداء مشار الیهمڭ کوفی خط ایله محرر سنك مزارلرینی موتا صویوجیلقده بیله یکتا خائن انکلیزلر کیجەلین سوکەرك لوندرەیه اشیرمقدەلر ایکن حکومت خبر الەرق الاقصر استاسیوننده ضبط و توقیف ایتمش ایسەده بو طاشلر طارمه طاغین ایدیلان قبرلرك قنغیسندن آلندقلرینی تعیینده مضطر قالدقلرندن محللرینه هنوز وضع ایدیلەمامشدر .

(اصوان احاطەسنڭ احوال عمومیەسی)

شرقاً و غرباً جبل، شرقی و غربی ایله محاط اصوان احاطەسنده وادیٔ نیل غایت ضیق و بعض یرلر نهرڭ مجراسی وسعتنده اولوب اراضی هیچ یوقدر . بو

سبیدن طولانی — اصوان — ادفو — الدر — نامليرنده اولان يدی مرکزیله برابر اراضیٔ مزروعه‌سی یتمش یدی بیڭ بشیوز اون بش فدان سکنهٔ عمومیه‌سی ایکی یوز یدی بیڭ طقوز یوز نفوسدن عبارتدر . ادفو مرکزنده که هیکللر کوریله‌جك آثار قدیمه‌دندرلر . اڭ مهم تجارتی سوداندن کلان فیل دیشی ایله دوه قوشی طوکی وصمغ عربی‌در . حنطه، شعیر، مرجمك، فول، نخود و قوم داریدن عبارت محصولات ارضیه‌سنڭ ربعی احتیاجات محلیه‌یی قپاتدیغندن متباقیسی سفائن صغیره ایله مصره سوق اولنمقده‌در .

اصوانده بر آی قالوب شباطڭ اون دردنجی کونی الاقصره اورادن قنایه کچمش ایدم . ایران دولت فخیمه‌سنڭ درسعادتده مقیم سفیر کبیری ارفع الدوله میرزا رضا دانش خان اصواندن انفکاکمده شلال اولده‌که مخزنی تماشایه کلوب اوچکون صکره اسکندریه‌یه دوندیکنی خبر آلنجه طهراندن یازیلان مسئله‌نڭ عقیم قالمسی اسبابنی آکلامق ایچون مارتڭ برنجی کونی قنادن شمندوفره بینه‌رك درت کون درت کیجه‌ده اسکندریه‌یه یتشدم .

مشار الیه ورودمدن بر ساعت اول بحراً درسعادته حرکت ایتمسنه مبنی ملاقات میسر اولمدی . اسکندریه‌ده بر قاچ کون آرامدن صکره طنطایه بعده دمنهور، بنها، منصوره، زقازیق، سویش، دقتی، میت غمر، بلقاس، شهرلرنده برر مدت وقت کچوره‌رك مطریه‌دن قایق ایله پورسعیده اینوب ١٣٢٠ سنه‌سی حزیران رومیسنڭ بشنه مصادف پازار ایرتسی کونی نمسه واپورینه راکبا عدنه کچدم .

سراپا نظرتدقیقدن کچوردیکم مصر قطعه‌سنڭ عموم شهرلرینی پراکنده اوله‌رق ایضاحدن ایسه صره ایله یازمغی دها مناسب کوردیکمدن قطعه‌نڭ احوال عمومیه‌سی بروجه آتی تصریح قلنور .

(مصر قطعه‌سنڭ احوال عمومیه‌سی)

افریقانڭ شرقنده واقع مصر قطعه‌سی شمالاً آق دکز شرقاً بادیهٔ طورسینا و بحر احمر جنوباً بلاد نوبه یعنی شلال اصوان غرباً طرابلس غرب و بلاد برقه وصحراء کبیر ایله محدود اولوب مزروع و معمور اراضیسی وادیٔ نیلدن عبارتدر . اعرابی پاشا فترتی و متعهد کورولتیلری باصدیرلدقدن صکره سودان حکومتی ایله ١٩ ینایر ١٨٩٩ ده یاپیلان معاهده اوزرینه حدودی یکرمی ایکی درجه عرض شمالیده کائن

وادیٔ خلفایه قدر ایلرولەیوب الحالة هذه خیلی توسع ایتمشدر . یوکسکلکلری اللیدن ایکی یوز اللی مترویه دکین تخالف ایدن سلسلهٔ جبال ایله قلیل الارتفاع قوم تپەلری وادیٔ نیلی ایکی طرفلی تحدید ایتمکله قوبی یشیل اطلاس طوپ سرلمش کبی کورینان اراضیٔ مزروعەنڭ اوت و اورماندن بالکلیه عاری بو طاغلره ، یاقیجی قوم صحرالرینه قارشو آلدیغی وضعیت دلربایی کورنلر قدرتڭ نار نمرودده حصوله کتوردیکی حدیقهٔ ابراهیمی حالاً خیاله کتوریرلر .

اراضیٔ مصر مع صحاری سکسان بیڭ میل جغرافی یعنی آلتمیوز بیڭ کیلومترو مربعنده و یوز اللی ملیون فدان وسعتندەدر . بر فدان بر بچق دونمدر . التمش قیهٔ آستانی تخوم استیعاب ایدییور . معظم عرض درتیوز التمش سکز و معظم طولی بشیوز اللی میل جغرافی‌یه بالغ بو قطعەنڭ وادیٔ نیل تعبیر ایدیلان محلی یکرمی آلتی بیڭ کیلومترو مربعنده و آلتی ملیون یوز اللی سکز بیڭ یتمش یدی فدان وسعتنده اولوب بونڭ تربیعاً یکرمی اوچبیڭ یدییوز اوتوز بش کیلومتروسی یعنی آلتییوز اللی بیڭ فدانی مزروع متباقی بش ملیون بشیوز سکز بیڭ یتمش یدی فدانی قابل زراعت و فقط خالیدر .

(اراضیٔ مزروعەنڭ بولندقلری مواقع)

فدان	
١٢٧١٠٠	دلتانڭ شرقنده واقع دقهلیه ایله شرقیه وقلیوبیه مدیریتلری منطقەلرنده
١٤٣٠٠٠٠	نیلڭ دمیاط ایله رشیده اینان فرعینی ارەسنده ونفسی دلتاده
٦٠١٠٠٠	دلتانڭ غربنه دوشان مدیریت غربیه ایله جیزه مدیریتنڭ بعض محللرنده
٣٨١٠٠٠	وادیٔ خلفادن قاهرەیه دکین ممتد ونیلڭ شرق ساحلنده
١٦٣٨٠٠٠	کذا وادیٔ خلفادن قاهرەیه دکین ممتد و نیلڭ غرب ساحلنده اولان اراضیده
١٠٠٠	طورسینا شبه جزیرەسنده

قطعەنڭ شمال جهتنده سلوم ، ابو شایفه . کنائس ، ابو قیر ، العرب ، خلیجلرینی تشکیل ایدن بحر سفید ساحلی طرابلس غرب حدودندن العریشه قدر سکز یوز یتمش و شرقنده واقع اولوب سویش و عقبه کورفزلرینی حصوله کتوران بحر احمر ساحلی ایسه عقبەدن سویشه دکین بشیوز و سویشدن القصیره دکین کذا بشیوز والقصیر ایله رأس بناسی ارەسی اوچیوزکه جمعاً بیڭ اوچیوز و طرفین سواحلنڭ مجموع طولی ایکی بیڭ یوز یتمش کیلومترودر .

اراضینڭ شرق و شمالنی محیط بو ایکی دریایه صوقولان چیقینتیلری بحر ابیض ساحلنده کائن بحیرة البرلسڭ شمالنه دوشان رأس البرلس ایله اسکندریه‌نڭ مبنی بولندیغی رأس التین و بحر احمر جهتنده واقع طورسینانڭ جنوبنده‌که رأس محمد و غربنده کائن رأس ملاب یعنی ملعب شبه جزیره‌لریدر .

بو قطعه‌ده سویش کورفزینی بحر احمره، و بحیرة المنزله ایله بحیرة البرلس بحر ابیضه، ایصال ایدر — یوبال — اشتوم الجمیل — برلس — ناملرنده اوچ بوغاز ایله دردی کبیر بشی صغیر طقوز بحیره واردر .

مذکور بحیره‌لرڭ برنجیسی و اڭ بیوگی سویش ایله دمیاط آره‌سنه دوشان بحیرة المنزله اولوب وسعتی اون یدی بیڭ فداندر . عمقی بردن بش مترویه دکین تخالف ایدییور . پورسعیدڭ یکرمی کیلومترو غربنده و آق دگز ساحلنده واقع اشتوم الجمیل بوغازینڭ حاصل ایتدیگی بو بحیره‌ده انواع طیور و اسماك ایله متعدد مملحه‌لر اوفق اوفق بر چوق اطه‌لر موجوددر .

درونندن الناں صو ایله کلیتلو طوز اخراج و داخلندن هر درلو بالق و قوش صید اولنمقده و بر چوق سفائن صغیره دخی مطریه، دمیاط، پورسعید جهتلرینه کل یوم آمد وشد ایتمکده‌در . بو بحیره‌نڭ مشهور اطه‌لری «تل تنیس» «الخرپوطلی» «رأس اللیمون الکبری» «رأس العش» جزیره‌لریدر .

ایکنجیسی مدیریة الغربیه‌نڭ شمالنده واقع و نامی ایله بنام بوغازڭ بحر سفیده ایصال ایتدیگی بحیرة البرلس اولوب اسماکی چوق ایسه‌ده درینلکی بر مترودن زیاده‌دگلدر . مشهور جزیره‌لری — الغار — الزاویه — القطط — ابو عمر — اطه‌لریدر .

اوچنجیسی اسکندریه جوارنده‌که بحیرة المریوط اولوب دیگرلرینه نسبة بالغی آزدر .

دردنجیسی فیومده‌که برکة القارون بحیره‌سیدر . بو بحیره مصرڭ اڭ درین و اسماکی چوق کوللرندن اولوب ملاحینه دهشت ویرن عمقی نیل طاشدیغی زمانلرده بر قاچ مثلی دها زیاده‌لشمکده‌در .

داخلنده — جزیرة الکنیسه — و — جزیرة القرن ناملرنده ایکی اطه واردر . آدکو قربنده واقع اولوب یاز گونلری بر طامله صویی قالمیان — آدکو — بحیره‌سی ایله درونده قاربونات صودا اخراج اولنان بحیرات النطرون صحراء لیبیانڭ شمالنده‌در .

دیگرلری بحیرة المنزله‌نڭ جنوبنده واقع اولوب یاز گونلری صویی قالمیان بحیرة البلح ایله اورته‌لرندن قنال گچن بحیرة التمساح و بحیرة المره‌در .

صولری غایت طوزلی اولان بو بحیره‌لرڭ جمله‌سنده انواع جنس بالقلر هر شکل و الوانده قوشلر کثرتله موجوددر .

مصرڭ بحر ابیضده هیچ جزیره‌سی یوق ایسه‌ده بحر احمرده بر چوق اطه‌لری واردر . بونلرڭ مشهورلری خلیج عقبه‌نڭ مدخلنده‌که جزائر طیران ایله صنافیر و سویشڭ اغزنده واقع — جزیرهٔ شدوان — و قنالڭ جنوبنه دوشان جزائر جفاتین وجزیرهٔ صفاجه‌در .

نیل نهرنده ایسه حسابسز جزائر صغیره موجود اولوب اڭ مشهورلری طقوز عدددر ؛ ١) قاهره‌نڭ جنوبنده و مقیاس نیلڭ بولندیغی جزیرة الروضة ؛ ٢) قصر النیلده‌که تیمور کوپری ایله قاهره‌یه متصل جزیرهٔ بولاق ؛ ٣) قاهره‌نڭ شمالنده و ترعة الاسماعیلیة نام موقعده‌که — جزیرهٔ بدران ؛ ٤) شبرانڭ قارشوسنده کائن — جزیرة الوراق ؛ ٥) جزیرهٔ ابو الغیط ؛ ٦) جزیرهٔ باسوس ؛ ٧) قناطر الخیریه‌یه یقین — جزیرهٔ شلقان ؛ ٨) اصوان شهرینڭ قارشوسنده و مقیاس نیلڭ بولندیغی — جزیرة الفنتین ؛ ٩) بوڭا یقین جزیره الفیله نام دیگری جزیرة انسدر .

دنیاده موجود انهار شهیره‌نڭ ضدینه اوله‌رق جنوبدن شماله طوغری جاری نیل مبارکڭ منبعندن منصبنه دگین ممتد طولی ایکی بیڭ سکز یوز میل یعنی آلتی بیڭ بشیوز کیلومترو واسکندریه ایله قاهره آره‌سنده‌که مسافه‌نڭ اوتوز اوچ مثلیدر .

سودان نوبه و حبش بلادینی سقی ایدرك خزان اصواندن کمال دهشت ولطافتله مصر طوپراغنه دوکیلان بو برکتلی نهر قاهره‌نڭ یگرمی کیلومترو بعده‌نده محمد علی پاشانڭ یاپدیردیغی قناطر الخیریه‌یه یقین بطن البقره‌ده ایکی قوله آیریله‌رق مصریونڭ « روضة البحرین » تسمیه ایتدکلری بر ملیون درتیوز اوتوز بیڭ فدانلق دلتا اراضیٔ منبته‌سنڭ جهات ثلاثه‌سنی تحدیداً بری دمیاط دیگری رشیدده بحر سفیده قاریشیور .

اسکندریه‌نڭ غربنده دگزه دوکیلان ایسه رشید فرعندن آیریلان اوفق بر جدولدر .

نیل مصر قطعه‌سنڭ بادیٔ حیاتی اولدیغی ایچون هر درلو محسنات و برکاتندن متندار قلان قدماء مصریین حاشا الوهیتی زعمنه دوشه‌رك « اله الرب الرحیم حافظ البلاد » صفات ربوبیه‌سی ایله وصفه شتاب کوسترمشلر ایدی .

(مقیاس نیل)

نیلڭ فیض و تنقیصنی آڭلامق ایچون مصر طوپراغنده‌که مجراسی بوینه درت مقیاس یاپیلمشدر . بونلردن بری وادی خلفاده ایکنجیسی اصوان شهری مواجهه‌سنده‌که

جزیرة الفتنده اوچنجیسی قاهره‌یه جوار مصر القدیمه نام محلده واقع جزرة الروضه‌ده دردنجیسی قناطر الخیریه‌ده‌در .

سودان خرطوم وارض بربر حوالیسنده دخی متعدد مقیاسلر واردر . مواقع مذکوره‌ده بولندیریلان معاینه مأمورلری نهرك احوالنی هر کون تلغرافله قاهره‌یه اخبار وقاهره دخی تلغراف و جرائد مثللو وسائط ایله قطر مصرده موجود مدائن و قصباته افهام و بونلرده قریه و اوزبه‌لره اعلان ایدیورلر . میعادندن اول تناقص وقوعبولدیغی زمانلر حزانك بندلرینی احتیاط ایله آچوب صویی اسرافدن پك صاقینیورلر .

اصوانه کیتدیکم زمان جزیرة الفتنده‌کی مقیاسی دفعاتله تماشا ایتمش ایدم . مجراء نیلك سواحلی محکم وطبانی قیالق اولان محلنده واقع بو جزیره‌یه یاپیلان درت کوشه‌لی و ایکی جانبدن منفذلر ایله نهره متصل کنیش بر حوض وسطنده مرکوز مرمر عموده زراع حسابیله متعدد اشارتلر حك ایدلمشدر . بو ستونك طولنجه محکوك اقسامك هر بریسی آلتی قبضه ارتفاعنده و هر قبضه دردردن جمعاً یکرمی درت قراط حسابیله بر زراع یعنی اللی درت سانتم‌در . دریادن محدودۀ مصرده کائن اصوانه و خزانك سالف العرض قنالندن کچه‌رك سودانه دکین درونده یلکن و واپور مثللو سفائن کل یوم کثرتله آمد وشد ایدن بو نهر عظیم بهرسنه حزیران و ایلولده آرتوب کانون اولده یواش یواش تناقصه باشلایه‌رق شباطده حالت اصلیه‌سنه یعنی مجراسی ارتفاع اولیه‌سنه عودت ایدییور .

مصر قطعه‌سنی یغموره احتیاجدن بالکلیه قورتاران بو مبارك نهرك آرتوب اکسیلمسی انهار سائره کبی وقتلی وقتسز بردنبره قباریر وکسیلیر مضر سیلابه‌لردن دکلدر . تناقص و تزایدنده ، میعاد مخصوصه و قاعدۀ معروفه‌سنی اصلا شاشیرماز .

حساب مضبوطه‌سنه موافق و غایت منتظم اوله‌رق تدریج ایله یوکسلوب ایندیکی ایچون شعراء عربك .

کأن النیل ذوفهم و لب ☆ لما یبدو لخیر الناس منه
فیأتی حین حاجتهم الیه ☆ و یمضی حین یستغنون عنه

و امثالی بر چوق منظومه‌لری ایله ممدوحدر .

نوع بشرده فکر تمدن اویانوب مجتمعاً یشامق استعدادی حاصل اولدیغی دورده ایلك دفعه حکومت تشکیل ایدن وادیء نیلده فراعنه شط بوینده نماردده ایدوکی معلومدر . قاهره قربنده‌کی « منفیس » شهری مصرایم بن بیص بن خام بن نوح علیه السلام طرفندن بنا قلندیغی ایچون مصر عنوانی آلان بو مادر دنیانك هواسی

صيفاً و شتاء معتدل و قلت امطاردن طولايى سماسى آچيق و غايت صفالى در شعرا :

و جاعل الشمس مصر الاخفاء به ☆ بين النهار و بين الليل قد فصلا

مدحيه‌سى ايله جواقليمنى پك گوزل تعريف و تصوير ايتمشلردر .

كلمهٔ مصرڭ اصلى نور الشمس معناسنه اولان فاراه‌دن مأخوذدر ديورلر ايسه‌ده قطعه‌يه علم اولان منفيس شهرينڭ بانيس مصرائيمڭ اسمى ايدوكنه ظن دها قويدر . بناء عليه بانىء مشار اليهڭ اسمى كلمهٔ مذكوره‌دن مشتق اولديغى حكم ايديله بيلور . مصرايم اهرامان قربنده‌كه منفيس شهرينى ميلاددن ايكى بيڭ درتيوز سنه اقدم بنا ايتديكى و وقتيله مدائن عالمڭ اشهرى و فراعنه‌نڭ مركز كرسيسى ايدوكى تواريخده محرردر .

مصرڭ زراعتى — صيفيه — نيليه — شتويه — ناملريله فصول ثلاثه‌يه منقسمدر . نادراً نازل اولان مطر وجه بحرى ايله اقليم وسطى‌يه و نواحىء صعيدڭ بعض يرلرينه دوشيور . بناء عليه يغموره اصلا احتياجلرى يوقدر . جناب حقڭ احسان بيورديغى نيل مبارك زراعتلرينى سعادتلرينى بحق تأمين ايتمكده‌در .

موسم زراعت صيفيه ، فصل ربيع اواسطنده ، موسم زراعت نيليه ، وقت حريفڭ اعتدالنده و نيلك آوان فيضنده‌در .

زراعت شتويه ايسه ايلولدن بالاعتبار كانون اول اواسطنه دكين دوام ايدييور . مصرڭ كانون ثانيده كسب ايتديكى هوا آناطولينڭ نيسانه مشابهدر . زراعت شتويه‌يه مصادف شو موسمده اراضىء مصرڭ حاصل ايتديكى لطافت خوش منظره انسانى بهت و حيرته دوشورير .

بو فصلده هر طرفى انواع بساتين و خضرات و رنكارنڭ ازهار قاپلاديغى ايچون مصر اراضيسى هيئت مجموعه‌سيله فردوسى بر حالته منقلب اولييور . موسم مذكورده زمردكسيلان وادىء نيل افريقا قطعه‌سنڭ كوكسنه يد قدرتله طاقلمش قلنج حمايليسى ظن اولنيور .

(اراضىء مصريه‌نڭ تقسيماتى)

مصر طبيعت ارضيه‌سنه نسبة — الوجه القبلى — و — الوجه البحرى — ناملريله قسمين عظيمته منقسمدر .

جهت بحرى‌يه بالروابت ، جهت قبلى‌يه بالنبارى ، تعبيراتنده دخى بولندقلرى كبى مصر السفلى ، مصر الوسطى ، مصر العليا عنوانلريله ، بشقه‌جه اوچ قسم اعتبار ايدلمكده‌درلر .

مصر السفلى‌ده : اسكندريه ، رشيد ، دمياط ؛ مصر الوسطى‌ده : قاهره ، سويش ،

پورسعید؛ مصر العلیا ونام دیگری صعید ایچنده: اسیوط، اصوان شهرلری مدائن موجوده‌نڭ اشـهریدرلر.

(مصرڭ تقسیمات ملکیه‌سی)

ایالت مصریهٔ شاهانه اصطلاح محلیجه آلتی محافظلق ایله اون درت مدیریته یعنی سنجاغه منقسمدر. محافظلقلر شاطیء البحرده مدیریتلر اقلیم زراعیده یعنی داخلده‌درلر. شاذ اوله‌رق ساحلدن بعید یالکز قاهره محافظلغیدر. مدیریتلردن آلتیسی وجه البحریده سکزی وجه القبلیده‌در. وجه البحریده بولنانلر — البحیره — غربیه — منوفیه — دقهلیه — شرقیه — قلیوبیه — ووجه القبلیده اولانلر — جیزه — بنی سـویف — فیوم — منیا — اسـیوط — جرجـا — قنـا — اصوان — مدیریتلری یعنی سنجاقلریدر.

محافظلق مرکزی ایسه — قاهره — اسکندریه — دمیاط — پورسـعید — سویش — عریش شهرلریدر.

مدیرلر متصرف، محافظلر الای بکی رتبه‌سنده‌درلر. شهر امینی دیمك اولان محافظلر بولندقلری بندر عظیمڭ، مدیرلر سنجاقلرڭ ادارهٔ ملکیه‌سنه باقییورلر. مدیریتلر — مرکز — بنادر — نامریله متعدد قضا ونواحی‌یه تقسیم و اراضیلری تحدید ایدلمشدر. مدیرلر قائممقام منزله‌سنده اولان مرکز مأمورلرینه، بونلر دخی بنادره یعنی نواحی‌یه، بنادرده بولنانلرده قریه غربه و ابعـادیه‌لرده‌که عمده‌لره، باش مختـارلقلدن عبارت عمده‌لرده بر قاچ کویڭ کهیالرینه آمر، و فوقدن کلان اوامری تفهیمه مأموردرلر.

(وجه البحریده بولنان مدیریتلر)

« مدیریهٔ البحیره »

نیلڭ رشیده اینان قسمی غربنده واقع بحیره مدیریتی؛ شرقاً فرع رشید، غرباً و جنوباً صحراء لیبیا؛ شمالاً آق دکز ایله محدود اولوب اراضیء مزروعه‌سی بشیوز طقسان بر بیڭ طقوز یوز اوتوز التی فدان سکنه‌سی آلتییوز اوتوز بر بیڭ ایکی یوز یکرمی بش نفوسدر.

مرکزی قاهره‌نڭ قرق یدی کیلومترو بعدنده و اسکندریه‌یه اینان شمندوفر خطی اوزرنده کائن اوتوز ایکی بیڭ نفوسلی دمنهور شهریدر. پاموق و ذخائر تجارتی ایله غایت مشهور اولان بو مدیریت — رشید — کفر الدوار — ابی حمص دمنهور الوحش — شبری خیت — ایتای البارود — النحیله — نامرنده یدی مرکز یعنی

قضایه منقسمدر . طرابلس غرب حدودنده واقع اولوب اینجیر، زیتون، بلح، رمان، عجوة المشهوره، شفتالو، پرتقال، مثللو اثماری غایت کثیر و هر طرفی اشجار، بساتین وخضرات ایله قلعه کبی محیط و قدماء مصریونڭ اکبر معبود عد ایتدکلری هیکل امون و بوکا جوار ام بیاضه نام موقعده مرکوز مشتری هیکلنڭ بولندیغی — واحهٔ سیوه — دخی بو مدیریته تابعدر .

واحهٔ مذکوره نڭ مرکزی مشهور شیخ سنوسینڭ مقری و یدی بیڭ ایکی یوز نفوسلی جغبوب قصبه سیدر .

واحه نڭ وسطنه دوشان قصبهٔ مذکوره الدره المحصص وحوش عیسی اوزری دمنهوره دوه یورویشی ایله اون آلتی کوندر .

مغرب حجاجی قوافلنڭ کذر کاهی اولان بو قصبه نڭ جامع کبیرنده علوم دینیه و عصریه یی تعلیم و تدریس ایدن افاضلڭ اشهری شیخ مشار الیهدر . قطن فابریقه لرینڭ کثرتله بولندیغی بو مدیریت منطقه سنده مسکون قبائلڭ استعمال ایتدکلری لغت عند العرب شلح تعبیر اولنییور . هیئتلری مغربیلره، طبیعتلری بادیه عربانه مشابه اولدیغی ایچون بو احاطه یه دمنهور الوحش دینلمکده در .

« مدیریة الغربیه »

نیلڭ اسکندریه ایله دمیاطه دوکیلان قوللری آره سنده و دلتاده واقع غربیه مدیریتی شمالاً بحر ابیض شرقاً و غرباً فرعین نیل جنوباً منوفیه مدیریتی ایله محدود اراضیٔ مزروعه سی بر ملیون درتیوز اوتوز ایکی بیڭ طقسان آلتی فدان سکنه سی بر ملیون ایکی یوز طقسان یدی بیڭ التی یوز اللی التی نفوسدر . مرکزی قاهره نڭ سکسان التی کیلومترو بعدنده واقع و کندندن یوز یکرمی ایکی کیلومترو آره لی اولان اسکندریه شهرینه کیدن شمندوفر خطی گذر کاهنده کائن اللی یدی بیڭ ایکی یوز سکسان طقوز نفوسلی طنطادر بو مدیریت — اقلیم البرلس — فوه — دسوق — کفر الشیخ — بلقاس — طلخا — محلة الکبری — کفر الزیات — طنطا — سنطه — زفتیناملرنده اون بر مرکزه یعنی قضایه تقسیماً اداره اولنمقده در .

محلقاتی قطن و امثالی فابریقه لر ایله مالا مال و تجارتی صوڭ درجه ایشلك اولان طنطا شهری مصرڭ، قاهره و اسکندریه دنصکره اڭ معمور و اوچنجی درجه شهرلرندن معدوددر .

هجرت نبویه نڭ آلتی یوز یتمش بش تاریخنده قرب حقه رحلت ایدن عارف بالله سید احمد بدوی قدس الله سره العالی حضرتلری بوراده مدفون خاك

غفراندرلر . ارتحاللرینه یقین باشنه طوپلانه‌رق کرامت طلب ایدن اعتقادسزلری ایقاض ایچون قورشون رنکنده و غایت سرت غرانیت طاشنه چبلاق ایاق ایله باصنجه پای شریفلری کومولمشدر .

یوزنده قطب مشار الیهك صاغ طبانلری منقوش بو مربع حجر عالی و مصنع تربه‌لرینك داخلنده‌که غرب کوشه‌سنده ، و زمیندن بر بچق مترو یوکسکده موضوع و زیارتکاه انامدر .

بو پیر شهیر دستکیر درونده مدفون بولندیغی ایچون نامل‌ریله بنام جامع‌کبیر قاهره‌ده‌که ازهر کبی طلبهٔ‌علومك مرکزیدر . علوم دینیه و عصریه‌ده ید طولاسی اولان افاضل مشار الیهمك بو جامعشریفده‌که رحلهٔ تدریساتی اطرافنه طوپلانه‌رق اکتساب فضل و عرفان ایله مشغول بیکلرجه طلابه «سید بدوی» اوقافندن مقنن معاش و تعیینات ویریلیور بندکان سلطنت سنیه‌دن اولوب اسملرینی خاطرلیه‌مدیغم بیوك بر ذات حضرت بدوینك مرقدلرینی زیارت ایله شرفلندکدنصکره استانبوله عودتلرنده اجدادی زماننده برو خانه‌لرده تبرکاً محفوظ لحیهٔ سعادتی ولیء مشار الیهك تربه‌لری تماتندن معدود «سید بدوی» جامعشریفنه اهدا و تقدیم ایدر .

جامعشریف مذکورك مناسب بر محلنه موقع مخصوص یاپیله‌رق تعظیماً وضع ایدلمك اوزره محفظهٔ محترمه‌سیله مصره ارسال قلنان بو یادکار قیمتدار نبویه و یانه‌ده تربیه کوران خدیو لاحق عباس حلمی پاشایه واصل اولدیغی زمان مشار الیه فرنك مشربلکی اقتضاسنجه شکه دوشه‌رك صحتنی اکلامق ایچون مفخر موجودات علیه اکمل التحیاة افندمز حضرتلرینك معجزات واقعه‌لری حقنده‌که تصریحات موجوده‌یه توفیقاً تطبیقه قالقیشور . نبی محترم صلی الله علیه وسلم افندمز حضرتلرینك بربر خصوصیلری سلمان پاك یدیله لحیهٔ سعادتلرندن حین حجامتده قطع ایدیلان بو مبارك تلی اولا ضیایه قارشو طوتوب پرتوسز واسطه‌سیله ساعتلرجه دقت ایدر کولکه حاصل اولمدیغنی بحق اکلار . بعده براز بال سوروب کرسی اوزرینه قور . طاتلی قوقوسنه قوشان سیککلر اطرافنی قوشاتدیغی حالده هیچ بریسی یاقلاشه‌مدیغی ، اوزرینه قونمدیغنی حیرتله مشاهده ایدر . بو تجارب ایله‌ده قناعت ایتمیوب اوزون بر جیمزه قیصدیره‌رق آتشه صوقار بر مدت صکره کیرو آلدیغنده یانمدیغنی کورنجه قلبنده مضمر عشق پیغمبری غلیانه کلور ، اغلامغه ، کوز یاشلری دوکمکه باشلار . شفیع المذنبین افندمز حضرتلرینك روی پرنورلرندن آیریلان بو مبارك توکی درحال زمزم ایله غسل و محفظهٔ مخصوصه‌سنه وضع ایتدکدنصکره سید احمد بدوی جامعشریفنك

داخلنه و مشار الیهڭ تربهٔ دلارالری حزاسنه بر دائرهٔ عالی یاپیلمسی امرینی ویرر .

انشاأتڭ ختامنده علما صلحا شرفا و مشایخ طوپلانه‌رق طرف عسکریه‌دن مرتب بیوك الای و تشریفات ایله قاهره‌دن طنطایه کتوریلان او لحیهٔ سعادتی نهید قلنان دائرهٔ جدیده داخلنده‌کـه محل مخصوصه بالذات وضع ایدن خدیو حضرتلری فیما بعد تقوی طریقنی طوتار .

بر قاچ سنه‌دنبرو صلاة خمسه‌یی اصلا ترك ایتمیان خدیو حضرتلرنده‌که صلاح حال بو مسئله‌دنصکره حاصل اولدیغنی موثوق الکلم پکچوق ذواتدن ایشتدم . سید بدوی حضرتلرینڭ مرقد مبارکلرینی زیارته گیتدیگم گون ملاقاتیله مشرف اولدیغم تربه دار افندی دخی حرفیاً بو تفصیلاتی ویرمشدر . هجرتڭ آلتی یوز یتمش آلتی تاریخنده واصل رحمت اولان ابراهیم دسوقی قدس الله سره العزیز حضرتلری دخی طنطایه آلتمش آلتی کیلومترو بعید دسوق شهرنده مدفوندرلر . فرع رشیدڭ صولنده واقع و داخلنده اون بر بیڭ سکز یوز یتمش سکز نفوس ساکن اولان شهر مذکور بو مدیریته مربوط دسوق قضاسنڭ مرکزیدر . کندینه ملحق اوتوز سکز ناحیه و ایکی یوز اون بر غربه ایله برابر نفوس عمومیه‌سی یوز بیڭ طقوز یوز سکسان سکزه بالغ والمقده‌در . ابراهیم دسوقی حضرتلرینڭ تربهٔ معلالرینه متصل جامعشریفده دخی علوم عربیه و شریعت اسلامیه تدریس اولنمقده‌در .

طنطایه یگرمی یدی کیلومترو بعید محلة الکبری نام محلده یهودیلرڭ قدیم بر حاوراسی واردر . الخوضه نامی ویردکلری بو معبدده جلد غزال اوزرینه وقتیله محرر تورات نسخه‌سی بولندیغندن قوم مرقوم هر سنه اطرافدن طوپلانه‌رق نسخهٔ مذکوره‌یی زیارت و تعبد ایدییورلر . اوتوز بر بیڭ یدییوز طقسان بر نفوسی اولان بو قضا مرکزنده منسوجات حریریه وقطنیه خصوصلری پك مترقیدر . ملحقاتی آلتمش ایکی ناحیه یوز طقسان اوچ غربه نفوس عمومیه‌سی یوز آلتمش آلتی بیڭ طقوز یوز اللی بر عدددر . تفسیر بیضاوینڭ حاشیه‌سی ایله بر چوق مؤلفاتی بولنان عبدالرحمن محلی الشافعی ایله کلام قدیمی اول کهفدن آخر قرآنه دکین تفسیره همت بیوردقدنصکره هجرتڭ سکز یوز آلتمش درت تاریخنده ارتحال ایدن علامه جمال الدین محمد بن احمد المحلی حضراتی بو مملکتلیدرلر .

طنطاده روم ایلی مهاجرلرندن علی افندی اسمنده فاضل بر ذات واردر . نجابت ایله فضیلتی ذاتنده جمع ایدن بو انسان چوجق قدرینی بیلمیان بر محله دوشدیگی ایچون مدرسة الاقباطده ریاضی معلملکی یاپه‌رق معیشتلنمکده‌در . ترجمه عربجه انکلیزجه بحق

تکلم و کتابت ایدییور . سنی اوتوز بش رادەسندەدر . مومی الیە بر کون یانمە کلەرك — مرتضی اغانڭ اوتلندە مصرف ایتمکلە باشە چیقلماز س ـ نڭ ایچون مناسب بر مشغولیت بولەلم — دیو برابرینە الەرق کفر سلیمانە کوتوردی . کورمك استدیکی رستم بکی غربەسندە بولەمدیغمز جهتلە اخشام ترنیلە مأیوساً طنطایە دوندك . بر قاچ کون صکرە سنطە مرکزی باش معاونی چرکس اسماعیل بکە توصیە ایتدی . بلا تأخیر شمندوفرە بینەرك سنطەیە کیچدم . سنطە مرکزی طنطانڭ جنوبندە اوتوز ایکی کیلومترو بعدندە اوتوز ایکی بیڭ اوتوز نفوسلی لطیف بر موقعدر . بنی حرمتلە قبول ایدن اسماعیل بکك خانەسندە کمال عزتلە مهمان بولندیغم صرەدە احباسندن بنداری سعد بك طرفندن آتیدەکە دعوتنامە ورود ایتدی .

ابشـر احبابي وآل مودتي ✡ وكل حبيب قد يريد مسرتي
افراحنا قد اقبلت اوقاتها ✡ ولذيذ افراحي وجود احبتي
فمنوا وجودوا بالحضور وشرفوا ✡ انتم مناي وللزمان ذخيرتي

التشريف يوم الاحد الموافق ٥١ صفر سنه ١٣٢٢ اول مايو سنه ١٩٠٤ الساعة ١٠ عربي نهاراً بمنزلنا بمحلة روح والعاقبة عندكم في المسرات .

سنطە ناظری علی بك ایلە مستشارینە وباشمعاون اسماعیل افندی‌یە دخی بو یولدە دعوتنامەلر کلدیکندن مشار وموی الیهم ایلە برلکدە عربەلرە بینەرك محلة الروحە کیتدك . سنطە، القرشیە ومحلة الکبری جهتلرینڭ بتون اعیان واشرافی بو دوکونە دعوت اولدقلرندن سعدبکك خانە وبغچەسنە یر، بر قوردیغی قوجە چادرلر مدعوین ایلە لبالب طولمش اورتەلق محشرە دونمش ایدی . منزلنە یتشدیکمزدە کمال بشاشتلە قاپودن استقبال ایدن دوکون صاحبنڭ کوستردیکی مطنطن بر اوطەیە کیردك . ارەدن اون دقیقە کچمکسزین امرای مصریەدن مشهور احمد منشاوی پاشا حضرتلری دخی کلوب بولندیغمز اوطەیە تشریف ایتدیلر . حولیدە بولندیریلان مکمل باندونڭ اهویۀ لطیفەسی دیوانخانەدە ترنمساز اینجە چالغیلر ایلە مصر مغنیلرینڭ مشهور عالم محرق صدالری کوشەلرە، طام باشلرینە برای تماشا کومە، کومە طوپلانان قوجە قاریلرك کوی قیزلرینڭ لولو، لولو، لولو، دیو ارە صرە آغیزلە یاپدقلری ألقیشلری، کابنکلر، آهنکلر، خارجەدەکە آحادڭ باغریشملری شطارتلری، والحاصل هر طرفدن قوپاریلان های هوی مسرات آفاقی طوتیور ایدی .

ارەدن یاریم ساعت کچدکدنصکرە سفرەلر قورلمغلە غلغلە براز سکونت بولدیغی ایچون حضار یکدیگریلە مصاحبەیە باشلادیلر . زیرا کورلتی سکونت بولمازدن

اقدم سس ایشیدیله‌مدیکی جهتله مدعوین قونوشه‌میور ایدیلر . اون دقیقه صکره طعامه باشلانلدی . بر سفره‌ده بولندیغمز احمد منشاوی پاشا بنم کیم اولدیغمی ناظر علی بکدن سؤال ایتدی . خصوصیت احوالمی اولجه واقف اولان بو ذات سرگذشتمڭ خلاصه‌سنی آڭلاتدی . بو خبر کدورت اثردن غایت متأثر اولان پاشای مشار الیه « ایکی هفته مقدم ایران حکومتنڭ درسعادت سفیر کبیری پرنس ارفع الدوله القرشیه‌یه تشریف بیوروب خانهٔ عاجزیده مهمان اولمشلر ایدی . اولوقت نه ایچون گلمدیکز . مطلقا بر چاره‌سنی بولور ایدك . بناء علیه بن کندی وسنه مکتوب یازار، آلاجغم جوابی سزه تفهیم ایدرم . مستریح اولیکز» تسلیسنده بولندی . مصرلیلر آوروپا اصولنجه طعامدن صکره بر مقدار یاتیورلر . بعد الاکل قهوه‌لر ایچلدکدنصکره غایت گوزل صدالی اولان مغنیلرڭ روحه انشراح ویرر بر مقامله سویلدکلری شرقیلر، ترنملر، یکرمی دقیقه دوام ایتدی .

خواننده‌لرڭ شطارت آور کفته‌لری، او محرق چالغی فصللری ختام بولنجه هر بریمزه برر خوابگاه گوستردیلر . آلافرانغه ساعت اوچه قدر استراحت ایتدك حرارت شمسڭ تأثیری زائل اولنجه آرامگاهلردن خارجه چیقان مدعوین واسع بر چمنستانده تهیه قلنان چادرلر آلتنه طوپلانمغه باشلادیلر . قشله قدر گنیش وغایت مزین اولان بو چادرلرڭ فوقی رنکارنك آویزه‌لر ایله دونادیلوب تحتنه خالیلر، سجاده‌لر فرش ایدیله‌رك اوزرلرینه سوسلی قولتوقلر، قدیفه قابلی یایلی قنپه‌لر، صوڭ موده ایسکمله‌لر صره‌لانمش و اورته یره چالغیجیلر ایچون ایکی متره مرتفع بر مقصوره یاپیلمش ایدی . بو دفعه دها شعشعه‌لی اوله‌رق باشلیان شطارتلر نصف اللیله دگین سوردی . مصرڭ دوگونلری گوریله‌جك مسرتلردندر . طرف بطرف ترنمساز موزیقه‌لر، خوش آواز خواننده‌لر، ماهر سازنده‌لر، نوطه‌لرینی اتمام، گفته‌لرینی اکمال ایله برای تنفس توقف ایتملرینی متعاقب فضلا و فصحادن بعض ذوات کرسیٔ خطابته چیقارق بلیغ و مؤثر نطقلر ایراد، سامعینی جدا مستفید و ایقاظ ایدییورلر . و بعضاً دخی چالغیجیلردن بریسی آیاغه قالقوب مضحك حکایه‌لر سویلمکه، حضاری قاتیلنجه‌یه دگین کولدیرمکه باشلایور . قطرهٔ بشوش اولان مصرلیلرڭ محبت مجلسلرینه بو مثللو جمعیتلرینه غم و کدر آصلا یاقلاشه‌ماز . مالك اولدقلری اراضی‌یه جناب حقڭ احسان بیوردیغی قوهٔ انباتیه سایه‌سنده مسعود الحال بو فعال انسانلر « اولوملی دنیا ایچون غم یمك حماقتدر » دیه‌رك « اور پاطلاسون » یوللو یشامقده، حیاتلرینی شن و شاطر گچورمکده‌درلر . سعهٔ حاللرینه نسبة هیچ دیمك اولان شو صرفیاتی

مسرت عامه یولنده یاپدقلری ایچون ظنمجه اسراف دنیلەمز . علی السویه شادان وخندان یشامق فکرینه مستند شو عادتلرینه، غنا و سعادت حاللرینه حقیقة غبطه اولنور . حق سبحانه و تعالی حضرتلری بالجمله اخوان دینی اکدار کونیه‌دن صاقلاسون . جمعیتدن طاغیله‌جغمز صره‌ده احمد منشاوی پاشا اسماعیل بگه خطاباً « ایران سفیری ارفع الدوله‌یه یازه‌جغم مکتوبڭ نتیجۀ خیریه‌سی ظهور ایدینجه‌یه دگین سلیمان افندی‌یی بکا مهمان ویریگز » تکلیف والحاحیله مساعده استحصال ایدرك عربه‌سنه آلوب القرشیه‌ده‌که خانه‌سنه کوتوردی . اسماعیل بکڭ منزلنده‌که چانطه‌لرمی اخذ ایچون آدملرندن بریسنی درحال سنطه‌یه گوندردی . قرشیه ایله سنطه اره‌سی اوچ کیلومترودر . مشار الیهڭ واسع بساتین وسطنه یاپدردیغی قصری غایت واسع و عالیدر .

ترکجه بیلدیکی ایچون مجلسندن برای مصاحبة آصلا آیرمیان پاشای مشار الیه اخشاملری عربه‌سنه اله‌رق منزلندن یاریم ساعت اره‌لی خصوصی باغجه‌سنه گوتورمکله رنگارنڭ چیچکلر ایچنده بر قاچ ساعت تنفس و انواع میوه‌لر اکل ایدر ایدك . ورودمڭ دردنجی گونی محلة الکبری‌دن بر دعوتنامه گلدی . دوگون صاحبی پاشانڭ تعلقاتندن اولدیغی ایچون فقیری گوتوردی . بو جمعیته گلان مدعوین میانده دعوی وکیللرندن طنطالی کور عثمان دخی موجود ایدی . بو منافق، پاشایه یاقلاشه‌رق بنی عربجه آگلامازظنی ایله « سلیمان افندی دائرۀ خدیوینڭ مخابرات ترکیه قلمی رئیسی رفعت بك ایله آشنالغی واردر . خدیو عباس پاشا طرفندن تحقیق احوالکه گوندرلدیگی احتمالدن بعید دگلدر !! » دیو ابلیسانه خلوصکارلقده بولنمسونمی . ذاتاً خواف اولان، خدیودن اوجونان پاشانڭ پوصله‌سی شاشدیغی اطوارندن آگلاشیلیور ایدی . بن رفعت بکی بر دفعه گورمشم خصوصی الفتم یوقدر . خدیوه بصاص اولمق کبی مسخره‌لغی قبول ایتمیه‌جگمیده اخلاقمی واقف اولنلر بیلور .

لهجه‌سی شیطانه بگزه‌یان بو ملعون کوره حدینی بیلدیرر جواب اعطاسنه ابتدار تنزل وهمده پاشا محجوب اوله‌جغندن آگلامامزلغه اوردم . نصف اللیلده پاشا ایله برابر قرشیه‌یه عودت ایتدك . مشار الیه حرمه چگلدیگی صره‌ده بنده خوابگاه اوله‌رق تخصیص قلنان اوطه‌یه گیدوب حدتلی ملاحظه‌لر ایله یتاغه سرلدم . صباحلین خلاف متعاد اوله‌رق کج قالقدیغمی آگلایان مشار الیه حرم اغاسنی یانمه گوندروب وجودجه راحتسزلگی وارمی دیو سوآل ایتدیردی . بفضله تعالی صحتم

وسایهٔ دولتلرنده استراحتم بر کمالدر . دوگونده کیجه یاریسینه قدر اگلندك . بو اوبقوسزلغه عربه صارصنتیسیده منضم اولنجه استراحته احتیاجتم زیاده‌لشمشدر . خدمتلرینه شمدی گلییورم التفاتلرندن متشکرم . جوابنی ویردکدنصکره البسه‌می گیوب دیوانخانه‌یه کیتدم . پاشانك حضورینه داخل اولدیغمده مشار الیه «صباحلین برلکده چای ایچه‌مدك ان شاالله راحتسکز» نوازشلرینی دریغ بیورمدی . حرم اغاسنه ویردیکم جوابی تکرارد نصکره «بو کیجه غایت آجیقلی بر رؤیا گوردم . تأثیری یوره‌کمده ایسه‌ده تفصیلاتی خاطرمده قالمامشدر . سیاحتی اکمال ایدوب درسعادته دونمك اشتیاقی زیاده‌لشدی ، عجم سفیرندن الحه‌جق جواب طهراندن یازیلان شفاعتنامه‌لرك عقیم قالمسی اسبابنی آڭلامقدن عبارتدر . او بی خیرك الندن هیچ بر شیئ گلمز، بو جهتی پك گوزل بیلدیگم ایچون بیهوده اضاعهٔ اوقاتدن ایسه سیاحتی اکمال ایتمگی انفع گورمکده‌یم ، مساعدهٔ دولتکزله بو گون یوله چیقه‌جغم ، لطفکزك جداً متشکری‌یم ، غافیتده دائم اولیگز» تفصیلاتنی علاوة عرض ایتدم .

«عجله ایتمه البتده بر جواب صواب آلیرز» یوللو جملی نصایحده بولندی ایسه‌ده فکرمدن دونمدیکمی اکلاینجه «شمدی نره‌یه کیتمك عزمنده‌سکز» سوألنده بولندی . «بورادن سنطه‌یه اورادن شمندوفرله پورسعیده آتلایوب هندستانه کچه‌جکم» جوابنی ویردیکمده «هندستان قومشو قاپوسیمیدر ، سنده‌که جسارته حیرتده‌یم ، مادامکه کیتمکده اصرار کوستریبورسڭ بر آیریلق طعامی ایده‌لم‌ده بعد الظهر تشریف بیوریگز، شمدی ترن یوقدر» دیدی .

دره‌دن تپه‌دن سوزلر هوائی محبتلردن صکره خلاف متعاد اوله‌رق بغجه‌یه کوتوردی . عودتمزده طعام ایدوب وداعلاشاجغم صره حاضرلاتدیغی عربه‌سنه بینه‌رك سنطه‌یه دوندم . ناظر علی بك ایله باشمعاون اسماعیل بك شو معامله‌مدن چوق ممنون اولدیلر . زیرا کور اوغلانك اخشامکی منافقلغندن آنلرکده خبری وار ایمش .

قرشیه‌دن آیرلدقدن صکره محجوب قلان پاشانك آدمی سنطه‌یه کلوب — پاشا حضرتلرینڭ سزه چوق سلامی واردر ، بو مکتوبی ذاتکزه کوندردی — دیو المه بیوك بر ظرف تسلیم ایتدی . قپالی اولان بو پاکتك اوزری «بانك الکریدی لیونه نومرو ٢٥ مصر القاهره» یازیلی ایدی . کتوران آدمه بو مکتوب بگا دگل بانقه‌یه‌در بن قاهره‌یه کیتمیه‌جکم پوسته‌یه ویریگز دیدم . «اوت بانقه‌یه‌در فقط سزك ایچون بر حواله یازدی» جوابنی ویرینجه شاشه قالدم .

درحال بر بوش کاغد یقالایه‌رق — «پاشا حضرتلری حقمده ابذال بیوریلان

لطفكزك شكرندن عاجزم . صحت و سعادتده دائم اولەسكز توجه دولتلرينك بقاسندن بشقه هيچ بر شيئه احتياجم اولمديغنى عرض و شرف ملاقاتكزه مظهريتمدنطولايى الى الابد مفتخرم » شرحنى يازوب حواله نامەيى اعاده ايتديكمى ناظر على بكلە مستشار و باشمعاون اسماعيل بك و مهندس افنديلر شاهددرلر .

سنطه اراضىٔ وسيعەسى خديو اسبق اسماعيل پاشانڭ چفتلكيدر . داخلنده متعدد قوزه فابريقەلرى يريرصو و خرمن ماكنەلرى و برچوق اماكن عاليه واردر . اسماعيل پاشا غضب پادشاهيدن اوركەرك آوروپايه صاوشديغنده ويانه مليونرلرندن يهودى روچلد عائلەسنه بورج ايتديكى يدى مليون ليرايى تسويه ايچون ايرادى محجوزدر . دين آزالدقچه اراضى يى پارچه پارچه صاتيورلر . اسماعيل پاشانڭ ورثەسى اولەجق سرسملر مادامكه پارەكزى ايرادندن آليورسكز اراضى يى صاتمغه نه حقكز وار اعتراضنده بولنمغى اوشانيورلر . دين مذكور ايكى سنەيه دكين ختام بولەجغى تبشيراتنى ناظر على بكدن ايشتدم بو چفتلك اللى بر ناحيه يتمش ايكى عزبەلى بيوك بر قضادر .

« مديرية المنوفية »

دلتاده واقع منوفيه مديريتنك شرق و غربى فرعين نيل شمالى مديرية الغربيه ايله محدود اراضىٔ مزروعەسى اوچيوز التمش يدى بيڭ سكز يوز اوچ فدان سكنەسى سكز يوز آلتمش درت بيڭ ايكى يوز آلتى نفوسدر .

مركزى قاهرەيه يوز اون درت كيلومترو بعيد و يكرمى بيڭ يدى يوز بش نفوسلى شبين الكوم شهرى اولوب — تلا — شبين الكوم — منوف — اشمون — قويسنا — ناملرنده بش مركزه منقسمدر . طنطا احاطەسندن قناطر الخيريەيه دكين ممتد بو مديريت اراضيسندن شمندوفرله دفعاتله كچمش ايسەمده مناسبت دوشمديكى جهتله هيچ بريرنده اكلنمدم .

« مديرية الدقهليه »

بحيرة المنزله ايله شرقيه احاطەسى و فرع دمياط ارەسنده واقع دقهليه مديريتنك اراضىٔ مزروعەسى بشيوز قرق بيڭ طقوز يوز التمش فدان سكنەسى يدى يوز اوتوز التى بيك يديوز سكز نفوسدر .

مركزى فرع دمياطڭ صاغنده واقع و قاهرەيه يوز قرق كيلومترو بعيد و اوتوز التى بيڭ يوز اوتوز بر نفوسلى منصوره شهريدر . بو مملكت قطن و ذخائر تجارتنڭ اڭ مشهور مركزلرندن معدوددر هواسى غايت لطيف موقعى دلكشا چارشو و بازارى مكمل سوقاقلرى منتظم زنكينلكى معموريتى اسكندريه شهرندن فرقسزدر .

ملك كامل ناصر الدين ايوبی حضرتلرينك آلتيوز اون آلتی سنهٔ هجريه‌سنده بنا بيوردقلری بو گوزل شهرده بر چوق زيت و شكر معصره‌لری ايله پاموق قوزه لرينك تصفيه‌سنه مخصوص جابجا فابريقه‌لر اقمشهٔ قطنيه و كتان طوپلری نسج ايدر متعدد ماكنه‌لر واردر . اهل صليب دمياطه چيقه‌رق داخل مصره هجوم ايتديگی زمان يعنی بيك ايكی يوز اللی ميلاديسنه مصادف آلتی يوز قرق سكز سنهٔ هجريه‌سنده قارشولرينه چيقان طوران شاه بن ملك صالح نجم الدين ايوب حضرتلری فرانسز فرقه‌لرينی بو موقعده كلياً محو و قرال لويس تاسعی ايكی قرنداشيله برابر اسير ايتمش ايدی . دمياطه پرنجه كيدر ايكن اوده‌كی بولغوردنده اولان بو قرال حريص، اوسته يدی مليون فرانق فديهٔ نجات تقديميله طوران شاه حضرتلرينك دست آهنيندن يقاسنی قورتاره بيلديگی « قطف الزهور فی تاريخ الدهور » نام عربی اثرده محرردر .

بو مديريت — فارسكور — دكرنس — منصوره — سنبلاوين — منية سمنود — ميت غمر —ناملرنده ممتاز و معمور آلتی مركزه مقسومدر . برقاچ دفعه اوغراديغم منصوره‌يه هر كليشمده اسپارته‌لی عثمان اغانك استاسيون مواجهه‌سنده واقع اوتلنه اينر فوق الغايه خدمت و استراحت كوربر ايدم . اغنياء محليه‌دن بغدادلی حسن افندی بو اوتله جوار اراضيسنه منتظم خانه‌لر جسيم دكانلر ياپديروب حسنيه ناميله مكمل بر محله تشكيل ايتمشدر . تقريباً يتمش ياشلرنده صاچ وصقالی بم بياض و يوزی غايت نورانی اولان بو ذاتك اوتوز ياشلرنده فطين فاضل بر مخدومی واردر . وجوده كتورديگی محله‌يه كارگير و مزين بر جامع شريف ايله مرتفع بر مناره ياپديرمقده ايديلر . بوبله اعمار ملكه ساعی، عمل خيره سالك، ذوات ديانت شعارك جناب حق امثالنی كثير ايتسون . آوروپا شهرلرندن آصلا فرقی اولميان منصوره‌نك نيل كنارينه دوشان قسمی پارسك « سن » ساحلنی اگديرر .

شهرك شمالندن كچن نيل كنارينه مبنی محكم و منتظم ريختيم اوزرنده‌كه كنيش جاده، بيوك مغازه‌لرك، مطنطن اوتللرك، مفرح قرأتخانه و غازينولرك، عالی منزللرك بولندقلری اغنيا و كبرانك مجمعی، مملكتك اك منتخب محليدر . بو گوگل آچيجی موقعده بولنان سوسلی قرأتخانه‌لرده بش دقيقه اوطوروب نيل مباركك سويملی جريانی و قارشو ساحلنده‌كه طلخا شهری اطرافنده اوفق مرئی يی قاپلايان خضراتی تماشا و شمالدن كلان صاف هوايی تنفس اونوديلور صفالردن دكلدر . نيلك صولنده يعنی شماله دوشان ساحلنده و منصوره‌نك مواجهه‌سنده واقع طلخا كندندن اللی اوچ كيلومترو اره‌لی اولان غربيه مديريتنه مربوط قضا مركزيدر .

کندینه ملحق اون بش ناحیه وسکسان آلتی عزبه و قریه‌سی ایله برابر طقسان بشبیڭ کسور نفوس عمومیه‌سی اولان طلخا شهرنده عشرهٔ مبشره‌دن حضرت طلحه رضی الله عنه مدفون بولندقلری ایچون اولجه‌مشار الیهڭ نامی ایله بنام اولشدر. اولوب اخیراً تحریفه اوغرامشدر. طلخا شمند وفر کوپریسی ایله منصوره‌یه مربوط اولدیغی کبی نیل نهرنده دخی کمال سهولتله آمد و شد ایدر متعدد فلقه‌لر ریختیم بوینده دائما موجود و مهیا بولندقلرندن یکرمی پاره اجرتله قارشویه کچلمکده‌در.

منصوره‌ده ردوسلی محمد شوکت بکی گوردم . صنف ارقداشلرینڭ یاپدقلری هذیانلر شراره‌سی اوزرینه صچرابه جغنی اگلایه‌رق تحصیلنی براغوب مصره صاویشان بو نجیب جواندن گوردیگم حرمت و محبتی اصلا اونوته‌مام.

سائر فراریلر کبی تربیه‌سزلگه یلتندیکی یوقدر . حلیم پاشا زاده سعید بکڭ عزبه‌سنده زراعت معاونلگی ایله عمرینی کچورمکده‌در . بو بچاره مظلوم ترکجه عربجه فرانسزجه رومجه بحق تکلم و کتابت ایدییور . سنی یکرمی ایکیدن زیاده دکلدر . فضلنه تربیه‌سنه اصلا دیه‌جك اولمیان بو ذات ایله زقازیق بحثنده اسمی ذکر ایدیله‌جك اولان توفیق بك عفوه مستحق ناموسکاران امتدندرلر . دیگرلری ایسه ایت گروهندن عبارتدر.

« شرقیه مدیریتی »

نیلڭ دمیاطه کیدن فرعی شرقنده سویش قنالی ایله قلیوبیه دقهلیه احاطه‌لری اره‌سنده واقع شرقیه مدیریتنڭ اراضیء مزروعه‌سی بشیوز اوتوز آلتی بیڭ بشیوز طقوز فدان سکنه‌سی یدییوز قرق طقوز بیڭ یوز اوتوز نفوس اولوب مرکزی قاهره‌نڭ یتمش آلتی کیلومترو بعدنده کائن اوتوز بشبیڭ یدییوز اون بش نفوسلی زقازیق شهریدر . بو مدیریت — کفر صقر — فاقوس — ههیا — — الزقازیق — منیا القمح — بلبیسی — نامرلنده آلتی مرکزه آیریلیور . عهد جدیدده یعنی محمد علی پاشا زماننده احداث و تأسیس قلنان زقازیق لطافت موقعیه، حسن انتظام خصوصلرنجه مدائن مصرڭ اجملیدر . چیقاردیغی فترتیله مشهور اعرابی پاشانڭ مسقط رأسی اولان بو مملکتده بر چوق اپلك فابریقه‌لری واردر. پاموق و حبوبات تجارتی منصوره‌دن دها ایشلکدر.

کنندن ایکی ساعت اره‌لی و بیڭ یوز یتمش بش نفوسلی صفط الحناء غربه‌سنده کلیتلو خنا یتشدیرلمکده‌در.

زقازیقه اون اوچ کیلومترو بعید ههیا مرکزینڭ درت بچق ساعت ایلروسنده.

واقع القرین غربه‌سنده حصوله کلان خورما لذت و نفاستجه نادر الامثالدر .

توراتده ارض غسان ووادی الطمیلات اسملریله معروف اوچ بیڭ اوچیوز اوتوز آلتی نفوسلی التل الکبیر قریه‌سی ایله زقازیق اره‌سی اوتوز کیلو مترودر . کذا زقازیقدن اون سکز کیلومترو اوزاق بلبیس مرکزینه اون بش دقیقه قریب ایکی بیڭ یوز اون نفوسلی عدلیه و نام قدیمی الزرینه قریه‌سنده دخی حنا زراعتی بك مترقیدر . بو مدیریت احاطه‌سنده متمکن اهالینڭ قسم اعظمی مورا مهاجرین اسلامیه‌سیدر .

آناطولی مفتش عمومیلکی مأموریت مهمه‌سنی ایفا ایله مشغول ایکن ارتحال داربقا ایدن شاکر پاشا مرحومڭ یگنی سواری یوز باشیسی توفیق بك محمود پاشا مختار حضرتلرینڭ زقازیقه اون کیلومترو بعید بردین نام محلده‌که چفتلکلرنده زراعت ناظریدر . بو نجیب ذات فقیری کورنجه چلدیرجه‌سنه سوینوب نصل رعایت ایده‌جکنی شاشیرمشدر .

مرحمت شاهانه‌یه مظهریتله مسرور الفؤاد اولدقلرینی ان شا الله قریباً اشیدیرم .

حیا ، ادب ، ناموس فضیلت فعالیت ، دینلان خصائل عالیهٔ انسانیه ایله بحق تزیین ذات و صفات ایدن بو بیچاره ایله منصوره بحثنده ذکر جمیلی سبق ایدن ردوسلی محمد شوکت بکڭ فرق ضاله ایله اختلاطلری یوقدر . کندی حاللریله ناموسلریله یشامقده‌درلر . بونلره مطهر قلب وپاك یورك احسان ایله ممتاز بیوران جناب واهب العطایا حضرتلری توجه شاهانه‌یه مظهریتله بکام وشادان ایلسون . آمین .

« قیلوبیه مدیریتی »

نیلڭ دمیاطه دوکیلان فرعی شرقنده واقع و مثلث رأسی جنوبدن قاهره قربنه دکین ممتد ، وضلع شمالیسی شرقیه احاطه‌سی ، شرقی صحراء العرب ، غربی نیل نهری ایله محدود اراضیء مزروعه‌سی یوز طقسان بر بیڭ بشیوز اوتوز یدی ، سکنهٔ عمومیه‌سی اوچیوز یتمش ایکی بیڭ راده‌سنده اولان قیلوبیه مدیریتنڭ مرکزی شاطیء نیلڭ یمیننده مبنی اون ایکی بیڭ درتیوز ایکی نفوسلی بنها العسل شهریدر . مصردن اسکندریه‌یه ایتان شمندوفر خطی گذرگاهنده واقع بنها قاهره‌نڭ شمالاً قرق بش کیلومترو بعدنده‌در . ملحقاتی — طوخ — نوی — قلیوب — نامارنده اوچ مرکزدن عبارتدر .

مصرڭ طوخ اسمنده متعدد بلادی بولندیغندن بونلر آتیده‌که اضافتلر ایله تمییز

اولنیورلر . — طوخ الملحق — قلیوبیه — طوخ القرامیص — شرقیه — طوخ الاقلام — دقهلیه — طوخ دلکه — منوفیه — طوخ طنبشا — و — طوخ مزید — غربیه مدیریتلری احاطه‌لرنده‌در . هر طرفی بلاد قدیمه خرابه‌لری ایله محاط بنهانڭ باشلوجه تجارتی قطن ایله حبوباته منحصر دیمکدر . کنددن اوتوز ایکی کیلومترو اره‌لی طوخ الملحقك بر ساعت بعدنده واقع درت بیڭ درتیوز یکرمی درت نفوسلی سریاقوس قریه‌سنده چیقان طعمی خوش و غایت رواقلی بیاض بال ایله بو قریه‌نڭ اراضیسنده یتیشان شیره‌سی چوق شکر قامشی پك مشهور و مرغوبدر .

مذکور سریاقوس قریه‌سی ایله بنهایه قریب — کمیر الصفا — و کفر النصاری — قریه‌لرنده دخی اعلا جنس و شدت الحلاوة بال کثرتله حصوله کلمسندن طولایی بو مدیریت بنها العسل عنوانئی آلمشدر . شهر مذکورڭ فراعنه دورنده‌کی اسمی — حاتا حیراب — ایکن یونان قدیم زماننده — اتریبس ، مؤخراً — تل اتریب — و دها صکره بنها العسل — دینلمکه باشلانمشدر . خاتم الانبیاء صلی الله تعالی علیه و سلم افندمز حضرتلری هجرت سنه‌لرینڭ التنجی سنه‌سی اواخرنده روما قیصری هرقل ایله کسرای عجم و بالجمله ملوك عرب طرفلرینه نامه‌لر کوندروب دین مبین اسلامه دعوت بیوردقلری صره‌ده شرقی روما قیصری هرقلك مصرده والیسی بولنان — مقوقس بن یوحنا — نام ذاته دخی بو یولده نامهٔ نبوت شرفورود ایتمکله والیٔ مشار الیهڭ رسالتپناه افندمزه تقدیم ایتدیکی هدایای معلومه میاننده بوراده چیقان بالدن دخی بر مقدار بولندیغی ایچون جوابنامه‌سنده «هذا عسل من عسل بنها» عباره‌سی محرر بولنمغله رسول الله صلی الله علیه و سلم افندمز حضرتلری «بارك الله فی عسل بنها» دیو برکتنه دعا و تحسین بیورمشلر ایدی . بری شوسه دیکری شمندوفر طریقی ایچون نیل اوزرینه یاپیلان ایکی عدد جسیم دمیر کوپری بنها ایله غربنه ذوشان دلتاده واقع منوفیه مدیریتلری آراضیسنی یکدیکریله برلشدیرمشدر .

سرتاج افتخارمز اولان سلطان سلیم قدیم اسکنه الله جنانه حضرتلرینڭ ملوك چراکسه‌دن تومانبایی پریشان و اسیر ایتدیکی میدان حربده واقع اوچبیڭ اوچیوز طقسان التی نفوسلی المرج بو مدیریته مربوط نوی مرکزینه ایکی ساعت قاهره‌دیه اون درت کیلومترودر . سلطان سلیم جنتمکانڭ ملوك چراکسه اوزرینه یورمه‌لرینه بادی اسبابی مصر مورخلری شو یولده صراحت ویرمکده‌درلر .

« تصریحات واقعه : »

«و فی سنة ٩١٨ ﻫ جاء کرکود — قورقود — اخو السلطان سلیم بن بیایزید — سلیم اول — الی مصر ملتجأ الیها بعد ان تخاصم مع اخیه علی الملك کما حصل بجم و بیایزید المتقدم ذکرهما . فترحب به قنسو الغوری ترحاباً عظیماً وجهزه بعشرین بارجة بحریة لافتتاح القسطنطینیة فذهبت هذه العمارة ایضاً غنیمة المراکب اورشلیم فی البحر المتوسط و لم تکن النتیجة الا اثارة غضب السلطان سلیم علی مصر فجهز الیها و ابتدأ بافتتاح الحدود السوریة و ارسل الی مصر رسائل التهدید . فاتحد الغوری مع ملك الفرس اسماعیل شاه علی قهر العثمانیین»

شوکتلو پادشاهلرمز بلا سبب، دکل ملوك اسلامه، ملك کفار اوزرینه بیله قلنج چکمه‌مشلردر . شو وقعهٔ متأسفه‌دن طولایی متحدین مرقومینڭ تربیه‌سنی ویرمکده مضطر قلان سلطان سلیم جنتمکان شاه اسماعیلی چالدیرانده غوری‌یی حلب قربنده‌که مرج دابقده تپه‌له‌دکدن صکره یرینه کچن برادر زاده‌سی طومانبای ثانی‌یی دخی قاهره جوارنده‌که مذکور القورق المرج قریه‌سنده پریشان و اسیر ایتمش ایدی .
سطوت اسلامیه‌یی چکه‌مامکده دول نصارایه تفوق ایدن بو مثللو منافقلرڭ وجود خباثت آلودلرینی اورته‌دن قالدیروب ایکیده بر ایقاع ایده کلدکلری انواع فساد و مضراته نهایت ویرمکی رونق بخش اولدیغی مقام معلای خلافتڭ شانندن زیاده خادمی بولندیغی انسانیتڭ فرائضندن بیلان مغفور مشار الیهڭ نسل پاکنی حق سبحانه و تعالی حضرتلری الی یوم القیام سریر شوکتده بر قرار بیورسون آمین . کذا نوی مرکزینه مضاف و اون کیلومترو اره‌لی اولوب نیلك شرق ساحلنه دوشان درت بیڭ بشیوز سکسان نفوسلی بشر الخیمه قریه‌سنده بر چوق ابنیهٔ فاخره و منازل لطیفه کوزل بغچه‌لر عالی قصرلر واردر . قریهٔ مذکوره‌دن قاهره‌یه قدر ممتد منتظم شوسه‌نڭ طرفنی اشجار اللبخ و الجمیز تعبیر ایتدکلری اثماری یشیل بر نوع خورما اغاجلری ایله زمینڭ هر طرفی کوز آلا بیلدیکنه خضرات و بساتیندر .

(وجه القبلیده بولنان مدیریتلر :)

« مدیریة الجیزه »

جیزه مدیریتنڭ حدودی شرقاً مصر العتیقه و غرباً مدیریة البحیره‌نڭ جنوبندن باشلایه‌رق نیل ایله جبل غربی و لیبیا سلسله‌لری اره‌سندن بالمرور بنی سویف احاطه‌سنڭ جنوبنه دکین ممتد و غایت واسعدر .

اراضیٔ مزروعه‌سی یوز طقسان آلتی بیڭ ایکی یوز یتمش درت فدان، سکنه‌سی درتیوز بر بیڭ آلتی یوز اوتوز درت نفوس اولوب مرکزی شاطیٔ نیلك صولنده و فرعون تپه‌لری جوارنده واقع و قاهره محطه‌سنه اون اوچ کیلومترو و اون آلتی بیڭ سکز یوز یتمش بش نفوسلی بندر الجیزه شهریدر.

بو احاطه — امبابه — الجیزه — العیاط — الصف نامل‌رنده درت مرکزه تقسیماً اداره اولنمقده‌در. عجائب الآثاردن اهرامات ثلاثهٔ کبیره ایله ابو الهول تمثال عظیمی اغنام و مواشی تجارتنڭ بندر مهمی اولان جیزه شهرینڭ غربنده واقعدرلر. حضرت موسی علیه السلام صبی ایکن والدهٔ محترمه‌لری طرفندن تابوته قونیله‌رق نیله ادخال ایدلمسی شهر مذکور موقعنده وقوعبولمشدر. جیزه اراضیسی بولاقده‌که مشهور امبابه کوپریسی ایله قاهره‌یه مربوطدر.

مصرده «بطیخ کرداسه» دیو اوگه، اوگه صاتدقلری طاتلی قاونلر امبابه قضاسنڭ مرکزی اولان تاج الدول قصبه‌سنه اوچ بچق ساعت بعید کرداسه قریه‌سنده یتشمکده‌در. مصرده کثرتله یتیشان شکر قامشلرینی، تعصیر ایدن معمل کبیر جیزه‌نڭ اون ایکی کیلومترو بعدنده واقع ایکی بیڭ درتیوز اون بش نفوسلی الحوامدیه قریه‌سنده‌در. کذا جیزه‌نڭ قرق بش کیلومترو بعدنده واقع الغیاط مرکزندن ایکی ساعت بر چارك اره‌لی دهشور و بش ساعت اوزاق سقاره قریه‌لرنده پکچوق آثار عتیقه موجوددر.

« بنی سویف مدیریتی »

جبل شرقی ایله جبل غربی اره‌سنده واقع بنی سویف مدیریتی احاطه‌سنڭ غربدن بعض جزؤنی فیوم، شمالنی جیزه، جنوبنی منیا، حوالیسی تحدید ایتمکده‌در. اراضیٔ مزروعه‌سی ایکی یوز قرق بیڭ درتیوز یتمش فدان سکنهٔ عمومیه‌سی اوچیوز اون درت بیڭ درتیوز اللی درت نفوس اولوب مرکزی قاهره‌نڭ یکرمی درت کیلومترو بعدنده واقع اون سکز بیڭ ایکی یوز یکرمی طقوز نفوسلی بنی سویف شهریدر.

« مرکز الواسطی »

بنی سویف — ببا — نامل‌رنده اوچ مرکزه تقسیماً اداره اولنیور. نیلڭ صول طرفنده و غایت کوزل بر موقعه مبنی صوکدرجه معمور و هواسی لطیف اولان بنی سویف شهرنده صنایع نسجیه و امور تجاریه حد کمالنی بولمشدر. اراضیسنده پاموق ایله انواع حبوبات کثرتله یتشدیکی ایچون قطن و ذخائر تجارلرینه مقر کسیلان شهر مذکوردن یکرمی ایکی کیلومترو بعید و اون ایکی بیڭ یدییوز اللی نفوسلی ببالکری مرکزنده شکر اعمال ایدر عظیم بر معصره واردر.

« مديرية الفيوم »

بو احاطه‌نڭ شمالی جیزه مدیریتنه تابع بعض بلاد ایله جبل شرقی، شرق و جنوبی بنی سویف و منیا مدیریتلری و جبل غربی و بحیرة القارون اولوب مزروع اراضیسی اوچیوز طقوز بیڭ درتیوز اللی درت فدان و عموم سکنه‌سی اوچیوز یتمش بر بیڭ آلتیوز نفوسدر . مقر اداره‌سی قاهره‌نڭ یوز یکرمی طقوز کیلومترو بعدنده کائن اوتوز اوچ بیڭ آلتمش طقوز نفوسلی بندر الفیومدر . — ستورس — اطسا — فیوم — ناملرنده اوچ مرکز اعتبار اولنمقده‌در.

بنی سویف شهرندن درت ساعت ارەلی و بحر یوسفڭ شرقنده، واقع ۳۷۷۳ نفوسلی ستورس مرکزینه بر بچق ساعت اوزاق اطسا ۸۲۸۵ نفوسلی ابو کساه قریه‌لرنده صوف و کتان قماشلر نسجی ترقی ایتدیکی کبی — العجمین — طبهار — قریه‌لرنده دخی اوزوم، اینجیر، الما و امثالی فواکه کثرتله حصوله کلمکده‌در.

« مديرية المنيا »

شمالاً بنی سویف، جنوباً اسیوط احاطه‌لری و شرقاً جبل شرقی، غرباً جبل غربی ایله محدود منیا مدیریتنڭ اراضیء مزروعه‌سی درتیوز اوتوز طقوز بیڭ بشیوز اللی اوچ فدان سکنهٔ عمومیه‌سی بشیوز قرق سکز بیڭ التی یوز اوتوز ایکی نفوسدر. مرکزی قاهره‌یه ایکی یوز قرق سکز کیلومترو بعید و یکرمی درت بیڭ ایکی یوز اوتوز بش نفوسلی بندر المنیادر . — الفشن — مغاغه — بنی مزار — سمالوط — المنیا — ابو قرقاص — القصیر — ناملرنده یدی مرکزه مقسومدر . نیلڭ صول جانبنده واقع منیا مدینهٔ حسینه‌سنده اقمشهٔ صوفیه نسجی غایت ایلروله‌دیکی کبی حبوبات تجارتی دخی پك مترقیدر.

کنندن سگسان سکز کیلومترو بعید مرکز الفشن ایله التمش سکز کیلومترو مسافه ایلروسنده کائن مغاغه و اللی کیلومترو ارەلی بنی مزار و یکرمی التی کیلومترو اوزاق معصرة سمالوط قصبه‌لری ایله بونلره مربوط قریه و غربه‌لرڭ اکثریسنده شکر اعمالنه مخصوص عظیم و جسیم معصره‌لر واردر.

درونده ۱۷۱۴ نفوسلی الباویطی و ۸۵۸ نفوسلی الزبو، و بحر احمرڭ غربنده و سویشدن بش یوز بیڭ مترو بعید و ۱۷۱۲ نفوسلی القصر و ۱۷۹۸ نفوسلی مندیشه قصبه‌لری بولنان واحات البحرية دخی بو مدیریته تابعدر.

« مديرية اسيوط »

شرق و غربی جبل شرقی و غربی ایله شمالنی منیا جنوبنی جرجا احاطه‌لری

تحدید ایدن بو مدیریتك اراضیٔ مزروعه‌سی درتیوز یتمش بیڭ درتیوز اللی التی فدان سکنهٔ عمومیه‌سی یدی یوز سکسان ایکی بیڭ یدییوز یکرمی نفوس اولوب مرکزی قاهره‌یه اوچیوز یتمش سکز کیلومترو بعید و قرق ایکی بیك یتمش سکز نفوسلی بندر اسیوطدر . — ملوی — دیروط — منفلوط — بنوب — اسیوط — ابو تیج — البداری — ناملرنده یدی مرکزه آیریلیور .

نیلك صولنه مبنی اسیوط شهر لطیفنده حریر، قطن و سائره‌دن نسج ایدیلان قماشلر ایله ظریف فوطه‌لر کتاندن معمول خرقه‌لر و کمال مهارتله یاپیلان اوانیٔ زجاجیه هر یرده مقبول و تجارتی فوق التصور ایشلکدر .

قطر مصرڭ وقتیله اعظم مدائنندن معدود اشمونین شهری الحالة هذه ملوی مرکزینه مربوط یدی بیڭ یدییوز یکرمی طقوز نفوسلی بر قریه‌در . اسکی عمران و عظمتنی بالکلیه غائب ایدن بو بدبخت اشمونین ملوك بطالسه‌نڭ صوك حکمداری اولوب قبل الهجرة التییوز اللی ایکی‌ده انتحاراً ارتحالی وقوعبولان «کیلوبطره» نام ملکهٔ شهیره طرفندن بنا قلنمش ایدی . کذا ملوی مرکزینه سکز کیلومترو بعید و ٧٧٢٥ نفوسلی و خدیوڭ چفتلکی اولان الروضة قریه‌سنده شکر اعمالنه مخصوص بر معمل کبیر واردر . بو مدیریته مربوط مراکز ایله آنلرڭ ملحقاتنده دخی صنایع نسجیه فوق الغایه مترقیدر . ابو تیج مرکزینڭ ایکی ساعت بعدنده کائن ١٨٤٧ نفوسلی الزرابی قریه‌سنده خدای نابت سنط اغاجنڭ کثرتنه مبنی کمور اعمال اولنمقده‌در داخلنده اون التی قریه و ٢٤٣١ نفوس موجود «واحات القبلیة» دخی بو مدیریته تابعدر . واحهٔ مذکوره ایله اسیوط اره‌سی جبل غربی اوزرندن دوه ایله التی گوندر . بو واسع چول «الواحات الداخلة» «الواحات الخارجة» ناملریله ایکی قسم اعتبار ایدلمکده‌در .

الواحات الداخلة اون ایکی قریه‌یه شامل و نفوس عمومیه‌سی ١٧٠٩٠ عدد اولوب مرکزی ١٣٤١ نفوسلی موط قریه‌سی‌در . الواحات الخارجة ایسه درت قریه‌دن و سکنهٔ موجوده‌سی ٤٥٣٩ عدددن عبارت و مرکزی ١٤١١ نفوسلی «و باریس» قریه‌سیدر .

« مدیریة جرجا »

شرقاً و غرباً جبل شرقی و غربی، شمالاً کذا جبل شرقی و احاطهٔ اسیوط، جنوباً جبل غربی و قنا مدیریتی ایله محدود، اراضیٔ مزروعه‌سی اوچیوز اللی درت بیڭ التی یوز اون اوچ فدان، سکنه‌سی التی یوز سکسان سکز بیك اون بر نفوس اولوب مرکزی قاهره‌نڭ درتیوز یتمش کیلومترو بعدنده واقع اون درت بیڭ

بشیوز اون ایکی نفوسلی بندر سوهاجدر . نیلك صول طرفنه مبنی سوهاج شهر لطیفنك سکنه‌سی علی الاکثر تجار و صنعتکاردر بو مملکتده چیقان سختیان وکوسله سرکیلرك کافه‌سنده تقدیرات عمومیه‌یی قزانمشدر .

مدیریت مرکزی از قدیم جرجا شهرنده ایکن خدیو اسبق سعید پاشا سوهاجه نقلنه امر ویرمشدر . اسباب موجبه ایسه سوهاج موقعنك خوشلغی ایله برابر احاطه‌نك وسطنده بولنمسیدر .

بو مملکتده اقباطك « دیر » قدیمندن بشقه آثار عتیقه گوره‌مدم .

مدیریت مذکوره طما — طهطا — سوهاج — جرجا — البلیناناملرنده بش مرکزدر . سوهاجك اوچ چاریك بعدنده وشاطیء نیلك صاغنده واقع ٢٧٩٥٣ نفوسلی اخمیم قریه‌سنده پکچوق آثار عتیقهء عظیمه اولدیغی کبی منسوجات قطنیه و حریریه‌سی ایله عسلی غایت مرغوبدر .

البلینا مرکزندن ایکی ساعت بر چاریك اره‌لی سکز بیك بشیوز اوتوز نفوسلی « العرابة المدفونه » عزبه‌سی وقتیلة صعید دیارینك اعظم مدائنند معدود « ایدوس » شهر قدیمی خرابه‌سی اوزرینه بنا قلنمشدر .

« قنا مدیریتی »

شرق و غرب جبل الشرقی و الغربی ، شمالی جرجا ، جنوبی اصوان احاطه‌لری ایله محاط ، اراضیء مزروعه‌سی اوچیوز التمش بر بیك اوچیوز اوتوز یدی فدان ، سکنهٔ عمومیه‌سی یدییوز اون بر بیك درتیوز اللی یدی نفوسه بالغ ، مرکزی قاهره‌یه التی یوز اون ایکی کیلومترو اوزاق و شلاله کیدن شمندوفر خطی کنزرگاهنده اولان یگرمی یدی بیك درتیوز یتمش سکز نفوسلی قنا شهریدر .

شطیء نیلك صاغنده و فقط مجراسندن براز اوزاقده واقع بو معمور شهرك حبوبات تجارتی غایت مهمدر . صنایعی دستی برداق شربه و آوان زجاجیه‌یه منحصردر . شربه‌لری صویی غایت صوغوق یاپدیغی ایچون قطر مصرك هر طرفنده مرغوب و سورومی زیاده اولدیغی جهتله عامللری پکچوقدر . هجرت نبویه‌نك بشیوز طقسان ایکی سنه‌سنده ارتحال ایدن عارف بالله « سید عبد الرحیم بن احمد القناوی » حضرتلرینك درونده مدفون بولنملری شهره بشقه‌جه بر شرف ویرمکده‌در .

مدیریت مذکوره — نجع حمادی — دشنا — قنا — قوص — الاقصر — اسنا — ناملرنده التی مرکزه تقسیماً اداره اولنیور .

نجع حمادی مرکزینه سکز بچق کیلومترو بعید و اون بر بیڭ طقوز یوز اوتوز بش نفوسلی فرشوط و مرکز مذکوره یاریم ساعت ارەلی و ٩٩٥٧ نفوسلی بهجوره قریەلرنده خورما ایله هر درلو فواکه کثرتله حصوله کلدیکی کبی متعدد و جسیم شکر و زیت معاصرەلری دخی واردر .

قنانڭ بر ساعت بعدنده و شاطیء نیلڭ صول ساحلنه یقین و اراضیسی خورما و شجرالدوم ایله اورمان حالنی آلان سکز بیڭ سکز یوز طقسان بش نفوسلی دندره قریەسنده بولنان آثار عتیقەدن حجر اوزرینه مرسوم منطقة فلك الروح هیکلنی فرانسزلر ناپولیون بوناپارت طغیاننده مملکتلرینه آشیردقلرندن الیوم پارس موزەسنده تشهیر اولنمقدەدر .

ازمنهٔ قدیمەده مصرڭ اعظم مدینەسی اولان مرکز قوص مشاهیر علمادن قاضی القضاة امام تقی الدین محمد بن دقیق العید القوص ایله شعراء بنامدن بهاء الدین زهیر القوص و امثالی فضلا و ادبانڭ مسقط رأسلریدر . کنندن اوچ چاریك ساعت بعید و ٦٧٨١ نفوسلی نقاده عزبەسیله ملحقات سائرەسنده قطن و حریردن نسیج اولنان قماشلر هر طرفده مقبول و مرغوبدر .

بو مرکز ایله قنا ارەسی اوتوز بر کیلومترودر . نیلڭ یميننده و آثار قدیمهٔ بدیعەسیله معروف الاقصره یاریم ساعت بعید و درت بیڭ طقوز یوز طقسان بش نفوسلی القرنه قریەسنده دخی حسابسز آثار عتیقه اولدیغی کبی طوفاندن اقدم حکم سوران فراعنهٔ متقدمەنڭ مقبرەلری موجوددر . — الکرنك — القرنه — ابو — نامیله قدیماً اوچ احاطەیه تقسیم قلنان الاقصر دیاری بویدن بویه شهر خرابەلری ایله مستوردر . وقتیله یوز قاپولی بر سور عظیم ایله محاط و قاهره قربنده که منفیس شهرینڭ بناسندن اقدم فراعنهٔ اولیەنڭ مرکز سلطنتی و اولزمانلر دنیاده موجود مدائنڭ اشهر و اعظمی اولان الاقصره یکرمی بر کیلومترو بعید ١١٨٦٩ نفوسلی و الیوم منسوجات صوفیەسیله مشهور ارمنت قریەسنده دخی بر هیکل قدیم اولدیغی کبی آثار جدیدەدن شکر اعمالنه مخصوص بر معمل عظیم موجوددر . بوراده چیقان سیاه کوپکلر بیرتیجیلکله مشهور و غایت مرغوبدر .

شلاله گیدر ایکن الاقصره اوغرادیغمده آثار عتیقهٔ مذکورەنڭ جملەسنی تماشا ایتدم . « ابو » نام محلده که مبانیء فاخرهٔ قدیمەنڭ انقاضی ارەسنده الآن متینانه دیکیلان دیوارلرده منقوش بیلان رسملری ایپلك قالینلغنده اینجه اوزون بر شیئلر اولدیغی حالده قرق خطوه ایلرودن باقلدیغی زمان انسانی یوتەجق کبی عظیم

الجثه بر ر اژدرها هیئتنده گورونملری سنگتراشلق ایله رساملغك فراعنه دورنده واصل اولدقلری درجهٔ قصوایی افهام ایتمکده‌در . الاقصر ایله قنا اره‌سی التمش ایکی کیلومترودر .

قنایه یوز اون طقوز کیلومترو بعید اولوب لطافت هوا و مبانیء عالیه‌جه مشهور اسنا مرکزی دخی بر مثللو آثار عتیقهٔ فاخره ایله مملوءدر . اسنانك ملحقاتی اون سکز ناحیه و طقسان اوچ عزبه ایله اتیان و ابعادیه سکنهٔ عمومیه‌سی ٨٤٥٨٨ نفوس اولوب نفس مرکزده متمکن اهالی ١٥٨٣٦ عدددر . قطر مصرك شمالدن جنوبه ممتد اراضیء مزروعه‌سی محراب شکلنده‌در . عرض دریادن دلتایه دکین بروسعتده تمادی ایدوب بعده طارلشمغه باشلایه‌رق طرفینك حد اعتباریسی الاقصرده نهایت بولییور . اراضیء مزروعه‌یی خارجاً محیط جبل شرقی و غربی دخی عینی و ضعیتده طارلشه‌رق الاقصرده باش باشه ویروب بورادن بالاعتبار شلاله دگین ممتد مسافه‌یی ایکی طرفلی قوشاتدقلرندن اصوان احاطه‌سنه اصابت ایدن محل مذکورده‌گه وادیء نیل همان نهرك مجراسنه منحصر قالییور بو جهت اصوان احاطه‌سنه متعلق تفصیلات میاننده عرض ایدلمش ایدی .

(محافظلق مراکزی)

قاهره ایله اسکندریه محافظلقلری ایچون تفصیلات مقتضیه اعطا قلنمش ایدی .

« دمیاط محافظلغی »

بحر سفید ساحلندن اون کیلومترو اوزاق و شاطیء نیلك شرقنده واقع دمیاطه ، عمق نهرك عدم کفایه‌سندن طولایی سفائن کبیره‌نك دخولی متعسردر . سوریه ، آناطولی و بلاد یونانیه ایله معاملات تجاریه‌سی غایت مهم اولدیغی ایچون اسکله‌سنه اوفق شرکت واپورلری لاینقطع آمد و شد ایتمکده‌درلر . اقمشهٔ حریریه نسجی و آوانیء فخار اعمالی کبی صنایعی ایله‌ده مشهور بو مملکتده اصحاب کرامك احیا کرده‌لری اولان مساجد شریفه الآن باقی و معموردرلر . فتوحات اسلامیه‌نك ایلك دوره‌سنده بنا بیوریلان بو معابد شریفه میاننده اك مشهور اولانی مصر العتیقه‌ده کائن عمرو ابن العاص رضی الله عنه حضرتلرینك جامعشریفلری بیچیمنده‌که « ابی المعاطی » جامعکبیریدر . دمیاطك اطرافی پرنجلك اولدیغی ایچون هواسی وخیم ایسه‌ده نیلك غرباً منصبی قربنده واقع « رأس البر » نام محل دلکشاده‌که جودت هوایه آصلا دیه‌جك یوقدر .

اسکندریه ایله پورسعید ارەسنده آمد و شد ایدن سفائن حربیه و تجاریه قپودانلرینی ارشاد طریق ایچون مرتفع بر فنار قلەسی یاپیلان موقعده اغنیانك خیلی قصرلری، عالی صیفیەلری واردر . کبرا و متمولینك برای تبدیل هوا صیفا اقامت ایتدکلری بو موقع، دمیاطك باشلوجه تفرجکاهیدر بعد العصر فوج، فوج طوپلانان خلقك ازدحامندن سوقاقلر گچیلمز بر حاله گلییور . مصلحهٔ مطریه، منزله، ناملرندەکە ملحقاتیله برابر سکنهٔ عمومیەسی اللی بشبیك طقوز یوز سکسان یدی نفر اولوب، نفس دمیاط ٤٣٧٥١ نفوسدر .

« قنال محافظلغی »

مرکزی، سویش قنالنك بحر سفید ایله برلشدیکی موقعده، و بو ترعهٔ مالحەنك غرب ساحانده واقع پورسعید شهریدر . قنالك کشادندن صکره یعنی بیك ایکی یوز یتمش یدی سنهٔ هجریەسنده تأسس ایدن بو مملکت قریهٔ العرب و حارهٔ الافرنج ناملرنده ایکی سمته آیریلیور . سکنەسی قرق ایکی بیك اوچیوز یگرمی سکز نفوسدر . ملحقاتی کذا قنالك غرب ساحلنده کائن صالحیه، اسماعیلیه، قریەلرندن عبارت اولوب نفوس عمومیەسی ٥٥٩٨٧ عددینی بولمقدەدر . صالحیه و اسماعیلیه اوزری بر شمندوفر خطی دخی یاپیلوب قطر مصرك بلاد سائرەسنه بو صورتلەده ربط ایدلمسندن طولایی اهمیت و تجارتی فوق الغایه آرتمشدر . شهرك ابنیەلری عالی، سوقاقلری واسع و منتظم طرف بطرف یاپیلان مختصر باغچەلری پك لطیفدر . فرانسز مهندسلرندن « طوپسی » نك هیکلی آچدیغی قنالك بحر سفیده متصل آغزنده و غرب ساحلندەدر . هیکل مذکور ایله شهر ارەسنده یاپیلان مرتفع قلەیه موضوع دونر فنار اطراف اربعەسنه دقیقەده بر دفعه ضیاء کهربائی صاوورمقده، اورتەلغی نورلره غرق ایتمکدەدر .

« عریش محافظلغی »

ایالت مصریهٔ شاهانەنك سوریه جهتنه دوشان حدودنده و ساحل بحردن بیك مترو اوزاقده واقع اون التی بیك طقوز یوز اون بر نفوسلی عریش شهر قدیمی مختصر بر مملکت ایسەده هواسی غایت لطیف موقعی مفرحدر . بو احاطەنك مرکزی اولان شهر مذکوره پورسعیددن کاربان آیاغی بشکونده یتیشیلییور . اراضیسی زراعته الویریشلی اولمدیغندن سکنەسی کراجیلق ایله مشغولدرلر . هر بر احتیاجاتی دوه ایله شام شریفدن گتوریورلر .

«سويش محافظلغی»

اسمی ایله مسمی قنالڭ بحر قلزمه قاریشدیغی موقعدن اوچبیڭ مترو ایچروده واقع سویش شهر قدیمی بو محافظلغڭ مرکزیدر . صوینڭ قلتندن طولایی سکنه‌سی زیاده‌لشه‌مامش اوفق بر قصبه ایکن قنالڭ حفرنده نیل نهرینڭ اولطرفه اساله‌سی اوزرینه، شنلگی تضاعف و خیلی توسع ایتمشدر. نفوسی الیوم اون سکز بیڭ راده‌سنده‌در . وقتیله مصر، هند، و اقصای شرق تجارتنڭ مرکزی اولان بو مملکت اهمیت سابقه‌سنی بالکلیه غائب ایتمشدر . شمدیلك آسیای وسطی، آناطولی، روم ایلی و مغرب حجاجی ایله مصر محملنڭ ممر مخصوصیدر . اخذ و اعطاسی حج موسمنه منحصر اولدیغندن، مواسم سائره‌ده صویی چکلمش دگرمنه بگزه‌یور. معاملات تجاریه‌سی غایت طورغون، اطرافی بطاقلق و ردیء الهوادر . فرعونڭ ظلمی آلتنده ازیلان امتی آلارق «وادیء التیه»ه یعنی طورسینا شبه جزیره‌سنه کچمك استیان موسی علیه السلامه «فقلنا اضرب بعصاك الحجر» خطاب عزتی نازل اولوب وبنی اسرائیلڭ عبور ایتدیکی «عیون موسی» نام موقع سویش شهری قربنده و یوز اوتوز بر نفوسلی اوفق بر قریه‌در .

(مصر اراضیسنڭ قوهٔ انباتیه‌سی)

آفریقانڭ اڭ منبت محلی مصر قطعه‌سیدر . بش ملیون فدانلق یعنی یدی بچق ملیون دونم آراضی‌یه یاپیلان زراعت، سنوی اوتوز سکز ملیون انگلیز لیراسی ایراد کتورمکده‌در . منبع ثروتی زراعت اولان بو مملکتڭ اغلب اهالیسی فلاحت ایله مشغولدرلر . هواسی، طبیعت ارضیه‌سی. اقتضاسنجه موسم زراعت صیفیه، نیلیه، شتویه، ناملریله فصول ثلاثه‌یه آیرلمقده‌در .

«مزروعات صیفیه»

مزروعات صیفیه‌نڭ اشهری پاموقدر . وجه البحریده بولنان کافهٔ بلاد ایله فیوم، بنی سویف، مدیریتلری منطقه‌لرنده کلیتلو پاموق یتشمکده‌در .

کذا بو موسمه مخصوص شکر قامشی وجه القبلی‌یه دوشان اراضیده، ارز السلطانی و عین النبت، جوار بحیراتده فول سودانی ایله سیسام، خیار، بطیخ، شمام و سائره ایسه هر موقعده حصوله کلمکده‌در .

«مزروعات نیلیه»

مزروعات نیلیه‌نڭ اشهری، فلاحینڭ مدار غداسی اولان الزره‌در . قوش

يمنه بگنزه‌یان بو محصول وجه البحریده کثرتله زرع اولنیور . دیگری جوار بحیراتده یتیشان ازر السبعین‌در .

« مزروعات شتویه »

مزروعات شتویه، حنطه، شعیر، بقله، برسیم یعنی یونجه، مرجمك، نخود، کتان، خنا، صوغان ایله هر موسمده حصوله گلان سبزه‌در .

« نخلستان »

مصرده خورما یتشدیرمك مراقی زیاده‌لشمسندن طولانی الیوم وجه البحریده بر ملیون یوز بیك وجه القبلی ایله و احاتده ایکی ملیون آلتی یوز بیك که جمعاً اوچ ملیون یدی یوز بیك، نخیله یعنی خورما آغاجی واردر .

فواکه ایسه پرتقال، یوسف افندی تعبیر ایتدکلری ماندالینا، لیمون، رمان، اوزوم، اینجیر، خوخ، بطیخ، شمام و سائره اولوب الغابات یعنی اورمان کلیاً مفقوددر .

(فلاحینك برکت ارضیه‌دن استفاده‌سی)

مصرده الك آز بش ملیون قنطار (١) قطن یعنی پاموق حصوله کلمکده‌در . بونك وسطی اوله‌رق قیمتی اون ملیون انگلیز لیراسی طوتیور .

بش ملیون قنطار پاموقدن چیقان اوچ ملیون اردب بزر یعنی چگردك دخی مع تبن بر بچق ملیون انگلیز لیراسی گتوریور . سنوی حصوله گلان آلتی ملیون اردب حنطه دخی مع صمان یدی ملیون انگلیز لیراسی طوتیور. ذره محصولی، سکز ملیون اردب‌در (٢) . قیمتی آلتی ملیون اوچیوز بیك انگلیز لیراسیدر . کلیتلو یتیشان شکر قامشی ایسه یگرمی بر ملیون قنطار اولوب قیمتی اون بش ملیون انگلیز لیراسیدر . بو قامشلری تعصیر ایله شکر اعمال ایدن معاملك قسم اعظمی دائرۂ خدیوی‌یه عائد فابریقه‌لر اولوب اهالیدن بعضیلرینکده وسطی معصره‌لری واردر .

مواشینك غداسنه مخصوص اوله‌رق یتشدیریلان برسیم دخی درت ملیون یدییوز بیك انگلیز لیراسی قیمتنده‌در . اراضیلری قدر نافع اولان فعال مصریلرك رزقلرینی برکتلرینی جناب حق مزداد بیورسون .

(اراضیٔ مصریه‌نك معادنی)

غرب و لیبیا سلسله‌لریله صحراء العرب و طورسینا شبه جزیره‌سنده آلتون، گموش

(١) بر قنطار یوز کیلوغرامدر .
(٢) بیك قیهٔ آستانه بر اردب‌در .

قورشون، باقر، تیمور، زمرد، عقیق معدنلری کشف اولندیغندن بر طاقم اجنبی شرکتلری اخراجی امتیازینی استحصال ایچون اوغراشمقده‌درلر.

قاهره‌یه جوار جبل مقطمده انواع جنس مرمر معدنلری اولدیغی کبی قدماء مصریونڭ هیاکل و اهراماتده قوللاندقلری حجر رملی، و جبال طره‌نڭ حلوان و معصره جهتلرنده حجر بلاط، عباسیه و قایتبای طرفلرنده حجر احمر، و قنا حوالیسنده حجرالسن، و جبل دخانده رخام سماکی اوجاقلری واردر.

احجار مذکوره ایچنده تأثیر هوا و مطره مقاوم و شدت صلابتی مسلم اولانی حجر رملیدر. طوفاندن اقدم یاپیلان اهرامات ایله هیکللرڭ بنا و بنیه‌لرینه حالا خلل کلمیشی حجر مذکورڭ محکم لکنی اثبات ایتمکده‌در.

(سکنهٔ مصریه)

مصرلیلر: عرب، ترك، چرکس، قبطی و اجناس سائره ایله مخلوط و فطین بر قومدرلر. قوم نجیب عرب خلفاء راشدین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین افندیلرمز حضراتی زماننده یعنی عمرو بن العاص رضی الله عنهڭ رومالیلری طرد و فتحنده چرکسلر ملوك مماليكه دورنده ترکلر سلطان سلیم اول جنتمکانڭ عقللره حیرت ویرن کشورکشالقلری زمان سعد اقترانده داخل و ساکن اولوب قبطیلر اقوام قدیمهٔ مصریه بقایاسندندرلر.

سکان مصر الحالة هذه طقوز ملیون یدییوز اوتوز درت بیڭ درتیوز بش نفوسدر. بونڭ درت ملیون طقوز یوز قرق یدی بیڭ سکز یوز اللی عددی ذکور و درت ملیون یدییوز سکسان التی بیڭ بشیوز اللی بشی اناثدر.

مقدار مذکوره‌نڭ بش ملیون آلتی یوز طقوزی وجه البحریده درت ملیون اللی سکز بیڭ ایکی یوز طقسان التیسی وجه القبلیده مسکوندر.

بو موجودڭ سکز ملیون طقوز یوز سکسان بیڭ ایکی یوز یتمش سکزی مصری الاصل، آلتییوز بر بیڭ درتیوز یکرمی یدیسی بادیه نشین عربان و قرق بیڭ یوز یکرمی آلتیسی ممالك محروسهٔ شاهانه‌نڭ اقسام سائره‌سندن کلوب یرلشان اجناس مختلفه‌در.

تجارت و اسباب سائره ایله لاینقطع ورود ایدن اجانبڭ اوتوز سکز بیڭ ایکی یوز سکزی یونانی، یکرمی درت بیڭ درتیوز اللی دردی ایتالیان، اون طقوز بیڭ بشیوز التمش اوچی انکلیز، اون درت بیڭ یوز یتمش ایکیسی فرانسز، یدی بیڭ یوز اون بشی اوستریالی، اوچبیڭ یوز طقسان ایکیسی روس، بیڭ ایکی یوز سکسان

بری المان، بیڭ اوچیوز دردی عجم، یدییوز التمش بشی اسپانیول، درتیوز یتمش ایکیسی اسویچره‌لی، ایکی یوز طقسان اوچی امریقالی، ایکی یوز اللی التیسی بلچقالی، ایکی یوز قرق یدیسی هولانده‌لی، یوز اللی بشی پورتکیز، وکذا یوز اللی بشی سویدی، یتمش ایکیسی دانیمارقه‌لی، طقوز یوز یکرمیسی امم اخرا ایدوکی وبرلیلردن سکز ملیون طقوز یوز یتمش بر بیڭ یدییوز آلتمش بری اسلام، التییوز التی بیڭ ایکی یوز یتمش آلتیسی اورتودوقس، اون سکز بیڭ اوتوز آلتیسی قتولك اون اوچبیڭ قرق بشی پروتستان، اون ایکی بیڭ آلتی یوز طقسان اوچی یهودی اولوب دیانت غالبه دین مبین اسلامدر.

نفوس اجانبه کلنجه بونڭ بشبیڭ طقوز یوز قرق بری اسلام، اوتوز طقوز بیڭ درتیوز طقسان طقوزی اورتودوقس، قرق اوچبیڭ اون بشی قتولك، اون بر بیڭ اوچیوز التمش دردی پروتستان، اون ایکی بیڭ بشیوز یدیسی یهودی، ایکی یوز قرق سکزی ادیان مجهوله‌دن ایدوکلری نشر ایدیلان رسمی استاتستیقدن مقتبسدر . مقدار مذکور بحر سفیددن اصوانه دکین ممتد اراضیده مسکون و متمکن اهالی اولوب سودان دیارینك التحاقندن صکره مصرڭ بو کونکی نفوسی اون یدی ملیون بشیوز سکسان یدی بیکه اولاشمشدر . قطر مصرده تکلم ایدیلان السنه لغت شریفهٔ عربیه ایله لسان عذب البیان عثمانی بشاری، بربری وزبان اجنبیه‌دن فرانسزجه انکلیزجه رومجه و ایتالیانجه‌در.

ذکر اولنان السنهٔ اجنبیه بعض شرکتلر ایله تجارت محللرنده، ترکجه کبرا وشرفا میانه‌لرنده مستعمل اولوب قطر مصرڭ لسان عمومی و رسمیسی عربجه‌در.

(مصریونڭ اخلاق و طبایعی)

مصرلیلر غربته اصلا هوس ایتمیورلر . معمور و منبت وطنلرنده مسعودانه یشامقده‌درلر . مسلمین غایت غیور، کریم، مسافر پرور، زراعت و فلاحتده ماهر، و عموکدرجه چالیشقان، آزه قانع، حالنه شاکر، حلیم و صبور، محنته متحمل، فن موسیقی‌یه طبعاً مستعد، تغنی ده یکتا، حفاظی قوهٔ حافظه و قرأتده نادر الامثال، جمله‌سی دیانتلرینه صاحب و مصلی، تعصب ریاکارانه‌دن مجتنب و صلابت دینیه‌یه بحق مالك، لطیف الخلق، و غایت بشوش، ذوق و صفایه حد معروفندن زیاده میال، صحبتلری خوش، تربیه‌لری مکمل، فوق المطلوب ملتفت، متواضع و فطین، بسالت و شجاعت ایله‌ده متصف، و اجناس سائره‌یه وجهاً من الوجوه

فائق و ممتازدر . اغنیاسی فوق الغایه مسرفدرلر . ثروتلرینی لزومسز یره صرف ایتمکدن اصلا چکنمیورلر . جناب حق انتباه احسان بیورسون . سفر برلك حالیله مصره اوغرایوبده بر ایکی کون قلانلر اسکندریه ، رشید ، دمیاط ، پورسعید سویش مثللو اسکله‌لرده طولاشان بر طاقم خدعه کار حمال ، قناعتسز سمسارلرك غدارلقلرینی کوروبده عموم مصریلری آنلرك فکر و اخلاقنده بولندقلری ذهابنه دوشمك موافق انصاف دکلدر . بو غریب دوست و سخی قومڭ اطوار و مشوارلرینی اکلامق مملکتلرنده بر مدت اقامته نجبا ، فضلا ، و اهل تقواسی ایله اختلاطه متوقفدر .

(مصرك معارفی)

مدارس مصریه غایت مکمل ، تدریساتی یولنده ، مداومین علم و عرفان فوق المطلوب مترقی ایسه‌ده معارف هنوز تعمم ایده‌مامشدر . الحالة هذه اوقویوب یازمغه مقتدر اوچیوز سکسان طقوز بیڭ درتیوز یدی ذکور ، اون بیڭ ایکی یوز التمش درت اناث اولوب نفوس باقیه قرائت و کتابتدن بالکلیه محرومدرلر . یدی یاشنه هنوز آیاق باصان التی ملیون سکز یوز سکسان بر بیڭ یدییوز قرق درت عدد نورسیدکانڭ قسم کلیسنی شو زمان ترقی حضرت علمه سوق ایده‌جکی شبهه‌سزدر .

مکاتب و مدارس موجوده‌نڭ مقداری سکز بیڭ طقوز یوز عدددر . بونلرڭ رسمی و عالیسی مدرسهٔ حربیه ، طبیه ، و مدرسهٔ هندسه و مکتب حقوق ، توفیقیه و ناصریه ناملرنده ایکی مکتب معلمین ، بر مدرسهٔ کتاب ، بر مکتب زراعت ، بری مصرده دیکری منصوره‌ده ایکی مدرسهٔ صنایع ، بر بیطر مکتبی ، بریسی قاهره‌نڭ ضرب الجمامیز ، ایکنجیسی شبرا موقعنده خدیویه ، توفیقیه اوچنجیسی اسکندریه‌ده رأس التین عنوانلرنده جمعاً اوچ مکتب تجهیزیه یعنی ابتدائیه ایله جامع الازهرده‌که مشهور مدرسهٔ عربیه اولوب متباقیسی غیر رسمی ابتدائیلردر .

مدارس رسمیه‌ده اون ایکی بیڭ ، دیکرلرنده ایکی یوز بیڭ شاکردان موجوددر .

اوقافه تابع اوتوز اوچ مدارسڭ اداره‌لری خارج حساب اولمق شرطیله مداس رسمیه‌ده‌که تلامذه‌نڭ یالکز انفاقی ایچون حکومتڭ تخصیص ایتدیکی مبالغ سنوی اون بیڭ انکلیز لیراسیدر .

(مصرك ثروت عمومیه‌سی)

بو قطعه‌ده متداول ثروت عمومیه یوز اللی ملیون مصر لیراسی اولوب هر نفوسه اون بش لیرا اصابت ایتدیکی ایچون مصریونه افقر امم عالم تعبیر ایدلمکده‌در .

(مصرڭ مالیه‌سی ایله دیونی)

یالکز برکت ارضیه‌سی ، شمدیلك قرق درت ملیون بشیوز بیڭ انکلیز آلتونی قیمتنده ، بودجه‌سی اوچیوز یکرمی بش ملیون فرانق راده‌سنده اولان آیالت مصریهٔ شاهانه ، خدیو اسبق اسماعیل پاشانڭ اسراف و سیآتی یوزندن الحالة هذه یوز اوچ ملیون لیرا بورجلودر .

مصارفی غایت منتظم اولمغله ایرادی سنه بسنه تزاید ایتمکده‌در . دیون مذکوره‌نڭ یکرمی سکز ملیون لیراسی دین ممتاز ، اللی التی ملیونی دین موحد ، سکز ملیونی دین مضمون ، درت ملیونی دین اراضیء امیریه ، یدی ملیونی دیون دائرهٔ خدیویه ناملریله بش قسمه آیریله‌رق بهر سنه ایچون درت ملیون انکلیز لیراسی فائض تسویه قلنمقده‌در .

(مصرڭ شمندوفرلری)

مصر شمندوفرلرینڭ قسم اعظمی حکومته عائددر . بونلرڭ ایشلتمه نظارتی انکلیز ، فرانسز ، و مصری اوله‌رق اوچ کیشیدن مرکب بر مجلسه محولدر . حکومتڭ مالی اولان دمیر یوللری ایکی بیڭ ایکی یوز یکرمی آلتی کیلومترو طولنده‌در . اجنبی شرکتلرینه منسوب شمندوفرلر ایسه سکهٔ زراعیه نامنده بر طاقم طار خطلردن عبارتدر .

(حکومته عائد خطلر)

١) اسکندریه ایله قاهره اره‌سنده‌کە خط طولانی تعبیر ایتدکلری شمندوفر اولوب طولی ایکی یوز سکز کیلومترو و مشهور محطه‌لری قلیوب ، بنها ، قویسنه ، برکة السبع ، طنطا ، کفر الزیات ، ایتا البارود ، دمنهور ، ابو حمص ، کفر الدواردر .

٢) قلیوبدن منصوره‌یه کیدن یوز اوتوز کیلومترو طولنده‌کە شمندوفر اولوب مشهور محطه‌لری — نوی — شبین القناطر — بلبیس — زقازیق — هھیا — ابو کبیر — کفر صقر — سنبلاوین — در .

٣) قلیوبدن قناطر الخیریه‌یه کیدن اون کیلومترو طولنده‌کە خطدر .

٤) بنهادن سویشه کیدن یوز طقسان طقوز کیلومترو طولنده‌کە خط اولوب مشهور استاسیونلری — منیا القمح زقازیق - التل الکبیر - اسماعیلیه - نفیشه - حنیفه‌در .

٥) بنهادن میت بره کیدن اون کیلومترو طولنده‌کە خطدر .

٦) طنطا ایله دمیاط اره‌سنده ایشلیان یوز یکرمی بر کیلومترو طولنده‌کە خط اولوب اشهر محطاطی محلة روح ، محلة الکبری ، سمنود ، طلخا ، شربین ، فاسکور در

بو خطك شربندن بلقا ـ بيله ـ كفر الشيخ ـ جهتلرينه كيدر سكسان كيلومترو طولنده بر فرعى واردر.

٧) طنطادن اشمونه ايشليان خط اولوب طولى اوتوز بر كيلومترو و مشهور محطه‌لرى ـ تلا ـ سبين الكوم ـ منوف ـ در.

٨) محلة روحدن زفتى‌يه كيدن خط اولوب طولى اوتوز بر كيلومترو، معروف محطه‌لرى القرشيه وسنطه‌در.

٩) محلة روحدن دمنهوره كيدن يتمش اوچ كيلومترو طولنده‌كه خط اولوب مشهور محطه‌لرى ـ قلين ـ دسوق ـ الرحمانيه ـ در.

١٠) سيد جابردن رشيده منتهى خط اولوب طولى آلتمش آلتى كيلومترو، مشهور محطه‌لرى ـ محطاتة الرمل ـ ابوقير ـ ادكو ـ در.

١١) اسكندريه ايله المكس ارەسنده و اون سكز كيلومترو طولنده كه خطدر. مشهور محطه‌لرى ـ الخضرة ـ النزهة ـ در.

١٢) البصيلى‌دن ادفينايه كيدن خطدر، طولى اون اوچ كيلومترودر.

١٣) امبابه ايله ايتا لبارود ارەسنده‌كه خط اولوب طولى يوزاون طقوز كيلومترو، مشهور محطه‌لرى ـ بولاق ـ الدكرور ـ المناشى ـ ووردان ـ كفرداوود ـ كوم حماده ـ در.

١٤) قاهره‌دن شلال اصوانه كيدن سكز يوز طقسان اوچ كيلومترو طولنده‌كه خط كبير اولوب اشهر محطاطى ـ امبابه ـ ألجيزه ـ البدرشين ـ العياط ـ الوسطى ـ بنى سويف ـ ببا الكبرى ـ الفشن ـ مغاغه ـ بنى مزار ـ سمالوط ـ المنيا ـ ابو قرقاص ـ الروضه ـ ملوى ـ ديروط ـ منفلوط ـ اسيوط ـ ابو تيج ـ صدفا ـ طما ـ طهطا ـ سوهاج ـ المنشاه ـ جرجا ـ البلينا ـ فرشوط ـ نجع حمادى ـ دشنا ـ قنا ـ قوص ـ الاقصر ـ ارمنت ـ المطاعنه ـ ادفو ـ دراو ـ اصوان ـ در.

١٥) الوسطى‌دن ابو كساه نام موقعه كيدن التمش اوچ كيلومترو طولنده‌كه خطدر. مشهور محطه‌سى ـ الفيوم ـ در. بو خطك فيومدن سنورس موقعنه قدر اون ايكى كيلومترو طولنده بر شعبه‌سى واردر.

١٦) قاهره‌ده‌كه قنطرة الليمونك المرج موقعنه كيدن اون درت كيلومترو طولنده‌كه خط صغير اولوب مشهور محطه‌لرى ـ الدمرداش ـ سراى القبه ـ زيتون ـ مطريه ـ در.

بونلردن بشقه وجه القبليده‌كه املاك خديويه‌ده موجود معامل تعصيره شكر

قامشی نقل ایتمك ایچون اراضیء مذکوره داخلنده و بشیوز کیلومترو طولنده طار خطلی بر سکهٔ زراعیه دخی واردر .

(اجنبی شرکتلرینه تابع خطلر)

١ مصرده‌که باب اللوقدن ـ طره . المعصره ـ اوزری حلوانه کیدن اوتوز کیلومترو طولنده‌کی خط ـ سوارس ـ نام شرکتکدر .

٢ اسماعیلیه‌دن ـ القنطره ـ رأس العش اوزری پور سعیده کیدن اللی کیلومترو طولنده‌که خط قنال شرکتنه تابعدر .

٣ اسکندریه‌دن ـ بولکلی ـ سان استفانو ـ اوزری رمله‌یه کیدن اون کیلومترو طولنده‌که خطدر .

(سکهٔ زراعیه یعنی طار خطلر)

بونلردن یالکز فیوم احاطه‌سنده‌که خطوط شرکت وطنیه ایسه‌ده ـ الجیزه ـ ـ الغربیه ـ الدقهلیه ـ الشرقیه ـ اراضیلرنده بولنانلر ایله منصوره‌دن مطریه‌یه اورادن انجاقه دکین ممتد خطلر بلچقا باقیلری کاملاً انکلیز شرکتلرینه تابعدرلر .

(بلچقا شرکتنه تابع سکهٔ زراعیه)

« مدیریة البحیره‌ده »

		طولی ـ کیلومترو
١	دمنهوردن حوش عیسی و کفر الدواره	٧٢
٢	« العطف نام محله	٢٠
٣	« الدلنجات و ایتای البارود نام محله	٤٨
٤	« شبری خیت « « «	٣٠
٥	الدلنجات‌دن بیبان و الطود « «	٣٢
٦	ایتای البارود‌دن شبری خیت موقعنه	١٩
٧	شبری خیت‌دن منیة سلامه نام محله	٧
٨	شندید‌دن کفر عوانه « «	٧

« مدیریة الغربیه‌ده »

١ طنطادن ـ کفر الزیات ـ مارا ـ بملة مرحوم ـ ابیار ـ برما ـ الدلجمون ـ نامون مواقعه . . . . طولی ١٥

٢	طنطادن - قطور ماراً بقحافه - ميت السودان - پرنج - دماطه - طولى ٢٥	
٣	« شين - ماراً بابيار - برما - الحداد - بسيون - نجريت - طولى ٣٥	
٤	« محلة الكبرى - سخا مارا - المعتمديه - مسير - طولى ٢٨	
		طولى كيلومترو
٥	محلة الكبرى‌دن - قطور - مارا - بيلتاج	٢٦
٦	« « الشين مارا بالمعتمديه و سخا	٣٨
٧	طنطادن محلة الكبرى مارا بنبروه - تيره - . . .	٣٣
٨	زفتى‌دن بركة السبع مارا بهوربن	١٤
٩	« سنباط	١١

(الدقهلية الشرقية القليوبية مديريتلرى احاطه‌سنده بولنانلر)

١	منصوره‌دن دكرنس و مطريه‌يه	٦٨
٢	سلاموندن طناح و محلة انجاق	٣٦
٣	ميت غمردن منصوره‌يه	٤٥
٤	منية سمنوددن سنبلاوين	٢٣
٥	ميت غمردن سنبلاوين	٢٣
٦	السنبلاويندن الزقازيقه	٣٤
٧	ميت غمردن بنهايه	٣٢
٨	بنهادن قناطر الخيريه‌يه	٣٢
٩	ديروب نجم‌دن الابراهمية وههيايه	١٧
١٠	الابراهميه‌دن ابو كبيره	١٢
١١	ابو كبيردن ابو حماده	٢٣
١٢	ابو حماددن بلبيسه	٢٠
١٣	بلبيسدن مينا القمح	٢٥
١٤	ابو مسلم‌دن بردينه	١٢
١٥	بوشومدن ترعة الاسماعيلية	٣٢

(مديرية الفيوم ده‌كه خطلر)

١	فيومدن غرق السلطانى‌يه	٢٩
٢	« نزله‌يه	٢٥

		کیلومترو
٣	فیومدن اللاهونه	٢٠
٤	” قلمشاه	١٨
٥	العدوه‌دن طامیه‌یه	١٩
٦	المعصره‌دن سنورس و تورسایه	٥
٧	مطر طارسدن الروبیات والروضه‌یه	١٤

(انشاسنه مباشرت اولنان شمندوفرلر)

١ صالحیه‌دن قنطره‌یه
٢ اشموندن قناطر الخیریه‌یه
٣ قنادن القصیره
٤ شلال اصواندن خلفا و خرطوم خطلرینه طرق التصاقیه

(خطوط تلغرافیه)

مصرده موجود خطوط تلغرافیه اوچبیڭ اوچیوز طقسان کیلومترو طولنده اولوب آتیده‌که بش قسم خطدن بشقه جمله‌سی شمندوفر قومپانیه‌لرینڭ اداره‌لرینه ترك اولنمشدر . — شمندوفر قومپانیه‌لرینه ترك ایدلمیان خطلر ١ اصوان ایله وادی خلفا ، ٢ قنا ایله القصیر ، ٣ دمنهور ایله رشید ٤ سویش ایله طور ، ٥ صالحیه ایله عریش میانه‌لرنده‌که خطوطدر . قسم خامس : سوریه ، غزه ، یافا خطلریله برلشدیکی ایچون درسعادت اوزری آوروپا خطلرینه ملاصقدر . و بو خطلرڭ اوچیوز اون بر ثابت مرکزی واردر . شمندوفر استاسیونلرنده دخی جمعاً بشیوز یتمش ایکی مراکز موجوددر . مکاتبات و نقود قبول ایدن پوسته خانه‌لر جمعاً التی یوز مرکزدر . مصر پوسته‌لری ١٨٦٥ میلادیسنده یعنی قرق سنه اقدم تحت انتظامه کیرمشدر .

(مصرده موجود طرق مواصلهٔ بحریه و نهریه)

مصرده موجود طرق مواصلهٔ بحریه آق دکز ایله بحر احمر منزله و امثالی بحیره‌لره و نیل نهرینه و بوندن آیریلان ترعه‌لره منحصردر .

نیل نهرنده ایشلیان « قوق » قومپانیه‌سی و اپورلرندن بشقه مصر ملاحلرینه مخصوص اوتوز بیڭ یلکن سفائنی واردر . سفائن مذکوره‌نڭ اون ایکی بیکی صید درت

بیکی ذهبیه یعنی یولجی ایچون اولوب متباقیسی حبوبات و سائره نقلیاتنه مخصوصدر. شمندوفرك قطر مصرده تعممندن طولایی طرق قوافل متروکدر .

یالکز قنا ، القصیر ، صالحیه ، قنطره ، العریش ، سویش ، عقبه اره‌لرنده طرق مواصله ایله واحاتده قوافل آمد وشد ایتمکده‌در . مصرك مواصلات خارجیه‌سنی تأمین ایدن بحر سفید ایله بحر قلزم و سویش قنالیدر . بلاد اجنبیه ایله معامله‌سی اولان اشهر موانیسی اسکندریه ، پورسعید ، سویشدر . بو اسکله‌لره منتظما پوسته ایشلدان قومپانیه‌لرك اشهری فرانسه‌نك مسازری ماریتم ، لویدنمساوی ، لوید آلمانی ، ایتالیانك روباتینو ، انکلتره‌نك بینانسولار الشرقیة ، شرکتلری ایله ادارهٔ خدیویه و شرکت روسیه‌در .

(مصرك احوال متفرقه‌سی)

بو قطعه‌نك ارضیٔ مرتفعه‌سی مصر السفلی مزرعه‌لری کبی دائما راحت سقی اولنه‌مدیغندن نیلك دورهٔ ناقصنده استعمال ایدلمك اوزره بالمجبوریه تهیه قلنان رافعهٔ بخاریه ایکی بیك یدییوز عدد اولوب بونك ایکی بیڭ ایکی یوز اللیسی متحرك و درتیوز اللیسی ثابت ایدوکی رسمی استاتستیقلرده کوسترلمکده‌در .

حیوانات ایله دونر سواقی ایسه اوتوز طقوز بیك اولوب ال ایله چوریلانلرك حسابی یوقدر . حبوبات وفواکهه متعلق حاصلات ارضیه‌سی بیك اوچیوز نوعه بالغ اولییور . حاصلات صناعیه‌نك اڭ مهمی شکردر . بو شکرلر المطاعنة ، ارمنت ، الضبغیه ، الروضة ابی قرقاص ، المنیا ، مطای ، مغاغه ، ببا الکبری ، مواقعنه مبنی و دوائر خدیوی‌یه منسوب فابریقه‌لرده اعمال اولنیور . مذکور معصره‌لرك بر سنه‌ده اعمال ایتدیکی شکر سکز یوز بیك انکلیز لیراسی قیمتنده‌در . دائرهٔ خدیوی‌یه منسوب اولمیان معصره‌لرك اشهری فرانسه شرکتنك نجع حمادیده واقع معملیدر . معامل تکریر شکر تعبیر ایتدکلری ایکنجی تصفیه‌یی یاپان ماکنه ایکی عدددر . بونلرك بریسی جیزه مدیریتنه تابع حوامدیه دیکری منیا مدیریتنه مضاف قریة الشیخده‌در .

پاموق قوزه‌لرینی قابوق و چکردکندن آیرمق ایچون یوز عدد جسیم فابریقه واردر . بونلر وجه البحری ایله فیوم ، بنی سویف خصوصاً اسکندریه ، دمنهور ، کفر الزیات ، طنطا ، المحلة ، زفتی ، سمنود ، طلخا ، شبین الکوم ، برکة السبع ، المنصوره ، میت غمر ، الزقازیق ، منیا القمح ، بنها ، شبین القناطر مثللو پاموق زرع اولنان محلله‌ره وضع

ایدلمشلردر . معمل تبییض الازر وخرمن ماکنه‌لری غایت چوقدر . اکثریسی رشید و دمیاط جهتلرنده‌در . صنایع سائره ایسه استخراج روایح عطریه، استخراج زیت، نسج القطن، و نسج الکتان، وصوف وحریر و دباغهٔ جلود نخاس و امثالی معادندن هر درلو قاب، ترزیلك و مکمل حرقه دیکمك و ظریف حصیرلر وآوانیٔ فخار زجاجیه نخاس و امثالی معادندن درلو قاب یاپمق ایله صناعت کبریت صابون صنعی ثلج و امثالیدر . حیوانات اهلیه‌سی المنزلیه الخیل تعبیر ایتدکلری اعلا جنس آت ایله قوی استر، سریع السیر حمار، دوه، قوت و صورتده امثالی نادر اوکوز، سودی چوق اینك، قویون، کچی، صعید ایچنك بیرتیجیلق ایله مشهور سیاه کلبلری و سائره‌در . حیوانات وحشیه‌سی ایله طیور وحشراتنك اجناسی تعداد ایله توکنمز . یالکز ارسلان، قپلان، فیل، زرافه یوقدر .

تجارت داخلیه‌سی : پاموق، حنطه، شعیر، فول، عدس وامثالی محصولات ارضیه ایله شکر، صابون، کبریت، اقمشهٔ حریریه، قطنیه، صوفیه وسختیان مثللو مواد صناعیه منحصردر . ادخالاتی آوروپا امتعه‌سیله ممالك محروسهٔ شاهانه‌نك اقسام سائره‌سندن کلان قهوه، توتون، کراسته، فواکه اناطولینك و ایرانك سجاده‌سی توتون وتنباکوسیدر . بر سنه‌ده وقوعبولان اخراجاتی اون بش ملیون یدی یوز اوتوز بیك سکسان سکز ادخالاتی اون بش ملیون ایکی یوز قرق درت بیك طقوز یوز اوتوز سکز انکلیز لیراسی قیمتنده اولمغله ثروت داخلیه‌سی بهر سنه درتیوز سکسان بش بیك یوز اللی انکلیز لیراسی آرتمقده‌در . محاکم مصریه : شرعیه ـ اهلیه ـ مختلطه ـ ناملرنده اوچ قسمدر . محاکم شرعیه درسعادتدن اعزام بیوریلان قاضی القضاة حضرتلرینك تحت نظارتلرنده‌در . محاکم اهلیه مأمورین مصریه الندە اولوب محاکم مختلطه‌نك اعضالری دول متحابه قونسلوسلریدر . قوانین مصریه‌یی حرفیا اجرا ایدن محاکم مذکوره‌نك استیناف و تمییز کبی طبقاتی دخی واردر . محاکم مختلطه انجق ملل اجنبیه ایله مناسبتی اولان دعاوی‌یه مختصدر .

(مصرك خلاصهٔ تاریخیه‌سی)

هر طرفنده نمایان آثار حیرت افزای عتیقه‌سی بشریتك تاریخ طبیعیسی اولمغله ام دنیا عنوانی حائز بو قطعه‌ده ایلك دفعه اجرای احکامه باشلایان قدماء مصریونك « حورشسو » تعبیر ایتدکلری کهنه‌لردر .

میلاددن یدی بیك و طوفاندن درت بیك آلتی یوز اللی ایکی سنه اقدم توره‌یان

بو حاکملر وادیء نیلده حکومت نظامیه تشکیل ایدن برنجی عائلهٔ طینیه‌نڭ ظهورینه دگین بیڭ طقوز یوز طقسان آلتی سنه اجرای احکامده بولنمشلردر . میلاددن بشیوز درت سنه اقدم حکومت نظامیه‌یی تأسیس ایدن «منا» نام ذات مصرڭ جرجا مدیریتنه مضاف طینیه قصبه‌سنده دنیایه گلدیگی ایچون، ظهوری تمدن مصریه‌نڭ مبدائی صایلان خاندانه عائلهٔ طینیه نامی ویرلمکده‌در . کهنه‌لر زمانده‌که ادوارڭ احوال تاریخیه‌سی وصحیح الاعتماد بر اثری دخی یوقدر . حکومت نظامیه‌یی تشکیل ایدن برنجی عائلهٔ طینیه‌نڭ ظهورینی مبدأ مدنیت صایان مورخین، تاریخ مصری دور جاهلیت، دور نصرانیت، دور اسلامیت، ناملریله ادوار ثلاثه‌یه آیرمقده‌درلر . دور جاهلیت قبل المیلاد بشبیڭ درتدن بعد المیلاد اوچیوز سکسان بره دگین بشبیڭ اوچیوز سکسان بش سنه سورمشدر . دور نصرانیت ایسه بعد المیلاد التی یوز قرق سنه‌سنه یعنی اون سکز سنهٔ هجریه‌سنده شرف وقوعبولان فتوحات اسلامیه‌یه دگین ایکی یوز اللی طقوز سنه دوام ایده بیلمشدر . آلتی یوز قرق میلادی و اون سکز هجریده ابتدار ایدن دور جلیل اسلامیت الی ماشا الله باقیدر .

دور جاهلیتڭ مبدأندن قبل المسیح اوچیوز اوتوز ایکی‌یه دگین اوتوز بر عائلهٔ فراعنه درت بیڭ آلتی یوز یتمش ایکی سنه حکمران اولمشلردر . فرس قدیمڭ استیلاسیله فراعنهٔ مصریه منقرض اولدقدن صڭره یعنی قبل المیلاد اوچیوز اوتوز ایکی‌ده ظهور ایدن دولت یونانیه دخی اوچیوز ایکی سنه تحکمده بولنمش وکذا قبل المیلاد اوتوزده رومالیلر النه گچن بو حوالیء معموره آلتی یوز یتمش سنه صڭره یعنی بعد المیلاد آلتی یوز قرقده اهل اسلامه انتقال ایتمشدر . خلفاء راشدین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین افندیلرمز حضراتنڭ زمان سعادتلرندن صڭره خلفاء امویه، عباسیه، بعده دولت طولونیه، اخشیدیه، فاطمیه، ایوبیه، برنجی دولت ممالکه، ایکنجی دولت ممالکه صره‌سیله اجرای احکام ایدوب هجرت نبویه‌نڭ طقوز یوز یگرمی اوچ سال فرخنده فالنده خلعت فاخرهٔ خلافت اسلامیه‌یی لابس و مؤید من عند الله اولان سلطنت سنیهٔ عثمانیه‌یه انتقال ایتمشدر . ضبط و ربطی، اوچ عصر ولایت اصولنجه اداره قلنوب هجری بیڭ ایکی یوز یگرمی تاریخندن بالاعتبار آیالت ممتازه یاپیلەرق تسویهٔ امور داخلیه‌سی خدیو نامنده بر والی‌یه حواله بیورلمشدر .

بیڭ اوچیوز یگرمی سنهٔ مالیه‌سی حزیراننڭ بشنه مصادف صالی گونی پور

سعیددن نمسه واپورینه راکباً عدنه کچدم . قطر مصرده مدت اقامتم اون آی یکرمی یدی کوندر .

(سویش قنالی)

بحر سفیدی بحر قلزم ایله برلشدیران سویش قنالی یوز آلتمش کیلومترو طولنده‌در . عرضی اللیدن یوز مترویه، عمقی آلتیدن اون مترویه قدر تخالف ایدییور . شمالدن جنوبه طوغرو بر استقامتده اوله‌رق حفر ایدیلان بو ترعهٔ مالحه‌نك گزرگاهنده — بحیرة المنزلة — بحیرة التمساح — البحیرات المرة نامارنده اوچ عدد طوزلی کول واردر . پور سعید ایله سویش آره‌سنه دوشان غرب ساحلنده — القنطرة — الفردان — الاسماعیلیة — الجسر — طوسون — ناملرنده مختصر بش قریه وار ایسه‌ده شرق ساحلنده اصلا شنلك یوقدر . قنالك کچدیکی صحرا صوسز و شوره زار اولمغله قومسز یرلرنده بیله نافع خضراب کوریله‌مز . میلادی بیك سکز یوز اللی طقوزده یعنی خدیو اسبق سعید پاشا والی ایکن حفرینه مباشرت و بیك سکز یوز التمش طقوزده کشاد اولنان بو قنالك اون سنه سوران عملیاتنه بشیوز ملیون فرانق یعنی یکرمی ملیون انکلیز لیراسی صرف ایدلمشدر .

(بحر احمر) .

قنالك جنوباً مبدائنده واقع سویش شهرندن باب المندبه دکین ممتد بحر قلزمك طولی بیك بشیوز میلدر . ساعتده طقوز میل آلان نمسه پوسته واپوری بو مسافه‌یی یدی کون یدی کیجه‌ده قطع ایده بیلمشدر . بحر مذکورك طولاً وسطنه و شرق ساحلنه دوشان ینبع وجده اسکله‌لری حزاسنه یتیشیلدیکنده ارض مقدس حجازی حسرت و اشتیاقلر ایله امالهٔ نکاه ایده‌رك ساعتلرجه دموغ اشتیاق دوکدم . بو حزادن گچینجه‌یه دکین حرمین شریفینك جاذبهٔ قدسیه‌لری اثری اوله‌رق گوگرته‌سندن آیریله‌مدیغم واپور اگرچه ینبع ویا جده اسکله‌لرینه اوغراسه ایدی مطلقا چیقاجق ایدم . فقط نره‌ده او یاوریء طالع! بویله اطراف جهانی طولاشه‌رق انواع محن و مشاقی چکمك مقدر ایمش . بناء علیه چکیلن چله اونودیلییور . الحمد لله علی توفیقه . سویشدن بالاعتبار هیچ بر یره اوغرامیه‌رق جنوبه طوغرو ایلرولیان واپور، جده مقابلنه اولاشدیغندن اوچ بچق گون صکره باب المندبه یتشدی .

(باب المندب)

بحر احمری بحر محیط هندی‌یه ایصال و ربط ایدن باب المندب یگرمی بش کیلومترو عرضنده مهم بر بوغازدر . یمن قطعه‌سنڭ منتهای جنوب غربیسنده واقع شیخ سعید مذکور بوغازڭ شرق ساحلنده مستحکم بر جبلدر . بو طاغڭ بوغازه حاکم شاهقه‌لرینه سایهٔ شوکتوایهٔ حضرت خلافتپناهیده انشا قلنان اون ایکی عدد استحکامات جسیمه بحر قلزمڭ طیشه دگزه متصل آغزینی و دها صریحی حجاز دریاسنڭ محیط هندی‌یه مفتوح قپوسنی اعدایه قارشو سد و بند ایتمشدر. قنالدن بالدخول اقصای شرقه، و باب المندبدن گیره‌رك کذا غرب و شماله آمد وشد ایدن سفائن حربیه و تجاریه، بو استحکامات مدهشه ایله بوغازڭ وسطنده واقع پریم اطه‌سی اره‌سنده‌کی طار موقعدن مروره مجبور ایدوکلری جهتله حین حربده ورود ایده‌جك سفائن اعدا بالفرض قوش اولوبده اوچماغه یلتنسه قلاع همایونڭ شدتلی بومباردمانندن، اومهیب طوپلرڭ پوسکوره‌جکلری دهشتلی مرمیلرندن قورتیلوبده مرور و فراره ینه فرصت و امکان بوله‌مز. پریم جزیره‌سی ایله آفریقا ساحلی اره‌سنه دوشان صیغ کچید دخی طوپلرڭ تحت تهدیدنده‌در.

جنوبه دوشان بیوك استحکامه موضوع مدافع عظیمه‌نڭ مخرب مرمیلری، اوتوز اوچ میل ایلروده کائن عدن شهرینی بیله سهولتله طوتمقده‌در . الله دولتمزی منصور، شوکتنی مزداد، سطوتنی پایدار بیورسون . عزت اسلامی محافظه عزمیله مصروف همات متتابعهٔ خدا پسندانه‌نڭ درجهٔ عالیه‌سی بویله مواقع حربیه‌ده اختیار بیوریلان مساعی و کلفتلری گورمکله تعین ایدییور.

(عدن)

انگلتره‌نڭ تحت ایجارنده بولنان عدن موقعی تربیعاً سکسان ملیدن عبارت اولوب سکنه‌سی قرق درت بیڭ نفوسدر . قبریسك عائدات امیریه‌سی اولان یوز اوتوز بیڭ لیرایی، بر موجب مقاوله بهر سنه دولتمزه تقدیم ایدن انگلتره عدن ایچون دخی مقنن ایجار سالیانه ویرمکده‌در . عالم اسلامیتی صویمق ایچون کندینی ظاهرا جامعدن گوسترن فرلداقجی انگلیزلره وقتیله نصلسه ایجاره ویریلان عدن موقعنڭ حدودی شرطنامهٔ مبحوثه مندرجاتنجه مقدار مذکوره‌دن عبارت ایکن هر معامله‌سنده یوز بیڭ حیله بولنان بو دساس حکومت شو گونلرنده « اللی بیڭ میل مربع اراضی تحت ایجارمده‌در » ادعاسنی اوتانمقسزین صرف ایتمکده و فقط

یوتدیره‌مامقده‌در . خیال حریصانه‌سی جهانه صیغمیان روباه مزاج انگلتره‌نك متوفی داماد محمود پاشا دلالتیله امتیازینی یقالامق ایستدیگی شمندوفر خطی گزرگاهی ایچون گیزلی اوله‌رق بشقه‌جه حاضرلادیغی خطرناك خریطه‌یی عدنده گوروب حیرتده قالدم .

فکر استیلاجویانه ایله طاسارلادیغی گزرگاه پیلاننی باقیگزده شوکتماب حکمت نصاب افندمز حضرتلرینك بو طلب و تکلیفی رد بیورملرندن طولایی منفعل اولان محمود پاشانك حقسزلغنی وقوفسزلغنی آکلاییگز . هر نه صورتله ممکن ایسه اطماع و اغفال ایله امتیازینی استحصاله موفق اولمنك مطلقا طریقنی بولوب، فعلیاتنی بلا افاتهٔ وقت وجوده کتورمك اوزره مخفیاً تنظیم و تهیه ایلدکلری او خریطهٔ مضره‌ده‌کی گزرگاه، پور سعید ایله اسماعیلیه‌دن باشلایه‌رق «برکت تانسه» ده برلشدکدنصکره بحر احمرك شمال شرقی‌یه اوزانان کورفزی منتهاسنده واقع عقبه‌دن طولاشدیرلمق شرطیله !!! برترا — معان — بئر شراح اوزری مستقیماً «جبل سنان» ه یتیشینجه تکرار ایکی قوله آیریله‌رق بری بصره شهرنده، دیگری کویت قصبه‌سنده نهایت بولییور . افکار استیلاجویانه‌سنی حصوله کتورمك ایچون اولانجه خدعه‌سنی صرف، اقچه‌سنی ارائه ایدرك امتیازینی قوپارمغه چالاینجه‌یه دگین چبالادیغی حالده انشاسی اراده‌سنی استحصاله بر درلو موفق اوله‌مدیغی بو خط موهوم ایله عقلنجه بغداد خط کبیرینك اوگنی آلوب خلیج فارسی قپامق!، غرباً دخی سویش قنالنك جنوب و شمال آغیزلرینی طوتمق!! و شو صورتله بتون جزیرة العربی و حتی حجاز و یمن ولایتلرینی زعمنجه طرفنه چکمك!!! شیطنتنی تأمین و تصورده ایکن، خواب و راحتنی ملك و ملتنك سلامت و سعادتی اوغورینه فدا بیوران ذات اقدس حضرت خلافتپناهینك محصول دهای جهان پسندانه‌سی اولان حمیدیه حجاز شمندوفرینك تمدیدینه مباشرت قلنمسیله وهلهٔ معانه یتشمسی، جگرگاهمزه ال آتمغه حاضرلنان عدو دینك چکه‌سنه بر ضربهٔ شدیده اولمشدر .

امل خائنانه‌لری بو صورتله محو اولان انگلیزلر کأنه تحت تصرفلرنده‌که ملکلری اللرندن کیتمش گبی «اوف» دیدکجه آغیزلرندن آتش گوزلرندن قانلی یاش چیقیور .

فسبحان الله نقدر بد بوره‌ك، حقسز حرص، حیاسزجه طمع . «عز من قنع ذل من طمع» کلام حکمتنك سری بحمد الله نه‌ده خوش ظاهر اولدی . جزیرة العربك منتهاسنده، جنوب و غربی محیط عمان، شمالی بحر قلزم، شرقی الحاج دیارینك قوم صحراسی ایله محاط، آثار صودن و خضراتدن کلیاً محروم خیرسز

بر شبه جزیره‌ده واقع عدن، درت طاغ اره‌سنه قیصلمش غمگین بر قصبه‌در. اطراف اربعه‌سنی قیایان اوتسز، اورمانسز طاغلر، حرارت شمس ایله ایصندقلری زمان جهنم کسیلان بو هوا آلماز مملکتی هر کیم گورسه، جنت یاپمغه یلتنن شدادڭ جهانده بشقه بر یر بوله‌مامق کبی حماقتنه حیران اولور. اسکیدن صهرنجلره تراکم ایدن صولری ایچرلر ایمش. میقروب مضر انکلیزلرڭ قدوم نامبارکلری بو موقعه باصدیغی گوندن برو یغمور یاغمدیغندن، قدیم صو مخزنلری بوش طورمقده‌در. شمدی دکز صوینی ماکنه ایله تصفیه ایدوب «ماء بومب» دیو آجی آجی ایچیورلر. یمن والی و متصرفلری، گوز آچیقلغی یاپوبده کاربانی الحاج یولندن منع ایله مناقلاتی حدیده طریقنه چویره‌جك اولسه‌لر عدن صوبی چکامش دکرمنه دونر. بو حزن آور قصبه‌نڭ اسکله‌سی جنوباً یاریم ساعت بعدنده واقع طوایه‌در. عینی مسافه شرقنده و شیخ عثمان نامنده اوفق بر قصبه دها واردر. بو قصبه ایله شیخ عثمان اره‌سنده‌که مملحهٔ جسیمه ایتالیا شرکتی النده‌در. انکلیزلرڭ یمنلیلره یاپدقلری اغوای معلومهٔ ملعنته حدتلنان بر عثمانلی طوپچیسنڭ، شیخ سعید جبلنده‌که باش طابیه‌دن بلا رخصت آتدیغی، اوچ عدد مرمی‌دن بریسی طوایه‌یه ایکنجیسی یاریم ساعت ایلروده واقع قبرستانه اوچنجیسی عدنه دوشمکله مواقع مذکوره‌یه طاشلر دیکه‌رڭ اوزرلرینه «ترك کله‌سی» دیو برر خط خاطره حك ایتمشلردر.

عدنه دخولی تاریخندن مسئلهٔ مبحوثه‌یه دگین طاغلر، بایرلری تحکیم ایله اوغراشان مکار انکلیزڭ بعده آیاقلری صویه ایره‌رڭ او واهی عملیاتی ترك ایدوب آرتق استراحته وارمشدر. قلاع همایونڭ تحت تهدیدنده بولندیغنی آکلاینجه یأسه دوشه‌رڭ تقویه ایله اوغراشمغی فیما بعد ترك ایدن او مفسد تلکی، عقل حریصانه‌سنجه حرب ایچون حاضرلادیغی طوپلرینی، شمدی سفائن وارده‌یی خلقه افهام ایچون آتمقده‌در. درت قاریش احاطه‌ده بر آووج خلق اولدقلرینی، فوه‌سی میدانه چیقان غمازانه سیاستلری، مفسدلکده‌که مهارتلریده. گوزی آچیلان جهانه قارشو فائده ایتمیه‌جکنی، پك گوزل آکلامشلردر. بو عدو جهانڭ قهر اولدیغنی انشا الله قریباً گوره‌جگز.

(بحر محیط هندی)

دنیاده موجود صولرڭ بشده برینی حاوی بحر محیط هندی، آسیانڭ جنوبنده

آفریقانڭ شرقنده آوستورالیانڭ غربنده‌در . مد و جذر یاپمق غرائبیله مشهور بو دریانڭ ، روزکارسز زمانلرده بیله طالغه‌سی اکسیك اولمیور . دائم الاوقات متحرك فورتنه موسمنی مصر ایله عدنده گچوردکدنصکره یوله چیقدیغم حالده بو دریاده گوردیگم کوه مثال طالغه‌لری جهانڭ بشقه دڭزلرنده مشاهده ایتمدم .

حین مرورمده روزگار آصلا اسمدیکی حالده کندی کندینه حصوله گلان چالقانتیدن متحاصل طالغه‌لر ، واپورڭ ایکی مثلی ارتفاعنده ایدی . بر قاچ آدم بویی یوکسك گوریلان بو امواج مدهشه اره‌سنده عربلرڭ قریش تعبیر ایتدکلری قنادلی بالقلر سوریلر ایله هوالانوب طالغه‌دن طالغه‌یه اوچوشیورلر . بیوك بالقلرڭ شرندن سطح بحرده چوق طوره‌میه‌رق هواده طولاشان بالقجیلر بونلری اوچارکن یقالایورلر . جهانڭ نه‌بر و بحرنده ، و نه‌ده جو هواسنده ، و حتی قعر دریاسنده بیله ذی روحه راحت و سلامت اولمدیغنی ، و حیات ایچون هر یرده انواع مصائب و مهالك موجود ایدوکنی گوستران شو حال حیرت «لا راحة فی الدنیا» حدیث شریفنڭ مآل منیفنی تصویراً تفهیم ایدییور ایدی .

عدندن بیندیگم واپور بومبایه یدی گون سکز گیجه‌ده یتشمشدر . هندستانده سنهٔ مالیه حسابی مجهول ایدوگندن ، سیاحتنامه‌یه بومبایدن بالاعتبار سنهٔ هجریه اعتباریله تاریخ قمری یوروتمگه مجبوریت حاصل اولمشدر . زیرا یدمده‌که تقویم ختام بولدی

(هندستان)

« بومبای »

بیڭ اوچ یوز یگرمی ایکی سنهٔ هجریه‌سی جمادی الآخره‌نڭ دردنجی گونی طلوع شمسدن اوچ ساعت صکره بومبای لیماننه مواصلت اولندی .

عدن ایله بومبای اره‌سنده‌که بعدیت بحری بیڭ آلتی یوز اللی میلدر . راکب اولدیغم نمسه واپوری بو مسافه‌یی انجق یدی گون سکز گیجه‌ده قطع ایده بیلدی . بومبای سفائنڭ بارینمسنه الویریشلی غایت واسع و لطیف بر لیمانه مالکدر . اوقوناقلی اولمسی ایچون حرکهٔ خرفیه‌دن «و» ایله «ا» علاوه و «بومبای» طرزنده املا ایتمکده ایسه‌کده هندلیلر ایله عربلر ، عجملر و بتون آوروپالیلر کلمه‌نڭ اصلنه خلل کتورمیه‌رك «بمبی» یازمقده‌درلر «بم» (Bon) گوزل «بی» (baie) دڭز و لیمان معناسنه پورتکیز تعبیری اولوب آنلرده فرانسز لساننده استعاره ایتمشلردر .

جنوبی ایله شرق و شمالنی معتدد جبال و تپه‌لر احاطه ایتدیکی ایچون یالکز غربی آچیق بو طبیعی لیمانه واپور گیرر ایکن گوگرته‌یه چیقوب‌ده اطرافی تماشا ایتمك عادتا حیات القلبه خدمت‌در . گوگده و قامتلری ایله دال و یاپراقلری، و میوه‌لرینڭ صالقملری خورما آغاجنه مشابه اولوب اثماری گورلمینجه شجرۀ نخل اولمدقلری کسدیریله‌میان نارجیل، و شاعرڭ کیسوی معشوق دیو وصف ایتدیکی شمشاد، و قامتی بونلردن گیرو قالمیان عنبه مثللو غایت مرتفع و لطیف المنظره بر چوق نافع آغاجلر، بو طاغ و تپه‌لری و بتون وادیلری تماماً قاپلادیغی جهتله هر طرفی زمرد کبی یشیل و نا متناهی بر اورمان هیئتنده کورن بدایع پرستان، خواجه حافظڭ مسقط رأسی حقنده سویلدیکی:

خوشا نوروز خواص در شیراز

که بر کند دل مرد مسافر از وطنش

مدحیۀ مشهوره‌سنی بو بهار دائمینڭ منظرۀ بی نظیری حقنده دخی تطبیق وتنظیره قالقیشیر . وطنمدن انفکاك ایتدیکم تاریخدن بومبایه اولاشدیغم کونه دکین کچن ایدن مدت مدیده ظرفنده، پارسڭ صنعی بولان اورمانیله اسویچره‌نڭ مزروع قوریلرندن بشقه طویل القامه اشجار ایله مستور وادی و جبال کوره‌مدیکم ایچون بو دلربا منظره‌یی تماشاسنه طالدیغم صره‌ده ممالك وسیعۀ شاهانه‌نڭ آناطولی ویا روم ایلی سواحلنده که جسیم اورمانلر ایچرولرینه صوقولان او سویملی لیمانلردن برینه اولاشیلدی ظن ایتدم . ازمیر، عدن، و بو مبای لیمانلرینی جناب حق یکدیگرینه شبیه اوله‌رق خلق بیورمشدر . عدن لیمانڭ بونلردن بر فرقی وار ایسه اوده ازمیر و بو مبای لیمانلری کبی اطرافی اورمان وگلستان اولمیوب اشجار و خضراتدن بالکلیه محروم جنوبی سیم سیاه یالچین قیا شرق و شمالی سیار قومدن عبارت بولنمسیدر . احمق شدادڭ عدن موقعنه نظیرۀ جنت یاپمسی آناطولی سواحلی کوته بین نظرینه ایلیشمامش اولدیغنی افهام ایدییور .

یدی کون سکز کیجه قره یوزی کورمیه‌رك بحر عمانڭ سلسلۀ جبالی آکدیران دهشتلی طالغه‌لری اره‌سنده شدید و مدید چالقانمقدن نصل بیقمش و بو مبای لیمانه اولاشوبده قدرتڭ بو موقعه بخش ایتدیکی لطافتی، تماشاسنه طویولماز منمناظر طبیعیه‌یی کورنجه هر بر مزاحمی اونودوب نه درجه سوینمش ایسه‌م واپوردن اسکله‌یه، کمرکدن اوتله یتیشنجه‌یه دکین او نسبتده غمناك و تعبان اولدم . پولجیلری چیقاردقدن صکره بنکاله وجاوا جهتلرینه کیده‌جك اولان واپورده بومبایه عائد کثرتلی حموله

بولنمدیغی ایچون ریختمه صوقولمیوب پك اوزاقده دمیر آتدیغندن صندال ایله چیقمق هم تهلکه‌لی و همده ساعتلره متوقف اوله‌جغنی ملاحظه ایدرك یلکن کشاد ایدر بالقجی قایقلرندن برینه آتلامش ایدم . کورك ایله حرکتی مشکل بو بطال تکنه لیمانده قرق دقیقه قدر صاللاندیغی حالده یولی یاری ایده‌میشمزك اسبابنی قایقجیلردن سؤال ایتدم . هوا مخالف اسدیکی ایچون یمین و یساره صالدیرمق کبی بحری مناوره یاپیلیور اسکله‌یه یناشمق دها وقته محتاجدر دیدی .

پوپه یلکن امواج اره‌سنه قاتیله‌رق ترسینه دونیویره‌جك کبی قورقنج صاللانیشلر ایله تخمیناً یتمش دقیقه‌ده کناره یتیشان بو اجل بشیکندن یقایی صییروب عادتا یاری جانلی دینه‌جك بر طاقتسزلك ایله قره‌یه آیاق باصه بیلمش ایسه‌مده قرق سنه‌لك احبامدن ایمش کبی گوله‌رك یانمه صوقولان بر پولیس تبدیلی گوللر ایله تحت قهرنده أزلدیکم گوگل عذابنی بوراده اولسون خاتمه چکدیرمدی . شایان مرحمت مساکین هیئتنه گیران بو خدعه‌کار انواع مشکلات و تصعیبات ایقاعیله بیحضورلغی اوتله قدر امتداد ایتدیردی . خلقك و علی الخصوص غربانك تسهیل مرور و سلامتنی تأمین ایله مکلف انگلیز پولیسنده گوریلان شو خباثت شاید بر عثمانلی پولیسی طرفندن بر انگلیزه قارشو یاپیلمش اولسه ایدی گندی رزالتلرینی هیچ بر وقت دوشونمیان انگلیزلر فرصتجولك ایله مشهر جبلیتلری اقتضاسی ترکلر حقنده سویلمدك کلمات نالایقه یازمدق مفتریات براقمازلر ایدی .

تبعهٔ عثمانیه خارجه چیقوبده اجانبك بویله اخلاقسزلغنی انسانیتسزلکنی رای العین مشاهده ایتمینجه ظل عدالتنده آسوده نشین یشادیغی مرحمتلی دولتنك قدر و قیمتنی و سایهٔ عالیسنده مظهر اولدیغی رفاه و سعادتی ممکن دگل تقدیر ایده‌مز .

ایلك گوریشده هندلی بر فقیر و یاخود زواللی بر حمال ظن ایتدیکم بو تبدیل پولیس انسانی جاندن بزدیریجه‌سنه تصعیبات ملعنتکارانه‌یه باشلاینجه گندی جنسندن غیری هیچ بر فرده آرام یوزی گوسترمامك اساس سیاستی اولان انکلیزلرك مظالم خفیه‌سنی اجرایه آلات اشرادن اولدیغنی درحال آکلادم . و بو ظنمك اصابتی بالآخره وقوعبولان تحقیقات و مشهودات متتابعه ایله‌ده ثابت و ظاهر اولدی .

قایقدن اسکله‌یه چیقوبده گمرگه گلنجه‌یه وگمرکدن قورتیلوب عربه‌یه بیننجه‌یه دکین شو انکلیز ظلمتك هبابه ویردیکی ساعتلرده انواع نام و خدعه‌لر سرد ایدرك راست گلانه آلدیردیغی بخشیشلردن و هر کسدن اول سزك اشیاکی باقدیروب کوزل بر اوتله تودیع ایده‌جکم یوللو شیطانلقلر یاپه‌رق آلدیغی رشوتلردن وینه بتون یولجیلردن زیاده بکلتدیردکدن

بشقه یاریم فراغه گیدیلان بر موقعه ایکی بچق فرانق عربه اجرتی ویردیرمك وصوڭنده بتکرار دلالت اجرتی آلمق مثللو حکمت حکومته یاقیشمز صویوجیلقلری ایله‌ده بیحضور ایتمش و شو ملعنتلر ینشمزمش کبی هر نه‌که سؤال ایتدم ایسه خلاف حقیقت جوابلر ویروب مشکل پسندلگی ایله عمر طورپیسی گسلمشدر . بنی بر اسلام اوتلنه کوتور دیدم . بوراده اسلامدن اوتلجی بوقدر جوابنده بولندی . ترکجه بیلور بر اصناف ویا قهوه‌جی کوستر آنڭ ایله براز قونوشه‌یم دیدم ترکجه بیلان هندستانده چوق اوطوره‌مازکه!!! دکان آچه بیلسون جوابنی آغزندن قاچردی .

حکومتکزڭ نه مال اولدیغنی گوسترن حال و افعالکدن ، و شو صرف ایتدیککڭ رموزاتدن چوق مستفید اولدم . ترکجه بیلور هر کیم ایسه آنڭ یانته ایصال ایت دیدم . بوراده ترکجه بیلور هیچ بر فرد بولنه‌ماز جواب خائنانه‌سنی ویرمکدن یته صیقلمدی . به آدم بغداد بصره اهالیسندن کیمسه یوقمی آنلر آت خرما و لؤلؤ صاتمق ایچون هندستانه دائما گلورلر . ایچلرنده ترکجه بیلان یوق ایسه عربجه قونوشورم دیدم . بوراده کیمسه‌یی بوله‌مازسڭ دیو جف القلم جواب ویردی .

کونلر ایله دریاده چالقانوبده محل مقصوده اولاشدم دیو سوینه‌رك واپوردن چیقان بر یولجی تکرار شو قصدی مشکلاته تصادف ایدنجه هندی صویوب صوغانه دوندرمك ایله فکری کبی خرابنی تعجیلدن بشقه فعلیاتی کورلمیان صغوق قانلی انکلیزلره قارشو نه یولده لسان قوللانه‌جغی ارتق تأمل بیورلسون . فقط هر نه‌که سویلر ایسه‌ڭ حریفلرده اوتانه‌جق صورت نره‌ده . زعملرنجه بر عیب وار ایسه اوده پاره قزانامامقدر .

صغوق صغوق یوزه گولمك ایله درونلرنده مضمر منافقلغی ستره چبالایان انکلیزلرڭ بو مثللو اشرالری الارینه اون پاره گیرمك ویاخود باشقه درلو جزئی بر استفاده کورمك ایچون یوزلرینه‌اون کره توکرتمکه راضیدرلر . اولانجه فکرلری بر طرفدن تکالیف احداث و توزیع ایتمك و بو آغیر ویرگولرڭ تسویه‌سی مشکل تقاسیطی هر نه‌که بولور ایسه صاتارق دقیقه‌سی دقیقه‌سنه تحصیل ایله هند ثروتنی لوندره‌یه آشیرمق جهتلرینه معطوف اولان انکلیزلر ، عیوقه چیقاریلان سرزنشلری سمع و اعتباره آلمق و ذره قدر اولسون صیقلمق خصلتندن محرومدرلر . بالجمله تبعه‌سنڭ رفاهی نامنه دگل مجرد لوندره‌ده بولنان کندی جنسنڭ سعادتی فکرینه مستنداً جانی چیقینجه‌یه قدر چالیشان غدار بر حکومتڭ قابل خطاب اولمیان پولیسی ایله محاوره ، بیهوده نفس توکتمکدن بشقه هیچ بر شیئه منجر اولمیه‌جغی بداهتنه مبنی یقامدن اولمیان بو سونگرلی حریفه «خطاباً» صورتگده ، سیرتگده ، اشقیایه رحمت اوقودیور هر نه تسهیلات طلب ایتدم

ایسه آلدیغم جوابلر وجدانڭ کبی یوقدن عبارتدر . سنڭ کبی خصائل انسانیه دن نصیبی اولمیان اخلاقسز آبروسز شریری قصداً استخدام ایدن انکلیز حکومتنڭ نصفتنی ، عدالتنی ، نزاکتنی ، سوآل ایدییورم ذهابنه دوشوب یوق و یوقلق جوابلری ایله پك گوزل مقابله‌لرده بولندڭ . ان شأ الله قریباً یوق اولورسکز» سوزلرینی صرف ایتمك ایله‌ده حرصمی آلامیه‌رق یانمدن اوغراتمق ایچون هرچه باد آبادی گوزه آلدم ایسه‌ده واپورده معارفه پیدا ایتدیکم بعض ذوات دور اندیشانه نصایح سردیله ممانعتده بولندیلر . انکلیزلره لعنتخوان اولمق ، اوتانوبده انصافی اله آلماوینه خدمت ایده‌میه‌جکنی بیلدیکم ایچون رفقامڭ نصایحنه توفیقاً سکوتی بالاختیار عربه‌جیلردن بریسنی چاغیروب بنی مناسب بر محله گوتور دیو عربه‌سنه بیندم . کیم اولدیغمی و نه ایچون گلدیکمی حیوانجه‌سنه تحقیق و تفحصه مأمور معهود پولیسڭ یوزی بیله قزارمیه‌رق عربه‌جینڭ یاننه اوطوروب «سرپازار» دینلان سمتده کائن برمجوسی اوتلنه ایندرمك صورتی ایله فکرینی اجرادن واز گچمدی . بر قاچ ساعت استراحتدن صکره حمامه گیدوب چماشیرلرمی دگیشدیردم . حمام دینلینجه بزم بیلدیکمز حماملر خیاله گتورلماسون . هندستانڭ حماملری بر بر دکانلری درونلرینه صره واری یاپیلمش اخشاب غسلخانه‌لردن عبارت اولوب بیقانانلره قوغه ایله صیجاق صو توزیع ایدییورلر .

دریایه ناظر آپوله بندر نام موقعده تنفس ایتمك ایچون بعد الغروب چارشویه چیقدیغمده منتظم بر پروکار دکانی گوزمه ایلیشه‌کله طراش اولمق اوزره ایچرویه گیردم . بو دکانڭ صاحبی سوریه‌لی بر یهودی ایمش . بیوریکز دیو استقبال ایدرك ترکچه تکلمه باشلاینجه دنیا بنم اولدی ظن ایتدم . طراش اثناسنده دوام ایدن مکالمه انکلیزلرڭ اجرای حکومتنه منجر اولدی . بو کوته بین یهودی دخی سائر مذهبداشلری کبی نرده‌ده مظهر لطف و مرحمت اوله گلدکلرینی دوشونه‌میه‌رك انکلیزلری اول درجه مدح و ثنایه باشلادیکه اثبات مدعی ایچون گتوردیکی منطقسز مثاللره پیشمش طاوغڭ بیله گوله‌جه‌گی گلور ایدی . مشتریلری انکلیز ، واوغلی یکرمی روپیه معاش ایله حکومتده مستخدم اولدیغی ایچون مدحه مجبور بو بربرڭ ، یهودیلره مخصوص بر شیوه ایله دوام ایدن گوزه‌لگنی طراش بیتنجه‌یه دگین دیگله‌دم .

باش آغریدان لقلاقیاتی ختام بولدیغی صره‌ده جواب اوله‌رق ، انکلتره تحت تحکمنه آلدیغی اجناس مختلفه‌یی چیرچبلاق ایدرك لونده‌لیلری زنگین یاپمق ایله

شهرت آلمش صراف بر حکومتدر . گندیلرنده بوندن بشقه همت، غیرت، مهارت، گوریبور ایسه‌گز لطفاً تعریف بیوریگز . تعداد ایتدیکك محسناتك کافهٔ ثمراتی انجق کندی جنسنه عائددر دیدم . براز دوشندکدنصکره «بو سوزك حقیقة پك طوغریدر» جوابنی ویردی . بلای بال، زهری شکر ظن ایدن بصیرتسز بر برك یاپدیغی معناسز مباحثه‌لر وقتی کچوردیکی ایچون آپوله بندره کیتمکدن صرفنظر ایله اوتله عودت ایتدم .

بو یهودیدن آلدیغم ایضاحات اوزرینه صباحلین تراموایه آتلایه‌رق پندی پازارده‌کائن بغدادلی حسن شیبه‌نك قهوه خانه‌سنه کیتدم . بتون مشتریلری بغداد، بصره، یمن و حجاز اهالیسندن اولمغله میانه‌لرنده جریان ایدن مباحثه علی الاکثر ترکجه‌در . بر لیرا معاش ایله انکلیزلره خفیه‌لك یاپدیغنی صکره‌دن خبر آلدیغم مرقوم حسن آغامعرفتیله اولگون بر خانه کیرالیوب مع الکراهه یاتدیغم مجوس اوتلندن قورتلدم . دولت علیهٔ عثمانیه‌نك استخدام بیوردیغی پولیسلرده‌که تربیه‌یی بکنمیان آوروپالیلرك گویا اك متمدن انکلیزلرینه، اداره‌سنه، پولیسنه باقیگز . فاعتبروا یا اولو الابصار .

مجرد آوروپاده‌که ملکنی اعمار و تزیین ایتمك ایچون ید غصبنه کچوردیکی بالجمله مستملکاتی تملندن ییقمق تحکم طاقتفرساسی آلتنه دوشوردیکی بونجه ملتلری بی رحمانه ازمك و صویمقده صوك درجه ماهر انکلیزلرك، هندستانده برنجی بلده و ایشلك اسکله اولان بومبای شهری حقنده یاپدقلری همت شایان تدقیقدر . دگز کنارلرینی بشقه‌سنه قاپدیرمامق و بو شرفلی محللرك اهمیتلی تمتعاتنی انجق انکلیز جنسنه یوتدیرمق قصدیله لوندره‌نك بر آلای قومار یانغینلرینی بورالرده یرلشدیروب گتوردکلری چوروك و صولوق ماللره مقابل زواللی هندلیلره طاغتدقلری پیانقو بلیتلرندن متحصل مبالغ جسیمه ایله بوکسك اوتللر، بیوك مغازه‌لر، عالی مسکنلر، سوسلی غازینولر، یاپدیرتدقدن بشقه و آنلرك تطبیب قلوبی ایچون بو سمتك سوقاقلرینی آوروپا بلدیه‌لرینك گوستردکلری ترقیاته توفیقاً پك گوزل تنظیم ایتمشلر ایسه‌ده شهرك دیگر جهتلرینی علی حاله براقدقلرندن طولایی ارباب دقتك یاغدیردقلری طعن و نفرتی صیقلمقسزین سیر ایتمکده‌درلر .

مرکیتدن حیوانات بغجه‌سنه قدر امتداد ایدن تراموای جاده‌سنك شمالی مقر مسلمین اولوب جنوبی اجناس مختلفه‌یه مسکندر . اسلاملر شریعت مطهرهٔ احمدیه‌نك امر و ارشادی وجهله ناموسکارانه ملبس و مستور ایسه‌لرده مجوسی، پوتپرست، عبدهٔ ثور، و امثالی ملل جاهله آنادن طوغمه دینه‌جك درجه‌ده عریاندر . بونلردن پك

ناموسلی گیندم ظن ایدنلرڭ اوگلرنده برر فوطه ایله باشلرنده صاریق اولوب آیاقلری
و گوبکدن یوقارو بتون وجودلری آچیقدر .

اقوام مرقومه‌نڭ غایت زنگین صنفی ایله خدمات رسمیه‌ده مستخدم اولنلری ،
قیمتلی قماشدن ستره ، یلك ، قوله‌لی گوملك گیوب ربط ایتدکلری صوڭ موده یقالغه
سوسلی بوین باغی دخی گچوردکلری حالده پانطالون یرینه فوطه طوتونمقده‌درلر .

بویله آلتی قوال اوستی ششخانه تعبیرینه موافق گینمکه ، مدنیته بر درجه اولسون
یاقلاشمغه هوسلنان صنوف ممتازه ! ! دخی مذهبداشلرینڭ « اسلام اولمغه میلی
وار» یوللو صرف ایده‌جکلری جاهلانه تعریضلرندن چکیندکلری ایچون کرهاً
طوتوندقلری فوطه‌نڭ اوڭ طرفه گلان اوجنی ، باجاقلرینڭ اره‌سندن گچوروب
طاپندقلری اوکوزڭ قویروغنه تقلیداً آرقه‌لرینه ربط ایتدکلری جهتله ، سیگیرلرندن
چیتلرینه دکین بالدیرلری ، بودلری کاملاً میدانده قالییور . سفله گروهی ایسه ،
اسلحهٔ قدیمه‌دن معدود و طاش آتمغه مخصوص صاپانڭ کیسه‌سیله خایه‌لرینی
نیم صورتده قپایوب بو طوربه‌نڭ اوجلرینه مربوط ایپلری قاصیقلری اره‌سندن
آرقه‌یه آلارق بللرینه باغلایورلر . وجودلرینڭ اقسام سائره‌سی تماماً چپلاق و عریاندر .

پاچالری دیز قپاقلرندن درت پارمق یوقارو اولمق اوزره طونه بگزر سیاه برستاره
گیان اناثڭ دخی قاصیقدن یوقارو قارین و گوبکلری کاملاً آچیق و تیموری رنڭ
وجودلری ، اوموزلرندن مه‌لرینڭ اوستنه قدر قولسز بریلك ایله قپالیدر . هیئتلرینی
گوران غربانڭ معده‌سی مطلقا بولانیر . زیرا طاپندقلری بقرڭ ادراریله تبرکاً
یوزلرینی ییقایوب نجاستیله‌ده آلینلرینی و اکثریسی قول و وجودلرینی بر ، بر تمغا
و صوا یاپدقلرندن ، ارککلی دیشیلی خلق اردینه یاپیلان بو مستکره قوم بو مباینڭ
اسواقنی مزخرفاتلی دیره‌یه ، و تعبیر دیگرله اوستی آچیق مکروه برلغمه بگزتمکده و فنا
تعفن نشر ایتمکده‌درلر .

هندڭ ایچرولرینه نمونه‌نما اولان بومبای جهانڭ هیچ بر طرفنده تجمع ایده‌میان
اجناس مختلفه‌یه مسکن و سفینهٔ نوح اطلاقنه سزا مخلوط السکنه بر بلدهٔ عجیبه‌در .

بیقله‌دن ملت بغجه‌سنه گیدر ایکن یاری یوله وارنجه صاغ قولده بر
پوتخانه‌یه تصادف اولنور . تخمیناً قرق مترو مربعنده و درت کوشه‌لی
اوله‌رق اولا سکز مترو قالدیریلان بو پوتخانه‌نڭ اطرافی طام ایسه‌ده پوتڭ
اوزرینه گلان اورته‌سی سنجار یزیدیلرینڭ طرف طرف انشا ایتدکلری صویتاری
کلاهی کبنڭ عینی سیوریلکده یاپیله‌رق مبدأندن نهایتنه قدر قبارتمه تصاویر ایله

دونادلمشدر . قبه‌نڭ كيتدكجه اينجه‌لشان تپه‌سنه فرونجيلرڭ گلبريسى كبى و درت مترو اوزون بر آغاج وضع ايدلمش و بونڭ فوقنه تپه‌سى قيرلمش صليبه مشابه اوله‌رق طرفينه اوزانان ياريمشر مترو قوللره يتمش بش سانتيم طولنده و قيناب قالينلغنده زنجيرلر طاقيله‌رق پرده صچاغى حالنه كتورلمشدر . قبه‌نڭ مبدائنى محيط طامڭ كنارلرينى دخى بعضيسى آياقده و بر چوغى جالس ميمون قورد چقال فيل و امثالى حيوانات صورتلرينى كوكده‌سى انسان قفاسى فيل و ياخود حمار باشى شكلنده پوت و اكا مماثل بر طاقم هياكل موهومه‌يى ابدستخانه بارداغى كبى صره‌لامشلر .

بورادن براز دها ايلرو گيدينجه حيوانات بغچه‌سنه يتشيلور . بومبايڭ حيوانات بغچه‌سى مصرڭ اوزبكيه حديقه‌سى جسامتنده اولوب ميانه‌لرنده كه فرق يكديكرنده بولنميان ايكى نقصاندر . بومبايڭ ملت بغچه‌سنده علاوة موزه و حيوانات موجود ايسه‌ده مصرڭ اوزبكيه حديقه‌سنده كه صنعى جبل ايله مملكتڭ اڭ معتنا و دگرلى محلنده بولنمق كبى لطافت موقعيه بونده يوقدر .

صنعت تجارت املاك و معارف اولا اسلامده اولوب وقتيله ايراندن كلان عبدهٔ نار يعنى زردشتيلر بالنسبه ايكنجى درجه‌ده، اقوام سائره ايسه كلياً كيروده‌در . مسلمين زراعت ايله اشتغالى عيب صايدقلرندن بو مهم جهتى پوتپرستلر النده براقمشلردر . صڭره‌دن كلوب يرلشمه آوروپاليلر دخى كسب ثروت ايتمشلر ايسه‌ده يرلى اسلاملرده كوريلان غنايى هنوز بوله‌مامشلردر . و الحاصل بومبايڭ كوزى آچيق و مسعودى بالنسبه مسلميندر . انكليزلرڭ غرب طرزى معيشتلرينه نظر استحقار ايله باقمقده‌درلر . بو بابده كه اصابت فكريه‌لرى ذكاوتلرى شايان تقديردر .

گوندوزلرى اوگله‌يه قدر اويقو و كيجه‌لرى فجر كاذبڭ ظهورينه بر ساعت قالنجه‌يه دكين مرور ايدن مدتى عشرت، قومار، رقص، لعبيات، فحشيات ايله گچورمك كبى عقل و حكمته مغاير و صحته كلياً مخالف معاشرتڭ صوكى گلمز سفاهتك بكه‌نيله‌جك نره‌سى، و نه ذوق و صفاسى اوله بيلور . مدنيت اخيره‌نڭ ميدانه گتورديگى اختراعاتدن تلغراف، تلفون، تراموای، و هر درلو اعمالاته مخصوص فابريقه‌لر طرف طرف شمندوفرلر و امثالى آثار ارتقا و عمران موجود ايسه‌ده قوهٔ الكتريقيه ايله ايشلر ترموايه و جاده‌لرده ضيا كهربائى‌يه تصادف ايده‌مدم . مركيت پوربندر آپوله‌بندر جهتلرى هوا غازى ايله اسواق سائره عادى غاز ايله تنوير قلنمشلردر .

بتون اغنیانڭ خصوصی عربه‌لری، اوتوموبیللری، اورته حاللیلر ایله کنجلرڭ ولوسیپدلری موجود و هر سمته چفته ترامواییلر دخی ایشلمکده اولدیغی حالده اسواقده دائر کیرا عربه‌لری خلقی طاشیمق ایچون یته یتیشه‌مامکده‌درلر .

ایمپراطوریجه متوفیه ویقتوریانڭ بنیستان میداننده بیاض مرمردن مصنوع وکنجلگنی کوسترر مکلف بر هیکلی موجوددر . سنگتراشلق صنعتنڭ زمانمزده واصل اولدیغی غایهٔ کمالاتی آڭلامق استیانلر بو هیکلی کورملیدرلر . تخمیناً التی مترو ارتفاعنده بیاض مرمردن معمول و اوستنڭ قپامسی بریتانیا حکومتنڭ تاج سلطنتی شکلنده و درت کوشه‌لی ظریف بر تختڭ شرق جهتنه ناظر محرابواری محلنه ویاریم قولتق اوزرینه عربه‌یه بینر کبی اوتوردلمش و قاصقلرینه قدر بر دیز اورتوسی چکلمش اولدیغی حالده پك ماهرانه اعمال ایدیلان بو هیکلك صنعت ونفاستی تماشاکرانی حیرتده براغییور .

بورایه متصل دینه‌جك درجه‌ده یقین وآپوله بندره طوغری ایلرولیان دیکر میدانده ایمپراطوریجه ویقتوریانڭ بومبایده فوت اولان انکنجی مخدومی ایچون (۱) بر هیکل دها رکز ایدلمش ایسه‌ده بونده‌که صنعت ایمپراطوریچه‌نڭ هیکلنی اعمالده کوریلان مهارت و خارقه‌یی حائز دکلدر . بینديگی آتڭ باصدیغی اوچ بچق مترو یوکسکلکنده و مربع طاش عمودڭ درت یوزینه، هندلیلرڭ چیچك دسته‌لری ایله غراندوقه استقبال ایتدکلرینی کوسترر قبارتمه اوفق رسملر یاپیله‌رق وقایع جاریه‌یی تصریح و ارائه ایدن بو تونج هیکل، بومبایده ایپك و قماش فابریقه‌لری، هر طرفده بیوك تجارتخانه‌لری بولنان متمولیندن بغدادلی صاسون نام یهودی اعمال و رکز ایتدیروب بونجه کلفت و مصارف اختیاریله کوستردیگی جمیله‌سنه مقابل اوفق بر نشان آلا بیلمشدر .

حبسخانهٔ عمومی جهتنه دوشان چارشودن کچر ایکن جهلای اقوامه مخصوص غرائبڭ پك کولنجنه تصادف ایتدم . داخلنده طاول زورنا چالینان بر خیاط دکانڭ اوکندن کچن اکثر ناس اللرینی چکه‌لرینه قدر قالدیروب شدتلی سیلکه‌رك یوزلرینه سورمکله احتراماتده بولنیور ایدیلر . شو حال مراقمه طوقوندیغی ایچون دکانڭ ایچروسنه دقتله باقدم . هندڭ اڭ کزیده قماشلری ایله کیدیرلمش انسان و جودلی حمار باشلی عجیب الشکل بر پوت وضع ایدلدیگی یوکسکجه بر محلده جامدن معمول قورقنج کوزلرینی ایشلاتمقده اولدیغنی کوروب یاپیلان تواضع

(۱) برای سیاحت هندستانه گلوب تدقیق محاسباته گیریشمسندن طولایی انکلیز وکلاسنڭ امر و اشارتیله تسمیم ایدلدیگنی سویلدیلر .

تعبدكارانه بونڭ ایچون اولدیغنی آڭلادم . آغستوس رومینڭ اون بشنه مصادف اولان بو گون پوتپرستلر ایچون دگزه هند جوبزی آتمقله اجرای شادمانی اوتهدنبرو معتاد و بیوك بریوم مخصوص ایمش :

بلوطلرڭ مهد ظهوری اولان بحر محیط جنوبی آطلانطق دگزینڭ غرب فرانسه ایله امریقای شمالی سواحلنده اجرا ایتدیگی کبی مد و جذر یاپمق غرائبیله مشغول و مشهوددر . فورتنهسز گونلرده عموم دریالر ساکن اولدقلری حالده مد و جذر اجرا ایتمك طبیعتلرندن طولانی کرهنڭ بو طیشی دگزلرنده آلتی آی تموج اکسیك اولماز دائما متحرکدرلر . بو طبیعی تموج ولوکه خفیف اولسون هواء جنوبینڭ تحریکی منضم اولنجه دریا بردنبره قباروب طاغلر کبی طالغهلر حاصل ایدییور . اگرچه هوا شدتلی اسر ایسه دگزی یوز مترو قعرندن قارشدیردیغی ایچون بو طالغهلرڭ ارتفاعی اون بش مترویه قدر واصل اولیيور .

دنیادهکه صولرڭ بشده برینی تشکیل ایدن بحر محیط هندیی بویله آلت اوست ایدرجهسنه حرکته گتوران باشلوجه هوا لدوس روزگاریدر . قره جهتندن گلان پویرازڭ بو دگزه او قدر تأثیری یوقدر . زیرا واپورلرڭ رهراستی سواحل جهتیدر . باطی وگون طوغی روزکارلری هر نه قدر شدتلی دخی اسهجك اولسه دواملی هوالردن اولمدقلری و خصوله گتوره بیلدکلری تلاطم صغیره واپورڭ باش ویا قیچ جهتلرینه طوغری هجوم گوستردیگی جهتله سفائن ایچون تهلکهسی و جان صیقهجق تحریکی اولمیوب آنجق صیجاق دگزی سرینلشدیرمك کبی خدمتی گوریلییور . فصول اربعهدن بهار ایله یازڭ ختام بولدیغی واقوام عثمانیه ارهسنده گون دونمی تعبیر اولنان وسط اغستوسکه جنوب روزکارینڭ قوتدن دوشدیگی کسیلدیگی و هوأ شمالینڭ سورکلی هبوبه باشلادیغی ، حرمانجیلری گولدیردیگی أیامڭ مبدائیدر .

ایشته بو تاریخدن کوز وقیش فصللرینڭ ختامنی مبشر شهر شبطڭ اواسطنده نازل جمرهلره قدر ، لدوس روزگاری اولقدر شدتلی و سورکلی اسهمدیگی ایچون بحر محیط جنوبی بو آلتی آی طالغهسز دینهجك درجهده ساکن و تهلکهسزدر .

یاز کونلری آسیا ، وفصل شتاده آفریقا ایله آسیادن هند اقلیملرینڭ قیزمسندن طولایی صیجاق هوانڭ صغوق طرفه و بارد هوانڭ صیجاق جهته تمایل و هجوم گوسترمسی کبی جو هواده جریان قانونی وضع ایدن حق سبحانه و تعالی حضرتلرینڭ قدرتنی موجودیتنی عقل ایردیرهمیان عبدهٔ اصنام رؤساسی مواسمڭ گوستردیگی شو تبدلدن بالاستفاده خلقی آرزولرنجه اضلال و اقناع ایچون دریانڭ بو صرهدهکه

آسودۀ حالنی بیچارگان جهلایه، طاپدیردقلری پوتڭ کرامته حمل ایتدیرمك شیطنتنه دوشوب اغستوسڭ اون بشنده کماله ایران هند جویزلرینی کویا قعر دریاده ساکن موهوم بر پوتڭ تسکین حدتی نامنه دگز آتدیرمق آیینی ایجاد ایتمشلردر .

قرون اولانڭ مغارهلرده ساکن انسانلرندن دها غبی، دها وحشی اولان بو نادان قوم دگزلرڭ تلاطمی پوتلرینڭ حدتندن ایلرو کلدیگنی وسالف البیان تبدل مواسمدن طولایی دریاده کوریلان سکونتی جویز آیینی اجرا قلندیغی ایچون پوتڭ رضاسی آلنوب کمیجیلره آرتق مرحمت بیوردیغی حالا معتقد و قائلدرلر .

پوتپرستلگی ایجاد ایدن ابلیسڭ بو اغفالات ملعنتکارانهسنه واقف اولهمیان عوام ناسدن بر چوق مسلمین دخی آنلره قاریشهرق مملکتڭ تعامل قدیمی و یاخود سنه باشی اگلنجهسی ایمش کبی یکدیگرلرینه مسابقت ایدرجهسنه دگزه جویز آتمق جهالتندن گیرو قالمیشلری موجب اسف و استغرابدر .

هندلیلرڭ الی الابد کور قالمسنه بادی نه قدر آثار جهالت وار ایسه حریت پردهسی التنده گیزلهیهرك دوام و بقاسنی جداً چبالامق انکلیزلرڭ تعقیب ایتدکلری جر منافع پیلانڭ اساسیدر .

رسماً یوزده بش و بر طاقم عنوانلر ایلهده اون اوچ که جمعاً یوزده سکسان سکز ویرگو ویروب الده بر شیٔ قالمدیغی ایچون سفیل و عریان یشایان علی العموم هندلیلر بر درجه اولسون غفلتدن گوز آچوبده میانهلرندهکه منافرتلری بر طرف ایدرك متحد الافکار اولمغه استعداد گوسترمینجه اجانبڭ تحت تحکمنده دائما چکه گلدکلری مشکل التحمل ذلت و سفالتلردن هیچ بر وقت قورتیلهمازلر .

ایکی یوز سکسان یدی ملیون ایکی یوز یکرمی اوچبیڭ درتیوز اوتوز بر نفوسڭ مسکون اولدیغی بر عظیم هندده یوز اللی بیڭ لیرا ثروتلی بشیوز بیڭ آدم و بر قاچ ملیونر بولنمسی چوق دگلدر . هندستانڭ کثرت نفوس و جسامتنه نسبة هیچ حکمنده و بر قاچ کشی دیمك اولان بو اغنیایی کوروبده هندلیلری مسعود انکلیزلری قزاندریجی ظن ایدنلر هندستانه گلدرك جریان ایدن مظالمی اهالیدهکه احوالی مشاهده ایتسونلر . بر هندلی نه قدر نجیب و فاضل و نه درجه زنگین اولورسه اولسون آوروپالیلرڭ بولندقلری لوجهلره گیرمك موقع ترنه بینمك ایچون بیلت استحصالنه ملیون ویرسه نائل اولهماز . حامیٔ حریت اولدیغی یالگز پوت محافظهسی کبی نادان فریبانه مسائلده ابراز ایدن انکلیز حکومتڭ بو جهتی ممنوعیت قطعیه آلتنه آلمقدن مقصد اصلیسی بهائم منزلهسنده طوتدیغی مستملکه خلقنی لذت

سعادتی طاتدیرمامق واجانب ایله اختلاطڭ نتیجه ویره‌جکی محاوراتدن منع ایتمکدر.
بر آلای افکار مفرطه اربابنڭ اخلاقسز بصیرتسز سرسملرڭ مدحه یلتندیکی انکلیز اداره‌سی نصل اولدیغنی آڭلامق استیانلر آنلر کبی میخانه نشین سفهادن دگل سیاحین ایله هندلیلردن تحقیق ایتملیدرلر.
تفصیلاتی قیودات رسمیه‌سنه توفیقاً بعده تعداد اولنه‌جق انواع مظالم و تضییقاتڭ تأثیرات الیمه‌سی اضطرابیله حزینانه چیغریشان بو بدبخت اقوام نه حقارتلر کوروب نه عذابلر چکدکلری و نه درجه سفیلانه و مذلتکارانه یشامغه محکوم ایدلدکلری فصل مخصوصنده عنعنه‌سیله میدانه چیقاریله‌جقدر.
آوروپالیلرڭ مستملکه‌لرینه طوغری عطف ایتدکلری نظر اعتنا پاره‌دن باشقه هیچ بر شیء اوزرینه دگلدر. خلق پریشان اولمش، ازلمش، سفیل قالمش، تلف اولمش، امورلرنده بیله دگلدر. بو بیکسلری ظلم وسفالتڭ تأثیری ایله سراسمه‌یه اوغراتمق مجالسز براقمق ذاتاً قوللاندقلری رسمی پیلان آرزولادقلری، آرادقلری، بکلدکلری بر شیئدر.
اهالینڭ ذلته، سفالته دوشمسندن بو رحمسزلر متأثر دگل بالعکس ممنوندرلر. اعتقادلرنجه رفاهانه یشامق، سعادت حیاتی طاتمق، دنیاسندن کام آمق، آوروپالی و انکلیز جنسنه مختص بر موهبه اولوب اقوام سائره‌یی او نعمته غیر مستحق و خلقة مسکنته محکوم بهائم عد ایتمکده‌درلر.
ادارهٔ عادلهٔ عثمانیه‌ده کوکل خوشلغی ایله یشایوب خارجڭ احوالنه کسب وقوف ایده‌میان عموم وطنداشلرمڭ دقت و انتباهلری جلب اولنور.
اقصای شرق ایله آوروپا آره‌سنده‌که بعدیتڭ همان وسطنده کائن هندستان دنیانڭ آلتیده بری نسبتنده دهشتلی غابه‌لکه مالك محشرمسی بر دیار اولمغله هر نوع بهارات و اکثا مماثل نباتات ایله بعض معمولات و منسوجاتدن باشقه محصولات ومصنوعات باقیه‌سی داخلنده صرف و استهلاك اولنیور. ویرکونڭ آغیرلغندن طولاییی اللرنده بر شیء قالمدیغی ایچون چفتجیلکه یناشمیوب زراعت خصوصنده پك کوشك طوراندقلرندن ادارهٔ عمومیه‌لرنجه نقصان قلان ذخیره خورما مثللو محصولات غذائیه ایله جزیرة العربڭ کوزل آتلرندن عبارت محدود احتیاجلری یقینلرنده بولنان بصره بغداد ولایتلرندن قهوه عدن اوزری یمندن چای و شکر سیلان ایله جاوا جزائرندن جلب و صرف ایدیلیور.
چارشو و بازارلرنده کوریلان علی الاکثر یرلی مالیدر. آوروپالیلرڭ

اختراعكردەسی اولان ولوسپید اوتوموبیل فنوغراف فطوغراف ایلە دیكیش ماكنەسی بللور و چینقودن معمول آوانی آویزە لامبە و آنلرە بكزر ثباتسز شیئلردن ماعدا اهمیتلی ادخالات وقوعبولدیغی یوقدر . صنعتجە صاغلاملقجە یرلی اقمشەنك پك كیروسندە قلان اجنبی منسوجاتی بالنسبە یوق حكمندەدر . هندستانك پنجاب وكشمیر احاطەلری مستثنا طوتلمق شرطیلە اقسام سائرەسی ممالك عثمانیە كبی واسع اورمانلرە مالك دكل ایسەدە اهالیسی اشجار یتشدیرمگە مراقلی اولدقلرندن خارجدن كراستە جلبنە محتاج دگلدرلر . دنیانك اك صاغلام، اك قیمتلی، اك گزیدە كراستەسی هندستاندەدر . صودە تیمور چوروديگی حالدە هند كراستە سنە برشیء اولمدیغندە سفائن انشاسنە مقتضی اخشابی آوروپالیلر بورادن جلب ایدییور .

بو كراستەلری بزم اوستەلرك آلاتی كسمز . هند مرانقوزلری هر بش دقیقەدە آلات بیلەمگە مجبور قالییورلر . اشجار و نباتات سرگیسی اطلاقنە بحق سزا بو اولكادە جناب حقك خلق ایتدیكی انواع بهاراتك رنكارنك اوتلرك درلو درلو ازهارك، اثمارك، اجناسنی تحریر و تعریف لازمگلسە جلدلر طولدیرر . هندك اكابر صنفی مستثنا اولمق شرطیلە عموم نسوانی كرد عشائری كبی یاری آچیق ملبس و اكثریسنك آیاقلری یالیندر .

آفریقا زنجیلرینە تمامیلە بكزر بر صورتدە یوزلری وجودلری دقەلی، برونلریلە قولاقلرندە متعدد خرزمەلر، بیوك بیوك حلقەلر، سیكیرلرندە چفتە چفتە منتشەلر طاقیلیدر . زینت ایچون هر یردە مقبول یوزوكی، آیاقلرینك پارمقلرینە طاقمقدەدرلر . شوحسنسز سوسلنمگی اولقدر اعتبار ایتمیان جماعت اسلامیە، سنی وشیعە صنفلرندن عبارت اواوب غیر مسلم بر چوق اقسام و ادیانە آیرلمقدەدرلر . ایرانیلرك نشرینە اوغراشدقلری مذهب شیعە اقل قلیلدر . یرلیلر میانندە مسلمینە هندی و ادیان سائرە متنسبینە هندو و جمعلندیرلدیگی وقت مسلمینە محمدان، مشركلرە هنود تعبیر ایدییورلر .

اسیای وسطینك ایچرولرینە یعنی افغانستان ایلە كشغر چین و سیام حدودلرینە دگین ایلرولیان شمندوفرلر ملكك هر طرفنە قول آتدیغی ایچون بالجملە محصول ومتاعنی بو واسع اولكادە صرف، اوزوم و میوە مثللو هیچدن عبارت حوایج ضروریەیی پیشاور اوزری كابل و قندهار حوالیسندن سهولت ایلە جلب ایدن هندستان رأس المالە قریب مهم بریكون پیدا ایدن نقلیە و گمرك مصارفاتنی گوزە الەرق غرب تجارتنی اشتراكە بشقە مجللر قدر محتاج دگلدر . غلبەلگی

آوروپانڭ بتون نفوذنه معادل هندڭ كندى منطقه‌سنده دائر امور تجاريه‌سى اولقدر واسعدركه خارج ايله اولان معاملهٔ بيع وشراسى بسبتون قطع ايديله‌جك بيله اولسه پياسه‌سنده، اخذ و اعطاسنده، ذره قدر طورغونلق حس ايدلمز .

قوجه هند بشقه محللرڭ محصولاتنه، مصنوعاتنه، تجارتنه، احتياجدن بالكليه مستغنى، عالم ايچنده بر عالم ايسه‌ده اهالينڭ طويديغنى استميوب عشر يرينه اوچده ايكى ألان انگليز حكومتنڭ خلقى زراعتدن نفرت ايتديرمسى ايشى بوزييور . بوراده متداول مسكوكات موصل و بغداد جهتلرنده يدى غروش اونپاره‌يه مصرده يوز يتمش سانتمه كيدن روپيه ايله اعتبارى هندڭ محيط اولديغى دائره‌يه مختص كاغد آقچه‌دن عبارتدر . اوفقلقلرى روپيه غروشلقلرى ايله بسه دمرى و ياخود آردى تعبير اولنور باقر پاره‌لره منحصردر . كندى غروشى ايله سكز غروش، و بر روپيه غروش، ايكى عانه، ودرت بسه بر عانه، و اوچ اردى ياخود دمرى بر بسه‌در . انگليزلرڭ يوز اون درت سنه‌دنبرو لونده‌يه چكمكده اولدقلرى آلتون مسكوكاته پك آز تصادف اولنور . بو خدعه‌كار حكومتڭ هندستانى تهديد ايدن اڭ قوتلى سلاحى ميدانده‌كه حدسز حسابسز قائمه‌لرڭ قارشولغى عد ايديلان آلتونلر كاملاً لونده‌يه آشيريلوب يد غصبلرنده بولنمسيدر . اهاليده اوفجق بر اعتراض و تظلم حال كوريله‌جك اولسه برنجى جواب، انگلتره‌نڭ هندستانده اوغرايه‌جغى ضايعاته هندليلرده ثروت عموميه‌لرينڭ محوى ايله اشتراك ايده‌جكلرى طبيعيدر . اليگزده‌كه قائمه‌لرڭ هند اراضيسندن بشقه هيچ بريرده حكمى اولمديغنى و بو اعتبارده انگلتره‌نڭ بوراده بولنمسى ايله قائم اولديغنى بيلمليسگز تهديداتيدر . بو ظالمانه خطابه، سارقانه جوابه قارشو مذلته راضى سكوته مجبور قالان هندليلردن آتينڭ مهالكنى انجام كارى دوشونوبده بانقه‌ده‌كه مليونلرينى طلب ايدن بعض اغنيايه اولقدر پاره‌يى نه يپاجقسڭ براق فائضى ايشلاسون جواب قطعيسنى ويروب خواه ناخواه واز كچيرييورلر .

جسامتى يكرمى درت ميل مربعنده ويكرمى دائرهٔ بلديه‌يه منقسم بومباى شهرى اوتوز بيڭ خانه و سكز يوز قرق بيڭ نفوس اولوب بونڭ يوز آلتمش بيگى اسلام آلتى يوز بيگى پوتپرست آلتمش بيگى مجوسى يكرمى بيگى يهودى ايله نصارادر . بيوك و كوچك يوز اون جوامع و مساجد شريفه و قرقه قريب درگاه واردر . امور بزازيه وسائره‌ده قوللاندقلرى اولچو مترو اولوب اوزان و اكيالى عدن بحثنده سبق ايدن تفصيلاتڭ عينيدر . اليوم بومبايده بولنان واليڭ اسمى لوردليمتن‌در . مخصصات

شهریه‌سی اون بیڭ روپیه‌در . ایکی عدد مستشاری اولوب بونلرکده هر بریسی بشر بیڭ بشر یوز مکتوبچی ایله معاونی ومعیتنده‌که ممیز دردر یوز، بیوك محکمه‌نك رئیسی بشبیڭ، و یدی نفر عدلیه اعضاسی دردر بیڭ روپیه معاشلیدرلر .

دائرهٔ حکومت بومبایڭ غربنده واقع «ملیارهل» نام موقعده‌در . «ملیار» ملك «هل» جبل معناسنه‌در . شهرڭ اڭ معمور و هوا دار محلی اولدیغی ایچون عموم رؤسا بوراده مقیمدرلر . ملیارهلڭ یوکسك برلرنده جسیم استحکامات و طوپلر واردر . استحکاماتڭ اڭ بیوکی بومبایڭ کذا غربنده واقع مزار حاجی علی نام محله قریب اولاندر . بو استحکاماتڭ تجدید و یڭی طوپلر ایله تجهیزی ایچون بش کرور یعنی اللی ملیون روپیه‌نڭ صرفنه امر سریع گلدیگنی موثوقاً خبر آلدم . بومبایڭ قره جهتی بسبتون استحکامسز اولدیغندن داخلدن اوفق بر قوت هجوم ایتدیریله‌جك اولسه شهر بلا مزاحم اله گچر . بومبایڭ مهم لیمانی جنوبنده واقع کودی دنیلان محلده‌در . شرقی دخی کاملاً لیمان، ریختیم و قوردوندن عبارت ایسه‌ده بوراسی واپورلرڭ کثرت ایله آمد و شد ایتدیکی، اشیای تجاریه‌نڭ طاغلر کبیییغلدیغی، سمسارلرڭ، یولجیلرڭ، صندالجیلرڭ، حماللرڭ، طائفه‌لرڭ، طوپلاندیغی بر ازدحامگاه عظیمدر . مجموع طولی اوچ میل اولان ریختمڭ ما بین الشرق والجنوب پالیوا نام محلی یالکز لونده‌دن کلان حرب گمیلرینه مخصوص رسمی لیماندر .

بو خصوصی اسکله‌نڭ قارشوسنده واقع درت عدد اوفق جزیره‌نڭ اوزرلرنده استحکاملر، و قعر دریاده طورپیللر واردر . دگر لغملرینڭ پك صیق بولندقلری محللر قراص نام جزیره ایله شهر اره‌سی و ملیت بندر لیمانڭ اوگندن شمال غربی‌یه طوغری اوزانان آچیقلقدر . شماله دوشان مذکور ملیت جزیره‌سندن بشقه جنوب جهتنده‌که استرراق نام جزیره‌ده دخی استحکامات اولوب بو ایکی اطه‌نك اره‌سنده واقع دالفین چراغ جزیره‌سنده یالکز فنار، و میدیل فرانشور اطه‌سنده ارزاق و مهمات عسکریه موضوعدر .

انگلیز جنسنه منسوب عساکرڭ اقامتگاهی اولان قلابه و شهرڭ غربنده کائن مهالقسی نامون محللرده دخی بیوك استحکاملر موجوددر . بالاده مذکور جزیره‌لرڭ حزاسنده یعنی جانب شرقنده واقع «الفنستن سرکار عقب تونهور» دنیلان محلده بارود مخزن کبیری اولوب ساحلده بولنان بو مخزنه دوشمش طرفندن بر ضرر ایراث ایدیلور خوفی ایله گیجه و گوندوز تلاشده‌درلر . پوند شهرنده بولندیردقلری باروت مخزنی‌ینه ساحلده‌در . سالف البیان استحکامات جسیم اوور طوپلری ایله مجهزدر . بو طوپلر

ماکنه قوتی ایله دقیقه‌ده یگرمی کله انداخت ایدییور . نفس شهرده بیك بشیوز پولیس ظاهری ایله طقسان آوروپالی قومیسر ، اوچبیڭ پولیس خفی و هندلیلردن بیك بشیوز عساکر نظامیه و ایکی بیڭ آوروپالی عسکر موجوددر . اوروپالی عساکره مخصوص اردوگاه شهرك جنوبنده واقع قلابه دنیلان لطیف الهوا محل اولوب هندلی عسکرلرڭ اقامتگاهی مملکتڭ وسطنده و « مرین لین » نام کثیف الهوا موقعده‌در .

بلدیه‌نڭ واردات سنویه‌سی طقوز ملیون بشیوز بیڭ روپیه‌یه بالغ اولدیغنی گوران طمعکار انگلیزلر، پولیسلرڭ معاشات و مصارفاتنی بو ایراددن ادا ایتدکلری جهتله شهره بر خیری یوقدر .

مملکتلرینڭ اعمار و تطهیری ایچون اهالینڭ وجوده گتوردکلری صرف کندی ماللری اولان او مبالغ وفیره‌یی طویمق بیلمز انگلیزلر باقیکز نصل غصب و نره‌لره صرف ایدییورلر . حکومتڭ صو پاره‌سی اوله‌رق سکنهٔ شهردن آلدیغی مبالغ سنوی طقوز ملیون روپیه اولدیغی حالده، بریانغین ظهوری تقدیرنده آگا صرف ایدیله‌جك صویڭ بدلی عنوانیله، حریق وقوعبولسون استرسه بولماسون خانه‌سی یاناندن و یانمایاندن هر آی باشنده مجدداً تسویه قلنمق شرطی ایله یوز روپیه کیرایه گیدن دکاکین و مغازه‌دن ، و بالجمله منازلڭ قیمت مخمنه‌لرندن بهر یوز روپیه‌ده یاریم روپیه تحصیلات یاپار آیروجه بر دائرهٔ ظالمه دها واردرکه بو صورتله . بهرسنه بیگده التمش بر غروش بشقه‌جه بر ویرکو دخی اخذ و تحصیل ایتمش اولییورلر .

و الحاصل کافهٔ مصارفاتی بویله فوق العاده صویوجیلقلر ایله قپادان انگلیزلر یك قلم آلدقلری اوچده ایکی اساسی ویرگودن بر اقچه صرف ایتمیه‌رك هیئت اصلیه‌سیله لوندره‌یه آشیرمقدن بشقه بر فکر واملده دگلدرلر . بومبای قرق بش میل مربعنده بر شبه جزیره اوزرینه مبنیدر .

بو یاریم اطه‌ده جنوبه طوغرو اوچ ، غربه طوغرو بر ، شمال غربی‌یه طوغرو ربع میل ممتد اوچ برون واردر .

دائرهٔ حکومت ایله اماکن عالیه‌نڭ بولندقلری محل غربه طوغرو دگره بر میل گیران برونده واقعدر .

جزیره‌نك وسط وشمالنده مزقام ، و غربنده کائن و السکسر نامون محللرده قدیم ایکی صو خزینه‌سنی اولوب بونلرڭ موجودی بومبایه انجق درت گون اداره بیلیور .

شهرڭ اصل صویی ایکی مترو اللی سانتیم محیطنده تیمور کونکلر ایله شمالدن گلییور . انگلیزلر کندی جنسلرینه منسوب صو قومپانیه‌سنی قزاندیرمق ایچون

اوچیوز قدر قدیم صو قویولرینی اهالی یه جبراً قپاتدیرمشلردر . الحالة هذه هیچ بر خانه‌ده قویو بولنه‌ماز، شدیداً ممنوعدر . زیرا انکلیز قومپانیه‌سنڭ صوبی صاتلمق صورتیله دخی قوپاریلان هند ثروتی لوندره‌یه آشیریله‌جقدر . بومبای شهرینی محاربه‌سز قبضهٔ تسخیره آلمق ایچون شمالدن هجوم ایدوب صو مجراسنی ضبط و قطع ایتملیدر .

بو صو، تانسا، تلس، ویهار، منبعلرندن آلندیغی ایچون اوچ مجراسی واردر . تانسا منبع عظیمی شهره آلتمش، تلس یکرمی بش، ویهار، یکرمی درت میل بعیددر.

بو گولردن گلان اوچ قول صو شمال جزیره‌ده برلشوب شهره طوپدن داخل اولیور . بومبایه شمالدن کاتیوار، جنوبدن پونه شمندوفرلری کیرمکده‌در . بو ایکی شمندوفر آنا خطی اولوب هندستانڭ هر طرفنه قول آتمشدر . هندستانڭ قدیماً مشهور اسکله‌لری کراچی، سورت، مدارس کلکته رانقون بندرلری ایکن سویش قنالنڭ کشادینی متعاقب بردنبره ترقی ایدن بومبای بونلرڭ جمله‌سنه تقدم ایتمشدر.

قنالڭ کشادی حقنده ارادهٔ سنیه شرفتعلق ایدر ایتمز انکلیزلر کمال شوق وخواهش ایله بومبایڭ ایراد کتوریر یرلرینی اعماره قویلوب ملیارهیلده دگین اوچ میل طول چکن ریختیملری وبتون اسکله بوینده گوریلان مغازه‌لری، غازینورلری، اوتللری، بیوك استاسیون و مرکیت مثللو عالی بنالری، پازارلری، وجوده کتورمشلردر.

ملیارهل آوروپا شهرلرینه رقابت ایدر بر صورتده معمور و مزیندر . بیوك استاسیون دخی بناسنڭ مکملیت و عظمتی حسبیله دنیانڭ برنجی استاسیونی اولمق اوزره قبول ایدلمشدر . سویش قنالنڭ آچلمسی ایله عمارت و تجارتی بردنبره توسع و تزاید ایدن بومبایده موجود ملیونر اغنیا و تجار اوچیوز بیڭ تخمین ایدیلیور. شهرڭ وسطنده واقع هندی پازارکه زبانزدی پندی پازاردر . بوندن التمش سنه اقدم دگز آلتنده و بطاقلق بر اراضی ایتمش .

واپورلرڭ کثرت ورودی اخذ و اعطایی اولقدر ایلرولتدیرمشدرکه نفوس شهرڭ قسم اعظمنی تشکیل ایدن پوت پرستلر، مجوسیلر، ات یمدکلری حالده کچن سنه‌نڭ ابتداسندن نهایتنه قدر ایکی بیك سکز یوز یگرمی بش جاموس اوتوز درت بیك اوچیوز اون اوچ اوگوز اوچبیڭ یوز طقسان طقوز اینك درتیوز یگرمی درت دانا و آلتی یوز سکسان بش بیڭ یوز طقسان یدی قیونکه جمعاً یدیبیوز یگرمی بشبیڭ طقوز یوز اللی سکز رأس حیوانات ذبح و صرف اولنمشدر .

انکلیز قصابلری معرفتلری ایله کبردیلوب آوروپالیلره و لیمانده موجود حسابسز

واپورلره صاتیلان لحوم خنازیر بو یکوندن مستثنادر . بالق صرفیاتی دخی بو نسبتده کثیردر . پوسته خانه‌لری داخلی و خارجی اولمق اوزره ایکی‌یه منقسم و آیری آیری محللرده‌در . بو تفریق دخی مکاتب مرسوله ومورودە امانات مرسوله و موروده نامليه دردردن سکز دائره و هر بریسی کذا بشقه بشقه یرلرده‌در .

شو اساس انقسامڭ سکز سمتده عالی بنالری، توزیعاتڭ تسریع و تسهیلی ایچون بر چوق ذکی مأمورلری، واسع صحنه‌لره مفتوح غایت منتظم ومتعدد اخذ و تودیع محللری واردر .

اوراق محلاتده بولندیریلان شعبات بزده‌کی کبی مخلوطاً قبول، و مأخوذاتی دوائر مبحوثه‌دن قنغیسنه عائد ایسه درحال اورایه سوق ایدیبور .

حتی شعبات ایچون یاپیلان بنالری کوران بر غریب عظمت و نظافتنه حیران قالەرق وهلهٔ دائرهٔ نظارت ظننده بولنور .

انکلیز پوسته ناظرلری مصارفات متنوعه‌دن آرتان، و معاشاتدن محلوله چیقان مبالغی منسوبینڭ شهریه‌سنه ضم ایتمك و ایتدرمك افکارنده، جر منافع پشنده دکل، اوپاره‌لرڭ تراکمنه همت ایله بو مثللو آثار عالیه وجوده کتورمك مراقنده دکرلی آدملردر . مأمورلرینڭ قانوندن بشقه استنادی، اقتدار و استقامتنه مفتون رؤسانڭ معین منسوبینی اولمدیغندن شو حسن نیت سایه‌سنده معیت حقوقنه، ما فوق تقدیس ایدیلیرجه‌سنه حرمته مظهردرلر . و رودینه میدان و امکان براقمدقلری اشتکانامه‌یی کورمك دکل حتی آغیزدن آغزه ایشتمك رؤسا ایچون ذل و برنجی عیب و نهایت موجب طرد اولدیغندن انتخاب مأمورین نامنه وقوعبوله‌جق اجتماعلرده تذکره آلدقلری دائما مسابقه اوراقیدر .

هندلی مستخدمین موزع، مخابره مأموری، نهایت سر مأمور اوله بیلوب، بوندن زیاده ترقی ایتدرلمز . سر مأمورلردن یکرمی لیرا معاش آلیر بر انکلیزڭ فوت و یا انفکاکنده منحل قلان وظیفه‌یه کندیلرندن دها زیاده انکلیزجه بیلور بر هندلی خدمات مشکوره‌سنه مکافاة تعیین و ترفیع ایدیله‌جك اولسه قرق بش روپیه یعنی اوچ لیرادن زائد مخصصات آلاماز .

تبعه‌سنی آوروپاویون وشرقیون نامليری ایله ایکی فرقه طانیان حکومت ظالمه‌نڭ مقررات قطعیه‌سنه توفیق حرکتده مجبور دائره‌نڭ بو خصوصده بر قباحتی یوقدر . یالکز حکومتلرینڭ شو افکار سقیمهٔ غدارانه‌سندن طولایی همجنسلرینه شامل انکلیز نامنه وقوعبوله کلان طعن و تحقیره شریکدرلر .

بیوك استاسیونڭ قارشوسنده‌كه برنجی دائرهٔ بلدیه بناسی ایله جوارنده‌كه حكومت قوناغی و ساعت قله‌سی، مركیته یقین پولیس مركزی آپوله بندرده موجود غران اوتل و اطرافنده واقع بنالر ذكره شایان یاپیلردندر.

یدی قات قالدیریلان تاج محل نام غران اوتلك اوچیوزه قریب اوطه و جسیم اون ایكی صالونی تنویر ایچون منتظم بغجه‌دن عبارت واسع حولیسنده كیجه‌لری صباحه قدر ایشلر خصوصی الكتریق ماكنه‌سی، بیتوتت ایدنلری طاشیمق ایچون كندی نامنه بر چوق مزین عربه‌لری، سوسلی گینمش عربه‌جیلری، آلتمشه قریب تربیه‌لی خدمه‌لری، طاتلی و طوزلی قسملری آیری اولمق اوزره مكمل ایكی مطبخی، بر چوق ماهر آشجیلری، درت صنف اوزرینه مرتب و غایت مزین و مفرح طعام صالونلری واردر.

یكدیگرینڭ عینی اولمق اوزره شهرڭ متعدد محللرنده گوریلان و اهالینڭ «میری» معناسنه «سركاری» تعبیر ایتدكلری مكلف و مرتفع قله‌لره موضوع و فوق التصور جسیم ساعتلر اعلان اوقات ایده‌جكلری زمان یاقلاشنجه متوفیه ویقتوریایه مخصوص مارشی حیرت افزا شدت و فقط حزین بر صدا ایله درت دقیقه قدر چالوب بعده وقت قاچ ایدوگنی تعداده باشلایورلر.

بنیستان میداندن جمعه مسجدینه گیدن یولده منتظم بر سبیل واردر. نمرودیلرڭ باشی انسان گوگده‌سی آرسلان شكلنده وسبع آثوری دنیالرن مشهور پوتنڭ عینی غایت جسیم بر صورتده یاپیله‌رق سبیل مذكورڭ درت كوشه‌سنه یرلشدیریلوب بنانڭ قبه‌سنی طوتان ستونلری بو هیكللرڭ اوزلرینه وضع ایدلمشلردر. غایت آسوده و سالم اولان لیمانڭ بویلی بوینجه اوچ میل امتداد ایدن جسیم ریختم اوزرنده بر چوق تقسیمات یعنی استقامتجه جابجا آچیلان منتظم جدوللر، قناللر ایله شهرڭ ایچرولرینه طوغرو صوقولمش واسع حوضلر متعدد ترسانه‌لر واردر. بیگلرجه واپور و سفائن بارینمسنه مساعد بو حوضلرڭ لیماندن صو آلدقلری قناللردن بشقه هر طرفی ریختم كبیرڭ قوللری، صابیلمز شعباتی ایله محاطدر. بخار قوتی ایله رایلر اوزرلرنده سیر و حركت ایدر بر چوق جراثقال بو حوضلرڭ اطرافنده‌كه ریختیملره صره واری دیزلدكلرندن داخللرینه گیران واپورلر یوك آلوب ویرمك ایچون وینج اشلتمگه محتاج دگلدرلر. بو سیار وینجلر آیفل قله‌سی شكلنده و اون ایكیشر متره طولنده‌درلر. آدیم باشنه تصادف ایدن امین حوضلره صوقولوب یاتمق استیان سفائن گیجه‌ده یگرمی بش انكلیز لیراسی اجرت ویرمك

ایله مکلفدر . اون اوچ دوائر جسیمه‌یه منقسم هندستانڭ بشنجی دائره‌سی صاییلان احاطهٔ بومبای یوز یگرمی بشبیڭ یوز قرق درت میل مربعنده اولوب سکنهٔ عمومیه‌سی اون سکز ملیون طقوز یوز بر بیڭ یوز یگرمی اوچ نفوسدر . السنهٔ مختلفه ایله جرائد نشر ایدیلان بلاد هندڭ اقدم و اهمی بومبایدر .

ایکی گونده و هفته‌ده بر چیقار غزته و رسائلدن بشقه آخشام و صباح اوله‌رق یومی ایکی دفعه طبع و توزیع ایدیلان اوراق حوادث اون اوچ عدددر . بو مملکتده یگرمی بشگون استراحتدن صکره جمادی الآخرڭ یگرمی طقوزنجی گونی بعد الغروب شمندوفره بینوب صباحه قارشو سورته واصل اولدم .

(سورت)

سورت ملحقاتی ایله برابر یوز بیڭ نفوسدن عبارت سونوڭ بر محل اولوب شایان تذکار هیچ بر موقع ومبانیسی یوقدر . یاریم ساعت ایلروسنده واقع نادر نام محل لطافت موقعیه خصوصلرنجه سورته فائقدر . نادرده مکمل ایکی جامع‌کبیر ایله حافظ اسماعیل صاحب اسمنده فاضل و زاهد بر خطیب بولندیغندن ، سورت اهالیسی جمعه گونلری بلا اختیار بورایه دوکیلیورلر . نادرڭ مثنور نو رسیدگانی عبد الله سورتی بن علی صاحب اسمنده ناموسلی و فاضل بر گنجڭ تحت ریاستنده اولمق اوزره مکمل بر قلوب آچمشلردر . فارسی ، اردو ، کجراتی و انکلیز لسانلری ایله هندستانده منتشر یومی و اسبوعی هر نوع غزته و رسائله ، مصر و لوندره‌نڭ مشهور ژورناللرینه ، و احوال عالمدن گونده ایکی دفعه خبر ویرن آژانس تلغراف شرکتنه آبونه اولدقلری کبی بر کتبخانه دخی وجوده گتوردکلرندن یگرمی درت ساعتده ایکی دفعه منتظماً وقوعبولان اجتماعلرنده جریان ایدن مکالمه و مصاحبه‌لری کاملاً علمی ، ادبی ، تجاری اولوب کلام فارغ پروغراملرنده ممنوعدر .

جمعه نمازینی قیلوب جامع‌شریفدن چیقدقدنصکره سورته متهیء عزیمت ایکن مومی الیه عبد الله صاحب بن علی ایله رفقاسی باشمه طوپلانوب ایکی گون براقمدیلر . نادرده چارشو و پازار همان یوق کبیدر . حوایج ضروریه‌نڭ کافه‌سی منزللرده بولندیرلدیغی ایچون اخذ و اعطا علی الاکثر خانه‌لرده وقوعبولور . بو مملکت خلقنڭ قسم اعظمی برما واسام جهتلرنده بیوك تجارتخانه‌لر صاحبی و عنقا تجاردرلر . توقات سنجاغنده مضاف نیکسار قصبه‌سنده تجارت ایله مشغول گرون ودارنده اهالیسنڭ

طوتدقلری طریقه توفیقاً هر فرد ایکی سـنه تجارت محللرنده بولنیور . یگرمی درت ماه ختام بولدیمی اقربا و یا شرکاسندن دیگر بریسی درحال او مواقعه کیدوب مدتنی طولدیران مملکتنه عودت ایله ایکی سـنه استراحت ایدییور . دهلی سلطنت اسلامیه‌سی دورنده هندك اك ایشلك اسکله‌سی اولان سورت بومبایڭ اشتهارندن صکره اهمیت تجاریه‌سنی غائب ایتمشدر . التفاتلرندن فوق الحد متشکر ، مصاحبه‌لرندن جداً مستفید اولدیغم بو نجیب روحلر ایله ایکی گون صکره وداعلاشه‌رق سورته عودت ایتدم .

مومی الیهمدن مانعی اولمیان بعض ذوات، بو قدر اوزون مسافه‌یه دگین برابر گلوب استاسیونه قدر تشییع نزاکتنده بولندیدیلر . رجب شریفڭ اوچنجی گونی وقت ظهرده راکب اولدیغم شمندوفر درت ساعت و یگرمی دقیقه‌ده بروده‌یه یتشمشدر

(بروده)

بروده جسیم بر مجوسی مملکتی و راجه‌لك مرکزیدر . بو راجه‌لغڭ سکز بیڭ ایکی یوز یگرمی آلتی میل مربعنده آراضیسی بر ملیون طقوز یوز اللی ایکی بیڭ آلتی یوز طقسان ایکی نفوس عمومیه‌سی اون اوچ ملیون اوچیوز بیك روپیه واردات سنویه‌سی واردر . انکلیزلرڭ اغفالات مکروهه‌سنه قاپیله‌رق شقاوته اشتراك ایتمسندن طولایی یمنده بارینه‌میوب عدن قائممقامنڭ شفاعتنامه‌سنی مستصحباً هندستانه فرار ایدن بر آلای لئیم زیدیلر بو مثللو مجوس مملکتلرنده راجه‌لرڭ خفیه مأمورلغی گبی عادی خدمتلره یرلشدیرلدکاری ایچون کبرمیه‌جك قدر بر رزق اله کچورمك ایله یالکز دفع جوعه موفق اوله بیلمکده‌درلر .

انکلیزلر طرفندن راجه‌یه « هیز هائینس فرزند خاص دولت انکلیزیه مهاراجه سر سیاجرو گیگوار سنه خاص شمشیر بهادر » عنوان والقابی توجیه قلنمشدر . راجه سیاجرو گیگوار اون سنه اقدم درسعادته و آوروپاده کائن سائر پایتختلره زیارت ایتمش و علی الخصوص عتبهٔ فلکمرتبهٔ حضرت خلافتپناهی‌یه یوز سوروب شرف مثوله نائل اولمش کوزی آچیق و غایت سربست بولندیغی ایچون انکلیزلره اصلا اهمیت ویردیکی یوقدر .

بروده اون سنه اولیسنه دگین نوابلق ایمش . جوناگر ایله همحدود بولنمسندن ناشی ایکی اسلام حکومتنڭ وقوعی ملحوظ اتحادندن اورکن انکلیزلر بر بهانه ایله نوابلغی لغو ایدوب راجه‌لق یاپمشلردر . سابق نواب ایله گورشدم . راجه‌یی

خارجدن جلب ایله یریمه کچوردیلر یوللو انکلیزلرڭ ظلم و استبدادندن چوق شکایتلرده بولندی . بو ذات تخمیناً اللی یاشلرنده وغایت خوافدر . نوابڭ اجدادی طرفندن یاپدیرلمه کارکیر و کبیر بر مدرسهٔ اسلامیه ایله شهرڭ مختلف محللرنده بر قاچ جوامع شریفه واردر . مدرسه‌نڭ اوقافی، معلملری، مخصصاتی مکمل اولدیغی ایچون تدریساتی یولنده‌در . برودهنڭ نوابلغی لغو اولندقدن صکره اسلاملر اطرافه طاغلمغله الیوم یوزده سکز راده‌سنده‌درلر .

مجوسیلرڭ بیوك مکتبی اوگنده و اوچ یول اورته‌سنده کهنه بر آتشکده واردر . بو محل بیتوتت ایتدیگم خانه‌نڭ قارشوسنده ایدی . گونش قاوشمق اوزره ایکن آجی آجی زیللر چالنمغه باشلاندی . قوم مجوس یکدیگرینه ایته‌رك اتشکده‌نڭ اوگنه طوپلاندیلر . ازدحام زیاده‌لشنجه صاچی صقالی بری برینه قاریشق باشی، یوزی، و وجودینڭ هر طرفی اوجاق کولی ایله ملمع وشیطان کبی چرچپلاق بر تارك دنیا آلنده ایچی یاغ طولی و علو پوسکورر بر طباق، و طباغڭ اورته‌سنده تونجدن معمول اوفق پوت اولدیغی حالده میدانه چیقوب ایچرودن گتوردیگی بو آتشی غلبه‌لگه طوغری اوزاتدی، . ارکك، قادین، اختیار، کنج، صیم صیقی طوپلانوب ال چرپار کبی آوچلرینی بری برینه ربط ایدوب صاللامق صورتی ایله تعظیمده بولندیلر . بو احترامی متعاقب هر کس دوداقلرینی قیپردانه‌رق خفی بر شیئلر اوقومقده و آتشه طوقوندیردقلری اللرینی یوزلرینه سوروب صاوشمقده ایدیلر . بو گولنج کشمکشه نهایت اون دقیقه‌ده ختام ویرلدی .

شهر و پازاری گورمك ایچون یاتسودن صکره گزمگه چیقدم . هر نره‌یه و قنغی سمت و کوشه‌یه اوغرادم ایسه طرف طرف آتشلر یاقلمش بیوك کوچك قاری قیز برای تعبد آتشلرڭ اطرافنه طوپلانه‌رق قولاقلرڭ زارینی پاطلادیرجه‌سنه شدتلی کورلتیلر ایله داول دونبالك زورنا و بونلره شبیه و صداسی گور شیئلری گلیشی گوزل چالمقده ولا ینقطع تغنیده اولدقلرینی گوروب حیرتده قالدم . خوف و تلاشدن بشقه هیچ بر شیٔ ارائه و افهام ایتمیان شو عادت غریبه بشریت قدر قدیم اولسه جائزدر .

انسانلر قوتلی اجتماعلر پیدا ایده‌مدکلری وهر کس عائله‌سی خلقنی باشنه طوپلایوب طاغلرده بایرلرده بوله بیلدکلری مغاره‌لره صوقوله‌رق متفرق یشادقلری زمانلر مظلم کیجه‌لرده اطرافی گوره‌مدکلری جهتله شرلرنده پك زیادن چکندکلری وحشی حیواناتی اورکوتمك و جوارلرینه یاقلاشدیرمامق ایچون یر یر آتشلر یاقوب صباحلره قدر بویله

كورولیتلر یاپمغه مجبور اولدقلرینه و مجرد قورقودن یاپیلان بو نعره‌لر بالآخره دیانت صره‌سنه کچورلدیکنه شبهه براقمیور . هر طرفنی ظلمت کفر قاپلایان بو مغموم مملکتده ایکی کون آرامدن صکره رجب شریفڭ بشنده احمد آباده آتلادم .

(احمد آباد)

احمد آباد ملحقاتی ایله برابر یدییوز بیڭ و نفس شهر اوچیوز بیڭ نفوسدر . پوتپرست و مجوسینڭ پك سیرك بولندیغی بو اسلام دیارینه گلنجه گوگلم براز فراحلشدی . شهرڭ بانیسی سلطان احمد مرحومڭ بناکرده‌لری اولوب مملکتی سراپا احاطه ایدن اون ایکی قاپولی جسیم و متین سورڭ برج و بارولرندن هنوز بر طاش بیله دوشمامشدر . سور مذکور اوسته الندن یکی چیقمش کبی هر طرفنی منتظم و نقصانسز گورنجه بر قاچ سنه اقدم یاپیلدیغنه ذاهب اولدم . انگلیزلر طرفندن خندقلری ، شرامپوللری ، طوادیریلان بو اثر عظیم اسلامڭ عموم قپولرنده قره‌غولخانه‌لر نوبتجیلر واردر . دروازهٔ بهار ایله قالیفور قاپوسی بعد الغروب ساعت برده ابواب باقیه نصف اللیلدن صکره قپادیلییور .

اسلاف کرامڭ آثار خیریه‌لرندن سکسان جوامع و مساجد شریفه موجود ایسه‌ده اڭ مهملری قزیل ایمانسزڭ غدرینه اوغرایوب محو اولمشدر . گویا یول اوغراغنه تصادف ایتدیکی ایچون تعصب نصرانیه سائقه‌سیله حسوادنه ییقیلان سیدی جامعشریفنڭ قبارتمه نقشلو ایله نهایتنده دگین زینتلندیریلان اوچر شرفه‌لی ایکی مناره‌سی نور کبی میداننده قالوب روا کوریلان شو ظلمی شهادتده بولنمق اوزره اسلامدن بر شهنشاه اعظمڭ شرف قدومنی بکله‌مکده‌درلر .

باشلوجه استفاده‌لری هند و آفریقا کبی صرف ممالك اسلامیه‌یه منحصر ایدوگی آشکار ایکن بو امت ناجیه یوزندن نائل اولدقلری منافع عظیمه و نعماتی کافرانه بر کین ایله تقدیره یناشمیان نانکور انکلیزلر اوجی بوجاغی بولنمیان احمد آباد اووه‌سنده‌ده صیغه‌میوب ملیونلر ایله وجوده کلان دیکر بر جامعشریفی دخی تملندن ییقمشلر ویرینه شمندوفر استاسیونی یاپمشلردر .

بو جامعشریفڭ چفته شرفه‌لی مرتفع ایکی مناره‌سی کذا میدانده ، و ایمانسز الده اسیر دوشمش پهلوان کبی محطه‌نڭ مقصوره‌لری ایچنده دیکیلوب قالمشدر . بونلردن باشقه سلطان احمد مرحومڭ آثار بر گزیده‌لرندن و دهلیده‌که مشهور شاه جهان جامعشریفی جسامتنده اولان جمعه مسجدینی ایسه دین دشمنی هیچ

چکه‌مدیکندن آنکده تخریبنی کوزه آلوب أوقافنی کاملاً ضبط وجماعتی ادای صلاتدن منع ایتمشدر . معابد اسلامیه‌نڭ تحقیر و تخریبنی بویله اگلنجه اتخاذ ایدینان انکلیزلوڭ ملعنت متمادیه‌سنه نظر بقیدی ایله باقان احمد آبادلی احمقلرڭ اغنیاسندن عبد اللطیف سفری نام متمول مقیم بولندیغی محله‌یه بر مسجد یاپدیرمقده ایدی . اجدادینڭ مفاخر عالیه‌سندن بیخبر ، قانسز ، یورکسز سرسملردن باشقه همتلی سکنه‌سی منقرض اولدیغی ایچون هر طرفی خرابه یوز طوتان بو بدبخت شهرده سلطان احمد حضرتلری ایله مغفور مشار الیهڭ وزراسندن شجاعت خان و هیبت خان مرحوملر ، صاغلقلرنده یاپدیردقلری جوامع شریفه‌لر حولیسنده و مکلف تربه‌لر ایچنده مدفون خاك غفراندرلر .

شجاعت خان بیڭ یوز اون اوچ سنهٔ هجریه‌سنده ارتحال ایتدیگی موقدی اوزرنده محرردر . طرق علیهٔ قادریه رجالندن پیر محمد شاه حضرتلرینڭ قبر شریفلریده احمد آبادده ونامری ایله مسمی جامعکبیرڭ کنیش حولیسی اورته‌سنده‌در .

بو مرشد محترمڭ تربه‌لری غایت معمور و مزین اولوب درونده گیجه وگوندوز بخور یاقلمقده‌در . مدفون بولندقلری دلکشا حولینڭ اطرافنده طلبهٔ علومه مخصوص و منتظم یگرمی طقوز حجره موجود ایسه‌ده احمد آباد اهالیسی جهالتڭ درجهٔ اسفلنده پویان اولدقلرندن هیچ برندن طلبه و مدرس یوقدر .

زعفرانڭ کثرتله یتشدیگی مملکت بوراسیدر . تازه‌سنڭ ایکی کیلوسی بشپاره‌یه قدر صاتیلییور . احمد آبادلیلرڭ معیشتی ، مشغولیتی ، طرز تلبسی ، سورت سکنه‌سنڭ عینیدر . جهالت ، عطالت ، مسکنت اوزرلرینه چوکوب قانلری طوگمش قلبلری اولمش ، اعصابلری اوگوشمش اولدیغندن ذکاوت فطریه‌لرندن مستفید اوله‌میورلر .

سلطان المعظمڭ بومبایده مقیم باش شهبندری انکلیزلردن پاره ییوب احوال پرملالمزی دربار شوکتقرار حضرت خلافتپناهی‌یه عرض ایتمیور شکایتلری آغیزلرندن دوشدیکی یوقدر .

بوراده اقامتم بر هفته دوام ایتدی . اڭ زیاده گورشدیگم ذات دروازهٔ بهارده مقیم کتابجی تاج الدین افندی ایدی . بیڭ اوچیوز یگرمی ایکی سنهٔ هجریه‌سی رجب شریفنڭ اون ایکنجی کونی صباحلین ساعت دردده جوناگره مواصلت اولندی .

(جوناگر)

اوچبیڭ ایکی یوز سکسان درت میل مربعنده منبت آراضی‌یه ، اوچیوز طقسان بشبیڭ درتیوز یگرمی سکز نفوسه ، ایکی ملیون آلتییوز آلتمش ایکی بیڭ روپیه

بودجه‌یه مالك، جوناگر نوابلغنك مركز حكومتی اولوب تاریخك مفاخر عثمانیه‌دن باحث قسم مخصوصنده ذكری سبق ایدن بو مشهور شهر، دهرك مصائبندن قورتیله‌میوب بالآخره خیلی انقلاباته اوغرادیغی ایچون الیوم قرق بشبیك نفوسدن عبارتدر. سكنۀ شهرك اوچده ایكیسی هنود ایسه‌ده طقوز یوز طقسان كوی و قصبه‌یه بالغ ملحقاتك یوزده یتمش بشی اسلامدر. مذكور قرا و قصباتده جمعاً ایكی یوز اللی ایكی مأمورین و كتبه استخدام اولنمقده‌در.

شهر میلاددن بیك سكز یوز سنه اقدم بنا ایدیلان قلعۀ اوپركوت داخلنده ایكن اهالی اوگوزل موقعی ترك ایدوب جملة خارج سوره چكلمشلردر.

جوناگر اسلاملرینك اصللری افغانستانك بابی فتحان قبیله‌سندندر. هندو لساننجه «جونا» قلعه «گر» قدیم معناسنه كلییور.

نواب رسول خان قرق آلتی یاشلرنده اولوب لوندره‌ده تحصیل كورمش فطین بر اولاده مالكدر.

آلتمش سنه اقدم یرینی دگشدیران بو مملكتده اللی جوامع و مساجد شریفه ایله طقوز مناره، بر مكتب عالی، اون ابتدائی، اوچ كتبخانه، ایكی خسته خانه، بر اجزا خانه واردر. و خسته خانه‌لردن بریسی انكلیزلرك كندی عسكرلرینه مخصوص ایسه‌ده دیگری نوابك خیراتی اولمغله جنس و مذهب تفریق ایدلمیه‌رك بالجمله مریضان مجاناً تداوی قلنمقده‌در.

انكلیزلرك بوراده بولندیردیغی عسكر یوز نفردن عبارت و عمومی سواریدر. بونلرك معاشات و تعییناتلری دخی نواب طرفندن تسویه ایدیلیور. نوابك سلاح بدست عسكری اوچبیك كشیدر. واردات عمومیه‌سنك سكزده اوچی تزیید قوتنه مانع انكلیزلرك اولمغله عهده‌سنده قلان سكزده بشی اوچ حصه‌یه آیرمشدر.

ترتیبات مذكوره‌دن اوچده ایكیسی مصارفات ملكیه و عسكریه ایله اعمارات بلاد قارشولغی متباقیسی خزینه مانده‌در.

نواب سابق محبت خان مرحومك احیاكرده‌لری اولوب كندی زماننده یرینی یكیلایان شهری محیط سور عظیمك استاسیون جهتنه ناظر قپوسی جوارینه نواب لاحق رسول خان طرفندن چفته مناره‌لی عالی و غایت مزین بر جامعشریف یاپدیرلمشدر. مشار الیهك پدری ایله برادری بهادر خانك مطنطن تربه‌لری بو جامعشریف حوالیسنده‌در. هنوز بر حیات بولنان وزیر بهاالدین صاحبك فوتنده دفن اولنمق اوزره حاضرلادیغی جسیم تربه ینه بو محلده‌در.

درت كوشه‌سنه كبير درت عدد مناره دخی یاپدیروب دهشتلی بر بنا حالنه کتوردیگی بو تربه‌نك سوسلندیرلمسی اشتغالندن باشقه هیچ بر کاری اولمیان وزیر حضرتلری آلتمش یاشلرنده‌در . مقبره ایله هیچ مناسبتی اولمیان بو مناره‌لری نه حکمته مستنداً یاپدیردیغنی مشار الیه کندیسیده بیلمیور . تربهٔ مذکورهٔ حالیه‌یی تماشایه کیتدیکمده چیقه گلان حضرت وزیردن اسبابنی سؤال ایتدیکمدن کولومسه‌یه‌رك «درت مناره‌لی اولیا دیسونلر» جوابنی ویردی . نوابڭ مخدومی لونده‌ره‌ده تحصیلنی بعد الاکمال عودت ایده‌جکی کون ایمپراطور ادوارد ایله وداعلاشدیغی صره‌ده «بهاالدین صاحبی بز وزیر یاپدق بو آدم پدرمڭ النده هیچ بر ایش براقمامشدر» یوللو شکایتده بولنمسی اوزرینه «سن کیت ایجابنه باقیلور» جوابنی آلیر کندوسی هنده هنوز یتشمکسزین تلغراف ایله ویریلان امر اوزرینه بومبایدن صورت مخصوصه‌ده بیوك بر انکلیز مأموری کلوب وزیره خطاباً «فیما بعد امور حکومته قاریشمیه جقسڭ، خانه‌گده راحتگه باق معاشڭ کما کان ویریله‌جکدر» امر قطعیسنی تفهیم ایدر. معاشڭ کسلمیشی انکلیز سماحتی ظن اولنماسون . مشار الیهڭ مخصصاتی انکلیزلردن دگل نوابدن چیقدیغی ایچوندر . وزیرڭ هر ایشی النه آلدیغی سوزی اقتدارینی افهام ایتمکله لونده‌ره‌نك صفره‌سنی بولانمش اولملیکه تحقیقه بیله لزوم کورمیه‌رك فرصت الده ایکن همان ایجابنه باقمشلردر .

حالبوکه وزیر حماللقدن یتشمه جاهل، دربدر، بونکله برابر عیاش، آفیون کش، بر باباالقدر . «نواب زاده ایله منافرتگزڭ اسبابی نه ایدی؟» دیو مشار الیهدن سؤال ایتدم .

«ابی آتادن کوتو اولاد آخر وقتمده بنی محجوب ایتدی . بر آدم ولی نعمت زاده‌سنه قارشو خطاده بولنورمی تقصیراتم، حقنده یاپدیغم احتراملر اولسه جائزدر» جوابنی ویردی . یاننده اوطورانلردن بریسی «یخرج الحی من المیت ویخرج المیت من الحی» آیت کریمه‌سنی دلیل کتوردیکی و مباحثه تکرر و دوام ایده‌جکی صره‌ده بشقه‌لری کلمکله سکوته وارلدی . اره‌دن ایکی کون کچدکدن صکره نوابڭ باش حکیمی عبد الرزاق خان یانمه کلدی .

وزیرڭ کیجه زیارتی دها طاتلی و سیرلیدر، مانعڭ یوق ایسه کیده‌لم، دیدی اندرون قلعه‌یی تماشا ایچون رخصتنامه استحصالنه احتیاجم اولدیغندن ملاقات ارزوسنده ایسه‌مده هنوز گوریشدیکم جهتله براز وقت کچسون دیو بکلیور ایدم تکلیف عالیلری تام صره‌سنده وقوعبولدی جواب موافقتی ویروب حکیمی کتوران

عربه‌یه برلکده بینه‌رك منزل وزیره اولاشدق . قپوجیلردن بریسی قاعده‌لرنجه درحال یوقارو قوشه‌رق «باش حکیم عبد الرزاق خان و ترکی صاحب برلکده کلدیلر» دیو اسممزی ویرمکله قبوله وقتی اولوب اولمدیغنی استیذانده بولندی . بیورسونلر معناسنه اولان «تشریف آوری» جوابنی ویرمکله بانته گیردك . بو ذاتك گیجه عالمنی کورمامش ایدم . ایشی گوجی اولمیان حوادث دوشکونلری، عادی دالقاوقلر، بیچاره‌نك باشنه طوپلانوب بولندیغی محلی کوی اوطه‌لری حالنه گتورمشلردر . قایتوار دیارنده آفیون صویی ایچمك پك قدیم و عمومی برعادت ایمش .

شرف ملاقاتیله مشرف اولدیغمز وزیر حضرتلرنیده بو شغلده بولدق . بزدن صکره دها بر چوق آدملر گلدیلر . قپودن گیرن ایران طرزی بیون کوسوب تعظیمنی یرینه گتوردکدنصکره سرعت ایله وزیره یاقلاشه‌رق تا برونك دیبنه دیز چوکییور . وزیر حضرتلریده اوفق صاری طاس ایله ایچمکده اولدیغی آفیون صویندن الی ایله طولدیروب بو مسکرات دیلنجیسنه بلا تأخیر اکرام ایدییور . گوزینی طاسدن آیرمیان یادگار دخی کمال تعظیم ایله آلوب نوش ایتدکدنصکره، گولنج تشریفاتلر ایله چکیله‌رك ازدحامك اره‌سنده بوله بیلدیگی بوش یره زور زورینه صیقیشوب دیز اوستی اوطورییور . شو حالی بیوکلك و سماحت ظن ایدن وزیر حضرتلری فقیره‌ده تکلیفده بولندی . مکیفات ایله الفتم اولمدیغنی سویلدم . مشار الیه شدت سکردن قونوشمغه مقتدر دکل ایدی . خصوصی امام و مؤذنی بولندیغی ایچون دیوان خانه‌ده یاتسو آذانی اوقونمغه باشلاینجه میدانده‌که آفیون صوینی درحال قالدیردیلر .

غایت مسن و نورانی اولان امام افندی سلام ویروب مجلسه داخل اولمسیله مؤذن افندی درحال قامت کتورمگه حضار صف باغلامغه باشلادیلر .

ایلك صفده وزیر حضرتلری بولندیغی حالده بر طام طاووسی سرخوش جماعت اولوب بیقیله دوشه نماز قیلدیلر . فقیرك آبدستم اولمدیغندن همان حولیده‌که حوضه قوشوب نمازی یاریده یتشدم .

بعد الصلواة وزیر یانمه یاقلاشوب قونوشمغه مانع قدرتسزلکنی معذرتنی آکلاته‌رق ایپ ایله بیوك بر حلقه حالنه گتورلمش اوچ دیزی یاسمین چیچکنی بالذات بیونمه طاقدی . الیمه دخی بر دسته مخلوط شکوفه طوتشدیردی .

آدملرندن بریسیده اوزرمه مسك سوردی . بو التفاتك ختامنی متعاقب وزیر عمومه سلام ویروب حرمه چکلمکله حضار طاغلمغه باشلادیلر . بیونه

چیچك طاقمق، گل دسته‌سی تقدیم ایتمك، مسك سورمك، هندستانڭ الڭ بیوك التفات و احترامیدر.

سطوت قاهره‌سیله براً خرواتستان و صلانقامین صحرالرنده، بحراً اسپانیا سواحلی ایله هند دڭزلرنده جهانڭ قوهٔ منتظمه‌سنی تارمار ایدن جنتمکان فردوس آشیان قانونی سلطان سلیمان خان علیه الرحمة و الغفران حضرتلرینڭ فرمان فرمای عالم بولندقلری عصرپر مفخرتده بحراً هندستانه سوق ایدیلان غضنفر اجدادمزڭ حرباً داخل اولدقلری قلعهٔ اوپرکوتك کوه مثال برج و بارولرنده باقی عکس صدای مهیبلرینی ایشیتمك و کوس ظفر آوازه‌لرینڭ عیوقه چیقارلدیغی نقاره خانه‌دن جوناگری بالاطراف تماشا ایتمك ایستیور ایدیسه‌مده ذکر اولندیغی اوزره داخلنده هیچ برخانه قالمیوب التمش سنه اقدم خارجه چکلدکلری و الحالة هذه دورننده باروت دپوسی و جبخانه بولندیرلدیغی جهتله سرکارك یعنی نوابڭ رخصتی اولمقسزین ایچرویه کیمسه‌یی براقمدقلرندن وزیرك زیارتنه کیدیشم بو مساعده‌یی استحصال مقصدینه مستند بولندیغی مقدما ذکر اولنمش ایدی. اسباب مسروده‌دن طولایی گیجه‌لین مکالمه‌یه مقتدر اوله‌میان وزیری صباحلین استاسیونه گیدیر ایکن یولده تصادف ایتدم. عربه‌سنی طوردیروب التفات و استفسار خاطرده بولندقلری صره‌ده قلعه‌یی تماشا آرزوسنده بولندیغمی عرض ایلدم. استرحامی قبول بیوردیلر. سرطبیبڭ یگنی مشتاق خان رسماً ترفیق ایدلدی. طیش قاپویه گلنجه قره‌غول ضابطنه خطاباً یازیلان تذکره ارائه و تودیع ایدیلوب هر اون بش خطوه‌ده استقامتنی دگشدیران قورقنج یولك بوکولدیگی یرلرده واقع دهشتلی دمیر قاپولردن گچه‌رك درون قلعه‌یه اولاشدق.

سکز اون جوناگری استیعابه کافی بروسعتده ودرت طرفی اوچوروم یوکسك بر تپه‌نڭ اوزرینه دیاربکر قلعه‌سی گبی غایت جسیم کسمه قیالر ایله یاپیلوب سلسلهٔ جباله بکزه‌دیلان بدنلر، و طاغدن فرقسز عظمتلی برج و بارولر اوزرلرینه چیقیلوبده اطرافه باقلدیغی زمان ارتفاعڭ فوق العاده‌لگندن طولایی انسانڭ صفره‌سی قباریور. بو قلعه‌نڭ شمالی ایله غرب و جنوبی هفته‌لرجه طولاشلدیغی حالده توکنمك بیلمیان منبت قایتوار اووه‌سنه شرقی ایسه کندندن برمیل اوزاق، بنیه‌سی اورمان و اشجار ایله مستور، و تماشاسی کوگللره فرح ویرر «کوه گرنار» نام جبل لطیفه ناظردر.

طبیعتڭ اولانجه خوشلغی حائز کوه‌گرناری ایکی‌یه بولان یشیل دیره‌دن طاشلره

قیالره چارپیله‌رق حاصل ایتدیکی آهنك دلفریبی، لطیف آوازه‌لری ایله طاغلری چینگلاته‌رك، کوپوکلر صاچه‌رق، دوکیلان براق صو قلعه ایله جبل اره‌سنده واقع گنیش وادینڭ وسطندن بغجه‌لره طوغری حزین حزین آقمقده‌در. بویله هواسی صاف، منظره‌سی خوش، صویی مبذول و ممتاز بر موقعدن اهالینڭ چکلمسی جبراً اولسه کرکدر.

زیرا اسلاملرڭ مستحکم یرلرده مکان طوتمسی انکلیزلرڭ شعورینه طوقنیور. جزیرة العرب ایله عراق و شامیه صحرالری کبی بویدن بویه عارضه‌سز و یالکز کشمیردن سیام کورفزنه دکین چین اولکاسنی تفریق ایدن همالایا، و ساحله دوشان، پونه، میسور وملیبار طاغلرندن بشقه ذکره‌شایان جبالی مفقود هندستانده ایلك دفعه تصادف ایتدیکم شو منظرهٔ حیاتبخشا، اولانجه خواصی جذب و بیتاب براقمغله بولندیغم یرده مجالسز قالمش ایدم.

یانمده کیمسه اولمسه ساعتلرجه دوامی طبیعی بوطالغینلغه مشتاق خانڭ دیکر طرفلری گزمیه‌جکمی‌یز خطابی بر طرف ایتدی. یریمزدن قالقوب یورومکه باشلادق. شهرڭ شمدیکی بولندیغی موقعنه ناظر مهیب طابیه‌لردن بریسی اوزرنده کوردیکم بیوك بر قرالتی سنه‌لرجه کوریشیله‌میان اقربانڭ جاذبه‌لی قانی کبی بلا اختیار طرفنه چکدی. بورایه یاقلاشور یاقلاشماز کسب ایتدیکم حال تعلقاتنه وهلة تصادف ایدن حسرتکشانڭ تأثیر مسرت ایله اوغرایه‌جغی طورغونلغه دوندی. چیلدیررجه‌سنه سوینه‌رك قوشوب قوجاقلادیغم بو مقدس شیٔ دور استیلا اردوسنڭ اورایه وضع ایتدیکی عظیم طوپلردن بریسی ایدی. باش قیچ و اورته‌سی سماکی مرمردن معمول اوچ عدد محکم دوبه اوزرینه مستند بو خارقه‌یی گوزلرمدن بوشانان دموع مسراتی سیله‌رك معاینه‌یه قویلدم. جنکش چنکش، واوری، کها کهربا، کونکاو، چتیل، و مسانه اوزری اڭ کسدیرمه یکرمی ساعت سوران ساحلدن و یاخود شرق و شمالنه دوشان بهاءونکر سومنات اسکله‌لرندن نصل و نه واسطه ایله نقل اولندیغنی عقل ایردیرمك مشکل بو کبیر طوپ بش مترو آلتمش اوچ سانتم طولنده و فالیه جهتنك قالینلغی بر مترو طقسان آلتی وآغیز طرفی بر مترو اوتوز سانتیم محیطنده‌در. اوزرنده جلی ثلث یازی ایله «امر بعمل هذه المکحلة فی سبیل الله تعالی السلطان العرب و العجم سلطان سلیمان ابن سلیم عز نصره لظهر عدو الدولة الدین الکفار الداخلین ببلاد النهد پرتقال االعین محروسهٔ مصر سنه ٩٣٧» «عمل محمد بن حمزه» عباره‌سی محرردر. قلعه‌نڭ شمال جهتنده بوندن براز اوفق بر طوپ

دها وار ایسه‌ده اوزرنده یالکز «علی ابن صرچه» عباره‌سندن بشقه خط یوقدر.

دولتمزڭ دور کمالنده، مقام سامیٔ صدارته رونق ویرن وزیرر وشنضمیر صقوللی محمد پاشا مرحومڭ ارشاد آصفانه‌لری ایله کشادی تحت تذکر و قراره آلنان سویش قنالی اولوقتلر مفقود و مسدود بولندیغی ایچون ایج دڭزلرده غالبانه جولان و بتون آوروپایی لرزان ایدن عظمتلی دونمالرمزڭ سبته بوغازندن طیش دڭزه چیقه‌رق افریقا قطعه‌سنی طولاشوب هند دریاسنه کچمکده کیمسه‌دن پرواسی یوق ایدیسه‌ده بو سفردراز سنه‌لره محتاج بر کلفت اولمغله مالیه‌نڭ قدرتنه مبنی درسعادتدن اعزام قلنان اوسته‌لر بحر عمان و بحر محیط هندی‌یه سوق ایدیلان مظفر دونمانڭ طاغ پارچه‌سنه مشابه اوچ انبارلیلرینی، پورتکیز شوکتنی کاملاً کسر ایدن او قلعهٔ سیاره‌لری بحر احمر ترسانه‌سنده آیروجه اعمال ایتدکلری صره‌ده طوبخانهٔ عامره جانبندن مصره کوندریلان هنروران دخی بو جسیم طوپلری اوراده دوکوب هیئتما کمیلره تسلیم ایتمشلر ایدی. اکثریسی هندستانڭ پونه و دهای قلعه‌لرینه وضع ایدیلان بو طوپلرڭ یاپیلدقلری زماندن شمدی‌یه دڭین اوچیوز سکسان التی سنه کچدیگی وطرز عتیق قلعه‌لرڭ بر عصره یاقلاشان لغوندن بروده گونش و یاغمورلر آلتنده متروك بولندقلری حالده جوہری رنك جلالرینی اصلا غائب ایتمیوب هنوز آذابه اولنمش کبی پارل پارل یانمقده‌درلر. برکت و جسامتی ایله مشهور عالم قاتیوار اووه‌سنڭ وسطنده واقع و هیچ بر بایره بڭیشیك اولمیوب درت طرفی اوچوروم و غایت یوکسك تپه‌نڭ گنیش یایلالره بگزایان فوقنی تماماً قاپلادیغی ایچون عظیم بر طاغ ظن اولنان بو قلعه‌ده پوتخانه‌لکدن مسجده تحویل و بالآخره توسیع ایدیلان جامعکبیر ایله هر سمت و کوشه‌سنده‌که بیوك بیوك حوضلر، محل بمحل یاپیلان قدیم چشمه‌لر، مصنع شادروانلر حالا باقیدر.

بونلردن بشقه آلتمش مترو عرض و ایکی یوز مترو اوزونلغنده و آچیق اولان آغیزلرینڭ اطرافلری قامت بشرڭ نصفنجه ستاره‌یه آلنمش صهرنج واری وشباهتده گنیش دیره‌لردن فرقسز و یوزیکرمی بش مترو عمیق طولانی اوچ عدد قویوسیده واردر.

عاملنڭ علو افکار و مهارتنی اثبات ایدن بو اعجوبه‌لرڭ نردبانلری، یوروه‌سی راحت مناسب بر میلده یاپیلدیغی و هر یگرمی قدمه‌ده بررده دوزلك براغلدیغی ایچون داخللرینه اینیلوب چیقلمسی زحمتسز و سربستدر.

مذکور نردبانلر، صویی اورته‌یه آلارق اطرافنی طولاشدیرلمق اصولنجه یاپیلمیوب طولی ایکی یوز مترو امتداد ایدن آغزینڭ ابتداسندن ماء لذیذڭ بولندیغی یره

قدر مستقيماً دیکه‌سنه بنا ایدلدیکی ایچون اللی سانتیم عرضنده بولنان باصه‌مقلرك
دخی اوزونلقلری قیولرك عرضی اولان آلتمش متروئك بویلی بوینجه‌در .
شمدی‌یه دکین بر سانتیم اکسلدیکی گورلمیان بو قویولرك طبانلرنده قوتلی کوزلر
و گور قایناقلر واردر . صولرینك درینکلرینی هر نه قدر اسقاندیل ایتمدم ایسه‌ده
وثوق الکلام ذواتك افاده‌لرینه نظراً یگرمی طقوز مترو ایمش . مذکور قیولرك
قعری زمهریردن نشانه‌در . خفیف لباس ایله اینیلوب بشدقیقه قالدیغی تقدیرده
حرارت عزیزیه زائل اولمق درجه‌سنه کلیور . قعرنده جبهه‌لری آلتمشر یان
طرفلری دخی یگرمیشرکه جمعاً یوز آلتمش مترو مربعنده اولوب زیر زمینده گول
حالنی آلان براق و لذیذ صولرك عمیق دریالر گبی گوم گوك کورونمسندن انسانه
خوف طاری اولییور .
ملکنك اعمارینه پك زیاده مراق ایدینان نواب رسول خان درون قلعه‌نك
شمدیکی شهره یقین طرفنه درت عدد صو خزینه‌سی یاپدرمقده‌در . انشاسنه
مباشرتندن بو آنه دگین بر ملیون ایکی یوز بیك روپیه صرف اولندیغی حالده هنوز
ختام بولمیوب عملیات کمال گرمی ایله دوام ایتمکده‌در . خانه‌لره، چشمه‌لره،
شادروانلره، صو اساله‌سی مقصدینه مستنداً یاپدیریلوب اتمامی قوهٔ قریبه‌یه گلان
بو آثار نافعه جوناگرك احیاسی اوله‌جقدر . داخلنه بعد الظهر گیردیگمز بو مهیب
قلعه‌ده طولاشمقلغمز ساعت اداتی اون بر بچق قدر دوام ایتمشدر .
ابر و اوفاقی رنکا رنك ایدن غروب شمسك حساس قلبلری حزنه دوشوران
ضعیف ضیاسی اخشام اولدیغنی افهام ایدنجه بو قدر وقت نصل چابوق کچدیگنی
آکلایه‌مدق . شو لطیف موقعی دیار آخره نقل ایتمك قدرتی، بشرده بولنسه
ایدی هندستانده آثار عتیقه‌دن اثر براقمیان انگلیزلر کثیف هوالی اونده‌لرینی یوانه
قویمق ایچون ال چابوقلغنی اولا بو موقع حقنده بیار دیگرلرندن دها اقدم آشیررلر
ایدی . قرانکلق باصار خوفیله قلعه‌نك مخوف قاپولرندن عاجلاً کچوب خارجه
چیقدیغمزده مشتاق خان ایله وداعلاشه‌رق اقامتگاهمه عودت ایتدم . مشتاق
خان مدرسهٔ طبیه‌نك اجزاجی صنفندن مأذون اوتوز یاشلرنده لطیف الخلق بر
ذاتدر . بیتوتت ایتدیکم محل استاسیون جوارنده‌که رسول خان جامع لطیفنك
عقارتنده اون آلتی نومرولی اوتل ایدی . نواب مشار الیه بو عظیم بنالری احیا
بیوردقلری جامع شریفك خطیب، امام، مؤذن و قیوملری معشاتیله تنویرات
و حسب الایجاب تعمیراتی قارشولغی اولمق اوزره یاپدیرمشدر،

جامعشریفڭ واسع حولیسی خارجنه دوشان آچیقلغڭ اطراف اربعه‌سیله جبهه‌دن استاسیون میدانی طولدیران مذکور بنالر، غایت عالی و منظره‌لری اجمل، یاپیلیشلری محکم ترتیبلری مکمل، تقسیمات و تزییناتی منتظم اولمغله جوناگرڭ بو سمتنی مشهور شهرلرڭ ممتاز محله‌لری درجه‌سنه ایصال ایتمشدر . عثمانلیلرجه اهمیت تاریخیه‌سی درکار بو موقعده اقامتم سکز گون دوام ایتدی . استیلا اردوسنی تشکیل ایدن افراد شجاعت نهادڭ براقدقلری شهدا میاننده اجداد اجدادمدن و یاخود آنلرڭ تعلقاتندن بر قاچ مجاهدڭ بولنمدیغنی کیم حکم ایده بیلور .

فکرمی اشغال ایدن شو حسیات اجباریله شهدا قبرستاندن آیریله‌مز ایدم . هر صباح گیدوب فاتحه خوان اولمغی وظیفه ایدینمدم . پور بندر اهالیء اسلامیه‌سی طرفندن یاپدیریلوب «مدرسهٔ انجمن اخیار» تسمیه قلنان مکتب عالینڭ رسم کشادنده حاضر بولنمق اوزره. هندستانده موجود مشاهیر علما و اکابر دعوت اولنمقده ایدی . بو میانده جوناگر نوابنه دخی انجمن مذکور ریاستندن بر دعوتنامه کلمسی اوزرینه جماعت اسلامیه‌یی تطبیب ایچون مشار الیه طرفندن صورت خصوصیه‌ده اعزام قلنان هیئت ایله برابر رجب شریفڭ یکرمیسنده یوله چیقدم . هیئتی تشکیل ایدن ذوات طبیب خصوصی یعقوب و خوش نویس انور خانلر ایله نوابڭ یاورلرندن بر جمعدار ایدی .

بونلر یول اوزرنده واقع — درجه — باصوار — لونی دهار — شهرلرینه اوغرایوب اورالرڭ علما و اکابری ایله برلەشه‌رك پور بندره طوپلیجه ڲیرمك فکرنده ایدیلر . جنکش چکش استاسیونه مواصلتمزده فاروق اعظم نسلندن اولوب جامنگرده اختیار اقامت بیوران غلام فاروق صاحبڭ اوپلیطه‌یه تشریفلری خبری آلنمغله هیئت مذکوره بو ذاتڭ زیارتنه تمایل کوستردیگی ایچون قرار سابقدن صرفنظر ایدرك اوپلیطه یولنی طوتدق .

(اوپلیطه)

حرکتمزڭ ایگنجی گونی قوشلق وقتی مواصلت ایتدیگمز اوپلیطه جوناگردن کچوب ملوانده دکزه دوکیلان نهرڭ کنارنده واقع یشبیڭ نفوسلی بر قصبه‌در . بورایه سکز ساعتده یتیشان شمندوفردن اینوب برر عربه‌یه آتلایه‌رق حضرتڭ مهمان اولدیغی خانه‌یه طوغرلدق . بزی فوق العاده حرمت و مسرت ایله قبول ایدن غلام فاروق صاحب یتمش یاشلرنده فاضل و ذاهد بر ذاتدر . موصل اشرافندن

عمری زاده سعادتلو حسن افندینڭ عینی لهجه و سیماسنده و آنڭ کبی نحیف الوجود اولمغله ایکیسنڭ بر نسلدن گلدیگنه شبهم قالمدی . طبقی حسن افندی کبی غایت نطوق، خوش صحبت، و مجلس آرا اولان بو ذات ممدوح الصفاتڭ لطیفه‌یه مزج ایدرك یاپدیغی خطابلر التفاتلر پك طاتلیدر . عالمانه مباحثات، و عاقلانه مطالعاتی همنشینلرینی حیران براقییور . غایت متأثرانه بر صورتده جاری کلام حکیمانه‌لرندن پك محظوظ و مستفید اولییور ایدك .

بو اثناده طعام کلمکله عموماً سفره باشنه طوپلاندق . هندستانده بر قاشیق یمکه مطلقا ایکی قاشیق بوبر قاتیلوب اطعمه شجرة الزقومه دوندریلدیکندن بر لقمه آلور آلماز گوزلرمدن یاش دوکولمکه باشلادی . هندڭ صرف بوبردن عبارت یمکلرینه آلیشمق بزم ایچون امکانسزدر . کندیلری اصلا متأثر اولمیه‌رق کمال اشتها ایله ییورلر . بونلرڭ آغیزلرنده تنکه‌می قاپلی در آکلایه‌مدم . بعد الطعام یاریم ساعت قدر دها حضرتڭ شرف مصاحبتلرنده بولندقدن صکره رخصتلرینی بالاستحصال نصف النهارده حرکت ایدن شمندوفر ایله پور بندره متوجه اولدق .

(پور بندر)

گول قدر جسیم و فقط امین بر لیمانڭ آغزنده بولندیغی ایچون پور بندر تسمیه ایدیلان بو مملکته فجر وقتی داخل اولدق . استقبالمزه گوندریلان ذوات استاسیوندن بزی آلوب بر قاچکون اقدم تهیه ایلدکلری خانه‌یه براشدیردیلر . آلافرانغه ساعت اوچدن اعتباراً زیارتمزه کلمگه باشلایان معتبرانڭ اقشامه قدر آردی اره‌سی کسیلمدیکندن اولکون هیچ بر یره کیده‌میوب قپالی قالدق . ورودمزڭ ایکنجی گونی اعادهٔ زیارتی ایفا مقصدیله طیشارویه چیقدیغمزده هر طرفی طولاشوب کورمش اولدق . پور بندر پوت پرستی چوق بر مملکت اولوب ملحقاتی اللی درت کوی و قصبه‌دن عبارت اوفق بر راجه‌لق مرکزیدر . بوراده متمکن اهل اسلام یکرمی سنه اقدم اون ایکی خانه‌دن زیاده دکل ایمش . اولوقتلر بر خرابه زار ایکن نفوس اسلامڭ تکثری ایله کسب عمارت و توسیع تجارت ایلمسنه پك غریب بر مسئله سبب اولمشدر . واپورلرده طائفه‌لق ایدن عربلردن بریسی تصادفاً خسته‌لنوب بو اسکله‌یه چیقار . منزل طوتمغه غیر مقتدر فقرادن بولندیغی ایچون پوت پرست محله‌لرینڭ اورته‌سنده قالمسندن طولایی چوقدنبرو متروك و خراب بر مسجدی مسکن اتخاذ ایدییر . بر قاچ هفته ایچنده خسته‌لقدن قورتیلان بو زواللی غریب،

مسجدڭ سبب سد و خرابنی بیلمدیکی ایچون صباحه قارشو اذان اوقومغه باشلار. محله‌لرنده آذان سسنی اشیدان عبدهٔ اصنام پر حدت اوله‌رق خانه‌لرندن خارجه دوکیلورلر. اسواقده برولوله‌در قوپار. موجودی اون ایکی خانه‌یه بالغ مسلمیندن پرواری اولمدیغی ایچون فوق الغایه غلیانه گلان غیرت جاهلانه‌لری بصیرتلریلرینی باغلامغله بیچاره‌یی اولدیرمك ایچون مسجده هجوم جسارتنده بولنورلر. شو تجاوزی كوران غیرتور برابرنده بولندیردیغی طربزون كاری پالاي یقالایوب جان هولی ایله حربه كیریشیر.

غربا وضعفایه امداد رسان اولمغی اقدم لذائذ حیات عد ایتمك اساس دیانتلری اولدیغنی بیلان یرلی اسلاملر دخی یکرمی نفره یتیشه‌میان أزلقلرینی خیاله بیله كتورمیه‌رك همان سلاحلنوب آكا الحتاق ایدرلر. اخشامه قدر دوام ایدن قتالده حیاتندن امیدینی كسوب كمال یأس ایله شیرانه صالدیران غیور عرب، بالذات اوچیوز نفر پوت پرستی یره سرمك كبی خارقه‌لر كوستروب نهایت شهید دوشر. بو ماجرا ملحقاته عنعنه‌سیله یاییلور. سلاحنی گواتان مسلمین پور بندر بولنی طوتار. دهشت آرندقچه آرتار حرب قیزیشیر. نه یپاجغنی شاشیران پوت پرستان خانه‌لره تحصن صورتیله مدافعه‌یه مجبور قالورلر. معابد اسلامیه‌یه هجومڭ وخامت انجامنی دوشونه‌میان بو كوته بین قوم یوزده سكسان راده‌سنده گوزلجه قیرلدقدن صكره الامان چاغریشمغه باشلارلر. عالم اسلامیتڭ غضبنی اوزرلرینه دعوت ایدن بو حیوانلرده آرتق جان قالماز ایسه‌ده بر عظیم هندڭ یالكز انكلیز الندە بولنان پارچه‌سنده یتمش بش ملیون موحدین ساكن اولدیغی جهتله بو واسع قطعه‌نڭ ایچرولرندن بر كره یوله چیقوب «ظفر، شهادت، دارینده سعادت استیان آرقه‌مزه دوشسون» ندالری ایله آقوب كلمكده اولان بو قوهٔ مسلحه هر ساعت، مقدارینك بر قاچ مثلی آرتمسندن طولایی انكلیزلرده پوصله‌یی شاشیررلر.

مماشاتدن بشقه چاره‌لری قالماز . خراب مسجدڭ بولندیغی محله بیوك بر جامعشریف یاپلمسنڭ لزوم و وجوبنی مشعر لوندره‌دن خوف وتلاش ایله گلان تلغراف اسلاملره تفهیم و پوت پرستان مكملاً تأدیب و تجریم ایدلمك مثللو تدابیره توسل سایه‌سنده شدتڭ اوگی آلنوب حرب سكونت بولور.

فقط بو قدر پوت پرستلر ایچنده مسكون اون ایكی خانه‌یی كما فی السابق آنلرڭ تحت تحكمنده براغوب دونمك، موحدینڭ حمیتنه الویرمدیگی و برابرلرنده گوتورمك ایسه بسبتون ناموس و عنورلرینه طوقوندیغی جهتله، بر چوق غیرتكشان اسلام

او دقیقه‌دن اعتباراً عنادینه خانه‌لر یاپمغه پوربندرده براشمکه باشـلادیلر .

اولتاریخدن برو گون بگون تـکثر ایدوب مقدار نفوسی شهرك همان نصفنه یاقلاشان جماعت اسلامیه میاننده آفریقانك دار السلام ، موزانبق ، غبطون ، مداغسقار ، ترانسوال ، مثللو اوزاق محللرینه وارنجه‌یه قدر هر یرده جسیم تجارت شعبه‌لری ، بنگـاله کورفزینك سیلان و اندمان اطه‌لرینه ، رانقون سینغافور و بتاوی‌یه دکین بتون هند سـواحلی ایله جاوا جزائرینه و ایرانك بندر عباس ، بندر بوشـهر جـهتلرینه مسقط ، کویت و بصره‌یه آمد وشـد ایدر متعدد واپورلری موجود بر خیلی صاحب ثروت بولندیغندن اتفاق سایه‌سـنده وجوده گتوردکلری شـو مهم شـرکت و تجارتلر برکاتیله محله‌لرینه یاپدیردقلری خانه‌لر ، مغازه‌لر ، عالی منزلـلر ، نو اصول یوللر ، یکرمی سنه اقدم هیچ حکمنده اولان بو مملکتی هندستانك اوچنجی صنف شهرلری صره‌سنه صوقمشدر . پوربندرك گوریله‌جك ، قاله آلنه‌جق یرلری صرف اسـلام محلاتی اولوب هنودك بولندقلری محللر عجمستانك زنجان شهری کبی خراب تراب بر چوق قوقمش خانه‌لردن ، طارـو چیقماز یوللردن ، پیس سوقاقلردن عبارتدر .

بوراده طقوز جوامع شریفه اولوب ایچلرنده اك زینتلیسی مذکور فساد اوزرینه پوت پرسـتان محلاتنـك اورته‌سـنه یاپدیریلان جمعه مسـجدیدر . او وقعه‌ده شهید اولان عربك قبری بو جامعشریفك ایچنده‌در . اوقات خمسه‌ده کثرتله تجمع ایدن جمـاعتك تبرکاً براقمقده اولدقلری چیچك دسـته‌لرندن قبر گورونمز بر حاله کلیور . رغائب ، مولود ، قدر ، برات ، معراج و امثالی لیالیٔ مبارکه‌لرده جوامع شریفه‌لرك قنادیل ایله دونادیلدیغنی گوران هنود وقعهٔ مبحوثه‌دن گوزلری قورقدیغی ایچون تلاشه دوشوب نتویراتك اسبابنی همان تحقیقه قالقیشـه‌رق دینی بر مسـئله اولدیغنی اکلامینجه تسکین هیجان ایده‌میورلر .

اشـرافدن حاجی محمد دادانك زیارتنه کیتدیگمزده هنودك ایلرو گلنلرندن بر قاچ کشی مجلسنده موجود ایدی . محبت اثناسنده مناسبت دوشدیگی جهتله احوال سابقهٔ متأسفه‌نك اسباب موجبه‌سنی سؤال ایتدم . جگرلری حالا یانان پوت‌پرستلر جمله‌سندن اول و غایت متأثرانه اوله‌رق شو یولده جواب ویرمگه باشلادیلر :

« باشـمزه کـلان بلالرك منشائی غفلت ایله جهالتدر . انکلیزلرك قولتق ویرمسنه اغواسنه قاپیلدق اون ایکی خانه اسلامدن قورقیورمیسکز . محله‌کزده جامع بولنمسی سزه عیب دگلمی سوزلریله بزه طرفدارلق گوستردکلرندن جهلای ناسك اوکی آلنه‌میه‌رق مسجدك سدی ایچون مخفیاً یاپیلان مضبطه کلـکته‌یه گوندرلدی . اره‌دن بر

قاچ بسنه کچدکدن صکره خرابه یوز طوتان مسجد مذکورڭ تعمیری رخصتنی استحصال ایچون حکومته مراجعت ایدن اسلاملره پوت‌پرستلرڭ شکایتلری واردر سوزی میدانه ویریله‌رك امتناع گوستردکدن بشقه بالکلیه قپاتدیریلمغله قومین ارەسنه بر ضدیت صوقدیلر . بو مسئله‌دن صکره انگلیزلر آرقه‌مزدر دیو تفاخره باشلایان جهلای هنودڭ جسارتنه قارشو اسلاملرڭ بغض و عداوتی سنه بسنه آرتدیغی صره‌ده مذکور عرب طرفندن بغتة اذان اوقونمسی دخی تصادف ایتمکله قومباره کبی اره‌مزه قونیلان تخم فساد بردنبره پاطلادی . زوری گورنجه اسلاملر طرفنه دونان انکلیزلر بزی آیاقلر آلتنه ویردیلر . مفسدتده یکتا انگلیز قومنڭ جهانه قارشو قوللاندیغی سلاح، گوواندیگی قوت، اقوام مختلفه‌یی یکدیگرینه دوشورمکدر .

شو معمای ملعنت چوقدن حل اولنمش ایسه‌ده زوگورتلکڭ تأثیرندن بینی صولانمش بر طاقم حمیتسز اشرایي، سوقاقلردن طوپلایوب ویردیگی التمش پار، مخصصات ایله اقناع و اطماع ایدرك هر درلو افکارینی اجرایه ساعی، اتفاقمزه مانع، استفاده‌سنه موفق اولمقده‌در . مقداری یگرمی یدی ملیوندن عبارت بو زنانه ملته مردلك یرینه مفسدلك نصیب اولمش . قوی الشکیمه ملتلری ضعفه دوشوروب دنیایی زحمتسزجه یوتمق ایچون طرفینی محرمانه تحریك ایتدیگی حالده بالآخره غالبه دوست، مغلوبه بیگانه اولمقدن اوتانمیور . مقصدی بیلانڭ باشنی دشمن یومروغی ایله ازمکدر . انکلیز جنسنڭ غیری دیمك اولان بیلان اولدیرلسون و یاخود اولدیرسون بلا تفریق منفعتلریدر » دیدی سامعیندن بر قاچ اسلام دخی «یوزلرجه ملیون نفوسڭ اوچ بچق نامرده بویله اسیر و مأکل اولمسی تعداد بیوردیغکز احوال ایله اڭ زیاده سزڭ غفلتکز انکلیز پهپهنه هر قومدن زیاده قاپیلمکز دگلمیدر » سوزیله کلامنی تعریضاً تصدیق و خیلی اسفلر اظهار ایتدی .

جماعت اسلامیه‌نڭ غیرت و معارف پرورلکلری سایه‌سنده سکزیوز قرق بیڭ روپیه صرف ایدیله‌رك وجوده گلان «مدرسهٔ انجمن اخیار» درسعادتده‌که دار الشفقه مکتبنڭ بناسی بیچمینده و فقط انڭ نصفی جسامتنده‌در .

یاپیسنه قوللانیلان کراسته، کسمه طاش سوزمه کرج، جس و چمنتو ایله جسیم دمیر کریشلردن عبارت اولوب طاوان و قپولرندن بشقه هیچ بر یرنده اخشابدن اثر گوریله‌مز . سقفلری، بنانڭ جسامتی نسبتنده مرتفع و ایکی قات اوله‌رق یاپیلمشدر .

قسم خارجیسنك آلدیغی وضعیت، شرقدن غربه و جنوبدن شماله طوغرو و ایکی رقمی شکلنده‌در . بو زاویه‌نڭ شمال و شرقی دخی بر مترو مرتفع خفیف

دیوار و تیمور پارمقلقلر ایله بو شکلده تحدید قلنەرق حصوله گتوریلان مربع میدان مکتب ایچون کنیش بر باغجه اولمشدر . بناسنڭ جسامتی ، لطافتی راچەلگنڭ اڭ بیوك رسمی مکتبنه قات ، قات فائق اولان اسکی مکتب بو باغجەنڭ اورتەسنده قالمشدر یگی بنایه قارشو قوپانڭ کوب یانده بولنمسنه بگزەیان مکتب عتیق مذکور باغچەنڭ بیوك یول اوزرینه آچیلان شرق قپوسنه یقین و پك مناسب بر موقعه دوشورلمکله ابتدائی اتخاذ قلنمشدر .

درحال آغاجلر دیکیلەرك چم و چیچکلر ایله طرح و تزیین ایدیلان حدیقەنڭ بیوك قپوسندن بنایه طوغرو گیدن سوسلی و گنیش یولك کنارینه شاگردانڭ ابدست آلملری ایچون بیاض مرمردن یاپدیریلان مصنع حوض کبیردن بشقه جوارنده صوبی گور بر شادروان دخی واردر . جنوب و غربی ، ایکی قوله آیریلان گوگدەسی ارەسنه آلوب مفتونانه قوجاقلادیغی باغجه دخی شو صورتله تنظیم ایدیلەرك تزیینات خارجیەسی اتمام قلنان مکتبڭ تقسیمات داخلیەسیده منظرهٔ خارجیەسندەکه عظمت و تکملڭ عینیدر .

(رسم کشاد)

رجب شریفك یکرمی طقوزنجی گونی رسم کشادی اجرا قلنان بو دار الفیضڭ طاغ پارچەسنه بگزەیان بناسی خارجاً رنگارنڭ بایراقلر . اوگنیش باغچەسیده فانوس و قندیللر ایله سراپا دونادلمش ایدی .

جوناگردن برلکده حرکت ایتدیگمز هیئت ایله برابر طلوع شمسدن اوچ ساعت صکره مکتبه کیتدك . مدیر و معلمین بزی طیش قاپودن استقبال ایدوب ایکنجی قاتدەکه بیوك صالونه گوتوردیلر .

ابنیەنڭ جنوبدن شماله ممتد قسمندەکه ایکنجی قاته دوشوب ، شرق و غرب جهتلرینه کمال صنعت و مهارت ایله یاپیلان بر چوق جسیم وسوسلی بنجرەلرندن صاف هوالر آلان بو مزین صالون یوز آلتمش سکز مترو مربعندەدر .

خارجدن کلان مدعوین ایله ملحقاتڭ کافهٔ معتبرانی ، و مملکتك هر جنس و مذهبه منسوب بالجمله سکنەسی تماماً طوپلاندقلری صرەده راچه بهاسینجی حضرتلریده معیتی مأمورین و یاورلری برابرنده اولدیغی حالده مدبدباً ورود ایتدیلر . مکتبڭ بغجەسنده مهیا موسیقه سلام و مارش چالمغه باشلادی .

حقتده شو صورتله تعظیم گوستریلان راچه صالونڭ شماله دوشان کوشەسی وسطنده

موضوع و اوزری ایشلمه‌لی، و صرمه صچاق پرده ایله مستور بیوك مزك اوكنده‌كه قولتوغه اوطوردی . جمعدار وياورلری دخی آرقه طرفنده آیاق اوزری عسكری بر وضیعت آلدیلر . مكتبك مؤسسلری ایله باش مصدر تعبیر ایتدكلری مدیری راچه‌یی اتكلیوب تشریفلرندن متحصل ممنونیتلرینی اظهار ایتدیلر . بو حزانك صاغ و صولنده بر طوتان مدعوین تشریفاته مأمور حاجی آدم جوهری معرفتیله مشار الیهه تقدیم ایدلدكجه باشنی صاللایه‌رق سلام ویریور ایدی .

سوالنه مبنی وقوعبولان شو پره‌زانته‌نك ختامنی متعاقب مكتبك معاش و مصارفات عمومیه‌سی قارشولغی اولان ایرادك اسامیسنی مشعر سوسلی بر دفتر تقدیم ایدلدی . بعد المطالعه بش دقیقه قدر تحسین و تقدیره دائر كلاملر صرف ایدن راچه آیاغه قالقوب مكتبك مدیر و مؤسسلری رفاقتلرنده و یاورلری دخی اطرافنده بولندقلری حالده ابنیه‌نك اوطه‌لرینی، قغوشلرینی، درسخانه‌لرینی، تماشادن صكره تكرار صالونه كلوب محلنه جالس اولدی . جماعت اسلامیه‌نك بو بابده سبق ایدن علو همتلرینی، موفقیتلرینی، تبریك ایلدی .

ترقیء معارف نامنه ابذال بیوریلان تشویقات و التفاتلرینك تأثیر عظیمی دركار ایدوكی جوابی ایله عموماً عرض شكرانده بولنلدیغی صره‌ده تدریسی قرارلشدیریلان شعبات علومك پروغرامی مكتب مدیری طرفندن تقدیم قلندی .

مذكور دفتری بتمامها گوزدن گچوران راچه بو درس جدولنده محرر فنونك جمله‌سی ایچنده بولندیغمز عصر كماله جسبان و تحصیلی الزم اولدیغنی سویلیوب انتخابنده‌كه اصابتی تقدیر ایتدی . بعده ابتدائی طلبه‌سندن سكز یاشنده بر چوجق كتورلدی . مكتبك ایرادینی نظارت ایله معاش و مصارفاتنی اداره مأمور، فخری هیئت ایچنده انگلیزجه‌نك تدریسنی معترض ورأیلری اقلیتده قالدیغی ایچون مغبر بر قاچ متعصبك مناسبتسزلكی اولملیكه سجاده اوزرینه دیز چوكوب اوطوران بو یاوریجق راچه‌یه قارشو «قل یا ایها الكافرون» سوره‌سنی معصومانه بر صدا ایله گوزلجه اوقودی . تجویددن اولنان سؤاللره دخی نقصانسز جوابلر ویروب صالوندن مفتخرانه چكلدی . بر قاچ ثانیه مروریندن صكره اونر یاشلرنده ایكی افندی گلوب آداب سلامی بعد الایفا قارشولقلی آیاقده طوردیلر . بونلرك بریسی تحصیلك عدم لزومی، دیگری فضیلتك فوائد ووجوبی طرفداری ایدی . ادعالرینی اثبات ایچون ادله تعاطیسنه باشلادیلر .

شو خوش مناظره اپیجه دوام ایتدی . نتیجهٔ محاوره‌ده جهالت طرفداری

ملزم اولنجه حضار عموماً ال چیرپدیلر . شو مکالمه‌نك ختامنی متعاقب دیگر صنفلردن سکز اون افندی دها گلدیلر . اللرنده بولنان تنگه تفنکلر ایله بعض نمایش وطن پروریده بولندیلر . ملکی بر مکتب ایله هیچ مناسبتی اولمیان بو معامله پك طاتسز و لزومسز ایدی .

بالآخره مکتب مدیری و اشرافدن حاجی آدم جوهری ایله اسمنی اونوتدیغم دیگر ایکی ذات صره ایله آیاغه قالقوب متعدد لسانلرده نطقلر اوقودیلر .

شوکت اسلامیه‌نك بقا و دوامی انجق دولت عثمانیه‌نك وجودینه منحصر قالدیغنی بیلوب عثمانلیلرك شاهراه ترقیده قطع منازل ایده کلمسیله متسلی بولندقلری حالده بویله معارفه متعلق مهم مجلسلرینه تصادف ایدن بر عثمانلینك سکوته وارمسی، باشلوجه نشاط وغدای روحلری اولان امید و اعتقادلرینه مخالف دوشه‌جکندن عجزمه باقمیه‌رق آتیده‌کی نطقی قرأته مجبور اولدم .

حضار کرام :

بشریتك شرفنی، سعادتنی، بقای موجودیتنی، تأمین ایدن خیر الخلقی مفکره‌سندن مولود انوار معارف ایله اطفالیدر .

انسانلره لازم اولان، انسانلغه یاقیشان، اعظم امور یکدیگرینه توأم بو حیات تملنك تزیید وتحکیمی طریقلرینی دوشونمکدر. عزت قومی بقا و وقار ملیسنك تعالی وتمادیسنی آرزولیان بر امت، نورسیدکانی انوار فیضا فیض ایله تنویر و فضائل خلقیه ایله تزیین خصوصنده الدن کلان همتی دریغ ایتاملیدر .

مسائل مسرودهیی تأمین ایدر بر شریعت ایله جهانی مسعود بیوران پیغمبر ذیشانمز بشیکدن لحده قدر علم طلب ایدیگز بیوریور .

منبع حکمت و مصدر معرفت اولان قرآن کریم جهالتدن تباعد امر ایدییور . دین اسلامه انتساب مشتاقین علم و عرفان زمره‌سنه التحاق دیمکدر .

بو حقایقی ادراکده گوچلك چکمیان پوربندر جماعت اسلامیه‌سنك شو همات مصروفه‌سی تقدیره بحق سزادر .

« هیزهایئنس مهاراجه بهاسینجی » حضرتلرینك حضوریله رسم کشادی اجرا بیوریلان شو دارالفیضك ملیونلر صرفی ایله وجوده گتورلمسی اغورنده مادی معنوی همتلری سبق ایدن حاجی محمد دادا موسی حاجی قاسم، عبد الکریم حاجی آدم جوهری، حضراتنه اسلامیت و انسانیت نامنه تشکرلر تقدیم، موفقیت عالیلرینی تبریك ایلرم .

معلمین افندیلر :

مکتبڭ پروغرامنده عربی، فارسی، اردو، کجراتی و انکلیز لسانلرینڭ تعلیم وتدریسی گوستریلیور ایسه‌ده فن جهتی پك محدود و ابتدائیدر . برشاکرد السنۀ مختلفه‌نڭ لغتلرینی بیلمه‌ك ایله عالم اوله‌ماز . کلام بشقه علم ینه بشقه‌در . عالم عادی لغتلرڭ حافظی دگل متفنن اولاندر .

ممالك عثمانیه‌نڭ ارتباط دیانتی، وسعت تجارتی، نظردن دور طوتلمیه‌رق تدریسی قرارلشدیریلان السنه میاننه ترکچه‌نکده ادخالی ایله مکمل تاریخ مفصل جغرافیا، ریاضیدن حساب، هندسه قوزوموغرافیا، حکمت، طبقات الارض و علم معادن هر حالده اوقودلملی، تجارت و صنایعه مخصوص آیروجه بر صنف دها آچلمیلدر . وارداتی وافر مکتبڭ جسامتی ایله مؤسسلرینڭ شوق و غیرتنده بو استعدادی گوریورم . متبوع مفخم شوکتلو پادشاهم «الغازی بیوك سلطان عبد الحمید خان ثانی» ادام الله اجلاله افندمز حضرتلرینڭ احیاء العلوم نام مفخرتی آلان شو زمان سلطنتلرنده غایۀ تکملۀ واصل اولان بونجه دارالفنون میاننده تفرد ایدن مکاتب عالیه‌دن مکتب حربیه و طبیۀ شاهانه‌لر ایله مکتب سلطانی، حقوق و دارالشفقه مثللو ایچنده بیکلرجه افاضل نورسیدگان و یوزلرجه معلم شهیر موجود مدارسڭ منتهی صنفلرینه اعاظم رجال سلطنت سنیه‌دن و مشاهیر فضلادن پك چوق ذوات حمیت نصاب دخی فخری و علاوه اوله‌رق هردرلو تدریساته تیمناً مسارعت ایله افاضۀ علوم عالیه و آلیه‌ده منتظماً مداومدرلر .

«مدرسۀ انجمن اخیار» ڭ مؤسسلری عموماً اویانیق و فاضل ذواتدن بولندقلری جهتله بو اصول محاسن شموله رعایت بیورلدیغی تقدیرده مکتب مترقی وطن و اولاد وطن حقیله مستفید اولور .

شاکردان افندیلر :

دارینده مسعود اولمگز ایچون شو مدرسه‌یی وجوده گتوران ذوات کرامڭ عنایتلرینی اونوتمیوب استحصال فضائله گیجه‌لی گوندوزلی چالیشیگز .

خیر الخلف اولمغه صوکدرجه سعی ایدیگز . تحصیل زمانی دیمك اولان گنجلك سریع الزوالدر . فوت اولان فرصت اعاده ایدیله‌مز . حضرت علمی تقدیساً بایدقلری همات تسلیمکردۀ خاص و عام اولان جماعت اسلامیه‌نڭ اقتطاف ایده‌جگی ثمره طریق تحصیلده گوستره‌جگگز بهره و اقدام ایله حصوله گله‌جکدر . ان شا الله فاضل و کامل اوله‌رق شو دارالفنوندن نشئت ایله زمانڭ ایجاباتنه

گوره مکتبڭ حس ایدیله‌جك نواقصنی، سزلرده اکمال و اتمامه ساعی و احفادیگزڭ خیر خواهی اولورسگز.

عالیجاها:

پوربندر راجه‌لغی وجودیگزله شرفلندیکی هنگامده بویله بر دارالعلومڭ وجوده گلمسی اسلافگزه غبطه بخشادر. بتون بشریتڭ سعادتی علم و عرفان ایله قائم اولدیغی ایچون مدرسهٔ انجمن اخیارڭ رسم کشادینی بالذات اجرا بیورمق صورتیله جماعت اسلامیه‌یی معارفه تشویق بیورمگزدن طولایی عالم مدنیت منتداریگزدر. حکومتگزده بر قرار اولیگز.

سلیمان شکری

٢٩ رجب شریف — ١٣٢٢

سویلندکجه مآلی تفهیم قلنان بو نطقڭ ختامنده ممنونیت و التفاتلر اظهار ایدن جماعتڭ خواهش وآرزوسی اوزرینه یاپیلان ترجمه‌سی مکتبده مولود شریف قرائتی ایچون ایکنجی کونی وقوعبولان اجتماعلرنده تکرار اوقوتدیرلمسنی متعاقب اردو لسانی ایله «خلیفهٔ اعظم افندمز چوق یشاسون» دیو باغریشمشلر ایدی.

هندلیلرڭ ذات اقدس حضرت خلافتپناهی‌یه اولان محبتلری تعریف و تصورڭ فوقنده‌در. بوندن صکره بشقه نطق اوقونمیوب علمادن هدایت رسول افندینڭ قائماً یاپدیغی دعایه جملهٔ آمین خوان اولدیلر.

بعد الفاتحه شاکردانڭ مستحق اولنلرینه ساعت و کتاب کبی هدیه‌لر توزیع قلندی. حاضر بولنان جماعته دخی غایت سوسلی اوله‌رق باغلانلمش چیچك دسته‌لری ایله شروب، شکر و باسته‌لر طاغیدلدی.

مکتبڭ وجودینی هیچ چکه‌میان راجه رسم کشادڭ شو صورتله اتمامنه مبنی مجلسه وداع ایدوب معیتی غلبه‌لکی ایله چکلدی کیتدی.

ترقیٔ اسلام ایشنه آلویرمیان اعدانڭ حسادتنی حقیقة جلب ایده‌جك جسامت و تکملده یاپیلان مدرسهٔ انجمن اخیارڭ انشاسی رخصتنی بر درلو استحصال ایده‌میان مسلمین ناچارلق بلاسی «دوویقتوریا جبلی مدرسه» عنوانینی دخی ویرملرندن طولایی انکلیزلر طرفندن همان اعطا قلنان مساعده‌یی قبولده مضطر قلان راجه جنابلری بو نامه قارشو بر جمیله اولمق اوزره مبایعه قلنان موقعڭ اطرافنده‌که میداندن بر چوق آراضینڭ مجاناً ترك و اهداسنه بیله باشلادیغی مستهزیانه سویلمکده‌درلر.

(مكتبڭ تقسيمات داخليه‌سی)

شرقدن غربه و جنوبدن شماله طوغرو ایکی رقمی شکلنده انشا قلنان بو عالی بنانڭ باغچه‌يه ناظر جبهه‌لرينه، مدورلکلری طقسانر سانتيم، طوللری بشر متره و باشلقلری قبارتمه چيچکلر ايله منقش و يکديگرلرينه سوسلی کمرلر ايله مربوط ستونلر رکز ايداديگی ايچون اوطه‌لرڭ پنجره‌لری آرقه‌يه دوشمکله، هر ایکی قات طرفيننڭ طولنجه مفرح برر گزينتی وجوده گلمشدر .

اوطه‌لرڭ، قغوشلرڭ، درسخانه‌لرڭ قپولری ايله داخله دوشان پنجره‌لری عموماً بو ایکی گزينتی‌يه ناظردر . بو دروم اوزرينه مبنی آلت قاتده ایکی معلمين اوطه‌سی، درت قغوش، بر ديوانخانه، يوز اون متره مربعنده بر مسجد، بر کتبخانه، بر خدمه اوطه‌سی، بر اشيا مخزنی اولديغی کبی جنوبه دوشان جهتڭ شرقه ناظر اوجنده دخی عمومڭ استفاده‌سنه مفتوح و خارجدن باشقه‌جه قپو قونلمش جسيم بر مطالعه خانه‌سيده واردر . بو مطالعه خانه‌نڭ اورته‌سنه بويلی بوينجه بر مز قونيلوب اوزری يك پارچه سوسلی مشمع ايله ستر ايدلمش و اطرافنه گوزل اسکمله‌لر ديزلمشدر . هندستانده منتشر بالجمله اوراق حوادث ايله فنی، ادبی مجموعه‌لر لوندره‌ده چيقان مشهور غزته‌لر، مصور رساله‌لر، مطالعه خانه نامنه هر هفته منتظماً ورود ايتديکندن اوستی باشی تميز اولمق شرطيله مملکتڭ فقراسی اغنياسی اختياری گنجی فوج فوج گلوب، خدمه‌لرڭ درحال کتوردکلری زوار دفترينه اسمنی يازدقدن صکره استديکی غزته و رسائلی ايشی يوق ايسه آخشاملره قدر مطالعه ايدييور .

ایکی قوله آيريلان بنانڭ يکديگريله برلشديگی کوشه‌ده واقع، و بياض مرمردن معمول باصه‌مقلرينڭ اورته‌سی آشاغيدن يوقارويه قدر فرنك خاليسی ايله مستور، و نصفنه يتيشيلنجه اوفق بر مسره حاصل ايتدکدنصکره تربيعاً صاغه دونر گنيش نردباندن ايکنجی قاته چيقيلوب شرق جهتنه طوغری براز گيدلدکده آشاغيده‌كه مسجد شريفڭ اوستنده و عين وسعتده اولان ديگر مسجد، و دها ايلروسنده بيوك ایکی درسخانه، بر معلم و بر مبصر اوطه‌لری گوريلور .

آشاغيده نماز قيلديران امام افنديڭ صداسنی يوقاروده اقتدا ايدن جماعتڭ ايشيتمسی مقصدينه مبنی فوقده‌كه جامع شريفڭ محرابه يقين زميننده، اينلی نماز سجاده‌لری قدر مربع بر دليك آچيلوب اطرافی مرانقوز کاری يشيل پارمقلق ايله چورلمشدر . بورادن نردبان جهتنه عودت ايديلوب بنانڭ شماله طوغری ممتد

قسمنه توجه اولنديغی زمان بر عدد خدمه اوطه‌سی ايله جسيم تنفس خانه‌نڭ قپو و پنجره‌لری اوكندن گچيله‌رك بيوك ديوانخانه‌يه اولاشيليور .

توزيع مكافاة و امثالی اجتماعلره مخصوص اولوب وسعتنڭ ذكری سبق ايدن بو ديوانخانه‌نڭ شرق و غرب جهتلرنده باشدن باشه صره‌لنمش بيوك پنجره‌لری ، جنوب و شمال كوشه‌لرنده دخی قپولری قارشولقلی ايكی عدد جسيم درسخانه‌لری بر مدير و بر معلم اوطه‌سی و بر كتبخانه اولديغی كبی شمال كوشه‌سنڭ بغچه‌يه ناظر محلنده مسافر قبولی ايچون خصوصی بر اوطه‌سی دها واردر .

مذكور اوطه‌لر مكملاً تفريش ايدلدكدن باشقه مساجد شريفه‌لر ايله صالونلرڭ ، و مطالعه خانه‌نڭ سقفلرينه بيوك آويزه‌لر تعليق اولنمش و ديوارلرينه درت ظرفلی و هر بريسی اوچر ضيالی ثابت لامبه‌لر صره واری گچورلمشدر .

ايكنجی قاتدن طامه چيقار بر نردبان دها واردر . مكتبڭ اوستی آوروپا كاری كره‌ميت ايله قپادلمش ايسه‌ده نردبان جوارنده‌كه اوطه‌لرڭ اوزرلری چينی طبقه‌لر ايله طوكديريله‌رق مختصر بر طام حالنه كتورلمش ، كرك طامڭ وكرك كيره‌متلی يرلرڭ اطرافنده‌ده چمنتودن معمول و زيتون ياغی ايله جلالنمش قالين ومدور پارمقلقلر ياپيلمشدر .

طامه چيقيلوب اطرافه نظر ايدلديگی زمان پوربندر ليمانيله درياسيله تماماً گوز اوگونه گليور . بوندن باشقه شهرڭ ديگر جهتنه بيوك بر اناث مكتبی دها ياپديرمشلردر . اسلام محله‌سنڭ اڭ گوزل موقعنه و كذا ايكی قات اولارق اوچ يول آره‌سنه ياپيلان بو مكتب مربع الشكلدر .

داخلنده ايكيسی تدريس علومه ، بری تعليم نقوشه ، مخصوص اوچ معلمه ، ايكی مبصره و سكسان طالبات اولديغنی سويلديلر .

پوربندرده مرور ايدن اون گونی ، اطرافدن گلان ذواتڭ محبتلری ، مصاحبه‌لری ايله پك خوش گچوردم . رجب شريفڭ اوتوزنده يوله چيقمق استيور ايدم . هنودڭ بيوك پوتلرينڭ گونی اولديغی ايچون رسمی شنلكلر ياپيله‌جغنی ، راجه مادامی ايله برابر دونادلمش فيللره بينوب اطرافلرنده عسكرلر ، ازدحاملر اولديغی حالده . پوتخانه‌يه گيدرك عودتنده بركات نيتيله !! اسواقه طولاشه‌جغنی ايشتديكم ايچون حركتی تأخير ايتدم . فرداسی گونی طلوع شمسدن بر قاچ ساعت صكره راجه‌نڭ ، آغزندن طولمه چوروك طوپلری آتلمغه باشلادی .

بو گورلتی راجه‌نڭ پوتخانه‌يه آياق باصديغنی اشارت ايمش . چوق سورمه‌دن

خانه‌سنه عودت ایتمش اولملیکه بوپاصلی طوپلرڭ صدالری تکرار ایشیدلمگه باشلادی . وقت زوالدن صکره یوللرڭ غلبه‌لگی زیاده‌لشدی . هر کس راجه‌نڭ کچمسنی برای تماشا بکلیور ایدی . منزلندن ایکنجی دفعه قالقوب تکرار پوتخانه‌یه گیدرڭ صنمه بایراملق!! بعض هدیه‌لر عرض و تقدیمدن صکره چوق سوره‌دن عودت ایدن راجه‌نڭ ساچمه صپان آلایی سوکدی .

اوزرلری صرمه صچاق قالین اورتیلر ایله ستر ایدلمش یعنی چوللانمش بر قاچ فیل ایله راجه‌نڭ یالڭز خشه‌لری گوزل، اون قدر آتی و بر قاچ خصوصی عربه‌سی بوش اوله‌رق کچدی . مذکور عربه‌لردن بریسنده بزم میدللی تعبیر ایتدیگمز اوفق پونه آتلری قوشولی ایدی . بونلرڭ مروری عقبنجه غایت جسیم ایکی فیل گورندی ، بو فیللر دها زیاده سوسلندیرلمش و اوزرلرینه برر تخت بند ایدیله‌رك برینه راجه دیگرینه قولاقلری ایله برونڭ دلیکلری قنادلرنده ، گوپه و حلقه‌لر طولی و تیمور رنکنده اولان مادامی بینمش ایدی .

مذکور تختلر گموشدن معمول و اوزرلرنده‌که چیچکلر قاپلامه یالدیزدر . بوزوق دوزن اللی قدر پیاده ایلروده و برطاقم اویوز بارگیرلره لاغیر ایکدیشلره سقط قصراقلره بینمش تخمیناً یکرمی بش سوارینڭ بر مقداری راجه ایله مادامڭ اطرافنده متباقیسی آرقه‌لرنده شوکت کوستریورز دیو گووه‌نه‌رك یورومکده ایدیلر . دها گیرولرنده بیوك مأمورین ایله ایلرو گلان پوت پرستلرڭ عربه‌لری طورنه قطاری کچمکده ایدیلر . راجه طاوس ودوه قوشی طوکلرینی ، ساقسی‌یه چتیل دیگر کبی طولدیروب اورمان حالنه کتوردیکی باشی ایله طریقڭ طرفینی بویلی بوینجه صیم صیقی قاپلایان تماشاجیاره سلامیه‌رق بولندیغم خانه‌نڭ پنجره‌سی اوگندن انجق اون دقیقه‌ده کچه بیلدی . زیرا پوتخانه‌دن دوندیگی ایچون مملکته برکت گلسون دیو ایکی خطوه‌ده بر لا اقل اوچ دقیقه توقف وقوعبولییور .

پیاده‌لر اللرنده‌که قوال تفنکلری بر طرفدن بوشالتدقلری ایچون خام باروتڭ کریه قوقو و سیاه دومانی اورته‌لغه قاپلادیغی جهتله صفوتی بوزولان هوا تنفس اولنمز بر حاله کلمشدر . مملکتدن بر ساعت اوزاقده واقع و راجه‌نڭ زیارت ایتدیکی بو پوت خانه‌نڭ یکرمی خطوه جوارنده بر ولی مدفوندر . اورته‌لغی اسلامدن خالی بولدقلری زمان تربه‌سنی تحقیر آمیز سوز آتمق جسارتنده بولنان پوت پرستلردن اکثریسنڭ اللری ، آیاقلری قیورلمق ، فلج اولمق ، آغیزلری اکیلمك کبی بلالره مکرراً اوغرادقلری جهتله او پوت خانه‌یه گیدن هنود ایکی اللرینڭ آوجلرینی بری برینه ربط ایدرك اولا ولیٔ مشار

الیهڭ تربه‌سنه قارشو اوزاتمق کبی هندیجه تواضعلر، استرحاملر یاپدقدن صکره پوت خانه‌یه گیرمکده‌درلر . قصبه‌نڭ خارجنده دخی سربست طولاشمقلغمه برشیء دیه‌میان حکومتڭ جینلری آرتوب اطرافڭ خریطه‌سنی الەجق خوفنه دوشدیگی جهتله پشیمی براقمدیغندن مذکور پوتخانه‌نڭ بولندیغی موقعه سیره گیده‌جگمی خفیه‌لردن خبر آلان پولیس قومیسری طوتدیغم عربه‌یه بینوب برابرمده بولنمش ایدی .

ولینڭ تربه‌سنه یناشوب فاتحه خوان اولدیغم صره‌ده بو مرقد شریفه قارشو هندیجه تواضع ایدن قومیسره خطاباً مادامکه بو ولینڭ برچوق کراماتنی و پوتڭ عجزینی گوریبورسگزده نه ایچون اسلام اولمیورسگز دیدم . قومیسر تعلیم و تربیه گورمش اویانیق و ذکی بر ذات اولمغله ایچنی چکه‌رك بزده پك قدیم اولان شو جهالتڭ تدقیقنه الان کیریشیله‌مدی . بو عادت قدیمه‌دن واز کچمك استعدادی عمومزده هنوز حاصل اوله‌مامش ایسه‌ده درس کورانلرمز اللهی بیلورلر . مسلمانلرڭ رمضانده پروردکار ایچون ملتدن گیزلی اوچگون اوروج طوتمق بنم اوته‌دنبرو عادتمدر جوابلرنده بولندی . پوت پرست و مجوسیلر ایله عبدهٔ ثور اسکیدن عریان گزرلر ایمش . لباس گیمکه آلیشملری ظهور اسلامدن صکره تشکل ایدن هند پادشاهلرینڭ اجباریله وقوعبولمشدر . بر عظیم هند، سکان جهانڭ غفلتندن ملتلرڭ یکدیگرلرینه ضدیت و منافرتندن استفاده آرایان انگلیزلرڭ النه کچدیگی صره‌ده اقوام مرقومه‌نڭ آیاق طاقمی درحال لباسلرینی چیقاروب کما فی السابق عریان گزمکه باشلامشلر ایسه‌ده بو کره جماعت اسلامیه‌نڭ تهدیدینه اوغراملریله اولجه ذکر اولندیغی اوزره صپان کبی برشیء یاپوب اورته‌سنه موضوع درت پارمق مربعنده‌که بز ایله خیالرینی کیسه ایچنه آلدقدن صکره بزڭ ایکی طرفنه مربوط ایپلری بجاغنڭ اره‌سندن وقیچینڭ اورته‌سندن بچوروب بلینه طولاشدیره‌رق فضله قلان اوجی کیسه‌نڭ اوستنه صارقتمق کبی گولنج بر ستاره‌یه مجبور قالمشلر و قیافتلرینی تماملایه بکزتمشلردر .

جونا کردن برابر کلدیکمز ذوات ایله شعبانڭ ایکنجی گونی صباحلین یوله چیقدق . شمندوفر راناواو استاسیونده کلنجه آنلر ایله وداعلاشوب پانی آتشایه گیتمك اوزره آیرلدم . راناواو پوربندرڭ اون بش کیلومترو شرقنده اوفق بر استاسیون اولوب برنده شنلك یوقدر . بورادە استاسیون یاپیلمسی ایکی کیلومترو جنوبنده واقع پانی آتشا قصبه‌سی ایچوندر .

(پانی آتشا)

پوربندر راجه‌لغنه تابع بشیوز خانه و یدی بیڭ نفوسلی اوفق بر قصبه اولوب بوڭ اوچیوز خانه و بشبیڭ نفوسی مسلم گیرو قلانی مشرکدر .

بو شرین قصبه‌ده مکمل اوچ جامعشریف بر مناره بر مکتب ابتدائی و جوارنده اوفق بر قلعه واردر . جامع عتیق جهتنده طرق علیهٔ نقشیه رجالندن محمد میا حضرتلری ایله مملکتڭ اوچ میل بعدنده اصحاب کرامدن بر ذات و خیلی شهدا مدفوندرلر . اردو لسانجه میا سید دیمکدر . آفریقای جنوبینڭ ترانسوال و آکا جوار اسکله‌لرنده مهم تجارتخانه‌لری بولنان پانی آتشا اسلاملری دخی نادر سکنه‌سنڭ طوتدقلری قاعده وجهله ایکی سنه‌ده بر کره دگیشه‌رك عودت ایدنلر غربتده بولندقلری عینی مدتی مملکتلرنده‌که تجارتخانه‌لرنده کچورمکده‌درلر . عموماً تجار اولان بو مسعود اسلاملرڭ یالکز آفریقاده واقع تجارتخانه‌لرندن سنوی جمعاً سکز یوز بیڭ روپیه تمتع کوردکلرنی کندیلرندن خبر آلدم . شو موفقیت اوفق بر کوی اهالیسی ایچون خوارقدن معدوددر . چارشودن کچر ایکن قلعه قپوسی اوکنده بر قاچ قبر کوردم . اوزرلری یشیل بزلر ایله اورتیلی و چیچك دمتلری ایله طولو ایدی . برابر طولاشدیغمز موسی میادن بونلرڭ کیملر اولدقلرینی سؤال ایتدم . کرامتلری ظاهر شهدادرلر . بو قلعه‌نڭ قپوسندن شمدی‌یه دگین هیچ بر سواری کیره‌مامشدر . اگرچه آتی یدکنه آلور ایسه قپودن کچر ، راکباً کیرمسی امکانسزدر . حیوانی اولدیرسه یوررومز . بر پارچه صبرایت ، البتده بر سواری کچر ، تجربه یاپدیره‌یمده گور دیو قپویه یقین بر دکانه یونالدی . دکان صاحبی بشوش بر ذات ایمش بزی مسرتله قبول ایدوب درحال چای احضارینه باشلادی . هر نقدر چایه لزوم یوق دیدك ایسه‌ده قبول ایتدیره‌مدك . بر پارچه محبتله وقت کچدی تهیه قلنان چایی ایچمکده ایکن قارشودن تصادفاً اوچ سواری گورندی . بونلر دکانڭ حزاسنه گلدکلرنده موسی میا چای قدحنی الندن براغوب سواریلرڭ یولنی طوتدی . و مسئله‌یی آکلاتدی .

مرقومون حیوانلرینی قلعه‌یه طوغری سوردیلر . قپویه قدر سرعتله کیدن آتلر اشیکه یاقلاشنجه میخ کسیلدی اولقدر چارپدقلری قامچیلادقلری حالده بر دیم ایلرو آتدیره‌مدیلر . مسئله پك مراقمه طوقوندیغی ایچون آتلردن بریسنڭ اوزرینه آتلایوب بالذات تجربه ایتدم . هر نه قدر دوگدم دپه‌لادم ایسه‌ده بر خطوه آتدیرمق ایچون اولسون تأثیر ایتدیره‌مدم . حیوانڭ اوزرلرندن اینوب یدکمه

آلديغمده حالاً ایچرویه گیردی . شو حال اوراده مدفون شهدانك کراماتارینه حمل اولنیور . حتی قلعه‌نك هندوجه اسمی قاپوسندن سواری کچمز معناسنه املایه کلمز بر جمله‌در .

قصبه‌یه پای آتشا اسمی ویرلمسی صوینك لطافتندندر . اردو لسانجه «پانی» صو «آتشا» گوزل معناسنه‌در . مدرسهٔ انجمن اخیارك رسم کشادنده بولنمق اوزره پور بندره چاغریلان مدعدیندن «حاجی طاهر محمد علی سیت» اسمنده بر ذاتك وقوعبولان دعوت و اصراری اوزرینه گلدیگم بو محلده بر گیجه قالوب فرداسی گونی وقت ظهرده حرکت ایدن شمندوفر ایله جادپور، بادوان، پریم قام، اوزری راجکوته گیتدم . اقطارمه یری اولان راجکوتده بر قاچ ساعت قالدیغم جهتله زیاده گزه‌مدم . یالگز اسکندر کبیرك احیا کرده‌سی اولدیغی متواتر یگرمی گوزلی جسیم بر کوپریدن بشقه ذکره شایان محللرینی گوره‌مدم . شهر بیوك برقلعه ایله محاطدر .

(راجکوت)

شعبان المعظمك یکرمی طقوزنجی گونی مواصلت ایتدیگم راجکوت، پوت پرستی چوق بر مملکت اولمغله راجه‌لق مرکزیدر . درونده جسیم ایکی ملت بغجه‌سی بر موزه، بر کتبخانه، و ایکی مطالعه خانه واردر . نفوسی یگرمی بیگه یقین اولان بو قصبه‌نك انجق ثلثی اسلامدر . صدر پازار نام سمتده دوشان بیوك ملت بغجه‌سنك اورته‌سنده خاچ واری جسیم بر موزه یاپلمشدر . عظیم درت قغوشه تقسیماً ایکی قاتلی اوله‌رق یاپیلان شو بنا غایت عالیدر .

قغوشلردن بریسی اقلیم هندده موجود انواع طیور، سمك و امثالی حیوانات بریه و بحریه مومیالرینه مخصوصدر . ایکنجی قغوشده هندستانك هر نوع اشجار، ازهار، اثمار، معادن، میوه، و بهاراتی اوچنجیده منسوجات و مصنوعات داخلیه‌نك اجناس مختلفه‌سی و اسلحهٔ عتیقه تشهیر ایدلمکده‌در . دردنجی قغوشده ایسه قرالیچه متوفیه ویقتوریانك بیاض مرمردن معمول تخت اوزرنده اوطوریر آلچیدن بر هیکلی اولوب درت طرف دیوارلرینه دخی هندده موجود مشهور نواب و راجه‌لرك و شمدی‌یه دگین تبدل ایدن والیء عمومیلرك و معروف جنراللرك کبیر فطوغرافلری تعلیق ایدلمکله بنانك بو قسمی سوسلی پوت خانه‌لر حالنده‌در . پور بندرده ایکن وقوعبولان محبت اوزرینه دعوت ایدن عثمان میانك صدر پازارده واقع خانه‌لرنده بر گیجه قالوب شعبانك دردنجی گونی صباح ترنیله جامنگره کچدم .

(جامنگر)

جوناگردن پور بندره گیدر ایکن اوپلیطه‌ده شرف ملاقاتلرینه نائل اولدیغم غلام فاروق صاحب طرفندن آلدیغم دعوت نامه اوزرینه راچکوتدن حرکت ایله شعبانك بشنجی گونی صباحلین مواصلت ایتدیگم جامنگر یگرمی بیڭ نفوسلی و اطرافی سکز قپولی محکم بر سور ایله محاط زنکین بر مملکت اولوب راچه‌لك مرکزیدر. بو راچه‌لغڭ کندوسنه تابع طقوز یوز قریه وقصبه‌سی واردر . بودجه‌سندن معلومات آلامدم . شهر داخلنده سکز جامعشریف اون مناره، و بیوك جامعلر حوالیلرنده اولمق شرطیله جسیم ایکی ساعت قله‌سی، اون بش مدرسهٔ اسلامیه و کذا اون بش کتبخانه بشیوز دکان اولوب نفوس موجوده‌نڭ نصفی اسلامدر. میمن محله‌سنده‌که فاطمه مسجد ایله درت مناره‌لی جمعه مسجدی و قپوسنڭ اوزرنده عظیم بر ساعت قله‌سی اولان جهان بای جامعکبیری، راچه‌لرڭ والده‌لری طرفلرندن یاپدرلمشدرلر.

هندڭ غرائبندن اوله‌رق شمدیکی راچه‌نڭ حرملری اسلام اولدیغی گبی والده‌سیده اسلامدر . بیوك پدرینڭ والده‌سی فاطمه بیکم اسمنده بیکس ویتیمه بر قیز اولدیغی ایچون راچه ایله ازدواجنه اعتراض ایدن بولنمامشدر. شو حال اولوقتدنبرو عادت حکمنه کیرمکله جامنگر راچه‌لری پوت خانه وحرملری جامع یاپدیرمقده و هر خانم یاپدردیغی جامع شریف حولیسنه ایلروده دفن اولنمق اوزره بور تربه‌تهیه و انشا ایتدرمکده‌درلر.

شمدیکی راچه‌نڭ والده‌سی طرفندن یاپدیریلوب غلام فاروق صاحبه تسلیم قلنان جهان بای جامعشریفنه خانم مومی الیها طرفندن سنوی اون آلتی بیڭ روپیه ایراد گتوریر بر کوی دخی وقف ایدلمشدر . راچه ایله گوریشدم مومی الیه یگرمی ایکی یاشلرنده یاقیشقلی بر دلیقانلی و اسمی «جام» در . بیوك برادری انکلیزلر طرفندن مدراسه تبعید قلندیغنی سویلدیلر.

پوربندر جماعت اسلامیه‌سنڭ تجارتخانه‌لری برما جهتلرنده‌در. بونلرده سورت و پانی آتشا اسلاملری گبی تجارت موقعلرینه ایکیشر سنه مناوبه صورتیله عزیمت و عودتی قاعده اتخاذ ایدینمشلردر . هند اهالیء اسلامیه‌سی لبه و میمنناملریله ایکی جنسه آیرلمقده‌درلر بو تفرقه یالکز جنسیتده اولوب مذهبلری عموماً حنفیدر.

لبه اصحاب کزین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین افندیلرمز زمانلرنده ایمانه گلانلره، میمن بوندن ایکی یوز سنه اقدم بغداددن هندستانه تشریف ایدوب

اليوم اجمير شريفده مدفون خواجه معين الدين چشتی قدس الله سره العزيز حضرتلرينك اهتدا ايتديردكلری جماعته اطلاق اولنيور . ميمن مؤمن كلمه‌سنك محرفيدر . مشار اليه خواجه معين الدين چشتی حضرتلری قوس اعظم نسلندندرلر .

فخر عالم صلی الله تعالی عليه و سلم افندمز حضرتلری بو ذات شريفك رؤيالرنده ظهور ايدوب «يا خواجه معين الدين هندستانه كيت» بيورملری اوزرينه بغداددن نصف الليلده يوله چيقمشلر و هندستانه مواصلتلرنده اليوم ميمن تعبير اولنان مليونلر ايله نفوس درحال ايمانه كلمشلردر . هندستانده مشهور چشتی طريقتنك پيريدرلر . طريق مذكورك ذكری خفيدر . ولیء مشار اليهك عودتلری ايچون تكرار ارادهٔ نبويه شرف ظهور ايتمديكی جهتله نهايت عمرلرينه دكين هندستاندن آيريلمامشلردر .

يوم ارتحاللری اولان رجب شريفك اون بشنجی كونی مرقد مباركلرينی زيارت ايچون هندستانك هر طرفندن بيكلرجه خلق اجمير شريفه دوكيلييورلر مدت زيارت اون بشكون دوام ايدييور . بو سنه كلان زوارك مقداری برنجی هفته‌ده اوچيوز قرق بيك كشی‌يه بالغ اولديغنی هند غزته‌لری يازمشلردر . اسكی اسلاملرده اتفاق اولمديغندن تجارت شركتلری تشكيل ايده‌مامشلردر . ميمنلرده بكديكرلرينه محبت وجنسيت غيرتی ، و بربرلرينه امنيتی پك ايلرو اولمغله وجوده كتوردكلری تجارت شركتلری سايه‌سنده ثروتلری صوكدرجه‌يی بولمشدر . يالكز اسلاملر اره‌سنده دكل بتون اقوام هنديه ميانده كوزی آچيق ، زنكين و مسعود اولان ميمن قسميدر . ذكاوتلری نسبتنده متدين اولان ميمنلرك مجالس و اجتماعلرنده لقلاقيات ايله امرار اوقات ايدلديكی اصلا كورلماز . هر محله‌نك بر قلوبی واردر . خصوصی كتبخانه‌سی دخی بولنان بو قلوبلرده معاشلی متعدد خدمه‌لر اولديغی كبی هر جنس غزته و رسائل دخی بولنديرلمقده‌در . قلوبلرك منتسبينی ميعاد مخصوصنده مطلقا عرض وجود ايدر . معذرتی اولان قارتنی كونديرر . بو قارتك ظهرينه يازديغی تفصيلات دفتر مخصوصنه حرفيا كچوريلور . مشغوليتلری ، يا مطالعه و ياخود مباحثهٔ تجاريه‌در . هفته‌نك هر كونی ، جدی بر خصوصك مذاكره‌سنه تخصيص قلنمشدر . وجوده كتوردكلری شركتلرك ، تجارتخانه‌لرك ، احوالنه دائر بحثلر آچوب نطقلر اوقيورلر . ايراد و مصرف محاسبه‌لری ايسه مطبوع و مزين ورقه‌لره محرر اولديغی حالده حصه‌دارانه توزيع و شركتك احوالی هر آی جمله‌يه تفهيم ايديلييور . هند جماعت اسلاميه‌سنك زنكين ، متنور ، متفق و مسعودی ميمنلردر .

غلام فاروق صاحبده بشگون مهمان اولوب شعبان المعظمڭ اون برنده گونداله متوجهاً يوله چيقدم .

(گوندال و نام ديگری باتان)

جونا گرڭ يوز يگرمی سكز ميل بعدنده اولوب آندن براز اوفق اولان گوندل ، شعشعهٔ ظفرلری گوزلری قماشدیران شانلی عسكرلرمز ايله آچيقدن چارپشمغه گوزی كسميان اعدانڭ تحصن ايدرك حربه جرأتلنديگی متين قلعه‌لردن اڭ بلاليسنه مالك و فتحی مستحيل بلاد مستحكمه‌دندر .

عالم اسلاميتڭ نورچشمی ، دولت شير صولت عثمانيه‌نڭ تذكار مفاخرندن پك متلذذ اهالينڭ اجدادلرندن ايشتمك صورتيله مضبوطلری اولان معلومات شفاهيه‌لرينه نظرا بويله ضبطی مشكل نيجه بلاد و امصاری قانلی شانلی محاربه‌لر ايله قبضهٔ تسخيره گچيروب پورتكيزلری هندستاندن سوروب چيقاران دلاوران عثمانيه‌نڭ گونداله هجوم ايدن فرقهٔ منصوره‌سی اوزرنده‌كه قوماندان بسالتعنوان كمال پاشا و جمال پاشا اسملرنده عادل و عاليهمم ايكی برادر ايمشلر .

مرحومان مشار اليهمانڭ افعال مشكوره‌لرينه دائر بر چوق حكايه‌لر بورالرده الآن ديللره داستان اولوب بين الناس مقام تفاخرده سويلنمكده‌در . اسلافدن اخلافه منقول اخبارات شفاهيه‌لرڭ موافقندن اولمق اوزره معتبران اهالينڭ تحقق و تعين ايتديرديگی وجهله هجرتڭ طقوز يوز قرق برنجی سالی موسم بهارنده محاصره‌يه آلنان گونداله‌كه باتان نام قلعه‌نڭ متانتی گنديلرينڭ بر قاچ مثلنه بالغ محصورينڭ دوام مقاومتنه موجب اوله‌جغنی كاشف بو فطين سرداران مستحفظلرڭ تصادف ايدن نوروز بايرامی مناسبتيله عيش و عشرته طالدقلری ، زمان فرصتی قاچرميه‌رق بيوك طوپلرڭ آغيزلرينی قلعه قاپولرينڭ قنادلرينه چويردوب طوپچيلره آتش امرينی ويررلر . مدفعلرڭ رعد و برق صدالری ايله لاو و دومانلر قايربشق پوسكوردكلری جسيم مرميلر مهيب ايگلتيلر ايله هدف مقصوده يتيشوب دروازه‌لردن بريسنی پارچه پارچه ايتمسنی متعاقب ياپيلان هجوم عموميده بو ييقيلان محلدن ييلديرم كبی قلعه‌يه گيران شجعان مسلمين كفار ايله يقا يقايه گلوب سيف جلالتلرينی پارلاتدقلری صره‌ده قوماندا ايله مشغول پاشای مشار اليهمڭ بندكلری فيل مدافعه‌ده مضطر قلان مستحفظلرڭ نا اميدلك سائقه‌سيله صوڭ سپر اولمق اوزره قلعه قپوسنه ياقدقلری مدهش آتشدن اورگمسی اوزرينه كمال پاشا اوزرندن دوشوب تلف اولمش ، حربڭ

حسن نتیجه‌یه ارجاعی انجق غیرت حمیتمندانه‌سنه قلان جمال پاشا دخی صباحدن اقشامه قدر سوران بو گیردار اثناسنده آلدیغی مهلك یاره‌دن قورتیله‌میوب قلعه‌نڭ فتحندن بر قاچ گون صڭره ارتحال ایتمشدر . پورتیکیز دونمه‌لرینی کسر و امحادن صڭره بومبای لیماننده بارینمق اوزره خلیج بنگاله‌دن مظفراً عودت ایدن کمیلرمز اولوقتلر پك آچیق اولان تونه لیماننه یتشدکلری صره‌ده موافق هوانڭ بحکمة الله کسیلمسی اوزرینه اوراده لنگرانداز مهابت قپودانلری حسب الموسم مناسب بر ملتم انتظارنده‌لر ایکن بردنبره اسمکه باشلایان مخالف روزگارڭ امثالی نامسبوق شدت و امتدادندن هند دڭزلرینڭ کوه قافدن نمونه‌نما طالغه‌لری کونلرجه هجوم ایتدیکی ایچون او قلعهٔ سیاره‌لر ، دمیرطرامق ، زنجیر قوپارمق کبی اوگی آلنماز صارصینتیلره اوغرایوب نهایت بری برینی چارپه‌رق پارچه‌لانمشلردر . شو حال ناگهظوری گوران غزاة مسلمین زیاده‌سیله محزون و دلخون اولدقلری ایچون فلکه کوسوب پك اوزاق دوشدکلری وطنلرینه عودتدن صرفنظر ایله ، دوکدکلری بونجه خون حمیته مقابل فتح ایدیلان قلعه‌لرڭ الی نهایت العمر مستحفظلغنده قالمغی بینلرنده قرارلشدیردکدن صڭره جمله‌سی تأهل ایدوب یرلشمشلردر .

وقایع مبحوثه‌نڭ بو صورتله جریانی اجدادلرینڭ آغیزدن آغیزه منقول روایات صحیحه‌سندن اولدیغنی حکایه ایدن گوندال اسلاملری دها بر چوق دلائل مقنعه سردیله او مقدس مجاهدینڭ احفادی ایدوکلرینی مفتخرانه سویلمکده‌درلر . اردو لسانجه باتان افغان دیمکدر . کوندالك باتان قلعه‌سنده متمکن وانا جهتندن دخی بدخشان ترکلرینه منسوب اهالینڭ بوبابده که ادعالرینه ، سیمالریده تصدیق ایدییور . شهرڭ نفوسی اوتوز درت بیڭ راده‌سنده‌در . مقدار مذکورڭ اون ایکی بیڭی مسلم متباقیسی پوت پرستدر . فاتحلرڭ یادکار قیمتداری بر جامع کبیر ایله سکز عدد مساجد شریفه و بونلرڭ حوالیلرنده برر مکتب ابتدائی واردر . بوراده توطن ایدن بهادر عثمانلیلری طوتدقلری شو مهم موقعدن طرد ایتمك خلیاسیله مقهورین طرفلرندن بالاخره وقوعبولان مهاجمه‌لرڭ آردی اره‌سی کسیلمدیگی ایچون بیچاره‌لر باشلو باشنه اون ایکی سنه متمادیاً قلنج ضالالایوب قلعه‌یی تسلیم ایتمامشلر ایسه‌ده سورڭ قبله جهتنده واقع شهدا قبرستانڭ جسامتنه نظراً اپیجه تلفاته اوغرادقلری آڭلاشلمقده‌در . هندڭ بو جهتنه حالا شمندوفر یاپیلمدیغی ایچون جامنکردن جیت پوره گلوب اون بش روپیه‌یه کیرالادیغم حیوانه راکباً باتان قلعه‌سنه یعنی گونداله درت گونده یتیشه بیلدم .

شو طرز عتیق بولجیلق بنی پك اوزدیگی جهتله استراحته اولان احتیاجمدن طولایی گوندالده توقفم بر هفته دوام ایتمشدر . بو صورتله کندمی براز طوپلادقدن صکره شعبانڭ یگرمی بشنجی گونی علی الصباح عینی طریقدن جیت پوره عودت ایدوب همان شمندوفره آتلایه‌رق بومبایه کچدم . رمضان شریف مناسبتیله بر بچق ماه ترك سیاحت و استراحتله شوال المکرمڭ یکرمنجی کونی صباح ترنه راکباً دهلی‌یه کیتدم .

(دهلی)

اداره‌جه اون اوچ احاطه اعتبار ایدیله‌رك سیلان و اندامان اطه‌لرندن غیریسی کلکته‌یه مربوط برر والینڭ تحت نظارت و اداره‌لرینه تودیع قلنان اقلیم هندڭ بو تقسیمات جسیمه‌سندن اون برنجیسی اولان پنجاب قطعه‌سنده واقع دهلی ، کشمیردن کلکته‌یه ، لکهنوجوك قربنده‌که ایورست جبلندن بومبایه قدر ممتد اراضیٔ بسیطه‌نڭ وسطنه دوشوب درت طرفی تدریجاً اللیشر متره یوکسلان واسع تپه‌نڭ نهره ناظر کوشه‌سنه قورلمش و نفوس موجوده‌سی ایکی یوز اون بیگه قریب ، صویی بول ، هواسی لطیف ، موقعی دلکشا بر شهر عظیمدر .

هندستان براهمه‌لر النده ایکن قطب الدین موقعنده اولان دهلی بالآخره قهنه قلعه‌سنه جوار نظام الدین جهتنه و راجه بدهمله انتقالنده شمدیکی محلنه چکیلوب یرینی اوچ دفعه دکشدیرمشدر . بو سببله قطب الدین‌دن — اوکهلا — کلوکری — و قلقایه قدر محیطی آلتی ساعت سوران مسافه‌یی بویلی بوینجه قاپلایوب قدیم قهنه ویرانه‌سنه قاریشمسندن طولایی شمدیکی محلنه التصاق ایدن دهشتلی خرابه‌لرك اسباب موجبه‌سی مجهول قالسه ایدی دهلینڭ وقتیله بو درجه عظیم بر شهر اولدیغی ذهاننه دوشیلور ایدی . مبالغه پرداز عجملرڭ گنیش خرابه‌لرینی گوروبده نصف جهان ایله وزنلشدیردکاری اصفهان دخی (١) موقعنی دهلی کبی دفعاتله دکشدیرمش و سکنه‌سنڭ مقدار سابقی بیله حال حاضرینه یاقین شهرلردن بریسی اولمسیده محتملدر .

ابو المظفر سلطان معز الدین سام حضرتلرینڭ عهد سلطنتلری اولان بشیوز سکسان یدی تاریخندن اقبال خان عرف ملونڭ هنکام حکمنه یعنی سکز یوز اون التی سنهٔ هجریه‌سنه و هندستانی ایکی دفعه حمله و نهایت ضبط ایدن تیمور گورکانی طرفندن هجرتڭ یدییوز یگرمی ایکی سالنده تأسیس ایدیلوب احفادندن

(١) « اصفهان نصف جهان اگر لاخور نباشد » دیو خرابه‌لریله فخر ایدرلر .

طقوز يوز اوتوز ايكيده تخته گچن ظهير الدين بابر شـاه دورندن طوپال تيمور سلالهسنڭ صوڭ حكمدارى اكبر شاه بن عالمكير زماننه دگين يعنى تقريباً قرق سنه اقدم انقراضه اوغرايان مغول حكومتنـڭ دخى عصرلرجه مركز كرسيسى بولنان دهلى آثار عتيقهجه پك زنـگيندر .

آوروپا مورخلرينڭ شيطان قولى خان ديو يازدقلرى نادرشاه ايرانى طرفندن ضبط ايدلديكى صرهده سكنهسى سنى المذهب اولمسنه مبنى قتل عام و تخريب بلاسنهده اوغرايان بو مملكتڭ نام قديمى « مناديم شداس » ايكن شمديكى بولنديغى يرڭ طيش قلعهسى تملنى قبل الميلاد اوچيوز يكرمى سكزده « راچه بدهمل ولد راچه بدراتهه » اسـمنده بر حكمدار آتديغى ايچون بدهملدن كنايه دهلى عنوانى آلمشدر . آوروپا مورخلرينڭ نادرشاه يرينه شيطان قولى خان يازملرينى اسفلتان ايرانيلر سلطان سليم قديم جنتمكانڭ شاه اسماعيل صفوى يه گوندردكلرى تهديد نامهدن اخذ و اقتباس اولنمش بر سوزدر ادعاسندهدرلر .

سلطان سليم اول حضرتلرى ، شاه اسماعيل صفوى يه گوندردكلرى تهديد نامهيى اگرچه بويله بر خطاب ايله تحرير بيورمشلر ايسه غيرت دينيهلرينه و حدت ذكالرينه محمول و ممدوحدر . زيرا عالم اسلاميتى تملندن صارصمق ايچون موحدينى تفرقهيه دوشورمك انجق شيطان كاريدر . راچه بدهملڭ بر سنه صڭره يرينه گچن خلفى « مترسين بن سروب وت » مركز حكومتنى « اندرپت »دن دهلى يه نقل ايتمكله بو مملكت اولوقتدن انگليز تسلطنه يعنى آلتمش سنه اولنه گلنجهيه دگين هندستان سلطنتڭ عصرلرجه پايتختى اولمشدر . نادرڭ دهلى شهرينى تخريب ايتمسى فرخ سير محمدشاه دورندهدر .

تيمورلنڭ كبى آفت اسلام بر طوپالڭ تأسيس شأمت انيسى اولان دهلى سلطنت اخيرى ، او شرڭ ادارهسز بعض شر الخلفلرى يوزوندن ضعفه اوغراديغى صرهده فرانسزلرڭ تشويق و امدادى ايله هجوم گوستران مرهيته مجوسـلرى ، ملكڭ هر طرفنى عسكردن خالى بولدقلرى ايچون سراى شاهى يه قدر غارانه قويلملرى اوزرينه كـندينى طوپلايهميهرق بردنبره فنا آباد انقراضه يوز طوتمش ونهايت بويله سهل الهضم لقمهلر پيشنده طولاشان انـگليزلرڭ مستملكهلرى صرهسنه كچمشدر . مدت سلطنتنى غفلتلر ، عطالتلر ايچنده كچوروب ملـكنڭ محـافظهسـنه متعلق بالجمله امور مهامى راست گلان نا اهل طالقاوقلره ترك ايتمك كبى تعميرى مشكل سيئهلرى ، احتياطسزلقلرى يوزندن شوكت حكومتنه طارى اولان ضعف كلى حسبيله مرهيتهليلرڭ

مهاجمه‌لرینی بیله مقاومتدن مضطر قلان بهادر شاه یادگارینڭ «مردیته اشقیالری سرایمی دخی اله گچوروب بنی زندانه آتدیلر دهلینڭ همان تسخیری ایله تخلیصم مروتگزدن منتظردر» دیو یازدیغی عجز نامه اوزرینه، مسئله‌نڭ بو پرده‌سنده‌یه کامسنی اساساً منتظر فرصتجو انگلیزلر جنرال «لیك» قوماندا‌سنده‌که قوای کلیه‌لرینی همان سوق ایدرلر.

سلطنت گورگانی انقاضنڭ خریطه‌لرینه الحاقی آنی ادراکلرندن طولایی سوینجلر، شطارتلر، سکونت بولماز اشتهالر ایله جبل پوردن بوله چیقان انگلیز اردوسی دهلی‌یه اولاشور اولاشمز خنجر، طپوز، و فتیللی تفنکدن باشقه سلاحلری اولمیان مردیته اشقیاسنڭ تپه‌لرینه طوب مرمیلری، قورشون بارانی یاغدیرملری اوزرینه چیل یاوروسی کبی طاغتدقلری صره‌ده بو وحشیلر ایله برابر گلان فرانسز مفرزهٔ عسکریه‌سی‌ده بلا تأخیر محل مفسدتلرینه چکیلورلر.

تیمورلنڭ یاپدیغی آلچقلقلره مقابل «الجزاء من جنس العمل» مداولنجه عادل مطلقڭ او بدطینت نامنه حاضرلادیغی یالگز بلای دنیویه‌دن باقی قلانی میمنتسز مقامنه قاعد احفادندن بشیوز سنه صکره گلان زواللی بهادر شاهه اصابت ایتمشدر.

میلادڭ بیڭ سکز یوز اللی و هجرتڭ بیڭ ایکی یوز یتمش آلتی سنه‌لرینه مصادف شو حال اسف اشتمال اوزرینه ظاهراً امداده کلان انگلیزلر دهلیدن بر دها چیقمیوب بو گوزل مملکتی غصباً استملاك ایدینمشلردر.

فرانسزلری اوڭ آیاق ایدرك طانیشقلی دوگوش علوانديردکلری شو فسادی کأنه باصدیرمق ایچون دساسلق ایله دهلی‌یه گیران انگلیزلرڭ زنداندن یاری جانلی و نوربصردن محروم بر صورتده چیقاردقلری بهادر شاهه، قولایجه قاپدقلری قوجه ملکنه مقابل ویردکلری شهری ایکی یوز بیڭ روپیه مخصصات بالآخره اولادلرینه انتقال ایتمش ایسه‌ده طمرلرنده تیمورڭ خون مشئومی ریان بو خیرسزلر تفرد داعیه‌سیله بری برینڭ قاننی ایچمگه قالقیشوب بغاوتلری انجامنده صاغ قلانی درسعادته و بعده مسقوه‌یه کیتمکله تیمور مقهور نسلنڭ بو دیارده وجودی قالمامشدر.

شو بد نصیب دهلی‌یه شوالڭ یگرمی برنجی گونی طلوع شمسدن بر ساعت صکره مواصلت ایدوب جامع فتحپوری قارشونده کائن «امین اوتل» ه اینمش ایدم.

بومبایده بولنان احبا «گرزن گزت» غزته‌سی محرری میرزا خیرت صاحبه بر گون اقدم یازدقلری مکتوبده دهلی‌یه کله‌جکمی بیلدیرمش اولدقلرندن مومی الیه درحال اوتله تشریف بیوروب خانه‌سنه نقل و مهمان ایتدیلر. یانمدن آیرلمیان بویگی

دوستمڭ منزللرینه واصل اولدیغمز دقیقه‌ده انگلیز بصاصلرندن رفیع الدین بك نام منافق چیقه گلوب افکار آگلامق ایچون آچدیغی خائنانه حکایه‌لر، شیطان پسندانه لقلاقیات، اخشامه قدر توکنمدیکندن اولگونی باش آغریسی ایله گچوردك. میسور راجه‌لغنڭ مخابر مخصوصلغی عنوانني طاقنان معجز مرقوم عن اصل طاغستانلی اولوب منافقلقده یکتادر.

انگلیز حکومتنڭ تبدیلاً پیشمده طولاشدیردیغی بو مثللو ثقیل حریفلردن پك اوصاندیغم ایچون ورودی ملحوظ بر دیگرینڭ دها صغوق مصاحبه‌سنه طوتیلورم خوفیله فرداسی گونی صباحلین ارکنجه قالقوب مشهور شاه جهان جامعشریفنڭ تماشاسنه گیتدم.

ابو المظفر شهاب الدین محمد ثانی حضرتلرینڭ احیاکرده‌لری اولوب مسجد شاه جهان عنوانني آلان بو جامعکبیر شهیر «سرك دریاگنج» مسیره‌سنه اولاشوبده بر میل مسافه‌دن ایلك دفعه گوزمه ایلیشدیگی زمان قسم خارجیسنڭ ارتفاعاً نصفنده واقع عظیم قپولرڭ او یوکسکلکده‌که اشیکلرندن میدانڭ ایچرولرینه طوغری اوچ طرفلی و جسیم برر یقوش هیئتنده یاپیلان واسع نردبانلری ایله آلدیغی دهشتلی وضعیت وهلهٔ حیرته دوشوردیکندن، اتکلری یورومك ایله توکنمك بیلمز مربع بر طاغ ظن ایتدم.

قانونی سلطان سلیمان خان علیه الرحمة و الغفران حضرتلرینڭ مرکز معلای خلافتعظمالرینه یاپدیردقلری سلطان سلیم، سلیمانیه، شهزاده، یگی جامع و امثالی بی نظیر معابد شریفهٔ عالیه‌لرڭ انشاسنده گوستردیگی خارقه و مهارتیله مشهور معمار سنان شاکردی موسی اوسته‌نڭ چیزهٔ دست مهارتی اولوب ایچ قلعه ایله شهری تفریق ایدن واسع چمنستانڭ چارشویه جوار و مرتفع محلنه بنا قلنان جامعکبیر مذکور فوق الارض بش آدم بویی یوکسك عظیم بر بودروم اوزرینه مبنی بولندیغی جهتله شرق، شمال و جنوب جهتلرندن بو درجه فوقانی حولیسنه آچیلان مهیب قپولره چیقلمق ایچون اوچ طرفلی اولمق اوزره هر برری اوگلرنده وجوده گتوریلان مذکور طاش نردبانلر قاهره‌ده‌که اهراملر گبی محیر العقول برر تپه تشکیل ایتمشلردر.

جامعشریفڭ اولدیغی یره یاقلاشنجه شرقه باقان قاپوسنی قپالی گوردم. چیزه اهرامی بوقارودن اشاغی‌یه طوغری مناصفة ایکی‌یه شق ایدیله‌رك بر پارچه‌سی بو قاپونڭ اوگونه یاپیشدیرلمش گبی عظمتلی کورینان نردبانڭ تپه‌سنده‌که واسع دوزلگه طابله ایله طعام و امثالی شیئلر فروخت ایدن آیاق صاتیجیلری و بر چوق غلبه‌لك طوپلانمغله اوراسی عادتا چارشو حالنی آلمش ایدی.

محرابه موازی اولمسی لازمگلان اورته قپونڭ شرقه ناظر بولنمسی ، قبله‌نڭ هندستانده غربه دوشمسندن ایلرو گلمگله تعریفاتم سهوه حمل اولنماسون .

جامعشریفڭ شرق قپوسنی مسدود بولنجه شمال جهتنه یونالدم . آچیق اولان بو یان قاپونڭ اوگنده‌که کذا اوچ طرفلی طاش نردبان اوتوز سکز باصامقلی وقدمه‌لرینڭ هر بریسی اوتوز بش سانتیم عرض و بش سانتیم ارتفاعنده‌در . نردبانڭ وسعتنه کلنجه قپو استقامتنه آلنرق تپه‌سنده‌که دوزلگه چیقیلان وسطنڭ زمیندن بالاعتبار ایلك باصامغی طولاً سکسان یدی نهایتی قرق طقوز و یان طرفلرنده واقع قدمه‌لرڭ مبدألری ایسه اللی درت منتهالری اون آلتی خطوه طولنده‌در . لعل رنك و جسیم مرمرلرڭ تسویه‌سیله یکدیگرلرینه منتظماً امتزاج ایتدیریلمه‌رك مناسب بر میلده یاپیلان بو مرتفع نردبانلره چیقیلوب اینلمکده آصلا صعوبت حس اولنمیور . یمین و یسارنده‌که قدمه‌لریله برابر قپویه قدر صورت منتظمه‌ده یوکسلان نردبانڭ نهایتلندیگی مربع الشکل تپه‌سنده حصوله کلان دوکوزلك دخی قرق سکز خطوه طول و اون بش خطوه عرضنده‌در .

شرق جهتنه دوشان نردبان دخی بونڭ عینی ایسه‌ده شرقه مفتوح اورته قپو هر ایکیسندن دها بیوك اولدیغی انچون آنڭ نردبانی جسامتجه بونلرك بر بچق مثلیدر . شرقه مبنی بو بیوك نردبان ، قاپو ایله تناسب حاصل ایتدیرلمك ایچون دیگرلرندن دها جسیم دوشمش ایسه‌ده طاشلرینڭ جنسنده طرز معماریلرنده آصلا فرقلری یوقدر .

نردبانلرڭ تپه‌لرنده حاصل اولان دوزلگه چیقیلوب یگرمی خطوه ایلرو گیدیلنجه حولینڭ جامعه متصل قبله جهتندن ماعدا اطراف ثلاثه‌سنی محیط لطیف قبه‌لردن چوق یوکسکه قالدیریلان مربع الشکل و سراپا مزین و منقوش یاپینك وسطنده وعجم طرز معماریسنه توفیقاً عرض و عمقی هر طرفدن بالتدریج آزلشه‌رق یان طرفلریله درونك نهایتلندیگی اوجلر بر جیزکیده برلشمك صورتلریله حصوله کلان یاریم قبه‌لر آلتنده واقع مرتفع کمرلره گچوریلان قاپولر مذکور بنالرڭ حولی یه ناظر جبهه‌لرینه یقین قورلدقلری ایچون یگرمی ایکیشر مترو اوزونلغنده حاصل اولان گنیش اره‌لقلر مذکور دوزلگلرك عرضنی بشر خطوه دها زیاده‌لشدرمشدر .

شرق جهتنده‌که بیوك نردبانڭ فوقنده واقع دوزلگه صور مبحوثه ایله علاوه قلنان کنیشلك ایسه یان قاپو نردبانلرینه اصابت ایدن مذکور عرضانی وسعتدن اوچ خطوه زیاده‌در .. قاپولرڭ جسیم قنادلرینه ایچلی طیشلی قاپلانیلان قالین طونج اوجه‌لر اوزرلرینه دخی معدن ترشه‌لر کچورلمك صورتیله محیر العقول شکللر حصوله

گتورلمش و بو زاویه‌لرڭ اره‌لرینه مهر سلیمانی ترسیم ایدیله‌رك چاقیلان بیوك باشلی اکسریلر ایله تحکیم قلنان قنادلر، انواع رنك وزینتلره غرق ایدلمشلردر .

قنادلره تعلیق ایدیلان مصنع حلقه‌لر دخی اکسریلرڭ یومروق بیوکلگنده‌که باشلری گبی تونجدندر. اطراف ثلاثه‌سنی محیط قبه‌لرڭ سکزر مترو ایننده ستو ایتدکلری مسافات خارج طوتلمق اوزره یوز اللی یدی خطوه طول و یوز قرق خطوه عرضنده اولان حولی‌یه گیریلنجه، وسطنه گموش گبی بیاض مرمردن یاپیلان شافعی اصولی گنیش بر حوض نظر حیرته چارپار . بو حوض، حولینڭ زمیندن بر مترو مرتفع و محیطی التمش متره اوله‌رق سود گبی بیاض مرمردن یاپیلان مربع الشکل یوکسکلکڭ کنارلرندن ایکیشر بچق متره داخله دوشوب عمقی بر متره قرق سانتیمدر . حوضڭ قسم خارجیسنی تربیعاً محیط نردبانلر دخی بیاض مرمردن اولوب اوچر باصامقلیدرلر .

نردبانلرڭ صوڭ قدمه‌لری اوزرنده و حوضی درت طرفلی محیط و ایکی متره عریض دوزلك کذا بیاض مرمر قاپلیدر .

صویڭ کنارلرینه درت طرفلی یاپیلان منتظم جدول آبدست آلانلرڭ دوکدکلری ماء مستعملی زیر زمیندن خارجه گوتوروب حوض و حولی‌یه طوغرو صچرامه‌سنه بیله میدان و امکان براقمامقده‌در .

مستعمل و مکروه صولری خارجه کوتوران جدول مذکورڭ اطرافنده دخی جماعتڭ اوطوروبده راحت آبدست آلملری مقصدینه مبنی بربچق قاریش عرض و ارتفاعنده و بکدیگرلرندن یاریمشر متره اره‌لی ثابت مرمرلر دیزلمشدر . ترازونڭ تضییقی ایله بو یوکسکلکده دگین چیقان گمراه صو هر طرفی بیاض مرمردن اولمق مناسبتیله نور گبی پارلایان بو درت کوشه‌لی نظیف حوضڭ اورته‌سنده قایناد‌قجه خفیف و لطیف طالغه‌لر حاصل ایدییور .

شمدی حوضڭ طبانندە نبعان ایدن بوبراق صویی وقتیله بر آدم بویی یوکسکدن دوکن مصنع فواره غدار انکلیزلر طرفندن سوکیله‌رك لونده موزه‌سنه آشیرلمشدر . طماردن، لکه‌دن بالکلیه عاری صاف و بیاض طاشلرڭ اولاقلری فرق اولنماز درجده امتزاج ایتدیرلمسندن ناشی هیئت مجموعه‌سیله یك پارچه مرمردن اویولمش گبی گورینان بو شفاف حوضده ابدست آلمق ایچون اطراف اربعه‌سنی محیط اوچ قدمه‌لی لطیف نردبانلردن چیقیلوب صاغ طرفه توجه اولندقده، قبله جهتنڭ شمال کوشه‌سنده‌که دوزلکده طولاً بر، عرضاً یاریم مترولق محل، ایکی پارمق قالین و اون

سانتیم مرتفع و کذا بیاض مرمر ایله چورلدیگی و ابدستنی اکمال ایدنلرڭ بر دفعه اورایه اوغرایه‌رق اللرینی طوقوندروب تبرکاً یوزلرینه سوردکدنصکره چکلدکلری کوزمه ایلیشمکله مسئله‌یی آکلامق ایچون اولطرفه یونالدم . بو چورك محلڭ زیارت ایدلمسی اسبابنی استیضاح مقصدیله مناسب بر آدم گلمسی انتظارنده ایکن محل مذکورڭ مرمر ستاره‌لری ایچنده «کوثر محمد رسول الله سنه ۱۱۸۰ رسول دیده ایدینجاوی و اهل الله بجاست گرشود این سنڭ هم زیارتگاه بنای سال تحسین وآفرین هاتف بگفت احاطهٔ جای تشت رسول الله سنه ۱۱۸۰» عباره‌لری قبارتمه تعلیق خط ایله محرر ایدوگنی گوروب بوراسی رسول دیده نام ولینڭ آبدست آلدیغی محل اولدیغی ایچون تبرکاً چورلدیکی و ذاهد مغفورڭ دخی تاریخ مذکورده بر حیات بولندقلری آکلاشلمغله آخردن تحقیقنه حاجت قالمدی . بیاض مرمردن اویوله‌رق سیاه مرمر یرلشدیرلمك اصولنجه وجوده کتوریلان بو جلی خطلر پك یاقیندن دقت و معاینه اولنماز ایسه مرکب ایله یازلدقلری ذهابنه دوشیلور .

ایکی متره طول و سکسان سانتیم عرضنده، پنبه‌رنڭ مرمر ایله باشدن باشه منتظماً مفروش بو جسیم حولینڭ اطرافی غایت مرتفع بولنمسندن طولایی جهت ثلاثه‌سنه دیوار یاپیله‌رق محافظه‌یه آلنمسنه حاجت قالمدیغی ایچون، یکدیگرلرینه زاویهٔ متساویه‌ده و مصنع کمرلر ایله مربوط دیرکلر دیزیلوب، پك عاشقانه تحدید و تزیین قلنمشدر . ایکی دیزی اوله‌رق حولی‌یی اوچ طرفلی چویران بو سوسلی دیرکلرڭ هر دردی اره‌لرینه دوشان مربع میدانجقلر کروی قبه‌لر ایله صره واری قپادلدقلری گبی بنانڭ طیش طرفنده و عینی وضعیتده اولان ستونلر میانه‌لرینه دخی بر متره یوکسك قورقولقلر یعنی مرمر ستاره‌لر یاپیلمشدر . و سطلرنده حولینڭ قپولری بولنان مربع الشکل یاپیلر بو قبه‌لردن چوق یوکسکه قالدیریله‌رق اوزرلرنده واسع برر اوطه وجوده گتورلدیکی کبی بو اوطه‌لرڭ هر بررلری اوزرلرینه دوشان طاملر کنارینه بر آدم قامتنجه و ایسکمله آباغی گبی دردر، دردر و فاصله‌لی اوله‌رق دیزیلان مدوروابنجه مرمر ستونلرڭ بالالرینه‌ده اوفق، اوفق اونر عدد کروی قبه‌لر یاپیلمق صورتلریله نهایتلندیرلمشلردر . مذکور اوطه‌لرڭ حولی‌یه باقان یوزلرنده بالقون واری سوندیرلمش و عینی‌رنڭ طاشدن معمول برر مؤذن محافلی دخی واردر .

جامعشریفڭ قپالی موقعنده‌که بیوك محرابی ایله قبله جهتنڭ یمین و یسارندن برر مقداری قسم خارجیسنه دوشان تمل اوزرنده اولوب متباق محللرینی، بر گچید ایله

حولیٔ مذکور قول آتەرق قوجاقلادیغی ایچون بو ارەلقلرڭ منتهالرندە واقع کوشەلرە دخی کذا اوطەلر بنا و فوقلرینەدە قپولر اوزرلرندەکە اوطەلرڭ تپەلرندە اولدیغی وجهلە و فقط بشر متوە یوکسك و لزومی قدر قالین مرمر ستونلر دیکیلدکدن صکرە اوزرلرینە سالف البیان قبەلردن درت درجە بیوك و غایت منقش بور قبە دها انشا قلنمق صورتیلە ابنیەنڭ هم زینتی و همدە مربعلغی فوق المطلوب یولنە قونلمشدر. بونلردن شمال شرقی‌یە دوشان کوشەدەکە اوطە بالآخرە دها زیادە تزیین ایدیلەرك قدم شریف دائرەسی اتخاذ قلنمشدر . رسول اکرم صلی الله تعالی علیه و سلم افندمز حضرتلرینڭ قدم شریفلری شکلی تبرکا نقش ایدیلان مربع بیاض مرمر، بو مذهب دائرەدە محفوظدر.

حولینڭ قبلە جهتنی تحدید ایدن جامعشریف بناسی طرفیننە یعنی کوشەلرینە مربوط اوچر شرفەلی و غایت مرتفع ایکی عدد منارە ایلە بونلرڭ میانەلرندەکە مسافە وسطندە و بیوك محرابە محازی اورتە قپوی محیط اولوب زیادەسیلە یوکسکە قالدیریلان مربع یاپی، ابنیەنڭ عظمتنی آرتیرمقدەدر . آغزی ایلە عمقی یوقارویە طوغرو بالتدریج طارلشدیرلمق، و کوشەلرینڭ اوجلری فوقاً بر جیزکیدە نهایت بولمق گبی پك ماهرانە و ظریفانە بر صورت خارقەدە وجودە گتوریلان محرابواری یاریم قبەدن بشقە سراپا یاپیلان قبارتمە چیچکلری، محیر العقول نقشلری باقمق ایلە طویولماز مربع بنانڭ یمین و یسارندن بالابتدار منارەلرە دگین دیزیلان لطیف مرمر ستونلر دخی صنعتلی کمرلر ایلە بری برلرینە ربط ایدیلوب، سقفلری جامعشریفڭ فوقنجە قالدیرلمش اولمغلە تربیع وتزیینی یولنە کیران عظمتلی حولیدەکە منظرۀ دلربا، حسن سلیقە اربابنی غشی ایتمکدەدر.

داخلندە یدی عدد محرابی موجود بو جامع بی نظیرڭ حولی‌یە باقان بیوك قپوسندن بالابتدار طرفینە دیزیلان عمودلرڭ حاصل ایتدیگی صحنۀ وسیعەیە ناظر اوچردن آلتی عدد دها ایچ قپوسی واردر . بو صفحەلرڭ حولی‌یە باقان جبهەلرندەکە کمرلرڭ تپەلرندن یاریمشر متوە مرتفع و بنانڭ عرضی امتدادنجە و بشر متوە فاصلەلی و بر استقامتدە یرلشدیریلان غایت گنیش و مربع مرمر لوحەلرە آتیدەکە عبارەلر ثلث خط ایلە دردر سطر اوزرینە محرردر:

*
* *

بفرمان شهنشاه جهان پادشاه زمین و زمان کیهان خدیو کشورستان گیتی خداوند گردون توان مؤسس قوانین عدل و سیاست مشید ارکان ملك دولت بسیاردان عالیفطرت

قضا فرمان قدر قدرت فرخنده رای خجسته منظر فرخ طالع بلند اختر آسمان حشمت انجمن سپاه و خورشید عظمت فلک بارگاه .

*
* *

مظهر قدرت الهی مورد کرامت نامتناهی مظهر کلمة الله العلیا مروج الملة الحنفیة البیضا و ملجاء الملوك والسلاطین خلیفة الله فی الارضین الخاقان الاعدل الاعظم والقائن الاجل الاکرم ابو المفظر شهاب الدین محمد صاحبقران ثانی شاه جهان پادشاه غازی لا زالت رایات دولة منصورة واعدا حضراته مقهوره که دیدهٔ بصیرت حق بینش از شعشعهٔ انوار هدایت انما یعمر مساجد الله .

*
* *

من آمن بالله والیوم الآخر مستنیرست و آینهٔ ضمیر صدق گزینش از اشعهٔ مشکورهٔ روایت حب البلاد الی الله مساجدها فروغ بزیر این مسجد کوه اساس گردون مماس که کریمهٔ لمسجد اسس علی التقوی بیان بنیان پایدار اوست و بینهٔ و القی فی الارض رواسی ان تمید بکم کتابهٔ ایوان استوار اوقمهٔ قبهٔ فلك شانش از طبقات آسمان گذشته و شرفهٔ طاق سپهر نشانش باوج کیوان پیوسته .

*
* *

گرز طاق و قبهٔ مقصوره اش جوی نشان
هیچ نتوان گفت غیر از کهکشان وآسمان
فرد بودی قبه گر گردون نبودی ثانیش
طاق بودی طاق اگر جفتش نبودی کهکشان

فروغ شمسهٔ پیش طاق جهان نمایش روشنی بخش مصابیح سموات پرتو کلس گنبد عالم آرایش نور افزای قنادیل جنات منیر سنگ مرمرش چون صخرهٔ مسجد اقصی مرقات .

*
* *

مقام قاب قوسین او ادنی محراب فیض گسترش مانند صبح صادق گشاده پیشانی بشارت رسان ولقد جائهم من ربهم الهدی ابواب رحمت آیاتش صلای والله یدعوا الی دار السلام بمسامع خاص وعام رسانیده منار سپهر مدارش ندای و یجزی الذین احسنوا بالحسنی ازنه رواق گنبد فیروزه فام گررانیده سقف رفیع باصفایش تماشاگاه روحانیان گروه افلاك .

*
* *

صحن وسیع دلگشایش سجده گاه پاك نژادان معمورهٔ خاك روح فزای فیض

انتما و طیب هوای روح افزایش از روضهٔ رضوان حکایت کرده و عذوبت ماء معین حوض دلنشین نظافت آمایش از چشمهٔ سلسبیل خبر داده در روز جمعه دهم شهر شوال سال هزار ششت و هجری موافق سال چهارم از دور سیوم جلوس میمنت مأنوس بساعت خجسته .

*
**

و طالع شایسته سرمایهٔ ابتنا و پیرایهٔ تأسیس یافت و در عرض مدت شش سال بحسن سعی کارپردازان کاردان کار گزار و فرط اعتنا و اهتمام کار فرمایان صاحب اقتدار و بذل جد و جهد استادان ماهر و دانشور و وفور کوشش پیشه کاران چابك دست صاحب هنر و انفاق مبلغ ده‌لك روپیه صورت انجام و طراز اختتام پزیرفت و مقارن اتمام در روز عید فطر .

*
**

بفر قدوم اقدس پادشاه ظل الله صافی نیت خدا آگاه زیب و زینت گرفت و باقامت نماز عید و ادای وظایف اسلام چون مسجد الحرام در روز عید اضحی مرجع طوایف انام گردید و مبانیء اسلام و ایمانرا متانت و رصانت کرامت فرمود سیاحان ربع مسکون و مسالك نوردان کوه و هامون را آراسته عمارتی باین رفعت و حصانت و در آینهٔ بصر .

*
**

و مرآت خیال مرتسم نگشته و حقایق گزاران وقایع دهر و فکرت پردازان نظم و نثرراکه سوانح نگاران بدایع ارباب ملك و دولت و صنایع شناسان اصحاب مکنت و قدرت افراخته بنائی باین شکوه و عظمت بر زبان قلم و قلم زبان نگذشته فرازندهٔ کاخ هستی و طرازندهٔ بلندی و پستی این بنیان رفیع راکه قرة العین بینش و زینت تحسین کار خانهٔ افرانیش است .

*
**

پایدار داشته صدای تسبیح مسبحانش را هنگامه آرائی ذاکران مجامع ملکوت و زمزمهٔ تهلیل مهللانش را نشاط افزای معتکفان جوامع جبروت داراد و رؤس منابر معمورهٔ جهانرا بخطبهٔ دولت جاوید طراز این پادشاه داد گردین پرورکه بمیامن ذات مقدس مبارکش ابواب امن و امان بر روی روزگار کشاده است آراسته داراد بحق الحق و اهله .

« کتبه نور الله احمد »

بو یازیلر کمرلرڭ تپه‌لری اوستنده وطاش دیرکلرڭ باشلری حزاسندن بش مترو یوکسك اولمق اوزره بناڭ صاری‌یه میال پنبه رنك مرمر زمینی ایچنه یرلشدیریله‌رك بالاده ذکر اولندیغی اوزره بر استقامتده دیزیلان ایکی متره عرض و درت متره یکرمی سانتیم طولنده مربع بیاض مرمرلره سیاه طاش کچورلمك اصولنجه وجوده کتورلمشدر . مذکور الفوق خطلرڭ آلتنده واقع کمرلری طوتان دیرکلرڭ سوسلی باشلرندن دردر قاریش یوقارو حزاسنه اوچ سانتیم چیقنتی ایله یرلشدیریلوب دائره‌سی شفافلغی قمرڭ بدر حالنی اکدیران مدور بیاض مرمرلر دخی اویوله‌رق حصوله گلان چقورلره گچوریلان قوبی سیاه رنك طاشلر آصلا حس اولنماز بر صورتده امتزاج ایتدرلمك صورتیله آغاج قاونی یاپراغنڭ شکلی قوندرلمشدر . بیاض زمین اوزرینه نقش ایدیلان مذکور یاپراغڭ خلقت معلومه‌سنجه وسطنه مربوط صاپنده باش باشه ویروب بالتدریج مسافه‌لشه‌رك یکرمی سانتیم محیطنده مدور گنیشلك حصوله گتوردکدن صکره هر برلرینڭ طرفینی اوچردن آلتی دیلمه تقسیماً سکزه آیریلان پارچه‌لرنده موجود جمعاً سکز قطعه اساس طمرلرینڭ مذکور چیقنتیلره قول آتدیغی اینجه طمرلره وارنجه‌یه قدر غایت مدققانه بیاض طاش یرلشدیرلمش و هر برینڭ اورته‌سنده آچیق براغیلان سیم مجیدیه بیوکلکنده‌که مدور چیقورلره دخی یمورطه جسامتنده مجوهرات وضع ایدلمشدر .

دیرکلرڭ عددنجه یکرمی‌یه بالغ اولان اشکال مبحوثه‌نڭ وسطلرینه موضوع بو پرلانطه‌لری حسادت و طمع سائقه‌سیله غدا انکلیزلر یرلرندن چیقاروب لوندره‌یه آشیردقلرندن زواللی مسجد بر ظالم یدیله گوزلری اویولان حسین جاریه‌نڭ وضعیت دلخراشیسنی آلمشدر . برماده‌که بیوك پوتخانه‌نڭ قبه‌سی اوستنه قورشون یرینه سراپا آلتون لوحه گچورلدیگنی حس ایدنجه جبراً سوکوب آگا بدل چمنتو صواده‌رق اوزرینه بنی اصفر رنکنده قیصری بویاسی سوردیرمك ایله سرقتنی ستره قالقیشان حیدود انکلیزلر بو جامعشریفڭ ملیارلر دگر و هر بریسی یمورطه‌دن بیوك پرلانطه‌لرینی دخی غصب ایتدکدن صکره آچیق و خراب قلان یرلرینی عددی آلتمش پاره‌یه ویریلور برر نجف طاشی اولسون گچورتمك خصوصنده اسلامیته قارشو پرورده ایلدکلری بد خواهلقلرینه غلبه ایده‌مامشلردر .

بتون اقوام شرقیه‌نڭ عدم انتباهی ، علی الخصوص عالم اسلامیتڭ اتحادسزلغی حسبیله شماردقجه شماران آوروپالیلرڭ یاپدقلری بو مثللو حقسزلقلره ، حیاسزلقلره حد یوقدر . هندستانده انکلیزلر ، هند چینیده پورتکزلر ، جاواده هولانده‌لیلر

طرفلرندن الآن ارتکاب ایدیلان جور و فضایح بازمق ایله توکنمز مظالمدن اولمدیغی ایچون بوکپارەلکلری عنعنەسیلە آڭلامق استیان ارباب انصاف، بر کره بورالره گلوب گورملیدرلر . آفریقا، آسیا و آوسترالیا قطعەلرنده اله گچوردکلری مستملکەلرینی مأکل اتخاذ ایدینان آوروپا حکومتلرینڭ تعقیب ایلدکلری وجدانسزجه معاملات محل مخصوصلرنده، صرەسیلە ثبت و تعداد اولندقلری زمان مظالم جاریهٔ وحشیانەنڭ انواعی، قیودات رسمیه ایله تظاهر ایدەجکندن شمدیلك بحثمزدن آیرلمیەلم .

جامعشریفڭ حولی ایچندە قلان جبهەسی کنارلرینه مربوط و صاری‌یە میال پنبه طاشدن معمول اوچر شرفەلی منارەلرینی بر درجه دها سوسلندیرمك ایچون اطراف اربعەسنه نصف مدورلکده مستقیم قبارتمه خطلر یاپیلدیغی کبی بر بچق قاریش محیطنده اولان مذکور خطلرڭ عینی وسعتده قلان آرەلرینه دخی بویلی بوینجه مدور چقورلقلر حصوله کتوریلەرك مبدألرندن منتهالرینه دگین تمدید قلنان و نقش و زینت ایله قطراً و طولاً محاط و مزیندرلر .

مذکور قبارتمەلر پنبه حالنده براغیلوب داخلنه طوغری مدورلك پیدا ایتدیریلان چقور خطلره، جام کبی پارلاق بیاض طاشلر گچورلدیگندن، منارەلرڭ شو دلنشین هیئاتنی گورنلر بیاض و پنبه ایپك ایله بویله قالین چبوقلی اولارق طوقونمش چتاری‌یه صارلدقلری ذهابنه دوشرلر .

شرفەلری دخی تپەسی محرابلی ال آینەلری قطعەسنده بری، بری اوزرینه موضوع عجیب شکللر ایله شیشکینلك پیدا ایتدیریلەرك بو لطیف چقینتیلر اطرافنه طرق علیهٔ بکتاشیه رجالنڭ کیدکلری کلاه کرامت نشانه مشابه زاویەلی ستارەلر یاپیلمش، وشو بیچمك قباریق محللری پنبه حالنده براغیلوب چقورلقلرینه کذا بیاض طاشی یرلشدیرلمشدر .

بو شرفەلردن یوقارو طبقی سوسده یوکسلان قسم علیالرینڭ تپەسی بیلدیگمز وجهله قورشون قابلی اولمیوب آلتی عدد اینجه و بیاض مرمر ستون دیزلدکدن صکره اوزلری منارەیه نقش ایدیلان عینی خطلره حائز اولمق شرطیله کروی، و بونڭ تپەسنده چقورمسی مدورلك ایله حصوله گتوریلان لطیف ارتفاعڭ انتهاسی طرق علیهٔ نقشیه سرپوش ظریفی شکلنده ینه طاشدن یاپیلەرق شیشگین یرلری بنپه حالنده براغلمش چقورلقلرینه کذا بیاض مرمر کچورلمشدر . شو محیر العقول ترتیبڭ فوقنه دخی ایکنجی برنجیدن اوچنجی ایکنجیدن اوفق اولەرق بری بری اوزرینه اوچ پارچه کلاه، قونیلوب تپەلری مزراقلرڭ اوجندەکه سونگی بیچیمی شلغمیه مشابه

آلتون قاپلامه طونج گچورلمك صورتلريله نهايتلنديرلمشلردر . حولينڭ قدم شريف دائره‌سنه يقين اورته‌لق يرنده طقسان سانتيم مرتفع و مدور بر مرمر ستون اولوب تپه‌سنده‌كه دوزلـگه هندستان، چين، ايران، افغان، بخارا وسبيريا ايله عربستان، كردستان، آناطولى، روم ايلى و قفقاسيه‌يى، بحر خز بحرر سياهى كاملاً و بحر سفيدى مالطه و تونس صولرينه دگين قسماً كوستىرر كرهٔ مسطحه مرتسم و محكوكدر .

كنارنده خط تعليق ايله « نقشهٔ كرهٔ ارض و اقاليم جنوبى و شمالى و خط استوا با خطوط درجات طول وعرض بلاد در عهد حضرت محمد اكبر شاه پادشاه غازى سنه ١٢٤٧ هجرى بايما شاهزاده عاليجاه محمد سليم شاه بهادر جوازداده يادكار كذشت ــ قاضى شجاع الدين عليخان بهارى » عباره‌سى يازيليد . شو كرهٔ مسطحه‌يى ترسيم ايدن حضرت قاضى عصرينڭ فريدى بر ذات فضائلسمات ايمش . كنيه‌لرينه بهارى اضافه ايلملرى مسقط رأسلرينڭ عظيم آباده مضاف « بهار » شهرى اولمسندن ايلرو كلديكنى سويلديلر .

جامعشريفڭ اوستى اورتيلى محلنڭ زمينى حوليدن بر مترو آلتمش سانتيم يوكسكدر . بريسى بيوك قپونڭ وگنده ديگرلرى صاغ و صول طرفده بولنان ايكى عدد جسيم صحنه‌يه ناظر اوچردن آلتى عدد قپونڭ بولندقلرى مسافات وسطنه يعنى جمعاً اوچ محله آلتيشر آياقلى و ايكيشر مترو گنيشلگنده طاش نردبانلر ياپيلمغله حوليدن جامعشريفڭ داخلنه گيرمك ايچون انجق بورالردن گچلمك لازمكليور . كنارلرى هلال شكلى قيويرمالر، درونى ايران طرزى اويمالر ايله زاويهٔ متساويه آلديريله‌رق غايت يوكسكده قپانان ياريم قبه‌سى آلتنده و درون جامعدن حولى‌يه آچيلان بيوك اورته قاپويى محيط بنانڭ يمين و يسارينه يعنى كمرى باشلانغجنه يقين كچوريلان قالقان وارى مدور طاشلرڭ اوزرلريده اويوله‌رق چقورلره كوكورتى رنڭ مرمر امتزاج ايتدرلمك صورتيله حصوله كتوريلان و خط ثلث درت عدت « يا هادى » عباره‌سنڭ كشيده‌لرى دخى يرى برينه قاريشديريلوب مهر سليمان شكلى وجوده كتورلمك كبى صنايع خطاطيه اجرا قلنمشدر .

بو بنانڭ يوكسك قبه‌سى آلتنده حاصل اولان غايت گنيش اره‌لغه چيقان نردبان باشـنه موضوع واعظ كرسيسى ياندن گچيلوب صحنهٔ مذكوره‌نڭ مسافه‌سى يگرمى خطوه‌ده قطع ايدلدكدن صڭره قپويه يتشيلنجه، بيوك محراب قارشويه كلور . جامعشريفڭ يدى محرابى وار ايسه‌ده اڭ بيوك و زينتليسى، وسطده واقع بو بيوك محراب اولوب گنيشلگى عرضاً اون يدى، عمقاً طقوز قدمه‌در .

عموم محرابلرڭ تپه‌سنده‌كه قپانيشى مدور اولميوب بتون قپولرڭ اوستى ايله حولى اطرافنده اولان كمرلرڭ وضعيتنده يعنى زاويهٔ متساويه ايله نهايتلندرلمشلردر. بر امام ايله اون ايكى نفر جماعتڭ اداى صلاة ايده‌بيله‌جكى وسعت و جسامتده اولان مذكور بيوك محرابڭ قبه‌سندن بر مترو يوكسكه يرلشديريلان مربع بياض مرمره آتيده‌كه آيات قرآنيه قبارتمه ثلث خط ايله حك ايديله‌رك اوزرينه يالديز اورلمشدر. «بسم الله الرحمن الرحيم قل يا عبادى الذين اسرفوا على انفسهم لاتقنطوا من رحمة الله ان الله يغفر الذنوب جميعاً انه هو الغفور الرحيم» بوندن براز اشاغيده وصاغ طرفنده «لمسجد اسس على التقوى من اول يوم احق ان تقوم فيه» صول طرفده وكذا بو حزاده «فيه رجال يحبون ان يتطهروا والله يحب المطهرين» يازيلى اولديغى كبى بونلردن دها اشاغى يمين ويسارده مدور قالقان شكلى قبارتمه‌لر اولوب اوزرلرينه كذا مذهب دردر عدد «ياغفار» يازلمش و بو خطلرڭ كشيده‌لرى دخى بر برلرينه قارشديريله‌رق آفتاب شكلى حصوله كتورلمشدر.

ديگر محرابلرده و حتى جامعشريفڭ بشقه محللرنده بونلردن ماعدا خط يوقدر. بو جامع نور لامعڭ كمرلرى، قبه‌لرى، ايچلى طيشلى ديوارلرى، صوادن عارى و سراپا پنبه‌رنڭ مرمر اولمغله بو لطيف زمينه قارپا صاريسى طاشلردن ايكى پارمق قالينلغنده چزكيلر ياپيله‌رق يكديكرلرينه مصنع بر صورتده طولاشديرلمق اصولنجه انواع زاويه‌لر محير العقول نقشلر حصوله كتورلمشدر. بنانڭ زمينى ايسه بياض مرمر ايله دوشانوب اوزرلرينه كذا ايكى پارمق قالينلغنده سياه مرمردن ياپيلان چيزكيلر ايله سجاده جسامتنده اولان طاشلرڭ هر بريسنده آيرو آيرو محراب شكللرى، وصف اره‌لرينه دوشان يرلرده انواع نقوشات وجوده كتورلمشدر. محرابڭ صاغنده ايسه يك پارچه بياض مرمردن معمول ويالكز درت قدمه‌دن عبارت اوفق بر منبر اولوب كنارلرينه ياپيلان قفسمى ستاره اون سانتيم ارتفاعنده‌در. اوزرنده خط و ستاره‌سندن بشقه هيچ بر يرنده نقش اولميان بو مجلا منبرڭ درت قدمه‌دن زياده ياپيله‌ميشى جامعشريفڭ سقفى آلچق اولمسندندر. هر طرفى و حتى نقوشاتى بيله الوان طاشلردن عبارت اولوب بناسنده صوا و اخشابدن زره قدر اثر بولنميان جامعشريف مذكورڭ قپالو محلنده كوريلان طرز معمارى ايله سقفنڭ ارتفاعى اطنه‌نڭ جامعكبيرى، طرسوسڭ جامع نورى، موصلڭ نبى الله شيث و نور الدين شهيد و نبى جرجيس جوامع شريفه‌لرى هيئت ووضعيتنده ايسه‌ده عرضنڭ امتدادى ايله حوليسى آنلردن اون دفعه بيوكدر. سقفنڭ خارجاً قپانيشنه

كلنجه برى بيوك محرابڭ اوڭنده واقع درت ديرك اره‌لغى فوقنه، ديگرلرى طرفينده بولنان اوچر محرابڭ وسطه دوشانلرى حزاسنده‌كه آچيقلقلر فوقلرينه جمعاً اوچ عدد طار و طويل قبه‌لر ياپيلمش، متباقى محللرى طام اصولى دوز براغيله‌رق چمنتو ايله طوگديرلمشدر.

هيچ بر يرنده پنجره‌لرى اولميان بو قبه‌لرڭ بيوكى اورته‌يه دوشانى اولوب ديگرلرى آنك اوچده ايكيسى نسبتنده و جمله‌سى بر استقامتده‌در. بونلر بزم بيلديگمز كبى تدريجى طارلاشديرلمق صورتيله قپادلمش قبه‌لردن دگلدر. موضوع بولندقلرى محال، طامدن اوچ متره آلتمش سانتيم يوكسگه مدور اوله‌رق قالديرلدقدن صكره بالون هيئتنده ياپيلوب كرۀ مجسمه شكل لطيفنه بگزه دلمشدر. يان طرفلرده واقع اوفق قبه‌لر يكديگرينڭ عينى ايسه‌لرده وسطنه دوشان بيوك قبه‌نڭ ارتفاعى، محيطنڭ آنلره قارشو اولان جسامتى نسبتنده زياده‌در. تپه‌لرينه، مناره‌لرڭ باشلرنده اولديغى كبى طونجدن معمول ويالديزلى اوچر گله كچورلمشدر. امثالى گوريله‌ميان بر مهارتله ياپيلدقلرى كبى تپه‌لرندن مبدألرينه دگين، مناره‌لره ياپيلان صارى و بياض جيزگيلر ايله منقشدرلر. بو كروى قبه‌لرى، مبدألرندن منتهالرينه طوغرو دائراً مادار قوشادان مذكور جيزگيلرڭ تحت و فوقلره مربوط اوجلرى بشر سانتيم گنيشلگنده اولدقلرى حالده وسطلرينه ياقلاشور ايكن اون بشر سانتيم وسعتلشمكده و پك ظريف كورونمكده‌درلر. هله بياض براغيلان چقور خطلر اوزرلرنده، قورشونى رنك خفيف طالغه‌لر حصوله گتورلمسى، پك عاشقانه دوشمشدر. برى بيوك، ديگر ايكيسى آنڭ ثلثانى نسبتنده اوفق و مدور اوچ عدد قارپوز كتوريله‌رك، برر صو قدحى اوزرلرينه قونيلوب اره‌لرى ياريمشر آرشون فاصله‌لى اولديغى حالده دوز بر ماصه اوستنده و بر استقامتده قونلدقلرى زمان نه منظره وجوده كلور ايسه بو قبه‌لرده عينى وضعيت و منظره‌يى آلمشلردر. كنديلرينڭ طبقى سوس و زينتده اولان عالى مناره‌لر اره‌سنده و بر استقامتده ياپيله‌رق بيوكى اورته‌ده بولنمسندن طولايى خارجاً زوايۀ متساويه حصوله كتوران بو نادر الامثال ومزين قبه‌لرڭ آلدقلرى دلپسندانه وضعيت هر گورنى حيرتده براقيور. بونلر ايله مناره‌لرڭ وحولى اطرافنده وطيش قپولر اوزرلرنده واقع صره‌وارى قبه‌لرڭ تپه‌لرنده بولنان يالديزلى طونج كله‌لرڭ آفتابه قارشو پارل، پارل يانملرى ايسه نهاره مخصوص برچراغان دائمى اولمشدر. شو قدركه درسعادتده موجود جوامع شريفه‌لرڭ علائم السمايى آگديران عظمتلى كمرلرى، آفاتى قبه‌لرى بو جامعده يوقدر.

سبب شهرتى ايسه تملندن تپه‌سنه قدر ايچى، طيشى، كمرلرى، قبه‌لرى مناره‌لرى

حتی حولیسی، نردبانلری و الحاصل هیئت مجموعه‌سی صاری‌یه میال، پنبه‌رنك و مرغوب طاشدن یاپیلوب، داخلنك زمینی ایله منبرندن، و حولیسنده واقع حوضدن، و اوزرلرینه تاریخ و خط حك ایدلمك اوزره قونیلان بیاض مرمرلردن ماعدا غیری جنس احجار اولمامسی و هیچ بر یرنده صیوا دخی بولنمامسی، نقشلری، یازیلری الوان طاشلرك امتزاج ایتدیرلمسیله وجوده گتورلمسی، حولیسنك وسعتی، و هر طرفنك لطافت منظره‌سی و متانتیدر.

صورتلری بالاده مندرج فارسی عباره‌لرده‌كه تفصیلاتدن منفهم اولدیغی وجهله اطرافدن گلان بر چوق لقلقه‌زن اوسته‌لر دخی ایشه مداخله ایتدیرلدیگی ایچون حولینك انشاسنی اتمام و اكمال ایدن مرحوم موسی اوسته بونلرك لسانلرینی طبیعی بیله‌مدیكندن افكارینی بر درلو آكلاده‌میوب هر قفادن چیقان صدایه قارشو «عرفانكزه طورپ صالاته‌سی قالین قفالی خود بینلر دیدیككز استدیككز گبی اولسون» كلام تهورینی، جامعك قبانه‌جق یرینی طرح و تقسیم ایله اوغراشدیغی صره‌ده صرف ایدرك، اللده‌كی هندسه آلاتنی حدت ایله یره آتمش اولسه جائزدر. زیرا جامعشریفك تملی ایله حولینك، مناره‌لرك، قبولرك یاپیلیشلرندن بشقه محالی عثمانلی اصولی دگلدر . طرزمعماری خصوصنده قزاندیغی شهرت ینه بو اوچ قسم انشاآتك متانت و ظرافتندن عبارت اولوب هیچ بر شیئه بكزه‌میان دیگر محللرینه ایدیلان مصارف بتمامها هبایه گیتمشدر . دهلینك بوندن بشقه اك مشهور و شایان تماشا اولان آثار قدیمه‌سی بر وجه آتی عرض و تصریح قلنور.

«لال قلعه» بری شرق دیگری شمالده اولمق اوزره ایكی عدد «نقاره خانهٔ اندرون قلعه» لال قلعه‌ده واقع دیوان عام — دیوان خاص — وتعبیر آخری «بدیع منزل» و دیوان عامده موضوع — تخت جهانگیر — مسجد موتهه — مسجد پرناقلعه — سنهری مسجد — مسجد روشن الدوله — فخر المساجد — مسجد مهر هندی — مسجد عیسی خان — مسجد فتحپوری — زینت المساجد — مسجد جهان آرا — گلان مسجد — لال بنگله — طیش قلعه‌ده واقع — دروازهٔ عرب سرای — اجمیر دروازه — دروازهٔ كشمیر — دروازهٔ پرنا — مقبرهٔ فیروز شاه — دار الشفا و دار البقا — درگاه مسجد سید حسن رسول‌نما — درگاه مولانا جمال — درگاه سید محمد بهادر — درگاه شاه تركمن صاحب — درگاه خواجه باقی بالله — و شهرك اطرافنده بولنانلر ایسه — درگاه نظام الدین — قلعهٔ تعلق آباد — پرنا قلعه — قلعهٔ قهنه — مقبرهٔ همایون شاه — مقبرهٔ سلطان بهلول — و منار قطب

صاحب — درگاه حضرت قطب الدین علیه الرحمه — مقبرهٔ اندرون احاطه — مقبرهٔ خیرپور — آثار جدیده‌سی ایسه شمندوفر استاسیونه قریب ملت باغجه‌سی ایله حکومت قوناغی اوگنده‌که بیوك ساعت قله‌سندن و مقابلنده مرکوز ایمپراطوریچه متوفیه و یقتوریانڭ هیکلندن عبارتدر .

شاه جهان مرحومڭ درت کریمه‌لری اولوب بونلرڭ هربرلری نامنه بر عالی مساجد یاپدیرمشدر . سالف البیان مسجد فتحپوری « فتحپوری بیگم » مسجد سرهندی « سرهندی بیگم » مسجد جهان آرا « جهان آرابیگم » زینت المساجد « زینت النسا بیگم » نام‌لرینه بنا قلندقلری ایچون مرحومه‌لرڭ اسملری ایله موسومدرلر .

بو جهان بی بقاده انسانڭ یالڭز کندی دگل نسلی بیله بویله محو و منقطع اولیورده آثار خیریه‌سی سایه‌سنده نامی ینه اونودلمیور . هر کیمکه امل خیره سالك سعادت ابدیه‌یه بحق مالك ، شرف انسانیت انجق بو زمره‌یه التحاق ایله قزانیلیور . مملکته، ملته و حتی انسانیته، ذره‌جه نفعی اولمامق قصدیله یاپیلان آثار اخیره‌یه گلنجه:

هندستانده هیچ بر شهر و قصبه یوقدرکه متوفیه ویقتوریانڭ هیکلی ایله بر ملت باغجه‌سی ودرونده مسکرات صاتیلور بر قرآئتخانه بولنماسون .

ثمرهٔ سعیلرینك یوزده طقسان بشنی بر طاقم ناملر ایله اللرندن آلوب حیاتلرینی زهرله‌دیککی بیچاره هندلیلری آووتمق شیطنتنه مبنی میدانه گلان بو قدرجك آثار انکلیزیه ایسه مملکتك مالی اولان بلدیه اقچه‌سی ایله یاپیلوب کیسه‌لرینه طوقونمدیغی ایچوندر . سبب رفعت وولی نعمتلری، موجب ثروتلری، باعث شوکتلری، اولان هندستانڭ اعماری یولنده انکلیزلرڭ بر اقچه صرف ایتدکاری گورلمامشدر . مگرکه کندیلرینه ایراد گتوریر بر خصوصات اولسون .

(لال قلعه)

اسمندن دخی منفهم اولدیغی وجهله قلعه‌نڭ هیئت مجموعه‌سی قوبی پنبه ولعلی رنگه قریب مرمر ایله وجوده گتورلمشدر . معدنی دهلی‌یه یاقین بو لطیف طاشلر ایکی متره طول و بر متره عرضنده کسیلوب گوزلجه تسویه قلندقدن صکره اولاقلری فرق اولنماز درجه‌ده یکدیگرلریله امتزاج ایتدیرلمك گبی طرز معماریسنده گوستریلان اعتنا، و دیوارلرینه کمال مهارت ایله یاپیلان نقوشات و تزیینات خارقه قوجه قلعه‌یی نفیس بر طابلو حالنه قویمشدر . هر طرفی یك جنس و سویملی رنڭ مرمر ایله

بنا قلنان بو نادیده قلعه‌یی قارشودن گورنلر، هیئت مجموعه‌سی بر پارچه مرمردن اویوله‌رق وجوده گتورلمش و یاخود لعلی رنك بللوردن دوكولمش ظن ایدرلر. آثار قدیمهٔ جسیمه‌نڭ اڭ ظریفلرندن معدود اولوب محیطی اوچ میل سوریيور. بری شرقه، دیگری شماله مفتوح عظیم ایكی قپوسی وبونلرڭ اوزرلرنده غایت مرتفع و مصنع برر نقاره خانه‌لری واردر. قلعه‌نڭ میدانه ناظر «پنجوان» نام قپوسنده

از نقش ونگار در دیوار شکسته
آثار پدیدست صنادید عجم را

قطعه‌سی ایله بیك قرق سكز سنهٔ هجریه‌سنده شاه جهان طرفندن بنا وانشا قلندیغی محرردر. بو ایچ قلعه‌یی گزمك ایچون شمال قاپوسندن گیرمش ایدم. گزركاهڭ بو كونتیلرینه یاپیلان برنجی ایكنجی قاپولری گچوب اوچنجیسنه اولاشدیغمده اوزرنده الی مزراقلی زره پوش بر عسكر اولدیغی حالده یك پارچه قورشونی رنك طاشدن یاپیلمش جسیم بر فیل هیكلی گوزمه ایلیشدی. قاپونڭ صول طرفنده بولنان بو خارقه آثار قدیمه‌دن اولوب تزلزلات ارضیه‌نڭ تأثیریله بعض یرلری چاتلامشدر. بو اوچنجی قاپودن درون قلعه‌یه داخل اولدیغمده تفنكنده قصاطوره طاقیلی بر انكلیز عسكری یانمه گلدی. نره‌لیسكز و نه ایچون گلدیگز یوللو یاپدیغی سوآللرینه جواب ویرمك استه‌مدیگمدن اردو لسانجه دیل بیلمم معناسنه اولان «زبان نه جانته» دیوب یوامه دوام ایتدم. زواللی عسكر آرقه‌مدن آلیق آلیق باقه قالدی.

قلعه‌نڭ دورنی گوز آلا بیلدیگنه دوزدر. خضراتنی هر موسمده محافظه ایدر شكوفه‌لی و قدیم آغاجلرڭ لطیف سایه‌لری ایله مستور وسراپا چمنستان اولان بو واسع زمینی درونندن گچن ایكی ایرمق قسمین عظیمینه آیرمقده‌در. انهار مذكوره‌دن «نهر بهشتڭ» كچدیكی قسمه «مهتاب باغ» و «فیض نهرڭ» گزركاهنه «باغ حیات بخش»ناملری ویرلمكده‌در. بو لطیف نهرلرڭ مجرالرنده وجوده گتوریلان صنعی شلاله‌لر لعل رنك مرمردن قبارتمه نقشلر ایله یاپیله‌رق بویدن بویه دیزلمش جسیم ساقیلر، ماهرانه طرح اولنمش گنیش گلستانلر درونلرینه رخام سفیددن جابجا انشا قلنان مصنع و مذهب قمریه‌لر بو ساحهٔ فسیحه‌یی باغ ارم حالنه قویمشدر. «اگر فردوس بر روی زمین ست» «همین ست وهمین ست وهمین ست» اوبك اوبك دیكیلان ازهار گونا گون اره‌سنده مركوز مكلف مرمر ستونلردن برنده شو قطعه محرر ایدی. «صد هزاران گل شكفته

درو » « سبزه بیدار و اب خفته درو » قوجه هند پادشاهلرینڭ عصرلرجه سرای شوكتی اولان بو محل شمدی سسسز صداسز قالوب نغماتی خوش طیوره مسكن اولمشدر .

بلبل پاپاغان طوطی و امثالی حزین اوازه‌لی قوشـلرڭ دالدن داله آتلایـه‌رق پاپردقلری آهنكلر ، چمنلر اوزرلرنده كومه كومه طولاشان یبانی طاوسـلرڭ دلفریب طوكلرینی قباره‌رق چیقاردقلری آجی آجی فریادلر اسكی دبدبه و حشمتندن محروم بو دارالحزنڭ عمان سـكونیسـنه طنین انداز اولدقجه اطرافدن عكس ایدن صدا « كل من علیها فان ویبقی وجه ربك ذو الجلال و الاكرام » جواب مهیبنی ویریبور ایدی . دگرسز دنیانڭ ، وفاسز دهرڭ ، شو آجیقلی انقلاباتندن پك متأثر اولدیغم حالده آهسته آهسته یورویه‌رك سـلطنت زائله‌نڭ اماكن قدیمه‌سی بقایاسـندن دیوان عام بنای عالیسنڭ بولندیغی محله یتشدم .

اندرون شاهی‌یه ایكی یوز قرق خطوه بعید اولان بو بنانڭ هر طرفی ، قلعه‌نڭ پایسـنه قوللانیلان ظریف مرمرلردن معمول و یگرمی درت ستون اوزرینه مبنیدر . شوكت سابقه‌یی خاطرلاته‌جق اولان كافهٔ آثاری اهالینڭ گوزی اوگندن قالدیرمقده استعجال گوسترن انكلیزلر بو بنانڭ تخریبی خصوصنده دخی الدن گلان غیرتی دریغ ایتمامشلردر . قیصقانج بریتانیالیلرڭ متمادیاً صالدادقلری تعصب قازمه‌سندن وا اسفـا قورتیله‌میان بو قصر جنت ، فاره‌لر شرینه اوغرامش اطلاس قماش گبی دلیك دشیك اولوب اكثر محلی طاغلمشدر . ایكی مترو قدر یوكسك بر بودروم اوزرینه دیكیلان مصنع مرمر سـتونلرڭ سـوسلی كمرلری فوقنه مبنی سـویملی قبه‌لر آلتنده گوزلری قماشـدیران بو شاهانه صحنه‌نڭ شرق وشمالی ، ایام رسمیه‌ده تشریف ایده‌جك حكمدارڭ حسب الایجاب آرامی ایچون آبروجه انشا قلنان قصر دلنشین ایله مسـدود اولوب دیگر جهتلری كندیسی قدر گوزل گلستانه ناظردر . قصر عالیدن شـو جنت آسا دیوانڭ وسـطنه مفتوح و بر بوی یوكسـك پنجره اوگونه سوندیریلان شاه نشین گموش گبی بیاض مرمردن اولوب اوزرنده‌كه قبارتمه نقشـلر حیرت آوردر . طول و قطری بو ثابت تختڭ ظرافتیله متناسب اولوب كمـال مهارتله تجسم ایتدیریلان شـكوفه‌لی یاسـمین داللرندن گورونمز بر حاله گلان درت عدد لطیف مرمر ستونڭ فوقنه كذا بیاض و براق مرمردن معمول بر تاج سلطنت قونلمق ترتیبنجه سقفی قپادلمشدر .

اوزرنده‌كه قبارتمه چیچكلرڭ كوبكـلری مجوهرات یرلشـدیرلمك صورتیله دخی تزیین قلندیغی آچیق قلان اویوقلردن آڭلاشیلان بو معلق تاجڭ استناد ایتدیكی

ستون قیمتداری یکدیکرینه وصل ایدن کمرلر دخی کموش کبی بیاض مرمر لوحه‌لردن معمول وعلی الخصوص کنارلرینڭ هلال شکلی قویمه‌لر ایله آلدقلری زاویهٔ متساویه پك دلنشیندر . تخت اوزرنده‌که تاج سلطنتی طوتان دیرکلرڭ خارجاً حاصل ایتدیکی مربع شکلی، مذکور کمرلر داخلا زاویهٔ متساویه‌ده چویرمسندن طولانی فوقانی کوشه‌لرده قلان نسخه بیچمی محللر ایله شاه نشینڭ اطرافنه موضوع اینجه مرمر ستاره‌لر اویوله‌رق تجسم ایتدیریلان گونا گون شکوفه‌لر، او صنایع ومهارت انسانی بهت وحیرته دوشوریور . قصردن شاه نشینه آچیلان لطیف قاپونڭ دیوان جهتنه ناظر جبهه‌سی اوستنه عینی نقشلر ایله یاپیلان مرمر قورنیشڭ اوجلری دخی بنادن آچیق اوله‌رق بو ثابت تختڭ یمین و یسارینه صارقیدلمشدر . تختڭ طرفینی زیاده‌سیله سوسلندیران بو قورنیش قوللرینڭ اوزرلرینه مدققانه یاپیلان نارجیل داللرنده‌که یاقیشقلی یاپراقلر اره‌لرنده چیچکلرن هنوز باش گوستریور کبی گورینان یاری قبالی میوه‌لر ایسه پك مهارتله تجسم ایتدیرلدکلری ایچون صنعیلکلری کوج فرق اولنیور .

شاه نشینك آرقه‌سنده دوشان دیوار اولاقلری بلورسز ظریف چینیلر ایله قاپلیدر . اولانجه مهارات نقاشیه صرف ایدیله‌رك حصوله کتوریلان بو قیمتدار چینیلرڭ زمینی مور زمباق رنکنده چیچکلری انواع الوانده‌در . طبقه‌لرڭ اولاقلری حس اولنماز بر صورتده برلشدیرلمسیله بحق تجسم ایدن نقوشاتده جناب حق نقدر ازهار، اشجار و اثمار خلق بیوردی ایسه همان جمله‌سی موجود اولدقدن بشقه لطیف وادیلر، اورمانلی طاغلر، یشیل اووه‌لر، سویملی تپه‌لر، آقار صولر، گوزل بغچه‌لر، عالی قصرلر، غلبه‌لکی چوق ممتاز جاده‌لر، ازدحاملی تفرجکاهلر، دالدن داله آتلار کبی کورینان قناریالر، غنجه‌لر اوزرلرنده مست اولمش بلبللر، غاغالریله بوداقلره آصلمش پاپاغانلر، خورطوملریله چایر قوپاریر فیللر، طویل القامه آغاجلرڭ تپه‌لرنده‌که یاپراقلری یمك ایله مشغول زرافه‌لر، والحاصل آسمانڭ یاری آچیق منظرهٔ دلفریبنه وارنجه‌یه دکین انواع احوال و بدایع عیناً گورلمکده‌در . جهانگیر اکبر شاهڭ دیوان خاصده موجود اڭ مکمل تختی سیار بولندیغی ایچون اورادن قالدیریله‌رق بو دیوانڭ دیگر کوشه‌سنه قونیلوب اطرافی تیمور پارمقلق ایله چویرلمشدر . کذا بیاض مرمردن معمول و مذهب اولان بو تختڭ اوڭ آیاقلری اره‌سنده طولی ایکی، عرضی ایله زمیندن ارتفاعی برر مترو اللیشر سانتیم و عینی سنکدن مصنوع بر ساچاق محلی واردر . شرف مثوله نائل اولنلر بورایه سریلان ساچاغی اوپمك

ایله ایفای مراسمده بولنورلر ایمش . اوزری دیگرینڭ ترتیبی وجهله قپالی اولوب نور کبی پارلایان بو عظیم تختڭ تزیینات و نفاستی تعریف ایدیله‌مز .
هیئت مجموعه‌سی بر چیچك ییغنندن عبارتدر . شاه جهانڭ عهد سلطنتلرنده دهلی‌یه گلان ایکی فرانسز سیاحی بو تختڭ نقوشاتی اره‌سینه قاقیلان مجوهراته یوز التمش ملیون کسور روپیه قیمت تقدیر ایتمشلردر . بو خصوصی تاریخاً اثبات ایدن «چراغ دهلی» نام اثرڭ اوچیوز یکرمی ایکنجی صحیفه‌سنده اردو لسانی ایله محرر تفصیلات شودر :
« اس قصر کواس‌کی زمانه عروج مین دو فرنسیس سیاحون نی دیکهاهی ایك ان من بریز طبیب تهاجو سند حاصل کرنی‌کی بعد دهلی آیا آورشاه جهان کا طبیب بن گیا آور دو سرا ٹورنیر جوهری تها ان‌کی سفر نامی سنه ١٦٢٦ ع آور سنه ١٦٧٣ ع مین شایع هوی اوران سفر نامون مین مشرقی تکلفات کاپور ابیان‌هی ٹورنیر کوتو اجازت مل کئی تهی‌که کل شاهی جواهرات کوجانچی اوران کانقشه کهینچی اس‌نی اپنی کتاب ان مین‌سی پیش بها جواهرات‌کی تصاویر آور قیمتین درج این هین اس قصرمین سات تخت تهی جوهیرون‌سی جڑی هوی تهی ان مین سب‌سی بڑی تخت‌کی قیمت کا اندازه سوله کرور باپنج روپیه کیاتها »
سوله اون آلتی عددینڭ اسمی اولوب هر کرور اون ملیوندر . شاه مشار الیهڭ مورخی منلا عبد الحمید طرفندن یازیلان پادشاهنامه‌ده بویله‌جه محرر اولدیغنی میرزا حیرت صاحبدن ایشیدوب بر کون صکره اله کچوردیکم پادشاه نامهٔ مذکورڭ دیگر فقره‌سنده مندرج اولدیغی اوزره شاه جهانڭ ارتحالندن صکره یرینه کچن خلفی بو مجوهراتڭ قدرینی بیلمیوب قسم کلیسنی زیارتنه گلان شاه عباس ایرانی ایله دکن حیدر آباد امیرینه هدیة طاغیتمش ، متباقیسی ایسه بالآخره انکلیزلره نصیب اولمشدر . اکبر شاهڭ پدری همایون دخی کجرات حاکمی سلطان سکندر ایله طقوز یوز قرق ایکی سنهٔ هجریه‌سنده بلا لزوم محاربه‌یه طوتیشوب قرق کون قرق کیجه دوام ایدن ملحمهٔ کبری نتیجه‌سنده منهزم اولمغله ایرانه فرار و شاه طهماسبه التجا ایتدیگی وقت خزینه‌ده موجود بر چوق ذیقیم الماسلری و یوز اللی پارچه‌ده لعل بدخشانی برابر قالدیروب تحفه گوتوردیگنی فارسی لسانی اوزره هندستانده طبع اولنان مجمع السلاطین نام تاریخ تفصیلات ویرمکده‌در .

ایران خزینه‌سنده الان موجود موهراتڭ مهملری هندستانده حکمفرما مغول حکمدارلرینڭ بو صورتله یاپدقلری تقدمه‌لر بریکیندیسی اولدیغنه باشقه شاهد استه‌مز.

ذکر اولنان دیوانده‌که خارقه‌لری تماشا ایتدکدن صڭره سرای شاهینڭ اندرون جهتنه کیدن یولی طوتدم. تخمیناً ایکی یوز خطوه ایلرولەدکدن صڭره ما بین همایون رجالنڭ ادای صلاة ایتمسی ایچون غایت مزین اولارق یاپیلان جامعشریف قارشمه کلدی.

قسم خارجیسنڭ تزییناتی، مذهب قبه‌لری، کوزلری قماشدیران بو مسجد لطیفڭ قاپوسی مقفول بولندیغی ایچون درونته کیرمك ممکن اولامدی.

شو موقعدن اوچیوز خطوه دها ایلرولەدکدن صڭره دیوان خاص بنای عالیسنڭ مبنی بولندیغی محل فرحفزایه یتشدم. بو دیوان بینظیر بغجه جهتندن درت مترو یوکسك بر بودروم اوزرینه مبنی اولوب وسعتی او برینڭ اوچ مثلیدر.

یاپیسی کاملاً بیاض مرمر، دیرکلری مربع، سقفی دوزدر. دیرکلری ایله طاوانی و ایچلی طیشلی بتون دیوارلری تختلرڭ اوزرلرنده‌که نقشلر ایله مملو بر قصر جناندر. طاوانڭ زمینی چیویدی رنڭ، چیچکلری یالدیزلی اولوب دیگر جهتلری نور کبی پارلاق و یالکز قبارتمه نقوشاتی مذهبدر.

اوسته الندن هنوز چیقمش کبی هر طرفی منتظم و ظریف اولان بو دیوان عظمت نشان شاهی، ایچ قلعه‌نڭ شمال جهتنده‌که اوچوروم محلنه یاپیلدیغی ایچون منظره‌سی پك خوشدر. تماشایه گلانلردن بریسنه سعادت جهانڭ شو قرارسزلغی غایت تأثیر ایتمش اولملیکه پارلاق مرمرلردن معمول او گوزل دیوارلرڭ باغجه‌یه باقان جهتنه شو قطعه‌یی قورشون قلم ایله یازمشدر.

بیا و نقش عمارات شهر یاران بین
که این سپهر جفا پیشه چون به پشت شکست

دیوان خاصڭ نام دیگری بدیع منزل اولوب تختلرڭ بولندقلری دیوان عام ایچون لال محل دخی دینیلیور.

اسکیدن قالمه دها بر چوق اماکن امیریه موجود ایسه‌ده جمله‌سی انکلیز عساکریله ضابطان حرملرینڭ اقامه‌لرینه تخصیص قیلندقلری ایچون داخللرینی کوره‌مدم.

اساساً صرف شاهه مخصوص اولان اندرون قلعه‌ده اهالیدن هیچ کیمسه‌نڭ خانه‌سی یوقدر. دائرهٔ مخصوصه‌سندن درت غروشه آلنان بیلت ارائه ایدلمینجه ایچ قلعه‌نڭ قپوسندن ایچرو محال مذکوره‌یی کورمك ممکن دکلدر.

ساعت افرنجی اون ایکی‌یه کلدیکی ایچون بو گوزل موقعی وداع ایدوب

قلعه‌دن چیقدم . شراميول اوزرنده واقع کوپرینڭ صاغ طرفنده‌که ستاره‌ده محرر «حضرت دهلی کنف عدل وداد» «جنت عدن ستکه آباد باد» منظومه‌سی وهلة نظرمه چارپمغله شهرڭ کسب ایتدیگی حال حاضردن طولایی تأثرم بسبتون زیاده‌لشمشدر . مهمان اولدیغم منزله یتشدیگم زمان میرزا حیرت صاحبی سفره باشنده بکلیور گورنجه پك صیقلدم . بر ساعتدن زیاده انتظارده براقدیغم بو ذاته قارشو قباحتمی لطیفه ایله باصدیرمقدن غیری چاره یوق ایدی . بو نجیب دوستمڭ بولندیغی اوطه‌یه گیررگیرمز یا حضرت خیرت لال قلعه‌ده حیرته طالوب میعادنده کله‌مدیگمدن طولایی عفویڭزی دیلرم دیدم .

مومی الیه لطائفدن پك حظ ایدر شوخ مشرب بر ذات اولمغله «خیر کج قالمدیڭز تام وقتنده کلدیڭز لال قلعه‌ده بو قدر طولاشان بن اولسه ایدم لال قالور ایدم» جوابنی ویردی .

ضمناً کوستردیکڭز توبیخه حقیقة مستحقم ، حلاوتی روحمی جذب ایدن او گوزل موقعدن آیرلمق المده دگل ایدی معذورم دیدم . مومی الیه ، لطیفه‌سنده‌که جناسی چاقدیغمدن طولایی محجوب اولمق ایله برابر مسقط رأسنڭ مدحنه عائد بو سوزدن چوق خوشلاندی .

«مطبعه‌ده‌که ایشلرڭ کثرتندن طولایی برابر کیده‌مدیکم ایچون عفو طلبی بکا عائد ایکن قصورمڭ ستری کبی مرحمت ونوازشلرده بولنیورسڭز . بو کون شوالڭ صوڭ هفته‌سی وخواجه نظام الدین کشیتی حضرتلرینڭ یوم مخصوصلریدر . طلوع شمسدنبرو چکیلان زوار شمدی نظام الدین موقعنی قاپلایوب او قوجه صحرایی محشر میدانته دوندرمشلردر . مملکتمزڭ سنه‌ده بر دفعه وقوعبولان شو خوش حالنیده گورمکز ایچون بعد الطعام برلکده گیده‌جگز استعجالمه سبب بودر» دیدی . سفره ذاتاً مهیا اولدیغی ایچون طعامی اکله باشلادق . قارنمزی گوزلجه طویوردقدن صگره مومی الیهڭ تعلقاتندن ایوب ویعقوب خانلر دخی برابر اولدقلری حالده مقدمجه تدارك ایدیلام عربه‌لره همان ایکیشر ایکیشر بینوب دهلینڭ جنوب شرقیسنده واقع خراب بر محلدن کچن نظام الدین یولنی طوتدق .

سلطنت اسلامیه زماننده شهزادگان ایله امرا و اکابرڭ قوناقلری بیوك تجارتخانه‌لر عالی بنالر بو خرابه‌نڭ موقعنده اولمغله فیض پازار تعبیر ایدیلور اڭ ممتاز بر محله ایمش . بو قوجه میدانی سراپا ستر ایدن حزن آور انقضات میاننده مبانیٔ جسیمهٔ قدیمه‌نڭ تمللری الآن موجود و نمایاندر .

طویمق بیلمز آچ گوزلی انکلیزلرک صغوق التفاتلر ایله چویردکلری صویوجیلق
فرلداغی و لاینقطع صاللادقلری تعصب قازمه‌سی هندستانده شهر دگل معمور محله
بیله براقمدیغنی اسفلنمرک طیش قلعه‌دن خارجه چیقدق . هجری طقوز یوز
قرق سکزده شیرشاه طرفندن توسیع و تحکیم اولنوب دهلی کبی بر شهر عظیمی ، اوجی
بوجاغی بولنماز مسیره‌لری ، میدانلری بغچه‌لری ایله برابر ایچنه آلان طیش قلعه دخی
بیقیجی انکلیزلرک شآمتندن قورتیله‌میوب چوق یرلری خراب اولمشدر .

حیوانلری قوی و توانا اولان عربه‌لر بو دهشتلی خرابه‌لری سیر سریع ایله قطع
ایدوب یاری یولده کائن قهنه قلعه‌سنه یگرمی دقیقه‌ده یتشدی . قهنه اردو لسانتجه
کهنه معناسنه‌در . اسمندن دخی منفهم اولدیغی وجهله لسان مذکور ظهور
اسلامده عربلرک ، بعده عجملر ایله مغوللرک و بالاخره افغانیلرک ، بورالره سوق
ایتدکلری استیلا اردولری و بو صورتله وقوعبولان صیق صیق اختلاطلر اوزرینه
تحدث ایتدیکی ایچون اردو نامنی آلمشدر . هندو و کچراتی لسانلرندن دخی
استعاره و فوق المطلوب توسع ایتمکله الحالة هذه معارفجه پك زنگین اولان لسان
مذکورك شهرت آلمسی ، جهانگیر اکبر شاه دورنده یعنی بوندن درتیوز سنه اقدم
ایسه‌ده تکمله یوز طوتیشی یگرمی سنه‌لك بر مسئله‌در . قلعه‌یه ویریلان قهنه
اسمی مفهومندن دخی منفهم اولدیغی اوزره فارسی‌دن مأخوذ کهنه‌نك محرفیدر .

« انکپال بن اوکرسین » نام راجه طرفندن هجرتك اللی ایکنجی سنه‌سنده
بنا ایدیلوب اولوقتلر — پرانا قلعه — والآن — قلعهٔ قهنه — تعبیر اولنان بو
جسیم قلعه‌یی بشیوز اوتوز التی سنه صکره یعنی بشیوز سکسان سکز سنهٔ هجریه‌سنده
سلطان ابو المظفر محمد معز الدین غوری بن سام حضرتلری فتح بیورمشلردر .

شاه جهانك عهد سلطنتلرنده ، متین بدنلری اوزرینه بر چوق علاوه‌لر ، مرتفع
نقاره خانه‌لر دخی یاپیلوب زینت و عظمتی غایهٔ کماله ایریشان بو دهشتلی قلعه
بانیسنك مساعیٔ مصروفه‌سندن زیاده فاتحلرك درجهٔ همت و شجاعتلرینی اثبات
ایتمکده‌در . داخلنی گزدم چوقدنبرو متروك ایسه‌ده موقعی خوش ، هواسی
لطیف ، صویی بول اطرافنده‌که مزرعه‌لری منبت ، مرعالری واسع ، اولمسنه مبنی شنلك
و سکنه ینه آکسیك دگلدر . شیرشاه مرحوم طرفندن طقوز یوز قرق سکز سنهٔ
هجریه‌سنده یاپیلوب زینتی حالا غائب ایتمیان جامعکبیرك خارجاً گورونیشی داخل
سورده ایکنجی بر قلعه ظن اولنیور . رنگارنك طاشلر ایله وجوده گتوریلان
نقوشاتیده عظمتی کبی حیرت افزا بو لطیف معبدی قدیم محلاتك قسوت انگیز

انقاضاتی ایله محاط گورنجه پك اسفلندم . وقتیله هر طاشنه بیڭ باش فدا ایدلدیکی حالده شمدی یوزینه باقان اولمیان بو قلعه‌نڭ بویله بردنبره ویران قالیشی، تلفنه سببیت ویردیکی یگیتلرڭ عجبا آهندنمیدر . ینه شیرشاهڭ آثارندن شیرمندل کده نام عالی قصرلر دخی، ابوینی غائب ایتمش حسندار یتیمه‌لر کبی بیگانه دیگیلوب قالمشلردر.

سنڭ سرخدن یاپیلان بو عظیم بنالرڭ نقوشاتی صیوا و بویا ایله دگل عموماً الوان طاشلر ایله وجوده گتورلمشلردر . بونجه عصردنبرو نیجه پهلوانڭ خون حمیتی ایله کیم بیلور قاچ دفعه لعل رنڭ کسیلان قانلی شرامپول اوزرنده حیوانلرینی نفس آلدیران عربه‌جیلر برر سیغاره دها ایچدکدنصکره قامچی‌یه صاریلوب اسکی دهلی خرابه‌لری اره‌سنده‌که یولی طوتدیلر . کذا یگرمی دقیقه ظرفنده واصل اولدیغمز قدیم قبرستانده خراب و معمور اولقدر تربه‌لر واردرکه انسان بونلری و مقبره‌نڭ وسعت و کثرتنی گورنجه شاشیرییور . خواجه نظام الدین چشتی حضرتلریده بو قبرستانده مدفوندرلر.

شهردن گیدن اهالی‌یه ملحقاتدن گلان زوار دخی انضمام ایتمکله اورته‌لق محشره دونمش ایدی.

خردوات صاتیجیلری ایله اتمکجی کبابجی و سائر اصنافڭ قوردقلری چادرلر، دزکاهلر، قوجه قبرستانی قاپلایوب بیوك بر پازار هیئتنه صوقمشدر . اهالینڭ کیمی زیارت قبوره و کیمی اخذ و اعطایه طالمش بعضیلری اوبك اوبك اوطورمش طعام ایدییور، چوجقلر اوچورتما اوچوراجغم دیو میدانه یاییلمش بر واویلا بر کورلتیدر کیدییور ایدی.

استانبولك ایوب سلطانی، طهرانك حضرت عبد العظیمی جمعه کونلری نه حاله کلور ایسه بوراسنیده انلرڭ عینی بر حالده گوردم.

اوموز اوموزی سوکمز تعبیرنجه بو ازدحام اره‌سندن گوج حال ایله ایلرولیوب نظام الدین چشتی حضرتلرینڭ مرقدینه اولاشدق.

محمد عادل تعلق شاه طرفندن یدییوز یگرمی بش سنهٔ هجریه‌سنده یاپیلان منتظم درگاه جوارنده مدفون ولیء مشار الیهڭ مکلف تربه‌لری ایچنه کیرلدکده مرقدلری خرمان بیغیننه مشابه تپه حاصل ایدن گل دمتلرینه غرق اولندیغنی کوروب شاشدم. حد و حسابی اولمیان زوار بر طرفدن مندیللر طولوسی گل گتوروب بو ذاتڭ مرقدلری اوزرینه دوکییور، زیاتی اکمال ایدنلر، بو گللردن بر قاچ یاپراق آلوب

آغيزلرينه براقه‌رق چكيليور ايديلر . پيردستگيرڭ زيارتلرى گونى اولمق مناسبتيله تربه‌نڭ اوكونه قوريلان عظيم چادر التنده هر طرفدن طوپلانان مشايخ ودرويشان ذكر الله ايله مشغول بولندقلرندن حلقهٔ درويشانڭ اطرافنى آلوب كمال تعظيم ايله تماشا ايدن اهالى ميانده بولنديغم پوست نشين افنديڭ گوزينه ايليشمكله خليفه‌سنى گوندروب يانه جلب ايتدى . ورودمده الني اوپوب اشارت بيوردقلرى محله اوطوردم .

ختام ذكردنصكره حفاظين كرام طرفلرندن آيات قرآنيه تلاوت اولنه‌رق نهايتنده دعالر ياپيلدى . شو جلسهٔ مقدسڭ ختامنى متعاقب هر كس طاغلمقده ايكن شيخ افندى دخى آياغه قالقوب المدن ياپيشه‌رق حضرتڭ مرقدلرينى زيارته گتورديلر .

تربه‌نڭ قاپوسى اوستنده — شاهان چه عجب گر بنوازند گدارا — عباره‌سى يازيلى اولديغى كبى قپو اوگنده‌كه صالونڭ درون تربه‌يه ناظر پنجره‌سى جهتنه دوشان مرمر ستونده دخى — سرور هر دوسرا محبوب كبريا حضرت خواجه نظام الدين چراغ اوليا — قطعه‌سى محرر بر لوحه آصيلى ايدى .

رفيع الشان بهادرڭ فرزندانندن سلطان ابراهيم ايله نادرشاه دخى بو تربه درونده مدفوندرلر . زيارتى ايفادن صكره سلطان بهلول لودهينڭ تربه‌سنه گيتدك . مشار اليهڭ سكز يوز طقسان درت سنهٔ هجريه‌سنده ارتحال ايتديگى مرقدنده محرردر . طقوز يوز يتمش اوچده فوت اولان خلفى سلطان سكندر لودهى دخى يانده مدفوندرلر . كنيه‌لرينه اضافه ايديلان لودهى كلمه‌سى منسوب اولدقلرى قبيله‌نڭ اسميدر .

اسلاميتڭ شرف ظهورندن صكره امرتسردن كامپور، مرشد آباد، باتان و بنگاله‌يه قدر يابيلان لودهيلر عن اصل افغانيدرلر .

فارسى لسانى اوزره محرر «مجمع السلاطين» ايله اردوجه يازيلان آثار صناديدڭ ويردكلرى معلومات تاريخيه‌يه نظراً سلطان بهلول بو قومڭ رؤساسندن ملك كالا نام سركرده‌نڭ اوغلى و ملتان ديارينڭ حاكم قديمى و سيد قومنه منسوب ايمش . سلطان علاء الدين عالم شاه زماننده قوهٔ كليه ايله دهلى اوزرينه گلوب حكومتى ضبط و سكز يوز اللى بش سنهٔ هجريه‌سنده سلطان بهلول عنواننى طاقنه‌رق اعلان استقلال ايتمشدر .

علاء الدين عالم شاهڭ خونريزلكندن مشتكى اهالى بو ذاتدن چوق ممنون ايمشلر . مدت سلطنتى اوتوز سكز سنه سكز آى و يدى گوندن عبارت گوستريليور .

غایت عادل و دیندار اولان فرزند کبیری سلطان سکندر یکرمی سکز سنه بش ماه و طورونی سلطان ابراهیم بن سکندر دخی سکز سنه چندماه سلطنت سورمشلر ایسه‌ده تغلبه صورتیله تأسس ایدن حکومتلری یتمش بش سنه برماه اون گون دوام ایده بیلمش یعنی ظهیرالدین محمد بن بابرشاه طرفندن طقوز یوز اوتوز سنه‌سنده تماماً ضبط و ملك چغتائی‌یه تکرار الحاق ایدلمسکله منقرض اولمشدر .
ظهور تیموردن اقدم بورالرده فرمان فرما هند دولت سلجوقیه‌سی حکمدارلرندن سلطان ناصرالدین محمود شاه بن شمس الدین آلتمش و خلفی غیاث الدین الغ خان حضراتنك تربه‌لریده بو جوارده‌در . مرحومان مشار الیهمانك خرابه یوز طوتان تربه‌لرینه دخی اوغرایوب برر فاتحه اوقودم . علاء الدین مسعود شاهك برادری سلطان ناصرالدین محمود شاهك مرقدلرنده آلتیوز قرق اوچ سنهٔ هجریه‌سنده جلوس و آلتیوز آلتمش درتده ارتحال و سلطان غیاث الدین الغ خانك سنك مزارنده دخی آلتی یوز آلتمش درتده جلوس و آلتی یوز سکسان آلتیده انتقال ایتدکلری محرردر . سلطان غیاث الدین مرحوم ، محمود شاه بن شمس الدین التمشك غلامانندن ایسه‌ده مشار الیه بی ولد اولدقلری جهتله بونی ولی عهد نصب اینمشلردر . سلطان غیاث الدین اولاد افراسیابدن اولوب نظام الدین اولیا و امیرخسرو و صاحب گلستان شیخ سعدی ایله معاصر بولندقلری مجمع السلاطینده محرردر . بو قدیم قبرستانی ایکی‌یه بولان بیوك یوله چیقیله‌رق براز ایلرو کیدیلنجه مقبرهٔ همایون نامی ایله شهرتی آفاقی طوتان عظیم تربه قارشویه کلیور .

آقره‌ده مدفون جهانکیر اکبر شاهك عجایبات سبعه‌دن عد ایدلمك استیلان مشهور عالم تربه‌سندن صکره حیرته موجب بنالرك اك مهمی بودر .

غایت واسع و مرتفع اولان بو تربه دهلیده‌که لال قلعه ایله جامعبیکوك بنالرینه قوللانیلان صاری‌یه میال پنبه‌رنك طاشدن یاپلمشدر .

آل تیموری محبتمدن دگل بو تربه‌یی داخلاً دخی گورمك استدیکمدن طولایی اورایه‌ده گیدوب هر طرفنی تماشا ایتدم . بنانك شمال طرفنده شو قطعه یازیلیدر :

هرکه میخواهدکه بیند شکل فردوس برین
کو بیا این قصر و این باغ همایون رابین

اکبر شاهك عهد سلطنتلرینه مصادف طقوز یوز یتمش اوچ سنهٔ هجریه‌سنده حاجی بیگم سلطان طرفندن یاپدیریلان بو تربه‌نك اورته‌سنده سلطان نصیر الدین همایون اول بن بابر شاه مدفوندر . مشار الیه طقوز یوز اون اوچ سنهٔ هجریه‌سی

ذ العقده سنده تولد و طقوز یوز اوتوز یدی جمادی الاولنده آقره ده جلوس و طقوز یوز التمش اوچده قهنه قلعه سنك فتحی اثناسنده شهیداً ارتحال ایتدیکی مرقدنده محرردر .

همایون شاهك یاتدیغی بو مزین و واسع تربه نك ایچنده اون درت حکمدار دها مدفون اولوب مرقدلری اوزرلرینه یازیلان خطلردن استنساخ ایتدیکم اسامی و تفصیلات بروجه آتی در :

سلطان نصیر الدین محمد همایون ثانی بن بابر شاه

ولادت جلوس ارتحال

٩١٢ ٩٦٣ ٩٦٣ «فیروزفدر» «صف شکن» تاریخ ولادتلری ایمش .

مدت سلطنتلری التی ماه چند روز

سلطان محمد اعظم بن عالمکیر

ولادت جلوس ارتحال

١٠٩٣ ١١١٨ ١١١٩ دکن حیدر آبادده دنیایه کلوب اورنك آبادده جلوس ایتمش .

معز الدین جهاندارشاه بن عالم شاه

ولادت جلوس ارتحال

١٠٧٢ ١١٢٤ ١١٢٥ لاهورك فتحندن صکره شاه جهان آبادده جلوس ایتمش .

سلطان عظیم شان بن عالم شاه

ولادت جلوس ارتحال

. . بنکالده ده جلوس ایتمش .

سلطان رفیع الشان بن بهادر شاه

ولادت جلوس ارتحال

. . شاه جهان آبادده جلوس ایتمش

سلطان خجسته اختر جهان شاه بن بهادر

ولادت جلوس ارتحال

. . .

سلطان جلال الدین فرخ سیر بن عظیم الشان

ولادت جلوس ارتحال

١٠٩٥ ١١٢٢ ١١٣١ آقره ده جلوس ایتمش .

١١٢٥ دفعهٔ ثانیه

محمد ابو البرکات سلطان رفیع الدرجات بن رفیع الشان بن بهادرشاه

ولادت جلوس ارتحال

١١١١ ١١٣١ ١١٣١ جهان شاه آبادده جلوس ایتمش مدت سلطنتی اوچماه اونبر کون

سلطان شمس الدین رفیع الدوله شاه جهان ثانی بن رفیع الشان بن بهادرشاه

ولادت جلوس ارتحال

١١١٣ ١١٣١ ١١٣١ شاه جهان آبادده جلوس ایتمش مدت سلطنتی اوچماه یکرمی سکز کون.

سلطان نیکوسیر بن بهادرشاه

ولادت جلوس ارتحال

. . . مشار الیه آقره‌ده جلوس ایتمش.

روشن اختر ابو الفتح محمدشاه بن خجسته اخترشاه جهان بهادر

ولادت جلوس ارتحال

١١١٤ ١١٣١ ١١٦١ شاه جهان آبادده جلوس ایتمش.

مجاهد الدین ابو النصر احمد شاه بهادر بن محمد شاه

ولادت جلوس ارتحال

١١٤٠ ١١٦١ ١١٨٨ پانی پیت‌ده جلوس ایتمش

سلطان عزیز الدین بن معز الدین جهاندارشاه

ولادت جلوس ارتحال

١٠٩٩ ١١٦٧ ١١٧٣ شاه جهان آبادده جلوس ایتمش

احمد شاه دارنی بن معز الدین جهاندارشاه

ولادت جلوس ارتحال

. ١١٧٠ . شاه جهان آبادده جلوس ایتمش.

مرحومان مشار الیهما تصادفا محال مختلفه‌ده جلوس ایتمشلر ایسه‌ده جمله‌سنك مرکز سلطنتی دهلی‌در. بعض اسامیده تواریخك آچیق براغلمسی مرقدلر اوزرنده‌که ارقامك مرور ایام ایله بوزولوب اوقونه‌مامسندن ایلروگلمشدر. میرزا خیرت صاحبی قبرستانده بولشدیغی احبابی یانده براغوب سلاطین تربه‌لرینی باشلی باشنه طولاشیور ایدم. تماشا و تدقیقاتمی اکمال ایتدیکم صره‌ده — غروبه بر ساعت قالدی، تدقیقاتی ختام بولدی ایسه کیده‌لم — دیو مومی الیه خبر کوندرمش اولمغله گلان آدم ایله

برابر عودت ایدوب همان عربه‌لره آتلایه‌رق دهلی یولنی طوتدق . اهالی دخی بر طرفدن طاغیلوب غلغله‌یه بوغدقلری قبرستان قدیمی سکون اصلیسنه ترک ایدیورلر ایدی . بویله عظیم بر شهرده ترامواي اولمدیغی ایچون تعرفه‌یه ربط ایدیلمه‌میان عربه اجوراتی چوق یوکسکدر . نظام الدین موقعنده‌که زوارك وفرتیله مقبره‌لرك کثرت و وحشتندن روحاً و جسماً پك متأثر اولمش وفنا حالده اوزولمش ایسه‌مده مشهوداتمی سریعاً اکمال ایجاب ایتمکله فرداسی گونی علی الصباح قطب الدین موقعنه گیتدم .

دهلی‌یه اوچ میل بعید اولان بو محلده‌که آثار دیگرلرندن دها قدیم وشایان استغرابدر . میلاددن بیك دورتیوز اللی سنه اقدم تأسیس ایتدیگی دولت ایچون هندستانك هشتاپور شهرینی مرکز یاپوب اوتوز سکز سنه سلطنتدن صکره ارتحال ایدن راجه « جد هشتر بن راجه پاند » زماندن « پرتهی راج عرف رای پتهورا » نك اواخر حکمی اولان بیك یوز قرق بر میلادیسنه دگین ایکی بیك بشیوز طقسان بر سنه دوام ایدن پوت‌پرست حکومتی صندالیسنه یوز قرق ایکی راجه جلوس ایتمش و بونلرك سکزنجیسی اولوب حضرت عیسی علیه السلامدن بیك ایکی یوز اون ایکی سنه اقدم تخته کچرك اوتوز بش سنه سلطنت سوران « نمی عرف راجه دشتوان بن آسین کرش » مرکز حکومتی هشتاپوردن اندرپت شهرینه و سکز یوز سکسان التی سنه صکره یعنی قبل المیلاد اوچیوز یکرمی التیده اللی برنجی راجه اولمق اوزره جلوس و اون اوچ سنه حکم ایدن « مترسین بن سروپ وت » دخی ندرپت‌دن دهلی‌یه نقل ایتمکله بو تاریخدن بعد المیلاد بیك یوز قرق برده جلوس و سلطنتی اوتوز طقوز سنه بش آی دوام ایدن مذکور یوز قرق ایکنجی راجه « پرتهی راج اعرف رای پتهورا » نك صوك زماننه دگین گزران ایدن بیك بشیوز التی سنه بشماه ظرفنده یالکز التمش ایکنجی راجه یعنی حضرت عیسی علیه السلام ایله هم عصر « بکرماجیت بن راجه کند هرب سین » نك قبل المیلاد اون بر تاریخندن بعد المیلاد یکرمی یدی تاریخنه دگین « اوجین » شهرنده گچوردیگی اوتوز سکز سنه مستثنا اولمق شرطیله بو سلاله‌دن گلان طقسان بر حکمدارك بیك دریوز التمش سکز سنه پای تختی اولان دهلی مؤخراً غزنین پادشاهی شهاب الدین بن سام حضرتلری طرفندن بیك یوز طقسان بر میلادیسندن ضبط و فتح بیوریلوب مشار الیهك بیك ایکی یوز بش میلادیسنده یرینه کچن غلامی قطب الدین ایبك زماندن بیك ایکی یوز طقسان طقوز میلادیسنه یعنی اقبال خان

عرف ملونڭ عهد سلطنتلرینه دگین فرمان فرما اوتوز بر پادشاهه دخی طقسان درت سنه و چغتای قومی متغلبه‌لرندن اولوب سکز یوز بر سنهٔ هجریه‌سنده سمرقندی مرکز شقاوت اتخاذ ایدینه‌رك اون بش سنه صکره دار جزایه کیتمسیله سکز یوز اون آلتیده یعنی دولت خان لودهی دورنده هندستانه یرلشان تیمور گورکانی سلاله‌سنڭ صوك حکمداری بهادرشاه یادگارینڭ سقوطنه یعنی بیڭ سکز یوز اوتوز ایکی میلادیسنه دگین درتیوز بر سنه‌ده مغول حکمدارلرینه‌که جمعاً بیڭ طقوز یوز طقسان اوچ سنه مرکز سلطنت اولان دهلینڭ آثار عتیقه‌سی طولاشمق و مفردات احوالی یازلمق ایله توکنماز عجیب بر شهردر .

قطب الدین موقعی دهلینڭ «منادیم شداس» عنوانی ایله ایلك بنا اولندیغی یردر . اطرافنده‌که سوری حالا موجود اولان بو موقع قدیم ، هجری بشیوز سکزده راجه پتهورا طرفندن یاپدیریلان قلعهٔ پتهورا ایله قارشـو قارشویه‌در . مذکور یوز قرق ایکنجی راجه ــ پرتهی راج اعرف رای پتهورا بن رای پتهورا ــ طرفندن هجرتڭ بشیوز اوتوز سکز سنه‌سنده یاپدیریلان پوت خانه سلطان قطب الدین ایبك حضرتلرینڭ بشیوز سکسان ایکیده بو دیاری تسخیر بیوردقلری زمان مسجده تحویل و توسیع بیورلمشدر . الیوم ــ مسجد قوة الاسلام ــ دینلان جامعکبیر مذکور ایله مرحوم مشار الیهڭ احیا کرده‌لرندن اولان یتمش مترو طولنده و بش شرفه‌لی قطب منار اسلاف کرامڭ محیر العقول آثار عظیمه‌سندندر . بلند و عظمتی و اوزرنده‌که الوان و نقوشاتی ، طرز معماریسی و سراپا سنك مرمردن یاپیلدیغی ایچون کوزلری قماشدیران منظره‌سی جالب حیرت اولان قطب منار آثار قدیمه‌نڭ اعجوبه‌لرندندر .

«مسجد قوة الاسلام» اوكنده‌كی دیکیلی طاش میلاد حضرت عیسی علیه السلامدن سکز یوز طقسان بش سنه اقدم حکمران راجه ــ میدهاوی ــ طرفندن پدری راجه ــ میدهاوی عرف دهاوا ــ نڭ تذکار نامی ایچون یاپدیرلمشـدر . «پهلا دروازه» نام محلڭ شمال جهتنده سلطان علاء الدین طرفندن انشاسنه مباشرت ایتدیریلوب وفاتنه مبنی نا تمام قلان لاتهه ایله (١) مشـار الیهڭ آثارندن دروازهٔ گلانه متصل دیگر لاتهه ، و حوض شمس ، و درگاه امام ضامن ، و مقبرهٔ سلطان غازی موجود اولوب جمله‌سی آلتیوز یکرمی یدی سنهٔ هجریه‌سنده انشا قلندقلری اوزرلرنده محرردر .

بونلرڭ جوارنده که لاتهٔ زرین نام خراب بنایی میلاددن ایکی یوز طقسان سکز

(١) لاتهه اردو لساننده مناره قله و دیکیلی طاش معنالرینه‌در .

سنه اقدم راجه — آشوکار — یاپدیرمشدر . درگاه حضرت قطب صاحب ایله جامع شریفی و مزار مولانا فخر الدین و مقبرهٔ قطب الاقطاب علیه الرحمة اولوقلن وزراسندن ندیم الدوله خلیفة الملك حافظ محمد داؤد خان بهادر مستقیم جنك همتیله صوڭدفعه تعمیر کوردیکی محرردر .

ندیم الدوله مرحوم طرفندن بیڭ ایکی یوز التمش سنهٔ هجریه‌سنده باشلادیلان بو تعمیرات بیڭ ایکی یوز التمش اوچده ختام بولوب اون درت بیڭ روپیه صرف اولنمشدر . مذکور بنالرڭ اصل بانیسی خلیل الله شیر شاه حضرتلری ایمش بونلر ندیم الدوله‌دن دها اقدم یعنی بیڭ یوز یکرمی ایکی سنهٔ هجریه‌سنده بهادر شاه همتیله دخی بر تعمیر کوردیکی محرردر . هند پادشاهلری مطنطن تربه‌لر یاپدیرمق مرافنه حد معروفندن زیاده مبتلا اولدقلرندن بوراسی دخی نظام الدین موقعنده‌که قبرستان کبی بر چوق مصرفلر اسرافلر ایله وجوده کلمش مکلف تربه‌لرڭ کثرتندن کچلمیور . قطب الدین موقعنده مدفون ذوات مشهوره‌نڭ اسامیلری بر وجه آتیدر :

سلطان شمس الدین ایلم خانڭ غلام و دامادی قطب الدین ایبك حضرتلری

ولادت	جلوس	ارتحال	مدت سلطنت	
٠	٠	٦٣٢	٢٦	جوار قوة الاسلامده مدفوندر

سلطان علاء الدین بن شهاب الدین مسعود

ولادت	جلوس	ارتحال	
٠	٦٩٥	٧١٥	عقب قوة الاسلامده مدفوندر

محمد معظم شاه عالم بهادر بن اورنڭ زیب عالمکیر

ولادت	جلوس	ارتحال	
١٠٥٣	١١١٨	١١٢٤	قطب صاحب تربه‌سنده مدفوندر

ابو النصیر معین الدین اکبر شاه بن عالم شاه

ولادت	جلوس	ارتحال	
١١٧٣	١٢٢١	١٢٥٣	تربهٔ قطب صاحبده مدفوندر

مشار الیهڭ مرقدلرنده آتیده‌که تاریخ محرردر .

جون برفت از جهان شه اکبر ٭ شد سیه آسمان زدود جکر
پای شادی شکست واحمد کفت ٭ سال تاریخ او غم اکبر

«١٢٥٣»

محی الملة بشاه شاه جهان احمد شاه دارانی بن عالمگیر ثانی

ولادت	جلوس	ارتحال
.	۱۱۲۳	.

بونلرده دخی بعض تواریخڭ آچیق براغلمسی مرقدلری اوزرلرنده‌که ارقامڭ مرور زمان ایله بوزیلوب اوقونه‌ماسندن ایلرو کلمشدر . دهلیدن قطب صاحبه کیدر ایکن کیرالادیغم عربه‌نڭ ایلك ساعتنی ایکی، ایکنجی ساعتنی بر، متباقی ساعتلری دخی هر نه قدر بکلر ایسه یاریمشر روپیه‌یه پازارلق ایتمش ایدم . فقط عربه‌جی کسمز بچاق ایله باشی قوپاریله‌جق فرصت اسیری معجزلردن ایمش . موقع مذکور مواصلتمدن یاریم ساعت صکره دهلی‌یه عودت نقراتنی طوتدیروب قارغه کبی اوتمکه باشلادی . عربه‌جی، صندالجی، قاطرجی اصنافنڭ اکثریسنده کوریلان انسانیتسزلکڭ هیکل مجسمی اولان بو عمر طورپیسی نادان ایله اوغراشمقدن ایسه عودتی انسب کوروب دهلینڭ ایلك خرابه‌سی اولان شو موقعی یالکز بر ساعت قدر تدقیق وتماشا ایده بیلدم . لطافت موقعیه، برکت ارضیه، جیادت هوا، تمدن، ترقی، وصنایع نفیسه خصوصلرنجه هندستانڭ ممتاز قسمی، کزیده سمتی، دهلی شهری ایله حوالیسیدر . نامتناهی و زمرد کبی یشیل اووه‌سنده زراعت صو ایله یتشدیرلدیککی کبی مطری اوله‌رقده حصوله کلییور . لیمون، پرتقال، طورنج، نار، آغاچ قاونی عرب زیتونی، موز، عنبه ایله قاون، قارپوز آرمود، بادم، اعلا جنس قرمزی آلما و امثالی فواکه دهلی شهرنده پك مبزولدر . برکتڭ فوق العاده‌لکندن طولایی اداره اولقدر اهوندرکه اورته حاللی بر آدم درت نفر عائله‌سیله برابر شهری بش مجیدیه انجق صرف ایده بیلور ، هندڭ هر طرفنده اولدیغی کبی دهلیده دخی اوزوم باغلری یوقدر . چارشوده غایت کوسترشلی و صالقملری طولغون تازه اوزوم کوروب آلمغه هوسلنمش ایدم . ایکی یوز قرق درهمنی اوچ روپیه‌یه یعنی خالصه یکرمی بر غروشه ویروسی تعجبمه کیتمکله اسبابنی سوال ایتدم . «هندستانده اوزوم اولماز . بونلر پیشاور طریقیله کابل و قندهار حوالیسندن کلییور . فیأتنڭ یوکسکلکی بوندندر» جوابنی ویردیلر . بر کره طارتدیرمش بولندیغم ایچون اوچ روپیه‌یی بایلدق . هر نقدر پیشاوره دکین شمندوفر وار ایسه‌ده اوندن ایلرو حیوان ایله قندهار سکز کابل اون ایکی کون اولمغله ازلمامسی مقصدینه مبنی خام ایکن قوپاریلان بو اوزوملرڭ اکلنده هیچ لذت و لطافت یوقدر .

غرباً شاه جهان جامع شهیری ایله شهر، شمالاً شمندوفر استاسیونی، شرقاً

لال قلعه ایله محاط اولوب جنوب و شرق جنوبیسی کاملاً آچیق « سرك دریاگنج » مسیره‌سی دهلینك اڭ ممتاز تفرجگاهیدر . وسعتی یوز خانه‌لی بر کویك اسکان و زراعتنه کافی بو تنزهگاه طوز طوپراقدن عبارت اولمیوب هر طرفی سایه‌لی آغاجلر یشیل چمنلر ایله مستور بر صحرای فرحفزادر . جادپور شهریله بومباینك قلعه و مرکب طرفلرنده گوروبده حیران قالدیغم میدانلر بوڭا قارشو هیچ حکمنده‌در .

انکلیز عساکرینك قشله‌لری متعدد تعلیمگاهلری بو میدانك جنوب شرقیسنده‌در . محدودهٔ مصرده واقع اصوان شهرینك الجزیره جهتنده کوروب استغراب ایتدیکم تحتانی و عسکردن خالی حسابسز قشله‌لر نیچمنده و درونلری کذا بوش بر چوق اماکن عسکریه بوراده دخی موجوددر . دهلیده بولندیریلان قوای عسکریه علی الاکثر پوت‌پرست اولمق اوزره ایکی یوز نفردن عبارتدر . دهلیده سکز گون قالوب شوال المکرمك یکرمی طقوزنجی گونی بعد الغروب آلافرانغه سکزده کیدن سرعت قطارینه بینه‌رك کلکته‌یه متوجهاً یوله چیقدم .

(کلکته)

دهلی ایله کلکته اره‌سی طقوز یوز اللی بش میلدر . بو مسافه سرعت قطاری ایله یکرمی سکز ساعت اوتوز دقیقه‌ده قطع ایدیلیور . ساعتده یکرمی بش میل گیدن اکسپرسك موقفلرده ضایع ایتدیکی اوقات داخل حساب دگلدر . اراضیء وسعیه‌سی اون اوچ دائره اعتبار ایدیلان بر عظیم هندك اوچنجی و فقط اڭ جسیم احاطه‌سندن اولوب یوز اللی بر بیك بشیوز قرق اوچ میل محیطنده اراضیی و یتمش بر ملیون اوچیوز قرق التی بیك طقوز یوز سکسان یدی عدد نفوسی حاوی بنگاله حوالیسنك مرکزی و والیء عمومینك مقری اولان کلکته سکز یوز بیك نفوسلی لطیف بر مملکتدر . همالایا طاغلرندن نبعان ایدوب ایکی بیك سکز یوز کیلومترو طولنده مجرا تشکیلندن صکره خلیج بنگاله‌یه دوکیلان « غانج » نهرندن ، مرشد آباد و دیناپور حوالیلرنده ایکی قوله آیریله‌رق هوکیده تکرار برلشدکدن صکره « کنکاو » نامنی آلان جسیم صویك دگره منصب محلنی لیمان اتخاذ ایدینه‌رك مجراسی طرفیننه یاییلان کلکته شهری ، سکنهٔ جهانك همان نصفنه قریب اولان هند و چین اولکالری کبی دریای بشر و یاخود نمونهٔ محشر ایکی دیارك یکدیکرینه متصل سواحل جنوبیه‌سی وسطنه دوشمکله تجارتی پك ایشلکدر .

طولی « غانج » دن بیك کیلومترو نقصان « دجله » نڭ « فراط » و ایراندن کلان

« کرمانشاه » انهار عظیمه‌سیله قورنه‌ده برلشدکدن صکره « شط العرب » نامنی آلارق بصره کورفزینه دوکیلان قسمی جسامتنده اولان « کنکاو » نهرینڭ مجراسنی تطهیر ایچون درونده طراق واپوری بولندیرمغه دخی اصلا حاجت قالمقسزین دریادن گیران مراکب، نارس وبطنه مواقعنه قدر سربستانه آمد وشد ایده بیلیور . کلکته شهری بومبای و امثالی بندرلر کبی دکز ایچنده لیمانه مالك و محتاج دخی اولمیوب کلان واپورلر غانج نهر عظیمنه صوقوله‌رق بارینمقده‌درلر . نهر مذکور اوزرینه انشا قلنان دمیر کوپریدن دریایه دکین اوچ میل سوران مسافه‌یه ایکی طرفلی ریختیم یاپیلمش اولمغله بوردا بوردایه ییناشان واپورلره یوك آلنوب ویرلمکده، صندال، و معونه‌یه اصلا احتیاج کورلمیور .

کمرك و قرانتنه اداره‌لریله جمله‌سی میری اولمق اوزره یر چوق اشیای تجاریه مغازه‌لری بو ریختملر اوزرنده‌در . شهرڭ معتبر اسواقی، ممتاز محلاتی، لطیف مسیره‌لری، کزیده کاشانه‌لری، کوپری ایله بحر اره‌سنه دوشان موقعده‌درلر . کلکته اب و هوا، و لطافت موقعیه خصوصلرنجه بومبایه من کل الوجوه فائقدر . شمندوفر « اله آباد » استاسیونه واصل اولدیغی صره‌ده بولندیغم واغونه بیندیکی جهتله اثنای راهده کزران ایدن مصاحبه و مکالمه نتیجه‌سی اوله‌رق معارفه پیدا ایتدیکم کانپورلی مولوی عبد الرزاق صاحب ایله کلکته‌یه یتشدیکمز زمان زکریا مسجدی جوارنده واقع حمیدیه اوتلنه اینمش ایدك . اوتلجی انسانیتلی بر آدم اولمغله بالذات کیدوب کولوطوله محله‌سنده بولدیغی ایکی اوطه‌لی بر خانه‌یی شهری اوتوز یدی روپیه‌یه مقاوله یاپه‌رق اناختارینی کتوردیکی ایچون اوتله نسبة مصرفی اهون بو مختصر خانه‌یه بلا تأخیر طاشیندم .

کانپورلی عبد الرزاق صاحب هندستانڭ اعلم علماسندندر . طوتدیغم خانه‌ده لطفاً ایکی کیجه مهمان اولوب اوچنجی کونی صباحلین اورنك آباد جهتنه تشریف بیوردیلر . شمندوفر متی هوری قصبه‌سی جوارنده واقع بر کوپریدن کچر ایکن واغونلرده بولنان هنود صویی چکلمش اولان چایه پاره اتیورلر و اشاغیده بکلیان بر چوق چوجقلر بو پاره‌لری طوپلایورلر ایدی . اسبابنی مولوی عبد الرزاق صاحبدن سؤال ایتدم « بو چای غانج نهرینه قاوشدیغی ایچون بویله یاپیورلر . زیرا هنود غانجه احترام و تعبدده بولنورلر » جوابنی ویردی . انکلتره‌نڭ کلکته‌ده مقیم هند والیء عمومیسی « لورد کرزن » اسمنده عثمانلی دشمنی و صوکدرجه مفسد بر آدم اولمغله شو تربیه‌سنه مکافاة آلدیغی معاش یکرمی بش بیك روپیه‌در .

لوندره‌نڭ لورد و عوام قماره‌لری هیئاتی ایله بتون سیاست مراقلیلرینی پارلامنتوده‌که خطابت صالونده صورت مخصوصه‌ده طوپلایوب کرسیء بد خواهیسنده قائماً ایلك صرف ایتدیکی کلام ملعونانه — الده طوتدیغی قرآن مجیدی کوستره‌رك «ایها الناس یا بو کتابی طاپملی‌یز و یاخود اورته‌دن قالدیرملی‌یز !!! بوڭا قارطو هیچ بر تدبیر مفید و هیچ بر قوت مقاوم دکلدر» اغوای ابو جهلانه‌سنی صرف ایله نفوس دنیانڭ اوچده برینی تشکیل ایدن ملت معظمهٔ اسلامیه‌نڭ اڭ نازك حسیاتنه تعرض کبی غایت مهم و خطرناك بر خصوصی سائقهٔ حرص و تعصب ایله درمیاندن خوف و حیا ایتمیان و بو فعلڭ وخامت انجامنی ادراکدن و احوال سالفه‌یی تفکردن عاجز و سکز سنه اقدم رهرو دار جحیم اولان غلادستون معتوهنه شر الخلف کوته بیلرڭ الحالة هذه اڭ شریر و متجاسری بو لورد کرزن سوسمیدر . بو دفعه لوندره‌یه کیدرك هندستانده رأی خودی ایله حکم و حرکت امتیازینی یقالادیغی صره‌ده یمن و کویت فسادلرینی کماکان دوام ایتدیروب انکلتره منافعنه نتیجه ویردیرمك خلیاسنی پارلامنتویه قارشو تعهد ایتمسنه مبنی اورالرڭ افسادینی کیجه‌لی کوندوزلی چالشمقده‌در .

«صاحبتنده بولنانلرڭ اکثریسی کویت ، مسقط ، حضرموت ، یمن جهتلرینڭ غافل اسلاملری ایچنده ظهور ایدن بر چوق سودی بوزوق لئیملردر . هیچ بر کون یوقدرکه بو مثللو حیوانلرڭ درس آلانلری کلدکلری یرلره عودت ، و کلکته‌ده مرکز مفسدتنه یکیلری مواصلت ایتمامش اولسون . انکلیزلرڭ قولتوق ویرمسنه ، مسلم انام قلب پولتیقه‌سنه ، صغوق التفاتلرینه ، ثباتسز سوزلرینه ، ویردکلری ویره‌جکلری آلتمش پاره‌یه قاپیله‌رق بو فسادلری ترویجه ساعی باشلوجه اشرا بومبایده مقیم مولوی هدایت الله ایله نیچری مذهبنی نشر ایچون علیقارده ، مدرسه نامیله یاپدقلری مفسدتخانه‌ده مجتمع بر طاقم علما قلقلی زنادقه‌در . بومبایده بولندیغم صره‌ده مرقوم هدایت الله «مهم بر سوزم واردر عجله کلیکز» دیو خبر کوندرمش ایدی . موجب مراق اولان شو دعوت اوزرینه بلا توقف خانه‌سنه کیتدم . ورودمده بر چوق التفاتلردن صکره «سزه غایت مهم و محرم بر تکلیفه مأمورم . انشا الله قبول ایدر ایسه‌کز هر ایکیمزده جداً مستفید اوله‌جغز . رجامی رد و سری اشاعه ایتمیه‌جککه یمین ایله تأمینده بولنمقلغڭ لازمکلییور» دیدی . شو منطقسز خطابه قارشو نه دیه‌جکمی شاشیروب حیرتله ملاحظه‌یه طالدیغمی کورنجه «او قدر تفکره ، اتعاب ذهنه حاجت یوقدر . هر نه سویلدم ایسه حرفیاً یاپده ایضاح ایده‌یم» تأکیدیله اصراره باشلادی .

«بیلدیرلمیان بر مسئله ایچون نصل یمین و موافقت تکلیف اولنیور . شاید معقول بر شیٔ ایسه مادامکه منافعده موجوددر ممنوناً قبول ایدیلور . یمینه لزوم ترددده حاجت یوقدر . امریکز هر نه ایسه تفهیم بیوریکز» جوابنی ویردم . عدندن خدمتجی اولەرق آلدیغم عسکر قچاغی و قونیەلی دوەجی خلیل اغانك اوغلی عبد الله بو سوزلری قپو خارجنده ایشیدییور و دیکلیور ایدی .

مومی الیه براز دوشوندکدنصکره یانمه یاقلاشەرق «ممالك عثمانیەیی ترك ایدوب ایرانه، آوروپایه، آفریقایه طولاشدقدن صکره هندستانه گلیشڭ اختیاری دگل بر سبب ظالمه مستند و اضطراری اولدیغنی و هر تفصیلاتی «لورد لیمتن» حضرتلری خبر آلمشدر . گل بنم سوزمی دیگله . مادامکه او دولتدن سگا بر خیر یوقدر . برلکده انگیلز طرفنی طوتەلم . خیلی ثروت المزه گچر . عمرمز اولدقجه راحت یشارز . انگیلزلرڭ باشلوجه مراقی یمن دیارینڭ افسادیله اختلال دائمیده بولنمسی اسبابنی تهیه و تجدیددر . سنڭ نجابتڭ، سلالهٔ طاهرەیه نسبتڭ، و یگرمی بش سنه متمادیاً مأموریت ویرمك گبی تجربه و شرفڭ واردر .

بو ایشڭ تام اهلیسڭ . هر سوزیگی یمنلیلره مکمل تأثیر ایتدیررسڭ . اگرچه انگیلزلرڭ امریله عدنه، اورادن ایجاب ایدن اقچه، اسلحه و تعلیماتی آلارق یمنه گیدوب عصاته التحاق ایله فسادی اشتداد و امتداد ایتدیرمکه سوز ویرر ایسەڭ هر ایکیمزده بوق یوق !! بو اخشام لورد لیمتنڭ یانمه گیدەلم سگا استدیگڭ قدر خرجلق ویرسون . بعده کلکتەیه آتلارز . والیٔ عمومی «لورد گرزن» ایلەده ملاقات ایتدیردکدن صکره لیرالری چانطه‌که طولدیر، عدنه گچ، اورادن محل مقصوده مرفهاً اولاشدیررلر» افادەسنده بولنمجه کوك باشمه ییقیلدی ظن ایتدم .

«لورد لیمتنڭ تحقیق و وقوفی وجهله جلای وطنه اختیارم حقیقة پك آجیقلی بر مسئله اوزرینه وقوعبولمشدر، فقط شو حال متبوع مفخممك حاشا ظالمندن دگل دشمنلرمڭ افترا و شرلرندن ایلرو گلمشدر . تکلیف ایتدیگکز مسئله سزه طوغریدن طوغری‌یه دگل بالواسطه و یاگلمش تفهیم اولندیغی آگلاشیلیور .

زیرا دولتین فخیمتین بیننده اجنبیلك گورەمیورم . انگلتره دولت عثمانیەنڭ ممنونیت و محبتنی جلب ایتمکله مستفید دوست بر حکومتدر» جوابنی ویردیگم صرەده موص‌مور کسیلان بو علما قیافتلی باطنی سیاه منافقه، اللهم اصمارلادق بیله دیمکسزین، اسمانی اوزرمه صچراتمیەرق خانەسندن چیقوب متأثرانه منزلمه عودت ایتدم .

قبول ایتدیره‌میه‌جکی بر تکلیفی افاده و اشاعه ایتدیگندن طولایی خفیه‌لکدن طرد، وبو خدمت تزویریه‌دن آلدیغی یوز اللی روپیه یعنی اون لیرادن عبارت معاشی حالاً قطع اولندیغنی بر هفته صکره اك مهم موقعدن خبر آلدم .

شو وقایع غریبه‌یی قونسلوس امین بگه‌ده آکلاتمشمدر . بصاص مرقوم بالآخره عدو اکبر کسیلوب حقمده یاپمدق تزویرات براقمدی ایسه‌ده، افکاری گبی تأثیر ایتدیره‌مدی . هر نره‌یه کیتدم ایسه آرقه‌مجه خفیه مأمورلری طولاشمه‌سنه سببیت ویرمکدن بشقه خائن مطرودك الندن بر شیء گلمامشدر . لعنة الله علی المنافقین . کلکته‌یه کنگاودن بشقه کهال اسمنده دیگر بر نهر دها جاریدر . شرقدن غربه آقان کهال ساحله اللی متره یاقین بر موقعده کنگاو نهرینه دوکیلوب دگزه برلکده منصب اولییور . مملکت بو ایکی نهرك قوشاتمسندن متحصل جسیم بر دلتا ایچنده و جزیره حالنده‌در .

نشو ونماسی اختلاف هوا و موافعه تبعاً هندك برر سمتنه منحصر نقدر اشجار، اثمار، ونباتات وار ایسه جمله‌سی کلکته و حوالیسنده مع زیادة موجوددر . ایچندن بیوك نهرلر کچن قوتلی اراضیسی کاملاً ساحله یقین بولنمسندن طولایی، رطوبتك دوامی، بارانك اکسیك اولمامسی، حرارت شمسك زیاده‌لکی حسیله بو حوالیده‌که فیض و برکت، هندك اقسام سائره‌سنه نسبت قبول ایتمز درجه‌ده فائقدر . اراضی پنچار ایله شکر قامشی یتشدرمکه پك مساعد اولدیغندن اك زیاده اکیلان بو ایکی قسم محصولدر .

کلکته حوالیسنك کثرتله یتشدردیگی بو ایکی جنس محصولدن متعدد فابریقه‌لرك استحصال ایتدیگی شکر قوجه هندك احتیاجات داخلیه‌سنی تأمین ایتدکدن باشقه کلیتلو اخراجات دخی وقوعبولمقده‌در . فرانسه و ایتالیادن آناطولی‌یه کلان شکرلر بورا معصره‌لرنده پوصه حالنده قالوب تصفیه ایدیله‌میان سوپرونتیلردن واپورلر ایله جلب و بر طاقم اجزای کمیویه قارشدیریله‌رق یاپیلمش قوتسز عادی ومضر شیئلردر . بزه لازم اولان مصر شکرندن باشقه‌سنه هوس ایتمامکدر .

هندك مشهور عالم اولان قماشلرینی نسج ایدر اعمالات خانه‌لرك کثرتی کلکته شهرنده‌در . چین ایله ژاپونیا ایپکلرینك قسم اعظمی بو فابریقه‌لرده نسج اولنییور .

کلکته دهلی کبی عقللره حیرت ویرر آثار عتیقه‌دن محروم ایسه‌ده عصر اخیرده وجوده کلان عالی بنالر ایله مالا مال و معموردر .

جاده‌لری عموماً واسع و منتظم اولدیغی ایچون الکتریق تراموایلری هر سمته قول آتمشدر . محله آره‌لرنده بغچه حالنه کتوریلان کنیش میدانلرك جمله‌سنده

جسیم حوضلر ظریف شادروانلر واردر . بو مثللو بغچه‌لی میدانلر، واسع جاده‌لرڭ برلشدکلری یرلرده اولمغله اطرافلری او گوزل یوللرڭ آغزلری وعالی بنالر ایله محدوددر.

کنگاو نهرینڭ دگزه قاریشه‌جغی محلی ساحلنده غایت منتظم وجسیم بر ملت بغچه‌سی ایله — لورد میو میدانی — نامنده وسعتی صحرایی آگدیرر دلکشا مسیره‌سی و بونڭ جنوبنده دوشان — خدرپور — قصبه‌سنده مکمل بر حیوانات بغچه‌سی واردر.

سراپا چم، چیچك و گلستاندن عبارت مسیرهٔ مذکوره‌نڭ شرقی «بهوانی پور» شمالی «شهر» غربی والیٔ عمومی دائره‌سی و ملت بغچه‌سی و کنگا نهری جنوبی استحکامات و اماکن عسکریه و کهال صویی ایله محاط و محدوددر . درونده طرح ایدیلان گنیش و منتظم جاده‌لرڭ اطرافلرینه وقتیله دیکیلان آغاچلر کماله ایرشدکلرندن منظره‌لری غایت خوشدر .

شو لطیف مسیره‌یی اڭ گوزل محلات و بنالری ایله قوساً قاپلایان شهر، استحکامات جهتندن نظر اولندقده هلال شکلنده سویملی بر وضعیت آلدیغی کوریلور.

کلکته‌نڭ مشهور موزه‌سی شرقه دوشان بهوانی پور نام محلڭ بو میدانه ناظر جبهه‌سنده‌که جسیم بنالر میاننده‌در .

قوجه مملکتڭ هر طرفنه باشقه باشقه ایشلیان الکتریق ترامواییلرینڭ تخصیص اولندقلری سمتلره گیتمك ایچون طوپلاندقلری موقفلری، بو میدانده‌در .

حیوانات بغچه‌سنڭ بولندیغی خدرپور جهتنه آیریلان ترامووای شعبه‌سی، محیطی درت میل سوران بو عظیم چمنستانڭ وسطنی قطع ایله جنوب جهتنده واقع کهال نهری اوزرینه مبنی دمیر کوپریدن آتلامه‌سیله قصبهٔ مذکوره‌یه داخل اولیور .

خدرپور ایکی بیڭ خانه‌لی، موقعی خوش، آب و هواسی لطیف و ممتاز بر یر اولدیغی ایچون آوروپادن گلان اغنیا واکابر، مصرڭ چیزه اوتلی وسعت وظرافتنده و حیوانات بغچه‌سی جوارینه یاپیلان غران اوتلده اقامت ایدییورلر .

شهرڭ نظر حیرته چارپان عالی بنالری، کافهٔ تزییناتی ایله برابر هندلی اوسته‌لر الندن چیقمقده‌در . بو قدر ماهر و هنرور ایکن لوندره‌ده طوغمه‌قلرندن طولایی اوچغروشدن زیاده یومیه آله‌میان بو زواللی معمارلر باشلرینه صاردقلری بیوك عمامه ایله اوکلرینه باغلادقلری ییرتیق پشتمالدن باشقه اوزرلرینه گیه‌جك لباس تدارك ایده‌میوب حمامده بولنیور کبی آیاقلری و گوبکدن یوقارو بتون وجودلری آچیق اولدیغی حالده حرارت شمسه قارشو صباحدن آخشامه قدر کمال گرمی ایله چالیشییورلر.

غایت واسع و منتظم اولان حیوانات بغچه‌سنده موجود وحوش و طیورڭ اجناس

مختلفه‌سی بومبای حدیقه‌سنده بولنان مقداردن زیاده دگل ایسه‌ده موزه‌سی آثار عتیقه‌جه چوق زنگیندر . کنگاو نهری اوزرنده‌که منتظم ملت بغچه‌سی موقعاً ممتاز اولدیغی ایچون بدایع پرستانڭ باشلوجه اجتماعگاهیدر .

افرنجی ساعت سکزده صنایع مکتبنڭ ، و غروبه یقین بلدیه‌نڭ مکمل باندولری بوراده ترنم سازدرلر . شو موقعڭ صاف و صاغلام هواسنی تنفس ایچون اوقات معینهٔ مذکوره حلولنده هر ملت فوج فوج تجمع ایدییورلر .

بر طرفدن موسیقه‌نڭ ، دیگر جهتدن هندستانه مخصوص انواع جنس و رنگده قوشلرڭ حسابسز آغاچلر ، گونا گون شکوفه‌لر ، قویی یشیل چمنلر آره‌لرنده درلو درلو صدالر ایله اوتمه‌یه برویه اوچوشملری ، یر یر یاپیلان بر چوق فسقیه ایله جسیم شادروانلر فواره‌لرندن سمایه فرلایان صولرڭ کوپوکلر ساچه‌رق ، حزین اوازه‌لر اهنکلر نشر ایده‌رك زمینه طوغرو جریان لطیفی ، یقیننده‌که دریاده تعاقب ایدن امواجڭ کوس حربی‌یی آگدیرر مهیب گورلتیلری ، نهر ایچنده لنگرانداز واپورلرڭ قارشودن کورونیشی ، و ینجلرینڭ حاقیرتیس ، چوجقلرڭ چمنلکلرده قوشوشملری طویولور تماشالردن اوصانیلور استماعلردن دگلدر .

کنگاو نهری ساحلنی شهرڭ نهایتنه دگین قطع ایدن بیوك جاده‌یه چیقلمیو بده بغچه‌نڭ شرق طرفنده واقع قپولرندن کچیلنجه جسامتندن بحث اولنان لوردمیو میدانه گیریلور .

بو میدانڭ اورته‌سنده قرق مترو اوزون بر فنار قله‌سی اولوب طرز معماریسی فابریقه باجالری کبی یوکسلدکجه اینجه‌لشمش و اوزرینه یونان قدیم کاری عمودی جزکیلر یاپیله‌رق قبارتمه‌لره صاری ، چقورلره بیاض رنگده یاغلی بویه سورلمك صورتیله سوسلندیرلمشدر .

قله‌نڭ اطرافی ایله میدانڭ محال مختلفه‌سنده یکدیگرندن اوزاق یگرمی بش هیکل واردر . هیاکل مذکوره‌نڭ اڭ مشهورلری ایمپراطوریچه متوفیه ویقتوریا ایله بوندن آلتمش سنه اقدم هند والیٔ عمومیلگنده بولنان لورد میو واخلافندن لورد دیفرینڭ هیکللریدر . میدان کندی اسمی ایله موسوم لورد میو دنیاده قالمامش ایسه‌ده لورد دیفرین الآن بر حیات اولوب اولا سفارتله درسعادتده بعده هند والیٔ عمومیلکنده بولنمشدر .

مشار الیه لورد دیفرین بوراده والیٔ عمومی ایکن سفارتله درسعادتده بولندیغی گونلرڭ خوش دملرینی ، و ذات اقدس حضرت خلافتپناهیدن گوردیکی التفاتلری و محامد سنیهٔ حضرت خلافتپناهی‌یی هر مجلسده مفتخرانه یاد ایدر ، دائما تحسر و شکر گذارلقده بولنورلر ایمش . هندلیلر بو ذاتدن چوق ممنوندرلر . قرالیچه

ویقتوریانڭ میدان مذکورده اوچ هیکلی واردر اوضاع مختلفه‌ده یاپیلان بو هیکللر، هندستان نه تلکیلکلر ایله تسخیر ایلدیگنی گوسترمکده‌در . عرضی التمش خطوه، طولی درت کیلومترو اولمق اوزره بر استقامتده طرح ایدیله‌رك ایکی طرفلرینه سنك مرمردن معمول و طقسان سانتیم ارتفاعنده مدور پارمقلق دیزلمش، متعدد یوللرك تحدیدی ایله بر چوق جسیم پارچه‌لره آیرلمش میدانڭ شمال غربی‌یه دوشان قسمنده واقع طونج هیکل قرالیچهٔ مشار الیهانڭ دورهٔ عجوزه‌لگنی گوسترمکده، لهجه‌سی لطافتدن بالکلیه عاری، منظره‌سی غم آور ایسه‌ده یاپیلیشی صوگدرجه مکلف و معنیداردر . اوزرینه شرق و غربدن بشر قدمه‌لی نردبان ایله چیقیلور سکز کوشه‌لی، و فوقنڭ اطرافی، مدور طاش پرمقلقلر ایله ستاره‌لی واسع بر بو درومڭ اورته‌سنه آلتی مترو طول و اون ایکی متره قطرنده اوله‌رق بیاض مرمردن معمول درت کوشه‌لی، و تاریخی تصاویر ایله دونادلمش مصنع عمودڭ شرق جهتنده‌که یوزینه، یاریدن یوقارو ومحراب واری یاپیلان چقورده موضوع بو هیکلڭ وضعیتنه گلنجه، ویقتوریا تخت اوزرنده جالس اولدیغی خالده صول النه آلدیغی کره‌نڭ اوستنده بیك قدر اوفق و قائم بر جنرال دار الحرب خریطه‌سنی آچوب کنارندن صول الی ایله طوتمش، و صاغ الی ایله‌ده یالین قلنجه باستون کبی طیانمش اولدیغی حالده اطرافه امالهٔ نگاه وقوماندا ایتمکده و صاغ النده دخی بر عصا بولنان قرالیچه ایسه فرسیز کوزلرینی صول النده و جنرالك آیاغی آلتنده بولنان کره‌نڭ هندستان قسمنه دیکه‌رك شو قطعه‌یی نصل فتح ایتملی، اولا نره‌لردن کیرملی ملاحظه‌لریله اوغراشمقده‌در .

عرضی تختڭ جرمندن جسیم اولان عمودڭ ینه شرق یوزنده و قرالیچه‌نڭ صاغ و صول طرفلرنده برر مهندس اوطورمش، اوگلرنده بر چوق، کاغد، اللرنده پرکل و راسته مثلو هندسه آلاتی اولدیغی حالده سوق الجیشه دائر خریطه‌لرڭ تنظیمی ایله مشغولدرلر . قرالیچه‌نڭ باشی اوزرنده یعنی عمودڭ منتهاسنده و شرق کوشه‌سنه دوشان کنارلرڭ تپه‌سنده آتلرینه راکب اوفق برر سواری یوقارو قالدیردقلری یالین قلنجلری ایله، و تختڭ آلت طرفنده قائم و کذا اوفق برر پیاده، اللرنده طوتدقلری تفنکلریله مشار الیهایه سلام طورمقده‌درلر . کذا تختڭ ارقه‌سنده یعنی عمودڭ غربه دوشان کوشه‌سنده دخی بری ارکك دیگری دیشی ایکی آرسلان حرکته مهیا عربه بارکیرلری کبی یان یانه دیکلمکده‌درلر .

شو معنیدار هیکل بر چوق کلفت و مصرفلر ایله وجوده کلمش آثار نفیسه‌دن اولمغله — سن هندی قلنج ایله‌می الدڭ که شو وضعیتله طفره فروشلقده بولنیورسڭ

— دیو حدت کوستره‌جك هندلی بر باباجان طرفندن زدلنمسنه میدان ویرلمامك ایچون جهت عسکریه‌دن مناوبه ایله برر نفر نوبتچی کوندیریلوب کیجه‌لی کوندوزلی بکلتدیرلمکده‌در.

ویقتوریانك دیکر هیکللری مذکور میدانك ایچرولرنده و طابیه‌لره کیرن کنیش جاده‌نك طولاً همان نصفنه قریب محلنه و یکدیکرندن اوچیوز خطوه اوزاق و قارشولقلی اوله‌رق رکز ایدلمشلردر. مذکور کذرکاهك یمین و یسارینه موضوع بو هیکللر دخی بیاض مرمردن معمول مربع الشکل عمودلرك یوله باقان یوزلرینه یرلشدیریلوب تپه‌لرنده غایت جسیم اولمق اوزره اسب سوار برر جنرال بولنمقده‌در. طابیه‌لر کیدر ایکن یولك صاغ جهتنه دوشان کنارینه مرکوز عمودك شرقه ناظر یوزینه کذا محرابواری یاپیلان چقورك یاریم قبه‌سی آلتنده قرالیچه بر قولتوغه اوطورمش آیاقلرینك اوزرینه دوکیلان فستانك اوجندن یورویه‌رك دیزینه دکین چیقان چپلاق و اوفق بر انسان رسمنی ال طوقوندرمقسزین اتکنی ایکی کوشه‌دن طوتوب باشی اوزرنده بولنان جنراله طوغری خوف واکراه ایله اوزادیور و جنرالك آلتنده‌که آت بوندن اورکمك استیور ایسه‌ده کندوسی قوماندا ایله مشغول و کوزلری اطرافده اولمغله قرالیچه‌نك شو اراده و تلاشنی کوره‌میور.

مشار الیهانك اوطوردیغی اسکمله‌نك آلت طرفنه اوفق شکلده یاپیلان بر انکلیز سواریسی آتنك ایاقلری آلتنده بولنان دهشتلی براژدرهایی اولدیرمك ایچون حیوان اوزرندن وینچستر ایله نشان آلییور، و عمودك غربه ناظر کوشه‌سنده یعنی قرالیچه‌نك ارقه طرفنه دوشان یوزنده هندك اسکی حکمداری زره پوش و صاغ الندە قلنج، صول الندە قالقان و چورابسز ایاغنده نعلین، اوزرینه صورغنج موضوع مغفور باشنده اولدیغی، و قوری یره بغداش قوروب متأثرانه اوطوردیغی حالده دنیانك وفاسزلغنی شو انقلاباتی درین درین دوشوندیکی پك ماهرانه تصویر قلنمشدر. عمودك شمال و جنوب کوشه‌لرنده دخی اوبرلری کبی مجسم و کبیر دکل ایسه‌ده قبارتمه اوله‌رق بیك جرمنده یاپیلان انکلیز سواری آلایلری، پیاده طابورلری، و قرالیچه‌نك اوتوردیغی محلدن براز اشاغیده کذا قبارتمه رسم موزیقه بلوکی کورلمکدرکه شو وضعیتدن مقصد کویا حرباً هندی آلان عساکرك قیافت و انتظاملرینی تشهیردر.

حربسز و دسیسه ایله هندستانه یرلشان انکلیزلر کندیلرینی عاقل، عالمی غافل ظن ایتمکدن اصلا صیقلمیوب طاق ظفر دیمك اولان شو هیکللر ایله شجاعتلرینی و آوروپانك عموم نفوسنه معادل سکنه‌یه مالك بو بر عظیمی کویا قان ایله آلدقلرینی قاندیرمغه چالیشیورلر. نقدر زوز کلك.

طریق مذکورڭ صول طرفنده واقع و اوزرنده کذا اسب سوار بر جنرال هیکلی بولنان دیکر عمودڭ غربه ناظر کوشه‌سنده دخی ویقتوریا بر قولتوغه جالس اولوب صاغ یاننده بولنان یدی سکز یاشلرنده عریان بر انکلیز چوجغنڭ آرقه‌سنه صاغ النی قویه‌رق نزدینه چکمش، و صولنده کذا لباسسز و عینی‌سنده اولان هندلی چوجغڭ صاغ الینی صول الی ایله صیقجه طوتوب چکه‌رك، انکلیز ولدنڭ کندی کندینه اوزاتدیغی صاغ الی ایله برلشدیروب مصافحه ایتدرمك، آلیشدیرمق استیور ایسه‌ده بو شیطنتڭ نه دیمك ایدوکنی آڭلایان پسر هندی محزونانه تردده بولنیور.

بو عمودڭ آرقه یوزنده یعنی شرقنده ویقتوریا کذا بر اسکمله‌یه اوطورمش صول النده طوتدیغی کرۀ مجسمه‌نڭ اوزرنده گویا بر ملائکه قنادلری قالقیق وایاقده اولدیغی حالده اینجیلی آچمش حواریونه اسناد ایدیلان معهود دلی ساچمه‌سی سفسطه‌لری کوستریور و قرالیچه‌نڭ صاغ النده ایسه یالین قلنج اولمغله شو وضعیت یا تنصر یا سیف خطابندن بشقه هیچ بر شیئه دلالت ایتمیور. «لورد میو» میداننڭ اقسام مختلفه‌سنده وشهرڭ ایچروارنده واقع بغچه‌لر، دها بر چوق هیکللر وار ایسه‌ده جمله‌سی قوری قالبدن عبارت اولوب ایچلرنده عبرت آمیزی انجق تصریح ایدیلانلردر. شهرڭ متعدد تیاترولری، اوپرالری غران اوتللری، آت و ایب جانبازلرینه وسائره‌یه مخصوص متنوع لعبیات و تماشا محللری، سوسلی غازینولری، بیوك تجارتخانه‌لری پهوانی پور نام سمتڭ اوجنده ومذکور میدانڭ کنارنده‌در. مشهور قوشی میدانی بونلرڭ براز دها ایلروسنده واقع‌در هر دفعه‌سنده اون بشر کون دوام ایتمك شرطیله اوج آیده بر کره آت یاریشلری اجرا اولندیغندن، بو موقعڭ اطرافنده‌که باراقه‌لر ایله درونده یاپیلان آرامکاهلری قالدیرمغه لزوم کورلمدیکندن دائمیدرلر. کالکته‌نڭ اڭ صاغلام هواسی دریادن گلان لدوسدر. بنارس موقعنه قدر صفوتنی محافظه ایدن پویراز براز دها جنوبه گلدیمی باد سموم حالنی آلییور.

کالکته اسلاملری دخی هندڭ اقسام سائره‌سنده متوطن مسلمین کبی غایت متدین و متواضع آدملردر. حسب الدیانه معناً مربوط اولدقلری ذات قدسی‌تصفات حضرت خلافتپناهی‌یه صوگدرجه محبدرلر. وجودیله مفتخر و مبسوط اولدقلری دولت علیۀ عثمانیه‌نڭ ازدیاد شان و شوکتی دعالری جمله‌سنڭ ورد زبانیدر. النه غزته آلانلر عثمانلیلره دائر یازیلان مقاله‌لری کوزدن کچورمینجه بشقه بحثلری دنیا ییقیلسه اوقومازلر. جاهللرینڭ دخی هر صباح یکدیگرلرندن سوآللری دولتمزڭ

احوال و موفقیتنی آڭلامقدر . رمضان شریف ایله برات، معراج، مولود، رغائب و امثالی لیالیء مبارکه‌ده پك چوق فداکارلقلرده بولنوب، داخللری آویزه‌لر ایله تنویر قلنان جوامع شریفه‌لری خارجاً دخی قنادیل ایله دوناددیورلر . ضعفا و مساکین هر قنغی جنس و مذهبه منسوب اولور ایسه اولسون اﷲ یولنه اطعام و تعاونده قصور ایتمیورلر . کوزلری غایت طوق و متوکل آدملردر .

ذالقعده‌نڭ اون برنجی کونی شمندوفره راکباً بومبایه عودت ایتدم . کلکته ایله بومبای اره‌سی بیك درتیوز یکرمی بش میلدر . شمندوفر بو مسافه‌یی قرق اوچ ساعتده قطع ایدیبور . بو میانه‌ده آمد و شد ایدن قطار «مغول سرای» ایله «مچواره» ده اقطارمه یاپدیغی ایچون کیجه یاریسی قالقوب اشیالر ایله دیگر ترنه کچمك چکلمز کلفتلردندر . هندستانده یاپدیغم سیاحتڭ بو قدرینی کافی کوروب هند چینی‌یه کچمك نیتنده ایدم . بو اثناده بومبایه تشریف ایدن دکن حیدر آباد علمای بنامندن مولوی عبد القیوم صاحب «مادامکه هندستانه قدر کلدیکز دکن حیدر آبادیده کورمك لازمدر» بیورملری اوزرینه ذالقعده‌نڭ یکرمنجی کونی فاضل مشار الیه ایله برلکده بیندیکمز شمندوفر پونه اوزری اون یدی ساعتده دکن حیدر آباد شهرینه اولاشدیردی .

(دکن حیدر آباد)

مرکز امارت اولان دکن حیدر آباد درتیوز اون طقوز بیڭ نفوسلی لطیف بر شهردر . هندستانده موجود بونجه مدائنڭ اعظم و اشهری بومبای — کلکته — دکن حیدر آباد — مدراس — در . بومبای ایله کلکته‌نڭ نفوسلری بر ملیونه یاقین و مساوی اولوب برنجی درجه صاییلمقده، دکن حیدر آباد و مدراس ایکنجی، مدائن سائره اوچنجی صنف اعتبار ایدلمکده‌در . شهرڭ هواسی صیفاً و شتاءً معتدل، ابنیه‌لری عموماً کارکیر و عالی، سوقاقلری واسع و منتظمدر . سنه‌نڭ هر فصلنده، خضرات و رنکلرڭ چیچکلرینی محافظه ایدر انواع جنس آغاجلرڭ، رایحه‌لری کسکین شکوفه‌لرڭ کثرت و وفرتنی بو مملکتده کوردم . مشهور جاده‌لری، واسع میدانلری بو رایحه دار آغاجلرڭ لطیف سایه‌لری آلتنده کوز آلا بیلدیکنه امتداد ایدیور . شهرڭ یاریمشر ساعت یمین و یسارنده واقع «طالاب حسین ساکر — طالاب میر عالم — طالاب میر جمله» ناملریله بنام صنعی کوللردن تیمور بوریلر ایله کتوریلوب محلات و منازله توزیع ایدیلان ماء صافی هواسی کبی صاغلام و غایت لذیذدر .

استاسیون قربنده واسع و منتظم بر بلدیه باغجه‌سی واردر . درونده « آرسلان — قپلان — ببر — واشاق — قورد — چقال — تلکی — صرتلان — بورصوق — مختلف الاجناس آیو — و هر جنس میمون — صگسار — طوشان — فیل — زرد — مسك کچیسی — لاما — قره‌جه — صیغین — گیك — رن — جیلان — قرقوش — آق بابا — پاپاغان — سقا قوشی — طاوس — طاوشانجیل — دوه قوشی بالقجیل — تمساح — آیو بالغی » و امثالی هر جنس حیوانات مفترسه ، انواع طیور و سائره بولندیریلان حدیقهٔ مذکوره‌یه جوار « آصفیه » نامنده سکسان بیك جلد کتب معتبره‌یی حاوی مکمل بر کتبخانه دخی واردر . مجمع فضلا مطالعه خانه‌سنده ، مصر ، هند و آوروپا شهرلرنده نشر ایدیلان مشهور غزته‌لر ایله رسائل موقوته‌لر منتظماً بولندیرلمقده‌در .

شهرده موجود آثار عتیقه‌نڭ اشهری ، مکه مسجد ایله چهار منار و قلعهٔ گول کنده‌نڭ بالا حصاریدر . امیرڭ فلك نما نام سرایی ایله بشیر الدوله مرحومڭ صیفیه‌سی آثار جدیده‌سی میاننده تمیز ایدن مبانیٔ عالیه‌دندرلر .

شهرڭ وسطندن کچن موسی ندی اوزرنده عرضی اون سکز ، طولی یوز یگرمی ارتفاعی اوتوز متره اوچ عدد کارگیر کوپری واردر . بو کوپریلرڭ امثالی شهر خارجنده و نهرڭ بویلی بوینجه بر چوق یرلرده یاپیلمشدر . امیرڭ متعدد محللرده سرایلری صیفیه‌لری وار ایسه‌ده الحالة هذه اقامت ایتدیگی محل چهار منار سمتنده‌که سرایدر . حیدر آباد معموریت صنعت و تجارتجه طهرانه قات اندر قات فائقدر . بریسی حیدر آباد دیگرلری گلبرگه و اورنڭ آبادده جمعاً اوچ عدد قماش و باصمه فابریقه‌لری اولوب بونلرده چالیشدیریلان عمله واوسته‌لرڭ مقداری اوچبیڭ آلتیوز قرق نفردر . امارتڭ « اورنڭ آباد — جالنا — منجلگاوم — پرلی — رایچور — یادکیر — لاطور — اودکیر — ورنگل » شهرلرنده دخی پاموقلری قوزه‌دن اخراج و تصفیه ایدر متعدد جسیم فابریقه‌لر واردر . بو فابریقه‌لرڭ جمله‌سی شرکتدر .

شهر بوندن یوز سنه اقدم ، جوارنده‌که قلعهٔ « گول کنده » داخلنده ایمش . شمدیکی شهرڭ بر ساعت بعدنده و موقعی غایت لطیف اولان محل مذکوره تماشایه کیتدیگمده طیش قلعه‌ده منتظم بر قاچ محله ایله یگرمی قدر عالی سلاطین تربه‌لری موجود ایسه‌ده بالا حصار تعبیر ایتدکلری ایچ قلعه سکنه‌دن بالکلیه خالیدر . درونده اسلحهٔ عتیقه دیوبی بولندیغی ایچون قپوسنده نوبتجیلر واردر . مرور ایام ایله نشو و نما بولان شریفه اغاجلری هر طرفنه قاپلایوب دهشتلی اورمان حالنه گلان

بالاحصار غایت مرتفع بر تپه‌ده اولدیغی ایچون افق مرئی آیاق آلتنده هواسی صاف و موقعی دلکشادر . قدیم هند پادشاهلرندن قطب الدین ایبك حضرتلرینك سرایلری بالاحصارده اولوب سقفلری ییقلمش ایسه‌ده مزین دیوارلری محیر العقول نقشلی پنجره‌لری الآن باقیدر . بو سرای شاهی خرابه‌سنه دخی یبانی اغاجلر قاپلامش اولمغله امیر طرفندن صالیویریلان جیلانلر کومه کومه طولاشمقده‌درلر .

(دکن حیدر آباده مشهودم اولان غرائب احوال)

دکن حیدر آباد امیری محبوب سادس علی خانك قیز قرنداشی «بیکم بی بی صاحبه» بیك اوچیوز یکرمی ایکی سنه‌سی ذی الحجه‌سنك یکرمی آلتیسنه مصادف جمعه گونی ساعت افرنجی اونبرده یعنی ظهردن بر ساعت اقدم مظفر جنگه تزویج ایدلدی . خانه‌سنده مهمان اولدیغم مولوی عبد القیوم صاحب ایله بو جمعیته مدعو بولندیغمز جهتله وقت مذکورده امیرك سراینه کیتدك .

حضر موتدن قرق سنه اقدم گلوب قاپولانمش وقینی قریق قلنجلر ایله مسلح بر چوق کهنه عربلر اوگلرنده اولدقلری حالده چرکس بیچیمی اطلس لباسلر گینمش رؤسا فوج فوج کلمکده ایدیلر . حضورك یعنی امیرك دیوانی اوستی بزگریلی تحتانی و گنیش بر بردر . جمعیتده کندیسی حاضر دگل ایدی . امیرك خاندانه منسوب بولندقلرینه اشارة صاریقلری آره‌سنه سیمکش خانه‌نك اعمال کرده‌سی تل قاپلی ابریشملردن برر طوتام یرلشدیران اقربالری باشدن آیاغه چیچکلره غرق ایدیلان داماد مظفر جنگك اطرافنه اوطورمشلر ایدی . مظفر جنك قرق، بیکم صاحبه قرق بش یاشلرنده‌در . امیرك قیزلری قرق یاشنه کیرمینجه گلین ایتمك عادت دگل ایمش .

شارب اللیل و النهار اولدیغی ایچون همشیره سنك سنی فرقه باصدیغنی دوشونه‌میان امیر لاحقه وکلا و قرناسی طرفلرندن دخی عرضه جسارت اولنه‌مدیغی جهتله بو زواللی بیکمك تزوجی مدت معینه‌سندن بش سنه صکره وقوعبولمشدر .

نکاحنامه‌یه قرق بشبیك فیل، یوز بیك آت، یوز اللی بیك لیرا یازلدیغی کبی علاوة اون سکز بیك قیه عربه قجیردیسی، و قرق بش قیه سیوری سیگکك ایچ یاغی، درج ایدلدی . بو قرق بش قیه یاغ سیوری سیگکك ایچ یاغی اولمق اوزره آیروجه شرط و تصریح قلندی . بیکملرك نکاحنامه‌سنه لطیفه مقامنده درج ایدیلان سیوری سیگکك ایچ یاغی سرایك پك قدیم بر عادتی ایسه‌ده اون سکز بیك قیه

عربه قجیرذیسی امیر لاحق محبوب علی خان حضرتلرینڭ قریحهٔ غریبه‌سی اوله‌رق بو کره علاوه و هنوز ایجاد اولنمش مسخره‌لقلردندر . امیرڭ مفکره‌سنده‌که قوهٔ ایجادی تأمل بیوریکز نه فطانت نه عرفان نورافشان فسبحان الله القادر .

شرائط مبحوثهٔ مضحکه مظفر جنڭ طرفندن قبول ایدلمسنی متعاقب حفاظ کرام طرفلرندن سورهٔ قرآنیه قرائت اولنه‌رق ختامنده نکاح دعاسی یاپیلدی .

نکاحی اجرا ایدن رئیس العلما فاتحه خوان اولدیغی صره‌ده شکر، شکرلمه، خورما، اینجیر، رزاقی، فندق حلویات و قوری میوه‌لر ایله مملوء سینیلر باشلرنده اولدیغی حالده صره واری آیاقده طورانلر بونلری جماعتڭ تشکیل ایتدیکی صفلر اره‌سنه ساچمغه و حضار بری برینی ایته‌رك قاپیشمغه وچنکیلر دخی میدانه چیقوب چالمغه، اوینامغه، دونمکه، باشلادیلر .

شکر یقالایه‌جغم دیو بری برینه کیران جماعت اره‌سنده آز قالدی ازیله‌جك ایدم . شو حال ناکه ظهوره قارشو شاشه قالدیغمی کورانلر متبسمانه یانمه یاقلاشه‌رق یاپیلان بو ولوله و هجوم شکر اله کچورمك مقصدیله دگل اظهار شادمانی و مسرت ایچوندر دیدیلر . نه کپازه مسرت . بشدقیقه دوام ایدن بو کیرودار اثناسنده باشلرندن دوشوب صحنه‌ده قارمه قاریش اولان قاووقلرینی کوشه و بوجاقدن بوله‌رق قیافتنی یولنه قویان رؤسا مظفر جنگه سجده ایدرجه‌سنه بر تشریفات ایله یناشه‌رق مبارك اولسون مقامنده قوجاقلامغه و طاغلمغه باشلادیلر .

(دکن حیدر اباد کبراسی مجالسنده اوتوز سنه‌در توکنمیان)
مضحك حکایه‌لر

دکن حیدر آباد کبراسی مجالسنده هر نه وقت عثمانلی نام جلیلی ذکر ایدیله‌جك اولسه اوتوز سنه اقدم بومبایده باش شهبندر بولنان بوشناق حسینڭ نام منحوسی مطلقا قاله آلنور .

یالگز اسلاو لسانی کویلیلر قدر تکلم ایده بیلدیکی ایچون روسیه سفیر اسبقی جنرال ایغناتیفه یناشه‌رق، دولتمزڭ مضراتنه دائر یاپدیغی بیك درلو تزویرات ابلیسانه و تبصبصات کلبیه مقابلنده بر توصیه قوپاروب اولوقتڭ خارجیه ناظری بولنان ذاته تقدیم ایتمسیله سلطنت سنیه‌نڭ بومبای باش شهبندرلگنی درحال یقالایان بو بال قباغی باقیگز نه کپازه‌لکلرده بولنمش نه حیاسزلقلر یاپمشدر .

جنتمکان سلطان عبد العزیز خان غفره الرحمان حضرتلرینڭ زمان سلطنتلرنده

سرای همایونه صوگدرجه چاتقین بولنمسندن طولایی سلطنت سنیه رجالنی عادتا معیتی کبی حکم و تهدیده یلتنن معهود اغناتیفڭ توصیه‌سنی حسب الزمان ترویجه مجبور خارجیه نظارت جلیله‌سنڭ استمیه‌رك تعیین ایتدیگی حسین حسیب خائنی هندستانه گلدکدن براز صکره روسیه حربی آچیلمش ایدی .

دربار شوکتقرار حضرت خلافتپناهی‌یه مربوطیت قوهٔ معنویه‌سی درکار ملیونلرجه مسلمین اعلان حربی خبر آلور آلماز هندڭ هر طرفنده اعانه جمعنه باشلادیلر .

جماعت اسلامیه‌نڭ حسب المحبه تبرکاً طوپلادیغی مبالغ وفیره‌دن یوز یگرمی بشبیڭ انکلیز لیراسی ایللك تقسیط اوله‌رق درسعادته گوندرلمك اوزره حسین حسیب خبیثنه تودیع و امنیت ایدیلور .

سرقت قاپوسی آچلدی دیو سوینجندن زیب زیب صچرایان بو جبلیتسز آچ گوزلی آلچق، حمیت، آبرو دینلان خصائل عالیه‌دن بالکلیه محروم، بد طینت، خنزیر مشرب حریفلردن بولندیغی جهتله اخوان دینڭ بیت المال مسلمینه اهدا ایلدیگی مبالغ مذکوره‌یی اولدیغی کبی یوتار . دیگر تقسیطلریده درجیب ایده بیلمك ایچون جماعت اسلامیه‌یه قارشو تشکرلر و اعانه‌نڭ تکثیرینه دائر بوش قفاسنڭ ادراك ایده بیلدیگی تشویق آمیز کلاملر صرفنه باشلار .

هند اهالیء اسلامیه‌سی غایت فطین اولدقلرندی بو دساس لئیمڭ ملعنتنی ادراکده کوچلك چکمزلر . ایللك تقسیطڭ مقبوضی گلمینجه دیگر تقسیطلری تسلیمده ابا کوستررلر . بر ملیون لیرایه قریب اولان مبالغ باقیه‌یی برکت ویرسونکه تسلیم ایتمامشلردر . حرامدن حظ ایدن حرام زاده حسین حسیبڭ اشتهاسی، یوتدیغی بو یوز یگرمی بشبیڭ انکلیز لیراسی ایله‌ده سکونت بولماز . ب.... قورصاغی قباردقجه قبارییر .

انجق کندی کبی سودسز سفهایه مختص طمع ردیئه‌سی، کیروسی کلمدی دیو خواب و راحتنی سلب ایدر . سطوتندن صوگدرجه اورکدکلری عالم اسلامیتی ضعف و تفرقه‌یه دوشورمك اغورنده هیچ بر فداکارلقدن گیرو طورمیوب اولانجه ساعاتنی افساداته حصر ایدن انکلیزلرڭ اغوا و امدادیله هندڭ علیقار شهرنده بر مدرسه آچیله‌رق عصر اخیرده ایجاد قلنان نیچری مذهب ملعونه‌سی تعمیمه چالیشلمقده‌در .

دین دشمنلری طرفلرندن اعانه‌لر یاغدیریلان بو مجمع شیاطین مدرسهٔ مکروهه‌یه لورد گرزنڭ تحکم و اصراریله حیدر آباد امارتی خزینه‌سندن دخی سنوی اون بشبیڭ روپیه مخصصات ویرلمکده‌در .

جانی استیان اولور ایسه ابدیسز اره صره نماز قیلمق، اموال ذکاندن عفو ایتمك، نکاحه لزوم کورمامك، حجك فرضیتنی و قبله‌نك تعیینی ابطال ایله برابر هر قنغی دولتك تبعه‌سی ایسه او دولتی ولوکه باشقه دینده اولسون خلیفه طانیمق و امثالی بر چوق اعتقادات باطله، قلبسز و دینسزلره یاقیشور منطقسز افکار سفیهه و جمله‌سی کلام کفردن عبارت مذهب ملعونهٔ مرقومه‌نك اڭ شریر و اڭ متمرد مروجلرندن اولوب بومبایده اختیار اقامت ایدن مار البیان انکلیز خفیه‌سی مولوی هدایت الله نام رزیل حسین حسیب الچغنڭ محرم اسراری، و بو مناسبتله شهبندر خانه امورینك عادتا قونطرول مأموری کسیلدیکی ایچون، اعانه خصوصنده بیوك بر لقمه دها اله کچورمك تدابیر خائنانه‌سنی آنکله باش باشه ویره‌رك مذاکره‌یه قویلور.

شریك ملعنت اتخاذ ایدیندیکی جهتله دردنجی رتبه‌دن مجیدی نشان ذیشانیله تلطیفی انهاسنه مسارعت کوستردیکی نیچری هدایت الله نام هدایتسز دخی، مریدی حسین حسیب قدر دنی والنه کیچه‌جك بر لقمه لحم خنزیری بیله کارصایار حریفلردن اولمغله طریق شیطنتی شو یولده تعریفه باشلار.

سرقتکز بومبایده شهرت بولدی ایسه هندڭ اقسام سائره‌سی هنوز خبر آلامامشدر. بر ساعت اقدم ملحقاته گیده‌لم ذات شریفلری حاضر ایکن طوپلانه‌جق پاره اهالینك کندی کندینه یاپه‌جغی اعانه‌یه قات اندر قات فائق اوله‌جغی شبهه‌سزدر. فرصتی فوت ایتمیه‌رك یارندن اعتباراً ملحقاته چیقملی‌یز دیر. حرص و طمعی، بصیرتنی باغلایان حسین حسیب حیاسزی مرشد اتخاذ ایدیندیکی او دینسز تلکینڭ شو قرارینه قارشو، تقدیرلر مسرتلر ابرازیله همان موافقت ایدر.

اولوقتلر هندڭ هر طرفنه شمندوفر تعمم ایده‌مدیکی ایچون درت آدم ایله اوموزده قالدیریلور تخت روانه ایکی خائن برلکده بینوب دکن حیدر آباد یولنی طوتارلر. رزالت معهوده‌یی ایشیدان هند و آوروپا غزته‌لری هر کون ستونلر طولوسی ایضاحات ایله لعنتخوان اولدقلرینی اثنای راهده خبر آلامیان بو ایکی رفیق شقی هفته‌لرجه یول دپدکدن صکره دکن حیدر آباد شهرینه یتیشورلر. شمدیکی امیر اولوقت یدی یاشنده و مدار المهام یعنی وزیر اعظم ممتاز الملك نام ذات ایمش.

حرکتلرندن بر کون صکره چیقان غزته‌لر بونلردن دها اول کلوب تفصیلات بتون حیدر آبادڭ عنعنه‌سیله معلومی اولمش ایسه‌ده حسین حسیب رسمی بر مأمور بولندیغی ایچون حسب النزاکه سزدیرمیه‌رك حسن قبول ایله معین المهام نواب فخر الملك بهادره مهمان ویرمشلر.

کندیلریله خلقی اختلاطدن منع ایتملرندن طولایی مسئلهٔ تشهیری دکن حیدر آباددہ بر درلو خبر آلامیان حسین حسیب یادکاری ایله مذهب داشی هدایت الله اعانه اعطاسی ایچون حکومتی تشویقه باشلادیلر . آنلرده انشاالله ماشاالله ایله بر قاچ کون آووتدقدن صکره — سز بومبایه گیدیکز لزومی قدر حواله ویریرز شمدیلك مجروحین اعانه‌سی اولەرق یکرمی درت بیك روپیه رفیقکز مولوی هدایت الله افندیه توديع قلندی — جوابی ویریلور .

استثقالدن آکلامز بو قالین قفالی حریف حواله‌یه نه حاجت هر نه کوکلکزدن قوپار ایسه شمدی ویرلسون !! یوللو اصرارلرده بولنور ایسه‌ده فضله بر شیء قوپمایه‌جغنی آکلاینجه منحوس یوزینی اکشیده‌رك عودته مجبور اولور . حسین حسیبه عدم امنیتلرندن طولایی رفیقنه تسلیم ایتدکلری مذکور یکرمی بشبیك روپیه مجروحین اعانه‌سی الآن هدایت اللهك بوغازنده‌در . درسعادتده ایکن حسین حسیبك شو اختلاس وسرقتنی قرق بش بیك لیرا خبر آلمش ایدم .

هندستانه ورودمده اهالیدن ایشتدیکم وقدیم غزته‌لرك ستونلرنده شهبندر خانه‌نك رسمی قیدنده گوردیکم مقدار ، یوز یکرمی بشبیك انکلیز لیراسیدر .

ظفر جنکك تزوجی مناسبتیله مدعواً امیرك سراینه کیتدیکمزده رسم نکاحه ابتدار اولننجه‌یه دکین ، هر کس یر ، یر اوطوروب محبته قویولمش ایدیلر . فقیرك بولندیغم مجلسده مرقوم حسین حسیب مسئله‌سی تکرار اورته‌یه قونیلوب رزالت مسروده عنعنه‌سیله قونوشولمغه باشلاندی . بو مکروه حریفك حکایهٔ رزیله‌سی ختامنده عموم حضار خائن مرقومه بر چوق لعنتلر فرلاتدقدن صکره «او خنزیر منافق شمدی نره‌لرده‌در» تعبیریله بندن سؤال ایتدیلر . بومبای باش شهبندرلکندن مطروداً درسعادته گیدرك ، سرقتنی ستر ، فقرینی ارائه ایله کندینی آجیندرمق ایچون پولیس نفری یازلمش بر مدت صکره قومیسر ، بعده بك اوغلی متصرفی اولمش ایدی . الحالة هذه پوسته و تلغراف ناظریدر جوابنی ویردم . شریر شیطانك شو معامله و موفقیتنی ایشیدان جماعت اسلامیه‌ده حدت وتعجب آرتدقجه آرتدی . خلیفهٔ اعظم واقدس افندمز حضرتلرینك مسئله‌دن مطلقا خبرلری یوقدر بو مرائی ابلیسك احوال وخباثتنی محضر عمومی ایله عتبهٔ فلکمرتبهٔ حضرت خلافتپناهی‌یه عرض ایده‌لم . غیرت اسلام ، دینمزك دیرگی اولان سلطنت معظمهٔ عثمانیه‌یی حقیقتدن خبردار ایتملدر . بعضیلری‌ده عریضه‌مزك دست همایونه اولاشمسی متعسردر کبی سوزلر سویلمکله سکوته واردیلر . ظفرجنکك کلامه آغاز ایله او خائن حیدر آباده کلدیکنده بن سکز یاشنده ایدم .

پدرمی قاندیروب طولاندیرمق ایچون خانه‌مزدن آیرلماز ایدی . افعال ملعونه‌سندن خبرمز اولدیغی جهتله بزی غافل اولایه‌مدی .

دولت اسلام حرب و آتشلر ایچنده بتون موحدین درین ملاحظه‌لرده ایکن او خائن اوتانمقسزین هر دقیقه‌ده تکرر ایدن صغوق، صغوق کولمه‌لریله باش آغریدر ایدی .

هر نه وقت طاوس آجی، آجی اوتر ایسه او مرائی حریف یینه گولیور ظن ایدرم . سمعه پك کریه گلان معهود سس ایله قاطر قیشنایشی گولمه‌لری، و خلاقیورلغندن چیقیور کبی مستکره اصوات نشر ایدن گورولتیلی قهقهه‌لری نشئه‌مزی بوزار، معده‌مزی بولاندیرر ایدی . او سفیهك افعال و اطوار ردیئه‌سی حالا خیالمدن کیتمز دیو عمومی گولدیردی .

امیرك شاعر خصوصیسی داغ دهاوی حضرتلری دخی «اوت او نا مبارکك نازککه یلتنمك کبی مسخره‌لقلری بنم‌ده خاطرمدن چیقماز» دیه‌رك خنده استهزایی زیاده‌لشدیردی . گوردیگزمی الی تسبیحلی حسین حسیب مرائیسنی، بو حیوان حریف ایچون حاشا افترا ایتمیورم .

مسئلهٔ مسروده عمومك معلومی و رسماً مثبت ومفیددر . بو مثللو دولت خائنی، ناموس سلطنت دشمنی ملعونلر، اللهك خشمنه، پادشاهك غضبنه اوغراسونده ملك و ملت شرلرندن قورتلسون . سلطنت سنیه‌نك طهران سفیر اسبقی دولتلو منیف پاشا حضرتلری مأموریت مخصوصه ایله هرسکه تشریفلرنده، اوتللرك قارتنی یولجیلره ارائه ایله استاسیونلردن مشتری جلب ایدر عادی بر غارسون اولدیغی حالده قارشوشنه چیقان بو فرنك اینجیرینی موستار قضاسندن موستره اوله‌رق درسعادته اعزام مروتنده بولندقلرندن طولایی مشار الیه امینم که متأثردرلر .

(حیدر آباد امارتنك مراسم رسمیه‌سی)

بیك اوچیوز یکرمی اوچ سنه‌سی محرم الحرامنك بشنجی کونی «لنگر مبارك» نامیله حکومتك مراسم مخصوصه‌سی اولدیغنی خبر آلدیغم جهتله مولوی عبد القیوم صاحب زاده عبد الباسط عبد المنعم وعبد الرحمان افندیلر ایله اقربالرندن حسن الزمانك خانه‌سنه کیتدك . مومی الیهك منزلی امیرك سرایی اوکندن کچن جادهٔ کبیره ناظر بولنمغله آلای مذکوری گوزلجه تماشا ایتدم . بو کون دکانلر دخی قپانوب بتون خلق برای تماشا جادهٔ کبیره دوکولمشلر ایدی . منزل مذکوره ورودمدن

بر ساعت صکره یعنی ساعت افرنجی درتده باندارن تعبیر ایتدکلری مزراقلی سواری بلوکی بعده فیل نشان نامیله فیللره دردر دردر بینمش تفنك سوزان آلایی و بونك عقبنجه شتر سواران منتظماً کچدیلر . شتر سوارانك بندکلری دوه‌لر جنه‌جه هجینه مشابه ایسه‌لرده حرکتلری بطیدر ارەدن بشدقیقه کچدکدن صکره — جوانان کوتوالی — یعنی کوتووالی تعلقه‌سنده بولندیریلان پیاده طابوری بعده نفراتی افغانی الاصل پولیس بلوکی و بونلرك اردنجه کوتوالینڭ باشی بوزوق عرب بلوکی مرور ایتدی. بو عساکرڭ البسه‌لری انکلیز بچمی و باشلری صاریقلیدر . بی قاعده تعبیر ایتدکلری عرب طابورلری حضرموتدن وقتیله کلوب قاپولانمش سنی کچکین انفاردن عبارتدر . لباسلری حضرموت عربلرینڭ کیدکلری لباس ایله باغلادقلری صاریغك عینی وآیاقلری چپلاقدر. اللرنده فتیللی تفنکلر بولندیغی حالده حوسا یاپەرق غلغله ایله کچملری پك دهشتلیدر. ملحقاتده بولنان هنود، عساکر منتظمەدن زیاده بو بی‌قاعده عرب عسکرندن قورقیورلر وقتیله کوزلرینی ییلدیران بو مملکتی ضبط و محافظه ایدن بونلر ایمش.

بو یدی جنس عسکردن صکره منتظم طابورلر بر وجه آتی مرور ایتدیلر: ۸) نواب اکبر الملکڭ قوماندەسنده اولان پیاده طابوری اولوب لباسلری انکلیز بچمی و باشلری صاریقلی ایدی؛ ۹) ناظم جمعیت سرکار عالی مولوی بشیر الدین احمد خان قومانداسنده اولان پیاده طابوری ایله حاضر کیات و تکرانی نامون طابورلر و دلاورجنك مرحومڭ جمعیتی؛ ۱۰) نواب سلطان نوازجنك شمشیر الملك بهادرڭ جمعیتی مرور ایدوب باشلرندن باشی بوزوق پوسکوللی و اللرى حزاسنده آی ییلدیز ارمه‌لی اوزون فس کیمشلر ایدی . ۱۱) عبد الله بن احمد جمعدار ۲۱) حبیب محمد محضار جمعدار ۱٤) محمد بن عیسی بن حسین مصلی جمعدار ۱۵) علی بن عمر شمشیر الدوله بهادر ۱٦) محمد بن صلاح جمعدار ۱۷) احمد بن سیف الدوله مرحومڭ مخدوملری ۱۸) عبد الله بن سعید بن علی نقیب جمعدار ۱۹) شیخ علی عبادی ۲۰) رای سوامی پرشاد جیو مع جمعیت سررشته ۲۱) عوض بن علی باقتع جمعدار ۲۲) احمد بن عبد الله باقتع جمعدار ۲۳) ابوبکر بن سالم باقتع جمعدار ۲٤) محمد ریاست علی خان مرحومڭ پسرانی ۲۵) محمد شریف جمعدار مع سواران مزراقدار ۲٦) محمد حسین جمعدارکه عنوانی زنجیر فیلدر بونلر جمعیتلریله کچدیلر . بعده کرنول واله تعلقه‌سی عساکری ترتیب اتی وجهله ورود ایتدیلر: ۲۸) محمد عباس علیخان کرنول والی ۲۹) غلام محمود خان و غلام شهاب الدین خان ۳۰) سید امین جمعدار ابن سید یوسف جمعدار دکهنی ۳۱) غلام یسین خان فرزند غلام علیخان

ناغر ۳۲) رسول محمد خان پسر قوی محمد خان ۳۳) احمد علی خان قایم خانی جمعدار ۳٤) محمد رسول خان ناغر ۳٥) محبوب علیخان فرزند اکبر علیخان ناغر ۳٦) سید اکبر علی رسالدار ۳۷) سید مصطفی علی جمعدار ۳۸) جمعداران اندرون پنج نفری و متفرق بلا تشخیص سررشته بلوکلریله کچدیلر .

« جمعداران مندوزی »

۳۹) احمد خان جمعدار ٤۰) احمد علیخان برادر زادهٔ فتح محمد خان جمعدار ٤۱) احمدیار خان ولد غلام محمد خان ٤۲) غلام علی خان جمعدارک همشیره زاده‌سی شیرعلی خان ٤۳) لطیف محمد خان و نجیب محمد خان جمعیتلری اسب سوار، کندیلری دونادلمش فیللر اوزرلرنده اولدقلری حالده کچدیلر

« جمعداران مهدوی »

٤٤) محمد کمال خان جمعدار ٤٥) محمد دولت خان نواب نصیب یاورجنك بهادر ٤٦) محمد نوازش علیخان نواب جنید یاورجنك بهادر ٤۷) محمد یونس خان فرزند محمد داود خان ناغر جمعدار لقبی زنجیر فیلدر ٤۸) محمد سردار خان ولد تاتار خان جمعدار ۴۹) محمد مهتاب خان علی زی جمعدار لقبی زنجیر فیلدر ٥۰) جمعداران اندرون بنج نفری و سوران متفرق کچدیلر .

« جمعیت سندهیان »

٥۱) محمد بچل خان فرزند محمد عمر خان مرحوم مع فرزندان محمد بچل خان رسالدار مرحوم ٥۲) سید ولی الله حسینی فرزند امیر علیشاه جمعدار ٥۳) میر ببر علی فرزند میر حیات علی جمعدار مرحوم ٥٤) میر شیر علی فرزند میر حیات علی جمعدار، دونادامش فیللر اوزرلرند معیتلری اسب سوار اولدقلری حالده کچدیلر بو برنجی سلسله‌نك ختاملرندن اون بش دقیقه صکره ایکنجی سلسلهٔ عسکریه ورود ایتمشدر .

« سلسلهٔ نشان دوم »

٥٥) جمعیت سکهان ٥٦) جوانان راتهور آوردهٔ پرتهی سنکه جمعدار پسر رکهوناتهه سکنه جمعدار ٥۷) رام رای کشی جیو سر رشته دار مع سواران همراهی سرما راجه بهادر ٥۸) جوانان کرناتك کونیه پرشاد سررشته‌دار . ٥۹) لین هائی یعنی بیقاعده عربان علی مراتبهم مرور ایتدیلر .

« سلسلهٔ نشان سوم »

٦۰) رای نر سنکراج جیو فرزند راجه کردهاری پرشاد پسر متوفی محبوب

نوازونت کندیسی فیل اوزرنده معیتی پیاده اولدیغی حالده کچدی . ٦١) کیاربس کیاولری بیاند — ٦٢) لفننت کرنل نواب افسر الملك بهادر ٦٣) هز هائینس دی نظامی رکیولر ترویس ارتیلری کذا دونادلمش فیللر اوزرلرنده اولدقلری حالده کچدیلر . ٦٤) هز هائی نس دی نظامی افریکن کیولری کارد ٦٥) فسـت لانسیر حیدر آباد ایمپریل سرویس تردیس ٦٦) سکند لانسر حیدر آباد ایمپریل سرویس تردیس ٦٧) سردار بهادر کپتن هاشم نوازجنك ٦٨) نظامی اون گولکنده لانسرز و کپتن عثمان یاورالدوله بهادر مزین جاشه‌لی آتلر اوزرلرنده معیتی پیاده اولدقلری حالده کچدیلر .

« نشان چهارم »

٦٩) جمعیت نظام محبوب یعنی امیرك عساکر خاصه‌سی ٧٠) لفننت سکندان کماندهزی و هاب فست انفسری رکیولر ترویس ٧١) کپتن اوورد ٧٢) کپتن دلیم فالن ٧٣) کپتن میرزا احمد بك خان گولکنده بیاتری ٧٤) فاروق بیاتری ٧٥) افریکن لانسرز معیتلری سواری عساکریله کچدیلر .

« سلسلهٔ نشان پنجم »

٧٦) محمد عبد الجبار فرزند قمقام الدوله مرحوم مع جمعیت همراهی ٧٧) جمعیت محمد عبد الرزاق جمعدار مرحومك فرزندانی ٧٨) نواب غالب الملك بهادر ایله نواز الدوله‌نك قوماندالرنده بولنان بی قاعده عرب طابورلری حوسالر و غلغله‌لر ایله کچدیلر سردارلری فیللر اوزرلرنده ایدی .

لنگر مبارك نه دیمك و بو آلای نه ایچون یاپیلیور دیو وقوعبولان سؤاله شو جوابی ویردیلر : « قدیم هند پادشاهلرندن قطب شاهك شهزاده‌سی عبد الله ذالحجه‌نك اون اوچونچی گونی « من مورت » اسمنده بر فیله بینوب برای شکار صحرایه چیقمش شهزاده اوزرنده ایکن فیل مست اوله‌رق اورمانلره طوغرو فرار ایدوب گوزدن نهان اولمغله باشنده بولنان عساکر نه یاپاجقلرینی شاشیرمشلر . شو خبر دهشت اثر والده‌سی « بیگم عرف بی بی » یه اولاشنجه زواللی قادین بیقرار و آغلامقدن پریشان اولمش جناب حقه و روح پرفتوح حضرت امام شهدا رضی الله عنه افندمز حضرتلرینه التجا و کمال الحاح ایله اوغلنك سلامتی ایچون تضرعلر و بلا ضرر عودتنده « لنگر طلائی فیل » و حضرت حسین نامنه بر علم یاپدیروب اون ایکی ایده بر رسم کچید اجراسنی و بونلره کچوریلان آلتون زنجیرلری هر سنه یکیله‌یه‌رك اسکیلرینی فقرایه تقسیم ایتمکی عهد و نذرده بولنمشدر . (١)

(١) اسکیدن اینجه بر آلتون زنجیر یاپیلوب آلایك ختامنده فقرایه تقسیم قلنور ایمش شمدی یاسمین چیچکندن زنجیر تقلیدی یاپوب آلای ادا قلندقدن صکره اهالی اوزرینه تبرکا صاچییورلر .

فیلك حالت مستیسی اوتوز اوچ گون صکره زائل اولمغله شهزاده جبالدن عودت و محرم الحرامك اون التنجی گونی خانه‌سنه بالخیر و السلامه مواصلت ایتدیکی ایچون بو آلای ، بیگم ممدوحه‌نڭ ادای نذری ایچوندر » دیدیلر . بو مناسبتله حکومتك سنه باشی تبریکی دخی اجرا اولنیور .

محرمڭ نهایتنه دگین «نعل صاحب» «علم حضرت حمزه» «علم فاطمة الزاهرا» ناملریله دها بر چوق آلایلر شنلکلر یاپیورلر . نعل صاحب (١) گویا حضرت علی کرم الله وجهه افندمز حضرتلرینڭ دلدل مبارکلرینك نعلی ایمش . امارتڭ هر شهر و قصبه‌سنده و حتی هر کوینده بویله برر نعل صاحب اولدیغی! بالآخره خبر آلوب عدم صحتنه شبهه‌م قالمدی .

بویله مرتب آلایی ایرانده گورمه‌دم . حیدر آباد امیریده ایران شاهی کبی جمعه و بایرام نمازلرینه چیقدیغی یوقدر . جامع قپوسی نرده اولدیغی بیلمیان ایران شاهی هر کس بایرام نمازینی قیلدقدن صکره سراینده یالکز بر دیوان قوروب وکلاسی ایله سفرایی قبول ایله دینی مسئله‌یی اصلا مهمسه‌میه‌رك باشدن صاودیغی حالده هر سنه نوروز آلایی !! یاپدیغی کبی دکن حیدر آباد امیریده بویله لزومسز طنطنه‌لره ، عادات جاهلیه‌لره مفتوندر . دولت علیهٔ عثمانیه‌نڭ عیدین ، جمعه و زیارت خرقهٔ سعادت آلایلری ، لیلهٔ رغائب ، برات ، معراج ، مولود ، قدر و رمضان تنویراتی مثللو مجرد عزت دینی تقدیساً اجرا بیوردیغی دبدبهٔ قدیمه ، گوستردیکی شوکت جلیلهٔ محمدیه بشقه محللرده بولنان حکومت اسلامیه‌نڭ هیچ بریسنده یوقدر . سایهٔ شوکتنده مفتخرانه یشادیغمز دولتمزی جناب حق شرف و شانیله الی نهایت الدوران پایدار بیورسون . سلطنت آل عثمان دینڭ دیرگیدر و السلام .

دکن حیدر آباد امیری محبوب علی خان اسمنده و قرق یاشنده اولوب اصللری بخارا طرفندن کلمه ترکمندر . جدی شیخ عابد ، هند پادشاهلرندن شاه جهان زماننده سمرقنددن دهلی‌یه گلوب خیلی التفات کورمش بالآخره عالمکیر شاه تختنه کچدیکی صره‌ده و کلا زمره‌سنه داخل اولمشدر . شیخ مومی الیهڭ احفادندن میر قمر الدین دخی خاندان مشار الیهدن محمد شاهڭ وزیری ایکن متبوع مفخمنه عصیان و نظام الملك آصف جاه اول عنوانیله بیك یوز اوتوز ایکی سنهٔ هجریه‌سنده دکنده اعلان استقلال ایتمشدر . نان و نمك قدری بیلمیان جبار مرقومڭ شو صورتله تشکیل ایتدیکی دکن حیدر آباد امارتی کرسیسنه احفادندن میر احمد ،

(١) صاحب اردو لساننده بیرزا دیمکدر .

محی الدین، سید محمد، میرنظام علی خان، میر اکبر علی خان، میر فرخنده علی خان، میر تهنیت علی خان نامنلرنده یدی عدد امیر جالس اولوب امیر لاحق نظام الملك آصف جاه سادس بونلرڭ سكزنجیسیدر . مشار الیهڭ الحالة هذه النده قالان اراضی، انكلیزلره اخیراً قاپدیردیغی برار ایالتی مستثنا اولمق شرطیله سكسان ایكی بیڭ التی یوز طقسان سكز میل مربعنده سكنه‌سی اون بر ملیون بشیوز اوتوز سكز بیڭ راده‌سنده‌در .

واردات سنویه‌سی یتمش ملیون روپیه اولوب بونڭ قرق ملیونی كندینه مخصوص متباقی اوتوز ملیونی برادرلریله همشیره‌لرینه و تعلقاتنه عائددر .

هندستانده موجود رؤسانڭ ازهر جهت اعظمی بو ذاتدر . انكلیزلر كندندن چوق چكنیورلر ایسه‌ده اوهاملری واهیدر . زیرا كیجه و گوندوز عشرت ایله مشغول بو عائلده انكلیزلرڭ قورقدقلرینی باشلرینه گتوره‌جك غیرت اومردلك او استعداد قطعیاً مفقوددر . قوۀ عسكریه‌سی ایكی یوز بیگه یاقین ایسه‌ده اولدقچه منتظم و معلمی اون ایكی بیكدن زیاده دگلدر . مالك اولدیغی واسع اولكاده سنه‌ده ایكی دفعه زراعت ایدیلیور . انگلیزلر طرفندن مورود محرارت رسمیه‌ده «آصف جاه مظفر الممالك نظام الملك نظام الدوله نواب میرسر محبوب علی خان بهادر فتح جنڭ» لقلاقیاتی القاب اوله‌رق یازلمقده‌در . شرقاً احاطۀ مدراس، شمالاً ممالك متوسطۀ هند و ضلع ناسڭ، جنوباً ضلع كرنول و تنكبهدراندی، غرباً خاندیسی احمدنگر و اضلاع دهار وار گلادگی ایله محدود، مقدار سكنه و رقبه‌سی مقدمجه مذكور بو امارتڭ تقسیمات سیاسیه‌سی، صوبه، ضلع، تعلقه، نامنلریله ولایات، الویه و قضالره مقسوم اولوب ادارۀ ملكیه‌سنده نواحی تشكیلاتی یوقدر .

«صوبۀ ورنگل — صوبۀ اورنڭ آباد — صوبۀ محمد آبادبیدر — صوبۀ گلبرگه» نامنلریله درت ولایت و بونلرده «ضلع» عنوانیله دردر سنجاقه و هر سنجاقده متعدد تعلقه‌لره یعنی قضالره آیرلمقده‌در .

صوبه‌لرده مقیم والیلره «صوبه‌دار» ضلعلرده بولنان متصرفلره «تعلقه‌دار» تعلقه‌لرده یعنی قضالرده اوطوران قائممقاملره تحصیلدار نامنلری ویرلمكده‌در . ولایتلر عموماً بر سیاق اوزره اولوب الویه و قضالر درجۀ اول، درجۀ ثانی و ثالث تعبیرلریله اوچر صنف اعتبار ایدلمكده‌درلر . والیلر بیڭ بشیوز، برنجی صنف متصرفلر بیڭ، درجۀ اول قائممقاملر یوز اللی بش روپیه معاشلیدرلر (١) .

(١) یوز اللی بش حیدر آباد روپیه‌سی بزم حسابله رایج بیڭ یكرمی بش غروشدر .

متصرفلرڭ ایکیشر معاونلری واردر بونلرڭ بریسی مرکزڭ دیگری ملحقاتڭ مخابراتیله مشغول اولوب تعلقه‌دار یالکز نظارته مأموردر . صوبه‌دارڭ یعنی والیلرڭ «مددکار صوبه‌دار» عنوانیله و بشیوز روپیه معاشلی برر معاونلری واردر . امارتڭ اراضیسی شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه میال بولندیغی ایچون انهار موجوده‌سی دخی بو صورتله جاریدرلر .

«کوداوری — مانجرا» نهرلری ملکی قسم شمالی وقسم جنوبیناملریله ایکی‌یه تقسیم ایتمشدر . اهل اسلام ملکڭ هر طرفنده موجود و متمکن ایسه‌لرده ملل سائره آیروجه مقیمدرلر . قسم شمالیده مرهیته، وقسم جنوبیده کنره و قسم جنوبیده کذا کنره ایله تلنگه اقوامی مسکوندرلر . ملکڭ شمال و غربنه دوشان «اورنڭ آباد گلبرکه» ولایتلرینڭ اراضیسی سیاه طوپراق اولدیغی حالده ضدینه غیر منبت، جنوب وشرق قسمنده کائن «ورنگل — محمد آباد بیدر» ولایتلرینڭ خاکی نوره ایله قاریشیق سورخی وهر طرفی قیالق اولمغله برابر فوق‌الغایه بتیکدر .

ممالك محروسهٔ شاهانه اراضیسنه انجق بر بچق قدم نفوذ ایدن باران فیض رسان بوراده ایکی متره اللی سانتم کچمکده‌در .

صیفی وشتائی ناملریله سنه‌ده ایکی دفعه زراعت یاپدقلرندن شتوی زراعت مطری ایسه‌ده صیفی صو ویرمك ایله حصوله گلدیکندن هر کوی و قصبه‌ده متعدد صنعی گوللر وجوده کتورلمشدر . خزان معناسنه تالاب تسمیه ایتدکلری بو گوللرڭ مقدار عمومیسی یکرمی درت بیڭ درتیوز یتمش آلتی عدده بالغ اولییور . تالاب مذکوره‌نڭ بر قاچی قدرتی ایسه‌ده متباقیسی صنعی و موسم بارانده تراکم ایدن صولردن عبارت اولوب اهالینڭ ایچمسنه ویاز زراعتنه بلغا مابلغ یتشمکده‌در .

درونلرنده پکچوق وغایت لذیذ بالق بولنان تالاب مبحوثه‌دن ورنگل ولایتنده واقع — پاکهالی — صنعی کولی یکرمی میل محیطنده و جمله‌سندن جسیمدر . دکن حیدر آباد شهرینڭ اطرافنده — تالاب حسین ساکر — تالاب میر عالم — تالاب میر جمله — ناملرنده و پاکهالدن براز اوفق صنعی اوچ کول، اورنڭ آباده مضاف دولت آبادده دخی عینی جسامتده ایکی تالاب اولوب متباقیلری اوچنجی درجه‌ده‌درلر . تالاب مذکوره‌نڭ اوچبیڭ یدییوز یتمش ضلع ورنگلده، درت بیڭ التییوز سکسان اوچی، ضلع ابلکندلده، بیڭ طقوز یوز یگرمی ایکیسی ضلع نلکنده‌ده، ایکی یوز سکسان دردی ضلع اندرورده متباقیسی مختلف محالده ایمشلر .

امارتڭ اساس ملکی اولان مذکور ولایتلردن بشقه «جاگیرات» نامیله بش

قسم اراضیسی دها واردر . قسم اول صرف خاص یعنی امیر ایله تعلقاتنه عائد اراضی قسم ثانی رؤسای فوجه مختص قسم ثالث موروثی قسم رابع منصبداران ملکیه‌یه یعنی وزرایه مخصوص اولوب قسم خامسڭ اداره‌سی والیلر نظارتنده‌ محولدر .

« دکن حیدر آباده مربوط جاگیرات یعنی امارت صغیره »

ورادات سنویه‌لری	اسامی والقاب
روپیه عـــدد	
۲ ۰۰۰ ۰۰۰	نواب بشیر الدوله آسمان جاه بهادر
۲ ۵۰۰ ۰۰۰	نواب خورشید جاه بهادر
۱۷ ۰۰۰	نواب وقار الملك بهادر
۱۲ ۰۰۰ ۰۰۰	نواب سالار جنك بهادر
۱۲ ... ۰۰۰	مهاراجه سر کشنی پر شاد بهادر یمین السلطنهٔ و مدار المهام یعنی وزیر اعظم ایراد سنویه‌سی از غیر معاش

وقتیله بونلر کبی اللی ایکی نواب و راجه اولوب بالآخره جمله‌سی لغو ایدیله‌رك ملکلری طوغریدن طوغری‌یه حیدر آباد اداره‌سنه آلنمغله آچیقده قالان رؤسای مرقومه‌نڭ اولاد و احفادی وکلا صره‌سنه گچورلمشلردر . ملغا نوای وراجه‌لرڭ نفسلرینه خاص ومعاش اوله‌رق آلدقلری مخصصات سنویه‌اوتوز ملیون روپیه طوتمقده‌در . « جاگیرات » عنوانیله تفریق قلنان سابق البیان اراضینك « موروثی » نامنده‌که قسم ثالثی حاصلاتندن ویریلان بو مبلغ دخی حیدر آباد بودجه‌سی یکوننه داخل دگلدر .

(و من الغرائب)

حیدر آباده و رودمدن بر قاچ سنه اقدم « کرنل بار » اسمنده بر انکلیز قونسلوسی کلوب انتظامسز نظامڭ (۱) گوزینه کیرمك و دها طوغریسی سموك ایله طولو بوش قفاسنی رشمه طاقمق ایچون انواع تواضع و تبصبصلرده بولنور . بر طاقم اوضاع رباه پسندانه و تعبیرات منافقانه ایله یاپدیغی جعلی تعظیمانه آلدانوب هندی کبی قبارمغه فوق الحد ممنونیتلر اظهار ، التفاتلر ایثارینه باشلایان مغفل نظامه خطاباً : « جلالتمآبا !!! بریتانیای عظمی سلطنتی ذات حشمتگزدن چوق ممنون و توجهگزدن متشکر

---

[۱] زیرا امیره نظام دیورلر .

ومتنداردر . حکمدارم متفقگز و سیاستا محافظگز اولدیغی ایچون عسکرمز ایله تبعه‌مز بلا تفریق کوله‌گزدر ! ! . شو صمیمی محبتی رسماً عرض ایتمك شرفی مملوکلرینه ! حواله بیورلدیغندن طولایی جداً بختیارم . برنجی دشمانمز اولان میسور حکومت اسلامیه‌سنی معاونتگز سایه‌سنده اورته‌دن قالدیردق . هندستانده گوریلان بو گونگی سکون و آسایش قوۀ قاهرۀ حشمتپناهیلرینڭ، انکلتره قوتنه انضمام ایله تعالی ایتدیرمسندن ایلرو گلدیگی و بو بابده‌که مروتلری غیر منکردر . ذات جلالتگزدن صوڭ دفعه اولمق اوزره و فقط اوفق بر تمنی و استرحاممز دها واردر . التماسمزڭ اسعاف و قبول بیوریله‌جغنه امینز » دیر . ابلیسانه صرف ایدیلان شو سوزلر ایله جهانگیرلر درجه‌سنه ایصال ایدیلان امیر بی مغزڭ غروری آرته‌رق « انکلتره حکومتنڭ ! دربار شوکتمدن ! ! وقوعبولان استرحامی هیچ بر وقت رد بیورلمامشدر . بو دفعه رجا و تضرعگز دخی هر نه ایسه سویلیگز » جوابنی ویریر . قاندیردیغنه قناعت حاصل ایتمکله سوینجندن زیب، زیب صحرایان خدعه‌کار قونسلوس « سفارتعظمی صفتیله ! خدمت حشمتگزه ! ! گلیشم بزه گوره الزم اولدیغی ایچون غایت بیوك و ذات شوکتپناهیلرنجه ایسه بی لزوم ! ! ! و ناچیز بر شیئی طلب و تمنی مقصدینه مستندر . ممالك وسیعۀ تاجدار اعظمیلرندن ! برار احاطۀ صغیره‌سی عموم هندڭ محافظه نامنه سوق الجیش نقطۀ نظرنجه بزه فوق الغایه الزمدر . بو آنه دگین سبق ایدن توجه و الطاف حشمتگزدن ! الی الابد متشکر و محب محترمگز اولان حکومت متبوعه‌مڭ عسکری پیلاننده‌که بو نواقصنی ده اتمام، مرحمت و مروت شاهانه‌لری ! ! سایه‌سنده حصوله گله‌جکدر . انکلتره محبی بولندیغگزی عالمه گوستران اونودلماز عنایت و احسانلریگزه بر لاحقۀ فائقه دها اولمق اوزره « برار » احاطۀ حقیره‌سی بزه تفویض بیوریلور ایسه بهر سال ایکی بچق ملیون روپیه خرجگذاریگز ! ! ! اوله‌جغز » یوللو بر چوق قورد مصاللری اوقور .

مجرد احمقلرڭ عظمتنه اوخشایان بو تعبیرات تواضعکارانه عیاشی نظامڭ خوشنه گیدر . « انکلیز کبی بر حکومت بگا ایکی بچق ملیون روپیه خرجگذار اوله‌جق ! نه سعادت . طاغلر اره‌سنه صوقوله‌رق قارشومده قوریلان، موجودیت ادعاسندن گیرو طورمیان افغان امیری کبی رقیبلرم شو موفقیت و عظمتی ! ! گورسونده چاتلاسون » دیو قوجه « برار » ولایتنی تلکی انکلیزلره باغشلار . بویله سرسملك و سرخوشلقله الدن چیقاردیغی « برار » اراضیسی شمالاً و شرقاً ممالك متوسطۀ هند، جنوباً صوبۀ گلبرگه، غرباً احاطۀ بومبای ایله محدود و اون یدی

بیڭ یدییوز اون میل کیلومترو مربعنده اولوب سکنه‌سی ایکی ملیون التی یوز یتمش اوچ بیڭ نفوس واردات سنویه‌سی یگرمی ملیون روپیه‌در .

یگرمی ملیون روپیه بودجه‌سی اولان قوجه اولکایی ترك ایدرك مقابلنده ایکی بچق ملیون روپیه آلوب «آنگلیزلر بکا خرجگذار اولدیلر» دیو مجنونانه تفاخره یلتنن شو غافل امیردن ملك وملت و عالم اسلامیت ایچون نه خدمت ومحسنات بکلنور . مازندران دریاسنی ایراندن بو صورتله طلب ایدن روس سفیرینه قارشو ناصرالدین شاه دخی هم کیفلنمش و همده حدتلنمش اولملیکه «آب شوره مال پدرش» تعبیریله بلا شرط باغیشلامش ایدی . نه‌یه اوغرادیغنی صکره‌دن آکلایان ایران حکومتی دریای مذکورده شمدی بر صندال یاپه‌جق اولسه، روسلر طوپ ایله طاغیدوب، اولا قیمتنی بیلمدیکی، بگنمدیکی او آجی صویه، ملاحت شوراده طورسون زیارت ایچون بیله ال اوردیرمیورلر .

دکن حیدر آباد امیری عیاشلقدن، ایران تریاق کشلکدن، بخارا سرسملکدن، افغان اویوشوقلقدن، زنکبار و جهور اویقودن، مراکش فالجیلریده حدلری فوقنده ادعادن علی الخصوص علماء اسلام لزومسز سوزلرڭ تفرقه‌لرڭ تهلکه‌سنی و بونجه مضراتنی ادراك ایله اسکی عناددن قورتلمینجه، قانمزی صوصایان نانکور نصارانڭ باشمز اوزرنده خوروس کبی اوتملری حفظنا الله قیامته دگین دوام ایدر . یارب جمال باکمالگه مشتاق امت ناجیهٔ محمدیه‌یی ارتق مرحمت ایتده انتباه احسان بیور . بو مثللو مسخره‌لقلردن ذلت و اسارتدن قورتار . اتفاقسزلغڭ نتیجهٔ وخیمه‌سی اوله‌رق بر قاج عصردنبرو اوغرادیغمز بلالر، چکدیگمز چله‌لر، یدیگمز سله‌لر سیأتمزڭ جزاسی، علمامزڭ ادراکسزلغیدر .

بیڭ اوچیوز یگرمی اوچ سنه‌سی رمضان شریفنڭ اون ایکنجی جمعه گونی قوشلق وقتی دکن حیدر آباددن شمندوفره راکبا حرکت و اون اوچنجی گونی صباحلین بومبایه مواصلتله ملیبارهیلدده کائن انکلیز اوتلنه نازل اولدم . مستملکاتڭ احوالنی تفتیش ایچون سیاحته چیقان انکلیز ولیعهدینڭ بومبایه ورودی بو گونه تصادف ایتمکله شهرڭ هر طرفی رنگارنڭ بایراقلر و فانوسلر ایله دونادلمش، جابجا مرتفع دروازه‌لر، موقت طاقلر یاپلمش و مناسب محلله «یشا و خوش گلدڭ» مأللرنده و انکلیز حرفیله محرر بر چوق مزین لوحه‌لر آصیلوب هر درلو ترتیبات و تزیینات احترامیه مع زیادة تهیه قلنمشدر .

ولیعهدی و بونڭ ایچون یاپیلان چراغانی برای تماشا هندڭ هر طرفندن

رگز ایدامك صورتیله‌ده تزیین قلنمشلردر . منازل عالیه‌سی نواب والاجاهی مرحومك ساحل بحرده الآن باقی و دهشتنما لعل رنك سرایلری ایله جوارنده‌كه مكتب عالی وبیج نام موقعده كائن عدلیه، بلدیه، و بانق دائره‌لری «تری ملگوی» قربنده واقع نزهتگاه عظیم وسطنه بنا قلنان دائرهٔ ولایت و بیوك مركیت، موزه و دها بر قاچ ابنیه‌دن عبارت و محدوددر . متوسط منازل ایسه علی الاكثر «كمر استریت»ده منتظم اسواق و شوارعی، ینه بورالرده اولوب سائر جهتلری ذكره شایان دگلدر .

انكلیزلرك بیوك قنال ساحلنه یاپدقلری ملت بغچه‌سنده دیریلری، موزه‌ده دخی اسكلیت و مومیالری تشهیر قلنان حیوانات بریه و بحریه ایله معدنیات ارضیه و اشیای عتیقه یالگز بنگاله گورفزنده بولنانلر ایله مدراس حوالیسنه عائد اولنلردر . شهرك منازل و مواقع شهیره‌سی ضیاء كهربائی، شوارع سائره‌سی هوا غازی ایله منوردر . عددی یگرمیدن متجاوز نزهتگاهنك ممتازی، نواب والاجاهی مرحوم دورنده‌كه فن معمارینك درجهٔ تكملنی ارائه ایدن سالف العرض سرای باغجه‌سیله اتصالنده‌كه ساحل بویی، اك واسع و مزین جاده‌سی ایسه ینه بو سرایی محیط حدیقهٔ عظیم ایله دریا اره‌سندن كچن بولیواردر . قره جهتی سرای مذكور باغچه‌سیله محدود بو طریق عظیمك دگر طرفنه بویلی بوینجه چم وچیچكلر دوشنمشدر . طرفینه غایت واسع و منقش قالدیرملر یاپیله‌رق وسطنی زفت خلیطه‌سی ایله طوگدیریلان بو مزین جاده‌نك عرضی یوز مترو طولی ماشیاً بر ساعتدر . ساحله دوشان جهتنه بویدن بویه اكیلوب اطرافه بوی مشام آرا صاووران رنگارنك چیچكلری اوخشایه‌رق دریادن گلان ملتمی، صاف هوایی، تنفس ایچون اغنیا سوسلی لاندولره، اوتوموبیللره، اورته حالليلر والوسپیده بینه‌رك و یاخود یورویه‌رك بعد العصر بو جاده‌یه دوكیلور، ساعت افرنجی یدی‌یه دگین صاغه صوله طولاشیر اگلانیرلر . میناسی صیغ یعنی قلیل العمق اولمغله سفائن وارده‌نك بارینه بیلمسی ایچون اولدقجه گنیش وامین بر حوض وجوده گتورلمش ایسه‌ده ساحلك بو حوضه متصل محلنده وقوملر ایچنده غایت زنگین نفت معدنی نبعانه باشلامغله عیونی توسیع ودیگرینی تحری ایچون، ریختمك جنوب جهتنی بیقمقده‌درلر . مدراس معارف و صنایعی مترقی زراعت و بركتی بولنده تجارتی ایشلك غایت زنگین ولطیف بر مملكت ایسه‌ده میناسنه اوغرایان سفائن، بومبای و كلكته لیمانلرینه ورود ایدن مراكب مقدارینك انجق یوزده بری راده‌سنده‌در . هندستانك درجهٔ اولی عد اولنان درت عدد

شهرلرندن بریسی و شو سببدن طولایی آنلرڭ اوچنجیسی صاییلمقده یعنی بومبای وکلکته‌دن صڭره قاله آلنه‌رق دکن حیدر آباد شهری دردنجی اعتبار قلنمقده‌در .

(تصادفات مهمه)

آرسلان الندن شکار قورتارمغی قولای ظن ایدن انکلتره‌نڭ گویا مصر نامنه ضبط ایتمك خیالسنده بولندیغی مقدونیا حقنده‌که مفسدت معلومه‌سنه اشتراك کبی حقسزلقدن صیقلمیان دیگر بر ایکی حکومتڭ حرکات ابلهفریبانه‌لرینی بر شیء ظن ایله اهمیت ویرن جماعت اسلامیه، هندڭ سائر شهرلرنده یاپدقلری کبی مدراسده دخی طوپلانه‌رق بر مجلس عظیم تشکیل ایلملری ورودمك ایکنجی گوننه مصادفدر . بو مجلسه التحاق ایچون ملحقاتدن دخی آقین اقین گلوب مقداری آرتدقجه آرتان موحدینڭ مسجد والاجاهیده یاپدقلری جلسهٔ مبحوثه جمعه نمازینڭ ختامنی متعاقب وقوعبولمغله ازدحامی یاروبده اره‌لرندن چکلمکه مقتدر اوله‌مدم . عثمانلیلره عائد بر مسئله ایچون انعقاد ایدن مجلس مشورتده عثمانلیلردن بریسنڭ موجود بولنمسی اعدانڭ «شو حال اثر تشویقدر» دیمه‌سنه موجب اوله‌جغنی بیلدیگم ایچون ایچلرنده بولنمغی مناسب گورمیور ایدم . داخل و خارجی بیگلرجه موحدین ایله مملوء جامعشریف مذکورڭ وسطندن قالقوب صفلری چگنه‌یه‌رق چکلمك بك چیرکین اوله‌جغندن بشقه یول بولمقده امکانسز ایدوکی جهتله ایچلرندن آیریله‌مدم .

غایت فاضلانه بر صورتده یاپدقلری مباحثه‌لر حکیمانه مشاوره‌لر نتیجه‌سی اوله‌رق صورت مترجمه‌سی آتیده محرر تلغرافنامه‌نڭ انکلیز قرالنه یازلمسنی قرارلشدیروب بعد الامضا تلغرافخانه‌یه گوندردیلر . اوندره‌ده حشمتلو قرال ادوارد حضرتلرینه کشیده ایلدکلری تلغرافنامه‌نڭ صورت مترجمه‌سی شودر :

« عالم اسلامیتڭ خلیفهٔ رسول الله طانیدقلری پادشاهی سلطان المعظم عبد الحمید خان طول الله عمره و اید نصره حضرتلری علیهنده‌که مقدونیا باغیلرینه همراه اولان دول سائره‌نڭ حرکات عهد شکنانه‌لرینه اشتراکدن واز کچه‌رڭ کمیلری کیری آلماز ایسه‌گز ملیونلرجه مسلمینی اینجتمش اولورسگز . یالگز هندده موجود یتمش بش ملیون موحدین شو معامله‌گزه شدیداً معترضدرلر جواب استیورز » بو تلغرافنامه‌نڭ کشیده‌سندن ایکی کون صڭره « دولت عثمانیه انکلتره‌نڭ محب محترمی و دوست قدیمیدر . عداوت ایچون کیتمیان کمیلرمز کیرو الندی » جوابی ورود ایتمکله فوق الحد محظوظ و شادان اولدیلر . هر شیء گوزه اله‌رق بی پروا قوریلان مجلس

مذکورده جریان ایدن مدققانه بحثلرك تأثیر شدیدیله پر غضب کسیلان بو جماعت ناجیه ایچنده غلبهٔ حدتله آغلایانلرده گوریلییور ایدی .

حمیت اسلامیه سائقه‌سیله حقمزده بو درجه توجه و محبتلر اظهار ایدن شو اخوان دینه عثمانلیلق نامنه عرض محظوظیت و شکران لازمگلمگله صورتی آتیده محرر نطقی قرأته جسارتلدم . اوقوندقجه اردو لساننده ترجمه وتفهیم قلنان نطق مذکورك صورتی :

« ایها المؤمنون :

حفاظت دین و اعلاء کلمة الله ایچون ابا ایوب انصاری علیه رحمة الباری حضرتلرینڭ مرقد مبارکلرنده تیمنا قوشاندیغی سیف محمدی اوتوز سنه‌دنبرو مسلول ، و اجداد عظامی نور الله مراقدهم حضراتی کبی فرض جهاد ایله متمادیاً مشغول اولان متبوع مفخمم شوکتلو پادشاهم امیر المؤمنین وخلیفهٔ رسول الثقلین « الغازی بیوك عبد الحمید خان ثانی » زاد الله عمره و شوکته و ابد نصره افندمز حضرتلری علیهنده دول نصارانڭ متحد بولنملری ، عصرلردنبرو خواب و غفلته طالان عالم اسلامڭ نهایت انتباه و اتحادیله سطوت قاهرهٔ عثمانیه‌نڭ ازدیادینه خدمتدن بشقه هیچ بر شیٔ انتاج ایتمیه‌جگنه جداً امین و مستریح اولیگز .

اعداء دینڭ شو غدارانه معامله‌سندن عبرت آلارق مقام معلای خلافتعظمایه اولان رابطه ومحبتمزی آرتیروب ، اوغوردینده بصیرتی ، ملیت موجودیتمزی محافظه‌ده دقتی ، آصلا الدن براقمیه‌لم . هر دائم متفق ومتیقظ بولنه‌لم . بزلری صوم وصلاة ، حج و زکات وفرض جهاد ایله مکلف وممتاز بیوران حق سبحانه وتعالی حضرتلری — اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولو الامر منکم — آیت کریمه‌سیله خلیفهٔ زمانه — انما المؤمنون اخوة — فرمان جلیلیله‌ده یکدیگریمزه ربط ایتمشدر .

بو اساس حکمیهٔ اسلامیه‌یی دوشونمیه‌رك سیاست دینیه‌ده کما فی السابق تغافل و تسامح ایده‌جك اولور ایسه‌ك ، غضب الهینڭ اشد والیمی صاییلان ذلت اسارته حفظنا الله عموماً محکوم ، خدا و رسول کبریا عندنده مسئول ، اخلاف واحفاد نظرنده مذموم اولورز .

آلتی عصردنبرو خون دریاسنده سباحت ایدن دولت ابد مدت عثمانیه عالم اسلامیتڭ بر نمونه اردوسی مقامنده ایدوگنی ، اتفاقڭ محسناتنی بالتأمل بنیان دینه نیچه رخنه‌لر آچان لزومسز فکرلری ، خرابمزی موجب تفرقه‌لری ، تغافلی آرتق براقه‌لم . دست اتحادی او مجاهد غیوره اوزاتمقلغمزدن بشقه طریق نجات قالمدی .

اسلام کلمهٔ قدسیه‌سنڭ مفهوم جلیلی دارینده امین و سالم دیمك ایدوگنی بیلەرك بو نعم معنویه‌دن استفاده ایچون عن صمیم القلب متحد اولوب اللهدن بشـقه کیمسه‌دن قورقماملی‌یز .

دولت قوی الشوکهٔ عثمانیه‌نڭ اضعافنی اساس سیاست اتخاد ایـدینان بدخواه نصارانڭ مطالب واقعه‌لری محاسن دگـل مفاسددن عبارت ایدوگی عیاندر .

سلطنت سنیه‌نڭ امور اداره‌سنده‌کی انتظامی قوانین موجوده‌سندن محق شاهد اوله‌ماز .

بو دولت جلیل القدرڭ ظل عدالتنده آسوده نشین عمر سوران اقوام مختلفه نه درجه مسعود وکامیاب اولدقلرینی بتم کبی دنیایی دوران ، تعصب نصارایی رأی العین مشاهده ایدنلر بیلور . ارمنیلری ، بلغارلری ، روملری ، سیف شریعته محکوم ، رفاه و سعادتلرینی پایمال ایدن خاشا عثمانلیلرڭ مساویسی دگـل ، جر منافعنڭ خادمی بعض حمیتسز اوروپالیلرڭ اغوای ابلیسانه‌سیدر . تبعهٔ غیر مسلمهٔ شاهانه بو جهتی انکار ایتماملکه برابر دساس آوروپالیلرڭ افسادات شیطان پسنداندلرینه قاپلملری — ولن ترضی عنك الیهود و لن نصارا حتی تتبع ملتهم — نص جلیلنڭ مآل منیفنجه فطرت ردیئه‌لری اقتضاسیدر . مرحمت اسلامیه‌دن من کل الوجوه مستفید ملل غیر مسلمه‌دن مابین همایونده ، باب عالیده ، عدلیه و معارفده بالجمله ولایات وایالات والویه‌ده ، و الحاصل دوائر دولتڭ کافه‌سنده حسابسز وکلا ، وزرا ، و رؤسا موجوددر .

دول نصارانڭ تحت اداره‌سنده ملیونلرجه مسلم وهنود بولندیغی حالده پارلامنتولرنده ، کندی جنسلرندن باشقه اقوام سائره‌یه منسوب بر وکلا ، و رأس کارده بر رجال گورلدیگی یوقدر یدتعصبلریله آتشلادقلری اختلالرڭ مسئولیتنی دولتمزه تحمیل ایله بر طاقم نامشروع تکالیفی یورتدیرمغه یلتنن دین دشمنلری حق طوغری‌یه یاردمجی اولدیغنی بیلملیدرلر .

خلفاء راشدین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین افندیلرمز حضراتنڭ فتوحات جلیله‌لری هنگامنده قدس شریفده‌کی کنیسالر ایله پاپاسلرینه ویریلان امتیازات عادله ، خلفاء امویه و عباسـیه دورلرنـده بیدریـغ بیوریلان حمایت نصارا علی الخصوص جملهٔ احکامی شرع شریفه مربوط خلفاء عثمانیه‌نڭ « لا اکراه فی الدین » آیت کریمه‌سنه اطاعة کوسـتردیگی و گوسـترمکده اولدیغی حفاظت و عاطفتلر انسان اولانڭ قلبندن چیقارمی . سـطوت قاهرهٔ عثمانیه براً وبانه اوکلرنده ، بو همیا صحرالرنده ، بحراً اسپانیا و هند صولرنده بتون جهانی تترتدیکی زمان ، عیسویلرڭ

حقمزده روا گوردكلری شمديكی معامله‌لرينی ارتكاب ايتسه ايدك صليبك جهانده نام و نشانی، نصارانڭ وجودی قالورمی ايدی.

ممالك وسيعهٔ شاهانه‌نڭ اڭ هجری كوشه‌لرنده، اڭ مخوف واديلرنده و حتی وحشت انگيز باديه‌لرنده بيله الاٰن عبدهٔ صليب و كنيسالر موجود اولمسی، مرحمت اسلاميه وعدالت عثمانيه‌نڭ درجهٔ عاليه‌سنی اثباته كافی دكلميدر. دگل ملحقاتده پای تختده بيله لايعد كنيسالر موجود اولديغی حالده آوروپا مركز حكومتلرنده بر جامع شريف يوقدر.

دين محمدينڭ محوينه فكراً و جسماً چالايان بو مروتسز نانكورلر، ملوك نشين مملكتلرنده معابد اسلاميه ياپيلماسی ايچون زاغونلرينه شدتلی بندلر وضع ايتمشلردر. هر عصرده بر درلو انگيزيسيون تشكيلنه آليشقين اولان بو چيلغينلر، اهل صليب دورنده سوريه‌ده، اندلس حكومت اسلاميه‌سنه قارشو اسپانياده ياپدقلری وحشتلری دنائتلری تكرار ايتمك افكارنده‌درلر. صلاح الدين ايوبی عليه رحمة الباری حضرتلرينڭ شمشير شجاعتندن آلدقلری آغيز طادينی، تربيه‌يی تواريخده اوقومقله قناعت ايتميوب بالتجديد گوز ايله گورمك استيورلر. الحالة هذه مقام معلای خلافتی وجود نادر الموجوديله شرف ويرن ذات قدسيتصفات، اولوقت بغدادده عاطلانه اضاعهٔ حيات ايدن، بی وقوفانه عزلت نشين مسكنت يشايان، خليفه ناصر دگل، متانت و صلابتی اعدا عندنده‌ده مسلم «شوكتلو سلطان بيوك عبد الحميد خان» نصره الرحمان حضرتلريدر. بو دفعه ياپه‌جقلری شقاوتده مقابله‌لرينه چيقاجق مجاهدين اولوقت بر ايالت واليسی صايلان صلاح الدين ايوبی ايله برآوو جدن عبارت توابعی دگل خليفهٔ رسول كبريا اڭ باشده اولديغی حالده خزينهٔ جليله‌ده محفوظ سنجاق شريف نبوی آلتنه طوپلانه‌جق بالعموم موحدينيدر.

زيرا وقوعی ملحوظ بو حربی سياست دولیه‌دن چيقاروب حرب دينی صره‌سنه صوقمغه سبب ينه كنديلری اوله‌جقدر.

عالم اسلاميتڭ روحی، دينڭ ديركی اولان دولت عليهٔ عثمانيه عسكره، ماله، مهماته، متفقه، اعتماد ايتمز. كثرت عدودن دخی أصلا قورقماز. حربدن ايسه هيچ بر وقت چكنمز. يالگز اللهدن نصرت ايستر، روحانيت نبويه‌دن استمداد ايلر.

آوروپاليلر يالگز شمدی دگل قديما دخی دفعاتله اتحاد ايدوب اوزرمزه گلمشلر و سطوت قاهرهٔ عثمانيه‌يه تاب آور مقاومت اوله‌ميه‌رق مقهوراً رجعت ايتمشلردر. مفاخر مبحوثه‌يی عنعنه‌سيله اثبات ايدن وارنه، قوصوه، صلانقامين، ملحمهٔ كبرالری تاريخ اسلامڭ اڭ شانلی صحيفه‌لرينی اشغال ايلمكده‌در.

آتیسی آوروپالیلرجه مظلم ، بزجه بلطفه تعالی منور و معین اولان بو ملحوظ حربك نتیجه‌سنده فرانسه افریقای شمالیدن ، انکلتره اسیای جنوبیدن ، آوستریا بوسنه و هرسکدن ، روسیه‌ده آنلره اویارسه آسیای وسطی ایله قریم و بسارابیادن علاقه‌لرینی کسه‌جك ، هندستانده ازدیکمز پورتیکزلر کبی طاشلر آلوب دوگونه‌جکلر وفقط تخیفلرینك ثمره‌سنی گوره‌میه‌جکلردر .

قوم نجیب عثمانی فرض جهاددن قاچماز . بتون جهان ایله چارپیشمغه الیشقیندر مؤید من عند الله اولان دولت شجیعهٔ عثمانیه نیجه غدار حکمدارك تختلرینی آیاقلری آلتنده پارچه‌لامشدر .

اسکی روماليلر ، وندیکلیلر کبی غضب خاقانیسنه اوغرایوب تاج وتختنی پارچه‌لاتان کوته بین حکمدار یکرمیدن زیاده‌در . سلطنت عثمانیه ایله متحداً حرکتی سایه‌سنده سهولتله ظفرلره تعالی‌یه نائل اولان انکلتره بو حقسزلغه عجبا نه‌یوزله اشتراك ایده‌جك . منفعتلرینی هر ملتدن زیاده دوشونان انکلیزلر بو درجه نادان بر قوم دگلدر حکومتلرینك خطاسنی تصحیحه مقتدرلر .

بناء علیه حامیٔ دین مبین احمدی و ناشر شریعت غرای محمدی اولان سلطنت سنیهٔ عثمانیه بتوفیقه تعالی کیمسه‌دن قورقمدیغنی تبشیر ایله فخر ایلرم .

« کم من فئة قلیلة غلبت فئة کثیرة باذن الله » ارادهٔ ازلیه‌سیله اهل ایمانه قوت قلبیه احسان بیوران خالق لم یزل سعدانك ظهیری اولدیغنه اعتقاد تامه‌مز واردر .

یا معشر المسلمین :

بیت الحرام وبیت المقدسی ، روضهٔ مطهره ایله کربلای معلای ونیجه انبیاء عظام وصحابهٔ کرام واولیاء بنام افندیلرمزك مدافن مبارکه‌لرینی شامل خاکپاك عثمانی نصل قبلهٔ عالم وکنز قدسیت ایسه ، حکمدار ذیشانك سریر شوکتمصیریده ملوك جهانك سجده گاهی ، مرکز خلافت بالجمله بنی بشرك مرجعی ایدی . و نهایت ینه بویله اوله‌جقدر « وما النصر الا من عند الله » .

ایها الاخوان :

آسیا و آفریقا قطعه‌لریله آوسترالیادن معدود جزائری ونصف آوروپایی تماماً قاپلایان عالم اسلامك مقام مقدسهٔ خلافت حقنده یکزبان اوله‌رق یاپدقلری دعای موفقیته اظهار ایده کلدکلری توجه و محبته اشتراکزدن طولایی متبوع مفخخم نامنه بیان ممنونیت ، کندی طرفمدن دخی عرض منت و شکران ایلرم . جناب حی ابدی خلیفهٔ اعظم و اعدل افندمز حضرتلرینك عمر و عافیت و شوکتنی مزداد ، اورنك عظمتنده الی الابد پایدار بیورسون .

یا اخوان دین:
الحمد لله سیفمز مسلول قلبمز حی دینمز قویدر . لاتحزن ان الله معنا
١١ شوال المکرم ١٣٢٣

دولت علیهٔ عثمانیه‌نڭ پوسته و تلغراف مدیرلرندن
سلیمان شکری

اوقوندقجه اردو لسانته حرفیاً ترجمه وتفهیم قلنان نطق مذکورده قوهٔ قاهرهٔ اسلامیه وشوکت عثمانیه‌یه دائر ویردیگم ایضاحات وتبشیراتدن فوق الحد مفتخر ومبسوط اولان موحدین تسکین بأس ایله مستریح البال طاغیله‌جقلری صره‌ده بو اجتماع عظیمڭ وقوعندن اقدم طبع ایتدیروب شهرڭ هر کوشه‌سنه یاپیشدیردقلری اعلاننامه‌نڭ نسخهٔ باقیه‌لری و باشقه‌جه باصدیردقلری دعاء نصرت ورقه‌لری عمومه طاغیدلدی.

خلافتعظمی و سلطنتی جامع بر ظل یزدانی بولنان ذات اقدس حضرت پاشاهی حقنده عالم اسلامڭ پرورده ایلدیگی فرط محبت و رابطه‌یی کوستران اعلان نامهٔ مذکوره و دعاء نصرت صورتلرینی بر وجه آتی تبرکاً درجه مسارعتله عثمانلی نام جلیلنی طاشیمق نصل بر فخر عظیم ایدوکنی وطنداشلرمڭ انظار مسرتنه عرض ایلرم.

(ایک جلسهٔ عام اهل اسلام)

« آئی! آئی!! ضرور آئی!!! ضرور آئی!!!! »

روٹر کی تارون سی واضح هواهوگاکه اعلیحضرت خلیفة المؤمنین سلطان المعظم اور دول یورپ کی فیما بینی تعلقات مین ایک عجیب کشیدگی پیدا هوجانیسی اسلامی دنیا مین ایک پریشان پهیل رهی‌هی اورا سلئی اهل اسلام مدراس کی یهه تمناسی‌که برٹش گورنمنٹ جسکی زیر حکومت به نسبت اوراهل مذاهب کیٔ مسلمانون کی زیاده تعداد آرام وآسایش کی ساتهٔ زندگی بسر کررهی هیٔ مذهبی پیشوایٔ اسلام اورخادم حرمین شریفین جلالتمآب سلطان المعظم کی ساتهه حسب عادت قدیم دوستانه تعلق قایم رکهی اور آپ کاسا تهه‌دی اس استدعا کوجمهور اهل اسلام کی جانب سی اپنی مهربان گورنمنٹ کی پیش کرنیکی غرض سی ١١ شوال کؤ بعد نماز جمعه احاطهٔ مسجد والاجاهی ترلمکهری مین ایک عام جلسهٔ اهل اسلام منعقد هوگا جسمین امید کیجاتی هیٔ جمله همدردان اسلام شریک هوکراس تجویز کو عملی حیثیت دینی مین مدد فرمائینگی. المرقوم ١٦ شوال سنه ١٣٢٢ هجری.

الملتمسيين :

احمد محی الدین. غلام رسول عفی عنه. سید نظام الدین محمد نقوی فخری. محمد عبد القادر. محمد غوث بن قاضی عبد الله. محمد حسن علی. غلام محمد. محمد انور الدین. محمد عظیم الدین. حکیم محمد عبد العزیز. ابوبکر آدم. حاجی عزیز الله صاحب کپنی. محمد یوسف علیخان عرف دادیخان. سلطان محمود. محمد عبد اللطیف. حاجی محمد عبد الاحد. عبد الکریم. محمد قاسم. محمد حسین پنجابی. رحمة الله. محمود. زاهد حسین عفی عنه. ضیاء الدین محمد کان الله له. محمد حبیب الله. محمد شریف. الحاج محمد عبد الملك بادشاه. حاجی مولانا. محمد اسمعیل مغموم. خطیب قادر بادشاه عفا الله عنه. محی الدین احمد. سید محمد عبد القادر. سید جلال الدین گهایل. عبد القادر. امیر الدین. محمد عثمان. عبد الستار. حاجی سید محمد محی الدین. سید عابد.

سید محمد فخر الدین نقوی فخری کان الله له «مطبع قومی هلچل مدراس»

دعای فتح و نصرت امیر المؤمنین سلطان عبد الحمید خان غازی خلد الله ملکه

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله رب العالمین و الصلوة و السلام علی خیر خلقه محمد و آله وصحبه اجمعین. اللهم لك الحمد كله لا قابض لما بسطت ولا باسط لما قبضت ولا هادی لمن اضللت ولا مضل لمن هدیت و لا معطی لما منعت ولا مانع لما اعطیت ولا مقرب لما باعدت ولا مباعد لما قربت اللهم بسط علینا من برکاتك و رحمتك وفضلك و رزقك اللهم قاتل الکفرة الذین یکذبون رسلك و یصدون عن سبیلك و اجعل علیهم رجزك و عذابك اله الحق امین. اللهم منزل الکتاب و مجری السحاب و سریع الحساب و هازه الاحزاب اهزمهم و زلزلهم و انصرنا علیهم اللهم انا نجعلك فی نحورهم و نعوذ بك من شرورهم اللهم استر عوراتنا و امن روعاتنا اللهم بسطوة جبروت قهرك و ابسرعة اغاثة نصرك و بغیرتك لانتهاك حرماتك و بحمایتك لمن احتمی بایاتك نسألك یا الله یا سمیع یا قریب یا مجیب یا سریع یا منتقم یا قهار یا شدید البطش یا جبار یا من لا یعجزه قهر الجبابرة ولا یعظم علیه هلاك المتمردة من الملوك الا کاسرة نسألك اللهم ان تجعل کید من کادنا فی نحره و مکر من مکر بنا عائدا

علیه و حفرة من حفر لنا واقعاً فیها و من نصب لنا شبکة الخداع اجعله یا سید مساقاً الیها و مصادا فیها و اسیراً لدیها اللهم بحق کهیعص اکفنا شر العدی ولقهم الردی و اجعلهم لکل حبیب فدا وسلط اللهم علیهم عاجل النقم فی الیوم وفی الغدا اللهم بدد شملهم اللهم فرق جمعهم اللهم فلل حدهم و قلل عددهم اللهم اجعل دائرة السوء علیهم اللهم ارسل العذاب الیهم اللهم مزقهم کل ممزق مزقته اعدائك انتصاراً لانبیائك و رسلك و اولیائك اللهم انصر سلطاننا خلیفة المسلمین و امیر المؤمنین خادم الحرمین الشریفین عبد الحمید خان الغازی خلد الله ملکه و سلطنته و بارك فی عمره و دولته امین بجاه سید المرسلین حبیب رب العلمین سیدنا ومولانا محمد صلی الله علیه و اله اجمعین برحمتك یا ارحم الراحمین .

ترجمهٔ هندی

تنبیه

دول یورپ انصاف را بالاری طاق نهاده برای بیخکنی خلافت اسلامیه (عثمانیه) آماده وکمربسته شده اند . در مملکت روسیاه‌که شورش و کشت وخون و ظالمانه مظالم بر پا اند همدردی انسانی دول اعظم یورپ جوش زل نمیشود، فقط در دولت خلیفة المؤمنین، نایب رسول رب العالمین (ارواحنا و ارواح العالمین فداه) بیجا تحکمانه دست اندازی همی کند — گویا آرزوی ایشان محاربهٔ صلیبی است، برکار والیء ظالمانه و بی انصافانه‌که دول یورپ مرعی داشته‌اند همه مسلمانان عالم از نفرت و حقارت می بینند، اکنون از تار برقیات «روتر» ظاهر میشودکه دولت عثمانیه نیزبه مجبوری به مدافعهٔ نصاری برای جبا ومقدس آماده و مستعد شده است . چونکه حکومت ما انگریزیه‌که در تحت او، اهل اسلام کثیر التعداد اند، دایم خواستکار امن وصلح باشد، لهذا ما اهل هند امید داریم‌که برطانیه با روسیاه ودیگر دول‌که ظالم و جابر متعصب، شوخ چشم اند، جلادی و خونخواری کار او شان است هرگز شرکت نخواهد کرد، و هیچ امری‌که بر خلاف مآل اندیشی و مضر امن و صلح باشد، مشارکت نکند، ومسلمانان عالم را ثبوت نیك اندیشی وانصاف پسندی خواهد داد، ودنیا را ازبد امنی وبی اطمنانی محفوظ خواهد داشت .

٦ شوال سنه ١٣٢٣ باهتمام سید ضیاء الدین کان الله له «مطبع عطأ الرحمن مدراس»

بومبایدن کلکته‌یه کیدن قوال زاده‌نك ورودینه منتظر مدراس بلدیه‌سی شوارع شهیره‌یی

دوناتمق ایچون بر چوق کلفتلر مصرفلر اختیاریله شهری پك گوزل سوسلندیرمکده‌در . کمال دقت و مهارتله ترتیب ایدلمکده اولان تزییناتده‌که سلیقهٔ دلفریبك بعض جهتلری بومبای بلدیه‌سنك یاپدیغی تنویراتده‌که خارقه‌یه فائقدر .

مسلمینك جلسهٔ مبحوثه‌سندن بر قاچگون صکره ورود ایدن ولیعهد واپوردن چیقار چیقماز آلدیغی تلغرافنامه‌ده مانش دگزنده مانوره یاپمقده اولان درت عدد زرهلی بالمصادمه درونلرنده‌که عساکر وحتی امیراللر دخی بوغولدقلرینی اوقومغله تالخ کام اولمشدر . استقبال و رسم قبول تشریفاتنك ختامندن بر ساعت صکره منزلنه عودت ایدن مدراس والیسنك بندیگی بش آتلی عربه‌نك اوزرینه رابیت جاده‌سنده باشی بوش طولاشان بر جاموس هجوم ایتمکله حیوانلر اورکه‌رك عربه‌جی ایله یاوراندن بر قاچ کشینك آغیرجه یاره‌لندکلری خبر کدورات اثریده بو المه منظم اولدی .

سینغافورده‌که اغنیاء اسلامك سرافرازی سید محمد سکاب ارطغرل فرقتین همایونك جزیره‌لرینه ورودنده هر کسدن زیاده اظهار شادمانی و ابراز محبت ایلدیگندن طولایی منفعل اولان حسود انکلیزلر ، مصرده احمد منشاوی پاشا حقنده دخی یاپدقلری کبی بر افترا اختراع ایدوب مشار الیهی محاکمه‌یه آلمشلر ایسه‌ده محکوم ایده‌مدکلری جهتله حرصلرینی یگه‌میه‌رك اوتانمقسزین « ارطغرلك غرقی سید محمد سکا بك برائتی » عباره‌سنی هند سالنامه‌سنه هر سنه درج ایتمکده‌درلر .

بو نزاکتسزلکلرینه مقابلهٔ « ولیعهدك مدراسه ورودی ، درت عدد انکلیز زرهلیسنك مرتباتیله غرقی » و یاخود « ترانسوال حربی قرالیچه‌نك سبب موتی » جمله‌لرینی یازمقلغم لازمگلدی . امت ناجیهٔ محمدیه‌نك نورچشمی اولان دولت علیهٔ عثمانیه ایچون بر فنالق تمنی ایدنلره الله ذو الجلال بویله بیك بلا ویریر .

(انکلنره‌نك مدراس حوالیسنده یاپدیغی و یاپمقده اولدیغی معامله‌لردن)

« بر قاچ سوز »

مالابار احاطه‌سنك « کلیکوت » « و کنانور » جهتلرندن متمکن مسلمین جوامع و مساجد شریفه‌لرینه عائد وقفلرك ضبط اولنمسندن طولایی تظلم حال و اعتراض نامه یازمق ایچون مسجده طوپلاندقلرنده اطرافلرینی عسکر ایله چویروب جمله‌سنی قورشون ایله قتل ایدن بو غدار حکومت شهدایی بر یره ییغارق اوزرنده برکلب و بر ده خنزیر کسدکدنصکره غاز یاغی دوکه‌رك جایر جایر یاقدقلرینی ، مرحومونك

طول قلان عياللرى، يتيم و يتيمه‌لرى دلخراش كوز ياشلرى آقيته‌رق آكلاتديلر .

انكليزلرك ياپدقلرى شو مروتسزلك، ارتكاب ايتدكلرى شو كافرلك جمله‌نك معلومى و بش سنه‌لك بر مسئله‌در . دين دشمنى نصارانك قارشوسنده بزلره موهبهٔ سبحانيه اولان قوهٔ قاهرهٔ عثمانيه بولنمسنه جامعلرى ييقمق، قرآن كريمك نسخ موجوده‌لرينى كاملاً ياقمق، حفاظى كسمك، امتى ارتداد ايتديرمك، دنائتدن كيرو طورميه‌جقلرى بو مثللو ظالملرك مرتكبى مشركلره حسب القدر محكوم و شرف تابعيت عثمانيه‌دن محروم قلان مسلمينك يقيناً معلوميدر .

«محمود بندر» و نام ديكرى «پوروتنو» ارضى و سيعه‌سنك حاصلات و فيره‌سى جنوب هند نوابى معناسنه «نواب كرناتيق» تعبير قلنان مدراس نوابى و الاجاه مرحوم طرفندن حرمين شريفينه وقف و تبرع ايدلمش ايكن زواللى نوابك بتون ملكنى ضبط ايله خصوصى اموال و املاكنى دخى يغمالايان اوغورسز انكليزلر بو وقفيده مصادره ياپمق حياسزلغندن چكينمامشلردر . هندك سلاطين سالفه‌سى زمانلرندن قالمه دها بر چوق اوقاف مؤبده‌لرى دخى بويله انواع جبر و شقاوتلر ايله بر طرفدن ضبط ايدن طويماز، اوتانماز انكليزلر، قيدلرينى هنوز ترقين ايده‌مدكلرى اوقاف باقيهٔ اسلاميه نظارتنى ده آلدرق كندى جنسنه منسوب عدليه مأمورلرينه حواله ايدوب مساجد شريفه‌لره عائد بو واردات ايله محكمهٔ نظاميه مصارفنى قپاتمقده‌درلر !!! .

معابد اسلاميه ييقلمش، بنا، موقوف عليهى بولنان آقچه‌يه محتاج اولمش، و ياخود قنديللرده ياغ، شمعدانلرده موم قالمامش انكليز عدليه مأمورلرينك امورنده بيله دكلدر .

اوقافك واردات عظيمى كنديلرينه علناً مأكل ياپيلان مأمورين مرقومه نصرانيته مخصوص تعصب و عداوتلرى اقتضاسنجه، معابد اسلاميه‌نك انقاضنى كوردكجه متلذذ اولمقده‌درلر . لعنة الله على الظالمين . ممالك محروسهٔ شاهانه‌ده موجود كنيسالرده، ديرلرده، حاورلرده سلامت فكر ايله آسوده نشين پطرقلره، مطرانلره، پاپاسلره كشيشلره، خاخاملره، نمونهٔ عبرت .

(انكليز ثروتنك منابعى)

هر يرده هر مملكتده منافع شخصيه‌لرينه كوره بشقه بشقه قانونلر، قاعده‌لر، و يركولر، احداث ايدن فرلداقجى انكليزلرك مدراس منطقه‌سنده‌كه صويوجيلقلرى هندك اقسام سائره‌سنده اجرا ايده كلدكلرى تلكيلكلره كليا مخالف و ديكر

کونا شیطانلقلردر . معلوم یا، ابلیسه اوستهلق اولماز . فرصت بولنجه ملعنتی بحق ییار .

هندستانده بر طرفده پاره طوزاقلری قوروب، ثروت موجوده‌یی یقالامقدن بشقه بر شیء دوشونمیان، و جر منافعی اوغورنده هر درلو خباثتی، حیاسزلغی ارتکاب ایدن حکومت ظالمهٔ انگلیزیه، بر بچق عصردنبرو صویوب صوغانه دوندردیگی دیار هنددن انگلتره‌یه گیره‌جك مال ایچون یوزده سکسان، لوندره‌دن هنده گلان اموالدن ایسه یوزده اوچ کمرك المقده‌در که هند، و هندلیلر، نه نظر ایله باقیلدیغنی آگلامق استیانلره بوندن بلیغ مثال بولنه‌ماز . یوز اللی سنه‌دنبرو ثروتنی چکوب طام طاقیر براقدقلری بد بخت هنده متمکن سکنهٔ مظلومه‌نڭ الحالة هذه یاپدقلری تجارت سنویه نفوس باشنه تقسیم اولندقده آدم باشنه شهری آنجق ایکیشر روپیه اصابت ایده بیلدیگنی لورد کرزن ایله لورد کیچنر بالحساب اثبات ایتمش و بو استاتستیقی عموم هند غزته‌لری یازمشدر .

(توزیع تیکالف ایله تحصیل اموال ایچون ارتکاب اولنان معاملهٔ غدارنه)

سنوی بیڭ روپیه کرایه گیدن بر خانه‌ده ایجاریه نامیله یوز یتمش روپیه و بو خانه‌نڭ ایکنجی قاتی کراسندن دخی بهر یوز روپیه‌ده یکرمی روپیه، و کذا منزلڭ قیمتندن بهر بیڭ روپیه‌ده ایکی روپیه، ویرکولر آلنمقده یعنی بر قویوندن بر قاچ پوست چیقارلمقده‌در .

ایکی بیڭ درتیوز قدم مربعنده اولان تارلا و یاخود عرصه‌دن درون بلده‌ده واقع ایسه سنه‌ده بر روپیه خارج شهرده ایسه بر عانه‌دن سکز عانه‌یه قدر ارضیه آلدقلری کبی بو طوپراقده یتیشان حاصلاتدن ارضڭ قوهٔ انباتیه‌سنه گوره بهر ایکره‌ده بر روپیه‌دن اون ایکی روپیه‌یه دگین بشقه‌جه ویرکو آلنمقده‌در . ایکره بر اولك و سعتنده‌در . یتشان حاصلات توتون و یاخود تنباکو اولور ایسه تارلانڭ بهر ایکره‌سندن آنه‌جق ویرکو یکرمی روپیه‌در . حین فلاحتده طوپراغه صاچیلان تخمڭ نوعی حالاً دفتره قید ایدلدیگی ایچون جنسی حکومتجه معلوم بو زراعت ولو که یتشمسون جفتجینڭ اعتراض و تظلمی سمع و اعتباره آلنمیه‌رق ویرکوی مقرر حالا تحصیل قلنور .

اگرچه اراضی گول و انهار اوگنده ایسه فلاحت یاپیلمسه‌ده عذر و بهانه‌یه قولاق ویرلمیه‌رك تکالیف مطروحه حالاً آلنمقده‌در . گول و انهاردن اوزاق اولان

يعنى صو آلتنده بولنميان مطرى اراضيده ياغمورڭ عدم نزولندن و ياخود اسباب سائرەدن طولايي بر شئ يتشـديكى تقديرده ويرگوى مقطوعەيى نصف آلمغله تأنه عدالتده بولينيور . زواللى زراع هيچ محصول آلمديغى حالده ينه ويرمكدەدر . بر نارجيل آغاجندن آيده بر روپيه يعنى سنەده اون ايكى روپيه ويركو آلنمقدەدر . شو انصافسزلغه شو ظلمه شو صرافلغه باقيگز . سود ويرن حيوانلردن كرك اينك و كرك غنم وكچى اولسون سنوى بر روپيه، و كسيلان اغنامك هر بريدن بر عانه درت دمرى قصابلردن شهرى بر روپيه آتلردن اگرچه شهرده ايسه بهر اسب ايچون سنوى درت روپيه، عربه و لاندولردن قيمت وزينتنه گوره سنوى ايكى روپيەدن سكز روپيەيه دكين ويرگولر آلنديغى كبى عربەجيدن دخى سنوى بر روپيه سندى تعيير ايديلان مسكراتى نارجيل بغچەلرندەكه دپولردن خمارەلره طاشييان حماللردنده سنوى درت روپيه تمتع تحصيل قلنمقدەدر . بر قويون و سائره كسمك ايچون حكومتدن رخصت آلمق لازمدر . سنوى بيڭ روپيه تجارتى اولانلردن بلديه اون، حكومت دخى بركه جمعاً اون بر روپيه آلنمقدەدر .

تجارتى اگرچه ايكى بيڭ روپيه اولور ايسه بو ويركونك مقدارى حالاً اللى روپيەيه فرلايور . تجارتڭ بر درجه آرتمسيله ويرگونك درت درجەيه چيقارلمسندەكه رحمسزلك، غدارلق، قوى صورات، انجق انكليز حكومتنه مختص خصائل رديئەدندر .

بر عربه بر دائرهٔ بلديەدن ديگرينه تجاوز ايدەجك اولور ايسه هر سفرنده اوچ عانه يعنى آلتمش پاره قالديرم ويرگوسى آلينيور . اراضىء اميريەدن طوپراق قازانلر، بر عربه طوپراق ايچون ياريم عانەدن درت عانەيه قدر، اگر طاش قالديريلەجق اولور ايسه بر عربه طاشه درت عانه ويرگو آلنمقدەدر . اورماندن قطع ايديلان اودونڭ حمال قالديرەجق قدرندن بر عانه آلدقلرى كبى اتمكجيلردن بهر تاندير باشنه سنەده يدى روپيه، شكرجيلردن بر طاوەلق اوجاق ايچون كذا يدى روپيه، چماشيرجيلردن بهر طاش باشنه سكز عانه، چوملكجيلردن ايسه دزگاه باشنه يكرمى روپيه، شيرلاغان و خشخاش و سيسام چيقارانلرڭ هر معصرەسندن اون روپيه ويركوى سنوى آلينور . دوگون ياپمق ايچون حكومتدن اذن آلديغى زمان هر گون ايچون درت عانه رخصتيه ويرمگه مجبور اولان دوگون صاحبى مدعوينڭ آراميچون كندى ملكنه و كندى عرصەسنه قورەجغى چادر و ياخود چارداغڭ بهر ستونى ايچون دخى گونده كذا دردر عانه ويركو ويرمكله مكلفدر .

طوز، ترياق، توتون، تمباكو، آفيون، شراب، تجارتلرى تحت انحصارده

اولدیغی کبی بیوك نهرلرده واپور ایشلتمك حقیده حکومتکدر .

هندلیلرڭ انجق اوفق نهرلرده ایشلتمکه رخصت آلا بیلدکلری یلکن گمیلرندن، معونه‌لردن، طونیلاتو باشنه بر روپیه‌دن اون روپیه‌یه دگین ویرکوی سنوی تحصیل قلنمقده‌در . بر انسان اولدیگی و یاخود انادن طوغدیغی زمان حکومته حالاً خبر ویرلمز ایسه بر روپیه‌دن اللی روپیه‌یه دگین جزای نقدی آلینیور .

حرارت شمسدن محافظه مقصدیله دکانلرڭ اوست کینگنه چکیلان بز کرگیلردن دخی سنوی سکز عانه ویرگو آلنمقده‌در . خلاصهٔ کلام بونلره مماثل وتعدادی غیر قابل دها بر چوق ویرگولر واردر .

تحصیلاته کلنجه:

ویرکوسنی دقیقه‌سی دقیقه‌سنه تسویه ایده‌میانلرڭ خانه‌سی، تارلاسی و حتی اشیای بیتیه‌سی حالاً مزاده ویریلییور، بدل اشیا دیندن زیاده کلور ایسه دلالیه، حمالیه و امثالی متنوع خرجلر دخی چیقارلدقدن صکره گیرو قلانی صاحبنه اعاده قلیور جناب حق انکلیز محکمه‌لرینه کیمسه‌یی دوشورمسون . آلاجغی ایچون محکمه‌یه مراجعت ایدنلر یوز روپیه‌لك بر دعوانڭ هر روپیه‌سی ایچون ایکی عانه یعنی اون درت بچق غروشنه بر غروش پشیناً تسویه ایده‌مز ایسه دعواسنی باقدیره‌میور عرضحال رد اولنیور . بو آغیر خرجی تسویه‌یه مقتدر اولوبده استدعاسنی قید و قبول ایتدیره‌بیلنلرڭ بالآخره ویره‌جکلری اجرا اعلان و امثالی گونا گون خرجلر ینه بشقه‌در.

بر غماز، فقیر بر بایع ایچون «تاجر عظیمدر» دیو اخبار ایده‌جك اولسه تحقیقه لزوم کورلمکسزین ویرکوسی حالاً تزیید قلینیور . دشمن شرینه اوغرایان بو بیچاره بن فقیرم بر کره صوریگز و کوریگز دیو هر نقدر فریاد ایتسه اصلا قولاق ویرلمیور . بویله حکم قره قوش ایله ارتان ویرگوسنڭ تقسیطی زمانی کلدیکنده تسویه‌یه عدم اقتدار گوسترنجه دکاننده هر نه‌سی وار ایسه همان ضبط ایدیلوب اولو بهاسنه فروخت و اخذ اولنیور . بونلره بگرز دها نیچه مظالم و بیکلرجه نام ایله بنام پاره طوزاقلری واردر . جناب حق دولت علیهٔ عثمانیه‌نڭ ظل عدالت و مرحمتنی اوزرمزدن آییرماسون. بویله اسلام دشمنی دینسز حکومتلردن نصفت، مروت، انسانیت، بکله‌مك بیهوده طورلری تحکملری طاقتفرسا .

اسلاملره دولت عثمانیه محبی‌درلر دیو گیزلی کین باغلایوب انکلیز جنسنڭ قبول و تنزل ایده‌مدیگی دوکونتی مأموریتلرڭ بیله اکثریسنه پوت پرستلر تعیین قلنمقده مسلمین

بو مساواتدن ده محروم براغیلمقده‌در . بتون ملل و اقوام اره‌سنه منازعه و منافرت صالمق مثللو سیاست غیر مشروعه‌یه توسل ایله منفعتلرینی تأمینه چالیشدقلری — اسرار تقدم انکلیزیه — نام رساله‌نڭ محرری طرفندن دخی عالمه اعلان و تصریح قلنان بریتانیا تلکیلری هندده‌که مسلمانلر ایله پوت پرستلر اره‌سنه‌ده دائما فساد وضدیت القا ایلمکده و حتی رسمی مکتبلرده‌که تاریخ معلملری پوت پرست طلبه‌یه خطاباً « مسلمانلر وقتیله سزڭ قیزلریکزی اسیر پوتلریکزی کسر پوتخانه‌لریکزی هدم ایتدیلر » مسلم طلبه‌یه قارشوده « پوت پرستلر قوتلی ایکن مسجدلریکزده خنزیر کسدیلر » و امثالی هذیانلری درس دیو علناً اوقوتمقده منسوب اولدقلری ملتڭ امید استقبالی، تهذیب اخلاقلرندن منتظر بو معصومجقلری یکدیگرلرینه دشمن یاپمقده غنجه کبی آچیلمغه هنوز یوز طوتان او تر و تازه فکرلرینی زهرله‌مکده‌درلر . جماعت اسلامیه ایله هنوده کندیسی کویا هیچ ظلم ایتمیان انکلیزلرڭ مکتبنه، ادبنه، اخلاقنه، بکنانلر وار ایسه کوره‌جکی خیر قوتلو اولسون . هندڭ مسلم و مشرکلرندن آلدقلری یرلی عساکره اصلا ترقی یوقدر . نیچه فداکارلقلره مقابل، ویوز بیکده بر و شاذ اوله‌رق صوکدرجه التفاته اوغرایانلر جمعدارلغه قدر ایلرولیه بیلیورلرکه ضبطیه یوز باشلیغنه معادل بو مأموریتڭ معاشی اولا قرق روپیه‌دن باشلایوب بالآخره کوره‌جکی یالکز مخصصات ترقیسی آخر عمرینه دکین یوز روپیه‌یه کوج یتشیور .

مسلمانلری سومدیکی ایچون اسلامدن جمعدار همان یوق کبیدر . بوندن یگرمی آلتی سنه اقدم برما راجه‌سیله وقوعبولان محاربه‌ده مضطر قلان انکلیز جنرالی مسلمان عسکرلرڭ شجاعتنه صیغینه‌رق سز گوزل حرب ایدر ایسه‌گز جنکی قزاندیغگزده کلاهلریکزی روپیه ایله طولدیریرم وعدنده بولنمغله بو زواللیلر اگا کوره چارپیشوب غاوغایی قزاندقلرنده سکوته واران قوماندانه « دشمنی بوزدق کلاهلرمز بوش قالدی » دیو تعریضه باشلادقلرنده وعدمی اوچگونه قدر ایفا ایده‌جگم دیو باشدن صاودقدن صکوه یالکز بر روپیه اقسامی اله‌جق و سعتدة اویونجاق کلاهلر دیکدیروب درونلرینه قویدیقی برر روپیه‌یی اشته کلاهلریکزی طولدیردم دیو طاغیتمسی اقوام هندیه اره‌سنده ضرب مذاق حکمنه کیرمشدر . قنغی مفسد قولنده صادق چیقمش‌که انکلیزلرده وعدینه وفی اولسون . هندستان سیاحتی ختام بولدیغی ایچون هند چینی‌یه حرکته حاضرلاندیغم صره‌ده مدرسهٔ محمدیه‌ده نشر علوم عالیه ایله مشغول قاضی القضاة شمس العلما عبید الله صاحب خانه‌سنه دعوت ایتدی . فقیری تطبیب ایچون

باپدیغی بو مکلف ضیافتده فاضل مشار الیهڭ بیوك برادری مفتی محمود خان صاحب ایله سالار الملك مرحومڭ مخدومی مولوی حبیب الله صاحب، و خانه‌سنده بیتوتت ایتدیگم حاجی عبد الاحد صاحب و دها بر قاچ ذوات محترمه مدعو و موجود ایدیلر.

فضلاء مشار الیهم، هندڭ اعلم علماسندن معدود و عموم نظرنده محترم و مرعی الخاطردرلر. عثمانلیلر حقنده‌كه فرط محبتلری اثری اوله‌رق نصف اللیله دکین طاغلمیوب حکیمانه مباحثه‌لریله ملجسی احیا ایتدیلر. شمس العلما قاضی عبید الله صاحب اللی، و برادرلری مفتی محمود خان التمش یاشلرنده‌در. حضرت قاضینڭ محمد غوث و صبغة الله اسملرنده یتشمش ایکی مخدوملری واردر. محمد غوث صاحب یکرمی، صبغة الله اوتوز یاشلرنده‌در. علوم دینیه و عصریه‌ده بین الاقران مشار بالبنان اولان بو ایکی نجل نجیب انکلیزجه‌ده تکلم و کتابت ایتمکده‌درلر. تحت نظارتلرنده بولنان مدرسهٔ محمدیه‌ده موجود یوز اللی عدد طلابه فارسی هندی اردو و انکلیز لسانلرینی، عربیدن صرف، نحو، منطق، معانی اوقوتدقلری کبی پدرلری طرفندن دخی صنف عالی‌یه فقه بخاری تفسیر و مثنوی شریف تدریس بیورلمقده‌در. صنف رابعده بولنان طلبه قرآن کریمڭ حفظیله مشغولدرلر.

«رائی پیت» نام سمتده کائن بو مترقی مدرسه، مسجد محمدیه‌نڭ حوالیسنده و قاضی صاحبڭ خانه‌لری قربنده‌در. مفتی محمود خان حضرتلری روسیه محاربهٔ زائله‌سنده هلال احمر جمعیتی تشکیلنه همت و اظهار حمیتده بولندقلری ایچون دردنجی رتبه‌دن مجیدی نشان ذیشانیله تلطیف بیورلمشلردر. بو نشان عالی شرفورود ایتدیکی صره‌ده نزاکتسز و انسانیتسز انکلیزلر ایکی روپیه کمرك آلدقلرینی سویلدی و من الغرائب.

مدراسده طرق علیهٔ قادریه رجالندن یتمش یاشنده بر پیر مبارك واردر. اسملری شیخ عبد القادر مدرسی الهندی‌در. قاضی زاده محمد غوث صاحب ایله بو پیر روشنضمیرڭ زیارتلرینه گیدوب شرف مصاحبتلریله مسرور الفؤاد اولدم. مدینهٔ منوره‌یه هجرت اشتیاقنده‌درلر. بو خصوص ایچون بیڭ اوچیوز یکرمی اوچ سنه‌سی شعبان شریفنده ما بین همایون جناب ملوکانه باشکتابت جلیله‌سی مقام سامیسنه عریضه تقدیم ایتدکلرینی سویلدی. بو زاهد محترم نزدنده، بزرگان دیندن اکثریسنڭ تسبیح و امثالی بر چوق متروکات مبارکه‌لری محفوظدر. ینه

قاضی زاده رفاقتیله «شمس الاخبار» غزته‌سنك محرر و مالكی محمد نصیر الدین صاحب ایله‌ده ملاقات ایتدم . ذهد و تقواسیله فضل و عرفانه اصلادیه‌جك اولمیان بو ذات ادیب یونان حربندن صكره مجروحین و اخیراً دخی حمیدیه حجاز شمندوفر عالیسی ایچون وافر اعانه‌لر تدارك و تقدیم ایتدیكنه دائر یدنده رسمی مقبوضلر واردر . دردنجی رتبه‌دن مجیدی نشان ذیشاننی حائز و حامل بولنمغله فخر موفور ایلمكده‌در . «شمس الاخبار» نامیله اردو لسانی اوزره كل یوم منتشر كبیر و معتبر غزته‌سنك سرلوحه‌سنه، مجیدی نشان ذیشاننك رسم لطیفنی نقش ایتمسی مقام معلای خلافته اولان محبتنك درجه‌سنی كوسترمكده‌در .

خانه‌سنده مهمان اولدیغم ذاتك اقرباسندن یعنی نواب والاجاهی مرحومك انجالندن «نواب عظیم جاه غلام محمد علی خان بهادر شهزادهٔ ارقاد» حضرتلری طرفلرندن بر دعوتنامه ایله ورود ایدن خصوصی عربه‌یه حاجی عبد الاحد صاحب ایله برلكده سوار اوله‌رق مشار الیهك امیر محلده كائن قوناقلرینه كیتدك . امیر محل رائی پیتدن یاریم میل ارولی و غایت لطیف بر موقعدر .

علوم دینیه و عصریه ایله ذكای خارق العاده‌یی ذاتنده جامع و تقریباً اوتوز بش یاشلرنده اولان نواب مشار الیه، خاندانك بتون ملكنی مصادره ایدن انكلیزلره فریادینی ایشیتدیره‌مدیكی ایچون «و الی الله المشتكی» دیو، كناره چكیله‌رك قلندرانه امرار حیاته مجبور قالمشدر . خارج شهرده و صحراده كائن، شو كاشانه‌لرنده كه عالی اوطه‌لر دخی انواع ذیقیم خالیلر ایله مفروش، و جمله‌سنده هر دراو تزیینات بیتیه و مواد آرامیه مع زیادة موجود اولدیغی حالده اورالره آصلا اوغرامیوب قوری تخته‌دن عبارت كرویت اوزرنده اوطورمقدن متلذذدرلر .

نجابت، فضیلت ایله ذكای خارق العاده‌سنی بویله محویتله مزج ایدن مشار الیهك شرف مصاحبتنه مظهر اولدقدن بر كون صكره یعنی ذالقعده‌نك یكرمی طقوزینه مصادف پنجشنبه كونی قوشلق وقتی بندیكم انكلیز واپوری مدراس لیمانندن بعد العصر حركتله ذی الحجه‌نك اوچنجی پازار ایرتسی كونی طلوع شمس ایله برابر رانقون اسكله‌سنه یتشمشدر . رانقون لیمانه یاقلاشدیغمزده مغروق بر واپورك صودن یوقارو قلان چفته باجالریله دیركلری كورونمكده بحریونه دهشت ویرمكده ایدی .

هر طرفنی نظر امعاندن كچوردیكم هندستانك بونجه شهر و قصباتنی برر برر تصریح صداعی موجب اوله‌جغندن احوال عمومیه‌سی بر وجه آتی عرض و ایضاح اولنور .

(هندك احوال عموميه‌سی)

معاویه و مروان زمانلرنده امیر قاسم قومانداسنده سوق ایدیلان غزاة اسلام سند اراضیسنه قدر کلمشلر ایسه‌ده هندك ضبطنی یوز اوستی براغوب افغان و کشغر جهتلرینه کچمشلردر : بو قطعه‌نك اصل فاتحی سلطان محمود غزنوی حضرتلریدر مغفور مشار الیه اون ایکی دفعه شدید ومدید هجوم و حمله‌لردنصکره فتحه موفق اولمشلردر . مشار الیهك خاندانندن صکره کشغرك غوری قبیله‌سی رؤساسندن شهاب الدین غوری، بالآخره قطب الدین ایبك، دها صکره شمس الدین التمش وبونك سلاله‌سی منقطع اولنجه سلطان بلبن، و شیر شاه و امثالی ذواتك خاندانلری حکم ایتمشلردر . هندستانه ایکی دفعه هجوم و غارت ایدن طوپال تیمورك احفادندن شاه بابر مرکز حکومتنی سمرقنددن دهلی‌یه قالدیرمشدر . حکمداران مشار الیهمانك جمله‌سی دهلی شهرینه پای تخت اتخاذ ایدنمشلردر .

تیمور گورگانی نسلندن هندستانده سطوتله اجرای حکومت ایدن بابر شاه، همایون، اکبر، جهانگیر، شاه جهان، عالمگیر، شاه عالم بهادر، فرخ سیر، محمد شاه ناملرنده یدی وجوددن عبارتدر . بونلرك ایچنده همایون، جهانگیر، شاه جهان مدبر، باقیلری شارب اللیل والنهار ظلمه‌دن ایمشلر . نادر شاه ایرانینك دهلی‌یه تخریب و غارت ایتمسی ممحد شاه دورنده‌در . بر عظیم هند بر ملیون بشیوز التمش بیك یوز التمش میل مربعنده‌در . سکنه‌سی ایکی یوز سکسان یدی ملیون ایکی یوز یکرمی اوچ بیك درتیوز اوتوز بر نفوس اولوب بو قانسز عاطللرك جمله‌سی بر آوچ انکلیز قومنه محکوم و مأکلدرلر .

نفوس مذکوره‌نك ایکی یوز ملیونی هنود یعنی پوت پرست، یتمش یدی ملیون ایکی یوز یگرمی اوچ بیك درتیوز اوتوز بری اسلام، یدی ملیونی چینلیلرك دیانتنه تابع اولوب بالآخره یرلشان آوروپا مهاجرلری ایله مسیونرلرك پوت پرستلردن پاره قوتی ایله تك توك تنصر ایتدیره بیلدکلری یرلیلر برابر اولدقلری حالده عیسوی جمعاً اوچ ملیوندن عبارتدر . نفوس اسلامك اکثریت تشکیل ایتدیکی محال هندك سیلان اندامان جهتلریله هندده و هند چینده واقع پورتکیز آلمان فرانسه و فلمنك مستعمره‌لری احاطه‌لرنده جاوا و امثالی اوقیانوس اطه‌لرنده اولوب اورالرده‌که دهشتلی یکون مقدار مبحوثه‌یه داخل دکلدر .

عالم اسلامدن صوکدرجه توحش ایدن آوروپالیلر بو قوهٔ غالبه‌یی ولوکه قالاً اولسون اهمیتدن اسقاط غرضیله مقدار صحیحندن نصف راده‌سنده دون کوستردکلرینی

سزدیرمامك ایچون بورالره گلان گوزی آچیق عثمانلیلری تقیدات شدیده آلتنده بولندیروب سربستانه اختلاطدن بالکلیه منع ایدییورلر .

تعقیبه مأمور خفیه‌لر هر نره‌یه گیدلسه برابردر . هر قنغی مجلسه گیرلسه بر ثانیه سورمکسزین ورود ایدوب قونوشمغه میدان و امکان براقمازلر . مجالسه صوقولان خفیه‌لر ایسه حضرموت، یمن و حجاز جهتلرندن بورالره گلوب هر بریسی برر ولینك نسلندن و یاخود اصحاب گزین سلاله‌سندن اولدقلرینی ادعا ایله اسلاملردن جر ایدن، دائما لطف و احسان گوران عربلرك دینسز قانسز لئیم صنفیدر . هندستانده مسافرة مقیم آوروپالیلرك مقداری اوتوز بشبیك نفوسه گوج بالغ اولییور . هنود ایسه بشبیك فرقه یعنی مذهبه آیرلدقلری ایچون کثرت نفوسلری اهمیتدن ساقطدر . مسلمین اخوت اسلامیه‌یی نظردن دور طوتمیوب متحد بولندقلرندن، دینمزك بو حکمتی سایه‌سنده ادیان سائره‌یه منتسب اقوامك جمله‌سنه غالب و قویدرلر .

محشر دنیا اطلاقنه بحق سزا هندستانده بیك درتیوز السنهٔ مختلفه اولمسی بو بد بخت ملتی اونسبتده جنسیت و قومیته آیرمشدر . بو لسانلرك قرق قدری مشهور متباقی بیك اوچیوز آلتمش عددی آنلرك فروعاتیدر . هندك ایچرولرنده متمکن قبائل صغیره یکدیگرینك لسانلرینی آڭلامقده چوق گوچلك چکییورلر . کندیلرینی اجانبه قارشو ذبون براغان اختلاف زبانڭ افتراقیله تحدث ایدن قومیت و بو اقوام حادثه میانده دخی ظهور ایدن لا یعد مذاهب سیأتك نتایج وخیمه‌سیدر . اسامیسنی ضبطه موفق اوله بیلدیکم السنهٔ معروفه: — هندو — پنچابی — پهاری — سندیهی — مارواری — مراتهی — کچهی — کجراتی — حلبی — اوریا — بنگالی — اردو — اسامیس — تامل — تیلوگو — کناری — ملایام — طولو — کونت — لسانلری اولوب سکنهٔ موجوده‌نك سکسان بش ملیون التی یوز یتمش بشبیك اوچ یوز یتمش اوچ عددی هنود یعنی پوت پرست، اون یدی ملیون یدییوز یگرمی درت بیك آلتییوز اونی پنچابی، و ایکی ملیون سکز یوز بیگی پهاری، و ایکی ملیون یدییوز بیگی سندیهی، و بر ملیون ایکی یوز بیگی مارواری، اون سکز ملیون سکز یوز بیگی مراتهی، و اوچیوز اللی بیگی کچهی، و اون بر ملیونی کجراتی، و یوز اللی بیگی حلبی، و طقوز ملیونی اوریا، و قرق ایکی ملیونی بنگالی، و درت

ملیونی اردو ، و بر ملیون بشیوز بیگی اسامیس ، و اون التی ملیونی تامل ، و یگرمی ملیونی تیلوگو ، و اون ملیونی کناری ، و التی ملیونی ملایام ، و بشیوز بیگی کونت لسانلریله متکلمدرلر . اردو تمام هندستانده خصوصاً وسط هندده ، مراتهی بومبای حوالیسنده ، بنکالی احاطهٔ بنگالهده تکلم اولنیور . هندك لسان ادبی و فنیسی بو اوچ دیل اولوب اردو جملهسنه فائقدر . هندستانك انکلیزلر النده بولنان قسمی اون اوچ دائره اعتبار ایدلمکدهدر . بو تقسیماتك برنجیسی اسامیس یعنی اجمیر شریف و میرواره حوالیسیدرکه جسامتی ایکی بیك یدییوز اون بر میل مربعنده اولوب سکنهسی بشیوز قرق اوچبیك اوچیوز اللی سکز نفوسدر . تقسیم ثانی اسام احاطهسی اولوب محیطی قرق طقوز بیك درتیوز میل ، سکنهسی بش ملیون درتیوز یتمش آلتی بیك سکز یوز اوتوز اوچ نفوسدر .

تقسیم ثالث احاطهٔ بنگاله اولوب تفصیلی سبق ایدن کلکته بحثندهدر . تقسیم رابع دکن حیدر آباد امارت اسلامیهسی آراضیسندن طویمق بیلمز انکلیزلرك ایکی سنه اقدم یعنی بیك طقوز یوز میلادیسنده حیله ایله قوپاردیغی (بارار) قطعهسی اولوب محیطی اون یدی بیك یدییوز اون سکز میل ، سکنهسی اوچ ملیون سکز یوز طقسان یدی بیك درتیوز طوقسان بر نفوسدر .

تقسیم خامس تفصیلی سبق ایدن احاطهٔ بومبایدرکه یوز یگرمی بشبیك یوز قرق درت میل مربعنده اولوب سکنهسی اون سکز ملیون طقوز یوز بر بیك یوز یگرمی اوچ نفوسدر .

تقسیم سادس برما احاطهسی اولوب محیطی یوز یتمش بر بیك درتیوز اوتوز میل ، سکنهسی یدی ملیون آلتی یوز بشبیك بشیوز التمش نفوسدر .

تقسیم سابع وسط هند اولوب محیطی سکسان آلتی بیك بشیوز بر میل ، سکنهسی اون ملیون یدی یوز سکسان درت بیك ایکی یوز طقسان درت نفوسدر .

تقسیم ثامن قورق احاطهسی اولوب محیطی بیك بشیوز سکسان اوچ میل ، سکنهسی یوز یتمش اوچ بیك اللی بش نفوسدر .

تقسیم سابع مدراس احاطهسیدرکه محیطی یوز قرق بر بیك یوز سکسان طقوز میل ، سکنهسی اوتوز بش ملیون آلتی یوز اوتوز بر بیك درتیوز قرق نفوسدر .

تقسیم عاشر مغرب شمالی و نام جدیدی علاقهٔ موحده احاطهسی اولوب تربیعاً یوز یدی بیك بشیوز اوچ میل ، سکنهسی قرق آلتی ملیون طقوز یوز بشبیك سکسان بش نفوسدر .

تقسیم احدا عشر نفوس ومساحه‌سی دهلی بحثنده سبق ایدن پنجاب احاطه‌سیدرکه افغانستان حدودنده واقع اولوب سکنه‌سنك یوزده سکسان دردی اسلامدر .

قسم اثنا عشر سرحد قندهارده واقع کویتا اراضیسیدرکه دساس انگلیزلر، یکرمی بش سنه اقدم بر بهانه ایله صوقولوب الاٰن چیقمامشلردر . سکنه‌سی یکرمی یدی بیك ایکی یوز یتمش نفوسدر، اراضیسی قاچ میل مربعنده اولدیغنی آکلایه‌مدم .

قسم ثلاثة عشر جزایر اندامان احاطه‌سیدرکه اون بشبیك آلتی یوز طقوز نفوس اولوب بونك دخی قاچ میل محیطنده ایدوگی مجهولمدر .

مع سیلان ادارهٔ اندامان هند والیٔ عمومیسنه مربوط اولمیوب طوغریدن طوغری‌یه لوندره ایله مخابره ایدر مستقل ولایتدر .

بالاده محرر اون اوچ دائره‌نك وسعتی مجهول قلان صوڭ ایکی قسمی مستثنا اولمق شرطیله طوغریدن طوغری‌یه انکلیزلر النده بولنان اراضیٔ هند تربیعاً طقوز یوز آلتمش درت بیك طقوز یوز طقسان اوچ میل، سکنهٔ موجوده ایکی یوز یکرمی بر ملیون یوز یتمش ایکی بیك طقوز یوز اللی ایکی نفوسدر .

یالکز بومبای احاطه‌سنه متصل — کووا — و — دمن — قصبه‌لری پورتیکزلرك بنگاله دائره‌سنه ملاصق — چندرناقر — و «قورق» حوالیسنه دوشان — ماندی چری — ماهی — و — قاریقال — شهرلری فرانسزلرك النده‌در .

ایکی یوز اللی اوا وقضایه آیریلان مذکور احاطه‌لر طوغریدن طوغری‌یه انکلیزلر حکمنده اولوب متباقی بشیوز طقسان بشبیك یوز آلتمش یدی میل مربعنده اراضی ایله آلتمش آلتی ملیون اللی بیك درتیوز یتمش طقوز نفوس، اللی نواب و سکز یوز اللی راچه‌نك اداره‌سنده‌در . بو اوفق حکومتلرك رئیسی اسلام اولور ایسه نوابلق، مشرکین قوماندانسنده بولنور ایسه راچه‌لك تعبیر ایدیلیور .

نواب و راچه‌لرك مشهورلری بر وجه آتی عرض و تصریح اولنور .

(بهاولپور نوابلغی)

پنچابه قریب بهاولپور نوابلغنك رئیسی «محمد بهاول خان» یکرمی ایکی یاشنده اولوب سلسلهٔ نسبی خاندان آل عباسه منتهیدر .

بو ریاستك آراضیسی اون بشبیك میل مربعنده، تبعه‌سی بدیوز یگرمی بیك نفوس بودجه‌سی ایکی ملیون درتیوز بیك روپیه‌در . انگلیزلر طرفندن نوابه توجیه قلنان مراتب هیزهایئنس رکن الدوله نصرت جنك حافظ الملك مخلص الدوله القاییدر .

☆(جوناگر نوابلغی)☆

بونڭ تفصیلاتی سبق ایدن بحث مخصوصنده‌در . انکلیزلر طرفندن نوابه گلان محرراتده هیز هایئنس نواب سر رسول خان بهادر القابی یازلمقده‌در .

☆(ریاست پهوپال)☆

رئیسه‌سی جهان بیگم اسمنده و قرق آلتی یاشنده بر قادیندر . حاکمه‌سی اولدیغی ریاست آراضیسنڭ رقبه‌سی تربیعاً آلتی بیڭ سکز یوز آلتمش طقوز میل ، اهالیسی آلتی یوز آلتمش بشبیڭ طقوز یوز بر نفوس ، واردات سنویه‌سی ایکی ملیون بشیوز بیڭ روپیه‌در .

مشار الیهانڭ نائله اولدیغی القاب انکلیزیه ملکهٔ ملك مالیوا نوابه سلطان جهان بیگم القابیدر . بیگم بیلدیگمز بای و بك تعبیرینڭ مؤنثیدر . جوناگر نوابلغنڭ واردات سنویه‌سی حقیقی اولمق اوزره درت ملیون پهوپال ریاستنڭ دخی بش ملیون روپیه ایسه‌ده صوییجی انکلیزلرڭ شرندن مقدار حجیحنی کتمده مضطردرلر .

☆(بلوجستان شمالی نوابلغی)☆

مرکز حکومتی گلان شهری اولان نواب محمود خان قرق یاشنده‌در . حکم ایتدیگی آراضینڭ رقبه‌سی یتمش بر بیڭ ایکی یوز آلتمش بش میل ، تبعه‌سی بشیوز یدی بیڭ نفوس ، بودجه‌سی سکز یوز بیڭ روپیه‌در . انکلیزلرڭ اهدا ایلدیکی القاب هیزهائینس بغلربگی میرسر محمود خان تعبیریدر . بو « بغلربگی » دیوان عاطفت نشان حضرت خلافتپناهیدن مرحمت بیوریلان بکلربگی توجیه وجیهنڭ اصل ترکجه‌سیدر .

☆(خیرپور امارتی)☆

سند ملکنده کائن خیرپور امارتی امیری فیض محمد خان حضرتلری آلتمش طقوز یاشنده‌در .

ملکنڭ محیطی آلتی بیڭ یوز اللی میل ، اهالیسی یوز طقوز بیڭ اوچیوز اون ایکی نفوس ، بودجه‌سی بر ملیون ایکی یوز اللی آلتی بیڭ روپیه‌در . انگلیزلر طرفندن مورود محرراتده هزهائینس میرسر فیض محمد خان القابی یازلمقده‌در .

☆(بلوجستان جنوبی نوابلغی)☆

نوابڭ اسمی میر کمال خان جام ، سنی اوتوز ایکی ، ملکنڭ رقبه‌سی آلتی بیڭ اوچیوز اللی یدی میل ، اهالیسی اللی آلتی بیڭ یوز طقوز نفوس ، بودجه‌سی ایکی یوز اللی بیڭ روپیه اولوب مرکز حکومتی بیلا شهریدر . القابنی آڭلایه‌مدم .

☆(رامپور روهیلکند نوابلغی)☆

بورانڭ عموم سکنه‌سی اصلا افغانیدرلر . هجرتلری پك قدیم اولمغله لسان مادرزادلرینی غائب ایتمشلر . تکلملری اردوجه‌در . نواب لاحق محمد حامد علی خان یگرمی طقوز یاشنده وشیعه مذهبنده‌در . پدر واجدادی سنی ایمشلر .

ملکنڭ محیطی سکز یوز طقسان طقوز میل، سکنه‌سی بشیوز اوتوز اوچ بیڭ ایکی یوز اون ایکی، واردات سنویه‌سی اوچ ملیون ایکی یوز بیڭ روپیه‌در .

انگلیزلر طرفندن حائز اولدیغی التفات «فرزند دلپزیر دولت انگلیزیه نواب محمد حامد علی خان بهادر» گوزه‌لگیدر .

☆(توك نوابلغی)☆

هندستانڭ راجپوتانه جهتنده واقع بو مملکت، هواسی سرین، صوبی بول، آراضیسی منبت، سکنه‌سی شجیع، مرعا و مزرعه‌لری واسع بر بایلادر . اهالیسی کذا افغانی الاصل اولوب لسانلرینی غائب ایتملرندن طولایی اردوجه متکلمدرلر .

رامپور وتوك حوالیسندن باتان و بنگاله‌یه دگین، هندڭ قسم علیاسنه بایبلان افغانیلر، سلطان شهاب الدین ابو المظفر غوری بن سام حضرتلری ایله برابر گلمشلردر .

مغفور مشار الیه پای تختی اولان غزنیندن بشیوز سکسان سکز سنهٔ هجریه‌سنده قیام ایله هندستانی مجوسیلردن ضبط واستیلا بیوردقلری صره‌ده حوالیٔ مذکوره‌یه هجرت و توطن ایدن مهاجرین، سلطان قطب الدین ایبك حضرتلری دورنده یعنی هجری آلتی یوز سکز تاریخنده مرکز سلطنت غزنیندن لاهوره قالدیرلدیغنی گورنجه، یگی وطنلرنده متشکل بو حکومتڭ استقرارینی آگلایه‌رق عودت احتمالی دوشونجه‌لرندن دخی قورتیلوب بسبتون یرلشمشلردر .

سلطان شهاب الدین حضرتلرینڭ ارتحالرینه — صاحب السیر — ٦٠٢ — و سلطان قطب الدین ایبك حضرتلرینڭ انتقاللرینه — سلطنت پناه — ٦٠٨ — جمله‌لری تاریخ دوشمشدر .

هندستانده موجود نوابلقلر، بو معظم حکومتڭ سقوطنی متعاقب واليلرڭ تفردندن تحدث ایتمشدر . تاریخ تشکللری اهل صلیب مهاجماتندن صکره توره‌یان طوائف ملوك دورینه مصادفدر .

معز الدین کیقباددن صکره آلتییوز سکسان طقوزده ظهور ایدن خلجیلر، وسکز یوز یگرمی برده آنلره خلف اولان برداریلر، بعده پرتو آلان گورگانیلر، بو اوفق

حکومتلری مناسب برر ویرگویه ربط ایدرك حاللرنده براقمشلر ایدی .

بهادر شاه ایچون بالخاصه قوردقلری طوزاغی ینه کندی اللریله آچوب ، ظاهراً عدالت !! کوسترمك و طوتلدیغی دام بلا ، کیمك طرفندن ایدوکنی کشفه غیر مقتدر او غافله محمیلك طاسلامق طفره‌فروشلغیله هجری بیك ایکی یوز اللی اوچده دهلی‌یه دخی صوقولان هند سعادتنك قاتلی انگلیزلر ، نوابلردن انصافسزجه‌سنه آلدقلری بلا مصرف بشده اوچ ویرگو ایله‌ده قناعت ایتمیوب اکثریسنی محو ، وموجود اولنلرینك دخی آراضیلرینی یواش یواش قیرپه‌رق تصغیر ایتمش و ایتمکده‌در .

« ذل من طمع » سری ان شا الله قریباً ظهور ایدر . نواب محمد ابراهیم علی خان حضرتلری اللی بش یاشنده سنی مذهب متدین وحافظ القرآن بر ذاتدر .

الده قلان ملکنك محیطی ایکی بیك بشیوز اللی اوچ میل ، سکنه‌سی ایکی یوز یتمش اوچبیك ایکی یوز بر نفوس ، واردات سنویه‌سی بر ملیون بشیوز بیك روپیه‌در .

قاپدیردیغی بونجه آراضی و نفوسه ، و بهرسنه ویردیگی کلیتلو نقوده مقابل مظهر اولدیغی التفات انگلیزیه ، هیزهائینس امین الدوله و زیر الملك نواب سر محمد ابراهیم علی خان بهادر صولت جنك » القابیدر . بر یتانیا تلکیلرینك یاپدیغی کهنه توجیهاتده‌که ارتباطه دقت بیوریگز . خالصانه اولمیان بر شئ روحه اوخشامازکه ظاهرنده سیاق مألنده اطافت بولنسون . مفسدتی مهارت ، غدارلغی تجارت ، اخلاقسزلغی زکاوت ظن ایدن بر قومدن نه بکلنور . وجدانسزلرك کاری عنکبوت کبی کوشه‌لرده بوجاقلرده قوردقلری طوزاغه دوشانلرك ، قانلرینی صوروب روحسز وجودلرینی بی رحمانه میدانده براقمق ، خندهٔ استهزالر ایله سیر ایتمك دگلمی . اشته یاپیورلر .

☆(جاورا نوابلغی)☆

بو نوابلق وسط الهند احاطه‌سنك اك منبت محلی اولان مالوا آراضیسنده واقع ، سکنه‌سی افغانی الاصل و فقط اردوجه متکلمدر .

نواب علی خانك سنی یگرمی بر ، ملکنك محیطی بشیوز التمش سکز میل ، تبعه‌سی درت بیك یوز سکسان بش نفوس واردات سنویه‌سی طقوز یوز آلتمش بیك روپیه‌در . یالگز حکومته عائد تکالیف ، اراضی ایله نفوسه تطبیق ایدیلور ایسه آدم باشنه اصابت ایدن مقداردن فیض و برکتك درجه‌سی مستبان اولور .

انگلیزلرطرفندن مشار الیه اوزرینه دخی اوقوریلان آفوروز دعاسی « هیزهائینس

فخر الدوله نواب افتخار علی خان بهادر صولت جنك» لقبلریدر . مشار الیه بگندی ایسه بول بول خیرینی گورسون .

☆(بالنپور نوابلغی)☆

کجرات ملکنده واقع بو نوابلق اوچیبڭ یوز یتمش یدی میل مربعنده آراضیی‌یه ایکی یوز یگرمی طقوز یوز یتمش بش نفوس، تبعه‌یه مالك اولوب واردات سالیانه‌سی التی یوز اللی بیڭ روپیه‌دن عبارتدر . اراضیسی غیر منبت صنعت و تجارتی مفقود اولمغله شمندوفر بو جهته قول آتمامشدر . سنی اللی ایکی‌یه بالغ نواب شیر محمد خان ایچون دیوان انکلیزیه‌دن یالکز «دیوان» القابی ویرلمسی شأمتیله بیچاره دیوانه اولمشدر .

☆(رادهنپور نوابلغی)☆

بو دخی کجرات ملکنده‌در . سلطان محمود غزنوی دورنده افغانستاندن هجرت و توطن ایدن سکنه‌سی، زبان ملیسنی ضایع ایتمکله الحالة هذه تکلملری اردوجه‌در . نواب محمد شیر خان حضرتلری اون سکز یاشنده متنور و فطین بر ذاتدر . ملکی تریبعاً بیڭ یوز اللی میل، تبعه‌سی التمش بر بیڭ بشیوز یتمش درت نفوس، و اردات سنویه‌سی التی یوز التمش یدی بیڭ روپیه‌دن عبارتدر . پاره‌سی آز اولدیغی ایچون انکلیز قولداغنی اشترایه یناشه‌مدیغی جهتله القابی و ملکنده شمندوفری یوقدر .

☆(بالاسینور نوابلغی)☆

نواب جمعیت خان ابن منور خان اون یاشنده هنوز داخل اولمشدر . ملکنڭ محیطی یوز سکسان طقوز میل، سکنه‌سی اوتوز ایکی بیڭ التی یوز اون سکز نفوس، واردات سنویه‌سی ایکی یوز یگرمی بیڭ بشیوز یتمش التی روپیه‌در . شو اراضیده‌کی قوهٔ انباتیه بودجه‌نڭ نفوسه تطبیقی ایله تظاهر ایدر .

راد هنپورلیلر ایله جوناگرلیلر افغانستانده مقیم بابی فتحان قبیله‌سنه «بالاسینور — تونك — جاورا — مالیر کوتله — لوهارو — رامپور» سکانیده قوم مذکورڭ باتان قبیله‌سنه منسوب و غایت شجیع و متدیندرلر .

☆(کهمبابت نوابلغی)☆

کهمبابت اصل املاسی اولوب بین العوام زبانزدی کمباتدر . دنیانڭ هر طرفنه

یاپیلان مشهور هند عقیقلرینڭ معدنی بوراده‌در . عجملرڭ کمباتدن آلوب ممالك محروسهٔ شاهانه‌ده بر فرانغه صاتدقلری یوزوك قاشلغی عقیقلر بوراده طوپدن قالدیرلدیغی تقدیرده هر بریسی بشر پاره‌یه مال اولییور .

عقیقدن تسبیح ، انفیه قوطیسی ، سیغاره آغزلغی ، توتون طبقه‌سی ، یازی طاقمی ، ودها بر چوق نادیده و نفیس شیئلر اعمالی ، هندڭ کمبات شهرینه مخصوصدر . کمبات عقیقی ، یمن عقیقلری قدر مقبول دکلسه‌ده غایت رنکدار و شفافدر . عقیق فروشلره مخصوص پازاره کیرلدیکی وقت ، دکانلری لبالب طولدیران بو لطیف طاشلرڭ اجناس مختلفه‌سندن معمول یك پارچه یوزوکلر ، انواع قوطیلر ، لوانطه شیشه‌لری ، قهوه و چای فنجانلری ، ظرفلر ، هر شکلده یاپیلان تحافیه‌لر ، و بونلرڭ اوزرلرنده‌که صنایع نقاشیه ، آوروپالیلری حیرته دوشوریور . نواب جعفر علی خان التمش بش یاشنده اولوب اصللری مغول ، مذهبی شیعه‌در . ملکنڭ محیطی اوچیوز اللی میل ، سکنه‌سی یتمش بشبیڭ ایکی یوز یکرمی بش نفوس ، بودجه‌سی آلتی یوز بیڭ روپیه‌در . انکلیزلر طرفندن کلان مراسلاتده «ازهاینس نواب جعفر علی خان بهادر» القابی یازلمقده‌در .

☆(نواب مالیر کوتله)☆

اصلاً افغانی اولان نواب ابراهیم علی خان قرق یدی یاشنده‌در . ملکنڭ محیطی یوز التمش یدی میل ، سکنه‌سی یتمش یدی بیڭ بشیوز نفوس ، سنوی وارداتی ایکی یوز التمش سکز بیڭ روپیه‌در .

☆(نواب لوهارو)☆

لوهارو پنچاب احاطه‌سنده واقع منبت بر محلدر . اصلاً افغانی اولان نواب احمد خان قرق درت یاشنده‌در . اراضیسنڭ محیطی اوچیوز یکرمی ایکی میل ، اهالیسی اون بشبیڭ ایکی یوز یگرمی طقوز ، ایرادی التمش التی بیڭ روپیه‌در . مظلر اولدیغی التفات انکلیزیه نواب سر امیر الدن احمد خان بهادر القابیدر .

☆(نواب جنجری)☆

بو نوابلق بومبای لیمانتی جنوباً سترایدن حبش جزیره‌سنده اولمغله جنجری لفظی جزیره‌نڭ محرفیدر . اصلاً حبشی اولان نواب انکلیزلرڭ غایت محبی و عادتا غلامیدر . ملکنڭ محیطی اوچیوز قرق میل ، سکنه‌سی سکسان بشبیڭ درتیوز اون درت نفوس ، ایرادی درتیوز طقسان بشبیڭ روپیه‌در . هندستانده

موجودیتنی محافظه ایده بیلان نوابلقلر اللی عدد ایسه‌ده دساسلقده تلکی‌یه رحمت اوقودان انکلیزلر، بونلری بسبتون اورته‌دن قالدیرمغه چالشدیغی، و املاکلرینی برر حیله و بهانه ایله یواش یواش اللرندن آلوب زواللیلری نهایت طار بر آراضی ایچنده زبون براقدیغی جهتله بالاده کیلردن غیریسی ذکره شایان دکلدرلر.

انکلیز منافعنه حولادقلری ایچون مقدار قدیمنده باقی راجه‌کان ایسه سکز یوز اللی‌یه بالغ اولمغله آنلرڭ تکمیلنی یازمقده محالدر. مشهورلرندن بعضیلری بروجه آتی بیان و تصریح اولنور. دیکرلرینڭ احوالی آنلره قیاس بیورلملیدر.

☼(آلور راجه‌لگی)☼

بو ریاستڭ آراضیسی تربیعا اوچبیڭ یوز قرق میل، سکنه‌سی سکز یوز اوتوز سکز بیڭ درتیوز سکسان یدی نفوس، واردات سنویه‌سی اوچ ملیون روپیه‌در. انکلیزلر طرفندن راجه‌یه کلان محررات رسمیه‌ده «هیز هائینس مهاراجه سوای جیسین بهادر» القابی یازلمقده‌در.

☼(بازوده راجه‌لغی)☼

بو ریاستڭ تفصیلاتی سبق ایدن بحث مخصوصنده‌در. انکلیزلر طرفندن راجه‌یه کلان محررات رسمیه‌ده «هیز هائینس فرزند خاص دولت انکلیزیه مهاراجه سر سیاجرو قایقوار سینه خاص خیل شمشیر بهادر» القاب اطفال فریبانه‌سی یازلمقده‌در. راجه سیاجرو قایقوار آوروپایه سیاحتنده دربار شوکتقرار حضرت خلافتپناهی‌یه دخی یوز سوره‌رك شرف مثوله نائل اولدیغی باروده بحثنده یازلمش ایدی. بویله کوزی آچیق و منور الافکار بولنمسی، هندلیلرڭ غفلت و جهالتندن مستفید انکلیزلری چوق دوشوندیردیکندن، ملکی خارجنه چیقوب بشقه راجه‌لر ایله ملاقات ایتمسی شدیداً منع اولنمشدر. سراینده رسماً بولندیریلان خفیه‌لر حاضر اولمقسزین حضورینه بر آدم قبول ایدوب قونوشمغه مقتدر دکلدر. شخصنه عائد محررات مرسوله و مورودە دخی عموماً معاینه‌یه تابعدر. ترصد احوالی ایچون تعیین ایدیلان مأمورلرڭ خبری اولمقسزین پوسته‌یه بر مکتوب توديع ایده‌مز. و نامنه مورود محرراتی قبل المعاینه النه آلوب بالذات آچه‌ماز. کیجه‌لری قاچ ساعت اویقو اویودیغنه وارنجه‌یه قدر کافهٔ حال و حرکاتی ضبط ایدیله‌رك هر یکرمی درت ساعتده بر تنظیم قلنان مفصل ژورنال، میعادی شاشیرلمیه‌رق کلکته‌یه منتظماً کوندریلور. بو بیچاره‌نڭ قباحتی ذکی اولمسیدر.

اوزری یالدیزلی زهرلی حبدن فرقی اولمیان انکلیز حریتنه مفتون ظاهر بینان اوگوزلر، میخانه‌لرده عاقلانه غرب مداحلغی ایله وقت کچوره‌جکرینه بورالره کلوب حقیقت حالی گورسونلرده دولتمزڭ قدرینی آڭلاسونلر .

☆(بهرت پور راچه‌لکی)☆

اراضیسی بیڭ طقوز یوز سکسان ایکی میل مربعنده، سکنه‌سی آلتیوز یکرمی آلتی بیڭ آلتیوز آلتمش بش نفوس، اراد سنویه‌سی اوچ ملیون آلتیوز اللی درت بیڭ اوچیوز یکرمی یدی روپیه‌در . انکلیزلرڭ یعنی هند والیٔ عمومیسی لورد کرزنڭ بر چوق فداکارلغه قارشو بوڭا دخی احسان بیوردیغی القاب «هیز هائینس مهاراچه براجندیره سوای قشسین بهادر جنڭ» لقلقه زنلکیدر .

☆(بکانیر راچه‌لکی)☆

اراضیسنڭ محیطی یکرمی اوچبیڭ اوچیوز اون بر میل، سکنه‌سی بشیوز سکسان درت بیڭ آلتی یوز یکرمی یدی نفوس، بودجه‌سی ایکی ملیون روپیه‌در . موجود قوتی ایله ترانسوال حربنده بولنوب انکلیزلرڭ شاشقینلغنده یاردیمی کورلدیکی ایچون بونڭ القابی عسکریدر . نامنه مورود محررات رسـمیه سرلوحه‌سنده «میجر هیز هائینیس مهاراچه راج راجشور شیرومنی سرئی سر دنکاسین بهادر» عباره‌سی یازلمقده‌در راچه‌نڭ بو قدر غلبه‌لك خطابه بوغیلان اسمی ایسه دنکاسین کلمه‌سندن عبارتدر . فومانفومالق طاسلایان لورد گرزن جنابلرینڭ ایشکمبهٔ کبراسنده قافله‌لندیردیکی قوری کورلتیلری راست کلانه توجیهدن پك حظ ایتدیکنه باقیلور ایسه قریباً اوردکلره قازلره، قوربغه‌لره‌ده وارق وارق السلطنه پایه‌سی تفویض بیوره‌جقلری شبهه‌سزدر .

☆(کشمیر راچه‌لکی)☆

اراضیسنڭ محیطی سکسان بیڭ میل، سکنه‌سی ایکی ملیون طقوز یوز التی بیڭ اوچیوز یتمش اوچ نفوس، بودجه‌سی یدی ملیون یدییوز اللی طقوز بیڭ درتیوز روپیه‌در . بو دخی انکلیزلرڭ ترانسوالده کوج بلا صاووشدیردقلری دهشتلی کون دوستلرندن اولمغله محررات رسمیه‌ده، «میجر جنرال هیز هائینس مهاراچه سر پرتاپسین ایندر ماهیندر بهادر سپهر سلطنت» القابی یازلمقده‌در . بونڭ کبی ملکی، ایرادی، اولدقجه واسع یکرمی راچه دها واردر . متباقیلری انکلیزلرڭ دندان حرصندن قورتیله‌میوب اراضیلرینڭ چوغی اللرندن آلنمغله درمانسز قالمشلردر . هنودڭ بویله غلبه‌لك اولدیغی یرلرده قولداق چویرمك شیطنتیله پوتپرستان مذهبنه

کیران انکلیزلرك حسابی یوقدر . انکلترەنڭ طهران سفارتی باش ترجمانی موسیو گراهم دخی شیعه مذهبنه گیردم دیو کیجه و کوندز قبول ایتدیکی آخوندلرك صقالنه کولەرك استدیکی کبی اسرار آلدیغنی کوردیکم زمان، امور خارجیەدن بی بهرەدن او پیلاو دوشکونلرینڭ غفلتنه حیران قالمش ایدم .

☼(بندی راجەلغی)☼

ایکی بیڭ ایکی یوز یکرمی میل مربعنده اراضیسی، یوز یتمش بربیڭ ایکی یوز یکرمی بدی نفوس اهالیسی، سکز یوز بیڭ روپیه بودجەسی واردر . « هیز هائینس مهاراچه راغوپرسیك بهادر » القابیدر .

☼(کیچه نوابلغی)☼

بو نوابلغڭ زبانزدی کچدر . ملکنڭ محیطی یدی بیڭ آلتیوز اون التی میل، سکنەسی درتیوز سکسان سکز بیڭ یکرمی ایکی نفوس، بودجەسی اوچ ملیون بشیوز بیڭ روپیەدر . هیز هائینس مهارا سیری میرزا راچه سوای سر کنغارجی بهادر » القابیدر .

☼(دولپور راچەلغی)☼

ملکنڭ محیطی بیڭ بشیوز اللی بش میل، سکنەسی ایکی یوز یتمش بیڭ طقوز یوز یتمش اوچ نفوس، بودجەسی طقوز یوز طقسان اوچبیڭ آلتی یوز آلتمش اوچ روپیەدر . محررات رسمیەده یازیلان خطاب « هیز هائینس رئیس الدوله سپهدار الملك مهاراچه دراج سری سوای مهاراچ رانا رامسیك لوقندیره بهادر دلیر جنك جیدو » القابیدر . تسلسل ایدن شو ساچمەلر کچی بغارصیغندن دها اوزون دگلمی ؟ برای زیارت کلکتەیە کیدن نواب و ارچەلرك والیٔ عمومیدن آلاجغی بو مثللو القاب تقدمەسنڭ کثرتنه کوره مفصل، هدیەسنڭ دکری نسبتنده طمطراقلی اولور . راچه لوقندیرەنڭ اپیجه فداکارلقده بولندیغی خلاط کبی باشنه طاقیلان القابڭ اوزونلغندن آڭلاشیلیور .

☼(نیپال راچەلکی)☼

تبعەسی بش ملیون نفوس، بودجەسی اون بش ملیون روپیه، ملکنڭ محیطی اللی دت بیڭ میلدر . بو حوالیده مستقل ایکی حکومت واردر . بریسی هندڭ غربنده واقع افغان امارت اسلامیەسی، دیگری شمالده کائن نیپال راچەلغیدر . هند والیٔ عمومیسنڭ هوادن حواله بیوردیغی القاب مضحکه بونده بولنمیشی مستقل اولمسندندر

☆(لامه راچەلكی)☆

تیبت صحراسنڭ بر عظیم هند ایله برلشدیکی موقعده، و همالایا سلسلهٔ شهیرەسی شاهقەسنده اولوب چین حکومتنه خرجکذاردر . بورانڭ ضبطی ایچون انکلیزلر دفعاتله هجوم ایتمشلر ایسەده دیکیش طوتدیرەمیوب مقهوراً دونمشلردر .

روسلرڭ هدف نظری اولان کشغر یولنی طوتمق تلاشیله سکز ماه مقدم تلدن کوپریلر یاپەرق بو صعب المرور طاغلره تکرار چیقدیقلری حالده، ارباب لامەلیلره قارشو ینه بر شیٔ بجرەمدکلرندن بو مسئلەنڭ حلی ایچون پکیندن کلکتەیه کلان چین مبعوثلری ایله قیل و قال و مباحثه الان دوام ایتمکدەدر . دنیانڭ تیبت صحراسنده وحدت نشین اولانلر بیله انکلیز و روس رقابتنڭ شرارەسندن بردرلو قورتیلەمیورلر «آزغین قوله حقدن بلا» قولنڭ مآل فعلیەسی شمالدن جنوبه قریباً انتقال ایدەجکنه شك یوقدر . دور دائم قانونڭ جزا فقرەسنه اوغرایاجق قفالردەکه صاری ساچلرڭ قهردن سرعتله آغاردیغنی ان شا الله عن قریب کوروب کولەجکز :

☆(قوای عسکریه)☆

عموم هندستانده موجود سلاح بدست عساکر ایکی یوز طقسان بیکدر . بونلردن یتمش بشبیکی آوروپالی، متباقیسی یرلیلردندر . نواب وارچەگان دخی حین حاجتده جمعاً اللی بیك عسکر ویرمکه بر مقتضای عهد بورجلیدرلر .

پولیسلرڭ مجموعی ایسه آلتییوز بیك نفردن عبارت اولوب کافەسی آغاج طپوز ایله مسلحدر . انگلیزلرڭ قیشله نشین یرلی عسکری عموماً پوت پرستدر . بوتلکینك اسلاملره آمان دیمسی انجق حرب ظهورندەدر .

(هندڭ احوال متفرقەسی)

هندستانڭ انگلیزلر الندە بولنان قسمنده موجود شهر قصبه و قرانڭ مجموعی بشیوز اوتوز یدی بیك طقوز یوز بر عدددر . هندڭ عموم مکتبلرنده مسلم وغیر مسلم درت ملیون بشیوز بیك طلبه موجوددر . شمندوفرلرینڭ طولی جمعاً اوتوز بیك میل اولوب بونلرڭ اعمالنه درتیوز کرور روپیه صرف اولنمشدر .

هند اصطلاحنجه اون ملیون بر کرور اعتبار ایدلدیکندن بویکون اونه ضرب اولندقده درت بیك ملیون وهر بیك ملیون دخی بر ملیار ایتمکله بزم حسابله درت ملیار روپیه ایدرکه سنوی اون کرور یعنی یوز ملیون روپیه مصارفات عمومیەسی اولان

بو خطلرك انشاسنه اللی سنه اقدم مباشرت اولنوب الآن تزیید قلنمقده‌در . هر اون بش روپیه بر انکلیز لیراسی ایدیور . انکلیزلر بو شمندوفرلرك وارداتی مصارفاتیله تقابل ایتدیرادکدنصکره فضله‌سنی تکثیرینه صرف ایدیورز ، شمدی‌یه دگین بر تجارت کوره‌مدك » کلام سارقانه‌سیله حقیقتی کلیتلو تحویلاته مالك هند سرمایه دارانندن بالکلیه کتم ایدییورلر . ایسه‌ده مسموع الکلم ذواتڭ افاداتنه نظراً ، بو خطلرڭ تمتعات سنویه‌سی مدفوعاتنڭ اون ایکی مثلی ایدوکنه شبهه قالمیور . هندستانده زراعته حصر ایدیلان انهارڭ طولی قرق بیڭ میلدر .

تلغراف خطلرینڭ طولی ایسه قرق آلتی بیڭ میل اولوب مأمور ومستخدمینی درت بیڭ کشیدر . پوسته مأمورلرینڭ عددی‌ده اوتوز بیك‌در .

هندستان آراضیسنده موجود کمور معدنلری جمعاً اوتوز بشبیڭ میل مربعنده‌در . مذکور معدنلری ایشلتمك استیان هند اغنیاسنی انکلیزلر شدیداً منع ایدوب بو مثللو حوایجه وارنجه‌یه دگین لوندره‌دن کتوریورلر . یالکز بنگاله ایالتنك شرقنده واقع « سنجارنی تهیت » نام زنگین کمور معدننی انکلیز حکومتی بالذات ایشلدوب یومی اوچ ملیون بشیوز بیڭ طون کمور چیقاریور . بو معدنده فی کل عام چالیشان عمله‌نڭ مقداری اللی بیڭ نفردر . مقصدلری کندی جنسلرینه منسوب تبعه‌لرینی قزاندیروب لوندره‌نڭ کمور قومپانیه‌لرینی احیا ایتمکدر .

دکن حیدر آباد امیری انکلیزڭ بو ممانعتنه قولاق آصمیوب کندی ملکنده بولنان کمور معدنلرینی ایشلتمکه باشلامشدر . بو معدن دکن اراضیسنڭ وسطنده واقع سنکرانی نام محلده‌در .

انکلیزلر طرفندن هندستانده‌که تجارتخانه‌لر ایله شمندوفر ، ترامواى ، غاز ، ریختم ، صو و امثالی قومپانیه‌لره فائض آلمق ایچون ویریلان مبالغ بشیوز ملیار روپیه‌درکه بیك ملیار فرانق دیمکدر . بو قدر جسیم سرمایه‌یی طولغون فائضله ایشلتمك ایچون بر عظیم هندن بشقه دیار بولنه‌ماز ، بو کلتیلو یکونك ، بو مدهش بورجك ، فائض سنویسی — اوتوز ملیار — روپیه‌در . یوزده یدی غروش اونپاره فائض آلییورلر . بو درجه فاحش فائضی دنیانك هیچ بر یرنده هیچ بر ملت قبول وتسویه ایده‌مز . انکلیز ثروتنڭ منابعنی کوردیکزمی ! بونانکور کیمدن آلوب کیمه قورشون آتیور آکلادیگز . کفران نعمتده بولنمنڭ جزاسنی پك آجی تجربه‌لر ایله قریباً طاته‌جقدر .

(ارجاع نظر)

تاریخدن یدی سنه اقدم هندستانده وقوعبولان قحط و غلاده اون بش ملیون نفوس آچلقدن تلف اولمشدر . هندستان و هندلیلر سایه‌سنده آدم اولان انگلیزلر، کلکته و بومبای کبی بیوك شهرلرك اعتراضندن چکندکلری ایچون اورالرده تك توك امداد ومعاونت کوسترمشلر ایسه‌ده، قطعه‌نك اقسام سائره‌سنده آچلقدن جان ویران خلقه بی رحمانه تماشا ایتمشلردر . انگلیزلری تبعه پرور دیو مدحه یلتنن سودی بوزوق ایتلره مژده .

طرف اشرف حضرت خلافتپناهیدن اولصره‌ده ارسال بیوریلان ذخائر وغیره دهلی ایله ملحقاتنده ساکن محتاجینه توزیع قلنمشدر .

اهالینك آج قالدقلری شو زمان فرصتی غنیمت بیله‌رك تلکی کبی کوی بکوی طولاشان پاپاسلرك تکلیف ایتدکلری نصرانیتی آچلق زوری ایله قبول ایدنلر، امریقالیلرك کوندردکلری اعانه ایله سائر خرستیانلر کبی گوزلجه باقلمشلردر .

پدر و مادرلرینك آچلقدن تلف اولمسنه مبنی بیکس قلان قرق بیك اطفال مسلمینی هندستانده‌که بیوك پاپاس یانه آلوب تنصر ایتدیردیگی اولتاریخده نشر اولنان غزته‌لرك رسمی اعلاناتیله ثابتدر . بو زواللیلر، باشلرنده شابقه اولدیغی حالده بر مقتضای دم، اسلاملره صوقوله‌رق — عجبا انامز بابامز کیملر ایدی، بز نه ایچون بویله اولدرق — دیو آه درونلرینی اظهار ایتدکجه انسانك یوره‌گی پارچه، پارچه اولییور . گندینی اعدل دولت ومحمیٔ حریت سوسی ویروب پرده آلتندن بو مثللو ملعنت فرلداقلری چویران انگلیزلر شو آجیقلی گونده تبعه‌سنه بورجلو اولدیغی تعاونی باقیگز نه صورتله یاپیور .

سنه‌لرجه صویوب صوغانه دوندردیگی بیچاره‌لرك نهایت دیانتنی تبدیل ایتدیرمك کبی اك عزیز حسیاتلرینی آیاقلر آلتنه آلوب قومیتلرینك محوینه قدر یورومکده قصور ایتمیور . خندهٔ استهزایی موجب افکارلرینی تفهیم، یعنی نصرانیتی تعمیم ایچون، هندك هر دلیگنه صوقولور اون بشبیك پاپاس موجود اولوب معاشلری لوندره‌دن ورود ایتمکده‌در .

بونلره یاپیلان مصارفاته یازیق، سفسطه‌لرینی مجوسیلر بیله گولیورلر . مذکور قحطده پوپال نوابلغی آراضیسنده کائن «حوشنك اباد» مضافاتندن ایکی قریه خلقنك آچلقدن جان ویرمکده اولدقلرینی ایشیدان مرحمتسز حکومتك تام فرصتدر دیو یاپدیغی حیاسزجه اشارت اوزرینه اواطرفه قوشان پاپاسلر حالت نزعده بولدقلری

بیچاره‌لری تنصر ایتدیردکدن صکره بر قاچگوناك نفقه ویرمشلردر . انجق قحطدن استفاده ایدن بو فرصت اسیری پاپاسلرڭ مفسدتی ایله اولصره‌ده اوچ ملیون مسلم و هنود نصارا اولمشدر .

علماء اسلام ایسه حجره‌لرندن بر قاریش طیشارو چیقمیوب عاطلانه انفیه چکمکده حالا مداومدرلر . جاوا اطه‌لری فلمنك النده‌در . بو خنزیر ایسه درگاهلری کاملاً قپاتمشدر . اسلاملرڭ ذکر الله ایچون طوپلانمسنه قطعیاً جواز ویرمیور . یرلی اسلاملر نه قدر زنگین و نجیب اولور ایسه اولسون کندی پاره‌سی ایله آلاجغی آیاق قابنی گیمك سعادتندن محرومدر .

حجازه کیده‌جك اولنلردن رخصتیه بدلی اللی لیرا آلمینجه براقمیور . حکومته مداوم مأمورین و اشرافه و ارنجه‌یه دگین بالجمله جاوالیلر اسکمله اوزرینه اوطورمق امتیازینه نائل دگلدرلر . دیز چوکوب یرده اوطورمغه محکوم طوتیلیورلر . حجازدن عودت ایدنلری واپوردن بر باش حکومته قالدیروب دولت عثمانیه‌نڭ قدرت و شوکتندن آصلا بحث ایدلمامسنی تهدیدلر ایله تنبیه ایلدکدن و تخلیفدنصکره اوتانمقسزین بویمینی قبول ایدن حاجی بابایه اوکچه‌سز و سیوری برونلی اولمق شرطیله عادی بر آیاق قابی کیمکه بیك ناز ایله رخصت ویریبور .

مروت ، انسانیت ، دم نجابت ، حکمت حکومت ، وجدان ، دینلان اوصاف عالیه‌دن بالکلیه محروم عقربدن مضر ، عفریتدن شریر ، شیطاندن لئیم ، ایتدن الچق اولدقلرینی اجراآتلریله اثبات ایدن فلمنکلیلر بورالری صاحبسز و مدافعه‌سز بوله‌رق قولایجه یرلشدکلری صره‌ده بیچارگان اهالی‌یی قوهٔ مسلحه ایله طوپلایوب اسکی حالگز نصل ایسه بکا قارشو دائما اویله بولنه‌جقگسز دیو اللرندن جبراً سند آلدیغی جهتله آنلر ایچون آیاق قابی و بشقه بیچم لباس و موده بر شیء گیه بیلمك امکان خارجنده‌در . ممالك محروسهٔ شاهانه‌ده کل کبی گزان ملل غیر مسلمه‌یه عبرت ! آوروپالیلرڭ هندستان ایله سائر مستملکه‌لرنده ایکی درلو قانونی واردر . بونلردن برینڭ احکامی کندی ملتلرینه ، دیگری صرف عناصر محکومه‌یه منحصردر . بر آوروپالی نصارا ، مستعمراتده ساکن بر اسلامی و یاخود هنود و سائره‌دن بریسنی متعمداً اولدیره‌جك اولسه بر هفته‌دن زیاده جزا گورمیور .

بر آفریقالی و یاخود بر هندلی بر آوروپالینڭ شرتندن جانی یانوبده براز سرتجه سویلیه‌جك اولسه او قانون ظالمه‌نڭ ویره‌جکی اڭ خفیف جزا اون سنه‌دن اشاغی دگلدر . هندلیلرڭ عمله صنفنه رسماً تخصیص قلنان اجرت یومیه

ارككلره درت، قادينلره ايكى عانه‌در . بر عانه ممالك محروسهٔ شاهانه‌نك عراق جهتلرنده رايج يدى غروش اونپاره و خالصه آلتى غروش اوتوز پاره‌يه كچن هند روپيه‌سنك اون آلتيده بريدر .

بويله مواد عاديه‌دن، شرف عسكريه‌يه و ارنجه‌يه دكين مستعمره خلقنك نصيبنه دوشان ذلت و مسكنتدر .

مصارفات عسكريه بر مقتضاى عهد، نواب و راجه‌لرك كيسه‌لرندن چيقوب بودجه‌لرينه اصلا طوقونمديغى جهتله كوپرى آلتنده صو باغشلامغه آليشقين آوروپاليلر، عنصرلرينه منسوب نفراته شهرى ايكى ليرا معاش، صباحلرى ياغلى بكسمات و قشقاوال ايله سودلى چاى، برى افرنجى اون ايكده، ديگرى كذا گيجه سكزده اولمق اوزره ايكى دفعه مكمل طعام ويرلديكى حالده يرلى نفراتك بر ايچم صو استحقاقى بيله يوقدر . بو بيچاره‌لر، هر درلو مصرفلرينه مقابل تخصيص قلنان آلتى روپيه يعنى قرق بچق غروش شهريه‌لرندن يمكلرينى كنديلرى تدارك ايديورلر .

بونلرك سفالت و معيشتلرى نه درجه آجيقلى ايسه طعام تداركلريده او نسبتده كولنجدر . هر نفر پازاردن بر عانه يعنى اون بش پاره‌لك پرنج آلوب برر منديله بولجه باغلادقدن صوكره قيشله ميدانك اورته‌سنده بولنان بيوك قزغانك ايچنه آته‌رق اللرينه كچوردكلرى چورچوب و صيغر تزكى ايله آلتنى آتشليورلر .

وقت معينى گلديگنده ساده صو طولو قازغاندن صريق ايله چيقاريلان پرنج باغلى منديللرك اوزرلرنده كه اشارتدن هر كس كندى مالنى اكلايه‌رق چيقيسنى يقالايان بر كوشه‌يه چكيليور . حصه‌لرى يگديگرينه قاريشامق ايچون منديللر ايچنه باغلايه‌رق ساده صوده قايناتدقلرى بو يگرمى درهم پرنج اتمك مقامنده اولوب چارشودن تدارك ايتدكلرى ايكى بسه يعنى يدى بچق پاره‌لك صولى مرجمكى ايچنه دوكه‌رك قارشديردقدن صكره عربلر كبى آوجى ايله منفرداً يمكه باشلايورلر . قرمزى بوبر ايله زهر حالنه گتوريلان بو يدى بچق پاره‌لك مرجمكده دخى ياغ يوقدر . كافهٔ مصارفاته مقابل آلدقلرى شهريه قرق بچق غروشدن عبارت اولديغى ايچون هر گون يدكلرى، تدارك ايده بيلدكلرى طعام بودر . ميريدن صابونلرى دخى اولمديغى ايچون اللرينه انفيه قدر نخود اونى آلوب آنك ايله ييقايورلر . چكدكلرى شو سفالتدن بشقه مشكل التحمل بر ذلت دها واردر .

هر آوروپالى نفره يرلى عسكردن برر خدمتكار ويريليور . انغاريه‌يه آصلا

ال سورمیان انکلیز نفراتنڭ هر بیك عددینه عنصر آخره منسوب عسکردن بیڭ بشیوز نفر خدمه تودیع قلنمقده‌درکه بو زواللیلرڭ بشیوزی مشاغل سفلیه‌یه تفریق ایدیله‌رك متباقیسی، خدمتنه تعیین قلندیغی آوروپالی نفراتڭ البسه‌لرینی فرچه‌لامق، سلاحنی سیلمك، قغوشنی تمیزله‌مك، و آغزندن چیقاجق هر بر امرینی یرینه کتورمك، و سفر برلك حالنده دخی او نفرڭ چانطه‌سنی، مطره‌سنی، و بالجمله اشیاسنی صرتنده قالدیروب قوناق یرلرنده یتاغنی سرمك، طعامنی کتورمك، وظایفی ایله مکلف برر کوله، و دها طوغریسی برر مکاره اعتبار ایدلمکده‌در.

قرون اولی و وسطی‌ده توره‌یان بعض جبابره، مملوکلری مکاره کبی یوك تحمیل ایتدکلرینی تاریخده کوروب متأثر اولمش ایدم. کوله فروختنڭ منعنی اورته‌یه قویه‌رق عدالت فروشلغی کیمسه‌یه قاپدیرمیان انکلیزلر عینی معامله‌یی دخی مرتکب ظلمه‌دن اولدقلرینی کورنجه شاشه قالدم. خدعه‌کار انکلیزلره قارشو شو حال نه‌در دیو اعتراض ایدیله‌جك اولسه — آوروپالی اولمیان نفراته ویره‌جکمز معاش بپاجغمز معامله بودر، کوستریلان مشاغله ویریلان مخصصاته یعنی معاشه راضی دکل ایسه بو ساعتدن اعتباراً ترك وظیفه ایده بیلور، رأینده مستقل و حردر — جوابنی صیقلمقسزین ویرر. صورتنده خیر اولمیان بو صغوق قانلی بریتانیالی ساده بر لافدن عبارت حریت کلمه‌سنی ینه آغزندن براقماز.

بر سنه‌لك ثمرهٔ سعیندن یوزده طقسان ایکیسینی، کوتا کون ناملر ایله اخذ ایدرك صوده قاینامش یاغسز پرنجه محتاج و چرچپلاق براقدیغی زواللی مستملکه خلقنڭ النده آووجنده بر شیء براغلمامش که بو چکلمز ذلتی ترك ایدرك خانه‌سنده غدالانسون.

پاره ایله کوله آلمغی ظلم دکل حماقت بیلان انکلیزلر صاتلمقدن منع ایتدکلری، و یاخود کوز کسدیردکلری اقوامڭ بالعکس پاره‌سنی، و حتی اولانجه وارینی آلارق آچلق زوری ایله قاچماز آزاد قبول ایتمز کوله‌لر اله کچوریورلر. بیاض تلکینڭ عدالت دیو یوتدیردیغی هر اجراآتنده مجرد نفسنه عائد بیڭ منافع مستور بولندیغنی ادراکدن عاجز انکلیز محبلرینه سعادت مژده‌لری. مصارفات عسکریه نیسه‌لرینه طوقوندیغی یرده یعنی جنسلرینه منسوب اولان معزز عساکره آوروپاده ویردکلری یمك هفته‌ده بر دفعه لحم خنزیر، متباقی کونلر ایسه قصاب خانه‌ده صاتیله‌مدیغی ایچون اهون فیأت ایله آلنان بر قاچکونلك قوقمش طموز اتنڭ یالکز صویی ایله خشالانمش پراصه صاپی، الاجنه یاپراغی اولوب معاشلری دخی یومی بر صو یعنی رایج اونپاره‌درکه شهریه‌لری جمعاً یدی بچق غروشدن عبارتدر. شو حالی فرانسه‌ده رأی العین

مشاهده ایتدم . تعدد زوجاتڭ حکمتنی تقدیر ایتمکله برابر پاپاسلرڭ شرلرندن اجرایه مقتدر اولەمیان آوروپا عقلاسی نفوس ذکورڭ بر قاچ مثلنه بالغ طائفهٔ نسایی ، صاحبسزلکدن ناصل قورتارەجقلرینی بیلەمیەرك شاشیردقلری جهتله عائله ادارەسی اهون محللره گوندریلەجك عسکر بکار ایسه زوج بولەمیان قیزلردن نکاحلی نکاحسز برر دانه یاپشدیروب بعده سوق ایتمگی قاعده اتخاد ایدندکلرندن انگلیزلرڭ هندستانده موجود آوروپالی افرادی عموماً متأهلدر . طائفهٔ زنانڭ استراحتلریله برابر نفوسڭ آرتمسنی دخی موجب شو دور اندیشانه معامله اوزرینه خارجده یتیشان اطفال السنهٔ محلیه بیده بحق واقف بولنملری حسبیله مترجملکه متعلق مواد مهمەیی اجانبه تودیع مجبوریتندن حکومتلرینی قورتارییورلر .

(انگلیز عرقنه منسوب اولمیان عساکرڭ انجامی)

انگلیزلرڭ روا گوردکلری محقرانه معاملەیی حسب الاحتیاج تحمل ایدوبده عسکرلکدن چیقامیان یرلی نفراتڭ خذمتلری تقدیر اولندیغی وقت هر درلو مصارفاته مقابل ویردکلری شهری قرق بچق غروش معاشه بعض سنەلر اوچ عانه ضم ایدیلیورکه شو مکافات سالیانه بزم حساب ایله اللی پارهٔ طوتمز مواد خسیسەدندر .

بو درجه محنتکش ، فعال ، فداکار فقراتڭ خذمتی یکرمی سنەیه بالغ اولدیمی بر ساعت بیله طوتمیوب تقاعدلرینی درحال اجرا ایدییور . انگلیزلرڭ پکچوق ایشنه یرادیغی ایچون یکرمی سنەده یتمش روپیه معاشه کوچ بلا نائل و تصادفاً ضابط اولان یرلیلردن بریسی نهایت یدی روپیه ایله تقاعد ایدلمشدرکه مخصصاتی یتمش عانه طوتمیان زواللی نفراته ویرەجکلری اونده بر تقاعدیه شهری آلتی عانه درت بسه یعنی بشغروش اون ایکی پارەدن عبارتدر .

(عمله صنفی)

شمندوفر ترامواي قومپانیەلری ایله فابریقه و امثالی اعمالاتخانەلره حکومتڭ رسماً تودیع ایتدیکی تعرفەده ، آوروپالی هندلیناملریله ایکی قسم اجرت محرردر . یرلیلر ، ذکری سبق ایدن مقداردن زیاده اجرت آلەمازلر . عینی شغلده بولنان بر آوروپالی ، یرلیلر قدر ایش کورەمدیگی حالده یومیەسی ایکی فرانقدن اشاغی دگلدر . بوندن بشقه کندی جنسلرینه منسوب عملەدن ایش آرتمینجه ، منافعنی کوزەدوبده یرلیلری قبول ایدنلر رسماً مسئولدرلر .

(انکلیزلرڭ هندستانده‌که تجارت و منافعی)

واپور قومپانیه‌لرینڭ آلدقلری ملیونلر ایله نقلیه اجرتی و بر طاقم پراکنده ایشلر مستثنا اولمق شرطیله، لوندره بیوك تجارتخانه‌لرینڭ هندستان ایله یاپدیغی بر سنه‌لك معامله ایکی یوز ملیون انکلیز لیراسی منافع حصوله گتورمکده‌در ، هندلیلره و هندده‌که قومپانیه و شرکتلره یوزده یدی غروش اون پاره‌یه صاغلادقلری سالف البیان بیڭ ملیار فرانق ایچون سنوی آلدقلری اوتوز ملیون روپیه یعنی آلتمش ملیار فرانق فائض ایله رسمی و خصوصی بانقه‌لردن و امور صرافیهٔ سائره‌دن، و حمایه صورتیله اللی نواب و سکز یوز اللی راجه‌دن بلا مصرف قوپاردقلری یك قلم ویرگودن بشقه مارالعرض اون اوچ دائرهٔ جسیمه‌دن تکالیف امیریه اوله‌رق اللرینه کچن مبالغ بر ملیار اوچیوز یکرمی بر ملیون فرانقدر . هندستان ایله هندچینیڭ آفریقای جنوبی و امریقای شمالینڭ، و اوستراليانڭ اولانجه ثروتی بو صورتله کل یوم لوندره‌یه چکلمکده‌در .

(تکالیف انکلیزیه‌نڭ طرز توزیع و تحصیلی)

بر اراضی یولیله باقلدیغی زمان سنه‌ده نه قدر حاصلات ویرر ایسه قیمتی بالحساب، بالغ اولدیغی مقدارڭ اوچده بری ویرکو نامیله دفتره کچوریلور . صاحب اراضی اکسون اکماسون حتی قورافلق سنه‌لر بیله نظر اعتباره آلنمیه‌رق بو پاره تقاسیط اوزرینه منتظماً تحصیل ایدیلور . خانه، خان، حمام، دکان، مغازه و امثالی املاکڭ کیراسی شهری قاچغروش طوتار ایسه هر اوچ آیده بری یعنی سنه‌ده درت آیلغی ویرکو نامیله انکلیزلرکدر .

کیرا عربه‌لرندن اوچ آیده بر آلتی انکلیز لیراسی ویرکو آلنیورکه سنه‌ده یکرمی درت انکلیز لیراسی ایدر . جاموس ایله اوکوز و دوه اسب، استر وحماردن سنه‌ده برر روپیه و سودلی اینکدن آیده سکز غروش یعنی سنه‌ده طقسان التی غروش ویرکو آلنمقده‌در . چفته قوشولان اوکوزلرڭ ویرکوی سنویسی یاریم روپیه یعنی درت غروشدر . فقرا صنفندن الی ایش طوتانلر دخی سنه‌ده اون بش روپیه یعنی بر انکلیز لیراسی تمتع ویررلر . یکی یاپیله‌جق بنانڭ محیطی قاچ فوت ایسه رخصتیه اوله‌رق هر فوت باشنه درت غروش و آچیله‌جق پنجره‌لرڭ هر بریسی ایچون اون التی غروش آلنیور . فوت تقریباً یکرمی سانتیمترودن عبارتدر . خانه‌لرده بولنان خلالرڭ دخی آیده اوچغروش ویرگوسی وازدر . سرمایه و قزانجینه دقت ایتمیه‌رك بقالدن

علی السویه آیده ایکی روپیه توتونجیدن کذا آیده درت روپیه آلیورلر . آشجیلردن شهری بش روپیه قهوه‌جیلردن درت روپیه بش بسه مانیفاطوراجیدن کذا آیده آلتی روپیه اوچ عانه آلنیور . آیاقده طولاشان قهوه و چای فروشلر ایله دلالدن کذا آیده اوچر روپیه، صو عربه‌لرندن دخی شهری بر انکلیز لیراسی ویرگو آلنمقده‌در ایکی کشی یکدیگریله منازعه و حکومته مراجعت ایتدکدنصکره میانه‌لرنده مصالحه وقوعبوله‌رق دعوادن واز کچدکلری تقدیرده مدعی ایله مدعی علیهدن یکرمی بشر روپیه جزای نقدی آلنیور . حکومته ویریلان عرضحاله درت غروشلق پول یاپشدیریلیور . استدعاده کوستریلان شاهد اوچ نفر ایسه ایکی روپیه تسلیم ایدلمینجه عرضحال رد اولنیور . بو ایکی روپیه‌نك یعنی اون التی غروشك دردردن اون ایکیسی اوچ شاهده آیاق دری اوله‌رق ویریلوب متباقیسی خزینه‌ده قالیور. ویرگو اراضی اوزرینه توزیع قلندیغی ایچون حبوبات و گوگری مثللو مواددن طبیعی بر شیء آلندیغی یوق ایسه‌ده آفیون بو اصولدن مستثنادر .

اراضیسنك اعشار دکل اوچده بر حاصلات بدلنی تسویه ایدن زراع آفیون یتشدیردیگی وقت انکلیز قره قوش کبی ینه باشنه چوکیور . بر صندق آفیونکه کچن سنه بیك، بو سنه‌ده بیك بشیوز اللی روپیه‌یه صاتلمشدر . بو بیك روپیه‌نك یالگز اللی روپیه‌سی زراعك حقی اولوب طقوز یوز اللی روپیه‌سی انکلیز حکومتنه عائددر . شو انصافسزلغه دقت ایدیگز زواللی زراع بر سنه چالشدیغی حالده یالگز بیگده اللیسی گندینك طقوز یوز اللیسی انگلیز حکومتنگدر . شو ظلمك دها غریبی وار مثلا سال حالده اولدیغی کبی بر صندق آفیون بیك بشیوز اللی روپیه‌یه صاتلدیغی وقت مال صاحبی بو ترقیء فیأتدن اصلا مستفید اولمیوب حصه‌سی صندق باشنه ینه اللی روپیه‌در . آفیونی بویله انحصاره آلارق چینده بالذات صرف ایدن انکلیز حکومتی بو یوزدن دخی سنه‌ده سکز ملیون لیرا کار گورمکده‌در . عثمانلی آفیونلری سرت اولمغله ادویه اعمالی ایچون آوروپاده صرف ایدیلیور . ایرانیلر ایسه آفیونلرینی کندیلری عافیتلنیورلر . حتی یتشمدیکی ایچون هنددن دخی جلب ایتمکده‌درلر. والحاصل غاز، سیغورطه، صو قومپانیه‌لری ایله سوپورکه‌جی، بکجی و امثالی دها نیجه تکالیفك حد و حسابی یوقدر . تحصیلاته کلنجه: اشجیلرك ویرگولری اوچ آیده بر، متباقیلری هر آی باشنده تحصیل ایدیلیور .

آی باشنی منادیلر چارشو و محلاتده اعلان ایدییورلر . گیران آیك سکزینه دگین شهریه ویرگولرینی و تقاسیطی حکومته تسلیم ایتمیانلره طقوزنجی گونی گوندریلان

رسمی ورقه‌ده فائض اوله‌رق ایکی بچق روپیه ضم اولندیغی بیلدیریلیور . تکررنده کذا تبلیغات رسمیه ایله بش روپیه‌یه ابلاغ ایدیلان فائض اوچنجی ایدن بر هفته صکره تراکم ایدن تقاسیط ایله برابر تسویه قلنماز ایسه دکان حالا قپادیلوب دورنده‌که اشیا ساعتیله مزایده‌یه قونیلیور . املاك و آراضینك ویرگولری نه قدر تأخر ایدر ایسه اونسبتده فائض دخی ایشلدیکدن اصلا تلاش ایتمیوب مطلوبات امیریه قیمتك نصفنی بولدیمی حجز و محاکمه مثللو قوانینه تطبیق ایتمیه‌رك درحال فروخت ایدییور .

مزاده ویریلان مالك گتوردیگی آقچه بورجدن آرتار ایسه صاحبنه رد و نقصان قالدیغی تقدیرده سریعاً بشقه املاکنه مراجعت اولنیور . شاید بشقه بر شیئه مالك دکل ایسه دقت ایتمیان مأمورینك کفیلندن آلوب او کفیلك پاره‌سی مدیونك سعهٔ حالی گوریلور ایسه تحصیل و اعطا ایدیلیور . انکلیزلرده بقایا نامی یوقدر . حکومت تحصیلداره بدل بویله بر اجبار احداث ایتدیگندن هر کس ویرگوسنی گونی گوننه بالذات گوتوروب تسلیم صندق ایتمکده‌در .

تلغراف پوسته رسومات مثللو دوائرك تکالیف صایلمیان وارداتی ، دولتمزك بودجه‌سندن بالتنزیل ، متباقیسی علی السویه تقسیم ایدیله‌جك اولسه آدم باشنه یاریم مجیدیه دوشمز بونکله برابر نصفی بقایاده قالوب سنه‌لرجه بریکدکدنصکره عفوه دخی مظهر اولیورز . بویله رحیم و شفیق بر دولتك قدرینی بلمیانلره الله قهر ایتسون .

(هندستانده موجود فابریقه‌لر)

بومبای ، کلکته ، مدراس ، قولومبو ، دهلی ، و امثالی بیوك شهرلرده بولنان قماش فابریقه‌لرندن بشقه ایکی یوز یتمش اوچ عدد جسیم فابریقه‌لر واردر . بونلرك سکزی کاغد ، آلتمش اوچی دباغت جلود ، اللی بری حدید ، اللی دردی دقیق یعنی اون فابریقه‌لری اولوب متباقیسندن اللی التیسی سیسام و امثالی یاغلر وشکر قامشی تعصیرینه ، قرق بری صنایع مختلفه‌یه مخصوصدر .

(هندك انهار شهیره‌سی)

« سند نهری »

هند و چین اولکالرینك حد فاصلی اولان همالایا طاغلری ایله ترکستان شرقی‌یی شمالاً تحدید ایدن قره قروم سلسلهٔ عظیمنك التصاق ایتدکلری مرتفع موقعده محال مختلفه‌دن نبعان ایدوب کشمیر دیارینك یمین و یسارندن بالمرور پنچاب احاطه‌سنه

دوکیلان جهلم، چناب، راوی، ستلج، بیاس نهرلری سیدپورده برلشدکدن صکره سند نهری عنوانني آلارق کیراجینڭ جنوبنده دریای سنده منصب اولیور . طولی اوچ بیڭ کیلومترودر . قطعهٔ مذکوره‌یه پنچاب تسمیه ایدلمسی سندڭ باشلوجه شعباتی اولان بو بش نهردن کنایه‌در .

« براهما پترا »

چین اولکاسنده واقع تیبت صحراسنده‌که یکرمی ایکی گولدن نبعان ایدوب بر چوق شعبه‌لریله دریا حالنی آلارق جمال پورڭ فوقنده آیریلان قولی « نرائن گنج » ده بنگاله کورفزینه دوکولدیکی کبی دیگر قولی، « گوالندو » ده گنگا ایله برلشه‌رك التی ساعت اشاغیده عینی کورفزه التحاق ایدییور . هندیجه « براهما » خدا « پترا » پسر دیمك ایدکندن هنود، نهر مذکوری حاشا اللهڭ اوغلی طانیمقده‌درلر . بونکده طولی اوچ بیڭ کیلومترودر .

« گنگا نهری »

وسط هندڭ غرب و شمالنده واقع طاغلردن نبعان ایدن « جمنا — بیتوا — کالی ندی — کین — دهسان — گوگرا — راپتی — کندك — پاکتی ندی — ارن ندی — سنگوس ندی — کنکی ندی — چنبل — بهگو — سون — کنیرندی — رام کنگاو — دیواندی — کومنی ندی — ترسول — کنگا — مهاکوس ندی — اترائی ندی — مهاندا » نامل‌رنده یگرمی اوچ مشهور وبر چوق غیر معروف و اوفق شعباتی ایله کوالندوده دریا کسیله‌رك جمال پوردن آیریلان براهما پترا شعبه‌سی ایله برلشدکدنصکره بنگاله کورفزینه منصب اولییور . کنگادن دیناپورڭ شرق و غربنده و فاصله‌لی اوله‌رق آیریلان هوگلی و چهلنك ناملرنده‌که قوللر دخی هوگلی شهری جوارنده برلشوب کالکته اوزری بنگاله کورفزینه قاریشییور . هنودڭ کذا معبود طانیدیغی کنگا نهر عظیمنڭ طولی ایکی بیڭ سکز یوز کیلومترودر . گریده جبلندن نبعان ایدن دموداندی نهری دخی هوگلی و چهلی انهارینڭ دریایه قارشدقلری یرده برلشیور .

« مهاندی »

ممالك متوسطهٔ هندڭ محال مختلفه‌سندن نبعان ایدن « سیر ناریکهاندی و — بی ترنی ندی — برهمنی ندی » انهاری ایله دربادن اون ساعت یوقارده برلشدکدن صکره

تکرار قوللر حاصل ایدرك پالمراس ایله پوری و جکن نات اسکله‌لری اره‌سنده و متعدد مواقعده بنگاله کورفزینه دوکیلورلر .

« کوداوری نهری »

دکین حیدرآباد امارتی اراضیسندن نبعان ایدن کوداوری نهری « دریای وین کنکا — دریای وردها — دریای مان کنکا — دریای مانجرا و پورنا » انهاریله جنورده برلشه‌رك فرانسه‌نك کاریکال مستعمره‌سنی شبه جزیره حالنه قویدقدنصکره هند دکزینه قاریشیور ، طولی سکز یوز اللی انکلیز میلیدر .

« کرشنا نهری »

منبعی مها بیلیشور جوارنده‌در . دکن اراضیسندن کچن موسی ندی دریای بهیما — و دریای تنك بهدرا نهرلریله برلشه‌رك مچهلی بندرده خلیج بنگاله‌یه دوکولیور . طولی یدییوز میلدر مدراس احاطه‌سندن اینان « شمالی پنا — پالار — جنوبی پنار — کولیرون — کاوری » نهرلری کذا خلیج بنگاله‌یه — دریای نربدا — دریای طاپدی نامنده‌کی انهار دخی خلیج کمبی‌یه یعنی بحیرهٔ عربه دوکولیورلر .

(جو اقلیم هند)

هندك هواسی ، قطعات سائره‌نك ضدینه درت ماه موسم باران یعنی کوز درت ماه شتا ، درت ماه صیف اعتباریله اوچ فصل اوزرینه‌در . بو مملکده بهار دائمی اولدیغی ایچون فصل ربیعك تفریقی قابل دکلدر . گل ، سنبل ، لاله ، و انواع شکوفه ، سنه‌نك هر فصلنده موجوددر . اشجارده‌کی ازهار بیله دکولدکجه یکیلانیر . کوز ، قیش ، یاز ، میوه‌لری مواسمندن غیری زمانلرده بولنمدقلری حالده بهاره مخصوص اثمار و سبزه‌لرك اجناس مختلفه‌سی همیشه باقیدر .

(هند چینی)

« رانقون »

هند چینیده واقع ایپر برما منطقه‌سنك بنگاله کورفزنده اك مهم میناسی اولان رانقون ایرا وادی نهری شعبه‌سنك منصبی قربنه و جنوب ساحلنه مبنی غایت معمور و لطیف بر شهردر . شمالده کائن چین حدودندن نبعان ایدوب یاری یولده بر قاچ قوله آیرلدقدن صکره مواقع مختلفه‌ده خلیج بنگاله‌یه دوکولان

« ایروادی » نڭ اڭ جسیم شعبه‌سی اولان نهر مذکور درونده‌که اوفق واپورلر، رانقونڭ طقوز یوز میل فوقنده یعنی احاطه‌نڭ داخلاً وسطنده واقع « بهامو » شهرینه دکین سربستانه آمد و شد ایتمکده‌درلر . اون ملیون درتیوز طقسان بیڭ آلتی یوز قرق درت نفوسڭ متوطن بولندیغی ایکی یوز اوتوز آلتی بیڭ یدییوز سکسان سکز میل محیطنده‌که شو معمور احاطهٔ منبته‌نڭ منتهاسنه دوشان « ماندالا » ایله « پوروم » ومولمینه دکین اوچ قولدن سکز یوز میل ایلرولیان تیمور یوللری ایله‌ده متمادیاً یاپیلان مناقلات بریه‌یی یعنی براً و نهراً هر طرفدن طوپلانوب طاغلر کبی ییغیلان اخشاب ضمغ وپرنجلری، اقطار عالمه نقل و توزیع ایتمك اوزره لیماننه کل یوم یوزلرجه سفائن جسیمه اوغرایان زنکین رانقونده اوچیوز بیڭ نفوس ساکن اولوب بونڭ اللی بیکی مسلم متباقیسی مشرکدر . ادارهٔ داخلیه‌سی یدی سنجاغه تفریق قلنان بو آباد آراضینڭ یالکز تجارتجه دکل ادارهٔ ملکیه‌جه‌ده مرکزی اولان رانقون شهرنده‌که مذکور المقدار موحدینڭ قرق بر بیڭ یوز اوتوز بشی زکور، سکز بیڭ سکز یوز آلتمش بشی اناث‌در . ملحقاتده دخی سکسان درت بیڭ بشیوز طقسان دردی زکور، اوتوز بر بیڭ ایکی یوز اون دردی اناث اوله‌رق جمعاً یوز اون بشبیڭ سکز یوز سکز نفوسلی موحدین موجود و متمکندر .

بو حوالی تجارتنڭ قسم اعظمی بومبای منطقه‌سنده واقع سورت شهرندن کلوب مسافرة اقامت ایدن اهالیٔ اسلامیه النده‌در . اصول تجارتده کوستردکلری مهارت ووقوف تامه، هند و حتی آوروپا مشرکلرینڭ بیله حیرت و حسادتلرینی جالب بو فطین و فعال مسلمین مملکتلرندن مناوبه ایله کلوب تعامل قدیمه‌لری وجهله ایکی سنه اقامت مدتنی بالاکمال عودتله یرلرینه دیکرلری ورود ایتدکلری سورت بحثنده ذکر ایدلمش ایدی . بو سببدنطولایی عائله‌لرینی برابر کتوره‌میوب ایکی سنه‌یی منفرداً کچوردکلری جهتله رانقونده قسم اعظمنی تشکیل ایتدکلری نفوس اسلامڭ ذکوری مقدار اناثدن درت دفعه زائددر . تبعهٔ صادقه‌سنڭ تسهیل اموری ایچون جهانڭ هریرنده مأمورلر، واسطه‌لر بولندیران دولت قوی الشوکهٔ عثمانیه‌نڭ بورادهٔ فخری شهبندری وسورتلی تجارانڭ اکبر و اعظمی یوسف اسماعیل افندی، انکلیزلرڭ ترانسوال شاشقینلغنده کیسه‌سندن اون بشبیڭ روپیه یعنی بیڭ انکلیز آلتونی اعانه کوندرمك بودالالغنده بولنمسنه ممنون قلان بریتانیا قصرندن « قیصر هند » عنوانني آلمشدر . وجودی غایت خورده و نحیف، قوهٔ باصره‌سی ضعیف، سنی یتمشه قریب وفقط فکراً و جسماً زنده اولان بو پیر روشنضمیرڭ بری

سکز دیکری اون التی یاشلرنده ایکی مخدومی بش یاشلرنده بر قیزی واردر . اسماعیل یوسف تسمیه ایتدیکی ولد کبیری، هنوز عدم تکملنه مبنی هر ایشه یتیشه‌مدیکی جهتله کافهٔ اموری شکرالله اسمنده دهلیلی بر کاتبك النده قالدیغنی کورنجه زواللی‌یه چوق آجیدم . شهبندرلك کبی بر شرف احسانیله بین الاقران ممتاز بیوران دولت ابد مدت عثمانیه‌یه فرط محبتندن طولایی یکرمی بشنجی سنهٔ دوریهٔ جلوس همایون مسرت مقرونك خاطرهٔ فاخره‌سی، و ذات اقدس حضرت خلافتپناهی حقنده دعوات خیریه استجلابی ایچون رانقون شهرینك اڭ کزیده موقعنه واسکله باشنه اوتوز بشبیك روپیه صرفیله یاپدیردیغی اوچ قاتلی جسیم مسافر خانه‌دن بشقه مکمل بر اناث مکتبی و ایکی عدد خسته خانه انشا ایتدیرمشدر . جمله‌سی شهرك عالی بنالری عدادینه داخل آثار خیریهٔ مذکوره‌دن خسته خانه‌لرك بری فلج اولانلره، دیکری مریضان سائره‌یه مخصوصدر . اعلا، اوسط، ادنا، اوله‌رق اوچ درجه‌یه تفریق و هر درلو مفروشات و لوازمیله متعدد خدمه‌لری موجود مسافر خانه‌ده، غربا مجاناً بیتوتت ایتمکده‌درلر . بو عالی مسافر خانه ایله خسته خانه‌لرك، و اناث مکتبنك خدمه، طبیب، معلمه و مبصره معاشلرینه، تنویرات و حسب الایجاب تعمیرات، مصارفنه قارشولق اولمق اوزره مدفوعات واقعه و ملحوظه مقدارینك ایکی مثلی ایراد کتوریر دکرلی عقارات دخی یاپدیروب وقف ایلمشدر . مسقط رأس اولان سورت شهرنده دخی متعدد آثار خیریه‌سی موجود بو دریادل ذات اوتلده اقامتمه رضا کوسترمیوب «مارچین ایستریت» نام شارع شهیرده‌که تجارتخانه‌لری فوقنده مقیم بیوك مخدومی اسماعیل بکه مهمان ویرمشدر . کندیسی ملت بغچه‌سی قربنده‌که جنت آسا صیفیه‌سنده مقیمدر . شهرك لا یعد و بی نظیر نزهتکاهلرینی طولاشمقلغم ایچون خصوصی عربه‌لرندن بریسنی تخصیص بیورمق کبی عنایتلرده دخی بولندقدن باشقه ایکی کونده بر صیفیه‌سنه جلب و دعوت ایدرك اخشام طعامنی برلکده یاپمق تواضعنی‌ده دریغ بیورمامشلردر . حدمك فوقنده یاپدیغی التفات و احتراملرینی اونوتمق قابل اولمیان بو ذات اصیلك جناب حق عمرینی مزداد، عافیتنی بر قرار خاندانی کدورات کونیه‌دن مصون و دائم بیوریسون . اخلاق امتی هدمه ساعی بر طاقم سفها و ادانینك تلویثیله کریان نام انسانیتی انبساط ویروب بحق فخر ایتدیران بو مثللو ذوات ممدوحة الصفاتك وجود نادر الموجودلریدر .

رانقونك اڭ لطیف مسیره‌سی شاهی کول معناسنه «روائل لیك» تعبیر ایتدکلری

محلده که بلدیه و حیوانات بغچه‌لریله بونلرڭ اطرافنی محیط قوریلودر. گولگه‌لری گوگللره فرح ویرر صیق داللی قدیم اغاجلر، یاپراقلری گوزل میشه‌لر، اوزرلرنده شاقر شاقر بلبللر اوتر صالقم سگودلر آلتنده، چم وچیچکلر اره‌لرنده زیاده‌لشان لطافتلریله اورته‌ده پارل پارل یانان طاتلی گولی طواف ایچون سوزیلوب گیدن منتظم یوللرینی یکدیگرندن تفریق ایدن واسع یشیللکلر وسطلرنده محصور قلان زمردین تپه جکلرینی بیله، رنگجه‌ده رایحه‌لری کبی مختلف بیانی گللر قاپلادیغی ایچون احجار قیمتدارڭ هر جنسندن قاقیلان گل یوزوك قاشی کبی نظر دقتی جالب بو فردوسی قوری ایچنده بشقه‌جه بر فردوس کسیلان بلدیه و حیوانات بغچه‌لرینڭ یاییلدقلری مواقع مسرات بخشا، بوندن یکرمی سنه اقدم خالی بر اورمان ایمش. برچوق امکلر اقچه‌لر صرفیله وجوده گتوریلان بلدیه و حیوانات بغچه‌لرینڭ عارضه‌لی و مرتفع محللرینه یاپیلان سوسلی قمریه‌لر اطرافنده، و بو لطیف بایر و تپه‌جکلر اره‌لرندن گچوریلان منتظم و مصنع یوللرڭ کنارلریله برلشدکلری موقعده که میدانلرده، غایت ماهرانه بر صورتله طرح و تنظیم قلنان انواع زاویه‌لر و طرق صغیرهٔ سائره‌یی بری برندن ایران شکوفه‌لکلر درونلرنده، بویالریده بوی‌لری کبی مختلف چیچکلر یتشدیرلمش ومار البیان قوری‌یه متصل یوکسکجه تپه‌لرڭ، مواقع مرتفعه‌سنه مبنی مختصر بنالر درونلرینه‌ده هندستان ایله هند چینده و اوستراليادە موجود حیوانات اهلیه و مفترسه حبس ایدیله‌رك تشهیره قونلمشدر.

یرادیلشنده که خوشلغه، بر طاقم صنعی لطافتلرده منضم اولنجه جنته دونان شو روحپرور موقعڭ نسیم صافنی تنفس ایچون بعد العصر عربه‌لره اوتوموبیللره ولوسیپدلره بنیه‌رك فوج فوج دوکولان بدایع پرستانی تطییب مقصدیله هر اخشام اوزری ترنمساز بلدیه موزیقه‌سنڭ اهویهٔ لطیفه‌سنی، بغچه‌یی روایح طیبه‌یه غرق ایدن رنگارنڭ شکوفه‌لر اره‌لرینه اوبك اوبك طوپلانوب بشقه‌جه بر چیچك یعنی کسیلان مادامِلرڭ، مادامواززلرڭ، گوگل آچیجی خنده‌لرینی دیگلمه‌ك اوزره یریر قونیلان ثابت صندالیه وقنپه‌لردن بریسنه یاصلانوبده، ایرا وادی نهرعظیمندن حاصل اولوب شمسڭ حین غروبنده منعکس ضعیف ضیاسی ایله نورلر صاچان متعدد کوللر، قنالر درونلرنده واقع صیق آغاجلی یشیل اطه‌جقلره آتلامق آرزوسیله سوار اولدقلری سوسلی صندللری سوقه ساعی شیق موسیولرڭ شو اوغراشملرینی، هر موسمده یشیل و اکثر ایام شکوفه‌لی آغاجلرڭ داللری اوستنده طرف بطرف اوچوشان و اوتوشان انواع قوشلرڭ نغمات لاهوتیه‌لریله بو دیار طیورینه مخصوص

الوان و اشکاللرینی تماشایه قویولمق حیاتڭ اونودیلور سعادتلرندن دگلدر .

قطعات خمسه‌نڭ جمله‌سنده الی آراضیسی بولنان انکلتره بو حوالی‌یه بیڭ سکز یوز یگرمی التی میلادیسنده گلوب تناسیرم و ارقان محللرینی و بیڭ سکز یوز اللیده پیکویی طوتمش، و بیڭ سکز یوز سکسان بشده حیله ایله ماندالا شهرینه‌ده صوقوله‌رق راچه پیتوبی یقالادیغی کبی علاقهٔ مدراسه سوق واوراده حبس ایتمشدر . ملکی غصب ایدیلان بو مظلوم راچه منفاسنده الان بر حیات و مسجوندر . کندینی خادم انسانیت و حامیء حریت کوسترمك شارلاتانلغندن گیرو طورمیوب بر طرفدن دخی بویله ملتلر حکومتلر محو ایتمك فضایحیله مشغول انگلتره‌نڭ مرقوم پیتو اوزرینه گوندردیگی جنرالی ظاهرا صاحب ملك ایله ملاقات ایتمك و حقیقتده یقالامق ایچون ماندالایه یاقلاشدیغنی خبر آلان فرانسز قونسلوسی همان راچه‌نڭ یانه گیدوب خدعه‌دن خبردار ایتدیگی زمان نه یپاجغنی شاشیران زواللی راچه « چاره ندر » دیدیگنده عائله‌کله قونسلوسخانه‌یه التجا ایتملیسمڭ جوابنی ویرمش و بو تکلیفی اولاروی موافقت کوسترمش ایسه‌ده وکلاسیله بعد المشاوره صرفنظر ایلمکله دام بلایه دوشمشدر . بو مغفل راچه‌نڭ اولوقتکی باش وکیلی سورتلی بر اسلام ایمش فرانسه حمایه‌سنه صوقولمقدن بشقه بر شیء اشراب ایتمیان شو التجایی باش وکیلڭ شدیداً ممانعتده بولنمسی راچه‌لغڭ قوهٔ عسکریه‌سیله آوروپالیلرڭ « احکامی مرعیدر » دیو اورته‌یه قویدیغی حقوق بین الدولی گوندیکندن ایلرو گلدیکنی سویلوب فکرینی خیانتدن خالی ومصیب گوریورلر ایسه‌ده راچه‌نڭ کندی جنسنه منسوب سنر عسکر ایله سائر امرا و وکلایه انکلیزلردن کلیتلو حق سکوت آلارق بلا مقاومت صاوشملرندن طولایی لعنت خوان اولییورلر .

قاچان فرصت، ضایع اولان حقوق، بویله اسفلر، مسببینه لعنتلر ایله گیرو دونر، اله گیررمی ؟ هیهات ! ذی الحجه‌نڭ طقوزنجی عرفه کونی اخشام اوزری مارچن ایستریت نام محلدن کچرایگن بر اونباشی طاقمی عسکر ایله آلتی نفر پولیس بر کوشه‌یه طوپلانوب تفنکلرینڭ اوجنده سونکو طاقیلی اولدیغی حالده سلاح چاته‌رق دیکلدکلرینی کورنجه مسلمیندن بریسنه ییناشه‌رق اسبابنی سؤال ایتدم . مرقوم عسکرڭ ، قاپوسی اوکنده طوپلاندقلری منزلده بوندن ایکی سنه اقدم مستأجراً مقیم بر اسلام عید اضحاده قربان ایچون اوکوزی یاتیردیغی زمان مشرکین مجتمعاً هجوم ایله کسدیرمکدن منع ایتدکلری صره‌ده جماعت اسلامیه دخی طوپلانه‌رق مقابله‌ده بولنملریله غاوغا آرتوب طرفیندن بشیگه قریب آدم تلف اولمش ایدی .

کذا سنهٔ مذکوره بیرامنده وسط هندده واقع جلال آباد شهرنده دخی قوربان کسدیرمامك مسئله‌سندن طولایی بویله بر وقعه ظهور ایتمکله محل مفسده‌ته یوز بیڭ مجوس طوپلانمش حقوق مشروعه‌سنی محافظه مقصدیله بو قوتی مقابله‌یه چیقان یگرمی بیڭ مسلمین ساعتلرجه چارپشدیغی حالده انگلیزلر آتش فسادی اطفایه آصلا یناشمیوب قارشودن باقمش، و نتیجه‌ده مشرکینه بر شیٔ دیمدیکی کبی اسلاملره قوربان کسمکدن منع ایتمشدر .

مقاصد انکلیزیه ملل و اقوام اره‌سنه دائما ضدیت و فساد القا، عداوت و منافرتلری تقویه و مزداد ایلمکدر . شمدی دکل بو منزلده بو مشئوم محله‌ده بیله هیچ بر اسلام خانه‌سی و قوربان کسه‌جك موحد مقیم اولمدیغی حالده معهود قاپو اوگنه هر سنه بویله عسکر کوندروب عیدڭ نهایتنه دکین نوبت طوتدیرمسی وقعه‌یی دائما خطرلاتدیرمق، عداوتی اونوتدیرماق شیطنتندن بشقه برشیٔ دگلدر .

افکارلری امن و اسایش بلده، و رفاه تبعه، جهتلرینه معطوف اولسه ایدی، وقوع فسادده قارشودن باقمیوب اره‌یه گیرر آتشی باصدیرر ایدی — جوابنی ویردی .

بولانق صوده بالق آولامغه آلیشقین انگلتره‌یه کمال سهولتله لقمه اولان بو قوجه مملکده که شمندوفرلر چین و سیام خدودلرینه دکین طیانیور ایسه‌ده هندستان خطلریله هنوز برلشدیریله‌مامشدر . معاملهٔ بزازیه‌ده مستعمل اولچو اوچ فوت طولنده وگز نامنده، اوزان ایسه یوز قرق روپیه ثقلتنده و بیسه اسمنده‌در . رانقونده بر بیسه پرنج بر بچق نهایت ایکی عانه‌یه، غالی زمانلرده اوچ عانه‌یه‌در. بنگاله پرنجی دها نفیس و منقح اولمغله بونڭ بیسه‌سی درت عانه‌دن آشاغی دوشمیور . رانقونده اون ایکی جامعشریف ایله بر کتبخانهٔ اسلامیه سکز مکتب ابتدائی واردر .

بو جوامع شریفه‌نڭ اکبر و اجملی مارچین ایستربت جاده‌سنده واقع «سورتی مسجد» در. سورتلی «محمد احمد پتل» مرحومڭ کریمه‌لری «مریم بی بی» طرفندن اون بیڭ انکلیز آلتونی صرف ایدیله‌رك درت قات اوزرینه انشا قلنان «مدرسهٔ محمدیه» بو جامعشریف مقابلنده‌در . متانت و عظمتی صرف ایدیلان آقچه‌نڭ کثرتندن دخی منفهم اولان بو عالی و کارگیر مکتبڭ رسم کشادنده مدعواً حاضر بولنان رانقون والیسی — ترقل وایت — النه ویریلان درتیوز اللی انکلیز لیراسی قیمتنده‌که آلتون مفتاح ایله قاپویی آچدقدن صکره علی الاصول درجیب ایتمك کبی یاغلیجه برلقمه یقالامسنه باشلوجه سبب متولی یوسف اسماعیل افندی‌یه یازدیغی ممنونیت نامه‌ده

خان بهادر عنوانني درج و توجیه ایلمشدر . والینڭ مخصصات شهریه‌سی یدییوز انگلیز لیراسیدر . عید اضحانڭ ایکنجی گونی بعد الظهر اجرا قلنان بو رسم کشاد غایت مطنطن ایدی . گوندوزلین بایراقلر ایله دونادیلان بو بناء عظیمڭ داخل وخارجی گیجه‌لینده قنادیل ایله تنویر قلنوب مولود شریف قرائت ایتدیرلمشدر . بو زنگین مملکتڭ منبع ثروتی پرنجدر . احاطه‌نڭ ایچروسنده غایت غنی یاقوت معدنلری دخی مبذول اولوب جمله‌سی ایشله‌دلمکده‌در زوره مقاومتی، شفافلغی تسلیمکردهٔ جهان اولان بو یاقوتلرڭ صفوتجه نظیری یوقدر .

رانقون محکمه‌سنه مراجعت ایدن الدجقلیلر دعوا ایتدکلری آقچه‌نڭ هر یوز روپیه‌سنه یدی روپیه خرج ویرمینجه استدعاسنی قید وقبول ایتدیره‌میور بعد ویریله‌جك محاکمه، قرار، تبلیغ و امثالی خرجلر بشقه اولوب پشیناً ویرمکه مکلف طوتلدیغی بو یوزده یدی، عرضحالك قیدیه‌سیدر . عدلیه‌ده جاری شو غدارلق اراضی، املاك و تجارت اوزرینه مطروح تکالیف امیریه‌ده گوریلان انصافسزلقلری تصریح و تعداده حاجت براقماز .

انکلتره ثروتنڭ منابعنی، قانون و محکمه‌لرینڭ، مروت ونصفتنی آڭلامقسزین کور کورینه انگلیز مداحی کسیلان بعض اشك قفالی حریفلره نمونهٔ عبرت .

یگرمی طقوز گون اقامت ایتدیگم رانقونده پك چوق انسانیت و محبتلر ابراز بیوران ذواتدن بریسیده سورتلی احمداعظم مقدم صاحبدر . بوراده چوقجه اڭلنمکلکمه سبب ورودمدن بر هفته صڭره عید اضحانڭ شرفحلولی، و بعد العید ورود ایدن سیاح واپورنده دخی یر بولنه‌مامسیدر . ذی الحجه‌نڭ یگرمی ایکیسنه مصادف جمعه ایرتسی گونی «زیدا» نامنده بر انکلیز واپورینه راکباً سینغافور یولنی طوتدم . ساعتده اون میل قطع ایدن بو واپور رانقوندن حرکتنڭ دردنجی گونی — پیراڭ — وزبانزدی — پیلان — اسکله‌سنه یتشدی . پیلان ملقا شبه جزیره‌سنڭ جنوبنده‌که مستملکات انگلیزیه‌نڭ مرکزیدر . کمور دپوسی یاپمق بهانه‌سیله صوقولان تلکی انکلیزڭ — پراڭ — حکومت اسلامیه‌سندن غصب ایلدیگی بو اسکله‌یه مربوط اراضی اون طقوز میل عرض و طقوز میل طولنده طار بر شیٔ ایسه‌ده غایت منبت ومعموردر . پیلان ایله سینغافور اره‌سنی دخی ایکی گیجه اوچ گونده قطع ایدن واپور سینغافور اسکله‌سنه یتشدیگنده، ملقا شبه جزیره‌سنڭ منتهاسنده‌که مجمع جزائردن بریسنه چیقاریلوب بشکون قرانتنه بکله‌دلدك . سجن بلا تعبیرینه پك یاقشق آلان قرانتنه‌یه طوتلدیغم شو جزیره‌نڭ برکت ویرسون موقع و هواسی لطیف

هر طرفی اوتلق و آغاجلق اولمغله کمال انشراحدن بشگونی نصل کچوردیگمی آڭلایه‌مدم . بو گوزل اطه‌ده ماء جاری بولنمدیغندن ماکنه ایله تصفیه ایدلدیگی ایچون بومب تعبیر اولنان طعمسز وآجی دگز صوینی ایچمکدن بشقه راحتسزلگی موجب بر حالت یوق ایدی . قرانتنه مدتنی اکمال ایدنلری آلمق اوزره بشگون صکره ورود ایدن استمبوطه راکباً سینغافوره کچوب «لفوز» اوتلنه نازل اولدم .

(سینغافور)

محیط هندی ایله بحر اوقیانوسده طولاشان سفائن جسیمه‌نڭ اوغراغنده واقع، لیمانی غایت ایشلك، تجارتی مهم و معمور بر اطه اولوب محیطی سکسان میلدر . اراضیسی طار، ملحقاتی مفقود، وفقط موقعی شرق و غرب تجارتیله بحریون عالمه مرکز بو دکرلی شهرده ساکن ایکی یوز بیڭ نفوسڭ یالڭز اوتوز بیگی مسلم بولندیغی جهتله اون جامعشریف ایله «سر انگون» نام محلده و «مدرسهٔ محمدیه» اسمنده بر مکتب عالی واردر . درونده تحصیل علوم ایله مشغول شاکردان هنوز تکثر ایده‌میوب اللی نفردن عبارتدر . اطفال مسلمیننڭ تحصیل ابتدائیلری ایچون هر جامعشریف حولیسنده برر مکتب صبیان موجوددر . سلطنت سنیه‌نڭ رانقون فخری شهبندری یوسف اسماعیل افندی‌دن «احمد حاجی محمد صالح آنقالیه» صاحبه بر توصیه‌م وار ایدی . سینغافور جماعت اسلامیه‌سی معتبرانندن و اعاظم تجاراندن اولان مومی الیه بنی اوتلده براقمایوب همان خانه‌سنه گوتوردی . بو ذاتڭ منزلنده خیلی اعزاز و حرمتله ایکی گیجه بیتوتت ایدوب اوچنجی گونی جوهوره گیتمك اوزره رخصت استدیگمده، خصوصی عربه‌سنی حاضرلادوب گوچك برادریله برابر استاسیونه دگین تشییع مروتنی دخی دریغ بیورمدی . سینغافور ایله جوهور اره‌سنده‌كه بعدیت براً شمندوفرله اون، و بالآخره واپوره بنیله‌رك بحراً دخی برکه جمعاً اون بر میلدن عبارتدر . ملقا شبه جزیره‌سنڭ جنوباً منتهاسنده و سینغافور اطه‌سی مقابلنده واقع و اسمیله بنام حکومت اسلامیه‌نڭ مرکز کرسیسی اولان جوهور شهری، عظیم اورمان ایچنده یر، یر تومسالان سویملی تپه‌جکلر اوزرلرینه یاپیلمش هواسی، صویی لطیف موقعی دلکشا بر مملکت ایسه‌ده نفوسی یگرمی بیگدن دون، صنایع و تجارتی‌ده یوق حکمنده‌در . موقعی خط استواده بولنمسنه مبنی صیف دائمی، ودریانڭ برکتیله مطر همان کل یوم نازل اولدیغی ایچون آغاچلرده‌كه یاپراقلر، زمینی ستر ایدن اوتلر و چملر قوریماز، گللر

وچیچکلر صولماز ، خضرات اصلا بوزولماز ، سنه‌نك هر ایامی ربیعدر . بورالرده شتانك یالکز اسمی اشیدیلییور . زراعتی پرنج ایله «آناناس» تعبیر ایدیلان رایحه‌لی و میخوش سبزه‌دن عبارت بو حکومتك واردات سنویه‌سی بر ملیون سکسان بیك روپیه‌یه کوچ بالغ اولییور .

بتون تپه‌لره بایرلره اکیله‌رك کثرتله یتشدیریلوب قسم اعظمی سینغافورده صرف و فروخت ایدیلان بو مرغوب آنانا‌سك یاپراغی پراسه‌یه ، باری انکناره ، میخوشلغی طعمی لیموناطه‌یه ، رایحه‌سی عنبه‌یه بکزه‌یور . جوهور سلطان سابقی ابو بکر مرحوم طرفندن «نوت بیچروت» نام محلده واقع زمردین تپه‌جك اوزرینه «ملائی مسجد نامیله» یاپدیریلان جامعشریفك طرز معماریسنده‌که لطافته ، زینته حیران اولدم . خاکپای حاجترروای حضرت خلافتپناهی‌یه یوز سورمك اشتیاقیله بوندن اون سنه اقدم درسعادته گیدوب عودتنده سرایی قربنه بو جامعشریفی انشا و احیا بیوران سلطان مرحومك اسکله باشنه یاپدیردیغی «جوهر» اوتلده ایکی گیجه بیتوتت ایدوب وزرادن «دادو مندری» و «دادو سلیمان» ایله ملاقات وشهرك هر طرفنی تماشا ایتدم . سلطان لاحق محمد ابراهیم ایکی سنه اقدم لوندره‌یه گیدوب حالا عودت ایتمامشدر . ملك وملتنی براقه‌رق صاوشدیغی لوندره سفاهت خانه‌لرنده فسق و فجور ایله اشتغالدن حالا اوصانمیان بو شر الخلف اوتوز یاشنده وغایت بد خلق ایمش . سرایك قارشوسنده‌که سپرسز استحکامه دیزدیردیگی چرخه طوپلری قارتال کبی میدانده و گولنج بر حالده‌در . انکلیز ضابطانك قوماندا‌سنه ترك ایدیلان مدافع مذکوره ، لیمانه اوغرایان سفائن اجنبیه‌یی سلاملامقدن بشقه بر ایشه یرایه‌جغی یوقدر . جوهور دخی «پیراك» «ریو» «پاهانغ» «سلانقوره» حکومات اسلامیه‌لری کبی انکلتره حمایه‌سنده‌در .

ملقا شبه جزیره‌سنك غربنه دوشان پیراك اطرافنده دخی «فیره — کده — فیلليس — ملاکه — دیللی — راچه مانده — ناملرنده متعدد نوابلقلر یعنی امارت اسلامیهٔ صغیره موجود اولوب بونلردن «کده» سیام حکومتنه دیگرلری انکلتره‌یه تابعدرلر . کده سلطانی عبد الحمید شاه اوچ سنه‌ده بر بنکوکه گیدوب سیام قرالنه آلتون چیچکلك و امثالی آوانیٔ ذهبیه تقدیم ایتمکدن بشقه بر شیٔ ویردیگی یوقدر . انکلیز حمایه‌سنه دها طوغریسی بلاسنه دوشان دیکر نوابلر ایسه واردات سنویه‌لرینك یوزده سکسان اوچنی ویرمکله کوچ قورتیلییورلر . جوهورده ایکی کون قالوب سینغافوره عودتمده انقالیه صاحبك خانه‌سنه دوشمیه‌رك «لفریز» اوتله نازل اولدم

اوتلك صاحبی مشرك اولمغله طعامی جمال الدین صاحبك لوقنطه‌سنده اكله باشلادم . سینغافورك « قوین ایستریت » نام محله‌سنده مقیم پنجابلی حاجی احمد اسمنده غایت انسانیتلی بر ذات واردر . بولندیغم اوتله هر كون اوغرایوب حال و خطر صورمقدن كیرو طورامیان بو ذات تجاردن مكاوی عبد الله وزنه ایله پازار كونی تكرار چیقه گلوب « صو باشی » نام مسیره‌یه گزدیرمگه گوتوردیلر . سینغافورك صو باشی مسیره‌سنده‌كه لطافت ، رانقونك سالف العرض روائل لیك تنزهكاهنه بگزه‌مكده‌در . بو موقعه یاپیلان بلدیه بغچه‌سنده موجود حیوانات رانقون حیوانات حدیقه‌سنده بولندیریلان طیور و وحوشك عدد و اجناسجه عینی اولوب یالگز صو انسانلریله كركدن ، جاموس البحر ، زرافه ، دگر آیغیری ، زائددر . بو بغچه‌یی طولاشیر ایكن شیخ عبد الرحمن عسیری اسمنده یمنلی بر ذاته تصادف ایتدم .

یگرمی بش سنه اقدم سینغافوره كلوب طریق تجارته توسل و « ییكی سریمبان » ده توطن ایدن بو ذات كمال بشاشتله بنی قوجاقلایه‌رق منزلنه دعوت بیوردی . پازار ایرتسی گونی اخشاملین منزلنه گوتورمك اوزره اوتله تشریف ایدن مومی الیه ایله برلكده بیندیگمز اوفق بر واپور صباحه قارشو ، ملائی اسكله‌لرندن « فیلاودیسین » قصبه‌سنه یتیشدیردی . بورادن شمندوفره آتلایه‌رق « فود دیكسین — راسده » اوزری سریمبانه اولاشدق . بو خطك طولی قرق درت میلدر . ثروتی تجارتی فوق المطلوب بولنده اولان بو غریب دوست ذاتك ییكی سریمبانده یاپدیردیغی قوناغی ، سینغافورك عالی بنالری درجه‌سنده‌در . ملائی دیارینك مواقع مختلفه‌سنده متعدد و واسع قوریلره ، چفتلكرده مالك بو ذاتك سعادت حالنه گوز دیكن انكلیز والیسی ، سوسلی فطوره‌لر ایله عالی الدادان برتیاینالی بر قمار بازی یاننه كوندروب « ییكی سریمبان » جوارنده‌كه قورشون معدننی برلكده ایشلتمك اوزره شراكته بالاقناع رموزاتلی و آغیر بر شرطنامه امضا ایتدیرمیه موفق اولور . كار ایده‌جگم ظنیله ثروتنك قسم مهمنی بو اغورده صرف و استهلاك ایدن مومی الیه نهایت ایكی یوز بیك روپیه‌ده بورجلو چیقاریله‌رق چفتلكرندن بریسنی مصادره‌یه قالقیشدقلرینی یانه یاقیله آگلاتدی . « شیطان ایله شراكت ایدنك حصه‌سنه حاشا خیر بركت دگل ، بویله شر و ملعنت اصابت ایده‌جگی معلومدر .

بناء علیه ینه اوجوز قورتلمشسك . دیگر چفتلكریگیده الگدن آلمق ایچون دها زیاده بورجه صوقه‌مدقلرینه شاكر اول . حافظ حقیقی بو امانسز چارپجیلرك بصیرتلرینی باغلامغله سنی حفاظتده بولنمشدر . فیما بعد دین دشمنلرندن دور

اول بونلر ملك و مالمزك ، و حتى جانمزكده عدوسيدرلر . جناب حقك حلال بيورديغى حضرت تجارت آز شيئميدر . الكده يارك و دفتر طوته‌جق كيمسه‌ك يوق . مخدومك عبد الله خيرسز معدنجيلك كبى آتيسى مبهم آغير ايشلر نه‌كه لازم » جوابيله تسليتده بولندم .

ييگى سريمبان وملحقاتنك موقعى ، لطافتى ، زراعتى ، جوهر و سينغافور جهتلرينك عينيدر . ايكى يوز خانه‌دن عبارت وجسيم بر كوى حالنده اولان بو لطيف قصبه‌نك بر ميل بعدنده واقع « فود ديكسين » ه سينغافورده مقيم آوروپاليلر عالى صيفيه‌لر ياپديرمشلردر .

ملائيجه اسم قديمى « فلاو عاران » اولان بو محله اون ايكى سنه اقدم بايلان آوروپاليلردن ايلك دفعه صيفيه ياپديران ديكسين ادلى بر انكليزك نامنه اضافة « فود ديكسين » تسميه ايديلوب تعبير قديم محليه همان ترك و تحريف قلنمشدر . اللرينه كچن ديارك قديمدن قلان اسمنى آثارينى تحريف و تبديل ايله امم محليه‌نك سوابق احوالنى بويله اونوتديرمغه صوگدرجه ساعى انگليزلرك افكار مضره‌سنى هنوز اگلامغه باشليان فلكزده مللدن ملائى قومى ، فود ديكسينه چوريلان فلاو غارانى عنادينه — فلاو دسين — و حتى شمندوفره — كيريته آفى — واپوره — قافل سيلانقور — ديمكده و هر شيئى كندى ديللرنجه آدلايوب سويلمكده‌درلر . ملائى مملكتنك بو قسمنى درت گونده‌دور و سير ايدوب سينغافوره دوندم . ثروت داخليه‌يى خارجه قاچيرمامق ، و مستملكاتك اولانجه وارينى لوندره‌يه آشيرمق خصوصلرنده‌كه مهارت تامه‌سى مسلم انكلتره‌نك هند روپيه‌سى هندستان حوضه‌سنده يعنى كشمير ايله پيشاور ، بومباى ، مدراس ، كلكته و رانقون حواليسنده متداول اولوب سيلان و اندامان اطه‌لرنده دونان روپيه بشقه بيچيمده و فقط عينى قيمتده ايسه‌ده پيراگدن بالاعتبار شانغايه دكين سوران هند چينى سواحليله اوسترالیا اره‌سنده واقع جزائرده‌كه مسكوكات متداوله‌سى بر بچق روپيه قيمتنده و ريال اسمنده‌در [. تداولى انجق محللرينه مخصوص كاغد اقچه‌لرك شكل و قيمتلرى‌ده مبالغ معدنيه‌نك دگرلرينه اويديرلمشدر .

ريالك اقسامى — نصف ريال — دالير — نصف داليردن عبارتدر . دها آشاغى اوفقلق باقر بسه اولوب ، بونك يوزى بر ريالدر . بش باقر بسه يعنى « سنت » نصف دالير ، اون دالير ، بر ريال ايدييور . انكليز ليراسى مذكور اقسام ايله سكز ريال اللى التى سنت قيتمنده‌در . برلك ، ايكيلك ، بشلك ، اوله‌رق اوچ جنس و قسمده باصديريلان قائمه‌لرك بر ريالدن دونى ، و بش ريالدن افزونى يوقدر .

سیاست عثمانیه‌یه طرفدار کورونمك صورتیله بلا مانع یقالادیغی بونجه اقوام اسلامیه سایه‌سنده آلتونلره غرق اولوب پرتون آلان انکلتره‌نك، نانکورلکلرینی آکلاته‌جق توکنمز حالت ردیئه‌سندن بر قاچی، سینغافورده دخی سبق ایلمشدر. آفریقای غربیده متمکن ملیونلرجه موحدینی ظلمت جهالتدن قورتارمق عزم دیندارانه‌سیله شرفوقوعبولان ارادهٔ اصابتعادهٔ حضرت خلافتپناهی اوزرینه امید برونده انشا و تأسیس بیوریلان مکتب عالیء عثمانی مدیری عطا الله افندی اخیراً سینغافور شهبندرلکیله بکام بیورلمشلر ایدی. شعائر جلیلهٔ اسلامیه‌نك جمله‌سنی ذاتنده جامع «عمرو ابن عبد العزیز» جنتمکان نزدنده سفیر بولنیورمش کبی حق و حقیقته کونه‌رك یاپدیغی احتیاطسزجه حرکتلریله، جر منافع دیمك اولان فن سیاستی علم اخلاق نظریله باقدیغی آکلاشیلان مرحوم عطا الله افندینك، سینغافوره کلدیکی کوندن بالاعتبار هر طرفدن آقین، آقین سوکوب قونسلوسخانهٔ عثمانیه‌یی مرجع طانیمغه باشلایان اسلاملره قارشو لا ابالیانه حرکتی، انکلیزلرك اسلامدن تدارك ایتدکلری جاسوسلرینی سهولتله ایچرویه صوقوب، علیهنده قازیلان قویویه دوشورلمسنه سبب اولمشدر. موثوق الکلم ذواتك متفقاً یاپدقلری افاده‌یه باقیلور ایسه عطا الله افندی مرحومك شهادتنده تسامحکارانه حرکتله انکلیزلره طرف چیقان حضرموتلی سید محمد سقاب ایمش.

هر ملت و مملکتده اولدیغی کبی سینغافور جماعت اسلامیه‌سی معتبرانی میانه‌سنده‌ده، چکه‌مامزلکدن متحصل عداوت، رقابت، داعیهٔ تفوق موجود و جاریدر. ملاقاتلریله مشرف اولدیغم بی طرف ذواتك جملهٔ افاده‌لری بروجه آتیدر: «مدت مدیده‌دنبرو مشرکلره محکوم اوله‌رق مأیوسانه یشامقدن بزوب اوصانان جماعت اسلامیه عطا الله افندی مرحومك سلطنت سنیهٔ خلافتپناهی شهبندرلکیله سینغافوره ورودی دقیقه‌سنده تازه حیات بولوب جهانی جنت کورمکه، چیلدیررجه‌سنه سوینجلر اظهارینه باشلامشلر ایدی. دربار شوکتقرار حضرت خلافتپناهی‌یه مربوطیت قویهٔ معنویه‌سی درکار امت ناجیهٔ محمدیه‌ده بردنبره حاصل اولان بشاشت، او، روحپرور سرور و حبور شمدی دیل ایله وصف و تصویر ایدیلور شیئلردن دکلدر. عطا الله افندی مرحوم طرز عتیق مدرسه‌لرده تکمیل نسخ ایله اجازت آلدقدن صکره خدمت دولتده بولنوبده بوپر معارف دینك احکام و سیاست جهتلرینی، حکمت حکومته تطبیقه موفق اوله‌میه‌رق تحصیلی نظریاتده قالدیغی ایچون ایلك دفعه اشغال ایلدکلری شو مأموریتنده پك مبتدی ایدی.

دگل فن سیاسیده، بونڭ مبدائی صایلان امزجهٔ ناسی آکلامقده بیله بهرهسی گوریلهمدی . طریق علمیهدن نشئت ایدن مرحوم اخلاق امتڭ مربیسی اولان علماء دین رفتارنجه هر صنف خلقی سیان طوتهرق راست گلانی حسن قبول ایله مکالمهیه مصاحبهیه گیریشیر ایدی . هر کسله لاابالیانه اختلاط و الفت، انجق علماء دینڭ وظائف مقدسهلری اقتضاسی ایدوگنی، علم اداره و حکومت دیمك اولان فن سیاست ایسه، تأمین حقوق تبعه، تأدیب اشرا، ارتقاء شان امت، اعمار اراضی، حفاظت ملك و ملت کبی اساسلره مستند نیجه مواد حکمیه اولدیغنی بیلوبده انسانلره ملك، شقیلره زبانی گورونمك الندن گلمزدی .

خیر خواهان خواص ایله سیان طوتدیغی عوام ایچنده، نادان، بد خواه، منافق، جاسوس، غماز، حریفلر اکسیك اولهمیهجغنی دوشونهرك عاقلانه و مدبرانه معاشرته سلوك ایدهمدیگی ایچون، کبرا و فضلا کندیسندن بالضرور اوزاقلاشمغله هویتلری مجهول نادانلر ارهسنده محصور قالمش ایدی .

مأمورین خارجیه، منسوب اولدیغی دولت و ملتڭ، ملك اجانبده مرکوز هیکل ناموسی، امم متمدنهیه معروض نمونهٔ عرفانی دیمکدر . بو جهتلری تأمل و تعقلده بولنهمدیغی، اعالی ایله مساوی طوتدیغی اسافلدن تباعد شوراده طورسون بالعکس تقربه و دها زیاده اختلاطه باشلادیغی ایچون شهبندر خانهنڭ معاملات رسمیهسنه وارنجهیه دگین هر حال و حرکتی قهوهلرده بیله قونوشلمغه، و بالجمله افکار و تشبثاتنی، وقوعندن اقدم حماللر بیله خبر آلمغه باشلامشلر ایدی . سلطنت سنیهٔ عثمانیهیه فرط محبتیله معروف سید محمد سقاب افندینڭ خیرخواهانه عرضنی، پدرانه نصایحنی بر درلو دیگلهمدکدن بشقه رقباسیلهده الفت و خصوصیته باشلادیغی ایچون مشار الیه، مرحومدن نفرتله تباعده مجبور اولمش ایدی . جوهور سلطانی دولت علیه حمایهسنه صوقوب انگلتره مظالمندن قورتارمق تدابیرنده بولندیغی سوزی بین العوام شایع اولنجه، انگلیز والیسی خویسز استر کبی اورکدی . ازالهٔ وجودینی تصمیم ایله تدابیر ملعونهیه قویلدی . نهایت مرحومڭ مأدونا درسعادته گیدهجکی گونڭ اخشامی یاپدیغی دعوتده، اعاظمڭ تباعدندن بالاستفاده جنایت معلومهیی اوستهلقله یاپدیروب شهادتنه موفق اولدی . ماصون جمعیتی کبی گیزلی جلادلری اولان انگلیزلرڭ سومدکلری آدملر حقنده اجرا ایده گلدکلری بو فضایحی خبر آلان موحدین همان قونسلوسخانهیه قوشمشلر ایسهده، جانی حکومت طرفندن قپو اوگنه طولدیریلان قوهٔ مسلحه کیمسهیی ایچرویه براقمامشدر . حتی جوهور سلطانی

دخی قوشه‌رق گلدیگی حالده مجروحك تكمیل انفاسنه دگین ساعتلرجه خارجده طوتیلوب یاننه یاقلاشدیریلمامشدر . بو جهتلر هر كسجه معلوم ایدوگندن ، ازدحامی محشری آگدیران جنازه آلاینده فوق الغایه هیجانه گلان جماعت اسلامیه بر منازعه چیقارمق استدكلری ایچون یوللرده راست گلان انگلیزلره چوق سورتمشلر ایسه‌ده یاپدقلری ملعنتلرینی بیلان بو خائن ، بو غدار ، بو خونخوار ملت آصلا سس چیقارمیه‌رق ایت كبی صاووشمشلردر . اسلام دولتلرینك مدبر مأمورلردن بویله محرومیتی اسلامیتك طالعسزلگنه محمول مهم آفتلردندر . جناب حق بزلری اصلاح ایلسون . كفارك تزیید سطوتنه باشلوجه سبب ، جهالت ، غفلت ، حماقت مثللو حیوانلقلرمز دگلمی ؟ چكمكده اولدیغمز گوگل عذابلری سیأتمزك ثمره‌سیدر و السلام . « قونسلوس عطا الله افندی عربه‌دن دوشمكله آلدیغی جریحه‌دن متأثراً وفات ایتمشدر » دیو یازیلوب مسئلهٔ فجیعه مكتوم طوتلدیغی جهتله « اوراده دفن اولنسون » جوابی ورود ایتدیگی ایچون تحقیق و تشریح جهتلری یوز اوستی قالدی . حق سبحانه و تعالی عزیز ذو انتقامدر . انكلیزلركده یاپدقلری هیچ بر وقت یانلرنده قالماز . انشا الله قریباً محو اولورلر . بناء علیه قدری بویله ایمش . ازلده یازیلان اجلده بوزولماز » تصریحاتنی یاپار ایكن آغلایور ایدیلر . عدو دینك صغوق التفاتلرینه ، مكروه ضیافتلرینه ، قلب پولیتقه‌لرینه محبت ظن ایتمیه‌رك مكرلرندن امین اولمق استیان مأمورین خارجیه‌یه نمونهٔ عبرت .

سطوتی عصرلرجه جهانی صارصان دولت شیر صولت عثمانیه‌نك پیغمبر سایه‌سنده آفاقی قاپلایان صیت وشاننی و بالجمله موحدینك فرط محبتله گوستردكلری رابطهٔ قلبیه‌یی بر درلو چكه‌میان انگلیزلرك گیزلیه‌مدكلری آثار حسادت وقیصقانجلقلردن بر مهم مسئله دها وقوعبولمشدر . ذوات مومی الیهمك بو خصوصه دائر ویردكلری معلومات محققیه‌یده قارئین كرامك مطالعهٔ استفاده‌لرینه عرضه مسارعت ایلرم .

« صورت افاده »

ارطغرل فرقتین همایونی ژاپونیایه كیدر ایكن سینغافوره اوغرایوب ، كودی لیماننده لنگرانداز مهابت اولدیغنی ایشیدن جماعت اسلامیه ملقا شبه جزیره‌سنك هر طرفنده قاینامغه ، یوللره صیغماز بر كثرتله سینغافور شهرینه دوكولمگه باشلایوب ، آفاقی قاپلایان غلغلهٔ بشاشتلریله انكلیزلری حیرتده براقمشلردر .

لیمانه بوردا بوردایه یناشان بو سطوت اسلامیه‌نك ریختمه بند ایدیلان خلطلرینی ، دموع مسرات دوكه‌رك كمال احترامله اوپمك كبی صمیمی محبتلرینی اظهار

ایلیان موحدین، درونندهکه دین قرداشلرمزه سوریلر ایله طاوق، هندی قاز، اوردك، قوزو و سائره گتوروب عاجزانه عرض و تقدیمه باشلادیلر.

ایچنده بش وقت اذان محمدیه اوقونان بو مبارك زرهلینك درتیوز نفردن متجاوز مرتباتی، هیبتلی جوانلر، آرسلان یورکلی ارلر ایدی. اخوان دینك نشانهٔ محبتلری اولان هدایاسنی لطفاً رد ایتمیهرك حسن قبولده بولنان بو مجاهدین غیور طرفلرندن دخی بالمقابله یادگار نامی ایله مع زیادة ویریلان مسکوکات مبارکهٔ عثمانیهیی شو صورتله گورمکه مظهر بختیاران، یوزلرینه، گوزلرینه سورهرك گوگسلرینه باصدیرر، سوه، سوه اوپرلر ایدی.

تحکم طاقتفرسالری آلتنده ذلیلانه افنای عمر ایدن بونجه موحدینی، حامیسز بر اسیر و دها طوغریسی حیوان سوریسی مثابهسنده طوتان رحمسز انکلیزلر، امیرالمؤمنین و خلیفهٔ رسول الثقلین ظل الله فی العالم افندمز حضرتلرینك قوهٔ قاهرهسنی افهام ایدن بو نمونهٔ سطوتی گوردیگمزه پك یاندیلر.

ملقا دیاریله جوارمزدهکه برما و سیام طوپراغنی و هند چینینك هر طرفنی سراپا قاپلایان ملیونلرجه مسلمین برای زیارت براً، و مقابلهمزده واقع صومطره، جاوه، بورنو جزائرینی طولدیران موحدین دخی بحراً سینغافوره دوگولمکه باشلادقجه نه یپاجغنی شاشیران انکلیز حکومتی گمینك بر آن اقدم لیماندن انفکاکی لزومنی امیرال عثمان پاشا حضرتلرینه متلاشیانه تبلیغده بولنمشدر.

بو تبلیغ رسمیی آلان مشار الیه بر قاچگونه قدر یوله چیقاجغنی بیلدیرمش ایسهده بو جواب ایله تلاشلری تسکین اولهمامشدر. زیارتگاه خاص و عام کسیلان بو قدسیت آور سفینهنك دگل بر قاچگون بر دقیقه دها طورمسی ایشلرینه الویرمیان قیصقانج انگلیزلر «اجنبی حرب گمیلری بوراده اوچگوندن زیاده قالهمزلر بو گون گیتملیسگز» یولنده تأکید یازمسندن طولایی پر غضب کسیلان پاشای غیور «بیلدیردیگم اوچگون مهلت سزه چوق ایسه حسرت کشی اولدیغمز اخوان دینمزك دیدارلرینی گورمك ایچون بزه پك آزدر. رد ایدیلان وعدمی مع الممنونیه گیرو آلدم. آرتق اوچ ماه قالهجغم» جواب قطعیسنی ویروب دیدیکنی اجرا بیورمشدر. ایشن بو مرکزه گلدکدن صکره انکلیزلر ایله عساکر نصرت مأثر حضرت خلافتپناهی آرهسنده ناقابل تعریف بر ضدیت حاصل اولدی.

قوماندان پاشانك حدتلرینی تسکین و اقناع ایچون بالخاصه کمییه گوندریلان ولایت باشکاتبنك یاپدیغی تکلیفات شفاهیه دخی شدیداً رد اولنمغله مأیوساً عودته

مجبور قلان کاتب مرقوم ، واپورڭ نردبانی باشنه یتشدیگنده حالت یأس ایله کندی کندینه بعض کلمات نالایقه تفوه ایلمش و بونی اشیدان جنڭ آوراندن بری فوق الغایه عضبلانه‌رق ، قوتلی ایاغی ایله بلنه بر دپمه اوروب دگزه دوشورمشدر . بویله رسمی بر بکلڭ درونده ادب خارجنه چیقمغله جزای سزاسـنی بولان انکلیز کاتبی یوزمك بیلدیگی ایچون مغروقاً کیرمکدن کندینی گوچ بلا قورتاره بیلدی .

واپوردن دوشـوربلان انجق بر کلب عقور اولدیغنی افهام ایچون دگز ایچنده بیرتیمان بو حدینی بیلمز حریفه طوغری باقان بیله اولمدی . یاپدیغی حدت آور معامله‌دن پشیمان اولان سینغافور والیسی ، اعتذار ایچون بالذات گمی یه کلمه‌رك هیچ اولماز ایسه واپور ریختیم اوکندن قالدیریلوب آچیقده دمیر آتمسنی طلب و رجاده بولندیغنده عثمان پاشا « بوراسی کیمگدر » سوآلنی یاپدی . والیدن « انکلتره‌نـگدر » جوابنی آلان پاشای مشار الیه « حاشا بوراسی انـکلتره‌نڭ دگلدر ، جوهور حکومت اسلامیه‌سنـگدر . الآن اسلام مالیدر . سز نصل گلوب غصباً اوطورمش ایسه‌گز بنده گلوب اوطوردم » دیو مرقومی بالاسکات باشـندن دفع ایتدی .

قوردونه مربوط خلاطلری بیله جماعت اسـلامیه طرفندن شـاپر شـاپر اوپولان او مهیب فرقتین همایونی سینغـافوردن اوزاقلاشـدیرمق خصوصنده مصروف بالجمله تدابیری عقیم قلان انـکلیز والیسنڭ اڭ صکره یاپدیغی اشـکجه‌سـنه بر معامله آز قالدیکه اختلاله سـبب اوله‌جقدی . فقط ایشی اهالی یه دوشـورمیان مجاهدین عثمانیه متجاسرینڭ مستحق اولدقلری تربیهٔ لایقه‌یی ایفاده ذره‌جه نقصان براقمامشلردر .

نار کبی ینار آلتون ، نور کبی پارلار کموشدن عبارت مسکوکات مرغوبهٔ عثمانیه‌یی تداولدن منعه قالقیشان مغیر والینڭ امرینه تبعاً بو خالص مبالغی قبولده تردد گوستر انلر ، عساکر شاهانه‌نڭ ضربهٔ شدیدی ایله زمینه سریلوب قوتلی آیاقلری آلتنده جان ویرمڭ درجه‌سنه گلدکلرینی گوران حکومت یاپدیغی حیوانجه‌سنه قراری فسخ ایله او مسـکوکات مبارکه‌نڭ قبول و تداولنی اعلانده مضطر قالدی . بو وقعه دنصکره انکلیز غزته‌لری « عثمانلی زرهلیسی سنیغافوره مسلمانلردن هدیه آلوب کچینمك ایچون گلمشدر !!! بونجه وقتدر کیده‌میشی مصارفات سفریه‌سی بولنمدیغندن ایلرو گلمیور » یوللی بر طاقم ادبسزلکلر ، یازمغه قارغه کبی . . یمگه ، یوان یوان اوتمگه باشلادیلر . بو نشریات دنائتکارانه‌یی اشیدان عثمان پاشا بر قاچ ملیون روپیه‌لك انکلیز کاغدینی بانقه‌یه گوندروب مقابلنده آلتون طلب ایتدی .

بو پاچاورالرڭ تداوله چیقارلمسی ثروت داخلیه‌نڭ آلتونلرینی لوندره‌یه آشیرمق

مقصدندن ایلرو گلدیگی ایچون مسکوکات ذهبیه‌سی چوقدن قالدیرلمسنه مبنی لبالب قوقمش نوتلر ایله مملؤ بانقه، تودیع قلنان بو کاغدلرینی درحال آلتونه تحویلده اظهار عجز ایتمکله اعتذاره مجبور اولمشدر . هند و هندچینی کبی بلاد وسیعهٔ اسلامه مالك اولمازدن اقدم افلاسدن تیریل تیریل تیتره‌دیگی، آچلقدن نفسی قوقدیغی شهادت تاریخیه ایله مثبت انکلیزلر، دنیانك اك زنگین قطعه‌سی اولان ملکمزه صوقوله‌رق خزینه‌لر طولوسی آلتونلری، لایعد احجار کریمه‌یی، اولانجه ثروتی، ابلیس کبی چارپوپ لوندره‌یه آشیردقدن صکره میدانده‌کی بانقه‌لری، دونمالری وجوده کتوروب قارنی گوزلجه طویورنجه، سبب رفعت و باعث نعمتی اولان اسلاملرك ولی نعمت اعظمی، شوکتلو پادشاهی علیهنده اویله ایت کبی اورمکدن جهانی آج، یالگز کندیلرینی طوق ظن ایتمکدن اوتانمامشلردر.

دگل سینغافورده، هند چینك هر طرفنده‌که کبرا و اغنیا عائله‌لرینك کردانلرینی کوکسلرینی طولدیران، کنج و اختیار بالجمله صاحب ثروتك طاشیدقلری ساعت قوردونلری اوجنه زینت و تفاخر ایچون تعلیق قلنان بشی برلك مجیدیه آلتونلری، وسطی حاللیلرك اللرنده و اولرنده گوریلان آووجلر طولوسی لیرالر ایله سیم مجیدیه و بونلرك اقسامی فرقتین همایونك آثار برکتی، و مجاهدینك متروکات مبروره‌سیدر . خلیفهٔ اعظم و اقدس افندمز حضرتلرینك سطوت باقیهٔ همایونلرینی نظرلرمزده تجسم ایتدیران او کوه مثال فرقتینده آرسلانلر کبی کوکره‌یان عساکر منصورهٔ محمدیه‌یی، پارلتیلری کوز قماشدیران مهیب طوپلری گوروبده کفارك یاپه گلدیگی بونجه حقارات ایله ازیلان گوگللرمزی، سنین وفیره‌دنبرو مرده‌لشان قلبلرمزی حیات ویرمك ایچون درونی سوینجلر مسرتلر صاچه‌رق مفتخرانه کتوردیگمز طاووق و طیور کبی ناچیز هدیه‌لرمزك بدللری، یادگار دیو نزاکة ویریلان مسکوکات مبارکهٔ عثمانیه ایله مع زیادة تسویه قلندقدن بشقه هر گون بالخاصه چاغریلان و یاخود تماشایه، زیارته کلیشی وقت طعامه مصادف کبرایه صالونلرده، فقرایه کوکرته‌ده، یر، یر سفره‌لر قوریلوب انواع اطعمه و اشربه اکرام بیوریله گلدیگی دگل یالگز بزلرك، دیارمز مشرکلرینك بیله تحت تصدیقنده‌در . هند، چین، ژاپونیا جهتلرینه، جاوا بورنیو، سیلیب، تیمور، فیلیپین، وبحر الملوك، اطه‌لرینه و فلمنك جدید ایله آمریقا قطعه‌لرینه آمد وشد ایدن بالجمله سفائنه مرکز سینغافور لیماننده بتون دولتلرك هر درلو گمیلری کل بوم سوریلر ایله گلوب کیتمکده اولدقلری حالده، هیچ بر فردك او طرفه باقمدقلرینی گوریبورسگز . کچن ژاپونیا صوقوشنده ورود ایدوب کونلرجه قلان قرق پارچه روس سفینهٔ حربیه‌سی گیجه‌لریده

الکتریق ضیاسی صاچەرق دریایی نورلره غرق ایلمش ایکن، ینه نظر دقتمزی جلب ایدەمیوب خلیفهٔ اسلامڭ دونمای همایونلرندن یالکز بر واپورڭ شرفورودی، بزلری بلا اختیار رقصه باشلاتمشدر . اسلامیتڭ قدسیتنه قوای معنویەسنه دقت لازمدر» تفصیلاتنی بالاعطا «اللهم انصر سلطاننا اللهم یعز الاسلام» دعالریله ختم کلام ایلدیلر . سید محمد سقاب، عبد الحی، عبد الرزاق، محمد لطیف، احمد، حاجی محمد صالح انقالیه صاحبلر جماعت اسلامیەنڭ ایلروکلیری، مرعی الخاطر و ملیونر آدملردر . بونلردن بشقه ایکی یوز اوچیوز بیڭ لیرا ثروتلی وذوات مومی الیهمه نسبهٔ وسطی حال صاحبلان معتبران اسلامیەنڭ مقداری قرقه قریبدر . بویله فضلا، کبرا، ادبا، ازکیا و اغنیاسنڭ، کثرتیله مسعود سینغافوردن باتاوی یه کچمك استیور ایدم . پساپورتمی تصدیقده تعلل کوسترن هولنده قونسلوسیله جدال یاپدیغم جهتله جاوه سیاحتندن واز کچدم . سینغافورده چینلیلرڭ آل ایله چکدکلری بینڭ عربەسی اون بشبیڭ عدد اولوب بونلردن شهریه ایکی ریال ویرکو آلنمقدەدر . دیکر تکالیف انکلیزیه بوکا قیاس بیورلسون .

قوهٔ انباتیەسی بینظیر، سکنەسی غنی، هر طرفی آباد اولان هند چینیڭ تربیعاً یدییوز اون درت بیڭ کیلومترو وسعتندەکه طوپراغیله یکرمی ملیون نفوسنی دخی فرانسز یقالایوب، متباقی یدییوز یکرمی آلتی بیڭ سکز یوز کیلومترو مربعنده تنك بر اراضی ایله بش ملیون یدییوز بیڭ نفوس یرلی حکومتدن سیام النده قالمشدر . شرقلیلری خور گوران دول نصارانڭ چکەلرینه قوت ویرن آلتونلر گوریکز نرەلردن گلییور .

(خانقان)

خانقان لیماننه محرم الحرامڭ یکرمی اوچنجی گونی بعد العصر یتیشان واپوردن چیقوب رنختیم بوینده واقع ژاپانیسکی اوتله نازل اولدم . خانقان سیام امارتنڭ مرکزی اولان واتی شهری کبی طاغ اتکنده، دیڭ بایرلر اوزرلرینه مبنی معمور و عظیم بر شهردر .

نفوس موجودەسی یوز بیکدن متجاوز اولوب بونڭ یالکز بشیوزی مسلم باقیسی مشرکدر . مشرکینڭ آلتی بیکی چینلی، سکسان بر بیکی، یرلی اون اوچبیکی، ژاپونیالیلر ایله دنیانڭ هر برنده کلوب طوپلانمه نصارا و یهودیلردر . لیماندن جبلڭ شاهقەسنه دکین بری بری اوزرینه دیزیلان بنالر علی العموم کارکیر و ظریفدرلر .

ساحل بوینده سکور، بایرلرك وسطلرینه دوشان سمتلرده دردر ، جبلك منتهاسنه یقین محلاتده ایکیشر قاتلی اولەرق ، طرز دلفریبدهٔ انشا قلنان بو متین بنالره سویملی رنکلرده بادانەلر دخی اورلدیغی ایچون شهرك لطیف کورونمکده‌در .

قسم اعظمی صعب المرور بایرلره بویدن بویه یاپیلان بو معمور مملکتك شرقنه دوشان لیماندن بالابتدار شمالی طولاشەرق غربی محیط جبلك شاهقه‌سنده‌که سمتلره و بورادن دخی تپه‌سنده واقع طابیه‌لره دکین بر الکتریق ترامواىی موجود ایسەده ریختیم بویی ایله یقوشك وسطنی چفته کمر کبی قوشادان درت عدد جادهٔ کبیره‌دن ماعدا شوارعنده آت عربه‌لری ایشلیه‌مدکلری جهتله محلاتدن محلاته پیاده کیده‌میلر، چینلیلرك ال ایله چکدکلری اوفق عربه‌لره، و ایکی کشی ایله اوموزده طاشیدقلری محافه‌لره بینمکده مضطردرلر . ساحلدن بیك بشیوز قدم مرتفع جبل مذکورك عنادینه دیك اولان یماجیلرینی سراپا ستر ایدن شهرك محلاتنه، انواع زاویه‌لرده باصامقلی یوللر منتظماً مفروش جاده‌لر یاپیلدیغی حالده، نردبانه چیقار کبی هر آیاق آتیشده بر آدیم یوکسلمك صورتیله بشدقیقه‌لق مسافه‌یی بیله یورومکدن انسانك طاقتی کسیلوب نفسی طارلاشیور . چین اولکاسنده‌که «یونان سین» احاطهٔ وسیعه‌سنك ادخالات و اخراجاتنه باشلوجه بندر بولندیغی ایچون لیمانی ایشلك، تجارتی حدغایه‌ده اولان معمور خانقانك مقابلنده «کولن» نامیله یکی بر شهر تأسس ایتمشدر . خانقان لیمانك غربنده، کولن جنوب شرقیسنه دوشان ساحلنده که دوزلکده واقعدرلر .

استانبولك یره باتان و فضلی پاشا سمتلری ایله حیدر پاشا جهتی کبی نیم قارشولقلی دوشان بو ایکی شهرك اره‌لرنده‌که گنیش خلیجه، چین طوپراغندن گلان «سیکیانغ» نهر عظیمی دخی دوگولدیکی حالده ینه طالغه‌سز و آقنتیسز امین بر لیمان اولمغله کل یوم ورود ایدن یوزلرجه واپور هر طرفنه بلا تفریق قونیلان لایعد شمندیره‌لره باغلانەرق صارصنتیسز یاتمقده‌درلر .

عهد قریبده توسع و تأسس ایدن مملکتین مذکورتین اره‌لرنده‌که مرور و عبور و مورداتی تأمین ایچون، بو طالغه‌سز و اقینتیسز خلیجده مکك کبی متمادیاً آمد و شد ایدن جمیل المنظره چینه‌لر قوق قومپانیه‌سنك نیل نهرنده ایشلتمکده اولدیغی سیاحت واپورلری مثللو قسم خارجیلری صودن بر متره مرتفع و کوکرته‌لری ایکی قاتدر . وسعت و معموریتی هندك مختصر شهرلرینه معادل کولنك، بولندیغی واسع و دوز ساحلده بوش یرلر حسابسز اولدیغی حالده، ناس بو کوزل موقعه

او قدر هوس ایتمیه‌رك سوقاقلرنده شیطان دکنکله گزه‌مز خانقانه رغبتك گون بگون آرتمسی و بر طرفدن عظیم بنالر یاپیلمسی شرق و شمالی آچیق هواسی، منظره‌سی غایت صاف و لطیف، صویی خفیف، بولنمسندن ایلرو گلمکده‌در.

نفوس اسلامك ایکی یوزی هندستاندن کلمه میمن و لبه اولوب بیوك تجارتلر ایله مشغولدرلر. «مکاو» ایله چینك «کونطون» و «کویلنغ» جهتلرندن هجرت و توطن ایدن نفوس باقیهٔ اسلام فرونجیلق، قصابلق، بقاللق یاپمقده و پك کوزل قزانمقده‌درلر. ایچلرنده تنباکو فروش بر عجم دخی واردر. سنی التمشه قریب و غایت خلوق اولان بو ذاتك اسمی حاجی علی میرزادر. آوروپالی نصارا ایله ژاپونیالیلر ایسه تجارت، طبابت، صنعت، صرافلق، اوتلجیلك، میخانه‌جیلك یهودیلر سیمسارلق، دلاللق، یرلیلر فلاحت، صندالجیلق، حماللق، فابریقه‌لرده ایشجیلك، ایرغادلق، نوکرلك و یکی گلان چینلیلر علی العموم عربه کشلك مثللو مشاغلده‌درلر. مأکولاته دائر هر درلو لوازمك بر یرده فروخت اولندیغی مرکیت عظیم ایله آجنته‌لر، بانقه‌لر، حکومت، کمرك، قرانتنه، پوسته تلغراف و امثالی اماکن امیریه، عالی اوتللر، معتبر غازینولر، زنگین مغازه‌لر، جسیم دکانلر، و کوه مثال منزللر، خانقانك اون درت میل سوران ریختیمی اوزرنده اولوب ساحل بویی هنوز تنظیم و املا ایدیلیه‌میان کولنده، اکثریسی باراقه‌دن عبارت عسکری قشله‌لریله اوفق قره قولخانه‌لردن بشقه ابنیهٔ امیریه و منازل عالیه یوقدر.

یوللری واسع و منتظم، منازل موجوده‌سی ایکیشر قاتلی و اجمل المنظره ایسه‌ده کاملاً اوستی آچیق چارشودن یعنی جاده‌لره ناظر خانه‌لرك الت قاتلرنده‌كه دکانلردن عبارتدر. پوتخانه ایله کنیسادن کچیلمیان بو مملکتده ایکی عدد جامع شریف بولنمسی نفوس اسلامك آزلغندندر. «مسجد سرت — مسجد پلطن» ناملریله بنام جوامع شریفهٔ مذکوره‌نك بری خانقانك فوقنده‌که محلده‌ده و گنیش بر بغچه ایچنده، مسجد پلطن کولن نام سمتك وسطنده‌در. خانقانده بولندیریلان انکلیز عساکرینك ارزاق متعهدی عبد الله سرت صاحبك تعمیر کرده‌سی اولدیغی ایچون مومی الیهك نامیله بنام مسجد سرتك حولیسنده مساکینه مخصوص بر مسافر خانه ایله ایله بر مکتب ابتدائی واردر.

معلم افندی برای صله مأذوناً پنچابه کیتمسنه مبنی مقفول بولدیغم بو مکتبك طلبه‌سی قرق عدد ایمش. جمعه کونی بعد الصلاة مسجد سرتده ملاقات ایتدیگم عبد الله سرت صاحب، هندستانك ملابار احاطه‌سندن کلمه غایت غنی

و متدين بر ذات اولوب سنى اللى يه قريب و يارى يه يقين آغاران صقالى اوزون، وجودى ايرى، قامتى طويل، مذهبى شافعيدر . يگرمى بش ياشلرنده غايت اديب و فاضل بر مخدوميله عبد الرحيم اسمنده كشغرلى بر اولادلغى واردر . كشغردن براى حج برلكده يوله چيقديغى پدرينى تيبتده چين اشقياسى شهيد ايتمكله يكس قلان عبد الرحيم اون آلتى ياشنه يتشمشدر . مسجد سرتده‌كه مكتب ابتدائيده لازمكلان تحصيلى اكمال ايتديكى ايچون شمدى انگليز مكتبنه مداومدر .

مسجد عسكرى معناسنه اولان مسجد پلطنى هندستانڭ پنچاب احاطه‌سندن كتوريلان نفرات اسلاميه ياپديرمشدر . انكليزلرڭ خانقانده‌كه قواى عسكريه‌سى درت بيڭ نفردن عبارتدر .

اوچبيڭ بشيوزى هندلى يالكز بشيوزى آوروپالى اولان عساكر مرقومه‌نڭ درتيوزى طوپجى، اوچبيڭ بشيوزى پياده، يوزى پوليس نفريدر . پياده طابورلرينى تشكيل ايدن افراد شجاعت نهاد هند ايله افغانستان اره‌سنده متمكن اولوب هيچ بر طرفه تابعيت كوسترميان آفريدى قبيله‌سندن شهرى طقوز روپيه اجرتله يازدقلرى اسلام دليقانلريدر .

ييلده مع كلاه بر صاريق، بر پانطلون، بر چاكت و فطين ايله ايكى سنه‌ده بر دفعه ويريلان بغمورلقدن بشقه مخصصاتلرى اولميوب اكل و شرب و امثالى مصارفى التمش درت غروش اوتوز پاره طوتان طقوز روپيه معاشه منحصر نفرات مرقومه‌يى درت سنه استخدامدن صكره مملكتلرينه بالايصال يرلرينه ديگرلرينى جلب ايتمكده‌در . اولوم قورقوسيله دگردن چيقمغه اودى قوپان انكليزلر ايچون قرده قانلر دوكوب بويله مهم قطعه‌لر قزانديران بو محنتكش عساكر هنديه گولنده‌كه باراقه‌لرده، انكليز جنسنه منسوب نفرات ايسه خانقان ليمانى اوزرينه مبنى عالى قشله‌لرده اوطوردلمقده‌در .

كولنه گزمكه كيتديگمده اسكله‌ده تصادف ايتديكم بو اسلام نفرات، بنى باراقه‌لرينه گوتوروب چاى و اطعمه اكرام ايتديلر . اوزرلرى خاصير ايله مستور بو مغموم باراقه‌لرڭ هر بريسنه اللىيشر نفر يرشديرلمشدر . اللرنده‌كه اوفق قصاطوره‌لى انكليز تفنگى مكرر آتشلى و اون فشنكلى ايسه‌ده مرمى‌يى سكز يوز خطوه‌دن زياده سوق ايده‌ميوب نشانى انجق آلتيوز خطوه‌ده اوره بيليور . فرانسه‌نڭ هندچينى‌ده‌كه كوشنصين، كمبوديه، تونكين و آنام احاطه‌لرينى حاوى مستملكه‌سيله چين قطعه‌سى اره‌سنده واقع اڭ مهم و ايشلك اسكله اولان خانقانه عقله كلمز بر شيطنت سياسيه ايله صوقولان انكلتره‌نڭ فكرى مكاو كورفزينه دوكولان سيكيانغ نهر عظيمندن

بالمرور چینڭ «کیونغ‌سی» و «یونان سین» ولایتلرینیده طوته‌رق هند چینیده یقالادیغی طقوز ملیون نفوسلی یدی یوز اللی بیڭ کیلومترو محیطنده‌که اراضینڭ شرقنی و یوز اون سنه‌دنبرو مأکل اتخاذ ایدیندیگی قوجه هندڭ شمالنی تهدید رقبادن قورومق، و هیمالایا سلسله‌سنڭ صعب المرور موافعنده شمدی‌یه دگین مستقل یشایان نیپول و بوتان راجه‌لرینی آرقه‌دن چویروب سهولتله باصدیرمقدن بشقه فرانسه‌نڭ حسب الجواریه چینده یاپه‌جغی توسیع ملك وتزیید نفوسی کندیسی قاپمق اینتراسوسندن عبارت اولمغله شو طمع ردیئه‌سنی بشقه‌لری سد چکر خوفیله محال محبوثه‌نڭ کلیدی صاییلان خانقانی متین بر میناء حربیه حالنه قویمشدر. شرق شمال وجنوب بایرلری شاهقه‌سنه دگین خانقان شهری ایله مستور جبلك فوقنده‌که دوزلکیده مکرر آتشلی مدافع جسیمه ایله مجهز استحکامات عظیمه قاپلامشدر. خانقانڭ مقابله‌سنده و عهد قریبده وجوده گلان کولن شهرینڭ شرقیله جنوبه مفتوح لیمانڭ چین دگزینه متصل آغزنده‌که متعدد اطه‌جقلر وبونلره محازی برونلر دخی استحکامات عظیمه ایله مالامالدر.

مواقع مهمه‌سنه تحت البحر بر چوق طورپیللر وضع ایدیلان لیمانده دخی متعدد زرهلیلر و طورپیدولر یاتمقده‌در. میناسی بو یولده ترصین و تحکیم ایدیلان خانقانه دگزدن تعرض خیلی تلفاتی موجب ومشکل ایسه‌ده استحکاماتڭ آرقه‌لری سپرسز و مدافعه‌سز اولمغله قره‌دن طوتمق پك قولایدر.

«هنغ کنغ» کورفزنده واقع مجمع جزائر ایله بونلردن معدود خانقان اطه‌سنی چینلیلردن غصب ایدن انکلیزلر، برونلری اوجنده‌که مکاو جزیره‌سنه یرلشان پورتکیزلری‌ده اوغراتمق استیورلر. توسعنه مقتضی هر درلو مواد و مهماتی حاضرلایوب چینده بر قاریشقلغه دها منتظر اولدقلری بویکی مستملکه‌نڭ مرکزی ویقتوریا اطه‌سیدر.

هند ایله هند چینینڭ هر طرفنی قاپلایان یوز اون بش ملیون موحدینی تحکم طاقتفرسای اجانبدن قورتارمق عزمیله بورالره اوفق بر سفینهٔ حربیهٔ عثمانیه شرفورود ایده‌جك اولسه طرف طرف قیام ایله بشاشت نعره‌لری آته‌رق شیرانه صولتلره مهیا بو جمعیت عظیمهٔ اسلامیه‌یه، اللی بش ملیونی متجاوز چین مسلمانلریده فوج فوج التحاق ایدوب گمیدن عسکر اخراجنه بیله حاجت براقمیه‌رق آوروپالیلره مأکل کسیلان مستملکه‌لرده موجود بتون استحکاملری بر یورویشده ضبط، اولانجه طوپلری وطوپچیلری بلا مزاحم اسیر ایدرلر.

ژاپونیایه اعزام بیوریلان امیرال عثمان پاشا مرحومڭ سوار اولدیغی «ارطغرل»

فرقتین همایونی سینغافوردن حرکتله خانقانه مواصلت ایلدیگنی خبر آلان بو لایعد امت ناجیه فرانسه مستملکه‌سیله چینك یونان سین مقاطعه‌سندن قانطون و قموچه جهتلرندن خانقانه دوکولوب، مفخر موحدین اولان سطوت عثمانیه‌یی، دینك او نمونهٔ شوکتنی گورملرندن متحصل مسرات بیغایه‌لرینی بلا اختیار اظهار ایله آهنك مباهاتی عیوقه چیقارمشلردر.

عثمان پاشا مرحوم فرقتین همایون مرتباتنده درتیوز نفر قهرمانی بالاستصحاب صلاة جمعه‌یی ادا ایچون مسجد سرته کیتدیگنده، بو اوزون گذرگاهك ایکی طرفنه بویدن بویه خنجا خنج طوپلانوب، آتدقلری خطوهٔ منتظمه ایگیلیتسی، آفاقی طوتان القیش صدای متمادیه‌سی اره‌سنده بشقه‌جه بر گلبنك پیدا ایدرك اورته‌لرندن کمال مهابتله کچن غزاة عثمانیه‌نك عزیمت و عودتلرنده، آیاقلری آلتنه آتدقلری یوز بیکلرجه چیچك دسته‌لرندن یوللر کچیلمز بر حاله کلدیگی، او یوم پرمفخرت الآن دللرده داستاندر. خانقانده بر هفته قالوب صفر الخیرك برنجی گونی بعد العصر حرکت ایدن چین واپوریله شنغایه متوجهاً یوله چیقدم. واپورلیماندن آیریلوبده فورموزه جزیره‌سی آچیقلرینه یونالدیگنده خفیف خفیف اسمگه باشلایان جنوب روزگارینك سوقیله ساحله طوغری ایلرولدیگنی اون میل اوزاقدن کوردیگمز قوبی سیس، بر قاچ ثانیه‌ده اوزرمزه چوکوب دریایی ظلمته غرق ایتدی.

قپودان اطرافی گوره‌مدیگی جهتله دگنمکسزکور کبی حرکتدن قلان واپوری مصادمه‌دن قوریمق ایچون، قولاقلرك زارینی پاطلادیرجه‌سنه متصل دودوك چالمغه باشلادی.

چین دگزینك گذرگاهمزه قریب محللرنده، بزم کبی یوللرینی غائب ایدن بر چوق واپورلرك آجی آجی چالدقلری دودوك سسلری دخی دریایی ایگلتیور ایدی.

اورته‌لغی گوز گوزی گورمز بر حاله کتوروب تنفسی تصعیب ایدن کور دومانده سواریسی کیده‌جگی یری تعیین ایده‌مدیگی ایچون دریا اورته‌سنده چالقانان واپورده‌که یولجیلرك قوپاردقلری ولولهٔ خشیت، ساعت قیامتی اردی اره‌سی کسیلمکسزین طرف طرف اشیدیلان مذکور دودوك سسلری او مخوف صدالر، صور اسرافیلی خطرلادیور ایدی. واپورده بولنانلری حیاتدن قطع امید ایتدیران بو خشیت آور حالت بر ساعت قدر دوام ایتدی. بالآخره شدتلیجه اسمگه باشلایان لدوس، روز قیامتی اگدیران بو مصیبت سیسی اوزرمزدن سوردی گوتوردی.

قوللری حقنده مرحمتی مبزول حق سبحانه و تعالی حضرتلرینك لطف وعنایتیله و مهلك سیس مندفع اولوبده اطرافمزی کورمگه باشلادیغمزده، آرقه‌مزدن درت عدد

آلمان زرهلیسی ، و قارشومزدن دخی بشی ژاپونیا ، اوچی فرانسز ، دردی انکلیز یاندیره‌لرینی حامل جمعاً اون ایکی حرب سفائنی گلمکده اولدقلرینی مشاهده ایدینجه دریایی دومان قاپلادیغی زمان مصادمه خوفیله آچیقلرده آجی آجی دودکلر چالان گمیلر بونلر اولدقلرینی آڭلادق . هندچینی‌یی اره‌لونده پایلاشان فرانسه و انکلتره دولتلرینه رقیب آلمانیا ، چینڭ « باکوی » اسکله‌سیله « لین تشیو » حوالیسنده مهم فرلداقلر چویرمك استدیکی ایچون بیوك بر امیرال قوماندانسنده اوله‌رق خیلی و قدر بورالرده طولاشان زرهلیلری اوچگوندنبرو خانقان لیماننده یاتمقده‌لر ایکن ، بو بابده‌که تشبثاتنی عقیم براقمق فکریله تعقیبدن گیرو طورمیان دول مذکوره سفینه‌لرینڭ ورود ایده‌جکلرینی خبر آلور آلماز ، بویله بلا توقف حرکتنی ، قماره‌ده بولنان آوروپالیلر بر چوق سیاستلره تطبیق ایتدیلر .

سیسڭ روی دریادن سیلنمسنی متعاقب شدتلی فورتنه‌یه طوتلدیغمز بحر چیندن قورتیلوبده ژاپونیانڭ فورموزه اطه‌سیله چین ساحلی اره‌سنده‌که فوکیان بوغازینه صوقولدیغمزده کسب سکونت ایدن هوا ، بر قاچ ساعت صکره بحر شرقی‌یه دخولمزده دها زیاده شدتلشه‌رك طاغلر کبی یوکسلدیکی طالغه‌لر ، شنغای شهری اوکندن کچوب ایکی ساعت اشاغیده بحر محیط هادی‌یه قاریشان « یانغ تس کیانغ » نهری شعبه‌سنڭ منصبنه یتیشنجه‌یه دگین سفینه‌یی دوگدی . قماره‌ده بولنان ژاپونیالیلر فوکیان بوغازندن گچر ایکن کوکرته‌یه صیچرایوب « روسلرڭ بلطیق دونناسنی بوراده محو ایتدك » دیو سوینه سوینه قونیشیور ، بکاده آڭلادیور ایدیلر . میلادی بیڭ سکز یوز طقسان بشده چیندن حرباً آلدقلری فورموزه اطه‌سنده‌که سکنه بر ملیوندن زیاده اولدیغنی دخی سویلدیلر .

قامتلری قصیر ، گوگده‌لری صاغلام ، ئمیکلری ایری ، قوللری قوی ، آیاقلری چویك ، خطوه‌لری سریع ، قلبلری حی ، گوزلری ضیق وفقط غایت آچیق ، فکرلری منور ، معلوماتلری واسع ، مصاحبه‌لری ملاطفه‌لری طاتلی ، مجالسه‌لری ادبلی اولدیغی حالده قوماره پك منهمك ژاپونیالیلره یولجیلردن بر روس یناشه‌رق اوینامقده اولدقلری بو مردود اویونه اشتراك ایتمك استدیگنده براقدیغی پاره‌یی گیرو ویروب مجلسلرینه قطعیاً قبول ایتمدیلر . شو حالدن پك متأثر اولان روس ، بنی گوستره‌رك « بز عثمانلیلر ایله یوزلرجه سنه‌در بونجه حربلر یاپدق . او محاربه‌لرڭ بر قاچنی قزاندق ایسه‌ده چوقلرینی غائب ایتدك . بناء علیه بنه بری بریمزی گور دیگمزده بویله مصافحه‌لشمقده و قونوشمقده‌یز ، حرب حکومتلرڭ ایشیدر . بعد المصالحه

مناسبت سیاسیه پیدا ایدن طرفین دولتینڭ تبعه‌لریده محبت و مصاحبتده بولنمق گرك . بونه نزاکتسزلکدر» تلهفلرینی صرف ایتدیسه‌ده اشیتدیره‌مدی . نهایت بر کوشه‌یه چکیله‌رك ژاپونیانڭ چین ایله یاپدیغی محاربه اثناسنده باصیلان رسملی غزته‌لردن بریسنی باغولندن چیقاروب چینلیلره خطاباً « ژاپونیالیلر سزه بویله یاپمدیلرمی ؟ » دیو چین آرمه‌سی اولان اژدرهانك قارننه ، بر ژاپونیا سواریسینڭ مزراق صاپلادیغنی ارائه ایدر تصویری گوسترمگه ، چینلیلر ایله حرصلی حرصلی دردلشمگه باشلادی .

چینلیلرڭ « یانغ تس کیانغ » تعبیر ایتدکلری نهر عظیم شعبه‌سنڭ منصبنه یتیشوب داخلاً ایکی ساعت ایلروده واقع شنغایه متوجه اولدیغمزده غایت بولانیق آقان واسع مجراسی ایچنده‌که مجمع جزائردن صولده بولنانلرڭ یعنی ساحل جهتنه دوشانلرڭ بر قاچی اوزرینه مبنی چین استحکاماتی اوگندن گچر ایکن « جاردین » قومپانیه‌سنه منسوب واپورلردن بریسی اثنای راهده سقطلشه‌رك جزائر صغیرهٔ مبحوثه‌نڭ صاغه دوشانلرندن بریسنه باشدن قره یاپدیغنی گورنجه دریا سفرندن اکراهه باشلادم . طار یرلرینڭ وسعتی ، آقینتیسی ، استانبول بوغازینه بگزه‌یان نهر مذکورڭ مجراسی ایچنده اون درت میل قطع مسافه ایلدکدن صکره شنغای گورونمگه باشلادیغی زمان ، آلمانیا ، فرانسه ، انکلتره ، آمریقا ، ژاپونیا ، ایتالیا دولتلریله پورتیکز ، وهولنده حکومتلرینڭ زرهلیلری صره واری یاتمقده ایدیلر . بونلرڭ ایلروسنده ، ظاهرلری غایت گوزل ، طوپلرینڭ کورونیشی مکمل ، ایکی عدد جسیم چین زرهلیسی دخی اعمال اولندقلری آمریقا ترسانه‌سندن گلدکلری صره‌ده آتیلوب بر دها قالدیرلمیان لنکرلری اوزرنده صوروتمقده ایدیلر .

چینڭ سفائن حربیه‌سی منحصراً انگلیز جنسی امیراللر النده ، شرکت واپورلری کذا انکلتره‌لی ، یونانلی ، هولنده‌لی ، قپودانلر قوماندالرنده اولوب یالگز عساکر ایله طائفه‌لر چینلیدرلر .

نهرڭ منصبنی محافظه ایچون دکل مجرد چینلیلری قورقودوب داخلده‌که تبعه‌لرینی قوربمق مقصدیله بولندیریلان مذکور سفائن حربیهٔ اجنبیه‌نڭ یاتمقده اولدقلری موقعدن یاریم ساعت دها ایلرولیه‌رك شنغای ریختمنه یتیشان واپوردن اسکله‌یه چیقنجه تصادف ایتدیگم اطنه‌لی « ستراك » افندی اوگومه دوشوب « نانکین روت » جاده‌سنده واقع « قونتیننتال » اوتلنه گوتوردی . بو گوزل اوتلی کیرالیوب ایشلدان یانیه‌لی روملر مکمل ترکجه قونوشمقده‌درلر . ساعتده اون میل کیدن چین واپوری ، خانقان ایله شنغای اره‌سنده‌که مسافهٔ بحریه‌یی اوچگون درت گیجه‌ده قطع ایده بیلدی .

(شنغای)

جنوب چینده واقع تبت صحراسنده‌که منبعندن تا بو سمته دوشان «یونان سین» مقاطعه‌سنه دگین بر قوس عظیم تشکیل ایدن مجراسنڭ قسم علیاسنه آلتون قوملی نهر معناسنه «کنشان کیانغ» و بورادن بحر محیط هادی‌یه اولاشنجه‌یه قدر سوران قسم سفلاسنه «یانغ تس کیانغ» دینمکده اولوب طولی بشبیڭ کیلومترو یه یاقلاشنجه یتشدیگی منصبی قربنده ایکی قوله آیریله‌رق بحر اصفره دوکولان نهر عظیمڭ فرعی اوزرینه مبنی شنغای شهری اقصای شرق ایله معامله یاپان سرمایه دارانڭ مقری کسیلمسنه مبنی میناسی، اقطار عالمدن موروود سفائن تجاریه‌نڭ مرکزیدر.

موقعی گوزل، صویی لذیذ، هواسی صاغلام، تجارتی واسع اولان بو معمور شهرڭ سکنهٔ موجوده‌سی درتیوز بیگه قریبدر. اسکله‌سنه هر گون اوچیوز سفائن تجاریه گیروب چیقمقده اولان بو مملکتده تجارت حرصیله هجرت ایدن آوروپالیلر آز زمان ایچنده اون بشبیڭ نفوسه بالغ اولوب بر طرفدن گلمکده چوغالمقده‌درلر.

داخل شهرده اوچبیڭ یدییوز چینلی اسلام وایکی جامع شریف واردر. جوامع شریفهٔ مذکوره‌نڭ بریسی داخل قلعه‌ده یعنی فرانسه‌نڭ حکم ایتدیکی سمتده، دیکرلری انکلتره‌نڭ اشغال ایلدیگی موقعده و خارج سورده‌در. مسلمین، دنیانڭ هر قنغی کوشه‌سنده بولنور ایسه بولنسون دین دشمنی آوروپالیلرڭ تعصب و اعتسافنه مطلقا اوغرایه‌جقدرلر. شهرڭ اڭ گزیده محللرینی ماشاتلق دیو یریر ضبط ایدوب چویران شیماریق نصرانیلر، بوندن درت سنه اقدم اسلام قبرستاننی اورته‌دن قالدیرمغه قالقیشدقلری صره‌ده یأس و نومیدی ایله نه یپاجقلرینی شاشیران موحدینڭ امدادینه، محاربهٔ زائله‌یی تدقیق و تماشا ایچون ژاپونیایه اعزام بیوریلان سعادتلو انور پاشا حضرتلری خضر کبی یتشمشلردر. پاشانڭ آیاقلرینه اشك ریز محبتله قپانان موحدینڭ مراجعتی اوزرینه وقوعبولان التماسنی فرانسزلرڭ قبول ایتمسنه مکافاة چین طوپراغنه دوشه‌جك تبعهٔ صادقهٔ عثمانیه ایله یرلی اسلاملرڭ محافظهٔ حقوقی، دولت مشار الیها قونسلوسلرینه حواله بیورلمشدر.

مقام معلای خلافتڭ کولگه‌سنی جناب حق بو امت مرحومه اوزرندن آیرماسون. کمال سعادتله سایبان اولدیغمز بو ظل یزدانی باشمز اوستندن حفظنا الله زائل اولور ایسه دردلرمزی مارقو پاشایه آڭلاتمق ایچون چکه‌جکمز چلله‌لری، چکلمز ذلتی، تحملی مشکل مسکنتی شمدیدن بالتصور پادشاه ذیشانمزڭ دامن پاکنه دها زیاده و اولانجه قوتمزله صارلمقلغمز لازمدر.

جناب حق خاندان عالیشان خلافتڭ محبلرینی مسعود، مغرضلرینی مقهور و نابود ایتسون . اسلامیتله علاقه دار بولندیغمزی ایکنجی اثبات انجق او دین مبینڭ حامیسی، حرمین شریفنڭ خادم عالیسی اولان خاندان جلیل العنوان عثمانی‌یه کوستره‌جکمز محبت‌در . تکریم دینسزلکدن و دینسزلردن بزلری اوزاق ایتسون . امت ناجیهٔ محمدیه‌یه بر عطیهٔ سبحانیه اولان بو سلطنت عظمایه قارشو، کلب عقور کبی حولایان بعض ادراکسز ایتلره «یالیت بینی و بینك بعد المشرقین فبأس القرین» آیت کریمه‌سیله جواب ویریرز .

شنغایی پایلاشان درت دولتدن آلمانیا، آمریقا، انکلتره اشغال ایلدکلری سمتلرڭ ایجاری اوله‌رق خاقان چینه سنوی مقنن بر مبلغ ویرمکده‌درلر . طوتدقلری یری وقتیلی چیندن صاتون آلان فرانسزلر ایچون ایجار تسویه‌سی کلفتیده یوقدر . شمالی آمریقالیلر، جنوبی فرانسزلر، غربی آلمانلر النه دوشان بو بد بخت شهرڭ نهر ودریا ساحللرینهٔ مربوط وسطی یعنی معتنا، ممتاز و معمور قسمنی انکلیزلر یاقالامشلردر . شهرڭ بلدیه بغجه‌سی، امریقا ایله انکلتره‌نڭ اشغال ایلدکلری محلاتی فصل ایدن موقع لطیفده و ساحل بحرده واقعدر .

بیروتده «بیت العمری» نامیله بنام بیوك عائله افرادندن محمد افندی ایله بورادە بولوشدم . تقریبا قرق یاشنده، اورته بویلی، صاری بیقلی، سیماسی سویملی، سوزی صحبتی خوش، فطانت و فضیلت خارقه‌یه مالك اولان بو ذات نجیبڭ سلسلهٔ نسبی فاروق اعظمه منتهیدرز . ترکجه‌یی بیوك بر ادیب درجه‌سنده بیلدیکی کبی انکلیزجه‌یی‌ده لسان مادر زادی اولان عربجه‌دن دها فصیح و سریع تکلم و کتابت ایتمکده‌درلر . قوم نجیب عربه مخصوص ذکاوت ممتازه‌سی سایه‌سنده چینجه‌یی‌ده اوکرنمشلردر . فقیری اوچ دفعه خانه‌سنه دعوت و نصف اللیله دکین براقمیوب فاضلانه مصاحبتلریله مستفید بیوردقلری کبی بر کون عربه‌سنه آلارق دایی‌سی عارف افندینڭ یاپدیردیغی توتون فابریقه‌سنه کوتوروب کزدیردی .

شنغایه وروده‌دن بر قاچماه مقدم محمد افندی‌یی یرینه براقه‌رق بیروته عودت ایدن مومی الیه عارف افندینڭ بوندن اون ایکی سنه اقدم تأسیسنه موفق اولدیغی بو جسیم فابریقه آمریقالیلر النه دوشان محلاتده واقع «تون شان روت» جاده‌سنده و یکرمی درت نومروده‌در .

«فابریقهٔ مصری» نامیله معروف وبش قات اوزرینه مبنی بو عظیم فابریقه‌نڭ هر طرفنی کزدم . درونده قرق عدد ماکنه لا ینقطع ایشلمکده‌در . بری

اللی ، دیگری اون بارکیر قوتنده ایکی عدد لقوموتیف ایله چوریلان بو ماکنه‌لردن سکزی سیغاره اعمالنه ، ایکیسی قطع دخانه ، اوچی سیغاره محفظه‌لری طبعنه متباقیسی تصحیح آلات و سائره‌یه مخصوصدر . توتون قطع ایدن ماکنه‌لردن بریسی یومی ایکی بیك ، دیگری سکز یوز لیبره یاپراغی قیمقده‌در . بر لیبره یوز آلتمش درهمدر . سیغاره طوالدیران ماکنه‌لردن بریسی ژاپونیا ، دیگرلری آمریقا اعمالیدر . امریقاده یاپیلان ماکنه‌لردن هر بریسی دقیقه‌ده ایکی یوز قرق سیغاره طولدیره بیلدکلری حالده اخیراً ژاپونیادن جلب ایدیلان دیگر ماکنه ایکی یوز التمش چیقارمقده اولدیغنی کوروب سرعتنه حیران اولدم . آمریقانك درت عصرده یتشدیکی مدنیت و معارفه بویله اوتوز سنه‌ده تقدم ژاپونیالیلره مخصوص بر خارقه‌در . بو بیوك اعمالاتخانه‌نك آلت قاتنه ، بوزولان و پاصلانان آلتلرك تعمیر و تطهیرینه ، ایکنجی قاتنه توتون قطعیله سیغاره اعمالنه ، اوچنجی قاتنه محفظه طبعنه مخصوص ماکنه‌لر وضع اولنمشلردر .

دردنجی قاتده ایکی یوز طائفهٔ نسا طوپلانوب سیغاره‌لری قوطیلره لف ایتمك ایله کل یوم مشغولدرلر . بشنجی قات ایسه اوراق و سائره دپوسی اولوب اشیا صندقلری ونبج ایله چیقاریلوب ایندیرلمکده‌در . بیت العمری عائلهٔ شهیره‌سندن اوچ ذاتك مشترکاً یاپدیردقلری بو منتظم فابریقه‌ده ، یوز اللیسی ارکك و ایکی یوزی نسا اوله‌رق کل یوم چالیشدیرلمقده اولان اوچیوز اللی عمله ایله ماکینستلرك مخصصاتلری شهری التی یوز انکلیز لیره‌سی طوتمقده‌در .

آمریقالیلرك الدقلری اغیر ویرکو بو یکوندن خارجدر . آوروپالیلرك جراد بلا گبی اوچوشوب استیف اولدقلری چین اسکله‌سنده تبعهٔ عثمانیه‌دن بویله کوزی آچیق بر اسلامی کورنجه فخر موفور ایلدم . جناب حق امثالنی کثیر ایتسون .

کوزی آچ نصارانك دندان حرصیله پارچه‌لانان بو مملکتده آمریقالی بر قومپانیه‌نك یکی یاپدیردیغی سیغاره فابریقه‌سی دها جسیمدر . شنغایه مواصلتم نیسان اواسطنده ایدی . بزده موسم ربیع اولدیغی حالده بوراده هوا غایت صغوق و عادتا تشرین ثانی دملرینی آگدیرییور ایدی .

قطب شمالی‌یه مربوط سیبریانك قولتوغنه دوشان چین اولکاسنده‌که برودت هوا بوندن قیاس اولنسون . بنی گورونجه مسرتلر اظهار ایدن شرفلی همشهریمز محمد افندی «تام وقتنده گلدیگز ، ورودیگز ، بوندن بر ماه مقدم اولسه ایدی پکینه راحت گیده‌میه‌جکدیگز ، زیرا تین چینی بحر اصفره ربط ایدن قنال ، چینك انهار سائره‌سی

کبی بوزلامغله واپورلرك سیر و سفرلری منقطع اولمش ایدی، انتباه امت نامنه بر سیاحتنامه یازمق اوزره اختیار ایتدیگکز دور عالم کلفتنی تسهیل ایچون بر معاونت معنویه‌یه مظهر اولدیغگزی بیلملیسگز» یوللو تشویق امیز نوازشلرده بولندیغنده «غریب قوشڭ یوواسنی الله یپار» جوابنی ویروب گولوشمش ایدك .

التمش مترو عرضنده‌که مجراسنه صیغمیه‌رق ییلدیرم کبی آقان قوجه قنالی سراپا قاپلایان بوزلرڭ نیسانه دگین چوزولمامسی سیبریاده‌که شدت برودتڭ شمال چینده دخی حکمفرما اولدیغنی گوستریر . موقعنی جزیره حالنه قویان «یانغ تس کیانغ» نهری شعبه‌سندن خانقویه دگین صوقولان واپورلر دخی چینڭ ایچرولرنده واقع «شایغین بادمفو صیغزه» جهتلرینه ایشلیان دوز طبان سفینه‌لره و کذا خانقوندن پکنیه دکین فرانسز قومپانیه‌سنڭ یاپدیردیغی شمندوفره یوك ویروب آلمقده اولدیغی ایچون تجارتی بر طرفدن وسعت بولمقده، نفوس و معموریتی گوندن گونه آرتمقده اولان شنغایڭ اسواقنده دول مستولیه‌نڭ پولیسلری بولندقلری کبی، اللرنده‌که قیصه طوپوزلر ایله چین پولیسلریده طولاشمقده‌درلر .

چینلی پولیسلر یرلیلره قاریشوب، اجنبیلری یقالامق صلاحیتی آوروپالی پولیسلره ویرلمشدر . انگلیزلرڭ مدراس شهرنده یاپدقلری کبی بوراده دخی هر دولت کندی سمتنه ساحلدن برر قنال آچدقلری جهتله اسکله‌ده متراکم اشیای تجاریه محلات اره‌سنه معونه‌لر ایله نقل اولنه گلدکلرندن نظیف سوقاقلرڭ مصنع دوشه‌مه‌لری یوك عربه‌لرینڭ آغیر تکرلری آلتنده ازیلیوب بوزولمقدن قورتارلمش، و بو گورولتیلی ازدحامڭ ازاله‌سیله استراحت عامه یولونه قونولدیغی کبی ناسڭ مرور و عبوریده بحق تسهیل قلنمشدر . فابریقه‌ده‌که عملیاتی نظارت ایتمك اوزره محمد افندینڭ بیروتدن حلب ایلدیکی محمد خالد افندی ایله اطنه‌لی ستراق افندیدن و اوتلجی روملر ایله بر قاچ یهودیدن بشقه تبعهٔ عثمانیه بولنمیان بو مملکتده بر هفته قالوب صفر الخیرڭ اون اوچنده چین واپورینه بینه‌رك تین چینه متوجهاً حرکت ایتدم .

ژاپونیا ایله قوره اره‌سنده‌که قوره بوغازی مواجهه‌سنده واقع کیلپارت جزیره‌سی جزاسنه دکین واپوری صارصان طالغه‌لر، شمالا یوز میل ایلروده واقع مجمع جزائره ییشوب بحر اصفرڭ وسطنه داخل اولدیغمزده بسبتون کسیلمگله چالقانمق راحتسزلکندن قورتلدق . بورادن شماله طوغرو بر گون بر گیجه دها ایلرولیوب انگلیزلرڭ چیندن قاپدقلری «وای های وای» شبه جزیره‌سی بورونه یتشدیگنده غربه دونان واپور پورآرتور اوگوندن بالمرور پچیلی خلیجنه صوقوله‌رق اوچنجی گونی قوشلق وقتی طاکو لیماننه یتشدی .

بحيرة العرب كبى مد و جزر يا پان بو دگزك صوبى شيشينجه‌يه دگين ايمپراطور قنالنه صوقولوب تين چينه كچه‌ميان واپور ايكى ساعت توقفه مجبور اولدى قنالك آغزينه مرمريس بوغازينك آوروپا جهتنده واقع كليد البحر قلعه‌سى شكلنده و فقط طوپراقدن معمول چين استحكاماتنى آوروپاليلر ميلادى بيك طقوز يوز فترتنده تخريب ايتدكلرى جهتله طابيه‌لردن اثر قالميان بدنلرى اشيك دشيك بر حالده الآن باقيدر .

ممالك محروسهٔ شاهانه‌نك آناطولى قطعه‌سى وسطندن بالمرور قره دگزه دوكيلان قزيل ايرمق كبى دائما بولانيق آقان «هوانج هو» نهر عظيمى بورايه دوكولديگى جهتله صوبى قيرمزى قوم و چامور خليطه‌سى ايله سراپا ملون شو ايصسز خليجده كومه كومه اوچوشان مه‌كه، قره بولاق و مارتى قوشلرينك نغمات متواليه‌سى دريايى چيگلاتيور، شنلكسز ساحلك مغموميتندن منقبض روحلره انبساط ويريور ايدى . طبيعتك شو لطافتنى ايكى ساعت قدر تماشا ايتدكدن صوگره خليجك صويى شيشه‌رك قره‌يه طوغرو هجومه، و سواحلى باصمعه باشلاديغى صره‌ده مجراسنك عمقى تزايد ايدن قناله درحال صوقولان واپور درت ساعتده تين چينه يتشدى . شنغاى ايله تين چين اره‌سنده‌كه مسافهٔ بحرى ساعتده يدى ميل گيدن بو واپور ايله بشگون بش گيجه‌ده قطع اولنه بيلمسنه باقيلور ايسه سكز يوز قرق ميلدن عبارت ايدوگى اگلاشيليور .

(پكينك اسكله‌سى اولان طاكو ليماننه يتيشينجه‌يه دگين انواع محن)
(و مشاق ايله مرور ايتديگم طيش دگزلرك تفصيلاتى)

(بحر محيط هندى)

آسيانك جنوبنده، آفريقانك شرقنده، قلمنك جديدك غربنده، واقع و گنيشلگى تربيعاً يتمش مليون كيلومترو، عمقى درت بيك بشيوز مترو اولوب، دنيايى احاطه ايدن صولرك بشده بربنى حاوى بحر محيط هندينك عددن بالاعتبار لاكديف، و مالديف مجمع جزائريله هندستانك «مالابار» سواحلى اره‌سنه دگين ممتد شمال قسمنه بحيرة العرب و بحر عمان دينلمكده سيلان ايله ملقا بوغازى اره‌سنده‌كه محلنه خليج بنگاله تعبير اولنمقده‌در .

(بحر محيط كبير)

آسيا ايله قلمنك جديدك شرقنده، آمريقانك غربنده واقع و گنيشلگى يوز

طقسان ملیون کیلومترو مربعنده، عمقی طقوز بیڭ متروden مزید اولوب دنیایی احاطه ایدن صولرڭ نصفنی حاوی بحر محیط هادی و محیط اوقیانوس دخی تعبیر ایدیلان بحر محیط کبیرڭ ملقا بوغازندن قوره‌یه بوغازینه دگین سوران غرب قسمنه، سینغافوردن کمبودیه بروننه قدر خلیج سیام، بو محل ایله فوکیان بوغازی اره‌سنه بحر الصین، فرموزه جزیره‌سندن «هنغ تشیو» کورفزی میانه‌سنه بحر شرقی، شنغای ایله پچیلی خلیجی مابیننه بحر اصفر تعبیر اولنمقده‌در. هواسی ایله صوینی ارضه قاپدیردیغی جهتله بیکلرجه عصرلردنبرو عطشان قمرڭ، قاچردیغنی گیرو آلمق ایچون بحرلری بلوطلر کبی یوکسلتمکه، حصه‌سنی جذبه چالیشمسیله دائما متحرڭ بولنملرندن طولایی مد وجر یاپمق طبیعتلرنده موجود محیطین مذکورتیندن محیط هندینڭ گوز و قیش موسملرنده، محیط کبیرڭ بهار و یاز فصللرنده آلتیشر آی شدید و مدید فورتنه‌لری واردر. محیط هندینڭ باب المندبدن ملقا بوغازینه دگین ممتد محلنده بلا فاصله آلتی آی دوام ایدن شدتلی فورتنه‌لر ختام بولور بولماز، محیط کبیرڭ سینغافوردن قوره بوغازینه قدر سوران قسمنده باشلایوب کذا آلتی آی امتداد ایدییور.

سنه‌نڭ بتون ایامنده‌که فورتنه‌لری مناصفة اجرا ایده گلان بو دگزلردن بریسنه کأنه اویقوده بولندیغی زمان اوغرانیله‌جق اولسه کوریله‌جك طالغه‌لر ایچ دگزلرڭ قبارد‌قلری صره‌ده یاپدقلری امواج مهیبه‌یه رحمت اوقودییور. بویله طاغلر کبی یوکسلان طالغه‌لره مقاومت ایده بیلمك ایچون قدرت بشرڭ اولانجه‌سی مصروف پوسته واپورلرندن بشقه‌سنه بینوب» بو دگزلره چیقمق تهلکه‌لیدر.

(«تین شن» زبانزدی «تین چین»)

چین اولکاسنڭ جنوبنده واقع «پوپانغ» بحرندن شمالنده کائن طاکو لیماننه دگین ممتد مسافهٔ عظیمه اره‌سنه ایکی بیڭ کیلومترو طولنده والتمش مترو عرضنده اوله‌رق خاقان سابق طرفندن حفر ایتدیریلان قنال عظیمڭ برلشدیگی پچیلی خلیجنه اون یدی کیلومترو قالدیغی یرده‌که مجراسی طرفینه، اوجی بوجاغی گورولمز و غایت منبت بر اووه‌نڭ وسطنه مبنی تین چین شهرینه صفرالخیرڭ اون سکزنجی گونی بعد العصر یتیشوب آلمانیالیلرڭ «تاقیروت» جاده‌سنه یاپدردقلری برلین اوتلنه نازل اولدم. سالف العرض شنغای شهری کبی هر سمتی بربر دولت حکمنه کچن بو مملکتڭ مبنی بولندیغی یر و یانه‌نڭ موقعنه تماميله مشابه،

منظره‌سی لطیف، صویی خفیف، هواسی صاغلام نفوس موجوده‌سی بر ملیونه قریب ایسه‌ده آوروپالیلرڭ اخیراً یاپدردقلری محله‌لردن باشقه یرلرنده طرز جدید عمارتدن، قدیم سوقاقلرنده انتظام و نظافتدن اثر گوریله‌میور.

چینلیلره مخصوص محله‌لرڭ کافه‌سنده گوریلان بوکونتیلی پیس سوقاقلر، قالدیرمسز طار یوللر، چاموردن کچیلمز قوقمش میدانلر، مائل انهدام مستکره خانه‌لر، بیچمسز بنالر، عفونتلی دکانلردن عبارت اولوب دیگر سمتلرده‌که آثار عمرانڭ هنوز ذره‌سی بیله سرایت ایده‌مامشدر. دروننده معونه‌لر ایشلیان «پیهو» نهری و اخیراً تمدید قلنان شمندوفر ایله مربوط بولندیغی پکین شهر جسیمنڭ یگانه اسکله‌سی اولدقدن بشقه تبیت صحراسنڭ شمالنده کائن «کوکونور» وادیسیله مغولستانڭ جنوبنه دوشان «سالار» طاغلرندن نبعان ایدوب «حوچو — لانجوسین — نیکشا — پوطو» اوزری بالمرور، طولی درت بیك بشیوز کیلومترویه بالغ اولنجه جوارنده‌که خلیجه دوکیلان «هوانچ هو» نهر عظیمنده و بو نهرڭ وسیع و عمیق مجراسنه «تسی تیان» شهری غربندن کچه‌رك، چینڭ شمالنی جنوبنه ربط ایدن درتیوز ساعتلك قنالده لاینقطع یاپیلان مناقلات وفیره‌نڭ دخی مرکزی بولندیغی ایچون تجارتی صوگدرجه واسعدر.

آوروپالیلرڭ قره قوش کبی باشنه چوکدکلری بو بد بخت شهرڭ مقاسمه‌سنده ژاپونیا ایله روسیه‌یه‌ده حصه چیقارلمشدر.

هر دولتك بولندیغی سمتده کندی عسکری و پولیسی واردر. کچنلکی ژاپونیا صوقوشونده قالدیردیغی عسکرینی بر دها گتورمیان روسیه‌نڭ یالگز پولیسلری قالمشدر. آلمانیا، انکلتره، فرانسه دولتلرینڭ اللرینه کچن پارچه‌لر، حیرت افزا بر صورتده اعمار ایدلمشلر ایسه‌ده دیگر حکومتلر حصه‌سنه دوشان سمتلر دها یولنه گیره‌مامشدر. قنالڭ طرفینه یاپیلان بو عظیم شهری یکدیگرینه ربط ایدن یالگز بر کوپریدن عبارت اولمغله بو حدید جسرڭ جنوبندن باشلایان الکتریق ترامواینی بر قاچ قوله آیریله‌رق اسکله‌یه دگین ایلروله‌مکده‌در. فرانسه قونسلوس خانه‌سنڭ مبنی بولندیغی محل لطیف مواجهه‌سنده یاپیلمقده اولان بیوك ریختیمڭ عملیاتی ختام بولنجه ترامواینڭ مرکزی تبدیل، گذرگاهیده تمدید قلنه‌جق ایمش. بوراده روم، ارمنی، یهودی اوله‌رق خیلی تبعهٔ عثمانیه واردر. روملر ایله ارمنیلرڭ قسم اعظمی غازینوجی بقال و توتون فروشدرلر. بو گوزی آچیق همشهریلرمزڭ ثروتلری خیلی ترقی ایتمشدر. بیتوتت ایتدیگم اوتلڭ مستأجری سلانیکلی زنگین بر یهودیدر.

مواداتی شنغایه مشابه اولان تین چینڭ اخراجاتی چای، ایپك، کتان، فغفوری ایله هر درلو حبوبات وکراسته، ادخالاتی آوروپا، آمریقا و ژاپونیانڭ مصنوعات ومنسوجاتی ایله جهانڭ هر یرندن انکلیز یدیله طوپلانان آفیوندر . سکنهٔ قدیمه‌نڭ باشلوجه صنعتلری گویا گون چینی طباقلر ایله چلیم وچایدانلقلر یاپمق گیجه‌لی گوندزلی اوغراشدقلری ایسه حالا آفیون چکمك پوته طاپمقدر . ختای خطنڭ قرق بشبیگه یقین اشارتلرینی اطفاله اوگرتمك ایچون پوتخانه‌لر حوالیسنه یاپدردقلری مکتب ابتدائیلردن بشقه مدرسه‌لری و عصر حاضره یاره‌یه‌جق معارفلری یوقدر . اوطوردقلری سمتلرڭ عفونتلی سوقاقلرنده سوریلر ایله طولاشوب برونلرلیه یوللری أشیك دشیك ایدن خنزیرلر کبی چامورلر ایچنده پیسلکله مسکنتله اوقات‌کذاردرلر اختلاطدن اجتناب ایتدکجه برونلری دیبنده بیتان اجنبیلری گوروبده عبرت آلمق اویانمق استعدادی بونلرده کلیاً مفقوددر .

روحلرنده علویت، دملرنده نجابت، قلبلرنده حیات، دماغلرنده لذت معارف فکرلرنده تجدد، ذاتلرنده داعیهٔ تفوق طینتلرنده میل معالی، اعتقادلرنده اساس، دینلرنده تمدن اولمیان بر ملتدن ترقیمی بکلانیر . مدنیتدن منفور، معارفدن مجتنب گوردیگم بو استعدادسز قوم عروقلری کسیلنجه‌یه دگین بویله أسکی خر، اسکی سمرلکدن آصلا قورتیله‌میه‌جغنه شبهه‌م قالمدی .

ورودمڭ آلتنجی گونی صلاة جمعه‌یی ادا ایچون اسلام محله‌سنه گچوب چینجه «نونس لبس» دینلان جامعشریف حوالیسنه داخل اولدیغمده پنجابلی محمد حیات و افغانی محمد شریف اسملرنده ایکی ذاته تصادف ایتدم . بعد الصلاة المدن طوته‌رق حجره‌لرینه گوتوران بو ذوات دیانت صفات، ترکجه بیلمدکلرندن فارسیجه مکالمه‌لشدك . پنجابی محمد حیات صاحب اوتوز بش یاشلرنده، ایری وجودلی سیاه صقاللی، افغانی محمد شریف خان اللی بش یاشنده، آلا قیر صقاللی، اورته بویلی و نحیف‌در . اکرام ایتدکلری چایی ایچدکدن صکره اورطه‌یه بر دسترخان سروب بیوك طباق ایچنده تپه کبی بیغه‌رق کتوردکلری اتلی پلاوی اکله باشلادیغمزده جماعت اسلامیه معتبرانندن ابوبکر اسمنده بر ذات چیقه گلدی .

یکرمی سنه‌دنبرو بورالرده بولندقلری ایچون چینجه‌یی یولیله اوکرانان صاحب منزل محمد حیات و محمد شریف افندیلر مومی الیه ایله اره‌مزده ترجمان اولوب قونوشدردیلر . تجارتی حبوبات بیع و شراسنه منحصر اولان بو ذاتدن نفوس اسلامڭ مقدارینی سؤال ایتدم . تین چینده دردی کبیر متباقیسی مختصر

وجمله‌سی مزین طقوز جامعشریف ایله درت بیك بشیوز نفوس اسلام بولندیغنی کویلرده ایسه ایکی یوزدن متجاوز مساجد شریفه و طقسان بیکه قریب وحدین موجود ایدوگنی سویلدی،

بر ساعتدن زیاده سوران مصاحبه‌نك ختامنده اوتله عودت ایچون وداعلاشمق استدیگم زمان «اقشام طعامنی برلکده یاپمینجه براقمام» دیو قاپویه گریله‌رك محمد حیات ومحمد شریف صاحبلریده برابر آلوب منزلنه گوتوردی.

چین طرز معماریسنده وفقط عالی وبتون اوطه‌لری پاك ومفروش اولان خانه‌سنك آلت قاتنی، تجارته متعلق یازیخانه‌سیله یدی نفر کاتب وخدمه‌سنك اقامتلرینه تخصیص ایدوب، بشقه‌جه بر قاپودن کیریلان اوست قاتلرده مع عائله کندی اوطورمقده‌در.

املاك واراضیسندن بشقه نقد اوله‌رق ایشلتدیککی ثروتی، یگرمی بشبیك لیرایه یقین ایمش. کتب عربیه‌یی مطالعه‌یه، عربجه‌یی اولدقجه تکلمه مقتدر وغایت متدین‌در.

سنی آلتمشه یاقلاشدیغی حالده صقالنك برتلی بیله آغارمامشدر. وجودیده ماشا الله دینجدر. مثلنی هیچ بر دیارده گورمدیگم وشمدی‌یه دکین طاتمدیغم غریب الترتیب چین طعاملرینی، ایلك دفعه اوله‌رق بو ذاتك خانه‌سنده اکل ایتدم. لویه‌دن استحصال ایتدکلری نشسته ایله نهر داخلندن چیقاردقلری ییلدیز اوتی چیچکندن وبورالرده موجود دها نیجه عجیب وغریب نبات وفواکهدن مرتب بو تحف طعاملر اولدقجه لذیذ ونفیسدر.

داخل چینه گیرمك ایچون محتاج اولدیغم پساپورطی استحصال ایدینجه‌یه دگین اون سکز گون قالدیغم تین چیندن ربیع الاولك اون بشنجی گونی صباحلین ساعت افرنجی سکزده شمندوفره بینوب اون ایکیده پکین شهرینه اولاشدم. تین چین ایله پکین اره‌سنده‌که بعدیت، اسکندریه ایله قاهره میانه‌سنده‌که مسافه‌نك عینیدر.

ربیع الاول، کندینه اسم تخصیص قلندیغی موسمه تماملیه تصادف ایتمش ایدی. شمندوفر گذرگاهنك طرفینده‌که تارلالر خضراته، وبونلرك آك یرلرنده نشو ونما بولان لایعد بادم آغاجلری بیاض چیچکلره بورونمش، قدرتك شو بدایعنه بشقه‌جه بر انبساط ویره‌ن بلبللر فغانه باشلامش ایدی.

فصل ربیعه مخصوص اولان روحپرور هوا ساکن، سما صاف وبراق اولوب اره صره خفیف خفیف وزان ایدن باد نسیمك مشامه‌یه یتشدیردیگی رایحهٔ بهار انسانی غشی ایدییور

ایدی . « هوای پاك نسیمنی تنفسه پك متهالك بولندیغم وطنمه بویله بر موسمده یتیشوبده هنگام شبابت خاطره‌لریله‌ده متلذذ اولمق سعادتنده عجبا مظهر اوله‌جقمی‌یم » دیو درونی تحسرلر اظهارینه باشلاینجه گوزلرمدن بلا اختیار یاش دوکولدی . دنیاده وطندن عزیز وطنداشـدن محترم بر شیٔ بوله‌مدم . انسـان انجق و طننده مسعود وطنداشیله مفتخر و السلام .

عودك رایحه‌سی انجق آتشه قونولونجه ظاهره چیقدیغی کبی بو سعادت پرمفخرتك قدریده ، نار افتراق ایله جحیم کسیلان غربته دوشولنجه منفهم اولییور .

ایکنجی موقع ایچون درت چین ریالنه یعنی قرق سکز غروشه بر بیلت آلارق بیندیگم ترنی چکن لقوموتیف یتمش سکز نومرولی ایدی .

لااقل یکرمی یولجی و آلتمش یوك واغونی علاوه ایدیله‌رك ، طرفیندن هر ایکی ساعتده بر چیقاریلان قطارلرده ازدحامدن اوطوره‌جق بر بولنمیشی و بونلری سوروکلیان لقوموتیفلرك کثرتی ، خطك ایشلکلکی ایله نفوسك چوقلغنی تصریحه حاجت براقماز .

(پکین)

یالکز وسعتیله قلعه‌سنك متانت و عظمتنه عائد شهرتی غربه طنین انداز پکین شهرینه بیك اوچیوز یکرمی درت سنهٔ هجریه‌سی ربیع الاولنك بشنجی گونی نصف النهارده اولاشوب « چمن » دینلان سمتده بر تونگان رباطنه نازل اولدم . برنجی قلعه‌سی افراد اهالینك ، ایکنجیسی وزرا و کبرانك ، اوچنجیسی یعنی ایچ قلعه ایمپراطورك اقامتگاهلرینی محیط اولوب سـورینك متانتیله نفوسـنك کثرتندن بشقه قاله آلنه‌جق هیچ بر یری و حتی منتظم بر سـوقاغی بولنمیان پکینك اصل املاسـنی ، چین مسلمانلری « بوگین » یازییورلر . چین لساننده « بو » شمال « گین » و « جین » پای تخت دیمك ایمش .

اداره‌سی یکرمی اوچ ولایات عظیمه‌یه مقسوم بو واسع اولکایی چین جغرافیونی — بو گین — لانجین — طوکجین — شیجین — نامlریله درت قطعه اعتبار ایتمکده‌درلر .

پای تخت معناسنه گلان — گین — و — جین — لفظلری بو اسملردن تفریق قلنور ایسه — بو — شمال — لان — جنوب — طوك — شرق — شی — غرب دیمك اولییور .

تاریخ آبادیسی درت بیك کسور سنه‌یه بالغ اولمسـنه مبنی اقدم ممالك عالم و سکنه‌سی اشهر اسلاف امم صاییلان بو قطعه‌ده ، شمدی‌یه دکین حکمفرما یکرمی ایکی

عائلهٔ سلطنتدن هر بریسی مار البیان شهرلرده صره‌سیله اوطوردقلرینی اشارت ایچون اسملری آخرلرینه أدات مذکوره علاوه قلنمقده ایدوگنی جمعه نمازینی بعدالادا ملاقاتلریله مشرف اولدیغم «نوجی لبسی» جامعشریفنڭ آخوندی عبد الباقی افندی اکلاتدی . فاضل مشار الیهڭ مخدومی محمد مهدی و معتبران اسلامدن حسن و ابراهیم و طلبهٔ علومدن محمد سعید افندیلر ایله هر طرفنی تماشا ایتدیگم پکین شهرنده اوتوز ایکی مساجد شریفه و یکرمی بشبیڭ نفوس موحدین و یکرمی باب مکاتب اسلامیه واردر . جوامع شریفه‌لرڭ کافه‌سنده برر کتبخانه دخی موجود اولوب محافظه‌لری ائمهٔ کرامه مودوعدر . مذکور مکتبلرده تحصیل ابتدائیه‌یی اکمال ایدن اطفال اسلام ، مساجد شریفه‌لر حولیلرنده‌که حجره‌لره طوپلانه‌رق امام افندیلردن علوم دینیه تحصیلنه باشلایورلر . علوم عصریه‌نڭ بورالرده اسمی بیله یوقدر . بری شافعی دیگرلری مذهب حنفی‌یه مخصوص مساجد شریفهٔ مذکوره‌دن دردی قدیم چین خاقانلرینڭ احیاکرده‌لری اولمغله غایت عظیم و مزیندرلر .

حکمدار بناسی اولانلر «چینڭ تینسی — فامیکسی — پوشوسی — نوجی لبسی» نامون جوامع شریفه‌لردر .

بوندن سکز یوز کسوریبل اقدم پکینڭ غربنه بنا قلنان نوجی لبسیدن بشقه‌سی بانیلرینڭ اسامیسیله مسمی‌درلر . نوجی مبنی بولندیغی موقعده‌که پازارڭ اسمی اولوب لبسی مسجد دیمکدر . میلادی بیڭ طقوز یوز اغتشاشنده تین چینی اجنبیلره اولاشدیران عقلسز حکومت حاضره‌نڭ پکین شهرنده دخی آلمانیا ، فرانسه ، انکلتره ، آمریقا ، ژاپونیا ، روسیه ، دولتلرینه‌ترك ایلدیگی بیوك ، بیوك سمتلرده نفوذی جاری دگلدر .

هر دولت یقالادقلری پارچه‌یی باشلو باشنه حکم ایتمکده ، ملکلرینڭ سرحدی ایمش کبی اطرافنی تحدید ایلدکلری بو محله‌لرده متمکن اهالیدن کندی حسابلرینه ویرگو آلمقده‌درلر .

حتی سرای خاقانی ایله وکلا قوناقلرینی محیط ایچ قلعه بیله آلمانیا عساکری محافظه‌سنده اولوب بورالرده افراد چیندن برفرد بیله اوغرادلمیشی ، قوجه سلطنتڭ نه حاللره گلدیگنی گوستریر . الیوم اوتوز اوچ یاشنه گیران خاقان «قوانغ سو» خلقة مجنون اولمقله برابر آنادن طوغمه ایناندر . عقل و اولاددن بالکلیه محروم اولان بو اعجوبهٔ خلقت دها ممده ایکن تخته گچورلدیگی زمان نائبهٔ سلطنت یاپیلان والده‌سی آسیاب دولتی انجق بو قدر چویره بیلمکده‌در . یکرمی ایکنجی عائلهٔ حکمدارینڭ خاتمه‌سی صاییلان خاقان حاضرڭ ارتحالنده وارث صحیحدن

خالی قالەجق چین سلطنتنی پایلاشمغە مهیا دول معظمە، ایمپراطور سابقڭ برادریلە بو عائلەیە نسبتی اولان ذوات سائرەنڭ خانەلرینی شمدیدن آبلوقەیە آلمشلردر .

آوروپالیلرڭ اطرافلرینە طولدیردقلری عساکر مختلطە ایلە محصور بو بیچارەلر خانەلرندن خارجە چیقەمدقلری کبی یکدیگرلرینڭ احوالندندە خبیر اولەمیورلر . اون بر ملیون بشیوز بیڭ کیلومترو مربعندە منبت و زنگین اراضی‌یە و درتیوز قرق ملیون نفوسە مالك امثالسز بر سلطنت عظیمەنڭ مجرد انتظامسزلق یوزوندن اوغرادیغی شو فلاکتلری گویا صاووشدیرمغە عازم آفیون کش وکلا سرای داخلندە اجنبی بصاصلری بولندیغی بیلدکلرندن دیل ایلە مشورتە متجاسر اولەمیوب بو بابدەکە محاورەلرینی، آووجلری ایچنە یازارق یکدیگرلرینە کوستردکدن قبول وردی بالگز ایما ایلە افهامدن صکرە پنچەلری درونندە محرر خطوط مفکرەلرینی محو ایتمك ایچون ایکی اللرینی درحال بری برینە سورمگە، طاغیلمغە باشلارلر ایمش .

سیاستە متعلق محاورەلری بو صورتلە جاری چین وکلاسنڭ تدابیر خفیەسندن خبیر اولەمیان اوروپالیلر، ادارۀ حاضرە مخالفلرینی آلە آلمق، اختلالجیلری چوغالتمق ایلە مشغولدرلر . درت بیڭ سنەلك معظم بر دولتڭ حالا درت طابور منتظم عسکری بولنمیشی سکونت بولماز اشتهالرە مالك آوروپالیلرڭ قوت طالعلرینە محمولدر .

بر آووج اقوام غربیەیی بویلە شیماردان بالجملە شرقلیلرڭ طالدقلری خواب مدید دکلمی . بز یاتنجە بونلر قالقدیلر . میدانی متیقظ رجالدن بوش بولوب هر طرفە صالدیرمغە یاییلمغە باشلادیلر . بو یغما گرلرڭ شرلرندن قورتلمق ایچون آرتق اویانەلم .

فروغ معارفلە مستنیر اجدادینڭ شعشعۀ شوکتی آفاقی قاپلایان اقوام شرقیەیە خاك مذلتدە بو درجە یاتمق، انتباهە یناشمیوبدە اسارتە موتە انتقال ایتمك یاقیشورمی . امم شرقیە انوار فیضا فیض ایلە منور و مقتدای مخترعین عالم ایکن غربیون غباوت و جهالتدە پویان و علی الاکثر نادان ایدیلر . بونلری شمدیکی حالە ایصال ایدن مساعی، سوابق احوالی گوزاری قماشدیران ملل نجیبۀ شرقیەیی مجرد تکاسل و تسامح ایلە اوغرادقلری توقفدن دیرەندیروب تعالی ایتدیرەمزمی . ژاپونیالیلر نمونەمزدر . صاحبسز پکینڭ قلعە قاپولرینە ممتد شوارعی اولدقجە مستقیم وواسع ایسەلردە طاش دوشەمەلری اولمدیغندن اوفق بر چیلتی وقوعندە کچیلمز بطاقلقلر حالنە کیرییورلر . کذا قالدیرمسز اولان دیگر جادەلری ایسە بخارا شهرینڭ سوقاقلری کبی بوکونتیلی و طاردر . نفوسی بر ملیون بشیوز بیگدن متجاوز بو شهر عظیمڭ بلدیەسیدە یوقدر .

سوقاقلرده آجلقدن گبران ایتلرڭ لاشه‌لری گونلرجه یول اوستنده قالییورده قالدیران بولنمیور . هر سوقاقده اکسیك اولمیان مذکور لاشه‌لر شیشه‌رك تعفن نشرینه باشلادیغی وبو کریه قوقودن اطرافده‌که دکانلرده اوطورانلردن بریسی عاجز قالدیغی زمان، کمال بطائتله یرندن قالقوب دائما سیگملرده پسله‌مکده اولدقلری کوشه‌لردن بریسنه قویروغندن سوروکلیه‌رك یول اورته‌سندن قالدیردیغی ایکی اوچ کوره‌ك چامور ایله اوزرینی اورتوویرییور . جاده‌لرده فانوس یاقمق شمدی‌یه دگین عادت اولمامشدر . آوروپالیلره بخش ایدیلان محله‌لرڭ سوقاقلری کاملاً انتظامه گیرمشلردر . بو آنه دگین قلعه‌سندن بشقه هیچ بر یرینه دقت ایدلمیان بو پژمرده شهرده ترامووای یاپمق، خانه‌لره هوا غازی، الکتریق ضیاسی صاتمق، صو اساله ایتمك صورتلریله‌ده ثروت داخلیه‌یی چکمك تشبثنده بولنان آوروپالیلرڭ تضییقاتی اوزرینه مضطر قالان حکومت، بیوك جاده‌لری شوسه حالنه قویمق ایچون عملیات ترابیه‌لرینی اجرا ایتدیرمگه هنوز باشلامشدر . عوام ناسدن هیچ برینڭ خانه‌لرنده خلالری یوقدر . بونلر کوشه‌لره، یول کنارلرینه پیسلیورلر . آدیم باشنه اگریلان ضیق یوللرڭ هر بولندقلری یرلرده برر ترسلك واردر .

بتون قپولرڭ اوکلری، دیوارلرڭ دیبلری نجاست ایله طولودر . بو مکروه مملکته دوشان ملل متمدنه‌دن بریسی بالنسبه نظیف گورینان طریق عامدن سهواً چیقوبده طار یوللردن کچه‌جك اولسه تعفندن صفره‌سی قباریر . «بوقسر» لرڭ ایقاع ایلدکلری اغتشاشده حرباً داخل اولان دول متفقه، سوقاقلر اورته‌لرینه یاپیلان شو مکروهلغڭ اوکنی آلمق ایچون هر کوشه‌یه نوبتجیلر دیکوب متجاسرلرڭ تپه‌لرینی تفنڭ دیبچیگی ایله اوردیره‌رق پیسلکلری اوزرلرنده اولدیرتمگه قدر عرفی اجراآته قیام ایتمشلر ایسه‌ده بو قابلیتسزلرڭ عادت قدیمه‌لرینی براقدیرمغه بینه موفق اوله‌مامشلردر .

اشك نه وقت ساز چالار ایسه پکین شهریده اسکی خلا، اسکی قوبورلقدن احتمال او وقت قورتیلور . آفیونی نه زمان براقه‌جقسکز دیانلره دوه بز طوقودیغنده جوابنی ویرن بر ملتدن انتباهی بکلنیر .

حکومتلرینڭ بطائتیله ملتلرینڭ اسائتندن حسب الجنسیهٔ متأثر اولان یالکز اسلاملردر . بهائمدن فرقی اولمیان عبدهٔ اصنامده میل معالی استعدادی، حب وطن دویغوسی یوقدر . آغیل کبی چویردکلری سور عظیم داخلنده استیف اولان بو حشراتڭ درت بیڭ سنه‌لك بنیان سلطنتی کهنه‌لشمش جسیم بر خانه‌یه

بگزه‌یور . پوته باش قویمقدن، آفیون چکمکدن کوز آچه‌میان درتیوز قرق ملیون نفوس ایچنده بونی تعمیر و تحکیمه مقتدر سعادت وطنه خادم بر فرد کوریله‌میور. یاپیلمسی گویا گندیلرینه حواله اولنه‌جقمش کبی بیقیلمسنی آوروپالیلرك هممانندن بکله‌یورلر . اشته اڭ عقللی‌لری بونلردر . نه قدر حماقت و دنائت .

نوجی لبسیده تحصیل علوم ایله مشغول طلابڭ مترقیلرندن اولوب استفسار خاطر ایچون رباطه تشریف ایدن خونانفولی محمد سعید افندی‌یی آلارق ایکنجی قلعه درونندہ که بیوك پوتخانه‌یی تماشایه کیتدم . قلعه‌سیله پوتخانه‌لرندن بشقه معمور و مستحکم بر بناسی بولنمیان پکین شهرنده موجود لایعد اصنامك اقدم واشهری بورادہ‌در.

مقر جهلا شو شیطان یتاغنڭ طیش قاپوسندن کیروب واسع و منتظم حولیسنی کچدکدنصکره مقابلمزه مصادف ایکنجی قاپودن عینی وضعیتده که حولی‌یه داخل اوله‌رق صنملرڭ موضوع بولندقلری بیوك بنایه یاقلاشدیغمزده، حجره‌سندن صیچرایه‌رق یانمزه گلان براهمه باشی ایله سلاملایوب پوتخانه‌نڭ قاپوسنی آچدی . مشکل و مذهب جسیم پوتلر ایله مملؤ بو مزین بنانك ایچنه کیروب صره واری دیزیلان عجیب و غریب هیکللری کوزدن کچورمگه باشلادق . مذهب وثنیه‌نڭ موجدی «کونفوسیوس» نام حکیمڭ اله اتخاذ ایدیلان جسیم هیکلی آلتوندن معمول اولوب اوطه‌نڭ اورته‌سنده‌در . آغزنده دیشلری اولمیان بو صنمی گویا اکلندیرمك وغضبنی تسکین ایتمك ایچون اللرنده که ساز و کمانه‌لر ایله درت طرفه صره‌لانان بر چوق مشکل پوتلر ایسه تونجدن مصنوع اولوب یالکز اوزرلری یالدیزلانمشدر .

سکود یاپراغیله حلواجیلرڭ قوللاندقلری صاری کاغدی حل ایدرك، کافور شکلنده یاپدقلری اینجه چوپلر، اطرافده که پتلرڭ اوکلرینه دیکیلوب اوجلرندن آتشلانمغله کوم کوك دومان صاوورمقده، یالکز اورته‌ده که صنمڭ اوکونده موم یانمقده ایدی . آدلرینی براهمه‌دن برر برر سؤال ایتدیگم بو صنملرڭ کیمیسی روزکار، کیمیسی عذاب، کیمیسی رحمت و الحاصل هر بریسی برر شیئڭ حاشا آلهه‌سی ایمشلر . پوتخانه‌نڭ دیگر قاپوسندن چیقوب بشقه بر حولی‌یه داخل اولدیغمزده جابجا رکز اولنمش بر چوق مرمر ستونلر کوردم . طاشدن مصنوع عظیم قاپلومباغه‌لر اوزلرینه مرکوز بو مربع عمودلرده که خطلر صنم ایچون املاك اقچه، و اراضی وقف ایدن احمقلرڭ اسامیسی ایمش .

بو کنیش و سوسلی حولیده طولاشدیغمی کورن باش برهمن چین عادتی اوزره النه بر قوپه چای آلارق یانمزه کلمگله کتوردیکی اسکمله‌لره سوگکنه‌رك

مرقوم ایله براز قونوشدق . صاچلرینی فرنك مادامل‌ری کبی تپه‌لرینه طوپلایان برهمنلر صقال و بیقلرینی تماماً قازیتدقلرندن بوروشمش صورتلری عجوزه سیماسنی آکدیرییور . تقریباً اللی یاشلرنده و غایت متواضع اولان برهمن ایله اره‌مزده ترجمانلق یاپان رفیقم محمد سعید افندی ایدی . ترکجه بیلمیان بو ذات برهمنك سوزلرینی عربجه‌یه ترجمه صورتیله تفهیم بیورمقده ایدیلر .

مصاحبه‌نك مقدمه‌سنه متعلق سوزلر بیتدکدنصکره، بوددا مذهبی قاچ فرقه‌یه آیرالدیغی سؤال ایتدم . بر انسان هر نه‌یه مراقلی ایسه حین مصاحبتده اوندن بحث ایتمك موجب مسرتی اوله‌جغی معلومدر .

مصاحبه‌نك بو قاعده‌یه تطبیقندن پك ممنون اولان برهمن جدی بر وضعیتله «ژوجیو» یعنی کونفوسیوس زماننده مذهب بر، ملت متفق وقوی ایدی . صکره‌لری بعض حریفلر میدانه چیقاره‌ق مذهبی بوزوب!! ملتی تفرقه‌یه، قوتی ضعفه اوغراتدیلر.

شمدی — ژوجیو — فوجیو — پی لن جیو — نامل‌ریله اوچ مذهبه آیرلدق . شو گونلرده — تین جیو — یه‌سو — آدلرنده أشتیمدیگمز ایکی مذهب دها اره‌مزه گیردی.

— ژوجیو — دینمزی ایجاد ایدن ذاتك اسمیله مسمی اصل مذهبمزدر . بزلر ژوجیو کامه‌سنی بر کاغده یازوب سجده ایدرز !!..

— فوجیو — اولا ژوجیوك هیکلنه، صکره دیگر پوتلره طپار — فو — پت — — جیو — دین — معناسنه‌درکه مذهب وثنیه دیمکدر .

اوچنجیسی — پی لن جیو — درکه بو سحر بازلر مذهبیدر . بو مذهبده بولنانلر کواکبه طاپارلر . سحردن بحث ایتمگی سحره دائر کتابلر اوقومغی عبادت صایارلر . طوپراغمزده شو گونلرده ایجاد اولنان — تین جیو — و — یه‌سو — مذهبلری ایسه درت چتاللی اغاجه طاپیورلر . اللهلری باباسز آنادن طوغمش، صکره کوگه چیقوب آتاسنك یاننه کیتمش، بو دینك برهمنلری یانگوزدر (١) . وچوق زنگیندرلر . کندیلرینه کیم اویار ایسه پاره ویرییورلر . قدیم مذهبمز «ژوجیو» شمدی یوز فرقه‌یه آیرلدی .

«فوجیو» ایله «پی لین جیو» مذهبلرینك فرقه‌لری ایسه لا یعددر، جوابلرینی ویروب سکوته واردیغنده محمد سعید افندی فقیره خطاباً «براهمه‌نك درت

---

(١) چنلیلیر نصارایه یانگوز دیورلر .

چتاللی آغاجه طاپانلر دیدیککی صلیبه پرستش ایدن نصرانیلردر . بونلر عصر اخیرده خطهٔ چینك هر طرفنه یاییلان دین بوزیجیلرك (٢) یعنی راهبلرك پاره قوتیله کفاردن تنصر ایتدیردکاری اقل قلیل مشرکدن عبارتدر .

یالگز آج قلان عبدهٔ اصنامدن ایتمك گورن او دینه گیرییور . قانی طوینجه یه پوتخانه‌یه قاچویرییور . چینلیلرك آسمانه رعایتلرینی بیلدکلرندن کلیشی گوزل مذهب نصارانك آدینی «ملکوت السماء» معناسنه «تین جیو» دیو چینجه‌یه چویرمشلردر . بو مفسدلر اسلاملرك اطرافنده دخی طولاشیرلر . فقط اونلردن دها زیاده سودیکمز و یولیله محبت ایتدیگمز «عیسی علیه السلام» حاشا الله دیه‌جك مسلمان بولنمدیغنی آڭلاینجه مأیوساً دونرلر . «تین جیو» قتولك «یه سو» پروتستان نامارنده نصارانك برر فرقه‌سی ایمش . بونلرده یکدیگرلرینی سومیورلر » یوللو ایضاحاتده بولندی . سعید افندینك افاده‌سی ختام بولنجه برهمنه خطاباً «مسلمانلر ایچون بر شیٔ سویلمدك» دیدیگمده مرقوم تکرار سوزه باشلایه‌رق «ها بونی اونوتدم . بز مسلمانلره «هوی هوی» دیرز . بو دین چینه گیره‌لی چوق زمان اولمشدر . چینلیلرك درتده بری مسلماندر ، بونلردن جوق چکینیریز . دینلری اوغورنده جانلرینیماللرینی اسیرگه‌مزلر . اولومدن هیچ قورقمازلر . کیمسه‌دن پروالری یوقدر . مکه طرفنه باش قوییورلر .

دینلرینه محبتلری ، آخوندلرینه حرمتلری ، فقرایه مرحمتلری ، مهمانه رعایتلری واردر . بزدن چوق آدملر بو دینه گیررلر . مسلمانلردن بر کشی بزم دینمزه گیردیگی گورلمامشدر . بزم دینده برهمنلرك قدری یوق . ملتمز غریبدن قاچارلر . فقرایه آجیمزلر . کیمسه‌یه برلقمه نان ویرمزلر » دیدی . اسلاملر جناب حقك «هو» اسمیله ذکر یاپدقلرندن الله قولی معناسنه «هوی هوی» نام جمیلیله بنام اولمشلردر . نصارا کنیسالرنده اولدیغی کبی پوتخانه‌لرده دخی برر چاڭ قله‌سی وناقوس واردر . کذا طونجدن معمول بو ناقوسلر نصرانیلرك چاگلری کبی تپه‌سندن صاللانه‌رق درونده معلق تیمور طوپوز ایله اورلمیوب خارجنده آصیلی و متحرك آغاج طوقماق ایله دوگولدکلرندن سسلری آزدر . بر ساعت قدر قونوشدیغمز برهمن ایله وداعلاشه‌رق پوتخانه‌نك دیگر طرفنده‌که حولی‌یه داخل اولدیغمزده طاوللر ، زورنالر چالنمغه عبدهٔ اصام طوپلانمغه باشلادی . هر کلان مشرك پوتلرك آیاقلری آلتنه دوشان سکیلره باش قویه‌رق اوگلرنده‌که تپسیلر

(٢) مسیونرلره دین بوزیجیلر آدینی طاقمشلر . نقدر مصیب وموافق اسم .

اوزرینه بزر چین بسه‌سی (١) آتوب همان صاوشدقلرندن آیینلری شدقیقه‌ده نهایت بولدی . شو صورتله طوپلانان پاره‌لر پوتخانه ایله برهمنلرڭ مصارفنه قارشولق ایمش . قلبه قسوت ویرن بو کفر خانه‌دن عجله چیقوب شرقی مسجدده ایکندی نمازینی بعد الادا چمنه عودت ایتدك .

بو خرابه زار شهرڭ بری برندن ملوث مستکره سوقاقلرنده فانوس بولندیرمق شمدی‌یه دگین عادت اولمدیغندن خلق بعد الغروب خانه‌لرنده قپانمغه مجبور قالدقلری جهتله «گون باتدی کافر یاتدی» سوزی پکین اسلاملری اره‌سنده ضرب مثل صره‌سنه گیرمشدر .

ایکنجی سورڭ منتهای شمالنده کائن چمنه وقتسز یتشدیگمز جهتله «شمدی قلعه قاپولری قپانمشدر . رباطده قالیگز» دیو مهمان اولمسنی رفیقمه تکلیف ایتدیگمده «قلعه قاپوجیلرینه یاریم مثقال کموش ویریر ایسه‌م آچدیریرم» جوابنی ویروب عودته حاضرلاندیغی صره‌ده دروازه نوبتجیلرینگده یاتدقلرینی افهام ایچون سابق البیان ضرب مثلی سویلیه‌رك بالاصرار آلیقویدم .

تکمیل نسخ ایدرك اجازت آلمسی قوهٔ قریبه‌یه گلان بو منور الافکار ذات صباح چاینی ایچدکدنصکره‌ده لطفاً یانمدن آیرلمیوب بولندیغم سمتڭ اسمیله مسمی چمن مسیره‌سنی تماشاه‌یه گوتوردی . شمالاً سیبیریا ، جنوبا هندستان ، غرباً ترکستان ، حوالیلرینه شرقاً بحر محیط هادی‌یه دکین ممتد بو واسع وقدیم اولکاده متسلسلاً سلطنت سوران یکرمی ایکی عائله‌دن تشنیلرڭ حکمفرماقلری هنگامنده دنیایی تیترتمیه باشلایان اجداد شجاعت نهادمز مغوللرڭ مهاجمات متوالیه‌لرینه حائل اوله بیلور زعمیله بنا قلنوب تاریخلرده سد چین نامیله محرر و معروف ایکی بیڭ آلتی یوز کیلومترو یعنی بشیوز یکرمی ساعت طولنده‌که محیر العقول دیوار عظیم ، درونندن اوفق بر صو گچن بو مسیره قربنده اوچ قوله آیریلیور .

شرقه آیریلان قول چیهول گولنڭ جنوب ساحلنی تعقیباً یونغ ینغ اوزری پچیلی خلیجنه یتیشجه شماله دونه‌رك یوز کیلومترو أره‌لشدقدن صکره شمال شرقی‌یه میل ایدوب موقدنڭ شمالاً ایکی یوز کیلومترو فوقندن و منچوریانڭ وسطنده‌که «گیرین اولا» شهرینڭ کذا ایکی یوز کیلومترو غربندن بالمرور سونغاری نهرینه منصب «کیرولن» صویی باشلانغیجنه دگین بیك درتیوز کیلومترو یعنی ایکی یوز سکسان ساعت ایلرولیوب نهایت بولییور .

---

(١) بزم حسابله آلتیسی بر پاره .

غربه آیریلان قول ایسه ابتدا یوز اللی کیلومترو شماله بعده غربه متوجه اوله‌رق « کلجان » و « کوکوخونو » شهرلرینڭ جنوب شرقیسنه و « هوانچ هو » نهرینڭ مجراسنی بالمرور « اوردوس » اووه‌سنه یتیشنجه، شمالدن جنوبه ممتد سکز یوز کیلومترولق عظیم بر زاویه ایله جبل انشانڭ جنوبه ناظر اوجونده واقع « تنغ هیا » بلده‌سی قربندن تکرار شماله بوکوله‌رك ترکستان شرقی ایله تبیت صحراسنی فاصل « کوین لون » سلسلهٔ شهیره‌سنڭ شمال شرقی‌یه دوشان منتهاسنده کائن « سوتشیو » قصبه‌سنه یوز کیلومترو قالدیغی محلده نهایت بولییور.

شام شریف ایله مدینهٔ منوره میانه‌سنده‌که مسافه‌نڭ عینی بعدیتی مرور ایدن بو ایکنجی قولڭ طولی بیڭ ایکی یوز کیلومترو یعنی ایکی یوز قرق ساعتدر. شمالدن جنوبه یونالان اوچنجی قول « باوتغ » بلده‌سنه دگین اوچیوز اللی کیلومترو ایلروله دکدنصکره شمالدن شرقه طوغرو اوچیوز اللی کیلومترولق بیوك بر زاویه یاپه‌رق « تای یوان » شهرینه یتیشوب یدییوز کیلومترو یعنی یوز اوتوز ساعت طول حاصل ایدینجه نهایت بولییور. بو اوچنجی قول دیوار مذکورڭ بوینجه ایکنجی سور عد ایدلدیگندن سدڭ طولی حسابنه قاتلمیور. موقعی منظره‌سی خوش و فقط انتظام و نظافتدن بالکلیه عاری بیوك بر مذبله‌لکدن عبارت اولان چمن مسیره‌سنده اوچ قوله آیریله‌رق قوجه ملکی قوجاقلایان بو سد عجیبڭ مبدأنی حیرتله مشاهده ایتدکدنصکره ایچ قلعه جوارنده‌که میدان کبیره آتلایوب بر اسلام چای خانه‌سنه گیردك

چین مسلمانلریده صاچلرینی صالیویروب صقال و بیقلرینی قازیتدقلری جهتله غربا مشرك ایله موحدی آصلا فرق ایده‌میور. چای خانه‌یه دخولمزی گورن مسلمانلر میدانڭ اطرافنده‌که دکانلرندن قالقوب آقین آقین کلمگه و بعد السلام « برکات، برکات » دیو مصافحه یاپه‌رق یانمزه اوطورمغه و بر طرفدن چای و طعام اصمارلامق کبی اکراملره باشلادیلر. ایچلرنده فریضهٔ حجی ادا ایچون مکهٔ مکرمه‌یه گیدنلر پکچوقدر. حرمین شریفینده مجاورلکله گچوردکلری مسعود دملری خاطرلادن قیافت عثمانیه‌یی گورملریله درونی بر آه چکن بو اخوان دینڭ گوزلرندن یاشلر دوگولمگه باشلادی. شریعتمزده شربی حرام آفیونی چکمکدن فوق الغایه مجتنب بولندقلری جهتله وجودلریده دیانتلری کبی قویدر.

« پادشاه اسلامڭ بو دیاری باشدن باشه طوتان صادق بنده‌لری اللی بش ملیوندر. قلنجنی صاللامق، وطنمزی تسلیم ایتمك ایچون مبارك فرمانلرینی گیجه و گوندوز بکلەمکده‌یز. چینده منفعتلرینه حاولایه‌جق بر ایت بیله بولنمدیغی حالده

بری برلرینی ایته‌رك قوشه، قوشه کلمکدن چکنمیان دول نصارا بتون سواحلی طوتدیلر . خلیفهٔ اعظم و اقدس افندمز حضرتلرینڭ قوهٔ قاهره‌سندن بورالره یالکز یوز نفر کلسه کافیدر . ایلروسنی بز تأمین ایدرز . سلطنت اسلامیه‌نڭ گوزلری قماشدیران مقدس قلنجنی طوتمق شرف اشرفی چین مسلمانلرینه‌ده نصیب اولسون . الله عشقنه کلیکز اجدادمزدن موروث وطنمزی تسلیم، اولادلرمزی تربیه‌کزه تودیع ایده‌لم . جانمز، مالمز، ملکمز سزکدر » دیمکه دعوته، تشویقه، کیرشملریله « مرکز معلای خلافته اولان محبتکزڭ مکافاة دنیویه‌سنیده ان شاء الله گوریرسکز . بالجمله موحدینڭ سر تاج افتخاری اولان دولت قوی الشوکهٔ عثمانیه غربڭ مهاجمات متوالیه‌سنه مقاومتدن گوز آچه‌میور « اذا اراد الله شیئاً ان یکون له کن فیکون » جوابیله تسکین و تسلیلرینه چالیشدم .

صمیمی مصاحبتلریله ساعتلرجه مشرف اولدیغم بو حمیتلی ذواتڭ حقمزده گوستردکلری محبتلرینه عرض شکران ایلدکدنصکره وداعلاشه‌رق چای خانه‌دن چیقوب ایمپراطورڭ سراینی محیط ایچ قلعه‌یی خارجاً اولسون گورمکه گیتدك . محافظه‌سی آلمانیا عساکرینه مودوع بو قلعه‌یه، منسوب اولدیغی سفارتدن توصیه گتورمیان اجنبیلرڭ دخولی ممنوع ایدوگندن، گنیش شرامپولی قربنده توقفله قرون وسطی مدنیتنی تجسم ایتدیران برج و بارولرینی گوزدن گچورمکه باشلادق . طاشی طاش اوزرینه قویوب دیوار یاپمقدن بشقه غیرتلری، مهارتلری گوریله‌میان تنبل چینلیلرڭ مجرد جان قورقوسی سائقه‌سیله بنا ایلدکلری قلعه‌لرده‌که متانت و عظمت درت طرفی اوچوروم یالچین قیالره بگزه‌یور .

عمر طبیعینڭ بر قاچ مثلی یشادیغی ایچون صوڭدرجه قوجالمش، قارتالمش، فاریمش، دورلمکه، چوکمکه یوز طوتمش اولان چین شجرهٔ سلطنتنی آلدانمغه مستعد، آلداتمغه منهمك، افکار مفرطه اربابنڭ اعتقادلرنجه بودایوب دینجلشدیرمك، یاشارتمق، یشاتمق، مقصدیله دگل مجرد مقاسمه فکریله کسکین قازمه‌لرینی قوتلی قوللرینه آلارق کوکوندن دویرمکه، پارچه‌لامغه، پایلاشمغه مهیا و یالکز اوفق بر فرصته منتظر دول نصارا، بیڭ طقوز یوز قاریشیقلغنده سرای خاقانی‌یی بیله یغمایه قویولوب اشقیا کسیلدکلری صره‌ده خزینه‌یی چکمك ایچون روسیه‌نڭ دلدیگی دیوار قلعه‌نڭ شمال طرفنده‌در . مذهب وثنیه‌لری اقتضاسنجه علی العموم صیرلی، صندق ایچنه قویدقلری جنازه‌لرینی ایکی سنه قدر خانه‌لری حولیسنده صاقلایوب، چوریدیگی تحقق ایدینجه کمیکلرینی تارلا و یا صحرانڭ بر گوشه‌سنه دوکه‌رك،

كوسته بكنڭ ييغديغى تراب كبى اوزرينه بر قاچ كورەك طوپراق ايله تپەجك ياپيورن چينليلرڭ جداً سوزشلى ماشاتاغى، قلعەنڭ دلينان بو ديوارى قربندەدر.

اختلال مذكورده مفسدينه قاريشميەرق جوامعشريفەلره تحصن ايدن موحدين، مقام معلاى خلافتڭ وصاياى اكيدەسى اوزرينه تعرض نصارادن مصون قالمشلر ايسەده خاقانلرى قاچمغله صاحبسز قلان مشركينڭ بى طرفلرى بو موقعه يغيلوب سلاحسز اللرينى كوكسلرينه قويەرق عدالت، انسانيت، مرحمت ديو چيغريشدقلرى صرەده اطرافلرينى چويران روسلر، جنوار كبى اوزرلرينه صالديرمغه بقالادقلرينى قيرمغه باشلامشلر.

بو رحمسزلكه اوغرايان بيچارەلردن جان هوليله صوسز قويولره چقور خندقلره آتيلەرق كوشەلرده، بوجاقلرده بالاختفا قتل عامدن قورتيله بيلنلر دخى بالاخره طوپلانوب ديرى، ديرى طوپراغه كوموملك كبى دها فجيع بر صورتده اولديرلمشلردر. تفنگلرى اوجلرنده قصاطوره طاقيلى اولدبغى حالده بو بيچارەلرڭ باشلرينه ديكيلان روس افراد عسكريەسى، اللرينه بش اون قازمه كورك ويروب «شو يرى قاز» ديو حكم ايدر، تيريل تيريل تيترەيەرك درحال حفره باشلادقلرى خندك ايستدكلرى درينلكى بولنجه قازانلرڭ نصفنه خطاباً «آچديغكز لحدڭ ايچنه ياتيكز» ديو حايقيرەرق ياتيردير، خارجده قالان نصف ديكره «طوپراق آت» قوماندەسنى ويرەرك اوزلرينى قپاتدروب بوگالديرمقله اولديرلر ايمش!!!. بو مثللو وحشتلر ايله اولديروب توكتدكلرى زوالليلردن اڭ صكرەيه قلان اون بش كشينك قازوب ياتدقلرى لحدى طوپراق ايله قپايەجق كيروده كيمسه قالمديغنى كورن طاش يوركلى روسلر بو قدرجك كلفتى! بالذات ياپمغه اوشانمامشلر.

بو انگيزيسيون سجنى خندقلره برى برى اوزرينه ياتيريلان انسانلرڭ نفسلرى طارالوبده تحت الارض جان ويرمكه باشلادقلرى صرەده اوزرلرندەكه آغير طوپراق شدتله صارصلديغنى، قالقوب انديكنى كورن رحمسز روسلر اصلا متأثر اولميەرق گولوشورلر ايمش! پكينليلر، گوردكلرى شو مظالم وحشيانەيى آڭلاديرايكن هونكور هونكور آغلايور و آغلادييورلر. درونلرى، ديرى ديرى گومولان انسان جسدلريله مملوء بو خندقلر اوزرلرينه اخيراً ييغيلان طوپراقلر قوجه ميدانده يوزلرجه تپه حاصل ايتمشدر. وحشيلرڭ بيله ياپمغه بازيقلانەجقلرى فضايح مسرودەيى نظرلرده تجسم ايتديران بو آجيقلى محلده چوق طورەميوب رباطه عودت ايتدك. نوعبشرى سعادته اولاشديرمق ادعاسنده بولنان الى كوكسنده عيسويلرڭ، اشتەنصفت و ديانتى!....

ایران طرز معماریسنه مشابه و علی العموم برر قاتدن عبارت و اوزرلری اسکی اصول کره‌میت ایله قپالی آغنیا منازلنڭ دیوارلری طوغله‌دندر . اورته حاللیلره عائد و اوزرلری طوپراق ایله اورتیلی خانه‌لرڭ دیوارلری خام کرپیجدن یاپیلمشدر . قسم اعظمی قلعه دیوارلرینڭ قوغوقلرنده یشایان مساکیندن بعضیلری خاصیر قلبه‌لر ایچنده مقیمدرلر . اکتساب انوار فیوضات ایلدیکی معلمنڭ رحلهٔ تدریسندن آیرلمق جانندن جدا اولمق عندنده مساوی محمد سعید افندی‌یه بو گیجه دخی براقمامق استدم ایسه‌ده بر چوق معذرت معقوله سردیله اگلنه‌میوب سمتنه دوندی . شهری طولاشیر ایکن قورشون قلم ایله جیب دفترینه گچوردیگم مشهودات و مسموعاتمی کتابته علاوه ایلدکدنصکره نصف اللیلده یستو نمازینی قیلوب یاتدم . فکراً و جسماً پك یورولدیغم جهتله ایرکن اویانه‌مدم . قوشلق وقتی کندی المله یاپدیغم کبابی بعد الاکل ساعتی بش مثقاله بر عربه کیرالدیه‌رق رباطڭ مستأجری «جنگوده» ایله پکین اطرافنی طولاشمغه چیقدق .

کوردلرڭ محمده «ممو» احمده «حمو» دیدکلری کبی چین مسلمانلریده جماله جنکوده دیوب بو عربی آدلری اصلندن حسنتدن چیقاریورلر .

گیده‌جکم یرلری محمد سعید افندی‌یه سویلیوب بر گون اقدم آگلاتدیردیغم بو دیل بیلمز جنگوده یعنی جمال ایله طیش قلعه‌نڭ غرباً برنجی شمال قاپوسندن خارجه چیقه‌رق اطرافنی طولاشدقدن صکره ینه بو قاپوسندن ایکنجی قلعه‌یه کچدك . ایکنجی ایله اوچنجی یعنی ایچ قلعه‌نڭ دخی چوره‌لرینی بو صورتله طولاشه‌رق طلوع شمسدن صکره رباطه یتشدك .

افراد اهالینڭ مقیم بولندقلری محلاتی محیط اولوب درونی آیروجه بردیور ایله غرباً ایکی‌یه تفریق قلنان اوتوز اوچ کیلومترو مربعنده‌که طیش قلعه‌نڭ خارجه مفتوح اون اوچ قاپوسی واردر . بونی قسمین عظیمینه آییران مذکور بلوتنیده‌که داخل قاپوسی درت عدددر . وزرا و کبرا منازلیله مملوء ایکنجی سورڭ جهات اربعه‌سنده بردن درت باب بولندیغی کبی یالگز ایمپراطورڭ سراینی محیط ایچ قلعه دخی بو ترتیب اوزره درت قاپولیدر .

ایکی قنادلری اره‌لرندن یان یانه درت عربه کچن بو عظیم قاپولرڭ هر بریسی اوزرلرنده اوچر قاتلی و غایت مرتفع و مصنع برر جهاننما مبنی اولوب درونلرینه حافظ شهر الهلری نامنده‌که بیوك پوتلر قونلمشدر .

طیش قلعه‌نڭ مذکور بلوتنیسنده واقع و جمله‌سی غربه مفتوح قاپولردی ایکنجیسی

اوزرینده‌كه جهانما، دول متفقه‌نڭ پكینه حرباً دخوللری اثناسنده انكلیز طوپچیلرندن پیشاورلی پلطن محمد صاحبڭ اصابت ایتدیردیگی مرمی ایله ییقیلدیغی ایچون یکیدن انشاسنه ایکی سنه اقدم باشلانلدیغی حالده هنوز بیتوریله‌مامسی بنانڭ عظمتنی ارائه ایدر . مبدألری قاپولرڭ جسامتلریله متناسب اولوب محیر العقول شكللر، عجیب چیقنتیلر ایله یوكسلدكجه طارلاشدقلری حالده اوست قاتلری یعنی نهایتلری جسیم بر صالون حالنده‌در . صاچاقلرینڭ هر كوشه‌سنده بر اژدرها صورتلری موضوع غریب الشكل سقفلریده طرز قدیم كره‌میت ایله مستور بو مربع جهانمالرڭ بنالری كاملاً خشبدن اولوب اوزرلری رنكارنڭ بویالی و غایت سوسلیدر .

پكین قلعه‌سی استانبولڭ سرای برونی داخلاً محیط سور ارتفاعنده و فقط دیواری بوندن بش قات قالین ایسه‌ده تمللرینه ارضدن بر مترو یوكسلنجه‌یه دگین كسمه طاش قونیلوب اوست طرفلری طوغله ایله یاپیلمشدر . بو قالین دیوارڭ ایكی یوزینی ستر ایدن طوغله یاپیلرده ایكیشر متره عرضنده اولوب اره‌لرنده‌كه بوشلق چامور ایله طولدیرلمشدر .

اسكی قهرمانلرڭ قازمه و كوله‌نڭ ایله دلوب اَچملرینه سپر اوله‌میه‌جق بر صورتده یاپیلان شو دیوار شمدیكی سلاحلره قارشو مقاومته پك الویریشلیدر . استحكاماتی بو ایجاد طوپلر، گوزی قورقماز مدافعلردن محروم و محافظسی هندستانلی پلطن محمد صاحبڭ آتدیغی مرمی ایله جهانما ایچنده بیڭ پارچه اولان آلهۀ كاذبه‌یه محول بو متین قلعه‌یه آوروپالیلر بلا مزاحم گیرمشلردر .

چامورلی سوقاقلرنده لیل و نهار دائر خنزیر سوریلرندن كچیلمیان پكینده بر هفته قالوب ربیع الاولڭ اون برنجی گونی صباحلین كیرالادیغم آته سوار اوله‌رق — قوواتش — نانكو — چادا — طومبالی پاعووان — شاشاك — خویله — صاچیك — چیمیك پي — شیوانخافو — اوزری جانجاقویه بشكونده یتشدم . شرقی خلیج پچیلی، جنوبي شانسی دوزی غرب و شمالی چین اولكاسنی ایكی‌یه تفریق ایدن جبل شن ایله محدود و غایت واسع پكین اووه‌سنڭ تین چین و طاكو طرفلرینه یعنی ساحل بحره دوشان قسم شرقیسی قومسال، طاغ اتكلرینه منتهی غرب و شمال جهتلری سراپا طاشلقدر .

موسم بهارده طاغلردن جابجا اینان سیلابه‌لرڭ گتوردكلری قوم و چاقللر ایله مستور قسم علیاسنده‌كه مزروعات دخی مصر فلاحلرینڭ پاموق زرعنده گوستردكلری اعتنایي صولده صفر براقه‌جق بر صورتده و كمال اهتمام ایله اكلدكلری حالده

درت سانتیمدن زیاده یوکسله‌میه‌رك چیقاردقلری سنبللر کوکلرینڭ قوتسزلگی نسبتنده غایت اوفق و دانه‌لری ضعیف و قلیل ایدوگنی گورونجه، اکثریسی مسلم بو زواللی رنجبرڭ چکدکلری امکلره آجیدم . اراضی خاص طوپراقدن خالی و چاقل ایله قومدن عبارت اولدیغی ایچون تارلالره حیوان ترسی و کول دوکمینجه ساچیلان حبوبات نشو ونما بولمیور .

قوانشی — پگینڭ غرباً اون ساعت ایلروسنده واقع قوناق یری بر قصبه اولوب سکنه‌سنڭ بشیوزی مسلم باقیسی مشرکدر .

نانکو — سینه‌سنه آلدیغی اووه‌نڭ قسم علیاسی کبی خیرسز، اوت و آغاچدن بالکلیه عاری جبل تشنڭ اتکنده کائن و قووانشیدن غرباً درت ساعت اره‌لی‌در .

چادا — پکین اووه‌سنڭ منتهاسنده واقع نانکودن چادا قلعه‌سنه دگین درت ساعتدن زیاده سوران بو مخوف بوغاز، جهنمڭ ویل دیره‌سنی نظرده تجسم ایتدیرییور . بری اوردوس اووه‌سنه، دیگری شانسی دوزینه طوغری ایلرولیان سدڭ طرفینی محیط طاغلر تپه‌لرندن کچن قوللری اره‌سنه، دربندی تحکیم ایچون شمالدن جنوبه چکیلان متین و مرتفع دیوار وسطنده و یول اوزرنده واقع بو عظیم قلعه‌نڭ قاپولرندن ماعدا بوغازڭ کچیله‌جك یری یوقدر . بشبیڭ نفوسدن متجاوز سکنه‌سی کاملاً مشرکدر .

طومبالی — کنندن شرقاً ایکی ساعت اره‌لی چادا کبی سدڭ طرفین بایرلرندن کچن قوللرینه متین دیوارلر ایله مربوط وطریق اورته‌سنه مبنی محکم بر قلعه اولوب بشبیگه قریب کورینان سکنه‌سی مشرکدرلر .

پاعووان — بوغاز مذکورڭ منتهای غربنده وجانجاقو دوزینڭ شرقاً مبدأنده واقع و فوق التصور متین بر قلعه اولوب اون بیگدن متجاوز کورینان سکنه‌سی تماماً مشرکدر . طومبالیدن بعد العصر حرکت و غروب شمسله مواصلت ایتدم .

شاشاك — پاعوواندن غرباً درت ساعت اره‌لی بیوك بر قلعه اولوب بشبیگه یقین سکنه‌سی کاملاً کفاردر .

خویله — شاشاکدن بش ساعتده یتیشیلیور، متین بر قلعه‌سی بشبیگه قریب سکنه‌سی اولوب بونڭ انجق یوزده بشی اسلامدر .

صاچیك — خویله‌دن غرباً درت ساعت اره‌لی اوفق بر قصبه اولوب قاعه‌سی مختصر سکنه‌سی مشرکدر .

چیمیك‌پي — صاچیگك غرباً بش ساعت بعدنده و مختصر بر قلعه ایله

محاط و اوفق بر قصبه اولوب سکنه‌سی مشرکدر . صاچیك و چیمیك پی حوالیسنده‌کی طاغلرده کمور معدنی مبذولدر .

شیوانخافو — چیمیك پی ایله اره‌سی درت ساعتدر . ولایت مرکزی بولنمغله کثیر النفوس و فقط خراب بر مملکت اولوب طوغله‌دن یاپیلان قلعه‌سی تربیعاً یکرمی میلدر .

یوز قرق بیکی متجاوز سکنه‌سی سور خارجنده اوطوردقلری جهتله درون قلعه سراپا بوستانلقدر خارج سورده بشبیکه یقین اسلام و ایکی جامعشریف واردر .

(جانجاقو)

چینجه «جان» نبات «جا» منزل «قو» فم دیمك اولوب غایت واسع و منبت بر اووه‌نك مدخلنده بولندیغی ایچون «نبات منزلنك آغزی» معناسنه جانجاقو تسمیه قلنان بو بیوك شهرده — شامپو — یووان تزه — شینقو — شیقووه — نامنلرنده درت جامعشریف ایله درت بیك نفوسدن متجاوز اسلام واردر .

شامپو مسجد، شهرك شرقنه دوشان تپه اوزرنده، یووان تزه وسطده، شینقو غربده، شیقووه شمالده واقعدرلر . برای ملاقات رباطه تشریف ایدن شیقووه مسجدك امامی ابراهیم افندی اسمنده و اوتوز یاشلرنده صاری بکزلی دانا بر ذاتدر .

جانجاقو اووه‌سنی شیکپیکگو دوزنده تفریق ایدن جبل یوسع شهرك شرقنده‌در . بو جبلك کوکسنده قارشودن گورینان بیاض بالق صورتی یاننه یاقلاشنجه گوزدن نهان اولییور . یوسع چینجه بالق دیمك ایدوکندن اوزرنده‌کی بو طلسمدن کنایه بالق طاغی معناسنه جبل یوسع توسیم قلنمشدر .

تاریخ شجرهٔ ترکده بالق شهری تعبیر ایدیلان جانجاقو اووه‌سنك طوپراغی قوتلی ایسه‌ده قایراق ایله قاریشیق ایدوکندن مرعالغه دها الویرشلی اولمغله اکیندن زیاده قویون واردر . خطهٔ چینده سکز ماه حکمفرما شدت برودتدن طولانی قیش گونلری گییلان قویون پوستلرینك قسم مهمنی تهیه و دباغت ایله مشغول سکنهٔ شهر دخی اهل قرا کبی غایت غنیدرلر . مرکز ولایت اولان شیوانخافو ایله اره‌سی اوچ ساعتدر . هیئت مجموعه‌سی دباغخانه‌دن عبارت بو عفونتلی شهرده یکرمی درت ساعت قالوب قرق بش صیر کموشه کیرالادیغم عربه‌یه راکبا یوله چیقه‌رق — شیکپیکگو — لوشونجو — فیکجین — طایطوك — حاشیسی — کولووا — اوزری پوطویه اون بر کونده یتشدم .

سیکپیکگو - نامی ایله بنام واسع و منبت اووه‌نڭ وسطنده واقع و جسیم بر قلعه داخلنده اولوب جانجاقودن اوچ منزل اره‌لسیدر . پاعوواندن شماله آیریلان ایکنجی دیوار، شیکپیکگونڭ بولندیغی موقعدن بالمرور اووه‌نڭ جنوبنی تحدید ایدن انشان سلسله‌سنڭ صیرتلرندن غربه طوغرو ایلرولەدیگی مشاهده اولنان سد عظیم ایله برلشدیگی ایچون، شیکپیکگو قلعه‌سنڭ قاپولرندن بشقه کچیله‌جك یر بولنمدیغی جهتله رسومات و پساپورط مأمورلری بوراده مقیمدرلر .

هر کچندن تذکره سؤال ایدیلان بو خرابه زار شهرڭ سکنه‌سی بشبیڭ خانه‌دن زیاده اولوب کافه‌سی مشرکدر . جانجاقودن عربه ایله اوچگونده یتشیلیور . لوشونجو — شیگپیگگو اووه‌سنڭ منتهای غربیسنده واقع اولوب عربه ایله ایکی منزلدر . وسطندن اوفق بر نهر جاری بو خراب شهرڭ موقعی غایت لطیف هواسی صویی صاغلامدر . اللی بیگه یقین سکنه‌سنڭ یالگز اوچیوز خانه‌سی مسلم باقیسی مشرکدر . درونده ایکیسی کبیر، بری مختصر اوچ جامعشریف واردر .

فیگجین — لوشونجونڭ غرباً بر منزل بعدنده خراب بر قصبه اولوب یگرمی بیگی متجاوز سکنه‌سنڭ یالگز یوز نفوسی مسلم باقیسی مشرکدر . اطرافدن هنوز طوپلانان مسلمین حوالیسی گنیش بر خانه‌یی مسجد اتخاذ ایتمشلردر . بورایه جمعه گونلری طوپلانیورلر . ایام سائره‌ده اوغرایان بولنمیور .

طایطوڭ — فیگجینڭ جنوباً ایکی منزل بعدنده واقع عظیم بر شهر اولوب یگرمی بشبیگه یقین سکنه‌سنڭ یالگز یوز نفوسی مسلم باقیسی مشرکدر . درونده غایت مزین بر جامعکبیر واردر . طایطوڭ اووه‌سنڭ جنوبندن غربه طوغرو ایلرولیان انشان سلسله‌سنڭ تپه‌سنده مغولستان دیارینه برلکده اوزایوب کیدن سد، فیگجین ایله طایطوڭ اره‌سنده‌کی طریقڭ وسطنده طایطوڭ نهرینڭ مجراسنه اینه‌رك، یوز کیلومترولق بیوك بر زاویه ایله تکرار طاغه چیقدیغی کبی اووه‌نڭ جنوبندن شماله آتدیغی دیگر قول دخی طاغلری بایرلری آشه‌رق قویوقا چین طرفلرینه اوزایوب کیتمکده‌در . سدڭ بوزاویه‌سنی گورمك ایچون کیتدیگم طایطوکدن تکرار فیگجینه عودتله — جاشیسی — کولووا — ساچین — اورزی قویوقا چینه درت گونده اولاشدم . قویوقاچینڭ نفوسی قرق بیگه یقین اولوب درونده درت جامعشریفله بشبیڭ نفوسدن زیاده اسلام ساکندر . عجله چیقمق استدیگم بو خراب مملکتده عربه بوله‌مدیغمدن مغرب مسجدڭ امامی احمد سعد الدین افندی‌یی ترجمان آلارق حکومته کیتدم . تقریباً قرق یاشلرنده اولان والینڭ اسمی «داوته» در .

مشار الیه «شین خین» رباطه نازل اولدیغمی آڭلایوب بر قویون ایله لزومی قدر پرنج ویاغ کوندردیکی کبی خدمتمه ایکی نفرده پیاده ضبطیه تودیع ایتدی «والینڭ امراکیدینی آلان ظابطهٔ محلیه عربه بولنجه‌یه دگین مهانمز سکز» دیو کوندریلان بو شیئلری رد ایتمیوب مقابلنده بر الکتریق فناری اهدا ایلدم .

«چاسیسی» موله یری.و مختصر بر کفار کوییدر . «گوله» یاخود «کولووا» اوشونجودن پوطویه دگین ممتد اووه‌نڭ شمالنی تحدید ایدن «دی چینسی» جبلنڭ اتکنده واقع یوز خانه و بشیوز نفوسدن عبارت اولوب بوراده تعبیر محلیجه دین بوزوجیلر یعنی آوروپالی موسیونرلر مقیمدرلر . گوله‌ده بر کیجه قالوب پوطویه کچدم . اره‌لرنده‌که مسافه اون ساعتدر . درونده بر جامع‌کبیر ایله کندندن بر ساعت بعید نهر کنارنده اوفق بر مسجد بولنان پوطونڭ سکنه‌سی یوز بیگه یقین اولوب بونڭ انجق اوچیبگی مسلم باقیسی مشرکدر .

سکنهٔ شهرڭ باشلوجه صنعتلری دباغت جلوددر . اکثریسی غنی اولان مسلمانلر، تجارت و زراعتدن زیاده دوه‌جیلق و نهرده قایقجیللق یاپمقده‌درلر . بوراده اوچگون قالوب «هوانج هو» نهرنده اشلیان دوز طبان سفینه‌لردن بریسنه راکباً حرکتله اون یدی گونده نیکشایه اولاشدم . قره یولی اون ایکی گون ایسه‌ده بو طریق کچیلمز بر قوم صحراسی اولدیغی ایچون عربه گیده‌مدیگندن دوه‌یه بینه‌رك یواه چیقمق لازمگلیور ایدی .

بو موسمده ایسه دوه‌لر لاغیرلاشوب یایلمه صالیویرلدکلرندن بالمجبوریه نهراً قایق ایله کیتدم . ایکی یوز طون وسعتنده اولان بو قایقلر نیکشادن گلور ایکن صویڭ آقنتیسنه کوره‌ك چکه‌رك یورودلدکلری ایچون سکز گونده یتیشیورلر . ایسه‌ده بو طودن یوقارویه یعنی نیکشایه سوقلرنده خلطلره بند ایدیلوب اموز ایله چکلدکلری جهتله اون یدی گونده گوچ اولاشیورلر . پوطوده‌که جامع کبیرڭ اسمی «خزلبسی» در . امامی یتمش یاشلرنده «جا آخوند» اسمنده بر پیر فانیدر . «هوانج هو» نهر عظیمنڭ اوچ میل یاییلان مجراسی ایچنده لا یعد جزیره‌لر واردر . اوزرلری اوت و اورمان ایله مستور بو جزائر بهشت آسایی، نهرڭ شدت جریانی بر طرفدن ییقوب او بر جهتده یگی اطه‌لر حصوله کتورمکده‌در . اللی و یا یوز سنه اقدم میدانه گلان بر جزیره‌یی تدریجاً تخریب و نابود ایدوب دیگر محله دها واسعنی یاپمقده اولان نهرڭ صویی، ییقدیغی جزائردن کوکلیوب سوروکلدیگی چالی و چرپیلر ایله مالا مالدر . نهرڭ آقینتسی اوزرلرینه دوندیگی ایچون بر طرفدن ییقلوب

طارلاشان اطه‌لرڭ كنارلرندن اوچان يارلر، بو ساكن صحراده طوپ آتلمش كبی گورلیورلر. اوت و اورماندن كچیلمیان بو بلبلستان جزیره‌لرده چادرنشین قالماق قبائلی اغنام و مواشی رعیلیه مشغولدرلر. بوطودن نیكشایه گلنجه‌یه دگین نهر ساحلنده تصادف اولنان مدائن صغیره «شانشینگقو — دینقو — كلكه — دوگوایفو — شوزیظه — بوفزه — خونچیچو — پین لوه — چیقانپو — طونی پو — چیگشیپو — لیقانپو — شقانپو — شیگشیچو» در. شوزیظه‌ده یوز، بوفزه‌ده اوچیوز، خونچیچوده ایكی یوز التمش، پین لوه‌ده سكسان نفوس اسلام ساكندر.

غایت منبت بر اراضینڭ وسطنده واقع و سنجاق مركزی اولان نیكشا ایله حوالیسی سكنه‌سنڭ قسم اعظمی اسلامدر. بو دیاری قاپلایان مسلمینڭ كثرتندن خائف چین حكومتی داخل قلعه‌ده بنا یاپملرینه مساعده ایتمدیگی كبی اسكیدن ساكن بولنانلریده خارجه چیقارمشدر.

جناب حق چین طوپراغنده نیجه وادیء نیل خلق بیورمشدر. پكیندن بورایه دگین كچدیكم محل ملكڭ غیر منبت شمال قسمی ایدی. پوطودن نیكشا جهتنه طوغرو جنوبه براز یونالینجه گوردیگم شو اراضی، جنوب چینڭ نصل منبت و دگرلی بر طوپراق اولدیغنی افهام ایتمشدر.

هوانج هو — یانغ تسی كیانغ — سیكیانغ و امثالی نیجه انهارڭ گذرگاهلری برر خطهٔ مصریه كسیلمشلردر. نیكشاده بر هفته آرام ایدوب — یان خاپو — یاشین پو — تاعبا — قونوویبڭ — چته پو — شیقونسی — لوبجه شاوا — اولی تیزه — چوگوی — چانلوش — شاپو — لیوو حانژه — قایتازه — ییگپانشووی — چینگیزه — صو حوپو — چوكچانظه — صاخیجڭ — لیودونظه — سه زیدو — شوبه جو — نیچوجه — اوزری اون درت گونده لانجوسینه اولاشدم. گذرگاهده كائن محال مذكوره قوناق و موله یری اوفق كوی و قصبه‌لردن عبارتدر.

نیكشادن غرباً درت ساعت آیرلدقدن صكره سابق البیان „تاعبا“ قریبنده‌كه جبل انشانی آشوب او بر طرفه كچینجه „قوبوویبڭ“ خرابه‌سنه یتشدم. چین سلطنتی „تانغ“ سلاله‌سنده ایكن پایتخت ایدوگی مروی بو قدیم شهر خرابه‌سنڭ سكنه و سكناسندن میدانده اثر قالمامش ایسه‌ده سورینڭ بعض یرلرده تمللری گورلمكده‌در. حكمدار سراینڭ حتی خرابه‌سیده گوزدن نهان اولمش یالكز سلطنت قپوسی میدانده قالمشدر. طیانیقلی مرمردن یاپیلان بو دروازه‌نڭ كمرلرنده

حكمدارڭ آلای رسمی منقوشی اولدیغی كبی اجناس مختلفه‌ده عربه شكللری دخی گورلمكده‌در . عربه‌نڭ چوق زمان اقدم چینده معلوم و موجود اولدیغنی ارائه و اثبات ایدن بو رسملردن بشقه دروازه‌یه گیدن طریقڭ یمین و یسارنده طاشدن مصنوع بر چوق هیكللر دخی واردر . قپودن طیشارویه چیقیلنجه، اولا آرسلان، بعده زره پوش و مجسم پهلوان هیكللری، صڭره قوچ و دها صڭره آت و انتهاسنده قپلان تماثیلی یكدیگرلرندن بشر خطوه ارالی اوله‌رق طریقڭ طرفیننه صره واری ركز ایدلمشلردر .

جمله‌سی چفته و قارشولقلی اوله‌رق ترتیب مبحوثه اوزره دیكیلان بو هیكللر اعصار وفیره‌دنبرو برف و باران التنده قالدقلری ایچون بعض یرلری بوزولمشدر . پهلوان هیكللری چین سلطنت حاضره‌سی كبی دورلمش ایسه‌لرده دیگرلری حالا دیكیلیدرلر .

ولوله شطارتی آفاقی طوتار بر شهر عظیم مبنی ایدوگی مذكور خرابه‌لردن دخی آڭلاشیلان بو موقع شمدی ایصسز بر چولدر . „انما الحیاة الدنیا لعب و لهو“ . „جوگوی“ ایله „چانلوش“ اره‌سنده قومدن طاغلر حاصل اولمشدر .

عربه‌یی كچورمڭ امكانی اولمدیغندن بو محلی نهردن قایق ایله قطع ایتدك . حیوانلری قوم طاغندن آشیروب نهرڭ غرب ساحلنده‌كه „شاپو“ یه درت ساعتده ورود ایدن عربه‌جی بوش اوله‌رق قارشویه كچوردیگمز عربه‌یی قایقدن بالاخراج آتلری قوشه‌رق بلا توقف یوله چیقدی .

وقت عصرده „لیووچانژه“ بلنی آشوب یاتسو وقتی „قایتازه“ یه یتشدك „ییگپانشووی“ موله یری مختصر بر كوی „چینگیزه“ قوناق یری بیوك بر خرابه‌در . بو قصبه‌نڭ سكنه‌سی كاملاً اسلام ایمش . هجری بیڭ اوچیوز اون تاریخنده چین حكومتی اوزرلرینه عسكر سوق ایله قتل عام ایتدیردكدن صڭره شهری احراق ایتدیرمشدر . هر طرفی سیم سیاه كومور كسیلان بو ویرانه‌یه اخیراً چین مشركلرندن بر كشی كلوب اوفق بر خان یاپمشدر . صوحوپو قوناق یری بر كویدر .

ساپوده ابتدار ایدن قوم صحراسندن صوحوپوده قورتلدق . چولڭ منتهاسی معموره‌نڭ مبدأی. اولان صوحوپویه یاقلاشنجه سد چین صولدن كلوب صاغ جهتده‌كه طاغلره طوغرو اوزایوب گیدییور .

« چوكچانظه » موله‌یریدر . بورادە طاغلر اره‌سنه گیردك . جبال كاملاً طاش كموریدر . بورادن حركتله صاخچیگده یاتوب « لیودونظه » یه اولاشدیغمزده قویروقلری یاریدن كسیلمش آت قویروغی كبی اینلی، یوزلری قورقنج، كوزلری

تپه‌لرینه غایت یقین، برونلرینڭ دلیکلری عادتدن زیاده واسع اوکوزلر واینکلر کوردم . بو جنس صغیری ایلك دفعه پارس حیوانات باغچه‌سنده کوروب چینڭ لانجوسین مقاطعه‌سندن جلب اولندقلرینی آڭلایه‌مامش ایدم . «سه‌زیدو — شوبه خو — نیچوجه» قوناق یری و معمور بر کوی اولوب لانجوسین ولایت مرکزیدر.

(لانجوسین)

لانجوسینه بیڭ اوچیوز یکرمی درت سنه‌سی جمادی الآخرینڭ یکرمی سکزینه مصادف جمعه کونی اولاشوب طاشکندلی مقصود جانڭ منزلنه نازل اولدم . بوراده مقصود جاندن بشقه قزاق صالح آخوند، کشغرلی محمود و روضه آخوندلر ایله طورفانلی حمد الله، انجانلی ابراهیم، قزانلی برهان افندیلرڭ دخی بیوك تجارتخانه‌لری واردر . صاتدقلری کاملاً روس اقمشه‌سیدر .

لانجوسینه اولاشدیغمده اوزوملره آلاجه دوشمش ایدی . «دیللرینی بیلمدیکڭ قره ختای و قالماق ایچنده قورقمیه‌رق بونجه یرلری یالکز باشیکه طولاشوب بورایه قدر نصل کلدڭ، عجیب جسارت» دیو باشمه طوپلانان صالح آخوند و رفقاسی ورودمڭ ایکنجی کونی آرمود باغچه‌لرینه تفرجه کوتوردیلر . فقیرڭ شرفنه ترتیب ایتدکلری بو ضیافتده بسیلی بر آت کسمشلر ایدی . عثمانلی ترکلرینڭ آت اتی یمدکلرینی بیلد کلرندن آیروجه بر قویون دخی ذبح ایتدیلر . صباحدن اخشامه دکین اکلندیککمز بو کوزل باغچه «هوانج هو» نهری ساحلنده‌در . بعد الغروب شهره عودتمزده اره‌لرنده اعانه جمعنه باشلادیلر . بو اعانه نه ایچون طوپلاندیغنی سؤال ایتدم .

«کشغرلی یعقوب بك مرحومڭ مخدوملری لانجوسین زندانده اوتوز سنه‌در قپالیدرلر . بیچاره‌لرڭ اوزرلرنده البسه‌لری قالمدیغنی خبر آلدق . آنلره برر قات لباس ایله بر مقدار خرجلق تقدیم ایده‌جکز» جوابنی ویردیلر . یاپدقلری شو تعاون انسانیتکارانه‌یی تقدیراً فقیرده بر شیء تقدیم و اشتراك ایتدم . مسجونین یاریم عصر اقدم کشغرده امارت تأسیس ایدن خدایار خانڭ وزراسندن یعقوب بکڭ عیسی و امان اسملرنده ایکی مخدومی ایمش . خدایار خانڭ عهد امارتلرنده دولت عثمانیه حمایه‌سنه شرف داخل اولان ترکستان شرقی ایله مغولستانی، روسلر ایله چارپیشدیغمز طقسان اوچ قارغشه‌لغنده تکرار اله کچوران چین حکومتی طرده عزم ایدن یعقوب خان، رشوت خوار خدمتکارینڭ یدیردیکی زهر ایله شهید

دوشدیکی صره‌ده بری درت دیکری یدی یاشنده بولنان مخدوملری عیسی و امان بکلر همان زندانه آتیلوب آلان چیقارلمدقلرینی خبر آلنجه شدت تأثردن یوره‌کم پارچه پارچه اولدی . چینجه‌یی ترکجه‌دن زیاده بیلان سالف العرض طورفانلی حمد الله آخوندی ترجمان آلوب علی الصباح چین والیسنك یانـنه کیتدم . چین تشریفاتنجه دائرهٔ حکومتك بیوك قپولرینی آچدیره‌رق بنی ایچرویه آلان والی، الندہ چای طولی بر قدح اولدیغی حالده دیوانخانه‌یه قدر استقبال ایتدی . بوراده مصافحه‌لشوب اوطه‌سنه داخل اولدق . «نیشادن حرکتکزی تلغرافله خبر ویرمشلر ایدی . بورایه ورودیکزدن معلومات آلامدیغم ایچون زیارتکزه کله‌مدم عفو ایدیکز (١) یوللردن زحمتسز کچدیکزمی . سز عزیز مسافرمزسکز . هر نه امریکز وار ایسه اداسنه حاضر» دیو یاپدیغی تطیب و استفسارینه ایجاب ایدن جوابلری ویروب زندانده‌که عیسی و امان بکلری کورمك استدیککمی آکلاتدم . «سز اونلری نره‌دن بیلورسکز» دیدی «پدرلری بزم آدممزدر . بیلمامك ممکنمی . بری درت دیکری یدی یاشنده اولان ایکی معصومك نه قباحتلری اوله بیلورکه زندانه آتوب اوتوز سنه‌در چیقارمیورسکز . چین کبی مدنیت عتیقه مؤسسی معظم بر دولته بو معامله یاقیشورمی . من جهت الخلافه بتون مسلمانلرك پادشاه اعظمی اولان متبوع مفخمم شو مظالمك اسبابنی ایمپراطوریکز حشمتلو خاقان حضرتلرندن سؤال بیورر ایسه بو ایکی پادشاهه نه جواب ویره‌جکسکز» دینجه آفیونی پاطلایان والی «سزی آنلر ایله زندانده کوریشدیرمکده معذورم . زیرا برلکده کیتمککلکمز لازمکلور . بزم قانونمزده بیوك بر آدم حبسخانه‌یه اوغرار ایسه مسجونین موجوده درحال عفو و اطلاق اولنور . بکا اوچ کون مساعده ایت . پکین ایله مخابره‌لشوب نتیجه‌یی تفهیم ایدرم» جوابنی ویردی .

چینلیلر اجنبی‌یه قارشو بویله ظاهری محبتلر ابرازیله مماشاتده بولنیورلر ایسه‌ده باطناً اصلا حظ ایتمدکلری، دوه نعلبنده باقار کبی کوز اوجیله باپدقلری دقتلریله رنکدن رنکه کیران سیمالرندن آکلاشیلیور . والینك پکینه یازدیغی مستعجل تلغرافه «همان تخلیه و تودیع ایدیکز» جوابی یکرمی درت ساعت صکره ورود ایتمکله، او بیچاره‌لر اوتوز ییلدیر یاتدقلری زنداندن درحال چیقاریلوب یدلرنده

---

(١) چین، حکومتنك پکین بوزغونلغندن کوزی قورقدیغی ایچون اجنبی‌یه چوق دقت و محافظه ایدییور . هر سیاح یولده چیقدیغی آنده کیده جکی یرك مأمورین ملکیه و عسکریه‌سنه «فلان دولت تبعه‌سندن شو اسم و شکلده برسی طرفکزه متوجهاً حرکت ایتمشدر . حقنده حرمت محافظه‌سنه دقت ایدیکز» دیو تلغرافله درحال معلومات ویریبورلر .

عفو ورقه‌لری اولدیغی حالده اقامتگاهمه گلدیلر . بنی چینه قدر سوق ایدن قوهٔ معنویه مجرد بو امر خیر ایچون اولدیغنه شبهه‌م قالمدی . حکمت خفیه‌سنه عقل ایردیرمك امکانسز اولان قادر مطلقڭ احسان بیوردیغی توفیقه شکر .

محل اقامتمه ورودلرنده دموغ مسرات دوکه‌رك آیاقلرمه قپانان او بیکس مظلوملردن، اوتوز سنه‌یی نه صورتله کچوردکلرینی سؤال ایتدم . کاشغردن کتوردکلرنده حبسخانه حولیسنه قویدقلری جهتله ایکی سنه قدر باشی بوش طولاشدیردیلر . بعده آیاقلرمزه زنجیر طاقه‌رق زندانه آتوب بو کونه دگین جهانی گوسترمدیلر . هر برمزه یومی اللیشر درهم اون ایله اون ایکیشر چن (١) و ییلده بر گوملك ویررلر ایدی . جناب حق پادشاه اسلامڭ قلنجنی کسکین ایتسون . نور چشم افتخارمز اولان خلیفهٔ اعظم افندمز حضرتلرینڭ سایهٔ قدسیه‌لرنده بورالره گلوب بزلری بوگدن قورتاردیگز، الله تبارك و تعالی عزتگزی آرتیرسون» جوابنی ویردیلر . بیچاره‌لرك بگزلرنده هیچ قان یوقدر . سیمالری موتایه بگزه‌یور . پدرلری بر مظلومڭ آهنی آلمش اولملیکه بلای دنیویه‌سی بو بیچاره‌لره اصابت ایتمش . جهانڭ شو حاللری پیش نظره آلنجه، حیات چکلمز بر باز گران اولدیغی تحقق ایدیور .

اطرافی متین بر سور ایله محاط لانجوسین ایکی یوز بیڭ خانه‌لی عظیم بر شهر اولوب نفوسی بر ملیوندن زیاده‌در . «هوانج هو» نهری قلعه دیوارینڭ دیبندن کچیور . شرق ساحلنده دخی برچوق محله‌لر بولنان نهر مذکور اوزرنده موصلك کوپریسی کبی قایقلره مربوط ومتحرك بر اخشاب جسر واردر . طقوزی داخل سورده بری خارجده یعنی نهرڭ قارشو یقه‌سنده اولمق اوزره کبیر و غایت مزین اون جامعشریف ایله بشیگدن زیاده نفوس اسلام موجوددر .

ادارهٔ ملکیه‌سی یگرمی اوچ ولایته تفریق ایدیلان خطهٔ چینڭ یدی عدد والئ عمومی مرکزی اولوب بونلره متعدد ولایات مربوطدر (٢) . وسط چینده واقع لانجوسین ایسه مراکز مذکوره‌نڭ اعظمیدر . ترکستان شرقی ایله مغولستان ولایتلری دخی لانجوسینه مربوط ایدوگندن نفوس عمومیه‌سی اوتوز ملیوندن متجاوز اولوب بونڭ اون یدی ملیون سکز یوز کسور بیگی مسلم باقیسی مشرکدر .

هر درلو میوه و فواکهی مبذول لانجوسینده بشگون قالوب طاواك — مان پین — صونابا — اوزری حوچویه کچدم . محلین مذکورین اره‌سنده که مسافه‌یی چینلیلر ایکی

---

(١) بزم حسابله آلتیشر پاره

(٢) والیء عمومیلرڭ معیتلرنده بر منتش عمومی وبونلرڭ تفتیش احوالی ایچون دخی بر قومیسر واردر.

یوز سیرت اعتبار ایدییورلر . فقیر آت ایله یگرمی درت ساعتده آتلادم .
لا نجوسیندن غرباً یاریم ساعت آیرلدقدن صکره غایت دیك بایرلره طاغلره طولاشه
طولاشه چیقان غیر منتظم طریقدن بالمرور لابنون نهری وادیسنه ایندرك بر قابغه
راکباً قارشویه گچینجه اولاشدیغم «طاواك» اوچبیك خانه‌لی بر قصبه اولوب سکنه‌سنك
نصفی اسلامدر .

بو قصبه‌ده ساکن اسلاملر «واگجا ـ طاگجا» اسملرنده ایکی قبیله‌در .
طاگجا قبیله‌سی اون بر گوبك اقدم مسلمان اولمشلر . جهالتلری هنگامنده قصبه‌لرینه
گلان ایکی مسلمانی متفقاً هجوم ایله شهید ایتملرینی متعاقب موتاده خارق العاده
حالات گوران اجدادلری درحال دین حقه داخل اولدقلرینی سویلدیلر .
طاواگدن ایلروده دخی کذا بر طاقم صعب المرور بایرلردن مرتفع طوپراق طاغلردن
مخوف تونللردن گچولوب حونابایه اولاشنجه تکرار باشلایان انیش حوجو قربنده‌که
کوپری‌یه دگین امتداد ایدییور .

(حوجو)

حوجویه بیك اوچیوز یگرمی درت سنه‌سی رجب شریفنك بشنه مصادف صالی
گونی اولاشوب «نان قوان شاك» محله‌سنده‌که «لومیدن» نام رباطه نازل اولدم .
حوجونك اوگندن گچن نهر قالماق دیارندن یعنی «لا بنون» جهتندن کلوب
لانجوسین قربنده «هوانج هو» نهرینه منصب اولیور .

شهر «هوانج هو» نهری معاونلرندن لا بنون صویی اوزرینه بنا قلندیغی ایچون
«هوانج هو» دن محرف «حوجو» دینلمشدر . چینجه «هوانج یاخود حوانج»
صو معناسنه «هو و یاخود جو» ایسه بیوك دیمك اولمغله خلاصهٔ ترجمه‌سی نهر
کبیردر . شهر نهرك بیرتدیغی واسع مجرا کنارینه مبنی عظیم بر قلعه درونده
و بر قسمیده خارج سورده‌در .

جمله‌سی خارج قلعه‌ده اولمق اوزره اون اوچ مساجد شریفه ایله یدی بیك
خانه اسلام واردر . اطراف شهر ایله برابر مسلمین اوتوز بیك خانه و ایکی یوز
اون بیك نفوسدر .

حوجونك غربنده‌که طاغلرده دخی اون بیك خانه اسلام واردر . جنوبنده
اوچبیك ، شمالنده بیك یعنی بشـقه‌جه درت بیك خانه دها موحد موجودر .
بونلر حوجویه تابع قرا اولوب سالار و شینك جهتلرنده متمکن لا یعد موحدین بو

حسابدن خارجدر . چین قطعه‌سنده اسلاملر ایچون مرکز علم «حوجو» و «یونان سین» مقاطعه‌لریدر . بورالرده طالب علوم و بیوك علما پك چوقدر .

حوجویه ایکی ساعتلك مسافه قالدیغی و طوپراقدن عبارت طاغدن واسع دیره‌یه اینلوب کوپریدن کچیلدیکی صره‌ده نهرك گنیش مجراسی ایچنده ایلك تصادف ایدیلان کویلردن «جیجو» قریه‌سنده اوچ عدد قدیم و مرتفع آبانوس آغاجی واردر . قدی سرویه شبیه بو آغاجه چینجه «شونسو» دیورلر . یاپراقلری آردیج یاپراغنه، قابوقلری آق چام قابوغنه، قامتی ایله داللری سرویه بکزه‌یور .

حوجوده «مائن‌لیو» اسمنده یرلی اسلاملردن بر میرآلای واردر . جماعت اسلامیه بونك ظلم و اعتسافندن بیزاردرلر . نیکشا ایله حوجو ولانجوسین احاطه‌لری اره‌سنده متمکن اسلاملر، داعیهٔ تفرده پویان بعض جاهل و سیاستسز آخوندلرك سوزلرینه اویارق یکدیکرلرینی تکفیره قالقیشوب نهایت مقاتله‌یه گیریشیرلر . شو وقعهٔ غریبه اوروپالیلرك تین چینه تسلطلری هنگامنه تصادف ایتمکله پکیندن مائن لیویه کلان امرده «حکومت اجانب ایله محارب و مشغولدر . اسلاملرك ایی و کوتوسنی سن بیلورسك . تأدیب و تربیه‌لری خصوصنده مستقلاً حرکته مأذونسك» دیو صراحت و واسع بر صلاحیت ویریلور . مائن‌لیو فرصت اسیری بد طینت ودساس بر حریف اولمغله چین حکومتنه یرانمق ایچون «شینك» شهرینه کیدرك علما و کبرادن ایکی یوز قدر آدمی مسجده دعوت ایدوب «سز کندیگزی قورتارمق استر ایسه‌کز بکا حالکزه گوره فدیهٔ تجارت ویریکز» دیر . بو بیچاره‌لردن فقیر اولنلر اونر، وسطی حاللیلر بشیوزر، اغنیا بشبیگر صیر (١) آلتون رشوت اعطاسنه مسارعتده بولنورلر .

اولانجه ماللرینی علی العجله یوق بهاسنه صاته‌رق تدارك و تقدیم ایتدکاری مبالغ مذبوره‌یی آلدقدن صکره موعود عفوه بدل جمله‌سنی همان بند و قتل ایدر !!.

شو غدارانه معامله‌یی گورنجه گوزی قورقان اسلاملردن اون بیك خانه کشغر طرفنه و روسیه طوپراغنه فراراً هجرت ایدرلر . حیوانی و مکاره تدارکنه اقچه‌سی اولمیان فقرا عائله‌لر و اطفالیله پیاده قاچمشلر . یاپدیغی شو صویوجیلقدن صکره اداره و معیشتنی یولنه قویان قاتل مائن‌لیو، خاقان چینك پکیندن شینکانسینه فرارنده، گوجی یتدیکی قدر عسکر طوپلایه‌رق خدمتنه یتیشوب محافظه‌ده بولنور .

حوجو حوالیسنك اسایشنی اوتوز سنه محافظه ایده‌جکنی سوز ویردیکی ایچون،

---

(١) بر صیر اون مثقالدر .

معيت خاقانيه‌يه قواى كافيه ايله يتشمك كبى خدمتنه مكافات مطلبى اسعاف اولنوب يدينه اويواده بر فرمان ويريلور . بويله اوتوز سنه لا ينعزل و واسع الصلاحة بر مأمور بولنديغنه مغرور اولان مرقوم سكنهٔ محليه حقنده ياپمدق جور و شناعت براقديغى يوقدر . خوچودن سالاره كچوب « شينك » حواليسندكه قالماقلرك سراپا التوندن بنا قلنان پوتخانه‌لرينى تماشا ايتمك استيور ايدم .

بو خصوص ايچون حكومته مراجعتمده « اجانبك اورالرده طولاشمه‌لرينه رسماً رخصت ويره‌ميز . اگرچه عسكرسز گيدر ايسه‌ك رأيگده مختارسڭ » جوابنى آلنجه عزيمتدن صرفنظر ايتدم .

خوجوده تجارتله مشغول كشغرليلر دخى « شينك » جهتنه سياحتدن واز كچديكمك چوق ايى اولدى . زيرا او طرفلر كاملاً طاغ ، سكنه‌سى كافر و جمله‌سى مسلحدر . غربايى طاغ تپه‌سندن ، و قيالر اره‌لرندن قورشون ايله قوش كبى اولايورلر . او جهتلره اوغرامغه گلمز » ديدكدنصكره اوزون صقاللى ، ايرى وجودلى ، تقريباً قرق ياشلرنده و « عزيز بن عسى پى » اسمنده « خوتن » لى بر آدمى احضار ايله « اشته بو ذات اون بش سنه اقدم بورايه گلوب حكومتڭ ممانعتنه قولاق آصميه‌رق شنڭ جهتلرينه سياحته چيقان « موسيو تينثره » و « موسيو كرانال » نامنده ايكى فرانسزڭ خدمتنده كيتمش ايدى . موسيو تينثره‌يى شنكدن ايلروده و لاسا « لحاسا » يولنده قوم مذكور قورشون ايله اولديرمشلردر .

موسيو كرانال ايله بو آدم جانلرينى گوج حال ايله قورتارمشلردر . بو وقعه شنكدن ايلروده و « طانغوت » نام محلده وقوعبولمشدر » صراحتنى ويرملريله او بلالى بلده‌يه كيتمكدن صرفنظر ايله گلديگم يولدن لانجوسينه عودت ايتدم .

خوجو ايله ملحقاتنڭ طاغلرى سراپا طوپراق ييغينندن عبارت اولديغى ايچون انهار و سيلابه‌لرڭ آچدقلرى غايت عميق ديره‌لرڭ ، گنيش واديلرڭ شاهقه‌لرنده . آل ، يشيل ، مور ، پنبه ، قورشونى رنك ، و انواع الوانده بر طاقم طبقات ترابيه ميدانه چيقمغله احاطه‌نڭ هر طرفنده موجود بو لايعد اوچوروملرده‌كه مناظر حيرت افزا ، اللى يشيللى بزلردن صنعى طاغلر ، عظيم سلسله‌لر وجوده گتورلمش ظن ايديلييور ، اڭ اوفغى لا اقل اوچبيڭ متره درينلگنده اولان بو ديره‌لرڭ بالتدريج يوكسلان طرفين بايرلرينه ، ديبلرندن تپه‌لرينه دگين سكيلر ياپيله‌رق برى برى اوزرلرنده صنعى دوزلكلر و مختصر تارلالر وجوده گتورلمشدر . طوپراغى قوتلى ، زراعتى مطرى ، و هر درلو فواكهى مبزول بو ديار سكنه‌سنڭ قسم اعظمى اسلام و جمله چاليشقان

وعلى الاكثر غنيدرلر . حكومتڭ اوتوز عربه گموشنی ، سالار یولنده اشقیا یغما ایدوب محافظه‌سنده بولنان عساكرڭ باشلرینی كسملری اوزرینه پكیندن مائن لیویه « اشقیایی دردست ایده‌مز ایسه‌ك باشیڭ كسیله‌جكدر » امری گلنجه جان قورقوسیله طاغلره دوشان مرقوم غاصبلرڭ اون ایكیسنی اله گچورمشدر . دیگرلرینی تعقیبده ایدی . طوتلدقجه بلا تأخیر ولایته سوق و اعزام قلنان اشقیای مرقومه‌نڭ اوچ نفری لانجوسینده و اهالی مواجهه‌سنده اعدام اولندیلر .

شو دلخراش سیاستی تماشا ایتدم . جانی‌یی قتل ایدن جلاد ، وظیفهٔ ملعونه‌سنی بیتوردكدنصكره ناس مواجهه‌سنده حاضر بولنان والی‌یه توجه ایدرك « افندم امریگی یرینه گتوردم » سوزینی چینجه سویلیوب مشار الیهڭ آیاقلرینه طوغرو اوچ دفعه سجده‌یه قپانیور . قاعدهٔ قدیمه‌لرنجه كندوسنه سجده یاپدیرمقدن حظ ایدن والی ، مقتولڭ البسه‌لرینی شو مشركانه احترامی یاپان جلاده باغیشلایور . جلاد ، جانینڭ باشنی بر اوروشده دوشوروب گویا زحمتسز اولدیره‌بیلور ایسه مقتولڭ اقربالری طرفندن دخی بخشیش ویریلیور . جلادڭ النده كه عریض ساطرڭ كموشدن معمول صاپنده خاقانڭ رسمی منقوشدر .

كیف ما یشا حكم ایدن چین والیلری مجرمینڭ اعدامنی پكیندن استیذان ایتمیورلر . جانینڭ باشنی كسدكدن صكره « فلان جرمدن طولایی شو قدر آدم اعدام ایدلمشدر » دیو خبر ویروب درحال پك « گوزل یاپمشسگز » جواب تقدیریه‌سنی آلیور !!...

لانجوسینده بلچیقالی بر مسیونر واردر . چینلیلردن اپیجه كافری مشرك یاپمش . اسمی « وانداشیق » در .

ملاقاتمده بگا مصر سیغاره‌سنی اكرام ایتدی . لانجوسین ایله حوجو اره‌سنده‌كه مسافه كاملاً اینش و یقوشدر . زیر زمیندن عادتا سمایه چیقوب ینه زیر زمینه اینمك شرطیله گیدلدیگی ایچون هریرده حیوانه بینمكده ممكن اوله‌میور .

پیاده گیدرگن انسان ترله‌یور . حیوانه بینلدیگی صره‌ده تر صغوینجه وجود طاش كیسلییور . بو صعب المرور طریقدن سلامت كچوب لانجوسینه اولاشنجه سجدهٔ شكر ایتدم . دیره‌لرده ترلیوب یوكسكه چیقنجه درحال صغومقلق بلاسی ، صول بوگرومڭ كمیكلرنده صیزلامقلق حاصل اولدی . شو حالدن بی حضور ایدوكمی آگلایان طورفانلی حمد الله صاحب « بونڭ ایچون غایت مفید و مؤثر علاج واردر » دیو « كوین » اسمنده وبر اوزرینه سورولمش سیاه بر یاقی گتوروب آغرییان یره یاپشدیری . یورغونلقله طالدیغم درین اویقودن صباحلین قالقدیغم

صره‌ده او صیزیدن اثر قالمیوب تماماً مندفع اولدیغنی گورنجه بو نافع یافینڭ ترتیبنی تحقیق ایتدم . شو یولده جواب ویردیلر :

« ییلانی اولدیروب حالاً بر شیشه درونه قویه‌رق مانطار ایله آغزینی صیم صیقی برکتدکدنصکره رطوبتلی بر یره دفن ایتملی . بوراده درت، ویاخود بش، و نهایت آلتی سنه علی حاله ترك ایلدکدن صکره چیقاریلان شیشه‌نڭ درونده‌که ییلان، سیم سیاه و عفونتلی بر کمور کسیلور . بونی بر تنجره درونه سیلکوب، ایچنه بر مقدار چیریش و بر مقدارده زیرك یاغی قاته‌رق قوامی گلنجه‌یه یعنی قاتیلاشنجه‌یه دگین قایناتملی بعده تنجره ایچندن قاشیق ایله آلوب پارچه پارچه کاغدلر اوزرلرینه یایوب صاقلاملیدر هر نه وقت بویله بر آغری و صیزی وقوعبولور ایسه بو کاغد پارچه‌لرندن بر دانه‌سنی اول محله یاپیشدیرملی » آغری، صیزی و قولنج ایچون اڭ مؤثر علاج اولان چین ایجادی « کوین » نڭ ترتیبی بوندن عبارت ایمش . حوجودن لانجوسینه عودت ایتدیگم گون « شینگووا » مسجدینڭ امامی « لوسا اسماعیل » آخوند استفسار خاطر ایچون منزلمه گلدی . عالم و عاقل اولان بو ذات ایله مصاحبه‌مز بر قاچ ساعت دوام ایتمسندن بالاستفاده سالار جهتنده‌که اسلاملرك یکدیگرلرینی تکفیر ایله حربه گیریشملرینڭ اسباب موجبه‌سنی سؤال ایتدم . شو وقعهٔ متأسفه‌دن جانی یانغین اولان فاضل مومی الیه « اسلاملرك تفرقه‌یه دوشملرینه سبب، مسقط و حضرموت طرفلرندن بورالره گلان جرار بدویلردر . هر عربی حرمیندن گلیور ظن ایدن چینلی اسلاملر « بو عرب مکه‌دن کلدی . مطلقا کرامتی واردر . اسلامیته دائر معلوماتی واسعدر » دیو خیلی تعظیم و تقدمه‌لردن صکره کندندن طریقت ایسترلر . بو نیضی مذهب مسقط بدویسی، جهلنی ستر ایچون عقلنی کلان بر شیئی عربجه جمله ایله سویلوب صاویشیور . عوام ناس بدوینڭ بو کلام جاهلانه‌سنی طریقت ظن ایله کوستردیگی یولی طوتیورلر . اوچ بش سنه صکره بر دیگری کلیور ، بوده بشقه جماعته آخر بر یول گوستریور . بو صورتله موحدین اره‌سنده تفرقه‌لر، عداوتلر حدوث ایدوب نهایت یکدیگرلرینی تکفیره قدر قالقیشیورلر . گوردیککز تفرقه‌لر ایشتدیککز حرب، بر طاقم مجهول الاحوال خارجیلرڭ اره‌مزه ساچدقلری تخم فساد نتیجه‌سیدر . » جوابنی ویردی . امت نقدر جاهل ایسه علماده او نسبتده غافل فسبحان الله . اولجه یدی و حوجودن عودتمده دخی براٰه جمعاً سکز گون قالدیعم لانجوسندن رجب شریفڭ طقوزنجی کونی علی الصباح حرکتله « شوغلوچه — خونچیژه —

پیگفان — چاقوبی — چیگجان ژی — لوگقوفو — چیگپان بی — خادونفو — لاگجو — فوگلوبو — یوگچاڭ — فیچینطه — جینجو — شینخه — شاندن — دوانونلوا — فوچینزه — گنجو — بودنژه — ساخه — ییدیفو — قوتای — خاچان — خاچیگطه — شینقو — یگچی — شوگچیژه — لوگشی — اوزری صوجویه اون طقوز گونده اولاشدم . «شوغلوچه — خونچیژه — پیگفان» لانجوسین اووه‌سنده واقع قوناق یری برر قریه‌در . پیگفاندن ایکی ساعت ایلرولەدکدن صکره یتشدیگم ضیق بر وادی‌یی بعد المرور چاقوبی اووه‌سنه داخل اولدم . «چاقوبی» نهر کنارنده جسیمجه بر کویدر . غربدن شرقه جاری اولان نهرڭ مجراسی غایت میللی بولنمسندن بالاستفاده عظیم جدوللر حفریله اخذ ایدیلان گور صولر اوزرلرینه متعدد دگرمنلر یاپیلمشدر .

چینده صو دگرمنی ایلك دفعه اوله‌رق بوراده گوردم . صنعتلریده سیرتلری گبی عجیب چینلیلرڭ دگرمنلرنده‌که اوست طاشلر آصیلی و ثابت اولوب دونن الت طاشلریدر . درونلرینه یوقاروده دوکولان ایصلادلمش حبوبات اولا ازدیریلییور . ایکنجی دفعه تکرار هوگویه آتیلنجه غایت بیاض اون اوله‌رق چیقیور .

دقیقی شو ترتیبله اوگوتملری طاشلرڭ تضییقی ایله یانوبده اسمر چیقماسی فکرینه مستند ایمش . «چیگجان ژی» چاقوبی اووه‌سنڭ منتهای غربنده واقعدر . سد چین جنوبدن شماله دونه‌رك بو قریه‌نڭ اوگوندن شرقه و غربه طوغرو ایکی قواه آیریله‌رق گوز آلا بیلدیگنه اوزایوب کیدییور . نهرڭ طرفین سواحلیده مجراسی بوینجه متین دیوار ایله یعنی سدڭ شعباتی ایله تحکیم قلنمشدر .

بو قریه‌دن براز آیرلدقدن صکره نهری بالمرور قارشو ساحلنه چیلنجه سدڭ ایچندن چیقیله‌رق بیوك بر وادی‌یه گیریلیور . جنوب جهتنده و تقریباً یوز اللی میل اوزاقده گورینان انشان سلسله‌سنی آشه‌رق اووه‌یی بر قوس عظیم ایله غرباً مرور ایتدکدنصکره نهرڭ مجراسنه یتیشنجه‌یه دگین ممتد قسمی طوغله‌دن یاپیلمه سدڭ آرقه‌سنده ، آغیزدن آغیزه ایشتدیگمز مصاللرده سویلندیگی کبی نه دیوار وار نه‌ده شیطانلر .

خارجنده واقع وادی‌یه گیردکدنصکره صاغ قولده غربه طوغرو ایلرولیان بو عجیب سدڭ اوزرینه چیقوب ، خورجمده موجود پیشمش طاووقدن عبارت اوگلن طعامنی اطرافی سیر ایده ایده اکل ایتدم . بو دیوار عظیمڭ اوگنده و آرقه‌سنده واقع طاغلر وادیلر ، زمرد گبی یشیل دوزلر ، وصیق چایرلقلر ، فیروزه وعقیق

رنگلرنده یبانی چیچکلر ایله مزین و مستوردر . وادیلردن گلان باد نسیم ، بایرلری قاپلایان ککك اوتیله یبانی چیچکلرك رایحه‌لرینی مشامه‌یه گتوردکجه لطافتندن انسان غشی اولییور . طاغلر اوزرلرنده، یشیل وادیلرده طولاشان لا یعد قویون سوریلری باشلرنده‌که چین جوبانلرینك کندی شیوه‌لرینه مخصوص نعره آتیشلری، شرقی سویلیشلری، اوزه‌نه اوزه‌نه قووال اوفوروشلری، سمعه پك غریب گلیور . جناب حقك بو جنت آسا مرعالرده خلق بیوردیغی قوشلرك طوگلری ، اورته‌لغی قاپلایان یبانی چیچکلرك رنکلرینه موافق، سسلریده، او خدایی نابت شکوفه‌لرك رایحه‌لری کبی مختلف ویکدیگرینه مخالفدر .

طیور مذکوره‌نك ایچنده بزده «قوقار ایبك» و «بوقلمون» تعبیر ایتدکلری لونی لطیف بویی مستکره معروف قوش ایله «صاقصغان» صوتی گوزل، رنگی سرچه‌یه بکزر و فقط بویجه براز بیوك وحسنسز طوطی، آتمجه و طوغان مثللو آکل اللحم مرغان موجود اولوب دیگرلرینك جنس و اسملرینی تعیین ایده‌مدم . زیرا بو شکلده قوشلری بشقه محالده گوردیگم یوقدر . نقاش حقیقی علو قدرتنی بو قوشلرك تزیینده دها زیاده ارائه و اظهار بیورمشدر . و الحاصل سدچینك آرقه‌سنده یعنی شمال و غربنده بزم مغول ترکلری ، شرق و جنوبنده چینلیلر ساکندرلر . مصالحیلرك سرمایهٔ مقال ایدیندکلری پریلر، بو قوشلر ایله قویونلر، دیولر و شیطانلر ، چین چوبانلری ایسه پك گوزل تشبیه. «لوگقوفو» چینگجان ژی ده باشلایان وادی‌یه گیرلدکدن درت ساعت صکره اولاشیلیور . دیره ایچنده کائن بو قریه‌ده بر ساعت موله ویروب بعده حرکتله همان یوله چیقدق . سد صاغ قولده و بوغازك شمالنی محیط طاغلر و بایرلر اوزرلرندن غربه طوغرو اولانجه عظتمیله اوزانوب کیتمکده‌در . صول قولده یعنی جنوبده واقع جبال شاهقه‌سنده گورینان «شماك» قریه‌سی حزاسندن ایکی ساعت ایلروله‌دکدنصکره «قولاگشا» یه نصف النهارده اولاشدم . بوراده التی یوز انکلیز آلتونی ایله سکز عدد یاقوتم سرقت اولندی . متجاسر ایله اقچه و احجار مذکوره‌نك بر قسمنی گوج بلا الدہ ایدن بطئ الحرکه چین حکومتی پکینده سفیر وحامیمز بولنمدیغی ایچون الآن نتیجه‌لندیرمامشدر . بویله ختای اولکاسنه دوشان تبعهٔ عثمانیه‌نك رؤیت مصالحی عهده‌سنه محول فرانسه قونسلوسی بو بابده پك کوشك طورانمشدر . مدعی کندی جنسی بر فرانسز اولسه ایدی چاتلاینجه‌یه دگین چالیشور ایدی . اجانبدن مدد اوممق ادانیدن ادب بکله‌مك قبیلندن و السلام . یونان تبعه‌سنك رؤیت اموری دخی عهده‌سنه محول قونسلوس

مومی الیهك حمایه خصوصنده‌كه عدم تقیدندن طولایی تین چینده بولنان روملرده قان آغلایور ایدیلر . چین سواحلنده خیلی تبعهٔ عثمانیه واردر .

دولتمز طرفندن بوراده بر سفیر بولندیریله‌جق اولسه قطعه‌نك هر یرینی طولدیران اللی بش ملیون مسلمین دخی صاحبسزلكدن قورتیلور .

لاگجو اووه‌سنك باشلانغیجنده واقع قولاگشا مختصر بر قصبه ایسه‌ده اراضیسی منبت اولمغله بوللقدر . قرمزی، صاری رنكلرده رایحه‌لی آلمالر، اعلا جنس آرمودلر، طعمی لطیف قارپوزلر چارشوسنده تپه‌لر كبی ییغیلیدر . «چیگیان یی» ایله «خادونغو» یول اوزرنده جسیم برر كویدرلر .

«لاگجو» اووه‌سی غایت طاشلق اولدیغی ایچون مغوللر «طاش لاگجو» دیورلر . سنجاق مركزی و غایت عظیم و تجارتی ایشلكدر . درونده بر قاچ كشغرلی ایله لانجوسینلی یگرمی بش اوتوز نفوس تونگاندن بشقه اسلام یوقدر .

لانجوسین ایله آره‌سی سكز كوندر . قولاگشا ایله لاگجو آره‌سنده‌كه طریق اوزرنده بر چوق قصبه و قریه خرابه‌لری واردر . بونلرك سكنه‌سی كاملاً اسلام ایمش . بوندن طقوز سنه اقدم قتل عام اولنمشلر .

درت بیك خانه اسلامی چولوق چوجوغیله قلنجدن گچوران اشك قفالی ایمانسز چین حكومتنك احراق ایتدیردیگی كویلر الآن كوللر و كمورلر ایچنده، ایصسز وشنلكسزدر .

حتی لاگجو شهری داخلنده‌كه جامعشریفی دخی یاقدیران بو فرصت دوشكونی سوموكلی سیك ، سیك ، حكومت شمدی تعمیرینه‌ده مساعده ایتمیور . طرف اشرف حضرت خلافتپناهیدن چینده بر هیئت سفارت بولندیرلمسی، اللی بش ملیون موحدینی مذلتدن قورتاروب تازه حیات بخش ایده‌جكدر . جناب حق شوكتمآب افندمز حضرتلرینه بو بابده دخی توفیق احسان بیورسون .

«فوگلوبو» و «یوگچاك» قوناق یری برر قریه‌درلر . «فیچینظه» یوگچاگدن غرباً آلتی ساعت آره‌لی . وسدك دیوارینه متصل یگی بر قریه‌در . شاهقه‌سنده شماك قریه‌سی مبنی جبلك اوزرندن یمیناً غربه طوغرو ایلرولیان سد «لاگجو» اووه‌سنی جنوباً طولاشه‌رق فیچینظه‌ده صاغدن گلوب شماله طوغرو درت ساعت طولنده بر زاویه یاپدقدن صكره ینه غربه دونه‌رك گوز آلا بیلدیگنه امتداد ایدییور . بو مختصر قریه منبت بر یایلانك وسطنده‌در . ایكی طرفی یمیناً و یساراً برر ساعت آره‌لی طاغلر ایله محدود بو اوزون اووه‌نك اورته‌سندن غربه طوغرو كیدركن سد شماله دوشان جبلك اتكرینی تعقیب ایدییور . بو مرتفع یایلاده صغوقدن

طرناقلرم دوکوله‌جك بر حاله گلدی. فیچینظه‌دن ایکی ساعت آیرلدقدن صکره بر قره‌غول مرکزینه یتیشوب آتش یاقدیره‌رق ایصیندم. یالچین قیا طاغلر بو چاقللی اووه‌نڭ مبدأنده یمین و یساردن کورنمگه باشلایور. «جینجو» فیچینظه‌نڭ غرباً درت ساعت ایلروسنده‌در.

بورادن بر ساعت قدر شمال غربی‌یه گیدلدکدن صکره شماله دونه‌رك اوفق وطار بر بوغازدن گچوب گنجو اووه‌سنه داخل اولدم.

سد بو بوغازڭ دخی ایچنده و صاغقولدن بالمرور اووه‌یه صوقولوب ینه یمیناً ایلروله‌مکده‌در. بو اووه‌یه گیرینجه طاشلقدن قورتلدق. گنجو اووه‌سی لاگجو دوزینڭ ضدینه طاشسز و غایت قوتلی بر اراضیدر.

فقط صویی و انهاری آزدر. بعض یرلرنده بولاقدن بیله اثر گوریله‌میور. ذکری سبق ایدن بوغازڭ ایچندن اوفق بر صو جاریدر.

«شینخه» قوناق یری جسیم بر کویدر. جینجودن قالقوب بوراده یاتدق. سد کذا صاغ جهتدن اوزایوب کیتمکده‌در.

بورادن یوله چیقوب بر ساعت آیرلدقدن صکره اووه‌نڭ صول طرفنی محیط جبل انشانڭ تپه‌لرنده‌بم بیاض قار گورونمگه باشلادی.

قارشودن کفینه بورونمش کبی گورینان جبل مذکورڭ بو قسمی، سنه‌نڭ هر ایامنده بویله قار ایله مستور بولنور ایمش.

«شاندن» لاگجو ایله گنجو آره‌سنده‌که طریق اوزرنده واقع قصبه و قرانڭ اجمل واهمی اولوب آقار صولری باغ وبستانی مبزولدر. قلعه داخلنده‌که مختصر چارشوسی وسطندن بش دگرمنی دوندیرمگه کافی ماء لذیذ جاریدر.

«دولونلوا» قوناق یری و «فوچینزه» موله محلی معمور برر قریه‌درلر.

«گنجو» قوهٔ انباتیه‌سی، معموریتی، لطافت آب و هواسی، وسعتی، سیواس اووه‌سنه شبیه ونامی ایله بنام بر اووه‌نڭ وسطنده واقع جسیم بر سنجاق مرکزیدر. لاگجو ایله آره‌سی آلتی گوندر. بوراده کشغرلی دوخته آخوند، یوسف آخوند ومحمد علی آخوندلر ایله مسافرهٔ مقیم بر قاچ تونگاندن باشقه اسلام یوقدر. بونلرده برای تجارت گلمشلردر. شهرڭ اطرافی قومدر. محلات آره‌سنده متعدد صنعی گوللر موجوددر.

«بودن ژه» قوم تپه‌لری آره‌سنده موله یری وآغاچلق بر کویدر. «ساخه» قوناق «ییدیفو» موله یری کذا برر کویدرلر. «قوتای» قوناق یری و یالگز قلعه‌سی معمور اوفق بر قریه‌در.

گنجو صحراسنڭ قومسال یری بورایه دگین سوریبور . قوتای قلعه‌سنڭ غرب قاپوسندن چیقینجه زمرد کبی یشیل و آغاچلق بر اووه‌یه داخل اولدم .

ارضڭ بو قسمنده قیا طوزی معدنی مبزول اولدیغی ایچون سراپا شوره‌زار ایسه‌ده صویڭ کثرت وجودندن طولایی خضرات مع زیادة موجوددر . طریق کنیش بر بطاقلق اورته‌سندن گچیور . مهمجه بر مسافه‌یی قاپلایان بو بطاقلق درونده سوریلر ایله طولاشان مه‌که، قره بولاق، مارتی، آنقوت قوشلری، یبانی اوردك، قاز و قوغولر، عربه‌نڭ گورلتیسنی ایشیدینجه قامشلر آره‌لرینه طوغرو طوپلیجه اوچوشدقلری زمان چیقاردقلری شاپیرتی و آواز سمعه پك خوش گلییور . سسسز، صداسز بر صحراده تصادف اولنان شو منظرهٔ دلربا، طبیعتڭ روحه غدا ویریر بولنماز بدایعندندر .

«خاچان — خاچیگظه — شینقو» موله و قوناق یرلری برر قریه‌درلر . سد، صاغقولده غربه طوغرو اوزانوب گیدییور . بو دیوار بقالم نره‌یه قدر سوره‌جك .

«یگچی» شینقودن درت ساعت اره‌لیدر بوراده زنگین بر مملحه وار . سد بو طوزلی کولڭ شمال ساحلندن مرور ایدییور .

یگچی صحراسندن کچر ایکن شدت برودتدن طولایی عربه‌نڭ پرده‌لرینی اندیردیگم حالده ینه ایصینه‌مدم . تنفسمدن بیقلرم بوز باغلایور ایدی .

«شوگچیزه» موله محلی «لوکشی» قوناق یری برر قریه‌درلر .

صوجو لوکشینڭ غرباً آلتی ساعت ایلروسنده واقع سنجاق مرکزی و تجارتی طورغون خراب بر شهردر . بوراده اوچیوز نفوس اسلام ایله اوفق مسجد واردر . جماعت اسلامیه‌نڭ ایلروکلنلری حاميلی عثمان آخوند ایله یرلیدن محمد حسن و امام عیسی آخونددر . سالف البیان قتل عامدن اقدم شهرده آلتی یوز خانه اسلام موجود ایمش مسجدڭ تعمیر و توسیعنه چین حکومتی مساعده ایتمدیگنی سویلدکلری زمان متصرف ایله کوریشوب رخصت استحصالنه دلالت ایتمك استدم ایسه‌ده «سن کیتدکدن صکره بزه اذیت ویررلر ایجاب ایتمز» دیو واز کچوردیلر . گنجو ایله صوجو اره‌سی عربه یورویشی آلتی گوندر . صوجیده قرق سکز ساعت استراحت ایدوب شعبان المعظمڭ یگرمیسنه مصادف پازار کونی صباحلین یوله چیقه‌رق «چایی قووان — خوی خوی پو — قریق — چیچینشا — سی جینفو — یومونشن — صاندوقو — جیدیفو — سوگطاپو — شوبن» اوزری انشی یه آلادم . «جایی قووان» قوناق یری بر کویدر . صوجو اووه‌سنڭ جنوب

و شمالنی محیط طاغلر بو موقعده برلشییور . بو قریه‌یی محیط متین قلعه ، شمالدن جنوبه طوغرو بیوك بر زاویه ایله مرور ایدن سد چینڭ اوزرنده واقع یگانه قاپوسیدر . غربدن شرقه و بالعکس سیر و سفر ایدنلر مطلقا بو قاپودن گچه‌جکلردر . بشقه یول یوق .

بو باب عظیمڭ طرفینده یاپیلان واسع قغوشلرده بر بلوك عسکر ایله رسومات مأمورلری مقیمدرلر گلان کچن یوکلری ، یولجیلری فوق الغایه بر اعتنا ایله معاینه ایدییورلر .

سدڭ بو قاپوسندن خارجنه یعنی حامی جهتنه « قوْوایْ » داخلنه یعنی گنجو و صوجو طرفنه « قولیْ » تعبیر ایدییورلر سدڭ خارجنه یعنی قطعه‌نڭ « قوِوای » دنیلان قسمنه « ماچین » داخلنه یعنی « قولی » طرفنه « جین » دخی دینیلور . چین و ماچین سوزینڭ مدلول علیهمی مواقع مذکوره‌در . چین اولکاسنی بویله ایکی قسم واسمه تفریق ایدن سد عظیمڭ باشلوجه گچیدی جایی قووان قلعه‌سی نامیله بری بری اینچنده یاپیلان بو متین قاپولردر : هر کچن عربه‌دن برر صیر گموش مروریه آلییورلر . امتعهٔ تجاریه‌نڭ گمرکی دخی بوراده اخذ اولنیور .

سدڭ بو باب مهمندن خارجه چیقدیغم صره‌ده کمال شدتله اسمکده اولان پویرازڭ صاووردیغی طوز وطوپراقدن کوز کوزی گورمیور ایدی . بو شدید فورتنه عربه‌یی بر قاچ دفعه دویردی . چوق زحمت ومشقت چکدم . « خوی خوی پو » قوناق یری بر کویدر . بوراده غایت معتبر بیلگی طاش معدنی واردر . چینڭ هر طرفنه سوق اولینور . « قریق — چن چینشا — سی چین فو » موله وقوناق یری برر کویدرلر . „ یومونشن " کنجونڭ نصفی راده‌سنده اوفق بر قصبه‌در . اوتوز سنه اقدم کاملا اسلام ساکن ایمش . چین جمله‌سنی کسمشر . شمدی دگل شهرده ملحقاتنده دخی بر نفر اسلام قالمامشدر . اسلاملرڭ اخذ ثاری ایچون بزم حمواند قبیله‌سندن درتیوز آتلی‌یی بورالره صالیویرملی خوتن دن پکینه دگین ممتد مسافه‌یی و الله چوله دوندریرلر . بو اشڭ حکومتڭ باشنی ازمك ایچون بشقه قوته آصلا احتیاج یوقدر .

„ صاندوقو " تبت صحراسنڭ منتهای شمالنده یعنی ارقه‌سنده واقع و یومونشندن درت ساعت اره‌لیدر . قارشودن دریا کبی کوم گوك گورینان بو چولده طوپراقدن اثر یوقدر . هر طرف قایراق قیرینتیسی چاقماق طاشی و اینجه مولوز ایله مستوردر .

قاری و صغوغی چوق ، یاغموری اندر بو صحرانڭ بعض یرلرنده پورچ و سودلگنه و کتره دیکننه بگزر بر نوع اوتلر گوزه چارپیور .

„ جیدیفو " موله یریدر . „ سوگطاپو " اراضیسی قامشلقدر . بر فرسخ بعدنده

واقع بلدن آشیلنجه انشی اووه‌سنه کیریلیور . جواردن عظیم بر نهر جاریدر .
„شوبن“ قوناق یری بر کویدر . „انشی“ مغولجه‌سی اولوب ختایجه آدی
« نانشی » در . بوراده „قاچیت بای“ نام دنکه نازل اولدم .

صحراء غوبینك اڭ بلالی یری اولان بو موقعده شمال پك شدتلی اسمکده‌در .
روزکارسز کون اولماز ایمش . شهری محیط قلعه‌نڭ اطرافنه روزکارڭ بیغدیغی
قوملر سوری آشوب قصبه‌یی باصمشدر . بو مغموم خرابه زارده بر کیجه
قالوب صباحلین همان حرکتله „بی طوکظه — خونلو یان — داچن — مالا
— کچیکزه شیکشیکشا — صاچیزه — کوشی — یاندوڭ — چاکلوشی“ اوزری
حامی‌یه کچدم . بی طوکظه، موله یری، خونویان، قوناق یری و نامی ایله
بنام دیره ایچنده بر دربنددر . داچن موله یری، مالا کچیکزه، قوناق یری
بر قریه‌درلر . بورادن صباحلین یوله چیقوب یاریم ساعت آیرلدیغمده اطرافمی
قوردلر چویروب آجی آجی اولوشمغه باشلادیلر ایسه‌ده یناشمغه جسارت ایده‌مامشلردر .
شیکشیکشا قوناق یری وقومول احاطه‌سنڭ مبدائی بر قریه‌در . بورایه حامی حکم
یدییور . بورادن اون دقیقه آیریلنجه مخوف بر بوغازه داخل اولدم . درونده
بر قره‌غولخانه ایله درت خانه کافر و بر پوتخانه واردر .

مفخر موجودات علیه اکمل التحیات افندمز حضرتلرینڭ نامهٔ نبوتلریله خاقان
چین نزدینه کلان اصحاب کرامدن بوراده ارتحال دارجنان ایدن محمد بشیر
رضی الله عنه، دیره‌نڭ شماله مفتوح اغزنده وقیا دیبده واقع مکلف تربه‌لرنده
مدفون خان غفراندر . زیارتلری شرفنه بحمد الله نائل اولدم . دیگر کویلرده
قوناق یرلریدر .

(« حامی » نام دیگری « قومول »)

حامی‌یه رمضان شریفڭ سکزینه مصادف جمعه کونی مواصلت ایدوب تجاراندن
کشغرلی حسن بکڭ منزلنه نازل اولدم . حامی، اسلام شهری و ختای
بلده‌سی نامیله یان یانه ایکی قصبه‌در .

حامی « شاه مقصود » اسمنده بر ذاتك، پازار تعبیر ایدیلان ختای قصبه‌سی
« حامی تن » نامنده چینلی بر قائممقامڭ اداره‌لرینه تودیع قلنمشدر ، طریق
کبیر ختای قصبه‌سندن کچدیکی ایچون پازار بوراده‌در . بالجق سور ایله محاط
حامیده چارشو یوقدر .

حامی ایله جوارنده‌كه كویلرده ساكن اسلام آلتی بیڭ نفوسدن عبارتدر. نفس شهرده یكرمی درت مسجد واردر.

پازار تعبیر ایدیلان ختای محله‌سنده دخی ایكی عدد تونگان مسجدی موجوددر. (١) حامینڭ ملحقاتنده‌كه صحراده مسلم ومساجد بی حسابدر.

بو قضا. جوارنده‌كه جبلڭ شعبه‌لرندن اون ایكی طاغ ایله اره‌لرنده‌كه دوزلكاره شامل اولوب هر جبلده بردن اون ایكی قبیله ساكن ایمش. حامی وحوالیسنده اسلام قادینلری تستر بیلمیورلر. چارشو و اسواقده پرده‌سز طولاشییورلر. لباسلریده اركڭ لباسندن فرقسزدر. بوراده‌كه اسلاملرڭ فقیری، غنیسی، پیری، جوانی حتی اناثی بیله كاملاً شراب خواردرلر.

یالگز چین جنسی اولان تونگان اسلاملر ایچمیورلر. ورودمڭ ایكنجی گونی صلاة جمعه‌یی ادا ایچون «بیوك مسجد» تعبیر ایتدكلری جامعشریفه كیتدم. باصیق طاوانی رنكارنك آشی بویاسی ایله ملون و اولدقجه واسع بو جامعشریفڭ زمینی كچه سریلیدر. جماعت آیاقلرینڭ جزمه‌لرینی چاریقلرینی چیقارمیه‌رق ایچرویه داخل اولوب، اویله‌جه نماز قیلییور. شو حیوانجه‌سنه معامله‌نڭ اسبابنی امامدن سؤال ایتدم "بونلر كویلیدر بیلمزلر" دیدی "اداب اسلامیه‌یی بیلمیانلری اوگرتمك علمانڭ وظیفه‌سیدر. عبادتخانه‌یه بویله حرمتسزلك اولورمی؟ النظافة من الایمان» دیو حیقلندیغمده «شو حال اوته‌دنبرو گوره‌نڭ اولمش ترك ایتدیرمسی محال» جوابنی ویرمكدن صیقیلمدی. اوگومده نماز قیلان بر مغول آیاغنده‌كه جیزمه‌سیله سجده‌یه واردیغنده طباننه متعدد قویون گوبره‌سی یاپیشمش اولدیغنی گورنجه معده‌م بولاندی. بویله حیوان حریفلرڭ جیزمه و چاریقلریله گتوردكلری چامور و گوبره‌لردن مسجدڭ دوشه‌مه‌لری چركابه بولانمش، كچه‌لرڭ اوزرلرینه طالاش قاپلامشدر.

دیوار دیبنده و خالی گوردیگم بر یری تیمزله‌یوب مندیلمی سره‌رك نمازه شروع ایتدم.

رمضان شریف مناسبتیله بوراده براز ارام ایدوب شوال المكرمڭ اون بشینه مصادف پازار گونی كرالادیغم عربه‌یه راكباً آستان — طوگیچه — دوردی — طارانجق — لوروڭ — یوواكچان — چای قوله — چیغاچین — چیكچیگزه — دویانچه — خوچوگظه — شیانچیڭ — قریق — چیقدم — اوزری پیچانه كچدم. مواقع مذكوره قوناق یری برر كوی و اكثریسی صحرا اورته‌سنده بر خاندن عبارتدر.

(١) چینلیلر تركستان شرقی ایله مغولستانده متوطن ترك مسلمانلره چنتو وداخل ملكده‌كه چین جنسی اسلاملره تونگان دیورلر. .. چنتو قادینلرینڭ آیاقلری بیوك دیمك ایمش.

دوبانچه‌نڭ مبنی بولندیغی اراضی کاملاً کهرچله‌در . جبلڭ اڭ مهم کچیدی ولان شیانچیڭ بوغازندن قورتیلنجه قره قوم صحراسنه اولاشدم . بو صحراء، غوبی چولندن دها مدهش و قورقنجدر .

هر طرفنی قره چاقل قاپلامغله یانغین یری کبی سیم سیاه گورینور . هیچ بر یرنده اوت، آغاج و حتی بر طامله صو اولمدیغندن ذی روحدن دخی خالیدر . چیقدمه یتیشنجه بو مخوف چولدن قورتلدم . العیاذ بالله . چیقدم اوتوز اولی بر قریه اولوب بونڭ یگرمی خانه‌سی اسلامدر .

بورایه اوتوز سنه اقدم قالماق قومندن بر قبیله جبراً اسکان ایدلمش . بونلر چادرنشین قبائل سیاره‌دن اولمغله خانه‌ده اقامت ایده‌مدکلرندن بر کیجه اشیالرینی دوه‌لره یوکلتدکلری کبی صحرایه صاووشمشلردر .

قوم مرقوم ترك ایدوب چیقدقلرندن طولایی اخیراً چیقدم نامنی آلان بو محلڭ چینجه اسمی « شانشیدوڭ » در .

« پیچان » بیك اوچ یوز خانه‌لی بر قصبه اولوب بونڭ بیك ایکی یوز خانه‌سی مسلم باقیسی مشرکدر . قرق سکز محله اولدیغی حالده یالکز التی مسجد واردر . بو قصبه‌یه پیچان تعبیری اراضیسنڭ قامشلق اولمسندن ایلرو گلییور . زیرا قامشه چینجه پیچان دیورلر . بوراده یکرمی درت ساعت قالوب پنجشنبه گونی بعد العصر عربه‌یه راکباً حرکتله نصف اللیلده لوکچینه اولاشدم . لوکچین مغولستانڭ اڭ بیوك بلادندندر . داخلنده سکسان جامعشریف ایله اوچبیڭ خانه اسلام واردر .

طوغله‌دن یاپیلان بیوك جامعی ایله مدرسه‌سی ایران طرز معماریسنده‌در . غایت مرتفع دروازه‌سنڭ قپوسی طرفیننه برر شرفه‌لی و کذا طوغله‌دن ایکی مناره یاپیلمشدر . بو جامعشریفڭ کنیش حولیسی اطرافنه طلبهٔ علومڭ اقامه‌لری ایچون یگرمی درت حجره، وسطنه دخی بیوك بر درسخانه بنا قلنمشدر . لوکچین قائممقامی پاشا خواجه‌نڭ جدی امین قوجه مرقوم طرفندن یاپدیریلان بو مدرسه‌نڭ اسمی « رقیب آخوند » در . درونده اللی عدد طلبهٔ علوم و اوچ مدرسی واردر . مغولستانڭ مرکز علمی صاییلان بو قصبه‌ده بر کیجه قالوب طویوقه کچدم . بوراده بش جامع شریف و بر مدرسه ایله بشیوز کسور خانه اسلام و یالکز اوچ خانه چین مشرکی واردر .

معتبران محلیه‌دن کریم نیاز ایله بحری افندیلر بولندیغم رباطه گلوب یاریم ساعت اره‌لی لطیف بر دیره ایچنده کائن اصحاب کهف قریه‌سنه گوتوردیلر . اصحاب کهفڭ بوراده دخی مقاملری واردر .

بوراده بو قیون قربان ایدرك غوبی صحراسنده یاپدیغم نذری له الحمد یرینه گتوردم .
چراغدار عبد الله آخوند اوگومزه دوشـوب زیارت ایتدیردی . طوغله ایله یاپیلی و صنعی اولان غارك آغزی اطلس پرده ایله قپالیدر . بوراده فحول علمادن منلا ادریس آخوند اسـمنده بر ذات التمش قدر طلبـه یه علوم دینیه تدریسـیله مشغولدر . زیارتی بعد الایفا طوبوقه عودتمده همان بر عربه کیرالایه رق قره خواجه اوزری طورفانه کچدم . نام دیگری آستانه اولان قره خواجه قصبه سی قربنده که قره شهر خرابه سنده آلمانیا آثار عتیقه علماسـندن «کرون و یدیل — بارطوس — پورط» نامملرنده اوچ ذات حفریات اجرا ایتمکده ، اله کچوردکلری اشیایی برلینه آشیرمقده درلر . کرون و یدیل اللی ایکی ، بارطوس اللی سکز ، پورط ، یگرمی سکز یاشلرنده در . کرون و یدیل ترکجه یی آز آکلایور .
قره شـهر خرابه سی میلاددن بیك بشیوز سنه اقدم « ایداغوت » نام ترك حکمدارینك پایتختی ایمش . طوغله و طاشلر اوزرلرینه محکوك کتابه لرده که سوزلر ترکجه یه یقین در ؛ عبارات ارهسنده کل ، کیت ، اوطور کبی کلمات واردر . و خطلرده شمدیکی حروفمزك شکلنه یقیندر . آلمانلر ، اصللری ترکك بو قبیله سندن اولدیغنی دعا و اثبات ایدیورلر .
دینمزك دور استیلاسنده مغولستانه یاییلان غزاة کرامدن بر ذات بوراده مدفوندر .
حین حیاتنده « قوطلو قره خان » نامیله شهرت آلدیغی مروی بو شهید محترمه الحالة هنده « الفتا — و الف اتا — وسید آتا » دیملرینه باقیلور ایسـه اسملری « عبد الفتاح » ایدوگی آکلاشیلیور .
مرقدلری جوارینـه طورفان بکلرندن « اسـکندر واڭ بن امین واڭ (١) » طرفندن یاپدیریلان جامع شریف حولیسنده که بیوك مدرسـه ده بشیوزدن متجاوز طلبهٔ علوم موجوددر . مغولستان دیاری تشنگان علم و عرفانڭ مجمعی ، جامعشریف مذکور قپوسی اوستنه موضوع مرمره

کسی تمنیء تاریخ طاق سـبز کند
کند طلوع چو خورشید از حروف « غیور »
١٢١٦

عباره سی محکوکدر . طورفان دخی قومول کبی بکدیگرندن یاریم سـاعت اره لی ایکی شهردر . هر بریسنك اطرافی طوپراق سور ایله چورلمشدر .
بریسنه طورفان ، دیگرینه کهنه طورفان دیورلر . سکنـه سی کاملاً اسلام اولان

(١) واڭ بیوك و اولو معناسنه چین لغتیدر .

طورفانه چینجه «قوشین» و «ختای جانی» دخی دیدکاری کبی کهنه طورفانه «لوجیك» تعبیر ایدییورلر . «لوجیك» دەکه نفوسك نصفی بنه اسلامدر . طورفانه ورودمده ابراهیم شاگیونڭ رباطنه نازل اولمش ایدم .

تجارانه مقر بر پازار عظیم اولان بو کاربان سرایده راحت ایدەمدیکمدن طاشکندلی احرار خانك خارج شهره یاپدیردیغی زاعوتده یعنی پاموق فابریقەسی جوارندەکه خانی صیفیەسنه نقل ایتدم . کرهیز قویولوندن کچیلمیان اراضیسی خاك ایرانه، موقعی طهرانه بگزەیان طورفانده قرق کون استراحت ایدوب ذی الحجەنڭ ایکیسنه مصادف پنجشنبه گونی عربەیه راکباً حرکتله کین دیك — قورغی — داوان — سیخوفو اوزری اوچگونده اورومجی‌یه یتشدم . مواقع مذکوره قوناق یری و معمور اسلام کویلریدر . «داوان» دوزی خدای نابت قره آغاج اورمانی ایله مستوردر .

(اورومجی نام دیگری سینجان سین)

«تار باغاتای) و (تانشان) طاغلریله محاط اووەنڭ مبدائندەکه یوکسك تپەلر ارەسندن کچن (حوبال) نهری (۱) اوزرینه مبنی اورومجی تاریخ ورودمدن اوتوز ییل اقدم اوفق بر قصبه ایمش . (لیجو) اسمنده بر چینلی توسیعنه همتله (سینجان سین) نامنی ویرمشدر . چینجه (سینجان) یگی (سین) ایسه ولایت معناسنه اولمقله ترجمەسی (یگی ولایت) در . داخل شهرده یگرمی بری تونگان دردی چنتوکه جمعاً یگرمی بش مدرسهٔ اسلامیه یعنی مکتب ابتدائی و یدی بیڭ نفوس مسلم واردر . چینلی ایسه اون بیڭ نفوسدن عبارتدر .

اورومجیده مقیم روسیه قونسلوسنڭ نزدنده قرق نفر روس سواریسی واردر . قونسلوسخانەنڭ بولندیغی محل یگی جای تعبیر ایدیلییور . بوراسی طهرانك شمران موقعنده اولدیغی کبی روسیەیه متروك بر محله اولمغله چینڭ حکمی جاری دگلدر .

بوراده بولنان مسجده روس قونسلوسی کلەرك (منبرده چارك اسمنی ذکر ایدەجکسگز . سلطانڭ آدینی زنهار کتورمیەجکسگز، صکره سیبریایه تبعید جزاسنی گوریرسگز) دیو تهدید و چوق جبر ایتمش . ژاپونیا سلەسنی یدکلری گونه دگین خطیب خوفندن آلدیغی امری اجرایه مجبور اولمش . ژاپونیا ضربەسیله قوللری، قنادلری قیریلنجه او قول و قرارده گیرو قالمش . شمدی مسجدلره تعرضی اونوتەرق گندی بلاسیله اوغراشمقدن حمد اولسون گوز آچدیغی و آچاجاغیده یوقدر .

(۱) مغوللر اوشنك صوینی دیورلر .

بنه او تاریخده چین حدودنده مسلمان قزاقلره « اوچ آیه قدر تنصر ایتمز ایسه‌گز قتل عام اولنه‌جقسگز » سوزی پترسبورغدن رسماً تبلیغ قلندیغی و انگلزه‌نڭ قوردیغی ژاپونیا طوزاغنه دوشدکدن صکره عقلی . . قنه قاریشوب صوصدیغنی قبائل مذکوره‌نڭ رؤساسندن ایشتدم (۱) . دب شمالینڭ دین اسلامه یاپدیغی عداوتلر، کندینه اوگولماز یاره‌لر آچمشدر . حالا متنبه دگل . ژاپونیا صولتنڭ طوتدیردیغی پرهیز ایله صاراران بگزی انشا الله قیامته قدر یرینه گلمز . دین اسلامه عداوت ایدنڭ دشمنی اللهدر . بو عدو دینڭ طقسان اوچ محاربه‌سنده الده‌جغی آغیز طادینی مسلمان آدی طاشییان بر طاقم کافرلر مانع اولمش ایدی .

دینمزی بویله هدمه ساعی روسیه‌یی فرصت ویرن او ایمانسز خائنلرڭ، دنیاده کوره‌جکلری جزای سزالرینی ده ذات اقدس حضرت خلافتپناهی بحق اجرا بیورمشلردر . داخلی و خارجی خائنلرڭ تأدیبیله حفاظت دینه عازم بو بیوك پادشاه سریر سطوتنده برقرار اولسون آمین .

شتا اولانجه شدتیله اجرای احکامه باشلادیغندن سیبریادن کچمك قابل اولمدیغی جهتله ایلك بهاره دگین اوروم‌جیده قالدم . بوراده صابرجان، رحیم جان، عزیز خلفه، میر صالح، جمال اخوند، کاتب چلبی، علی الخصوص بخاری داملا گبی دگرلی ذاتلر بولندیغندن بونلرڭ نجیبانه مصاحبه‌لریله مسرور الفؤاد اولوب موسم شتا کچینجه‌یه دگین غریبلك حس ایتمدم . جناب حق طوتدقلرینی ایلرو گوتورسون .

ابا مسلم خراسانینڭ یاپدیغی بیهوده قتاللردن باحث معهود کتابده صیق صیق اسمی کچن « احمد زمجی » اوروم‌جینڭ فوقنده‌که جبلده مدفوندر . مغوللر بو ذاته « طوب آتار خواجه‌م » دیورلر . چین ایمپراطورینڭ دایسی « گونیه » منفیاً اوروم‌جیده مقیمدر . اره‌صره کوریشیر ایدم . غایت خلوق و متواضع بر ذاتدر .

شهرڭ بر ساعت بعدنده واقع قدرت حمامنه یقین دیره ایچندن گچن نهر اوزرینه سویملی بر صیفیه یاپدیرمشدر . چینده الیوم سلطنت سوران مانچور یعنی ترك جنسی خاندانڭ مدت حکومتلری ایکی یوز سکسان سکزسنه‌یه بالغ اولمش . بو بابده آلدیغم معلومات بروجه آتی عرض اولنور :

---

(۱) بعض جاهل منلالرڭ یالان یاگلش ریش‌کلری فقرالردن جانلری یاندیغی ایچون «بزم دعوالرمزی فیما بعد قانون ایله رؤیت ایدیگز» دیو کوندردکلری استدعایی آلان روسیه حکومتی درحال مأمور مخصوص اعزامیله «گوندردیگگز خط مسلمانلقدن واز کچدیگگزه اشارتدر !!! ...» دیو تنصر ایتملری لزومنی قطعیاً تفهیم و عکسی حالنده قتل عام ایدیله‌جکلرینی تبلیغ ایله تهدیدلرده بولنمش و ویریلان اوچماه مهل ظرفنده «یتیش یا رسول الله» دیو کیجه و گوندوز فریاد ایدن قزاقلر روسیه‌نڭ درحال اوغرادیغی مصائبی کورینجه ایمانلری، اعتقادلری شمدی دها زیاده قویلشمشدر .

اسامیٔ حکمداران	مدت سلطنت	ملاحظات
فونجی	٦٠	
کانگشی	٦٠	
یون چیك	٣	
چین لونك خان	٦٠	
جاچینك	١٨	
داو گو	٣٠	
تونگجی خان	١٣	
شنفیك	١١	من جهت الام واب برادرلر .
کانشوی	٣٣	

بونلرك سلفلری آتاسی خلفلری اولادی اولوب یالکز نهایتده که ایکی ذات برادردرلر . شنفیگك اولادی اولمدیغندن یرینه کچن خاقانه علاوه معناسنه « کانشوی » تسمیه ایتمشلر .

چین حکومتی، پکین، ترکستان شرقی ومغولستان جهتلرنده سکه ضربنه هنوز باشلامش ایسه‌ده اهالی بونی آلیشمدقلرندن کما فی السابق وزن ایله آلوب ویرمکده‌درلر . خدایار خان زماننده جنتمکان سلطان عبد العزیز خان حضرتلری اسمنه کشغرده ضرب ایدیلان لا یعد مسکوکاتی دخی بو یولده آلییورلر .

چینلیلرك آلتون کموش ایچون قوللاندقلری اوزان « صیر — مثقال — پوك » نامار‌نده‌در . بر صیر اون مثقال، بر مثقال اون پوگدر . بر صیر روسیه‌نك ایکی کموش مناتی ثقلنده‌در . نوقره و ینبغ نامارنده تمغالی کموشلری، چن اسمنده اورته‌سی دلیك ومعدنی طونج اوفقلقلری واردر . بش صیردن آشاغی کموشه تمغا اورمیورلر . ینبغ اللی صیردن اللی اوچ صیره قدر تخالف ایدییور . بر پوك کموش طونج اوفقلق ایله اون بر « چن » اللی صیر اللی آلتی بیك « چن » در . چنك بیوك جنسی اولور ایسه بر صیر بیك « چن » اوفقلری ایله بیگدن بیك بشیوز چنه قدر یوکسلییور . چینك بقالیه‌سنده یعنی ات واتمك وسائره‌ده قوللانیلان اوقه‌سی « چیك » نامنده اولوب اون التی صیر یعنی اوتوز ایکی منات ثقلنده‌در . حبوباتده قوللاندقلری اولچکه « شیك » دیورلر . بزده که شنك سوزی چینجه‌دن آلنمش ویاخود چینلیلر ترکجه‌دن استعاره ایتمش اولملیلر . اون شیك بر „کوره“ اون کوره

بر „ دادان " در . بر شیك سكسان درهم بر كوره سكز یوز درهم اون كوره سكز بیڭ درهمدر . امور بزازیه‌ده قوللاندقلری ایسه استانبول آرشوننڭ عینیدر .

اورومجینڭ منبع ثروتی جوارنده‌كه كمور معدنیدر . انجق صرفیات نسبتنده اخراج قلنان بو كمور ، طورفان ، لوكچین ، قومول حوالیسنه دكین سوق اولنیور . حامیده دخی طاش كموری اوجاغی وار ایسه‌ده فنادر . اورومجی كموری اوفق بر قیغیلجم ایله قاو كبی طوتشدیغی ایچون هر یرده آلیجیسی چوق و مقبولدر .

بیڭ اوچیوز یكرمی بش سنهٔ هجریه‌سی ربیع الاولنڭ یكرمیسنه مصادف پنجشنبه گونی اورومجیدن حركتله „ شمال اوتن " اوزری „ چیواچكه " و بورادن دخی « گوك توما » یه كچدم . „ چیواچك " چینڭ ، « گوك توما » روسیه‌نكدر . اورومجیدن كوك تومایه دگین یكرمی منزل سوران بو طریق مسلمان قزاقلرڭ جولانگاهی جنت آسا بر یایلادر . چین و روسیه اولكالری اره‌سنده‌كه معاملات تجاریه بو طریق ایله وقوعبولیور .

گوك توماده آصلا توقف ایتمیه‌رك روسیه قومپانیه‌سنڭ پوسته عربه‌سنه راكباً سمی یه آلتی گونده یتشدم . بوراده درت كون آرامدن صكره ایرتیش نهرنده ایشلیان واپوره راكباً اومسكی یه اینوب همان شمندوفره آتلایه‌رق چلابی — اوفا — سامارا — پنزا — ره‌زان — تولا — و بورادن آرول — قورسكی — خارقوف اوزری باغچه سرایه كلدم . سیاحتنامه‌نڭ „ ترجمان " مطبعه‌سنده طبعی ممكن اوله‌مدیغندن آق مسجده كیتدم . بوراده آرادیغم حروفی بوله‌مینجه مصره كچمك اوزره سیواستپوله ایتمش ایسه‌مده بعض ملاحظه‌یه مبنی صرفنظرله خارقوف و موسقوه اوزری پترسبورغه كلوب فضیلتلو عبد الرشید افندی ابراهیموف حضرتلرینڭ تأسیس بیوردقلری „ الفت " مطبعه‌سنده طبع ایتدیرمكه له الحمد موفق اولدم . كتاب پترسبورغده طبع اولندیغی ایچون روسیه‌یه دائر معلومات مفصله اعطاسنده معذورم .

طولی جبل طارقدن بهرنك بوغازی قربنه ، عرضی سرندیبدن پترسبورغه دكین سوران جولانگاهم ایله اطرافنی احاطه ایدن نفوس اسلامڭ مقدار صحیحی بروجه آتی عرض و تصریح اولنور :

(دنیاده موجود موحدینڭ مقداری ایله قاپلادقلری قطعاتڭ اسامیسی)

(آوروپاده)

نفوس اسلام عدد	اسامیء بلاد
٢٫٩٩٣٧١٠	روم ایلیء شاهانه‌ده واقع ولایاتده
٦٦٨١٨٣	بلغارستان ایله روم ایلیء شرقیده
٢٤١٦٥	بلاد یونانیه‌ده
١٢٠٠٠	قره طاغ حکومتی حکمنده
١٨٣٠٠	صربستانده
٣٠٠٠	رومانیاده
٧٠٠٠ ٠٠٠	آوروپای روسی ایله قافقاسیا و سبیریاده
١٠٧١٩٢٥٨	یکون

(آسیاده)

١١٨٠١٤٥٠	آناطولیء شاهانه‌ده
٨٨٤٨٧	کرید جزیره‌سنده
١٠٠٠٠٠٠	سوریه‌ده
١٠٥٠٠٠٠	حجاز ایله یمن قطعه‌لرنده
١٢٠٠٠ ٠٠٠	جزیرة العربده
٩٠٠٠ ٠٠٠	ایرانده
٤٠٠٠ ٠٠٠	افغانستانده
٧٠٠ ٠٠٠	بلوجستانده
٩٥٠٠٠ ٠٠٠	هندستانڭ انکلیز و سائره الندہ بولنان بالجمله اقسامنده
٢٠٠٠٠ ٠٠٠	هند چینیده
٥٥٠٠٠ ٠٠٠	چین طوپراغنده
٢٠٠٠ ٠٠٠	ترکستان شرقیده
٩٥٠ ٠٠٠	ترکستان افغانیده
١٠٠٠ ٠٠٠	مروده
٢٥٠٠ ٠٠٠	بخارا خانلغنده

نفوس اسلام عدد	اسامی بلاد
٧٠٠ ٠٠٠	خیوه ده
٢٠٠٠ ٠٠٠	ترکستان روسی ده یعنی طاشکند وماوراء بحر قزنینده
٢١٨،٧٨٩،٩٣٧	یکون

☼(آفریقاده)☼

٦٥٠٠ ٠٠٠	ایالت مصریهٔ شاهانه ده
١٠٨٢٤ ٠٠٠	سودان شرقیده
١٠٠٠ ٠٠٠	طرابلس غربده
٢٠٠٠ ٠٠٠	تونس امارتنده
٢٥٠٠ ٠٠٠	جزائرده
٨٠٠٠ ٠٠٠	مراکش حکمنده
٤٠٠٠ ٠٠٠	صحراء کبیرده
٣٦٠٠ ٠٠٠	دامائی ده
٥٥٠٠ ٠٠٠	بورنیوده
٤٠٠٠ ٠٠٠	سقوطره ده
١٠٠٠ ٠٠٠	باسینیاده
٤٠٠٠ ٠٠٠	سودان فرانسویده
١٧٨ ٠٠٠	سنه غامبیاده
١٥٠٠٠٠٠	کینهٔ علیاده
٢٠٠٠٠٠٠	قونغوده
٥٠٠٠٠٠	اونمانداده
٥٠٠٠٠٠	ادنی یوروده
١١٠٠٠٠٠	مقبوضاتده
٥٠٠٠٠	موزامبیک ده
٨٠٠٠٠٠	شرقی آفریقاده
٣٠٠٠٠٠	زنکبارده
٨٠٠٠٠٠	غالیساده

١ ١٠٠ ٠٠٠	سومالیده
٢٠٠ ٠٠٠	حبشده
٩٨ ٩٥٢ ٠٠٠	یکون

☼(بحر محیط هندیده)☼

٣٠٠ ٠٠٠	مداغسقارده
١ ٢٠٠ ٠٠٠	جزیرهٔ سقوطره‌ده
٨٠ ٠٠٠	جزائر کومرده
١٥ ٠٠٠	جزائر سیشلده
٢٠٠ ٠٠٠	جزائر ماسقارینی ایله بوکا جوار اطه‌لرده
٣ ٥٠٠ ٠٠٠	لاکدیف و مالدیف مجمع جزائرنده
٢٤ ٥٠٠ ٠٠٠	جاوا جزائرنده
٨٥٠ ٠٠٠	جزائر یالی لومیکده
٢٠٠٠ ٠٠٠	جزائر ملهه میلواده
١١٠٠ ٠٠٠	تیمور اطه‌لرنده
٣٦٠٠ ٠٠٠	جزائر فیلیپینده
٣٢٣٠٥٠٠٠	یکون
٢٩٥ ٧٦٦ ٣٦٠	مجموعی

قیصقانج و حسود نصارا نفوس اسلامی آز گوسترمکله گویا اهمیتدن اسقاطه چبالایورلر . گوردیگم و یقیندن تحقیق ایتدیگم مقدار صحیح بالاده عرض اولنانلدر .

(روسیه‌نك احوال عمومیه‌سنه دائر معلومات متفرقه)

آوروپای روسیدن ایکی بچق دفعه بیوك اولان سیبریانك سکنه‌سی بش ملیوندن عبارت و قلیل العمراندر . بو قطعه‌نك نفوسی اقدمجه یاریم ملیون ایدوگی قیودات تاریخیه ایله مثبت بولنمسی، روس قانون مستبده‌سنك احکام ظالمانه‌سی اوزرینه لا ینقطع و رود ایدن منفیلر درت بچق ملیونه اولاشدیغنی انکاره مجال براقماز . بو منطقه‌نك طقوز آی ممتد شتاء شدیدنده بارومتر تحت الصفر طقسان آلتی درجه‌یه دگین سقوط ایدیور . یازی غایت قصیر اولدیغی ایچون سرعتله یتیشان خشخاشدن بشقه هیچ بر شئ زرع ایده‌میان سکنه‌سنك باشلوجه

غداسی بالقدر . بوز صحراسندن عبارت و سراپا دوز و عارضه‌سز اولان سبیریانڭ هواسی سرت، شتاسی ممتد اولمسه، لطافت موقعیه‌سی جهانڭ هیچ بر یرنده بولنه‌ماز. اوتوز بشبیڭ نفوسلی اولان اومسکی‌ده بر مدرسهٔ حربیه واردر.

روسیه‌نڭ یایلدیغی اراضی، جسامتجه آوروپانڭ ایکی مثلنی متجاوز ایسه‌ده قارنی طویوران قسمی، آسیاده ترکستان وبلاد قافقاس ایله آوروپاده روسیهٔ جدیده تعبیر ایتدکاری قریم و بسرابیا قطعه‌لرندن عبارت اولوب ممالك باقیه‌سنده، بحرلر، نهرلر، خلیجلر، سنه‌نڭ اکثر ایامنده منجمد بولنمسندن طولاني زراع و صنوف سائره اشتغاله مقتدر اوله‌مدیغی ایچون حقیله خیر گوردیگی یوقدر . مالك اولدیغی بوملك عظیمڭ طبیعتنده‌که شدت برودت سکنه‌یي بحق اشتغالدن منع ایتدیگی ویولیله استفاده‌یه امکان براقمدیغی حالده زیر دستانه توزیع ایتدیگی تکالیف تحملفرسا اوزرینه بودجه‌سی یوز سکسان ملیون انکلیز لیراسنه اولاشییور ایسه‌ده مصارفی دها زیاده‌در.

اهالیدن آلدیغی شو آغیر ویرگویه دقت ایدیگز . نفوس باشنه علی السویه قرق فرانق یعنی خالصه یوز یتمش درت غروش دوشیور.

شدت شتا طقوز آی حکمفرما بو خیرسز دیارده اراضی ایله اشتغاله مقتدر اوله‌میه‌رق خانه‌سنده قپالی قالدیغی ایچون خنزیر یتشدیرمکدن بشقه الندن بر شئ گلمیان و مدت عمرنده دگل آلتونڭ کموش سکه‌نڭ بیله یوزینی صراف دکانلرنده دخی گوره‌میان بر ملته تکالیف مبحوثه نقدر استکثار ایدلسه ینه آزدر.

صنایعی هنوز قاله آلنمغه باشلایان روسیه‌نڭ تجارتی آوروپا دولتلرینه نسبة التنجی درجه عد ایدیلیور. دیونی ایسه اخیراً استقراض ایتدیگی یگرمی ایکی ملیون لیرا ایله برابر اوتوز سکز ملیار اللی ملیون فرانغه بالغ اولوب اودانیر شئ دگلدر. زیرا ثروتی کاغد اقچه‌دن عبارت ملکنده تبعه‌یی محو ایدرجه‌سنه آلدیغی جمعاً یوز سکسان ملیون لیرا قیمتنده‌که مداخلی ینه قائمه اولوب مصارفنه غیر کافیدر . بر ملیار بشیوز یگرمی ایکی ملیون انکلیز لیراسی دیمك اولان بو مدهش بورجڭ التی یوز ملیونی فرانسزلره ایکی یوز یگرمی ایکی ملیونی کندی تبعه‌سی سرمایه‌دارانه فائض مرکب بر دین اولوب متباقی یدییوز ملیونی تحویلات مختلفه‌در.

کور کورینه باشلادیغی ژاپونیا حربنده ضایع اولان بونجه اسلحه ایله مهمات و سفائنی یگیدن تدارك ایچون بتکرار یاپه‌جغی دین عظیم و تسویه ایده‌جگی غرائم حربیه مسئله‌لریده ملاحظه‌یه النسه مالیه‌سنڭ درجهٔ عسرتی تعیین ایدر . سیاستنی

مؤید من عند الله اولان دولت عثمانیه‌نڭ اضعافنه حصر ایدن حکومتلردن قنغیسی فلاح بولمشکه او جزادن روسلرده مصون قالسون . شوکت عثمانیه‌نڭ بقاسی ایچون جهانڭ هر طرفنده علی الخصوص حرمین شریفین ایله بیت المقدسده گیجه‌لی گوندوزلی یاپیلان خالصانه دعالره آمین خوان اولنلر میاننده یالگز بر دانه‌سی خلوص قلبه مالك بولنسه ادامهٔ سطوتنه، اعداسنڭ قهرینه مع زیادة کافیدر . مادر موفق انجق حسن نیت اولدیغنی ادراك و تسلیم ایتمیانلرڭ انجام کاری دائما بوشه چیقار . منطقسز مساعیسی کبی کندیده‌لر محو اولور گیدر . قطعات ارضڭ اڭ ممتاز موافعی له الحمد الله اولان دولت قوی الشوکة عثمانیه‌نڭ هیچدن عبارت دینی، پارس شهری بلدیه‌سی دیوننڭ نصفنه بیله یتشمز . جناب حق شوکتمآب حکمتنصاب افندمز حضرتلرینڭ سطوتلرینی مزداد بیورسون . زمان سعد اقتران سلطنتلرنده استقراض مصائبندن بالکلیه قورتلدیغمز کبی عهد سابقدن مدور دیون دخی منتظماً اطفا قلنمقده‌در . حین جلوسلرنده تحت الصفر بولدیغی مالیه‌مزڭ اعتبارینی آز زمان ایچنده دردنجی درجه‌یه اصعاد بیورمق کبی خارق العاده همماتیله جهانی حیرتده براغان پادشاه حکمتپناه افندمز بیگلر یشاسون .

بر وقت قائمه و باقر اقچه‌یه منقلب اولان ثروت عمومیه‌مزی آلتون و کموشه تحویل بیوروب امتی او مدهش مهلکه‌دن قورتارمسی اونودیلور لطفلردنمیدر . مقام معلای خلافته شرف ویردکلری زمان سعادت نشانده، اسامی یازمغه، مکتوب اوقومغه غیر مقتدر بولدیغی تبعه‌سنڭ بو گون قلمه صاریله‌رق، فنی، ادبی، طبی، سیاسی کتابلر تألیفیله احوال عالمی تدقیقه گیریشمسی او پادشاه معارفپرورڭ دور دلاراسی معجزاتندن دگلمیدر . بو امت مرحومه حقنده نعم عظمی اولان وجود اقدس همایونلرینی جناب واهب العطایا اکدار کونیه‌دن مصون بیورسون . نعمتڭ قدرینی بیلمیه‌رك بونجه الطافی اونوتمق، حقی انکار انجق حرام زاده‌لره یاقیشور .

خزینه‌سنی کاغد اقچه و دیون دفاتری ایله طولدیران روسیه، یاپدیغی استقراضات جسیمه‌نڭ قرق ملیون لیراسنی مصدر ثروت ظنیله تمدید ایتدیگی سیبیریا شمندوفرینه صرف ایتمش ایسه‌ده هنوز بر شیء اوگرانه‌مامشدر .

یوزده درت فائض مرکب ایله بورج ایتدیگی مبالغ جسیمهٔ مذکوره‌دن احتیاط اقچه‌سی اوله‌رق صاقلادیغی مقداری ایشلته‌رك بحران مالیسنه بر چارهٔ اندفاع ارادیغی ایچون ایران حکومتنه یوزده آلتی، عشق آباد و طاشکند جهتلرنده هنوز تأسیس و توسیع قلنان مدائن سکنه‌سنه یوزده اون ایکی‌یه طاغیتمقده ایسه‌ده بدروسڭ کلاهنی

بدری‌یه گچورمکله حصوله گلان بو منافع جزئیه، بو درجه‌سنده آچیلان مهلك یاره و رخنه‌لره مرهمساز التیام اوله‌مامقده‌در . بو خطه متره‌سی اون التی کیلو غرام ثقلتنده خفیف رایلر دوشنمش اولدیغندن سرعت قطارلری بیله آوروپانك الکتریق ترامویللری قدر ایده‌میور . حین حربده یوز قرق التی بیك، حضرده اللی بیك اسلام عسکرینی سلاح التنده بولندیردیغی حالده بونلره کچنکی کورلتیده خواه نا خواه تعیین ایتدیکی طابور امامری طقوز کشیدن عبارتدر . فوجه ملکك اقسام مختلفه‌سنه طاغیلان او قوهٔ عظیمه‌یه طقوز طابور امامی عجبا نصل کفایت ایده‌جك؟ خدمتله مکافاتی مقایسه لازم

(پترسبورغ)

دلی پترو طرفندن میلادی بیك یدییوز اوچده تأسیس و مرکز حکومت اتخاذ قلنان بو معمور مملکت، اقلیم بالطقده کائن فینلانده کورفزینه دوکیلان «نوا» نهرینك جابجا آتدیغی قوللری اره‌سنده اولمغله رطوبتی چوق، هواسی غایت صغوقدر . گوز آچوب یومونجه‌یه دگین صاویشان بهار، یاز و گوز موسملری اوتوزر گوندن عبارت اولوب شتا طقوز آی سوریور . نفوسی بر بچق ملیون دینیلیور ایسه‌ده مبالغه‌دن عبارت اولوب بیلدیگمز وجهله طقوز یوز اوتوز بیگدن زیاده دگلدر . وسطندن کچن نهر عظیم ایله فروعاتی شهری بش قسمه تفریق ایتدیگندن بو سمتلری یکدیگرینه ربط ایچون اوزرلرینه یاپیلان متین جسرلر یوز اوتوز عدددر .

نهر مذکور ایله شعباتنك کنارلرینه ریختیم یاپیله‌رق بویدن بویه ترمیم و ترصین ایدلمشدر . شهرك شوارعی واسع و مستقیم، منازلی جمیل المنظره و عالی، بتون مبانیسی مکمل و کارگیر، میدانلری اکیلان چم و چیچك، دیکیلان هیکللر ایله مزین، صیق داللی آغاجلرك سایه‌لری التنده گوز آلا بیلدیگنه امتداد ایدن نزهتگاهلری لطیف قوری حالنده و مفرح، مسیره‌لری دلکشا، باغچه‌لرینك طرح و تقسیماتی یولنده ایسه‌ده بولندیغی اقلیمك طبایعی اقتضاسنجه مختلف الجنس ازهار و اشجاردن محروم، و بو ناقصه‌دن طولایی ارباب دقته مغمومدر . یوللرینك قالدیرم و دوشه‌مه‌لری ، پارس، ویانه شهرلری بولیوارلرینك ترتیب دلفریبنجه اولمسی شوراده طورسون استانبول جاده‌لرینی تزیین ایدن مالطه طاشی فرشیاتیده یوقدر . بتون سوقاقلر و میدانلر، یومروق بیوکلکنده عادی طاشلر و قایراقلر ایله اورتیلوب بو قوجه بطاقلغك انسانی یوتان چاموری بر طرف ایدلمشدر . شو ارع شهیره‌نك

بعض یرلرینه آلتیشر کوشه‌لی آغاج باشلری فرش ایدیله‌رك تزیینه چالیشیلمش ایسه‌ده بو عملیات برقاچ آدیمدن عبارت و محدود اولدیغی ایچون سوسلندیرمك مطلبی حصوله کله‌مامشدر . لیمانی واسع و امین ایسه‌ده عمقی قلیل و سفائن جسیمه‌نڭ دخولنه غیر مساعد اولدیغندن بیوك واپورلر انجق « مارسکوی پورت » موقعنه قدر کله‌بیلوب ایچرویه صوقوله‌میورلر . نهر ایچنده طولاشانلر ، چیتنه ، استمپوط ، معونه و امثالی مراکب صغیره‌در .

شهرڭ موقعی ، بطاقلغی طولدیرمق صورتیله دگز آلتندن قورتارلدیغی ایچون ، اره‌صره وقوعبولان مد و جزرده ، سوقاقلر بر مدت صو آلتنده قالمغله ، محلاتده قایقلر ایله گزییورلر . دریا قباروبده قره‌یه طوغرو هجومه باشلادیغی گوریلنجه همان طوپلر آتیله‌رق ناس ایقاظ اولینیور . زمین بر متره قازیلنجه صویه یعنی اسکی بطاقلغه اولاشیلدیغی ایچون مبانیسنڭ تمللری چوروکدر .

دیوارلرینڭ طبانلری چامور دریاسنه موضوع دیرك دوبه‌لر اوزرلرنده بولندیغی جهتله اسواقده دائر عربه‌لرڭ تضیقیله بشیك کبی صاللانان مبانیٔ موجوده یکدیگرلرینه مربوط اولملری سایه‌سنده دورامیورلر . بتون کوشه‌لره ، میدانلره ، ظاهری گوزل ، بناسی مختصر کنیسالر یاپیلمشدر . پاپاسلر جماعتی جلب ایله اللرینی اوپدیرمك استدکلری زمان چالدقلری ناقوصلرڭ مزعج صداسی ، بشیکده‌که چوجقلره اویقویی حرام ایدییور .

شهرڭ مبانیٔ نافعه‌سی : آقادمیا ، دار الفنون ، جمعیات علمیه دائره‌لریله طب ، فن جراحی ، صنایع نفیسه ، السنهٔ شرقیه ، معادن ، هندسه ، زراعت ، تجارت ، صنایع ، بیطر مکتبلری ایکی عدد عظیم کتبخانه‌سی ، تاریخ طبیعی نمونه خانه‌سی ، متعدد موزه‌سی ، رصد خانه‌سی ، جسیم تیاترولری ، و تیاترو مکتبی ، گوزل چارشولری ، صنایع مختلفه‌یه مخصوص برچوق فابریقه‌لری شمندوفرلری ، تراموایلری ، فیما بعد عقلنی باشنه آلورده انکلیز فسادینه آلت اولماز ایسه نصفی عثمانلیلرده شامل بری و بحری حربیه مکتبلری مؤسسات معقوله‌سی ایسه نباتات و حیوانات باغچه‌لری دارالعجزه و خسته خانه‌لریدر . حین‌ورودمده کتبخانه‌لر مسدود ایدوگندن تماشالری میسر اولمدی . جنساً و دیناً یك‌وجود اولدیغمز تاتارلرڭ حقمزده پرورده ایلدگلری محبتلرندن بحث ایتمك زائددر .

معناً مربوط اولدقلری مقام معلای خلافت ایله سیاسة تابع بولندقلری دولتڭ منافعنی برلشدیروب ادامهٔ محبت و اتحادلرینه ساعی عقلا و فضلاسی وافر بو فطین قومڭ منتظم بر مدرسه‌لری بولنه‌میشی موجب استغرابدر .

« علوم جدیده اسلاملر ایچون حرامدر ! » افسانه‌سنی ، اجانبڭ اجباریله ! ! جهلای

ناسه افهامدن حیالانمیان بر طاقم یاریم منلالر بو امر خیره مانع اوله گلدکلرینی آه درون ایله آڭلاتدیلر . — حج «من استطاع الیه سبیلا» نص جلیلی ایله صاحب ثروته فرضدر . بذل خیر و تصدقه غیر مقتدر کسان، او مبارك محله گیدوب قنغی نذری اجرا ایده بیلور . بالعکس حکومتی تعجیز حجاجی ازعاج گبی شرعاً مذموم، عقلاً و حکمة مردود سیأتده بولنیورلر . بویله آقچه‌سز یوله چیقان سرسریلره هر ییل یاپیلان بیکلرجه آلتون نقلیه مصارفنڭ عشر معاشری ایله روسیه‌ده بر مکتب عثمانی تأسیس بیورلسه سایهٔ معارفوایهٔ حضرت خلافتپناهیده بزلرده ملل فاضله صره‌سنه گیرر ایدك . بو جهتی عرض ایدنمز یوق — دیو حیفلانیورلر .

شهر داخلنده‌که نفوس موجوده‌لری اون بشبیکدن متجاوز اولدیغی حالده شمدی‌یه دگین بر مسجد یاپدیره‌مامشلردر . بو خصوص ایچون اوتوز سنه‌دنبرو طوپلادقلری اعانه‌لری طوتان یوتمش . پتربورغه گلدیگی زمان شو حالی خبیر اولان بخارا امیری فخامتلو عبد الاحد خان حضرتلرینڭ احسان بیوردیغی یارم ملیون منات ایله مناسب بر عرصه آلمشلر ایسه‌ده بنایی وجوده گتورمگه پاره قالمدیغندن نه یاپاجقلرینی شاشیرمشلردر .

پترسبورغه حزیران اواسطنده اولاشوب نیفسکی جاده‌سنده متوفی ایمپراطور آلکساندر ثالثڭ الیوم خالی «آنیچکین» نام سرایی قارشوسنده واقع «پارس» اوتلنه نازل اولدم . بو صره‌ده، گیجه‌لر انجق بر ساعت سوردیگی ایچون یکدیگرینی قارشولیان غروب و طلوع شفقلری ظلماته میدان ویرمدیگندن نهار دائمی ایدی . فقط شو لطیف موسم چوق دوام ایتمدی، هوا بردنبره یوزینی اکشیدیوبردی . یازیده، تدریجی دگل بویله بغتةً گلور ایمش . بورالرڭ چکلمز قیشی، توکنمز و مغموم گیجه‌لری گلمزدن اقدم بتوفیقه تعالی درسعادته عودت اشتیاقنده بولندیغمدن بو قدرله اکتفا اولندی .

الحمد لله علی اتمامه و اشکره علی احسانه

و صلی الله علی سیدنا محمد

و آله واصحابه اجمعین

م م

٩ رمضان المبارك ١٣٢٥ — قارچین زاده

٣ اوقتابر ١٩٠٧ یوم چهارشنبه — سلیمان شکری .

(اعتذار)

کتابڭ حین طبعنده وقوعبولان سهویات ایچون خطا و صواب جدولی یاپمغه وقت مساعد اولمدی . بناء علیه ۲۰۹ نجی صحیفه‌ده «بشقه هنوز برامده بولنمامشلردر . بر طاقم بدخواه ارازلڭ اقوال کاذبه‌سنه باقمیگز . بو جهت بزجه محقق اولمسه» یازلدیغی حالده «باشقه هنوز بر طاقم بدخواه ارازلڭ اقوال کاذبه‌سنه باقمیگز بو جهت بزجه محقق واندمیده» یولنده ترتیب قلنان جمله‌دن غیریسی مثلا :

صحیفه	خطا	صواب
۷	نام کافرانه‌سیله	نام کافرانه‌سیله‌ده
۸	عرض و تقدیم اولنور	عرض و تصریح اولنور
۹	دگلدی	دگلدر
۹	الآن مشهور	الآن مشهود
٦٦	زرهلیده	زرهلیلرده
۷۸	طبقهٔ محترقه‌سنده	طبقهٔ متحرکه‌سنده

گبی قارئین کرامڭ یکدا اکلایه‌جقلری مرتب خطالرندن عبارت اولمسیده تکثیر سواده حاجت براقمدی .

کتابده محرر اماکن ایله طرق انهار و ابحارڭ طول عرض و عمقلری قدم میل فرسخ زراع حسابلریله کوسترلمکله بونلر بر وجه آتی تصریح اولنور :

(قدم)

هر قدم استانبول زراعنڭ یعنی آرشوننڭ اون قراطنه مساویدر . هر اوچ قدم بر مربع زراع استانبولی و هر اوچ مربع قدم بر متروبه مساویدر :

(میل)

انکلیز میلی بشبیڭ ایکی یوز سکسان قدم و میل جغرافی التی بیڭ یتمش بش قدمدر .

(فرسخ)

بر فرسخ اوچ میل یعنی یدی بیڭ بشیوز زراع استانبولیدرکه اون سکز بیڭ قدم دیمکدر .

(کیلومترو)

کیلومترو بیڭ مترودر هر مترو یوز سانتیمترودر .

فهرست

صحیفه	
١	مقدمه
٨	آسیای عثمانی وآناطولی
٩	بعد الطوفان اناطولی‌یه یرلشان اقوامك جنس وقدملری
١٢	آناطولینڭ تقسیمات قدیمهٔ سیاسیه‌سیله سکنهٔ سالفه‌سنڭ مستقلاً ساکن اولدقلری محال
١٣	اناطولینڭ تقسیمات سیاسیه‌سنی بولده اجرا و تسمیه ایدن امم سالفه ایله اراضیلرینڭ تفریقی و حکومت لیدیه
١٤	لید قومنڭ آناطولی‌یه ورودلرنده یاپدقلری تشبثات ابتدائیه
١٧	اکردیر گولنڭ وضعیت حاضره‌سی
١٩	اسماکنڭ اجناسی
٢٠	گولڭ غرائب احوالی
٢١	اکردیرڭ موقعی منظره‌سی و احوال اخیره‌سی
٢٥	ابن بطوطه‌نڭ اکردیر حقنده‌که مقاله‌سی
٢٣	بوغاز اوه‌نڭ وصفی
٢٤	اکردیرده موجود آثار اسلاف
٣٨	جامعکبیر
٣٩	طاش مدرسه و جامعکبیرڭ مناره‌سی
٤٠	بیوك حمام آثار سائره
٤١	بابا سلطان درگاهنڭ سقاخانه‌سی وقصبه‌یه اکردیر تسمیه‌سنڭ اسباب موجبه‌سی ایله ایج قلعه‌نڭ بانیسی
٤٢	اکردیرده مدفون بزرگان دین
٤٦	اکردیرڭ آب و هواسی
٤٧	اکردیرده تحدث ایدن تاریخی وقایعڭ صوگی
٥١	احوال عاجزانه‌م
٥٤	اسفار اختیاری
٥٥	حمید آباد
٥٨	ملغا آغروس ناحیه‌سی
٥٩	آغلاسون، اینجیر وصوسز خانلری
٦٠	قرق گوز
٦١	انطالیه
٦٣	ردوس و شیرا
٦٤	سیسام
٦٥	ازمیر
٦٦	قلعهٔ سلطانیه و درسعادت
٧٠	پوسته و تلغراف نظارتنڭ احوالی

صحیفه	
٧٣	درسعادتدن مسروراً عودت وآیدین
٧٥	مرسین
٧٦	طرسوس
٧٩	مزار اولوق و صاری شیخ
٨٠	گولك بوغازی
٨١	تکریابلاسی و پوزانطی
٨٦	اطنه
٩١	بیروت
٩٣	اسکندرون
٩٤	نیگده و قیصریه
٩٧	قیصریه‌لیلرك اخلاق و عاداتی
٩٩	شهر قشله
١٠٠	سیواس
١٠١	ییلدیز ایلی و چاملی بل
١٠٢	توقاد و نیکسار
١٢٦	بلاد یونانیه قورفو
١٢٧	پیره و آتنه
١٢٩	بلاد یونانیه‌نك احوال عمومیه‌سی
١٣٢	اسفار اضطراریه
١٣٤	سیر سلیمان باطراف جهان
١٣٥	ساویج بولاق
١٣٧	سقز
١٣٩	زنجان
١٤١	قزوین
١٤٢	طهران
١٤٨	شمران
١٤٩	سفارت سنیه هیئتی
١٥٢	شمرانك صیفاً صفاسی

صحیفه	
١٥٥	صورت نطق
١٥٨	طهرانك قیش عالمی
١٦١	سربازان ایران
١٧٠	طهرانك احوال متفرقه‌سی
١٨١	کوه دماوند
١٨٢	فیروز کوه
١٨٥	ساری
١٨٨	اشرف
١٩٠	بندرگز
١٩١	ایرانك اصوال عمومیه‌سی
١٩٣	ایرانك قوای عسکریه‌سی
١٩٤	مذهب جعفری و ایرانده کندینی فاضل ظن ایدنلرك نمونۀ افکاری
١٩٥	ممالك روسیه و اکراسناوودسکی
١٩٧	عشق آباد
١٩٩	بخارا
٢٠٤	باد کوبه
٢١١	ترکستان غربی ایله قافقاسیایه متعلق معلومات مفیده
٢١٣	آوستریا
٢١٦	ویانه
٢١٨	اسانسزلق بلاسی
٢٢٢	پارس
٢٢٦	پارسده یکتا شانزه‌لیزه جاده‌سی
٢٣٠	آیفل قله‌سی
٢٣٢	نیقوله کوپریسی
٢٣٣	پارسك احوال عمومیه‌سی

صحیفه	
٢٣٩	فرانسزلرك اخلاق و اطواری
٢٤٢	پاریسده بولنان فراریلر حقنده معلومات محققه
٢٤٨	فرانسه‌نك احوال عمومیه‌سی
٢٥٠	مارسلیا
٢٥١	آفریقا قطعه‌سی بنزرته
٢٥٢	تونس
٢٦١	فرانسزلرك تونسده یاپدقلری مظالم وحشیانه
٢٦٦	طنجه
٢٧٢	جبل طارق
٢٧٦	نیله
٢٧٧	غزوات و وهران
٢٨٠	جزایر
٢٨٢	طرابلس غرب
٢٨٥	اسکندریه
٢٩٣	مصر القاهره
٢٩٨	مصرده بولنان ژون ترکلرك احوال ردیئه‌لری
٣٠١	اصوان
٣٠٧	مخزن اصوان
٣٠٩	اصوان احاطه‌سنك احوال عمومیه‌سی
٣١٠	مصر قطعه‌سنك احوال عمومیه‌سی
٣١١	اراضیء مزروعه‌نك بولندقلری مواقع
٣١٢	مقیاس نیل
٣١٥	اراضیء مصریه‌نك تقسیماتی
٣١٦	مصرك تقسیمات ملكیه‌سی وجه البحریده بولنان مدیریتلر
٣٢٩	وجه القبلیده بولنان مدیریتلر
٣٣٥	محافظلق مراكزی
٣٣٧	مصر اراضیسنك قوهٔ انباتیه‌سی
٣٣٨	فلاحینك بركت ارضیه‌دن استفاده‌سی و اراضیء مصریه‌نك معادنی
٣٣٩	سكنهٔ مصریه
٣٤٠	مصریونك اخلاق وطبایعی
٣٤١	مصرك معارفی وثروت عمومیه‌سی
٣٤٢	مصرك مالیه‌سی ایله دیونی و شمندوفرلری
٣٤٦	خطوط تلغرافیه وطرق مواصلهٔ بحریه و نهریه
٣٤٧	مصرك احوال متفرقه‌سی
٣٤٨	مصرك خلاصهٔ تاریخیه‌سی
٣٥٠	سویش قنالی و بحر احمر
٣٥١	باب المندب وعدن
٣٥٣	بحر محیط هندی
٣٥٤	هندستان بومبای
٣٧٣	سورت
٣٧٤	بروده
٣٧٦	احمد آباد
٣٧٧	جوناگر
٣٨٥	اوپلیط
٣٨٦	پوربندر
٣٩٠	رسم كشاد

صحيفه	
٣٩٩	پانی آنشا
٤٠٠	راجكوت
٤٠١	جامنگر
٤٠٢	كوندال نام ديگرى باتان
٤٠٥	دهلى
٤٢١	لال قلعه
٤٣٨	كلكته
٤٤٨	دكن حيدر آباد
٤٥٠	دكن حيدر آباده مشهورم اولان غرائب احوال
٤٥١	دكن حيدر آباد كبراس مجالسنده اوتوز سنه‌در توكنميان مضحك حكايه‌لر
٤٥٥	دكن حيد اباد امارتنك مراسم رسميه‌ى
٤٦٢	و من الغرائب
٤٦٩	قولومبو
٤٧١	سيلانك احوال عموميه‌ى
٤٧٥	الفى
٤٧٧	قوچى و ميلبار احاطه‌سنك احوال عموميه‌سى
٤٨٠	مدارس
٤٨٢	تصادفات مهمه
٤٩٠	انكلتره‌نك مدارس احاطه‌سنده ياپديغى و ياپمقده اولديغى معامله‌لردن بر قاچ سوز
٤٩١	انكليز ثروتنك منابعى

صحيفه	
٤٩٢	توزيع تكاليف ايله تحصيل اموال ايچون ارتكاب اولنان معاملهٔ غدارانه
٤٩٨	هندك احوال عموميه‌سى
٥١٠	قواى عسكريه و هندك احوال متفرقه‌سى
٥١٢	ارجاع نظر
٥١٦	انكليز جنسنه منسوب اولميان عساكرك انجامى وعلمه صنفى
٥١٧	انكلتره‌نك تجارت و منافعى و تكاليفك طرز طرح و تحصيلى
٥١٩	هندستانده موجود فابريقه‌لر و انهار شهيره
٥٢١	جوامع هند
٥٢١	هند چينى رانقون
٥٢٨	سينغافور
٥٣٨	خانقان
٥٤٦	شنغاى
٥٥٠	طيش دگزلرك احوالى
٥٥١	تين شن زبانزدى تين چين
٥٥٥	پكين
٥٦٩	جانجاقو
٥٧٤	لانجوسين
٥٧٧	حوجو
٥٨٨	حامى نام ديگرى قومول
٥٩٣	اورومجى نام ديگرى سينجانين
٦٠١	پترسبورغ

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ